l. Paris. de vniu

~~Est. 28~~
~~Nº 8 22~~

336
141

Estados

i18590172

Cat 274

Guilhermus pariſieñ
de vniuerſo.

336
141

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

No tiene q̃ expurgar

Incipit p̄ma pars p̄me partis Guilhermi Pariſieñ. de vniuerſo.

ſ Cientia de vniuerſo dicitur ſm̄ duas intentiones quarū altera eſt phyloſophia cōpleta ex aggregatiōe omnium ſcientiaꝝ phyloſophicarum quēadmodū vniuerſum aggregatū ē ex omnibꝰ q̄ ſunt. et eius totalitas nō eſt. niſi collectio omniū eoꝝ. Hoc autē manifeſtū eſt ex ꝓportione quoniā quēadmodum ſe habet vnūquodq; ſcibiliū ad totum aggregatū ex omnibꝰ ſcibilibus. Sic ſcienciarū vnaqueq; ad ſcientiā aggregatā ex omnibus Hoc autē eſt vt iam diximꝰ phyloſophia completa in totalitate ſua. Huius vero exemplum eſt ſcientia de triangulo ⁊ ſciētia de circulo que partes ſunt indubitāter geometrie complete. quēadmoduꝫ triangulus et circulus partes ſunt vniuerſi ꝑ geometriam menſurabilis ſeu cognoſcibilis. Sic numerus et magnitudo continua ad aggregatū ex ambabus ⁊ eodē mō ſcientie de hiis ad ſcientiā aggregatam ex ambabus ſe habent. Altera vero intentione ſcientia de vniuerſo ē ſciencia de ipſo per modū quo ē vniuerſum hoc ē de hiis que ſunt ei ꝑ modū iſtuꝫ videlicet inquantum eſt vniuerſum ⁊ hoc nominabo ⁊ numerabo et ꝓſequar inquiſitione ꝑſcrutata ꝑ vias probationū et declarationū ꝑ quas acquiret tibi certitudo eoꝝ ſi deꝰ voluerit

Qꝛ illa ſcientia ſit pars ſecunda p̄mi ſapiētialis ac diuinalis magiſterij ꝓpter duas cauſas.

ſ Cito igitur in p̄mis quia vniuerſū nō intelligo hic niſi vniuerſitateꝫ creatoris ⁊ ſiue dicam vniuerſuꝫ ſiue om̄e ſiue mundū ſimpliciter. hoc ē abſq; determinationis adiectione vna eſt intentio apud me triū iſtorū. Quare ſcientia de vniuerſo ꝑ modū iſtum eſt ſcientia de omni ſcientiaq; de mundo ſimpliciter ſcientia vna eſt. ⁊ eſt pars ſecūda p̄mi ſapientialis ac diuinalis magiſterij. Hoc autē ē propter duas cauſas quarū altera eſt honor et gloria creatoris qui ē finis p̄cipuus et vltimus totius ſapientialis diuinaliſq; magiſterij propter hunc finē em̄ phyloſophantes in rebus huiuſmōi ſoli recte vereq; phyloſophanter in illis. Non enim hac de cauſa ſola inueſtiganda ſunt magnalia. ac mirabilia creatoris. vt cognoſcantur quin potius vt ipſe magnificetur et agnoſcatur eſſe deus ac diuinis ſeculorum et ſuadeatur ꝑ hoc vel potius ingeratur animabus humanis honorificētia cultus ipſius. Cognitio quippe ſola et enarratio laudū atq; magnaliū ipſiꝰ non ei debetur nec ſola perficit animas nr̄as. ſed veritas atq; ſinceritas vltime venerationis eſt ei debita propter ſupeminentiā glorie ſue ⁊ altitudinis ⁊ animabus etiaꝫ noſtris debita eſt ſicut nobilis ꝑfectio earum et ipa etiā ē humane vite decor vnicꝰ et decus eximiū. Aliaſq; quoq; iam didiciſti. quia q ſic phyloſophant et animas ſuas miſerabiliter decipiunt et cōtra ipaꝫ veram phyloſophyam quinq; modis peccant. Primū quia vacuam eam faciunt et inanem ab eo qd̄ potiſſimū continere debet videlicet gloriā ſeu glorificationē creatoris. Secūdo quia ſterilem eam faciūt a fructu ſuo q ē remuneratio felicitatis eterne. que in nouiſſimo expectatur. Tercio quia deformem eam faciūt ac detruncatā finē ab ea hmōi detrūcantes cum p̄cipua eius pulchritudo ac ſpecioſitas i hoc fine ꝯſiſtat quemadmodum ſi pauo decandetur cuius pulchritudinis pars maxima in cauda ꝯſiſtit. Quarto ſtultam eam faciūt q̄ntū ad ſeipos dum magis ex ea ſtulti q̄ꝫ vere ſapientes efficiunt ex ea quippe ſtulte non ſapiēter ⁊ viuūt ⁊ operant. Quinto iniurioſam ⁊ cōtumelioſam illā deo efficiunt duꝫ illam glorie ſue inaniſſime applicant glorificari ex illa inaniter ⁊ nō creatorē glorificare veneratione congrua cupiētes. Hmōi ergo homines nō phyloſophos veri nominis. Sꝫ phyloſophorum ſimias ridiculoſiſſimas ꝙ vtiq; vere ſunt reputate. Secūda cauſa ē deſtructio erroris qui ſunt circa vniuerſuꝫ ſiue de vniuerſo erroꝝ inq̄ntū quibus declinat a viis veritatis ⁊ ſemitis rectitudinis ꝑ quas ad hunc finem ſcilicet vere phyloſophatiōis venitur. Sunt etiaꝫ iſti errores quia eouſq; glorie dei ꝯtradicit vt vel dimidiꝰ deꝰ ⁊ nō in vltimate ꝑfectionis ꝑfectus putet vel indignus om̄i gratiarū actione. omniq; honorificētia. vtpote qui nec aliud nec aliter poſſit vel nūq̄ꝫ potuerit facere q̄ꝫ faciat vel qui om̄ino nō curet. qd agatur in rebus humanis vel circa eas eſſe penitus

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

negauerunt. Sunt et alij errores quibus
et omnis lex contradicit et eiſdē ab omni
lege contradicitur nec ꝯtenti fuerunt. Hu
iuſmodi erronei ſic imminuere gloriā dei
ꝛ euacuare ſpem cultoꝝ ipſius quin ex vni
uerſo eternitatē attribuere auſi ſunt ꝛ pro
bationibus ſe hoc poſſe aſtruere attenta-
uerūt. Manifeſtū igitur eſt quia errores
iſtos deſtruere et ꝯtradictionibus hmōi
erroneorū reſpondere queſtioneſqꝫ eorū
diſſoluere veritatēqꝫ contrariā aſtruere ꝑ
ſentis ꝓpoſiti eſt intentionis mee ac deſi
derij in hoc tractatu ſi deus voluerit.

Qꝫ actor vniuerſi eſt vnus rationibꝰ
ſtabiliter et error manicheorum ſimul de
ſtruitur.

Ideo igitur quia vniuerſo ē vnitas
qua et ē et dicit̄ vniuerſum. ꝛ acto
ri eius qui eſt benedictus deus et
ſublimis quoniā ipſe ē vnus ꝛ quoniā nō
eſt ei alter cōtrarius. et hic declarabo tibi
ꝑ vias ꝓbationū nō quemadmodū in ꝑ
me phyloſophie ꝑma pte declarat̄. Sed
probationibus facillimis et pene vulgari
bus quoniā huiꝰ erroris auctores ſm vē
tores vulgares hic eſt breuis intellectus ꝛ
pauce excitationis homines ſe duxerūt. ꝛ
hic ē error ꝑmus cuius deſtructioni inten
do in hoc ꝑmo capitulo. hic igit̄ error or-
tū habuit a regione ꝑſidis ꝛ auctor eiꝰ di
ctus ē manij. Unde et ſequaces eius ma-
nicheos nominat gens xpianorū et cepit
error iſte fere cū ipſa lege xpianoꝝ. Fuitqꝫ
ꝛ ē adhuc nō ſolū ꝑnitioſiſſimꝰ. Sed etiā
peſtilentiſſimus quapropter ipſm etiā gla-
dio rigue ꝑſequi ꝛ extermīare vſqꝫ hodie
nō deſiſtit. Hoc etiā nō minꝰ gens hebre-
orū aut ſaracenoꝝ faceret. ſi apud eos in-
ueniret̄. Hic ergo ſeductor et falſiloquēs
poſuit duo eſſe principia duos eſſe deos
ꝛ nominauit alterū deū lucis et deū beni
gnū. alterū vo deū tenebrarū et deū ma-
lignū. Sic poſuit ꝛ duo vniuerſa duoqꝫ
regna duas etiā gētes. ꝛ vocauit eas iuxta
ꝑdictas noīa cōes gentē luc̄ ꝛ gnetē tene
braꝝ. Regnū luc̄ ꝛ regnū tenebraꝝ Sub
ſtancias etiā diuiſit iuxta modū iſtū ꝛ q̊s
greci vocāt eudemones latini vo angl'os
bonos dixit a dō bono ꝛ principe luc̄ cre
atos eiuſqꝫ miſtros eē. Quos aūt vocant
cacodemōes latini vo angelos malos vl'
dyabolos poſuit a principe tenebraruꝫ et
deo maligno creatos eē eiuſqꝫ eē miſtros
ꝗ oīa mala paſſitiſſimos atꝫ ꝓmptiſſimos

poſuitqꝫ ꝯrietatē int̄ principes iſtos ꝛ bel
lū nō ſolū ꝑpetuū. Sꝫ etiā eternū ꝛ inter
regna et gētes eoꝝ. Sūt ꝛ alia deliramen
ta ꝛ mirabilia earū etiā rami multi error̄
iſtius q̊s ꝑſequi nō eſt intētionis mee hic

Radices erroris manicheoꝝ extirpāt̄
per rationes methaphyſicas.

A primis igit̄ cōtra ipſaꝫ radicem
ac radicale fundamentuꝫ erroris
iſtiꝰ diſputandū erit Dico ergo qꝫ
cū erronei iſti ponūt duo principia atꝫ coe
queua ꝛ eterna neceſſe habēt ꝯſequenter
ponere. Utrūqꝫ eē neceſſe eē ꝑ ſe et ꝓpter
hoc ſimplex ī vltimate ſimplicitatis. Si eī
aliquo modoꝝ alterutrū eoꝝ eēt cōpoſi-
tū eēt ex neceſſitate partibile ꝛ ꝓpter hoc
haberet aliquo mō ꝑtes quare neutrū eo
rū eēt principiū ſimpl'r cū vtrūqꝫ haberet
multa priora ſe ~~valet~~ ꝑtes ſuas ſiue cōpo
nentia ſua. oēs ei ꝑtes ꝛ oīa ꝯponētia pri
ora ſunt toto ſuo qd̄ cōponūt. Ampliꝰ
neutrū eorū erit neceſſe eſſe per ſe ſm hoc
īmo vtrūqꝫ erit poſſibile eē ꝑ ſe cuꝫ vtrūqꝫ
ſit cauſatū ab ipſis ꝑtibꝰ cōponētibꝰ tota-
litatē ipſius oīno ei cōpoſitū quolibꝫ mo-
dorū cauſatū ē partiū ex qbus ꝯſiſtit tota-
litas ipſius et etiā cōpoſitorū adunāt̄ ſeu
aggregātis ꝑtes illius ꝛ adducētis in tota-
litatē ipſius. Jam ante declaratū ē ī primo
ꝑte prime phyloſophie qꝛ oē hmōi cau-
ſatū ē poſſibile eē per ſe ꝛ ē recipiens eē ſu
pra ſe qd̄ ē aliud ab ipſo ꝛ ꝓpter hoc eſt in
eo potēcialiter ſiue poſſibiliter quoniaꝫ ē
ei accidens hoc ē adueniēs ei ꝛ receptum
ab ipſo ſupra totā completā eſſentiā ſuam
eē ei oē qd̄ dat̄ a cauſa hmōi ſuo cauſa
to ſeꝑabile ē ab illo ſaltē intellectu, et oē
receptū a ſuo recipiente ꝛ generaliter om
ne eē cū fuerit aliud a ſuo ente ſeparabile
ē ab ipſo eē mō quo diximus. Omne aūt
a quo eius eē ſeparabile ē nō habet illud
niſi poſſibiliter ſiue potencialiter ꝛ ita nō
hꝫ illud ea neceſſitate qua aliqd̄ dicit̄ ne-
ceſſe eē ꝑ ſe. Manifeſtū igit̄ ē qꝛ neu-
trū duoꝝ iſtoꝝ principioꝝ ē neceſſe eē ꝑ ſe

Amꝑ. ſi vtrūqꝫ ē neceſſe eē per ſe vtrū-
qꝫ erit ſimplex ī vltimitate ſimplicitatis in
neutro igr̄ aliquid erit eēncialit̄ qd̄ nō ſit
ipſm. Cū igr̄ bonitas ꝛ malicia ſint ī eis eſ-
ſencialiter ex neceſſitate alteꝝ erit ſua ipſa
bonitas alteꝝ vo ſua ipſa malicia. Neceſ-
ſe ergo per ſe aut dicet̄ vniuoce de ambo
bus aut equoce. qꝛ ſi vniuoce qcquid igr̄
erit alteri ꝑ hoc qꝛ ē neceſſe eē ꝑ ſe ſiue per

ſuā eſſenciā erit ⁊ alteri. q̄re ſi alteri ē bonitas ꝑ hoc ꝙ ē neceſſe eſſe ꝑ ſe erit ſimiliter et aliter ⁊ de malicia eodē modo ſe habere neceſſe eſt. q̄re vel vtrūq; erit bonū eēncialiter vel vtrūq; malū vel vtrūq; bonū et malū ſimul. ampliꝰ ſi vniuoce dr̄ de eis neceſſe eſſe ꝑ ſe declaratum ante eſt alibi ꝙ neceſſe eſſe ꝑ ſe nullo modorum poteſt eſſe ꝯmune imo neceſſe eſt ipm̄ eſſe vnū in fine vnitatꝭ ⁊ ī vltimate indiuiduitatis ꝙ non poteſt eſſe niſi vnū numero. Nullo modo igr̄ erunt duo illa ꝯtraria vel ꝯmune ad illa. Qꝺ ſi dixerit qs q̄ equoce dr̄ de illis. manifeſtꝰ ē error eiꝰ cum non dicatur neceſſe niſi a non ceſſando. Neceſſe em̄ ꝑ ſe veriſſima declaratione ē ꝙ nō ceſſat eē ⁊ hoc eſt ei ꝑ ſe hoc eſt nō aliunde. hoc autem eſt dicere cuius eſſe ꝯtinuū ē non habens abſciſionem vel iterruptionē in ſuo eſſe. ⁊ hoc eſt ei nō aliunde videlicet ipſa ꝯtinuitas eſſendi ſeu ꝑmanendi q̄ntū ad ad neceſſitatē igiť nō dr̄ neceſſe ꝑ ſe de eis equoce. Sꝫ neq; ꝯ̄trꝫ ad id ꝙ eſt ꝑ ſe. Si ei ꝑ ſe ſentit ī negationē ſolā vt eius intentio ſit hec. ſcilicet non aliunde. Manifeſtū eſt q̄ negatio iſta vna intentione dicitur de ambobꝰ. Si vͦ intētio eiꝰ eſt firmitas querendi quemadmodū cadere videtur ī ratione ſubſtācie vel iuxta modū illū Dico q̄ nec ſic dr̄ d̄ eis niſi vniuoce. vtrūq; ei ē vna intētione firmū ī ſuo eſſe cum neutrum ſit pendens ab alio neq; dillabens. aut diffluens ī corruptionē ſiue in nō eſſe ipm̄ vero eſſe cum de vtroq; dicať eſſencialiter tm̄ non recipit itellectꝰ ꝙ d̄ eis dicatur equoce nec ē poſſibile itellectui humano q̄ntumcunq; ꝓteruo et diſcolo cōtingere vel ſomniare ibi equocationē niſi fortaſſis hic delirare voluerit. Qꝺ de altero ſic diciť vt ſignificet bonitatē vt de altero ſimiliter vt ſignificet maliciā q̄ſi ens et bonū ꝑmū ꝯuertať vno mō. ſilr̄ ens ⁊ malū ꝑmū ꝯuertanť altero mō. Patefaciā aūt tibi ꝑcedētes ꝓbationes anteq̄ incipiam deſtruere hoc. Manifeſtū ei ꝑ ſe quia q̄cquid ineſt ſocrati ꝑ hoc ꝙ ē hō ineſt et cuilibet alij indiuiduoꝝ eiuſdē ſpeciei q̄re quicq̄d ineſt ꝑncipio malo ꝑ hoc qꝺ eſt neceſſe eē ꝑ ſe ineſt. et principio bono per hoc ipm̄. Si neceſſe eſſe ꝑ ſe cōiter et vniuoce dr̄ d̄ ambobꝰ vt hō d̄ ſocrate ⁊ alijs īdiuiduis eiuſdē ſpeciei q̄re ſi alterꝝ ē malū ꝑ hoc ꝙ ē neceſſe eſſe ꝑ ſe erit ⁊ reliquū malū ꝑ eandē cauſam. Silr̄ ⁊ bonū q̄re vtrūq; erit et bonū ⁊ malū. Qꝺ ſi neceſſe eſſe ꝑ ſe ſingulare ē ſeu ꝓpriū ⁊ īdiuiduale accidit idē et ꝑ eandē viā quēadmodū ſi dicať q̄ albū ꝑ hoc qꝺ ē ſocrates eſt hō erit ⁊ medicꝰ ꝑ eandē cauſā hō Iā ergo patefeci tibi certitudinē ꝓbationū iſtarū.

Error manicheorū alia via deſtruiť ſi ens de duobꝰ principijs que ponunt dicatur equiuoce.

Euertar igr̄ nūc iuxta ꝓmiſſū ad deſtruendā iſtā vaniſſimā falſitatē q̄ errone⁹ iſte delirat ens d̄ vtroq; dictorum principiorum dici equiuoce ⁊ altera intētione ipam entitatem nihil aliud eſſe q̄ ipam bonitatē. Altera vͦ ipā entitatē nihil aliud eē niſi ipam maliciā. Dico igiť q̄ cum ipe ponat bonitatem et maliciā ꝯtrarias vͦ ꝯtrarietate neceſſe eſt vt ponat eis genꝰ ꝯmune. Qꝺ ſi ipm̄ ens nō ē eis ꝯmune ꝙ īdubitāter ē oīm ꝯmuniſſimū multoforꝰ nihil aliud erit eis neceſſe. Amp̄. cū ꝯtraria circa idē habeāt naturaliť ⁊ eē et fieri. Si veri nois ꝯtraria ſunt bonitas ⁊ malicia et erūt ⁊ fiēt ex neceſſitate circa idē ſubiectū. Idem inq̄ vel genere vt albū ⁊ nigrū circa ſupficiē et ſanū et egrū circa corpꝰ animal vel circa idē ſpecie ⁊ eadē ſanū et egrū circa eundē hominē ex neceſſitate ergo cōmunicāt genus aliqꝺ bonitas ⁊ malicia. Ampliꝰ. manifeſtū ꝑ ſe ē ꝙ vtrūq; ꝯmunicat rōe ſubſtācie ꝓut ſubſtācia generali ītētiōe accipitur vt dicať d̄ omī eo ꝙ ꝓpa firmitate ſic ſtat vt nō īdigeat fulcimēto aut ſuſtētatione ſubiecto ꝑ modū q̊ accidēs dr̄ īdigere ſubiecto. Qꝺ ſi rationē ſubſtācie cōmunicat ergo ⁊ ipam ſubſtanciā ⁊ nomen eius

Amp̄. ſcd̄m hoc nullꝰ ſermo erit alijs hominibus cū hmōi erroneis cū ipi alijs rationibꝰ ⁊ intētionibꝰ oēs ſermones accipiāt q̄ alij homies. Si em̄ equiuoce vtimur vł potiꝰ abutūtur hoc noīe ens equiuocabūt eodē errore ⁊ alia q̄re imponent eis magnificatōes ⁊ intētiones quas nec recipit nec capit itellectus hominū aliorū.

Ampliꝰ. nō effugiūt quin ꝯtrariū ⁊ cōtrarietas ꝯmuniter dicātur de vtroq; eoꝝ ſꝫ nec declinare poſſunt in contrariū ſubente cū entiū quoddā ſit alij contrariū et quoddā nulli. Contrarioꝝ vͦ nullū ē nō ens ⁊ nullū non enti ꝯtrariū. Cū igr̄ ꝯmuniter dicať de hijs cōtrariū ens vͦ ſupiꝰ ſit ad id qꝺ ē contrariū manifeſtū ē quod ens ꝯmuniter diceť de illis. Amp̄. vnū

ex neceſſitate cōmuniter dicit̃ de illis alio
quin non vere dicerent̃ duo. nec eſſent ni
ſi vtrūq; eēt vnū. Amp̄. q̄ ē ratio vel in
tentio vnius. niſi in ſe indiuiſum ꝛ ab hijs
diuiſum diuiſione que ei congruit. Ne
mo autē dubitat quin hec ratio vterq; cō
ueniat amplius nec duo p̄ncipia nec duo
dij vel eēnt vel dici poſſent niſi p̄ncipiuȝ ꝛ
de⁹ vniuoce de hijs dicerectur quēadmo
dū nec duo canes ꝟe dicūtur animal greſ
ſibile terreſtre ꝛ piſcis. Noīe em̄ ſemel po
ſitus. hoc ē vna poſitiōe nō poteſt vti hu
man⁹ intellectus equoce eo ꝙ nō contin
gat act⁹ ſimul intelligere diuerſa. falſo au
tē dicitur iſta duo animalia ſunt duo ca
nes Sic et falſiſſime aſſerunt vel duo eſſe
p̄ncipia vel duos deos. Si de⁹ ꝛ p̄ncipiū
equoce dicūtur de ipis. Amp̄. quomō
oīa alia vniuoce dicerētur de eis. Si ens
ꝛ neceſſe eē p ſe equiuoce ſolūmō diceren
tur de eis. Rex ei vniuoce dr̄ de ambob⁹.
Similiter ꝛ p̄nceps ſimiliter et regnū p̄n
cipatus de regnis eoꝝ ꝛ p̄ncipatibus. Si
militer ꝛ gens de gente luminis ꝛ de gēte
tenebrarū. Similiter ꝛ angel⁹ de angelis
bonis ꝛ angelis malis. Eodem mō ꝛ ſub
ſtācia de ſubſtācijs bonis ꝛ ſubſtācijs ma
lis neceſſe igitur ē vt et illa ſuprema om̄ia
videlȝ de⁹ boni illius ꝛ neceſſe eē p ſe di
cant̃ de eis vniuoce ꝙ ſi ē manifeſtū eſt ti
bi q꞉ impoſſibile eſt quicq̄d eos poſuiſſe
ſuperi⁹ diximꝰ cū neceſſe eſſe p ſe nō diui
ditur vllo modorum nec ſi commune ali
quo genere ꝯmunitatis multitudini que
ſic multa eſſencialiter id ē q̄ ſit hoc et hoc.

Amp̄. eſſe in ſe aut pure bonū aut pu
re malū aut neutꝝ. ita vt om̄ino ſit imune
a bonitate et malicia cum ei ſit impartibi
le p oēm modū et ſimplex in vltimate ſim
plicitatꝭ nō poteſt eē mixtū ex bono ꝛ ma
lo cum omne mixtū potēcialiter ſic ꝯpoſi
tū ex eis ex quib⁹ mixtū ē. quēadmodū ox
imel ꝛ ex melle ꝛ aceto cū etiā om̄e mixtū
poſteri⁹ ſit naturaliter vtroq; eorū ex q̄b⁹
mixtum ē. Reſtat igr̄ vt neceſſe eē p ſe ſit p
vnū triuȝ modoꝝ q̄s dixi tibi vicȝ vt ſit vl̄
pure bonū vel pure malū vel ſeorſuȝ om̄i
no a bonitate ꝛ malicia. Qꝫ ſi fuerit pure
bonū neutrū igr̄ duoꝝ p̄ncipioꝝ dictoruȝ
erit pure malū vel eēncialiter etiā malū cū
vtriuſq; eē ſit pure bonū p eandē viā ma
nifeſtū ē q꞉ ſi fuerit pure maluȝ neceſſe eſt
neutꝝ dictoꝝ duoꝝ p̄ncipioꝝ erit pure bo
nū cū ei vtrūq; eoꝝ ſit i ſeipo ꝛ eēncialiter
neceſſe eē p ſe erit vtrūq; ex neceſſitate pu
re malū cum ip̄m neceſſe eē in ſeip̄o ſit pu
re malū. Si vo neceſſe eē p ſe ē ſeorſum in
ſeip̄o a bonitate et malicia erit ex neceſſi
tate vtrunq; toto ſuo eſſe ſeorſum a boni
tate et malicia cuȝ neceſſe eſſe per ſe ſit to
tū eſſe vtriuſq; ipoꝝ. Amplius. cū vtrū
q; ipoꝝ ſimplr̄ ſic in vltimate ſimplicitatꝭ
et nō habēs nullo modoꝝ partē et partē.
manifeſtū ē q꞉ neutrū ipoꝝ habet aliquid
eēnciale p̄ter ip̄m eē ꝛ ꝙ ē ꝛ quo eſt. q̄re cū
cōicent vniuoce ip̄m neceſſe eſſe p ſe nihil
habet alteꝝ eſſenciale qd̄ nō habeat et re
liquū. Si ergo bonitas ē eſſencialis alteri
erit eſſencialis ex neceſſitate ambob⁹ ꝛ d̄
malicia ſimiliter ſe habet erunt igr̄ ambo
ex neceſſitate eſſencialiter bona et eſſenci
aliter mala. Impoſſibile igr̄ ē vt alterū ſit
eſſencialiter bonum alteꝝ eſſencialit̃ ma
lum. Amp̄. manifeſtū ē ꝙ eē nō hȝ cō
trariū aut oppoſitum niſi non eē vl̄ aliq̄d
eoꝝ q̄ ad nō eē dicāt ꝙ poti⁹ ē medium in
ter eē ꝛ nō eē q̄m ipi eſſe ꝯtrariū q̄lia ſunt
mori deficere corrumpi ꝛ ſimilia quorum
vnumqdq; via eſt ad nō eē ꝛ mediuȝ per
qd̄ venit̃ ad illud. Iā autē didiciſti q̄a di
gnus ē noīe ꝯtrarij extremum q̄ȝ aliqd̄ ex
medijs et q꞉ vera cōtrarietas nō ē niſi in
ter extrema cum cōtrarietas veriſſima ra
tione et deputata diffini tiōe ſit differētia
cōpleta ꝛ ꝓpt̄ hoc maxima. Manife
ſtū ergo ē tibi p hoc q꞉ eſſe plenum atq; p
fectum nō hȝ contrarium veri; nois ac ra
tionis niſi nō eē ꝯpletum. hoc ē cum quo
nihil oīno ē de ipo eē. Sed q꞉ ergo iſta vt
p̄ncipium bonoꝝ cū ſit ens pfectum in vl
timitate pfectionis in ſe ꝛ ſm ſe nō hȝ cō
trariū niſi nō ens p̄uatū in vltimitate pri
uationis ab ipo eſſe. Intelligo autem ſic
p̄uatū cui oīno nihil relictū ſit de ipo eſſe
media ei q̄ poſtea nō ſic p̄uata ſꝫ ꝯpleta
ſcȝ p̄uatōe ipius eē neq; diminuta ꝯpleta
diminutōe eiuſdē ꝯpleta ei diminutō ꝯſu
mata ꝯſumptio ē. Manifeſtū igr̄ ē ꝙ prin
ceps tenebrarū ſm delirametum errone
orū iſtoꝝ ē vere ꝛ oīno nō ens hoc ē nihil
ꝓrſus habens ipius eſſe cū ipſi ponāt ipȝ
ꝯtrarium ei q̄ eſt ꝛ ſm eos ſic in cōplemē
to, et vltimitate differencie ad ipum eſſe ſi
ne ad ip̄m ens. Qd̄ ſi dixit q꞉ non eouſq;
diſtat ab ipo eē videlicet ꝯpleta differētia
ſeu maxima ſed appropinq̄t ei erit ergo ſi
cut mediū ad illud. Quare erit vel defici
ens vel demoriens vl̄ corruptionem ſuſti

nens vel aliqḋ hmōi ex quoꝝ vnoq̄ꝫ ma-
niſeſtū eſt q: nec deus nec ṗncipiū nec ṗn
ceps vllo modoꝝ nominādus ē cuꝫ eius
eē adeo debile ⁊ infirmū ſit. vt ad om̄ino
eē feſtinet vtpote in eiuſdem via poſitum
Deſtructio erroris manicheoꝝ ſi mali
cia principij tenebrarū ponatur occidere.
Am quia patefactum ē tibi ꝙ ma
i licia non poteſt eſſencialis eſſe ei
ꝙ eſt neceſſe eſſe per ſe ⁊ quia qui
ponunt principium maloꝝ eregione ⁊ cō
trarium principio bonoꝝ neceſſe habēt
ponere ipſum neceſſe eſſe ꝑ ſe. Nunc vero
declarabo tibi quia malicia non poteſt ei
eſſe aduenticia vel accidentalis. Dico igr̄
quia ſi malicia aduenticia eſt ei erit ei vel
a ſe vel ab alio. Q: ſi fuerit ei a ſe. videlicꝫ
acqſita ei per ſe erit hoc ex neceſſitate vno
modorū quos dicā videlicet vel naturali-
ter erit nata in eo quēadmodum putredo
⁊ alie quedā paſſiones in quibuſdam na
turaliter naſcūť aut erit ei ex oꝑatiōe ſua
qua fuit agens in ſeipm̄ vl̕ in aliud vl̕ erit
ei impreſſa ab alio agente in ipſum. Q: ſi
fuerit in eo nata naturaliter cū in ſuo eſſe
non ſit ipm̄ niſi bonū et eius ent tas non
ſit niſi bonitas erit ex neceſſitate ex bono
in eo malum et ex bonitate malicia ⁊ hoc
naturaliter ac ꝑ ſe. cum non aliunde vide
licet ꝑ aliud malicia ei aduenerit. Am
plius. ſcḋm hoc ipm̄ genuit maliciā in ſe-
ipſo q̄re de bono ⁊ de bonitate ſua genu-
it in ſe maliciā et hoc ꝑ ſe. Manifeſtū aūt
eſt quia ex neutro contrarioꝝ naturaliť ac
ꝑ ſe ꝓcedit reliquū.. Amṗ. Malicia aut
eſt contraria bonitati eius eſſenciali ⁊ na
turali. Si eſt contraria ergo non eſt in eo-
dem cū ipſa nec patitur eam ſecum. Nō ē
igitur in eo malicia nec eſſe poteſt cuꝫ bo
nitas ſit eidem eſſencialis et inſeꝑabilis.
Qđ ſi dixerit q̄ non eſt contraria non eſt
igitur veri nominis malicia q̄re nō erit ve
re malū ex ipſa vel ꝑ ipſam. Amṗ. ſcḋm
hoc non erit ꝯtraria bonitati alteri⁹ prin-
cipij videlicet qḋ ē principiū bonorum cō
municāt eniꝫ ex neceſſitate bonitatē eſſen
cialem ſicut ⁊ ipm̄ eſſe ex quo ē vtriqꝫ bo-
nitas eſſencialis. Amp. hmōi malicia
aut eſt aliquo mō repugnās bonitati ei⁹
eſſenciali aut nullo mō. Si dixerit q: ē ei
repugnans aliquo mō quero iterū aut re
pugnat eſſencie ei⁹ aut non ꝙ ſi repugnat
eſſencie eius nō patiť igr̄ illā eſſenciaꝫ ei⁹
ſi fortior ē ea. Jam dudum ergo deſtruxit
eam. Si autē minus fortis ē eſſencia eius
q̄ꝫ ipſa malicia. iam dudum igiť deſtructa
ē ab ipſa malicia. Q: ſi fuerit eque fortes.
altera igr̄ impedit alteraꝫ ⁊ nō ſinit aliqd
ex ea eſſe quare nō ꝓueniet aliqd maluꝫ
ex ea. Si aliquid igiť ꝓuenit ex ea erit vel
bonū vel mediū inter bonū et maluꝫ. Si
ṽo nō fuerit repugnās eſſencie eius ſcḋm
ſe ſed repugnat ei in actibus vl̕ operibus
ſuis. hoc nō poteſt eē niſi altero duorum
modoꝝ quos narrabo quorū primus eſt
vt impediat operetur om̄ino et tunc prin
cipiū malorum nihil oꝑabitur vel poterit
operari ꝑ eſſenciaꝫ ſuā ⁊ ita erit impoten
tiſſimū ſcḋm eſſenciā ſuā. Secūd⁹ mod⁹
vt ipediat eā ne opeť ꝓut vult. aut ſic vult
ſiue ꝓ vt deberet. aut ſic deberet ex q̄ ap-
paret alia impotentia et miſeria ipſius. vi
delicet q̄ nō poteſt oꝑari ꝓut vult aut ſic
vult neqꝫ pro vt debet aut ſicut debet.
Amṗ. Iſtā maliciā aut ſuſtinet volun-
tarie aut inuitū ꝙ ſi voluntarie non repu
gnat igr̄ eſſencie ipſius naturaliter cū hoc
clariſſime videat ⁊ nihil tenebrarū q̄ꝫtum
ad ignorantiā paciať. Nihil ei om̄ino eſt
ꝙ leſionē eſſencie ſue. Si em̄ ſciat aut vi-
deat volūtarie paciatur. Si vero nō vo-
luntarie vel inuitus patitur vel ſuſtinet ſu
am maliciaꝫ apparet impotentia miſeria
ipſius cum velit repellere maliciā ꝓpriam
⁊ excludere a ſe et non poſſit ex quo etiaꝫ
apparet ipm̄ ſeruū eſſe malicie ſue ⁊ ea co
gente oꝑari mala velut preſſum ſeruitute
malicie ꝓprie ⁊ non poſſe abijcere vel ex-
cutere a ſe iugū huius ſeruitutis. Am
pli⁹. hec malicia aut ē ei coeterna aut ad-
uenit ei ex tꝑe. ꝙ ſi eſt ei coeterna cum ſit
aliud ab ipſo erit creata vel facta ab ipſo ⁊
creatura vel factura eius q̄re erit volūtati
ei⁹ oīno ſubdita ⁊ nihil ꝯtra ipm̄ oīno po
tens q̄re nō erit niſi q̄ꝫdiu vult ⁊ quō vult
Non ē igiť in ipſo niſi ꝑ volūtatē ipſius et
ſolus poteſt eaꝫ deſtruere. ſicut et omnes
alias facturas ſuas. Cum ergo malicia ei
noceat faciens eaꝫ deterius q̄ꝫ eſſet ſine il
la non ſuſtinebit eam per punctū tꝑis in
ſeipſo. Amṗ. ſi cogitauit creādo malici
am in ſeipſo aut intendit in hoc ꝓdeſſe ſi-
bi aut ledere ſe et nocere ſibi. Si intendit
ꝓdeſſe ſibi apparet ei⁹ error. imo cecitas
manifeſte cum dubitari non poſſit malici
am nocere ei in quo eſt. error autēꝫ nullo
mō cadit in deū. Similiter nec ignorātia
iſti ſunt erronei ponunt ipm̄ eē deum. Si

vero intendit ſibi nocere ⁊ ledere ſe ⁊ hoc
ſciens et prudens cū error vt dixi et ignorā
tia apud ipm locū nō habeāt apparet eui
denter eiꝰ dementia. nihil enī ⁊ qd̄ ſibi no
cere aut ſe ledere ſcienter intēdat niſi aut
turbatio ire aut alterius paſſionis ipſum
ſubuerterit ſicut accidit in eis ꝗ ſeipſos iu
gulant interdū aut aliter occidūt de qbus
dubiū non eſt quin ex demētia hoc faciāt.
Si vero ex tēpore malicia ei aduenit ma
nifeſtū ē ipm fuiſſe corruptū atꝫ ꝑuerſum.
et etiā ſeductū ꝙ enim aliqd efficitur ma
lū cum prius non eſſet non fit niſi vno tri
um modorū quos narraui valet corrupti
one vt equus qui corruptiōe humorꝫ aut
membri alicuiꝰ efficitur malus cum prius
nō eſſet aut ex ꝑuerſitate ſicut accidit i ho
minibus qui de bonis mali efficiunť cum
eoꝝ voluntates ꝑuertunť vt mala vl̄ ma
le velint aut ſeductione queādmodū con
tingit in hijs qui ꝑ errorem vel ignoranti
am mali fiunt aliena ſuggeſtione decepti
Qualiter ergo iſte ſomniatus deus malꝰ
effectus ē quicqd enim hoꝝ triū paſſus fu
erit manifeſtū eſt ipm noīe dei indigniſſi
mū nihil enī hoꝝ cadere poteſt in veri no
minis deū. Amplius. mutatio non fit
niſi in ſubſtancia que ſuſtinet p̄dicamen
ta accidens etiam omne in ea eſt q̄re neqꝫ
accidens neqꝫ mutatio attingūt ad id qd̄
eſt neceſſe eē ꝑ ſe ſupra ē et ſeorſum longe
a ſubſtancia et accidēti. Amp̄. quomō
eēt mutatus an a ſe an ab alio ex quo pa
tent tibi multe vie ad deſtructionē errorū
iſtorū Qꝫ ſi ab alio agente in ipm neceſſe
eſt ipm eē paſſibilem et hoc paſſione viliſ
ſima atqꝫ turpiſſima. Nihil enī vilius aut
turpius ē q̄ꝫ malicia q̄ꝫ longe autē hec ſit
a natura. imo a nobilitate et ſuꝑeminētia
deitatis ſeu diuinitatꝫ nihil videt qui hoc
nō videt.

Adhuc deſtruitur error manicheorūꝫ
et hoc per rationes cōmunes et intellectu
faciles.

q Uoniā autē rationēs q̄s vſqꝫ huc
tibi adduxi methaphiſice ſunt atꝫ
ſapienciales ſatiſfaciā tibi ꝯſequē
ter de promiſſo ⁊ adducā tibi ratiōes vul
gares ⁊ intellectu facillimas ꝑ quas decla
rabiť tibi erroris iſtius nō tam impoſſibi
litas q̄ꝫ etiā ridiculoſitas. Dicā igiť in pri
mis quia malū ꝓpe vel nociuū eſt ſic her
ba mala et morbus malus vel nocumen
tum ipm iuxta quā intentionē vſualiť di
citur multa mala fecit mihi hō ille. Tercio
modo inordinatū queādmodū quedam
male ſedere dicunť que nō ſedent in loco
ſuo vl̄ ordine vt viror i facie hūana. Quar
to mō diciť malum imꝑfectum id ē priua
tū quacunqꝫ perfectione ſua vnde ⁊ male
operari dicitur quis cum oꝑatur opera p̄
uata ꝯuenientibus ꝑfectionibus ⁊ has ꝑfe
ctiones latini vocāt circūſtancias opeꝝ q̄
les ſunt finis cauſa modus locus tempus
⁊ ꝑ modū iſtū male operari dicitur qui vl̄
nō eo modo vel nō eo fine oꝑať quomō
vel quibus operandū eē et ad hūc modū
ſe habet de alijs ꝑfectionibus vel circum
ſtancijs et ad hāc intentionem reduci po
teſt p̄uatio debite menſure vl̄ quantitatis
ꝑ quem modū ſuꝑfluum et diminutū ma
la dicunť. Superfluitas vō atqꝫ indigen
tia malicie et forſitan hoc inſinuari voluit
ariſtoteles in libro topicoꝝ vbi dixit quia
bonū quantū dicitur vt in mediocri hoc ē
in medio qd̄ eſt inter extrema ſuperfluita
tis et indigentie et benefeciſſe aliquid di
citur ſcd̄m hoc cum eius opus nec ſuꝑflui
tatem habet nec diminutionē omniū aūt
iſtarū intentionū que magis conueniens
videtur p̄ncipio maloꝝ. Prima ē ſm̄ quā
malū dicitur nociuū. Incipiā igitur auxili
ante deo deſtruere hanc intentionē in eo
et ſomniant p̄ncipium maloꝝ. Dico igř ſi
p̄ncipium maloꝝ nō eſt nociuū nō ē ma
lum ꝑ modum iſtū. Si vō eſt nociuū erit
nociuū ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter aut erit
nociuū particulariter tm̄ et cur. Qꝫ ſi fue
rit nociuū ſimpliciter et vniuerſaliter ergo
nulli erit proficuū nulli igiť ꝓderit qualiť
igitur erit dator eē ⁊ vite toti gēti tenebra
rū imo toti vniuerſitati maloꝝ. Scd̄m er
rorem enī iſtū ipe eſt creator vniuerſitatis
et dator ſapientie et virtutis atqꝫ poteſta
tis omnis quas habent maligni ſpiritus
alieqꝫ male ſubſtancie. Amp̄. cum dat
eis omnia hic autem animo et intentōne
nocendi dat eis aut dat animo ⁊ intentio
ne illa quia ſcit ea eis vel bona eē vel vti
lia vel neceſſaria aut omīno nocendi alijs
per hoc. Qd̄ ſi animo nocendi eis mani
feſtū ē ipum errare cum credat ſe eis noce
re quibus tantas virtutes ſeu poteſtates
tantam ſapientiam. tantas artes et ipſuꝫ
eſſe qd̄ inter omnia ē maxime neceſſariuꝫ
largitur. Si vero animo ꝓficiendi ſiue ꝓ
deſſendi eis. hec oīa dat illis. manifeſtū
eſt ipm et ꝓficuū eē ⁊ ꝑutileꝫ toti regno

ſuo tam intentionē ꝙ̄ facto. Nō igiť ē no
ciuus ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter. Q̄ ſi ani
mo nocēdi alij vel alijs dat oia hec ſuis il
lis igiť ē nociuus quantū in eo ē ⁊ ſolis cū
omnibus ſuis manifeſte ſit ꝓficuꝰ. quare
illis ſolis ē malus ſm hāc intentionē qua
re videlicet aliter videlicet magis malus ē
ſm intentionē iſtā quā principiū bonoꝝ
cū ip̄m principiū bonorū malis ⁊ nociuū
ſit ⁊ inimicū ac deſtructiuū ipoꝝ. Am
plius. aut eius intentio ē ad deſtruendū
vel occupandū regnū bonorū aut defen
dendū ſuū tm̄ ꝙ ſi eius intentio eſt ad de
ſtruendū et occupandū regnū illud cum
hoc non poſſit quoniā rex bonorū nō eſt
minus potens ip̄o videlꝫ regnū eius debi
lius regno illiꝰ. Manifeſtū eſt ip̄m eē
in vltimitate miſerie miſerū primū quidē
q̄ ardore inſaciabili auaricie laborat dū
regnū ambit alienū qđ adipiſci nō poteſt
deinde odio vel inuidia ardet inextingui
biliter. Similiter ira dū nō ꝓuoto inimi
ciſſimū ſibi principem bonorū impugna
re vel pugnare ꝑualet. Ira autem ⁊ inui
dia et odiū ⁊ auaricia eius ſunt ei omnes
in vltimo et generaliter quecunq̄ ď eo di
cunť ꝑ ſe ſunt apud ip̄m ꝑma et maxima
Quia igř iſta miſerie ſunt ⁊ moleſtie imo
tormenta ſpiritualia neceſſe ē ip̄m ⁊ miſe
rū eſſe in vltimitate miſeriarū et torqueri
in vltimitate tormentorū. Q̄ ſi dixerit q̄
iſta nō dicunť de eo niſi ſm effectū quem
admodū ⁊ principē bonorū xpiani dicūt
iratū nō ſm turbationis affectū ſed ſcđm
vltionis effectum. Sequitur eos ex neceſſi
tate ip̄m eē omnino liberū ⁊ imunē ab ira
et odio inuidia et omni mala volūtate et
apud ſe quietiſſimū pacatiſſimū ac beatiſ
ſimū ⁊ nihil habere om̄ino malicie in ſe.
vł apud ſe ſed effectiue tm̄ ip̄m vocari ma
lū. Hoc autem multis vijs facile deſtruiť
et primū quidē quoniā ſi nō eſt malus ni
ſi effectiue nō erit cōtrarius ꝑncipi bonoꝝ
cū princeps bonorū bonus ſit nō ſolū ef
fectiue ſiue ꝑ modum effectionis imo etiā
eſſencialiter. Secundo quia quemadmo
dū ꝑnceps bonoꝝ ſimpliciter optimus ē ⁊
eēncialiter ⁊ ꝑ modū effectōis Sic ꝑncipē
maloꝝ vtroq̄ mō peſſimū eē neceſſe eſt q̄
re nō ſolū malus erit ꝑ modū effectionis.
imo etiā eēntialiter ita vt eius entitas ip̄a
eius malicia ſit quēadmodū in ꝑncipe bo
norū ſe hꝫ ſcꝫ ꝙ eius entitas ip̄a bonitas
ē. Ampliꝰ. Bellū qđ ponūt inter ip̄m
et principē bonoꝝ et regnū eius atꝫ regnū
bonoꝝ aut ē iuſtū aut non ꝙ ſi ē iuſtū a ꝑ
te ipſius iuſte igř agit impugnādo princi
pem bonorū et regnū ipſiꝰ. q̄re et hī ipſe
etiā princeps bonorū debet ei cedere ⁊ nō
repugnare q̄re iniquus ē in reſiſtēdo ⁊ re
pugnando ei ꝑnceps bonorū. Si vo iniu
ſtū eſt bellum ē igitur ex iniuſta cauſa hec
autē cauſa. aut eſt ſola cōtrarietas. aut eſt
aliqua ex cauſis nominatis ſcꝫ ambitio ſi
ue auaricia ſiue odiū ſiue inuidia. ſiue ira
ꝙ ſi ſola cōtrarietas cauſa eſt belli. hmōi
ꝯtrarietas nō poteſt eē iniuſticia ꝑ ſe in eo
ꝙ contrarietas tunc em̄ ex vtraq̄ ꝑte eſſet
iniuſticia ⁊ iniquitas equaliter cum equa
liter ſit cōtrarietas a ꝑte ꝑncipis bonorū
ad ip̄m vt eo modo. Preterea malum in
uenitur ſepiſſime malo cōtrariū ⁊ etiā in
rebus ſenſibilibus quas ipſi ponūt creatu
ras eē ſeu facturas ꝑncipis malorū vt ca
liditas et frigiditas ſe habent et multa hu
iuſmodi quare eēt iniuſtū bellū inť hmōi
et etiam ex vtraq̄ parte. Cum em̄ cōtraria
omnia veri nominis equalia ſint iure ⁊ le
ge nature iniuſtū et iniquū eſt vt alterum
alteri dominetur aut ſupſit. Amplius
ſi quēadmodū ſe hꝫ ꝑnceps bonorum
ad omnia que bonitatis ſunt ſiue bona.
Sic princeps malorum ad ea que malicie
ſunt ſiue mala erit ex neceſſitate vt quem
admodū de principio bonorū iuſticia pie
tas et beniuolentia atq̄ beneficentia alia
q̄ omnia hmōi in ꝑmis dicuntur ⁊ maxi
me vt de ꝑncipio malorū co[illegible]ia predi
ctis dicanť in ꝑmis et maxime q̄re quem
admodū ꝑnceps bonorū in ꝑmis ē iuſtꝰ.
et maxime ⁊ ad hunc modū de alijs. Sic
ꝑnceps malorū in ꝑmis ſit iniuſtus et ma
xime in ꝑmis impius. et maxime in ꝑmis
maliuolus et maxime in ꝑmis maleficus
hoc eſt maleficientiſſimus. Facillimū aūt
eſt deſtruere vnūquodq̄ iſtoꝝ de eo ſicut
euidēter ē videre de ip̄a iniuſticia. Leges
em̄ quibus regnū ſuū regit aut ſunt qua
les eſſe debēt in regno illo aut nō. Si ſūt
quales eē debent in regno illo non dedit
igiť leges ſubditis ſuis. niſi quales dare
debuit et ita non precepit aut ſtatuit in re
gno ſuo niſi qđ debuit ꝙ aūt debuit ſta
tuere debuit ſeruari a ſubditis eius ꝙ aūt
tem debet ſeruari iuſtum eſt ſeruari ⁊ om
ne qđ iuſtum eſt ſeruari. iuſtum eſt quare
non ſtatuit aut ꝑcipit aut precepit iniquā
niſi qđ iuſtum ē eū precipere vel ſtatuere

et ſubditos eius ſeruare apte igiť iſta nul
to mō iniuſtus ē. Amp̄. Aut ipē debet
facere ſolū qđ malū ē aut nō. Si ſic faciē
do igiť malū nō facit niſi ꝙ debet facien-
do aut ꝙ debet nō ē iniuſtus. imo iuſtus
et equus et bonus. Eodē modo eſt decla
rare de iudicijs quia ſi non debet iudica-
re niſi iniuſte erit ⁊ iniudicando iniuſte iu
ſtus q̄re nullo modoꝝ erit iniuſtus hoc ē
nec operando iniuſte nec iudicando iniu
ſte nec ſtatuendo vel p̄cipiendo qđ iiuſtū
ē. Q̄ ſi dixerit quia debet facere bonum
deſtruiť hoc multiꝰ modis. p̄mū q: natura
li poſſibilitate ꝓhibitus ē facere bonuꝫ ſi
cut cōfitetur aduerſarius. nihil autē earū
que p ſe impoſſibilia ſunt alicui debituꝫ ē
apud ipm. nō enī quia bonū eſt eē homi-
nem debet aſinus eſſe homo cum hoc im
poſſibile ſit apud ipm. Amp̄. Cū prin-
cipiū ſeu p̄nceps bonorū ad bona ꝓpor-
tionabiliť ſe habeat hoc ſimiliť vt iſte ad
mala erit et ꝑmutatim vt qeumadmoduꝫ
ille ſe habet ad mala ſic iſte ad bona. q̄re
ſicut ille nec debet facere mala. nec decet
eum nec decere poteſt facere illa. Sic nec
iſte vnq̄ꝫ debet facere bona. et ſicut ille fa
cit ꝙ eum decet ⁊ ad eū ꝑtinet faciēdo bo
na. ſic iſte faciendo mala. quare ſi verum
ē ꝙ benefacere ſit facere ꝙ ad aliquem ꝑ-
tinet et ꝙ eum decet hoc enim modo ſem
per benefacit princeps bonoꝝ. Semꝑ igř
benefacit mala faciendo princeps maloꝝ

Ampliꝰ. Sicut leges om̄es et ſtatuta
principis bonoꝝ ſunt de bonis faciendis
et de malis fugiendis. ſic leges et ſtatuta
principis malorum erunt ecōtrario đ ma
lis faciendis et de bonis fugiendis ⁊ ſicut
ille auctoritatem habet ſtatuēdi illa in re
gno ſuo. Sic iſte habet ius ⁊ poteſtatem
ſtatuendi cōtraria in regno ſuo. ⁊ ſicut illi
obediendū ē a ſubditis ſuis in regno ſuo
Sic et iſti in regno ſuo. Quare manifeſtū
ē ꝙ iura huius duorū regnoꝝ ꝯtraria ſūt
et cum aliqđ ē ius in altero eoꝝ. contrari-
um ē ius in reliquo. Quare manifeſtū eſt
vtrūq̄ꝫ regnū iuſtis legibus ac ſtatutis re-
gi ⁊ ideo bene ac decenter admyniſtrari a
principe ſuo quare vterq̄ꝫ ē bonus admy-
niſtrator regni ſui q̄ꝫtū ad hoc ⁊ vterq̄ꝫ bo
nus ē in benefaciēdo oībꝰ hūs q ſunt de
regno ſuo dando ſcꝫ eis eē et alia que ſūt
eis bona hoc ē neceſſaria et vtilia q̄re eq̄-
liter boni ſunt iſti duo principes taꝫ in bo
na faciendo ſuis q̄ꝫ in admīſtrādo et regē

do ea q̄ ſibi ſubdita ſunt ⁊ inſuꝑ eodē mō
et equaliter mali id ē nocui cuꝫ neuter eo
ruꝫ nociuus ſit niſi vel cōtrario ſuo. vel ei
ꝙ ē ex parte contrarij ſui. Et de regnis eo-
rum eodē mō ſe habet. Amp̄. cum iſti
erronei ponant virtutes ⁊ vicia contraria
et ab hmōi principibus cōtrarijs ⁊ eodeꝫ
mō ſe habere principem malorū ad vicia
ſicut principem bonoꝝ ad virtutes erit igř
vt quēadmodū virtutes omnes de princi
pe bonorū dicūtur in primis. ⁊ maxime ꝑ
modū quo ei ꝯgruit. ſic et omnia vicia de
principe malorū ꝑ modū eundem. quare
quēadmodū ille ē virtuoſus in vltimo vir
tuoſitatis. Sic iſte vicioſus ē in vltimo vi-
cioſitatis quare laborās ē omni peſte vici
orum in vltimo quare falſitate et infideli-
tate ergo nulli ſuorum fidem aut veritatē
ſeruat. Silř videlicet amiciciā quare om̄s
ſuos odit atꝫ ꝑſequiť ⁊ cum nullo eorum
pacem habet omnes ergo ſuos implaca-
biliter ꝑſequiť. Cum igř om̄imodam ha-
beat poteſtatē in eos omnes deſtruit q̄re
nihil ſuorū eſſe patitur aut viuere. quēad-
modū et princeps bonoꝝ ſi odio haberet
aliquē eoꝝ que facit. ſtatim illud deſtrue-
ret. Q̄ ſi dixerit q: fidē amiciciā et verita-
tem ſeruat ſuis. ⁊ toti regno ſuo. Inimicꝭ
autē et contrarijs nihil boꝝ ſeruat. Mani
feſtū eſt quia hoc videlicet falſitas ē vide-
licet infidelitas videlicꝫ vicioſa odioſitas
cum hec oīa per modū ſuū inueniant in
principe bonoꝝ. amicicias enī vel fidē nō
habet ad mala. imo ea implacabiliter ꝑſe
quiť veritatē quidem iuſticie habet ad ea
qua ea punit et vindicat. Nō autē eaꝫ ve
ritatē quaꝫ fedus aut amicicia req̄riť ſiue
ſocietas. Amp̄. neceſſe eſt principē ma
lorū eē ſapientiſſimū. Scit igř et quid faē
et qualiter in omnibꝰ ⁊ ꝑ oīa quare ſcit ſe
male agere cum male agit. Si nunq̄ꝫ ma
le agit. Sciens igiť et prudens male agit
quocienſcunq̄ꝫ male agit aut poteſt igř ſe
cōtinere ne male agat aut non poteſt. Si
nō poteſt nō ē igř ei volūtariū male age-
re ſꝫ neceſſariū maxime cū ipotētia illa na
turalis ei ſit. nullū aūt ē peccatū niſi volū
tariū peccatuꝫ dico opis q̄re nō peccat in
eo ꝙ ſic agit. Nunq̄ꝫ igř male agit cū nūq̄ꝫ
peccet. Si vō poteſt ꝯtinere ſe ne male
agat et male agit quō igř ſapiēs ē. Amp̄
ſicē ſapiētia ⁊ virtus neceſſaria cōmitatiōe
ſe cōmitant ſic inſipiētia ſeu ſtulticia ⁊ vi
ciū. Cū igř vicioſus ſic in vltimo vicioſitatꝭ

erit igr̃ ſtult⁹ ⁊ inſipiẽs ĩ vltimo ſtulticie et
iſipientie Amp̃. Si verꝫ ẽ q: vicia obte
nebrant eas in quibus ſunt et ſtultos eas
faciunt ac inſipientes. Sicut virtutes ecõ
trario eos illuminãt in quibus ſunt eoſqꝫ
prudentes faciunt atꝫ ſapientes cum prin
ceps malorũ in vltimo et maxime illa ha
beat erit ex neceſſitate in vltimo obtene-
brationis obtenebratus et in vltimo ſtul-
ticie atꝫ inſipientie ſtultus et inſipiens.

Amp̃. ſicut p̃nceps lucis in vltimo lu-
minoſitatis luminoſus. Sic p̃nceps tene-
broſus in vltimo tenebroſitatis tenebro-
ſus. Sicut em̃ ille ad luceꝫ ſe habet ſic iſte
ad tenebras ꝑ omnẽ modũ. quẽadmodũ
igiẗ ille in vltimo luminoſitatꝫ ſpũalis lu
minoſus ẽ. Sic iſte in vltimo tenebroſita-
tis ſpiritualis tenebroſus. Sicut em̃ lumi
noſitas temporalis apud principẽ lucꝫ lo-
cum nõ habet cuꝫ ſit incorꝑalis in vltimo
corꝑalitatis. Sic et tenebroſitas corꝑalis
apud principẽ tenebrarũ locũ non habet
neqꝫ neceſſe ẽ tibi vt remoueam corporei-
tatẽ ab vtroqꝫ cum iam dubitare nõ poſ-
ſet neceſſe eſſe per ſe ſeorſum eſſe longe a
corꝑeitate vtpote ſimplex ĩ vltimitate ſim-
plicitatis cũ omne corporeũ partibile ſit ĩ
infinitũ et aggregatũ ex ꝑte et parte. imo
ex ꝑtibus q̄bus nõ ẽ numerus atꝫ compo
ſitum ex materia ⁊ forma. Obtenebratus
igitur eſt princeps tenebrarũ obtenebrati
one ſpirituali vltra q̄ꝫ nõ ẽ obtenebratio.
Hec autẽ ẽ ignorãtia ſicut ſciencia lux q̄re
omnia ignorãs eſt et nihil ſciens omnino

Amp̃. manifeſtũ ẽ de vicijs ꝙ cũ vehe
menter inualuerint nõ vicia tm̃ ſunt ſꝫ in
ſanie ſicut ira ꝑ vehementiã furor efficitur
Eodẽ mõ ſe habet et de amore quare cuꝫ
omnia vicia in p̃ncipe tenebrarũ ſicut ĩ vl
timo vehementie et intenſionis neceſſe ẽ
ip̃m in vltimo furioſitatis ⁊ inſanie furio
ſum et inſanũ. hoc autẽ eſt dicere furioſiſ
ſimũ atqꝫ inſaniſſimũ quare nec ſuis nec
alijs parcere. Sꝫ paſſim occidere paſſim
deſtruere paſſimqꝫ in omnes et in ſeipſuꝫ
ſeuire. Si autẽ neceſſe ẽ ⁊ de gente eius q̄
re in gente eius ẽ bellum vniuerſale taꝫ ci
uile q̄ꝫ inteſtinũ quare regnũ eius deſtru-
it ſeip̃m. imo iam dudum deſtruxit quem
admodũ multitudo inſanorũ et in ſemet
ip̃os ſeuientiũ nec ad modicum ſtare po-
teſt. Quomodo igitur ſtetit regnũ huius
per infinita milia annorum non em̃ prin-
cipium ſcõm ipſos vel ſi habet iam ab ei⁹
conditione annorum multa milia tranſi-
erunt.

Deſtructio erroris manicheorum. Si
ponant principem tenebrarum eſſe corpo
reum et regna eius tenebroſa.

q Uia ꝟo conſqꝫ decipiunt erronei
huiuſmodi vt principem iſtuꝫ cor
poreum eſſe ſentiant regnuꝫ eius
totũ eſſe tenebroſum etiam tenebroſitatẽ
corporali bene ſe habet etiaꝫ de hoc circa
eos iuxta eorum inſipientiam diſputare.
Quero igitur ab eis vtrum tenebre huiuſ
modi viſum impediant. ꝙ ſi viſum impe-
diunt vniuerſaliter cecus igitur ẽ ip̃e et ni
hil videns et tota gens eius in regno ſuo
niſi forte dixerit ꝙ gens eius eſt et ip̃emet
quẽadmodũ apud nos bubones noctuẽ
et veſpertiliones ⁊ ſimilia que in tenebris
vident in luce vero cecantur. Ponunt igr̃
iſti totam gentem eius eſſe corporeaꝫ ſpi-
rituales em̃ ſubſtancias nec lux nec tene-
bra corporalis ad viſuꝫ ſpiritualem. id eſt
intellectum iuuat aut impedit. Scd̃ꝫ hoc
ip̃e de die nihil videbit videlicet gens ei⁹
et ꝓpt̃ hoc reſiſtere nõ poterit principi lu
cis et genti eius de die omni igiẗ die vin-
cetur a principe lucis. Si princeps lucis ⁊
exercitus eius poſſunt intrare regnũ ipſi⁹
Qꝫ ſi dixerit q̄a rex lucis ſi intraret regnũ
tenebraruꝫ obtenebrareẗ ibi manifeſtus
ẽ in hoc error eoꝝ. lux em̃ tenebras intrãs
ip̃as expellit et locum quantũcunqꝫ tene-
broſum illuminat nec tenebris lucis poſſi
bile ẽ repellere quia ex modica lucerna te
nebras magnas vincit domum magnã il
luminans quare tenebre regni iſtius non
poſſunt prohibere nec etiam reſiſtere quo
minus princeps lucis et gens eius regio-
nem intrent et illuminent tenebrarũ. qua
propter excecabitur. Sic princeps tenebra
rum et tota gens ipſius. ⁊ ita patebit gla-
dio et direptioni atqꝫ deſtructioni princi-
pis lucis ⁊ gentis eius. Ampli⁹. Scd̃ꝫ
hoc regio noſtra nec lucis erit nec tenebra
rum. cum de die ſit lucis. ſcilicet et õ nocte
tenebrarum ad quem iſtorum principum
vel cuius regnum pertinebit. Qꝫ ſi dixe-
rit quia tenebre adeo denſe ſunt in regno
illo. vt nullo modo luci peruie vel pene-
trabiles ſint. Manifeſtuꝫ eſt huiuſmõ
di homineꝫ non intelligere quid tenebra
ſit. Tenebra enim non dicitur niſi ſe-
cundum tres intentiones quas narrabo.

Prima eſt p̄uatio lucis ſicut apparet i no
cte et die. Nox em̄ non poteſt intelligi ni-
ſi p̄uatio lumis ſolarꝭ quaꝫ efficit interpo
ſitio terre. nō enim nouā diſpoſitioneꝫ in
duit aer ex receſſu ſolis que tenebra poſſit
dici cuius declaratō hec eſt quia ſi intelle
xerimus ſplendorē ſolis ab aere recedere
et nullam ei nouam diſpoſitionē aduení-
re erit nihilominus tenebra ⁊ nox ⁊ nihil
videbitur in regione a qua terra ꝓhibet
et abſcondit ſplendorem ſolis. Si eniꝫ te
nebra diſpoſitio eēt cōtraria ſplendori vl'
lumini in aere cum contraria ex neceſſita
te equalia ſint virtute reſiſteret ei ex neceſſi
tate et fieret mixtū ſeu mediū ex luce et te-
nebra in aere. ⁊ ita dies nō eſſet dies imo
mixtū ex die et nocte et eodē mō continge
ret ꝙ nulla nox eēt neq; dies veri noīs.

Secunda intentio quia tenebra dicitur
corpus denſum. ⁊ denſitate ſua reſiſtens
lumini. Sicut terra nubes et caligo. Cau-
ſa autē in hoc eſt quoniam quociens dici
tur alterum oppoſitorū tociens et reliquū
dici neceſſe eſt quare ſi lux corpus dicitur.
quemadmodum ſol aut flama dicetur et
corpus ei oppoſitum tenebra. Si ergo di
xerit regnum tenebrarū regionem eē cali
ginis teterrime vel terre nubiloſitatis ne-
ceſſe habet ꝓcedere que ſupra dixi hoc eſt
nihil ibi videre vl' videri niſi quēadmodū
narraui ſupra videlicet ꝙ animalia regni
illius animalia noctis ſunt vt bubones ⁊
noctue et veſpertiliones. Sed nec ſic effugi
et aduerſarius quoniaꝫ hmōi tenebra. id
eſt corpus huius tenebroſitatis aut eſt im
paſſibile a contrario quocunq; vel non ꝙ
ſi fuerit impaſſibile nō poteſt igitur in eo
fieri motus ſicut valet indiuiſio accidunt
etiam ex hoc in numero ꝑuerſitates et in
cōuenientia primum quia cum ſit corpus
erit vel ſimplex vel mixtum et ſi fuerit ſim
plex nō habet huiuſmodi denſitatem qa
neq; flama neq; caligo. neq; nubes. neq;
fumus. corpus ſimplex eſt. aer vero depu
ratione accipit ab huiuſmodi caliginoſi-
tate ⁊ denſitate. ſicut a nubibus et nebu
lis. quare contingit ibi fieri depuratione
vel poſſibile eſt ſaltem fieri ibi depuratio-
nē ⁊ ita fieri regionē illā receptiuaꝫ lumīs
⁊ illuminabilē quare nō eſt regio tenebra
rū niſi ꝓpt' abſentiā lucis ſcōm hoc et ita
nō erit regio tenebrarū niſi quēadmodū
habitatio nr̄a de nocte. Amplius. cuꝫ
regio illa ignē habeat ignis autē diſſoluti
uus ſic huiuſmodi denſitatis et groſſiciei
erit quemadmodum et apud nos vt cum
inualuerit apud eos in regione illa calor
ſubtilietur hmōi tenebra et deponat illaꝫ
groſſiciem. fiatq; apta receptioni luminis

Amp̄. ſcōm hoc apte hoc ē circa ſedeꝫ
p̄ncipis tenebrarum ſit tanto maior tene-
broſitas q̄nto maior ē dignitas atq; nobi-
litas loci illius q̄ꝫ inferioris et a ſede p̄nci
pis remotioruꝫ quare ibi maior denſitas
et caligo erit ergo locus vilior atq; defor
mior groſſicies em̄ et denſitas ignobilita-
tes ſunt ⁊ deformitates in corporibus

Amp̄. In medio terre ſi locus ibi ē. eſt
vltimitas elongatiōis a luce. Similit' dē-
ſitatꝭ et groſſiciei nec eſt ſomniare corpus
groſſius terra vel magis reſiſtens lumini.
quare ſi ſedes p̄ncipis tenebrarū in mun-
do iſto eſt ibi eam eē neceſſe ē quare quē-
admodū terra ē fex omniū corpoꝝ et locꝰ
ille feculētior ac vilior ita ⁊ habitatores lo
ci illius quaſi fex ſunt omnium ſubſtantia
rū ſpiritualiū. Si locus eoꝝ ibi ē et ipē et
iaꝫ fex viliſſima in imo loci illius reſideat.

Amplius. ab iſto p̄ncipe maloꝝ neceſ
ſe ē vt ſint omnia vicia quemadmoduꝫ a
principe bonorū omnes virtutes. Sic igi
tur q̄nto aliqs virtuoſior tanto p̄ncipi bo
norū acceptior. Sic q̄nto aliqs vicioſior.
tanto p̄ncipi malorū gratior. Ampliꝰ
ſcōm hec que ſunt vicia in regno p̄ncipis
bonorū erunt virtutes in regno cōtrario
et ecōuerſo quare nihil erit ſimpliciter vir
tus aut viciū. Sꝫ in quodā vel alicubi ⁊ ſi
militer nihil erit ſimpliciter bonū vl' malū

Amp̄. ſicut p̄nceps bonorū colit' v'tu-
tibꝰ. Ita et p̄nceps maloruꝫ colit' vicijs ⁊
colēdus ē. Que igit' erit remūeratio vitio
rū apud ipm̄ huiuſmōi cultus. Cū em̄ re-
mūeratio virtutū q̄ in vita iſta ſunt ſit de-
cor v'tutū q̄ in altera vita ſunt erit ne ſimi-
liter vt remūeratio viciorū q̄ hic ſūt defor
mitas atq; ꝑuerſitas viciorū q̄ in altera vi
ta erūt q̄ tāto maior erit q̄ꝫ hic quāto gl'ia
animarū futura maior ē q̄ꝫ decor earū hic
Hec autē nō eſt remūeratio neq; felicitas
ſꝫ damnatio et infelicitas qa maior cogi-
tari nō poteſt. Amp̄. declaratū ē iaꝫ ti
bi qa vicia ⁊ v'tutes circa idē ſubiectū ha
bēt fieri naturaliter et oīa ꝯtraria. Scōm
hūc errorem autē vicia nō habēt fieri niſi
in gente tenebrarū q̄ tota creata ē a prin-
cipe malorum quare apparet ea non eſſe
contraria ſcōm eos quis enim eſt qui nō

videat homines ex vitiosis virtuosos fie-
ri et ex bonis malos et ecōuerso. Am-
plius. remūeratio q̄ cultores suos remu-
nerat princeps malorum aut est felicitas
aut miseria ꝙ si miseria nō est ergo remu
neratio sed vindicta. Si vo felicitas ma-
nifestum ē autem qꝛ neqꝫ felicitas potest
esse ex vicijs neqꝫ cū vicijs cum vnūquodqꝫ
eoꝝ miseria sit et tāto maior miseria q̄n
to maius quis em̄ dubitet auariciā famē
esse siue sitim pecuniaꝝ et possessionū. fa-
men autē siue corpalis sit siue spiritualis
nemo dubitat esse miseriā. Similr et lu-
xuriam famē esse sitim corpalis voluptat.
Jam vo ꝛ inuidiā et odiū quis non vide
at tormēta esse aīarum humanoꝝ ꝛ spūa
lia earum incēdia manifestū igitur ē quia
cuꝫ vicijs vel cū vicio etiam earum nō pt
esse vera felicitas. Si igr vera felicitate re
munerat cultores suos pnceps malorum
necesse ē vt a vicijs in eos eruat atqꝫ purifi
cet q̄re necesse hꝫ eis destruere merita ma
gis q̄ꝫ mercedē retribuat. Manifestū etiā
ē ex hoc cōseq̄nter qꝛ q̄nto viciosiores sūt
hmōi cultores tāto longi⁹ sunt ab hmōi
remuneratiōe. Si aūt reminiscer de glo
ria aīarum veraqꝫ felicitate earum certū
est tibi qꝛ status cui debet hmōi felicitas
similitudo q̄dam est ptennis ꝛ q̄si vmbra
illius. Status vo viciosus nō solum dis-
similis est statui felicitat sed etiā ꝯtrario
Manifestū est igitur ꝙ apud pncipē
maloꝝ nō est remuneratio felicitatꝭ ꝓ
cultu sibi exhibito sꝫ magis dānatio ꝛ mi-
seria cum apō ipm impossibile sit cessare
vicia ymo necesse sit tāto eē maiora q̄nto
viciniora et ꝓpter hoc tāto maiorem esse
miseriā grauioraqꝫ tormēta. Amp. qs
erit cultus eius q̄ sacra. que sacrificia que
laudes ꝛ orōes. Sicut em̄ pnceps bono-
rum colitur largiēdo alijs et subueniēdo
ita coletur iste fraudando rapiēdo furan
do. Retribuet igitur ista faciētib⁹ vel mer
cedeꝫ vel penā et de mercede iam dixim⁹
qꝛ felicitatē pstare nō potest nec apud eū
potest esse vllo modoꝝ felicitas. Si vero
penaꝫ retribuit erit ergo bonus et iustus
dum et mala persequtur bonus ꝛ dum ꝙ
iustum ē retribuit mala faciētibus iustus
Sacra vo et sacrificia cuiusmōi exhiben
tur ei nisi execrationes oīm modoꝝ pecca
torum ꝛ vitiorū que oīa non sacra ꝛ sacri
ficia. cum nec sacrent nec sanctificēt sꝫ ma
gis execratiōes sunt ꝛ ingnatiōes facien
tium. Quare non cultus diuinus sꝫ magis
ꝯtrariū erūt omia hec. Amplius. que lau
des ei exoluētur a subditis suis ꝛ quid in
eo vel ꝓpter qd laudabit. Nō ei laudari
potest ꝓ eo ꝙ bon⁹ vel quia boni aliqd
faciat quid ergo de eo pdicabūt laudato
res eius Si enim pdicant de eo ꝙ malus
est et quia malefacit oīa quecūqꝫ facit nō
est hoc laus sed vituperiū ꝛ mala diffama
tio. Si vo pdicant quia bonus ē ꝛ qa be
nefacit oīa q̄cunqꝫ facit. hic nō taꝫ falsissi
ma adulatio est quā etiam irrisio siue de-
risio quemadmodū si quis coruꝫ lauda-
re volens pdicet album et de cingno simi
liter si eum nigrū quis dicat. Nemo dubi
tabit quin vtrūqꝫ irrideat. Quas aūt ora
tiones seu petitiones dirigent ad eum ab
eo em̄ peti non possunt bona cum ea pre-
stare non possit ergo non potest ab eo pe
ti nisi vt mala faciat petentibus vel bona
ab eis auertat. Hee autē sunt petitiones
insanissimorū qui enim talia petunt non
mercedē petunt et premium sed damnati
onem atqꝫ tormentum. Preterea si inter
rogentur cultores eius videlicet ꝓpter qd
colant eum aliud respondere nō poterūt
nisi propter ipum colimus vt omnia ma-
la nobis faciat et oīa bona a nob auer-
tat. Ampli⁹. scdm istos erroneos qd
dicetur de omnib⁹ mala facientibus nisi
ꝙ ea faciendo colunt pncipem malorum
Sicut bona facientes colunt pncipeꝫ bo
norum. dicetur igitur scdm hoc ꝙ omnes
fornicatores. omnes fures. omnes raptores.
res. cultores sunt pncipis hmōi. ex quo se
quitur omnia lupanaria et omnes spelū
cas latronum templa eius esse cum in eis
locis cult⁹ hmōi exerceat. Qd si dixerit qꝛ
non colunt eum hoc faciendo cum ꝓpter
amorem aut honorem eius ista non faci-
ant. Sed si quis ꝓpter honorem vl amo
rem eius talia faceret ille ipum in hoc bo
noraret ꝛ coleret. Dico autem quia si hoc
essꝫ videlicet quia talia placerent ei inimi
cissimus esset cultoꝝ suoruꝫ. cum exhon o
ratio animaruꝫ suarum ei placeret illam-
qꝫ ab ipis requirerent. Sequitur etiaꝫ ex
hoc ꝙ non solum fugiendus sit a cultori-
bus suis. Sed etiam totis studijs ac viri-
bus impugnandus. eo ꝙ maxima mala
eorum ei placeant ꝛ ad ea illos preceptis
ac legib⁹ inducat et ab ipis ea reqrat. Ma
xima ei mala aīaꝝ sunt vicia ꝛ pctā vtpo
te morbi ꝛ vulnera eaꝝ ꝛ tāqꝫ q̄dā mortes

ipſarum ꝙ qui non videt omnino obrutu ſt ⁊ nec hominis nomine dignus eſt.

Concluſio premiſſorum.

Jam igiť ſatiſfeci tibi in hoc ꝙ vulgaribꝰ et ītellectu facillimis declrationibus atꝫ ꝓbationibꝰ deſtruxi vanitatē de duobus p̄ncipiis q̄ ē error nociſſimꝰ manicheorū quē oīs lex īpugnat ⁊ ſicut iam manifeſtū factū ē tibi p̄me phyloſophie ꝑs illū aliis viis deſtruit ⁊ iuxta illas multas hic tibi poſui poſſent et alia ad deſtructionē huiꝰ erroris adduci q̄bus ſupſedeo motu ꝓlixitatꝭ adducā aūt ꝑ errore iſto ratōes q̄ ipſos in hoc induxiſſe videť reſpōdebo eis vbi dignū aliq̄d reſponſiōe inuenero

Ratiões adducūtur ſiue radices que manicheos in errorē induxiſſe videntur.

h
Orū igr̄ p̄mū eſt q: ex altero ꝯtrariorꝫ nō poteſt eē alterū malū. igr̄ ex bono eē nō poteſt. erit igitur ex malo ⁊ q: res nō currit in īfinitū videlꝫ vt hoc malū ſit de illo malo et illud ex tercio et ita in infinitum erit igr̄ venire ad malū q̄d nō ē ex alio. Sꝫ neqꝫ ē ex bono. quare malū illud ex nullo ē et ita ē p̄ncipiuꝫ in ſe et etiā p̄ncipium malorum cuꝫ alia ſint ex ipo. Amp̄. aut aliq̄d ē p̄mum maluꝫ videlꝫ añ q̄d nō ē aliud aut nullū q̄d ſi nullū aſcendit igr̄ res in infinitū. Jā ante deſtructa ē īfinitas cauſarū et declarat⁹ ē ſtat⁹ eaꝝ tibi ꝑ me ī tractatu de p̄mo p̄ncipio ⁊ de ꝓbationibꝰ ac declarationibꝰ q̄bus ſtabiliť eē illius ⁊ de viis q̄bꝰ venitur ad ipm̄. Si v̄o aliq̄d ē p̄mū maluꝫ cum illud nō poſſit eē ex bono erit ex neceſſitate p̄ncipiū in ſe vt dixi ⁊ cauſa illorū malorum.

Amp̄. oē q̄d ē malū aut ē malū ex ſe aut ex alio ꝙ ſi nihil ē malū ex ſe. erit igiť omne q̄d ē malū malū ex alio. ⁊ ita vel ex alio q̄d ē malum vel ex alio quod eſt malū. vł alio q̄d eſt bonū ex p̄ma radice quā p̄mo poſui. quare vnūquodqꝫ q̄d eſt malū erit malū ex alio q̄d ē maluꝫ ⁊ ita redibit ad infinitatē p̄dictā vel fiet circulꝰ aut reflexio cauſarū vicꝫ vt a. ſit malū ex b. et b ſit malū ex a. Jam autē deſtruxi tibi circulationē et reflexionē in eodē tractatu de ſtructione poſtq̄ꝫ nō relinq̄tur dubitabo. Q ſi aliq̄d eſt malū eſſencialiť aut erit illi p̄ncipiū aliud ex quo ſit aut nō. Si ſit erit igr̄ illud p̄ncipiū malum expoſita radice. ⁊ nō erit minus malū. q̄re erit malū eſſencialiter ⁊ ita rediť ad id q̄d ante dixerā videlicet ꝙ aliq̄d erit malū eēncialiter ⁊ p̄ncipiū malorum. Eadē pene via ē q̄ q̄riť vtꝝ oē q̄d ē malū ſit malū ſm̄ ſubāꝫ aut ſm̄ participationē ꝙ ſi oē q̄d ē maluꝫ ē malum ſm̄ participationē. quēadmodū ſi diceret quoniā a ē malū in habēdo ſeu ꝑticipādo b. ⁊ rurſum b. ē malū ī habēdo vel ꝑticipādo c. ⁊ ita in īfinitū. Jam errorē iſtū meminiſti eē deſtructuꝫ vbi deſtructa ē infinitas cauſarū. Silr̄ ſe hꝫ ⁊ de circulatione vel reflectione. Alia autē via declarabiť hoc eſſe īpoſſibile malū eniꝫ ſm̄ hāc intentionē erit habens malū et iteruꝫ malum illud erit eiuſdē intentionis videlicet habēs malum aliud ⁊ ſic in infinituꝫ q̄re malum nō erit niſi habens in ipo īfinicies implicatū cum ei de malo habens totū et ſolum extraxerꝭ nihil erit reſiduuꝫ Si ei aliq̄d erit reſiduum illud erit indubitāter malum aliq̄d. Sed in omni malo intelligiť habens et aliud. Quare habēs nō eſt totaliter extractum a malo cum adhuc ſit in illo ꝙ erat reſiduum. faciā auteꝫ hoc clarius et dicā q: ſi malum eſt habēs maliciam ſiue participans erit malicia explicationē habitus malicie ⁊ malicia habita eodeꝫ mō erit habitꝰ alterꝰ malicie q̄ ſimiliter erit habitus tercie malicie ⁊ ita in infinitum q̄re cum aggregauerꝭ omēs iſtas explicationes inueniet ex neceſſitate malicia habitꝰ habitꝰ habitus. ⁊ ita in infinitum ita vt non occurrat cuiꝰ ſit habitus niſi alterius habitus ⁊ quociēs ibi poniť habitꝰ intelligať genitiui caſus. Quare ſcd̄m hoc malum erit infinitum ⁊ inexplicabile ⁊ ideo inintelligibile et propter hoc non potuit hoc niſi homo qui non intelligit ſeipm̄. Tu autem ſcis ex aliis quia hoc ē vnū ex p̄ncipiis prime phyloſophie prime partis videlicet ꝙ omne ē intelligibile eē. Scis etiā q: phyloſophia nō cōſulit erroribus hominuꝫ qui ſeipos non intelligunt vel qui ponunt intelligibilia. Reuertatur igitur ad id in quo eram et dicaꝫ quia impoſſibile eſt omne quod ē maluꝫ malum eſſe ſcd̄m participationem ex quo erronei iſti videntur ſibi probaſſe ꝙ aliq̄d ſit malum eſſencialiter ſiue ſcd̄m ſubſtanciam.

Deſtructio prime radicis cui rationes manicheorum maxime innitur.

h
Ec igiť omnia que ꝓpoſita ſunt facile eſt ſoluere vel potius diſſoluere. Incipiam igitur a radice cui rationes eorum maxime innituntur.

Hec autem eſt quā dixi videlicet alterum
contrariorum eſſe non poſſe ex altero. Di
co igitur hanc radicem eſſe falſaꝫ niſi hoc
modo eam intelligant videlicet ꝙ ex alte
ro contrariorū non poteſt eē per ſe alterū.

Manifeſtū eniꝫ ē ꝙ ex calore interdū
ē frigus ꝑ accidēs ⁊ corꝑa animaliū per ca
lorē infrigidant̄ ſcdm accidēs calor ei ape
rit poros in corꝑibus animaliū ⁊ amplifi
cat eos ⁊ ꝓpter hoc et vaporat calor ex ill'
⁊ frigeſcūt poſtea. Silr ⁊ ecōtrario ꝑ frigi
ditatē ꝯſtringūtur pori eorundē et ideo mľ
tiplicatꝰ calor intus retinet̄. Amp̄. Ex
vino ē ebrietas. Ibi ergo manifeſtū eſt ꝙ
ex bono ē malū niſi forte dicat̄ ꝙ vinū nō
ē bonū eodē mō ex medicina quantūcun
ꝗ bona et ſalutari ꝓuenit interdū egritu
do cū quis eaꝫ aut nō debita mēſura aut
nō debito mō aut nō tp̄e accipit optuno.
Qđ ſi dixerit nec medicinā eſſe bonaꝫ nec
ipſam ſanitatē ꝓcedā ad alia. Scientiā ei
nō negabat eē bonū vel bonā. qđ eīm eſt
bonū ſi ſciētia nō ē bonū. ex illa tamē ma
nifeſte plerūꝗ oritur malū ſuꝑbie ⁊ iactā
tie ꝙ ſi nec ipſam ſcientiā bonū eē cōfiteri
noluerit de ꝟtute. hoc negare nō poterit
ex q̄ etiā ſimilia mala plerūꝗ proueniunt
multi eīm de ſanctitate ſua in mala ſuꝑbie
iactātie ⁊ inanis glorie deciderūt. Am
plius. malū inuidie nūꝗ nō eſt ex alieno
bono et inceſſante ceſſat. Amp̄. de viſi
bilibꝰ ſi quid ꝯcedūt eē bonū debite hoc
indubitāter ꝯcedēt. Nō ē aūt dubiū quin
ex ea ꝓueniat obtenebratio viſus ⁊ tandē
cecitas videlicꝫ cū nimia fuerit aut tempo
re aut vehemētia. Qđ ſi de viſibilibꝰ nihil
bonū eē dixerit ⁊ de alijs ſenſibilibꝰ ſimi
liter iam in hoc deuenit vt ſenſu indigeat
nō quidē ad experientiā tm̄. Sꝫ quēadmo
dū iſenſatꝰ qs ei nō ſentiat vtilitates eſca
rū veſtimētorꝫ ⁊ aliorꝫ hmōi ⁊ ipſemet eti
am q hoc delirat quicqd ad exterius rati
onē dicat intꝰ cū dicit̄ ad rationē iſta ſen
tit eſſe vtilia ꝓpter qđ et querit illa quem
admodū cū ꝓpt̄ frigus ſuꝑfluū cuiꝰ nocu
mentū ſentit ⁊ magis timet querit calorē
tanꝗ vtilē ⁊ nocumentū frigoris ꝓhiben
tē. Iſti igr̄ erronei dū iſta querūt non taꝫ
ſalubriter ꝗ etiā licite ⁊ honeſte teſtes ſūt
ꝯ ſeipſos frigus ei ſuꝑfluū pacienti calorē
querere ſalubrē nō tā licitū eſt ꝗ etiā debi
tū eouſꝗ vt reus mortis ſue ſit et homici
da ſuipſius qui in eo ſtatu calefieri negle
xerit quia igr̄ nemo tenet̄ querere niſi qđ
bonū eſt. Manifeſtū ē calorē hmōi bo
num eſſe ⁊ de frigore ſimiliter verum eſt.

Amplꝰ. nemo dubitat quin ex vino ſit
ebrietas ⁊ q̄nto melius tanto maior ex il
lo ebrietas tantoꝗ faciliꝰ q̄re manifeſtuꝫ
ē ꝙ ex bono malum et ecōtrario ex malo
bonuꝫ. quemadmodū ex egritudine ⁊ fla
gellatiōe correctionū et eruditionū ⁊ hoc
ipſm teſtatur natura in vnoquoꝗ que no
bis ſuggerit et vnūquemꝗ noſtruꝫ docet
paruulos et ſtultos flagellare. Similr̄ in
maleficos punire. vt vel ipſi corrigant̄ vel
alij. et de canibus et equis ſimiliter ſe ha
bet. Quia igr̄ hoc nature teſtimoniū apđ
omnes eſt ⁊ ſemper vniuerſale ē. teſtimo
niū autē vniuerſale nature falſum eſſe im
poſſibile eſt. Quare ex hmōi malis bonū
correctionis et eruditionis ꝓuenire mani
feſtum ē. Quis autem qui mentē habeat
dubitare poteſt quin ex bono ſanctitatis
aliarūꝗ virtutū interdum ſuperbia orit̄
et cōtemptus aliorū. Similiter ⁊ ex bono
fortitudinis preceps audacia ⁊ iracundia
Iuxta hec aquaꝫ et ignem aut dicent eſſe
bona aut mala. Si bona cum igit̄ mani
feſtum ſit mala. plerumꝗ ex illis proueni
re videlicꝫ exuſtiones hominū ⁊ immerſi
ones aliaſꝗ multiplices deſtructiones.

Manifeſtū eſt ex bonis mala ꝓueni
re vel oriri. Qđ ſi dixerint quia mala ſunt.

Manifeſtū ē ſimiliter ex hijs multa bo
na ꝓuenire ſicut ſunt temperate calefacti
ones purgationes decoctiōes illuminati
ones ⁊ ex aqua ſimilit̄ ablutiones piſtruꝫ
origenum intritiones. agrorū fecundatio
nes. molendinorꝫ aquaticorū multiplices
vtilitates. Eodē modo ſe habꝫ ⁊ de corpo
ribus celeſtibus. quia et bona et mala re
bus inferioribus ex ipſis proueniunt.

Amplꝰ. quis ignorat quin ex eodem
homine et bona opera ſunt quandoꝗ et
mala alioquin neceſſe habent dicere ꝙ q
bonus eſt non poteſt mali aliquid facere
aut qui malus ē nihil boni facere poteſt.
Hoc autem eſt cuius contrarium quilibet
ſentit in ſemetipſo. ⁊ propter qđ et penitet
multa egiſſe. ⁊ erubeſcunt etiā cum viden
tur mala facientes et nemo eſt qui nō cor
de vl' ore non arguat malefacientes ⁊ nō
iudicet euꝫ pena dignū. Quare vnuſquiſ
ꝗ credit male agentē quēcunꝗ aliter age
re debere et etiā poſſe. alioqn nec culpan
dū nec puniēdū ipſm iudicaret quēadmo
dū neꝗ lapidē ꝑ eo ꝙ mouet̄ deorſum.

Amplius. ſecundum incorrectio locū
hrēt apud aliquē nec etiā poſſibilis eſſet.
Amplius. ipa iuſticia q̄ puniūt maleſi-
ci p publicas poteſtates ⁊ magiſtrat⁹ ini-
quiſſima ⁊ iiuſtiſſima eēt. Si ei mali natu-
rali ipoſſibilitati ꝓhibiti eſſent ſecus age-
re non eēt ab eis reqrendū neq̄ p hoc ꝙ
male agūt vllatenus puniēdi. Tu em̄ ſcis
quoniā a corpibus grauib⁹ nō reqrimus
vtrū moueantur in ſurſum neq̄ quiſq̄ au-
det eis iraſci ꝓ eo ꝙ mouentur deorſum.
Quare ſi ſui neceſſitate mali aſtricti vł al-
ligati ſunt ad male agendū nec iraſcendū
ē eis ꝓ eo ꝙ male agūt nec reqrendū ab
ipis quādo taliter agāt. Amplius. laus
et vituperiū falſiſſima erūt cum boni nec
mali naturaliter tm̄ agāt. Nature ṽo nec
laus nec vituperiū debeat̃ i ſe ꝓ opib⁹ ſu-
is eo ꝙ neceſſitate opetur vt nō libertate
ad modū ſeruiētis q non poteſt aliud fa-
cere q̄ꝫ ꝙ iubetur ſicut alibi didiciſti. Re-
linqtur ergo hmōi erroneis vt neceſſario
ꝯcedāt ex bono malū et ecōuerſo licꝫ p ac-
cidēs aut vt ꝯfiteātur nihil de ſenſib⁹ bo-
nū eē cum ex vnoquoq̄ eoꝝ malū ꝓueni-
at. Amplius. cum bellū eternum inter
p̄ncipem luc̄ ⁊ p̄incipē tenebrarum ſit ī̄m
eos aut nocet ei p̄nceps lucis i aliquo aut
nō nocet aliqd igr̃ mali ei facit ⁊ illud ma-
lum ē euidēter ex ip̄o p̄ncipe luc̄ cuꝫ illud
faciat. Quare nō ſolū ex bono ē malū ſed
etiam ex optimo. Si ṽo nihil mali ei facit
eadē ratione neq̄ facere poteſt. ⁊ hec ſcit
ip̄e cuꝫ tu ſcias hec ſtultiſſime igr̃ pugnat
ꝯtra ipꝫ cū ſciat ſe nihil ei poſſe facere ma-
li et ꝓpter hoc ſe nō poſſe nocere eidē. Jā
igr̃ deſtruxi tibi p̄mā radicē p quā videri
poterat in iſtum errorē erroneos iſtos fu-
iſſe inductos.

Deſtructio ſecunde radicis eiuſdē er-
roris.

Secunda ṽo radix q̄ querunt vtrū
aliqd ſit p̄mū malum aut nullū ⁊
hāc de termino tibi ⁊ diſſoluo per
diſtinctionē eius ꝙ ē malum. Si em̄ ma-
lum intelligāt nociuū iaꝫ dixi tibi q: nihil
ē tale et ſi ei aliqd ſit nociuū tibi vel malū
quēadmodum ſi aliqd ē ſanum alicui vt
vſtio vel inciſio aut mēbri alicui⁹ detrūca-
tio non īdo ē ſanū ſimplr. Preterea licꝫ ſit
verꝫ ꝙ aliqd nocet alicui nō ꝓpt̃ hoc cō-
ſequēs ē vt etiā ſit nociuū illi quemadmo-
dum non ſeqtur vt ſi aliqd mortificat ali-
qd ꝙ ꝓpter hoc ſit mortificatiuū vel ſi al-
bat ꝙ ꝓpter hoc ſit albatiuū vel albifica-
tiuum ⁊ hoc ē quoniā denoīatiōes hmōi
ſm virtutē ⁊ aptitudinē naturalē dicūtur.
Non em̄ ꝓp̄e ꝑcuſſiuum d̄r niſi ꝙ hꝫ ṽtu-
tē vel aptitudinē ordinatā adhuc ⁊ intēdē-
tem ſicut inciſiuū non d̄r niſi ex ṽtute quā
hꝫ ad icidēdum neq̄ penetratiuū aut di-
geſtiuum niſi ꝙ hꝫ ṽtutē intendentem in
hoc nihil autē ē tale i tota vniuerſitate re-
ruꝫ quāq̄ ei et venenata aīalia ⁊ rapacia
noceāt alijs ſiue occidendo ſiue deuoran-
do illa nō tamen adhuc eſt intendens vir-
tus eoꝝ vt noceat illis. Sꝫ magis vt ꝓſit
ꝓp̄o ſubiecto ⁊ hoc vel paſcendo ip̄m. et
nutriendo vel defendēdo. ⁊ nocumentuꝫ
qḋ ei ab alio iminet repellēdo leo ꝓp̄e tm̄
venat̃ onagrum ⁊ deuorat non intēdit ei
nocere. licet plurimuꝫ noceat. ſꝫ ſibi ꝓdeſ-
ſe nutriendo ſcilicet ſeip̄um carnib⁹ illius.
Eodeꝫ mō ſe hꝫ ⁊ de alijs. Neq̄ intentio
ignis eſt deſtruere ꝙ ꝯburit ſꝫ magis mul-
tiplicare ſpeciē ſuā i materia quā ſuperat.
Qui ſi dixerit qs q: ita eſt ad nocēdum alij
nō recte dicit. quin poti⁹ eſt ad vltionem
vel ad victoriā ⁊ vtrunq̄ iſtorum bona re-
putat natura animalium. Ultionē qdem
tanq̄ iuſtum reputat. Uictoriā autem tan-
q̄ aliqd magnificum. Sicut apparet i ele-
phantib⁹ qui ſubditos habent quos vice-
rint et q̄ſi iura ſuitut̃ in eos exercent. Si
vero malum accipiat nocumentū ipſum.
Reſpondeo q: p̄mum malū eſt p̄uatio ſi-
ue carentia p̄mi boni naturalis ꝙ eſt eſſe.
Primum ṽo malū gratuituꝫ. id eſt gratie
oppoſitum p̄me gr̃e carentia eſt. Que au-
tē ſit p̄ma gr̃a nō aliter tibi determino hic
niſi ꝙ iuxta ordines receptibilium. Sunt
⁊ ordines gratiarū ⁊ iuxta maneries eoꝝ
quēadmodū in homib⁹. Prima gr̃a ē fi-
des gratuita quoniā p̄mo ⁊ docenda ē et
tenenda hoibus tanq̄ fundamentum et
caput vere religionis ac diuini cultus. Jn
angelicis vero ſubſtancijs et alijs nobili-
bus abſtractis. Prima gratia eſt nobilis
illa dei cognitio que naturali earū cogni-
tioni et ſapiētie incōparabilis eſt per mo-
dum omnem ⁊ iuxta hunc modum p̄mū
malum. id eſt nocumentuꝫ in ſubſtancijs
intelligentibus eſt auerſio cogitatus ſiue
cognitionis a creatore ex hoc enim malo
ſequitur deſertio ip̄ius ſiue derelictio que
eſt proculdubio receſſio a fonte bonoꝝ ex
q̄ ſequit̃ depaupatio recedētiū ⁊ arefactō
atꝫ mortificatio ip̄oum. Qui em̄ cogitatu

fixi ſunt in ip̄m creatorem. neceſſe eſt vt ei
ꝯgruentibꝫ virtutibus omibus adhereāt
Cogitatꝰ em̄ ē q̄ in primis creator tenet in
intellectu ⁊ per hūc ꝯſequēter in viribꝰ mo
tiuis. q̄re ipa ſublato fructus bonoꝝ quo
dāmō aret et q̄ntū ad bona ſeu data ſua
nobilia q̄ longe p̄ſtantiora ſunt naturali-
bus ceſſat influentia largitatꝭ ſue i eos q
cogitatū ſuū ab eo auerterint vl̄ i alia con
uerterint. ꝯuerterint inq̄ꝫ ꝯuerſione fixa et
adherenti vel auerterint ſimul hoc eſt illo
mō. Nō ei ſi ad momentū vel horā vl̄ ali
ud vel de alio cogitet ꝓpter hoc cogitatū
ſuū ab eo auertit. de hoc autē perſcrutati-
us atꝫ diffuſius inueſtigabo vbi de mali-
cia maloꝝ angeloꝝ quos homines dya-
bolos vulgo vocāt tractabo. De hoc aūt
malo q̄d diximꝰ puraꝫ priuationē eē nō ē
neceſſe ꝙ ip̄m ſic ab alio vel bono vl̄ ma
lo cū oīno nō ſit ꝙ em̄ oīno nō ē. impoſſi
bile ē ab aliquo eē nō tamē negandū eſt
negationē negationis interdū cauſam eē
Q̄ ſi q̄s querat vn̄ hoc vel q̄d eſt cauſa ꝓ
pter quā iſte mō non cogitat de creatore.
R̄ndeo q̄ꝛ priuatio alicuiꝰ earū que faci-
unt cogitare de ipſo. Si vero intellexerit
malū tercio mō valet viciū vel peccatum.
licet hic ad aliū tractatū pertineat recte re
ſponderi poteſt q̄a vel ſuperbia vel inui-
dia quoꝝ vterq̄ꝫ occaſio eēndi ē bonū vel
ꝓpriū vel alienū ⁊ ſicut iā dixi tibi ad aliū
tractatū hoc pertinet et vides in omnibꝰ
hijs imbecillitatē i̅tellectꝰ hominū hm̄oi
om̄ino ei manifeſtū ē eas ignorare q̄d eſt
ꝙ dr̄ malū ⁊ ꝯfuſe eos vti intentionibꝰ p̄
dictꝭ. Sꝫ nec etiā aliq̄ intentionū trium p̄
dictaꝝ poteſt eē principium ꝙ debeat dici
vel deus vel princeps vel rex id ꝙ dr̄ ma-
lum primū. Malū ei id ē nociuum nō po
teſt eē princeps maloꝝ ſicut iam declara-
ui tibi cum totū et tāta bona largiat̄ ſuis
id ē oībꝰ q in regno ſunt. Sꝫ neq̄ꝫ primū
maluꝫ id ē primū nocumentū dignū ē. vt
debeat dici principiuꝫ vel princeps. vl̄ rex
vel deus vel auctor alicuiꝰ cum oīa nocu
mēta vel priuationes oīno ſint vel fere pri
uationes. Nocumētum em̄ nō ē niſi abla
tio alicuius boni vel vtilis aut applicatio
alicuiꝰ ꝙ huiꝰ ablationeꝫ inducit. Nihil
autē tale dignū ē nomīe p̄ncipis vel p̄nci-
puꝫ. Similit̄ nec viciū aut peccatū. Quis
ei audeat hoc cogitare ꝙ viciū aut pecca
tū ſit p̄ncipiū aut princeps nec deꝰ aut do
minis maxime tanti regni q̄ntū ipi dicunt
eē regnū tenebraꝝ. Manifeſtū igr̄ ē tibi
per hoc inq̄ntuꝫ tenebras ignorātie ſint q
nec intelligūt intētiones eius ꝙ malum ē

Amp̄. Interrogabo eos de q̄ gēte ipſi
ſint ⁊ ad cuius regnū ꝑtineat videlicet an
ſint de gente tenebraꝝ an de gente lucꝭ ꝙ
ſi fuerit de gente tenebraꝝ ꝙ vtiq̄ꝫ ex tene-
bris ignorātie ſue appareat forſitan alicui
nō imerito impugnāt p̄ncipem lucis cum
hoſtes eius fuit q̄re nō ē ꝯueniēs teſtimo
niū eoꝝ ꝯtra illū. Secundo quoniā gens
tenebrarū aut oīno ceca ē ⁊ ita nihil pror-
ſus ſcit debite vl̄ regno eius aut nō aliter
videt q̄ꝫ animalia quo dicunt̄ lucifuga vt
noctue veſpiliones ⁊ ſimilia. Utroq̄ꝫ igr̄
mō indigni ſunt q̄bus credat̄ de luce vel
regno eiꝰ. Si ei oīno nihil ſciūt de ea nō
ē eis credendū cū de ea loquantur. vt ſom
niantes et nihil de ea videre valētes. Si
aūt non plus ſciūt de luce q̄ꝫ animalia lu
ci fuga vt dixi. Manifeſtū ē quoniā nō ſo
lū falſum ſed etiā ꝑuerſum ē iudiciū eoꝝ
d̄ luce hm̄oi quippe animalia noctē repu
tant eē lucē ⁊ ecōuerſo. ⁊ ſolē nō lunā ſed
tenebras q̄re totū regnū lucis ē eis regnū
tenebraꝝ ⁊ ecōuerſo. Cū ergo credūt ſe lo
qui de deo tenebrarū loquūt̄ de deo lucꝭ
⁊ ecōuerſo. Sicut animalia de q̄bus dixi
mus q̄re neſciunt ꝓ certo de quo loquūt̄
⁊ mentiunt̄ ex om̄i ꝑte q̄m̄ lucē dicūt tene
bras ecōuerſo. Si vo dixerint ſe eē de gen
te lucis ⁊ ꝑtinere ad p̄ncipē lucis intollera
biliter iniurioſi ⁊ ꝯtumelioſi ſunt eidē pri-
mū q̄m̄ ꝯcedunt ip̄m eē niſi dimidiū deuꝫ
potentia ei ſuper vtrūq̄ꝫ ꝯtrarioꝝ hoc ē ſu
per bonum ⁊ malū ē potentia ꝑfecta. Su
per alterum vo eoꝝ tm̄ ē potentia dimidi
ata. quemadmodū potentia ſuper homi-
nes albos ⁊ nigros ē potentia integra po
tētia vo ſuper albos ē medietas potentie
illius. Similiter ⁊ cum dicunt quia nō ē
adorādus vel colendus niſi ſolummodo
a gente lucis et a bonis ſolummō dimidi-
am ei deitatem attribuunt et dimidiaꝫ ei
auferunt. Manifeſtum em̄ ē quia qui
dicunt eum eſſe ab omnibus colendum ⁊
adorandum plenam et integram confitē-
tur de eo deitateꝫ qui vero aperte tm̄ par
tem ei deitatꝭ attribuunt. Similiter ⁊ par
tem dominationis cum non ipſum vbiq̄ꝫ
⁊ in omnibus dominari concedere velint
quēadmodum enim non ſimpliciter albū
eſt ꝙ ex aliq̄ parte nō ē albū. ſic nō ſimpl̄r
dn̄s ē qui ex aliqua parte non eſt dominꝰ

Non enim ſimpliciter dominū dicimus q
alicui domui vł ciuitati ſolūmodo domi-
natur. Ampliꝰ.nō vere poſſidet et ple
ne q in litigio et bello poſſidet q̄re nec ve
re aut plene dominat̃. Amplius.neq̃
omnipotens ē aut ꝑfecte potens cuiꝰ po-
tencie in toto reſiſtitur vt belluꝫ depari ex
aduerſo ei fiat. Amp̄. cum non poſſit
quicq̄d vult ſe vel facere vel poſſe ip̄emet
ꝯfitetur de impotencia ſua cum minꝰ poſ
ſit q̄ȝ velit. Amp̄.ſicut nō eſt albiſſimū
cui aliquid ē eque album aut optimuꝫ cui
aliud ē eque bonū. Sic videlicet p̄mū cui
aliud eſt coequeuū iſti autem ponūt duo
p̄ma ſicut et duo p̄ncipia.Debes etiam at
tendere hic q̄ malum ſicut ipſi ſomniant
idem eſt dicere q̄ peſtilens ⁊ cum ponant
ip̄m in p̄mis et vniuerſaliter malum quē-
admodum p̄ncipiū et principem bonorū
in p̄mis et vniuerſaliter bonū neceſſe ha-
bent ponere ip̄m in p̄mis et vniuerſaliter
peſtilens. Quapropter graſſans et ſeuiēs
in om̄e qđ poteſt ⁊ ꝓpt̃ hoc in totū regnū
ſuum. cum preter illud nihil poſſit de iure
ſue poteſtatis limitatione ⁊ finibus regni
ſui naturaliter prohibitum quare ſeuit et
graſſatur in omnia ſua tanq̄ȝ peſtis tanq̄ȝ
corruptio et mors. Nihil autē tale poteſt
veri nomis eſſe p̄ncipiū aut cauſa. aut au
ctor.aut p̄nceps aut deus.aut dominꝰ cū
vnūquodq̄ȝ bonū nominatoꝝ non ſolum
nō ſit peſtilens in aliqđ eoꝝ q̄ ex ip̄o ſunt
vel ſub ip̄o imo propenſe atq̄ȝ largiflue bo
nitatis et vtilitatis in vnūquodq̄ȝ eorū q̄
ex illo ſe. Quapropter non aliter p̄ncipi-
um aut auctor dici poteſt. niſi quēadmo-
dū deſtructio aut mors aut deſtructiuum
ſiue mortificatiuū ꝑ intentionē aut volun
tatem. Qđ ſi non eſt peſtilens aut deſtru-
ctiuū niſi aliorum. ⁊ ſi contrarioꝝ videlicȝ
que ſunt de contrario regno tunc manife
ſtum ē ip̄m nō eſſe malum niſi ꝑ accidens
videlȝ ꝑ ꝯtrarietatē quam habet ad illa et
quemadmodū calor in ſe pactus eſt ſȝ cū
obuiauerit ei frigidum quaſi pugnat con
tra ip̄m et econuerſo cum non ſit naturał
intentionis ſue pugnare contra frigidita
tem non enim eſt adhuc neq̄ȝ ꝑ hoc calor
quare manifeſtū eſt p̄ncipium maloꝝ nō
eſſe malum niſi ꝑ accidens vł cui et hec in
tentio non minus cōgruit p̄ncipio bono-
rum.

Secūdus tractatus q̄ vniuerſa ē vni
tas ⁊ q̄ mūdus eſt vnus ⁊ qualiter vnus
oſtenditur.

Oſtq̄ȝ autem iam expediui me de
p vnitate p̄mi p̄ncipiȷ ꝓut conuenit
p̄ſenti tractatui et ſatis feci tibi ſu-
per illa ꝑ aggregationē ꝓbationū ac de-
clarationū intellectu facillimarū atq̄ȝ vul
gariū que ſunt poſt probationes et decla
ratiōes ſublimes q̄s didiciſti in p̄mo tra-
ctatu p̄mi ſapientialis ac diuinalis magi-
ſterȷ conſequens ē ſicut et promiſi tibi in-
ueſtigare de vnitate vniuerſi et declarare
ip̄m eſſe vnū et mundū vnū ⁊ qualit̃ vnū
Dico ergo quia omne totū vnū eſt.et hoc
ap̄pet ex nominatione et intentione ipiꝰ.
Totum enim et pars relatiue ad inuicem
dicūtur ⁊ totum eſſe veriſſima diffinitiōe
ſeu explicatione adunatū eſt ſeu aggrega
tum ex ꝑtibus.aggregatio autē ⁊ aduna-
tio non eſt niſi iunctio ⁊ cōiunctio partꝰ ⁊
ꝑtis ſiue partiū ad inuicē que iterum iun-
ctio ſeu ꝯiunctio non eſt niſi vnitas totiꝰ
ex illa enim totum ē ⁊ dicitur totum etiaȝ
valde ampla cōmunicatione et generali-
tate intentio totius. Cauſa autem in hoc
eſt quoniā adunatio et aggregatio dicūt̃
et in eis que cōtumabilia ſunt. et in eis q̄
non.Unde ⁊ totum dicitur eſſe continuū
⁊ mūdus etiā dicitur totus ſiue ſit corpa-
lium ſiue incorpalium omne ꝟo non dici
tur prop̄e ſm̄ vſum cōmunē niſi indiſgre-
gatis cum collecta fuerint ⁊ qui dic̄ omne
non dic̄ hoc de vno aliquo continuo vſu
aliter atq̄ȝ ꝯmuniter vt nemo dicit omne
hoc lignum eſt album vel omnis hec maſ
ſa auri vel argenti ſed magis totuȝ vel to
ta. Quare manifeſtum ē q̄ omne ſm̄ col
lectionem dicitur ⁊ quandoq̄ȝ cum diuiſi
one et quādoq̄ȝ ſine diuiſione. Uerbi grā
quandoq̄ȝ iungit̃ nominibꝰ alijs vt om̄e
album aut omnis homo. Non enim di-
citur omnis homo eſt animal quēadmo-
dum dicitur omnes iſti homines ſunt de
cem. Ita enim dicitur omnis homo ē ani
mal vt etiam vnuſquiſq̄ȝ diuiſum aut per
ſe intelligatur eſſe animal. Cum autē dici
tur omnes iſtos eſſe decem econtrario di
citur de nullo enim iſtoꝝ intelligit̃ q̄ ipſe
ſit decem et ergo intentio eius q̄ ē omne
nunc vt ꝑ ip̄um agatur de collecto ſiue de
omnibus collectis in ſumma. Interdum
etiam eadem ē intentio totius ⁊ hoc mo-
do vſus ē plato vocans mundum omne.
Similiter multi ex phyloſophis vocātes
mundū totum quemadmodū ergo cū di-

citur iſi vnoquoq; totũ nihil relinqtur ex
tra qđ poſſet dici p̃s illius Similr̃ ⁊ cũ đ:
omne ſimpliciter. Jam aũt declaratũ eſt
tibi quia totũ vbicunq; dicatur vnũ eſt q̃
re et omne vnũ cum eadẽ ſit prorſus inte
tio omnis ⁊ totius. Amp̃. ſi quis dixe-
rit vniuerſitas aĩalitũ manifeſtum ẽ ip̃m
colligere vnũquodq; aĩalitũ nullo relicto
Similiter ⁊ q dic̃ vniuerſitatẽ ſubſtantia
lem nullam relinqt ſubſtantiã. Eodẽmo-
do et qui dic̃ vniuerſitatẽ encium q̃re cuȝ
vniuerſitas aĩalium vniuerſitas ſit. Silr̃
⁊ ſubſtãtiaꝝ erit ex nccitate et vniuerſitas
enciũ vniuerſitas amplius ꝯrietas ñ ꝓhi
bet vnã eſſe vniuerſitatẽ amborũ queãd-
modũ vniuerſitas colorũ licet albũ ⁊ ni-
gruȝ ꝯtraria ſint et etiã mediũ vterq; eoꝝ
quodãmodo vniuerſitas tamẽ ẽ vniuer-
ſitas colorũ q̃re vniuerſitas bonoꝝ ⁊ ma-
lorũ ſimul collectorũ vniuerſitas erit vna
non obſtante cõtrarietate que ẽ inter bo
na et mala. Amplius. q̃cunq; cõicant
intentionẽ vnam vel rõnem in eo vniun
tur et ſunt quodãmodo vnuȝ quia etiam
contraria oĩa intentione et ratiõe ꝯtrarie
tatꝭ cõicant vniunᷓ in illa ⁊ colligunᷓ ad
illam vt ſit vniuerſitas aliqua ꝓpter qđ ⁊
đ: vniuerſitas ꝯtrarioꝝ quare cũ omnia
eñtia ꝯmunicent ip̃m eſſe in eo quodã-
modo vniunᷓ ⁊ colligunᷓ ad vnũ ita vt ⁊
ſic et dicatur vniuerſitas enciũ. Amp̃.
vniuerſitas ſicut appꝫ etiã ex ipſa nõiati
one non ẽ niſi in vnũ verſa multitudo v-
ſa aũt non intelligiᷓ niſi collectiõe vel a-
dunatione in aliqđ vł ſub aliquo ꝙ tota
illa multitudo ꝯmunicat quemadmodũ
dicitur vniuerſitas colorũ que colligitur
ad genus ⁊ ſub genere ꝙ oẽs colores cõ-
municant. Similiter ⁊ viuerſitas alborũ
colligiᷓ ad albedinẽ ⁊ ſub albedine qnã
omnia alba cõicant. Sic aũt ſit cum dici-
tur vniuerſitas enciũ q̃m vniuerſa ſiue tõ
ta ſiue tota multitudo enciũ colligitur ad
eẽ vel ſubeẽ ꝙ omnia encia cõicant. qua-
re tota multitudo enciũ vniuerſitas eſt gẽ
quid aũt eſt vniuerſitas ẽ ex neceſſitate ⁊
vniuerſum et totũ et omne oĩs enim mul
titudo adunata ſiue in vnũ verſa totum
aliqđ ẽ. Similiter vniuerſũ quare ⁊ om̃e
non ẽ niſi collectio et vniuerſitas om̃niũ
q: agitur vniuerſitas ſemꝑ ẽ vnũ in eo ꝙ
vniuerſitas. Similr̃ et totũ ex neceſſitate
vnum inq̃ntum totũ. et omne ſimiliter in
q̃ntum omne extra om̃e autẽ nihil ẽ de-

vniuerſitate queadmodũ nec extra oĩa q̃
re vnum ẽ omne ex neceſſitate p̃ter qđ ni-
hil et vna vniuerſitas ꝯgregãs oĩa nihil
extra quem nihil ⁊ vnũ totum adunans
oĩa nihil extra relinquẽs. Amp̃. ſicut
non capit intellectus duo oĩa ita nec duo
omne nec duas vniuerſitates nec duo to
ta que ſint vniuerſitates ſimplr̃ aut tota
ſimplr̃ quare impoſſibile ẽ duos mũdos
eſſe aliud eñ eſt dicere om̃e ſimplr̃ vel to
tum ſimplr̃ aliud dicere totũ aliqd vt to-
tum lignũ. Similiter aliud eſt dicere vni
uerſitatẽ quorundã vt coloruȝ ⁊ aĩalium
aliud vniuerſitatẽ ſimplr̃. Amp̃. ꝯtra-
rietas vt dixi non diuidit vniuerſitates ſi-
cut appꝫ in coloribus ꝯtrarietas eñ vnit
ꝯtraria neceſſe eñ eſt contraria circa ideȝ
eẽ vel fieri et ſub vno genere eẽ. Nec co-
geris ꝓpter v̾ba ariſtotilis q̃bus dicere
videtur in libro topicorũ q: bonũ et ma-
lum nõ ſunt in genere ſȝ ſunt genera alio
rum ex neceſſitate eñ ꝓut ꝯtraria ſunt in
genere vno ſunt ꝓut eñ bonũ de ſubſtã
tia dicitur bonũ non hȝ cõtrariũ ⁊ ſecun-
dum ip̃m cum aperte dicat in libro p̃dica
mentorũ ꝓp̃um eſſe ſubſtãtie nihil habe
re contrariũ quare non ſunt cõtraria ſm̃
ip̃m niſi ꝓut cadunt ſub genere accidẽtis
q̃re ſecundũ om̃es intentiões ſuas iuxta
viam iſtã erunt ꝯtraria. Uerbi gr̃a ſi dixe
ris bonũ nature ⁊ malũ nature cõtraria
ſunt vt generatio ⁊ corruptio vita ⁊ mors
ſanitas et egritudo. Si vero intellexeris
bonũ moris ſiue morale Similiter cõtra
ria ſunt vt virtꝰ et viciũ ⁊ ſimiliter ſub ge
nere vno. Eodẽmodo ſi intellexerꝭ bonũ
ſuaue ⁊ malũ moleſtũ ꝯtraria ſunt et ſub
vno genere ſimilr̃. vtile quoq; ⁊ nociũ eo
dẽmodo cõtraria ſunt ⁊ ſub genere vno.
Quare manifeſtũ eſt quia bonũ ⁊ malũ
ad genus vnũ reducunᷓ ſm̃ oẽs intentio
nes ipoꝝ quis eñ dubitat vniuerſitatẽ ac
cidentium vniuerſitatẽ vnam eẽ ⁊ ſub ge-
nere ⁊ in genere accidẽtꝭ vnitã non obſtã
te cõtrarietate q̃ tam multiplex inter acci-
dentia inuenitur. Amp̃. vniunᷓ aque
vnitate fontis vñ ⁊ aqua vna dicunᷓ oẽs
aque ex eodem fonte manantes ⁊ aque
oẽs que per alueũ eufratis vel nili ab eo-
dẽ fonte defluũt idem nilus vel eufrates
dicunᷓ. Similr̃ ⁊ oꝑa eiuſdẽ artificꝭ colli
guntur ad vnũ ꝓpter vnitatẽ ipſius ⁊ ꝓ-
pter hec recte dicitur vniuerſitas oꝑm ta-
lis. Cum ſibi declaratũ ſit tibi vnitas p̃mi

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

ꝑncipi ſiue fontē vniuerſalis emanatiōis
ipm̄ noies ſiue artificē vniuerſalis oꝑatio
nis ꝓpter vnitatē ipius neceſſario in vnū
ꝯtitur tota multitudo influentiaꝝ ipſius
et oꝑm. Neq₃ em̄ aliud eſt mund⁹ vel cre
atoris vniuerſitas q̄₃ redundātia q̄dam
ꝑmi ꝛ vniuerſalis font̄ bonitatis q̄ ē cre
ator benedictus ꝛ ſublimis. Simil̄r ꝛ fa-
brica q̄dam operū ꝛ artificioꝝ ipſius pre-
ſertim cū opus artis ꝛ ſapiētie artificiū ꝓ
prie ſit. Quapropter recte noiauert mun
dum ſiue om̄e qđ ex philozophis dei opi
ficium fabricā et opus attendētes ipm̄ to-
tum eē fabricam ꝛ fabrice factum ſapiētie
diuine arte et magiſterio ꝙ euidēter oſtē
dit decor et mirificētia et non ſolū vniuer
ſitatis tocius. Sed etiā opeꝝ ſinguloꝝ q̄-
rum inueſtigatiōi ꝛ admiratiōi nec etia₃
eruditiſſimaꝝ inueſtigatoꝝ ſufficit intelle
ctus. Mund⁹ igr̄ ſiue tot⁹ oē ſiue vniuer-
ſitas vnum ē opus qđammodo vnū arti
ficiū. vna fabrica at₃ vnu₃ opus creatoris
ꝛ ſi ad cauſas creatiōis erexer̄ intellectū
tuum ꝛ reminiſci volueris eoꝝ q̄ declara-
ta ſunt tibi in tractatu q̄ ꝑcedit iſtum inue
nies vniuerſum redundātiā quandā eſſe
vt dixi fontis q̄ eſt ipe creator ꝛ artificium
pulcherrimū at₃ mirificū artis ꝛ ſapie ſue
et verbū ſcriptu₃ ſiue ſcripturā. que ſeipm̄
loquit̄ nō quidē ꝑfecta elocutiōe hoc em̄
impoſſibile ē creaturis videlicet deſigna-
re creatorem prout ē hoc ē pro immēſitate
magnificētie ꝛ glorie ſue. S₃ reuera iſinu
ant magnalia potentie ſapiētie et bonita
tis ipius vel vt verius loq̄r innuunt eam
vtcūq₃ intelligētib⁹. In hijs igr̄ q̄ dixi et
in multis alijs videlicet in hoc ꝙ oꝑa cre
atoris. verba queda₃ vel magis inunitio
ꝛ ſigna exigue deſignationis vniuntur et
ad vnū reducuntur per vnitatē ipius quē
admodum ꝑdixi vnū artificiū vel fabrica
vna locutio vel inunitio vnū ſignū vl̄ de-
ſignatio ipius vnus liber vel ſcriptura co
ram poſita humano intellectui vt erudia
tur legēs in ea ꝛ adiſcat prout poſſibile eſt
ipum creatorē. Jam igr̄ oſtendi tibi vias
multas vnitionis ꝛ adunatiōis creatura
rū ꝑ quas ſimul collecte ſunt et dicūt̄ vnū
omne vnus mūdus vnū totū vna vniuer
ſitas adunant̄ ei ꝛ cōicant in eſſe ſiue en-
titate in creatiōe ꝛ cauſatiōe in deſignati
one ipius creatoris in fabricatiōe ꝛ fabre
factōne q̄ artificioſiſſime ac pulcherrime
cōdite ſunt ꝛ ſic adunauit eas creator ꝛ in
nuit.

Opinio quorundam phyloſophorū inducitur de vnitate mundi.

Qui aūt de phyloſophis dixerunt
ꝙ mūdus ē vel domus vl̄ ciuitas
id ē habitatio deoꝝ et hoīm non
improbabiliter dixerūt niſi ꝙ noie deita-
tis abuſi ſunt. ſicut d̄claraui tibi in tracta-
tu ꝑcedēti. iſtū venerādū ei nomē deitat̄
nō ꝯuenit ꝟe ac ꝓpe niſi vni. Primo vero
ꝓpter qđ et declaraui tibi ibidē q₂ nō ha
bet niſi plurale ꝑ abuſionē intorſum et ex
tēſu₃ fuerit. Quia vero qui ſic dixerūt nul
lā faciētes mentionē de habitatiōe aiali-
um duabus de cauſis vt arbitror hoc fece
runt. Prima ē quia dijs et hoīb⁹ dāt mū
dū intellexerūt impoſſeſſionē. ꝛ inhabitā
dū et ad vtendū bonis q̄bus ipum reple
uit deus aialib⁹ ꝟo nihil iur̄ aut poſſeſſi
onis dedit in mūdo. imo poti⁹ ipa dedit
hominibus vt eis vtantur ad omnē vtili-
tatē. Secūda cauſa ē quia animalia ꝓpt̄
homines creata ſunt cui⁹ iudiciu₃ eſt ipſe
vſus homines enim animalib⁹ vtuntur
tanquā propter ipſos creata ſint. Sicut
ipſe Areſtotiles de omnibus ꝯ vtimur tan
quā propter nos vt dicitur vſualiter iſte
edificauit domū ad inhabitationē ſuam
et animaliū ſuoꝝ vel pecudum. et hoc eſt
q̄m non aſſociant̄ animalia domino do-
mus quia neq₃ ſocia ſunt ſed magis ſub
ſequūtur ꝛ ſubſunt. Eſt igr̄ hec alia adu-
natio creaturarū in omni vel mundo vel
vniuerſo per quā dicitur vna dom⁹ vna
ciuitas. Noſti q̄m inhabitātes ciuitatē ſi-
ue ciues vnius ciuitatis vnus ppl̄us dicit
tur ꝓpter vnitatē loci que₃ inhabitant ꝙ
ſi diuiſiones in ppl̄o illo fuerint vtpote
alij maſculi ſint. alij femine. alij ſerui. alij
liberi ꝛ iterum alij philozophātes alij ne
gociātes alij ruricole. ꝛ alioꝝ artificioꝝ
quātūcūq₃ multiplex varietas non ꝓpt̄
hoc diuidit̄ ciuitas vl̄ ppl̄us vt ipa ſit mlt̄
te ciuitates vel illa ſit multi ppl̄i. Sit et in
mūdo deorū et hominū licet multa ſit in
conditiōib⁹ ꝛ officijs inter eas diuerſitas
vnus eſt ppl̄us ciuitatis qui mūd⁹ eſt lo-
cus vero vnus eſt mūdus vt locum intel
ligas generaliter. Sicut ꝛ habitationū d̄
ſubſtātijs em̄ ſpūalibus cuiuſmōi locum
ſue habitatiōis habeāt in tractatu ſingu-
lari de ipſis intendo declarare ſi deus vo
luerit. Attende autē cū hijs q₂ nec bella ſi
ciuilia fuerint vel etiā inteſtina cogunt ci-

bitatē que vna erat multas eē aliogn nō eſſet bellū ciuile. nec poſſet eſſe vnq̄3. Bellum eñ ciuile non ē niſi inter ciues vnius eiuſdē q3 ciuitat. Q si dixerit qs q3 tāta eſt diſtātia ac diſcrepātia inter deos illos ꝛ hoīes vt non paciaf vnum eē ppl'm ex illis cum illi ſpūaliſſimi ſint. iſti vō corpales atq3 corporei. Rñdeo qa mirum valde eſt ſi homo hmōi audet concedere hominem vnū aliquid eē ex aīa et corpore cum anima ſpūalis ſubſtantia ſit corp⁹ vō corporea ſiue corporalis ꝛ maior vnitas ſiue vnio ſit qua hō dicitur vnū ex tam diuerſis atq3 diſcrepātibus anima ſc3 et corpe q̄3 ſit vnitas illa vel vnio vel potius communio ſiue cōitas qua dij hmōi ꝛ hoīes dicūtur populus vnus ꝛ illa magl' diſtātia ab inuicē videlicet anima et corpus q̄3 dij ꝛ hoīes cū iſti in genere cōueniāt quo ſunt ſubſtātie viuētes ꝛ intelligētes illa āt non ꝯueniāt in genere tā3 ppinquo. Gubernatio aūt ſiue regimē ē alia cauſa vnitatis quodq̄3 vniuerſitas ē regnum vnū. Regnū enim vnū eſt tota dicio regis vnius quātumcūq3 ampla aut lata ſit q3 euidenter apparet ex eo q3 cum regnū medeoꝝ per nabuchodonoſor ſubiectū eēt victo arphaxat rege eoꝝ et adiunctū regno babilonioꝝ regnū vnu3 nihilomin⁹ fuit regnū babilonioꝝ. Simil'r ꝛ cum poſtea obtinuit regnū pſaꝝ. Sil'r ꝛ cū regnū macedonū ſiue grecoꝝ rega oīa illa obtinuit nihilomin⁹ regnū grecoꝝ lic3 eouſq3 ampliatū dilatatū ꝛ regnū vnū pmāſit. ſic ꝛ regnū romanoꝝ cū oīa regna mōi regi rōanoꝝ vel impatori fuirēt pncipatus vnus regnū romanoꝝ ꝛ habitus ē ꝛ vocatus ꝛ monarchia. i. vnus pncipatus totius orb regno romanoꝝ fuit. Quia igr ſub vno rege deo ꝛ deditiōe eius tota vniuerſitas eſt creatoꝝ ꝛ ab eo regif ex ncāitate tota vniuerſitas ſiue totū vniuerſū regnū vnū ē ꝛ dñatio vna ipius ppter qđ ipe vocaf rex et dñs ſeculoꝝ. Alia vincio ē hereditaria poſſeſſio vel dñatio p quā q̄ntumcūq3 diſtātes ſint ad inuicē ptes hereditat' etiā vna hereditas ſūt. Simil'r ꝛ vna acqſitio ꝛ vna poſſeſſio acqrent' ꝛ poſſidētis quecunq3 ſit diuiſio vel diſtātia partium.

Manifeſtū igr ē tibi q3 vna creatoris poſſeſſio vna dicio vna dñatio ipius ē totu3 qđ ē. i. omne ſiue mōs ſiue vniuerſū vnū regnū ipius pſertim cū vna lege ſapie ſue vno imperio rectiſſime ac dominātiſſime voluntatis ſue totū regnat ꝛ moderetur. Iudiciū autē vnitat' iſtius ꝛ ꝯtinuatē gubernatiōis a ſummo vſq3 deorſum ē colligatio ſiue cōnexio quia infima ꝛ colligata ꝛ ſubiecta ſunt medijs. Media vō ſuperiorib⁹ illa ſupmis. Supma āt ipſi vni pmo vero q3 ē facile videre ꝯſiderātibus ſenſibilia inferiora ſiue viuentia ſiue non viuentia. Nō viuentia eñ a medijs generationē augmētu3 ꝯſeruatione3 ſtatū declinationē ꝛ corruptionē habēt a medijs q̄lia ſūt lapides metalla ꝛ mineralia oīa Similiter aq̄ in fontib⁹ ꝛ flumib⁹ lacub⁹ ꝛ paludib⁹ quoꝝ omniū generatio ꝛ augmentū a medijs eē apparet. Eodēmodo ſe h3 de hijs q̄ fiūt in mari et mare ſic ſūt fluxiōes ꝛ refluxiōes ꝛ diluuia pticularia Sil'r ꝛ occupatiōes locoꝝ in quibus non erant maria ꝛ trāſlationes ipoꝛu3 mariū ad illa que ſtellis ſiris multi attribuūt et planetis ꝛ celis licet non eodēmodo neq3 eadē omnib⁹. Eodēmodo et certe motus et trāſlatiōes partiū terre vt monciū ꝛ minorū partiū q̄ tranſlatiōes non nunq̄3 fiunt. Sil'r ꝛ eorū que fiunt in aere vic3 vētorum pluuiarū grandinū nubium fulgurum tonitruoꝝ ꝛ ſcintillationū ꝛ aliorum que in libris metheororum didiciſti. Media autē hec q̄ntum ad ea q̄ noīaui celos ꝛ celeſtia corpora intelligo. Simil'r ꝛ q̄ntu3 ad ea que fiunt in aīalib⁹ naturaliter et vniuerſaliter ꝛ in vegetabilib⁹ ſimiliter ꝛ q̄libet mōviuētibus in qbus omnibus vtus ꝛ potētia ſolis neminē lat3 q hec cōſideret. Eodēmodo dico ꝛ de ſpūalibus. q3 vtus pma que eſt creatoris ē ordinans totum a ſummo vſq3 deorſū p media ſpiritualia q̄ alij angelos alij demones alij intelligētias vocauerūt ꝛ de hijs ꝛ de eorū officijs atq3 opationib⁹ in inuicē et in ea q̄ p⁹ illa ſunt hoc ē in hoīes hic amplius me dicere non optet. hec eñ oīa tractatū ſingularem pfundāq3 et diligēte3 pſcrutationē deſiderant Similiter ꝛ illa q̄ de celis et celeſtibus tetigi nec nō et cura et puidentia q̄ totum dixi adminiſtrari et regia ſummo vſq3 deorſum. et hoc ē ppter errores hominū qui eouſq3 de talib⁹ male ſenſerunt vt in iniuriā et contumeliam creatoris in ſubuerſionē humane vite lapſi ſunt.

Alie opiniones ponūtur ꝛ deſtruūtur de pluralitate mundorum.

q Uia vero etiā apud vulgares homies de pluralitate ac diuerſitate mōꝝ ſiue ſeculoꝝ inualuit opinio. ⁊ apud nōnullos ex philoſophis nominat̄ interdū ſcd̄m alteriꝰ ⁊ vſualiter homines creberrime mentionē faciūt de preſenti ſeculo ⁊ ō ſeculo altero ad qđ ꝑ mortem corpoꝝ anime hūane transferunt̄ et opinant̄ ſcd̄m illud habere regionē amenissimā graminibꝰ et floribus arboꝝq; nobiliſſimaꝝ vmbraculis vernantiſſimā vbi et eliſeos campos iuxta deſcriptionē poetarū ſomniāt. Sarraceni vō non ſolum ſimilia hijs ſed etiā omniū carnaliū voluptatū turpitudines ex ipſa lege ſua ibi eſſe delirant ⁊ ſe obtenturos ſperant. Predicti vō erronei circa quos multa dixi ꝓpter ſtabiliendā vnitatem primi ꝑncipij mundū corporeū ꝯtrariū; iſti per oīa eſſe ponunt ꝯueniēs eſt poſtea que ꝑceſſerunt vt errores iſtos ꝑſequar et deſtruam Et ꝑmum q̄dem extra mundum iſtū eſſe mundū aliū deſtruere aggrediar. Si enī extra ambitū vltime ſpere hoc ē vltimi celoꝝ eēt ſpera alia inſtar iſtius vel cuiuſcunq; alteriꝰ forme corpus aut eēt contingens hanc ſperā quā dixi mundi iſtius vltimā aut nō Si non eēt igitur corpꝰ aliqđ mediū int̄ duas illa ſperas q̄re eēt extra vtrūq; mōꝝ iſtoꝝ eēt igr̄ vel ambiēs vtrāq; ſperā totaliter ⁊ ita neutra illarū ſperarum eēt vltima in mūdo ſuo hoc atū erat poſitū. Si vō eēt ambiēs niſi in parte eēt illō corpꝰ extra vtrūq; mōm ⁊ hoc non p̄t dici niſi vane cū; hmōi corpis vlla poſſit cogitari vtilitas. Preterea poſtq̄ ponūt mundos vel duos vel tres vel q̄t voluerint extra illos neq; corpus neq; aliud eē cōcedere neceſſe habēt quemadmodū q̄ vnum ſolū ponunt mundū nullū corpus extra illū eē ponūt. Alioqn non ponerēt vere ac intelligēter eē mundū. Sic et qui multos ponūt ſiue finitos ſiue infinitos extra eos nihil ponere ex nc̄citate cogūt̄ Mundus enī ē ex nc̄citate ꝯtinens aut totam vniuerſitatē ſimplr̄ aut vniuerſitatē; ſibi ꝯgruētē. Impoſſibile āt ē ymaginari corpꝰ qđ nec huic mōo nec alij ꝯgruat. reſtat igr̄ vt nullū corpꝰ ſit inter mōos iſtos q̄re ꝯtingunt̄ ſe ſpere hmōi non ſolū; in pūcto ſicut declaratū eſt apō geometras ymo etiā tocius arcubꝰ exterioribꝰ et etiā tota medietate ſupficiei ſue exterioꝝ. Neceſſe enī eſt oīa duo corpora totꝭ ſuis terminis ſimul eē ex ea pte ex q̄ ſe cōtingunt niſi ex ea pte corpꝰ aliqđ eo ſeperauerint Solum enī corpꝰ diſtantiā facere poteſt inter corpora.

Uacuū vel inane impoſſibile eē inter duos mundos quos ponūt oſtēditur.

q Uod ſi dixerit q: inane ſiue vacuum inter illa ē tu iam alibi didiciſti vacuū vel inane eē non poſſe. Qđ ſi forte nō reminiſcerꝭ vel non ſufficit tibi declaratio illa qua didiciſti intēdo in has declaratiōes q̄s ego ꝓpono hic. Dico igr̄ q: inane vl̄ p̄t ſecari aut diuidi vel nō poteſt. Si non pōt impoſſibile igit̄ ē motū fieri in illo vel per illud quēadmodū ſi aer ⁊ aq̄ oīno indiuiſibilis ⁊ inſecabilis eēt impoſſibile eēt motū fieri ꝑ alterum eorum cū omne corpus qđ mouetur ꝑ aliud viā ſibi faciat ꝑ diuiſionē hmōi in illo ſiue ꝑ illud. Qui autē ponunt vacuū vel inane dicūt ocīn motū in illo fieri aut ꝑ illō. Amp̄. Scd̄m hoc oīm corpoꝝ ſolidiſſimū at; fortiſſimū erit inane vel vacuum cum nec penetrabile aut diuiſibile ſiue ſecabile ſit vllo modoꝝ nec cedere poſſit alicui ex alijs corporibus q̄liter igr̄ erit inane vel vacuū. Qđ ſi dixerit ipm̄ diuiſibile aut ſecabile nc̄cē h; ponere aliud inane ⁊ hoc eſt qm̄ cum corpꝰ qđ mouet̄ ꝑ inane ſcindat ipm̄ expellit ꝑtes eius a locis ſuis ⁊ intrat loca eaꝝ q̄re remanēt vacue ab inani ⁊ ita inane h; locū in q̄ ē vtrūq; magis inane ⁊ magis vacuū et ita ibitur in infinitū qm̄ hoc inane erit in alio qđ remanet vacuū ipſo exeūte ⁊ illud ſilr̄ erit in alio ⁊ hoc hēbit finē. Amp̄. ſi inane corpꝰ eſt erūt igitur duo corpora in eodē loco vic; ipm̄ inane ⁊ corpus qđ in eo eſt Si vō nō ē corpus q̄liter igr̄ h; longitudinē latitudīe; ⁊ ꝓfunditatē ſeu ſpiſſitudinē Amp̄. inane qđ eſt iuxta domū iſtam vel vas aut pōt expelli inde. aut non poteſt Si pōt. Si aer q̄ in eo ē ſimul expelleret̄ remaneret ergo vas hmōi totū vacuū; ⁊ ab aere ⁊ ab inani q̄re magis vacuū quā ſi aer ſolus exiuiſſet ex illo hoc āt nec cogitatiōe ſaltem recipit intellectus. Qđ ſi dixerit q: non pōt inde expelli que igr̄ ē cauſa que ipſū; ita alligatū tenet vaſi iſti ab eo ſeparari nō poſſit Natura enī hec nec in vaſe nec in ipō inani eē poteſt qn potius nature inanis ⁊ pleni contrarie ſint alterꝝ debet fugere ab altero ⁊ alterū diffugare a ſe alterum quemadmodū corpora gra-

tia a leuibus̄ fugiūt deſuꝑ ⁊ ad ea q̄ de-
orſum ſunt grauia ſibi ſimilia deſcendūt
Iā ergo declaraui tibi inane nihil eē. qđ
etiam ſi eēt non ꝓhiberet qn ꝯtingenter
ſe ſpere duoꝝ iſtoꝝ mundoꝝ eo modo q̄
dixi tibi qnicqđ eñ non eſt corpꝰ impoſ-
ſibile eſt ip̄m ꝓhibere motū corporis ad
corpus. vel approṗinq̄tionē alterius ad
alterum vt ad tactū ſeu ꝯtractū accidit er
go ſm hunc errorē vt due cōnexe ſuꝑfici-
es aperte cōncauitat' ſue ꝯtingāt ſe totalit̄
ac ſi eēnt plane ⁊ ſimilia incōuenientia ac
cident ſi alterius forme q̄ꝫ ſperice ponātur
mundi alij ab iſto duꝫ modo ponant̄ di-
uiſi vt nullus intra aliū ſitm. eqꝫ eñ plana
ſuꝑficies pōt ꝯtingere ſperi cauſa niſi in
puncto nec aguloſa ꝑt eā ꝯtingere niſi in
pūcto aut in punct'. Quare in illa pte ſui
totaliter poſſet cōtingere mundꝰ ille aliꝰ
mundꝰ iſtū. Exēpli autē gratia ymagina-
bor ſperā mundi huiꝰ nr̄i in quo ſumus ⁊
ponā capita dyametri eiꝰ a. d. Similiter
ymaginabor eregiōe ſperā mundi quem
ſompniāt ⁊ ponā dyametrū eiꝰ ad eq̄ di-
ſtantē dyametro mundi nr̄i ⁊ capita eius
puncta f. g. Deinde ꝓtrahā a centro mun
di nr̄i ad centrū illiꝰ lineā c. e. ita nec. c. ⁊ e
intelligas centra illarū duaꝝ ſperaꝝ Me-
dium vo punctū linee c. e. in quo ſe ꝯtin-
gere ponunt̄ due ille ſpere ponā b. Dico
igr̄ ꝙ quēadmodū ꝯtingunt ſe in puncto
b. ita neceſſe ē vt ꝯtingāt ſe in punct' a. f. ⁊
in punct' d. g. hoc eñ vtriſqꝫ capitoꝝ dya
metroꝝ poſitoꝝ ⁊ hoc ē qm̄ int̄ a. ⁊ f. nihil
ē mediū nihil qđ diſtātiā faciat cū inane
nec aliqđ ſit diſtantiā facere poſſit. q̄re pū
cta a. f. ſimul ſunt cū nihil iter ea ſit mediū
Simil'r d. ⁊ g. puncta ſe habere neceſſe ē
⁊ ad hunc modū ſe hꝫ de omnibꝰ punctiſ
emiſperioꝝ ſe ſe in d. pūcto ꝯtingētiū q̄re
medietates ille ſuꝑficierū curuarum con
tingent ſe totaliter ac ſi eēnt plane cum ni
hil ſit penitus inter eas mediū. Amp̄.
ſm hoc in nullo pōt eſſe altera dictarum
ſperiaꝝ longe ab altera cū nihil poſſit eſſe
mediū inter eas vt iam dixi. Iā igitur eſt
declarata tibi impoſſibilitas erroris iſtiꝰ
in hoc cum declaratū ſit ꝑ demonſtratio
nes apđ geometras neqꝫ circulū poſſe cō
tingere circulū neqꝫ ſperaꝫ niſi in puncto
apud eoſdē etiam declaratū eſt planū ne
qꝫ circulū neqꝫ ſperam poſſe ꝯtingere niſi
in puncto. Declaratio autē huiꝰ eſt per p̄i
mam ꝓpoſitionē vndecimi libri euclidis
que ē hec linee recte partem eē in plano ⁊
partē in ſublimi ē impoſſibile poſſunt eti-
am adhuc adhibere alie declarationes ꝑ
ſciētiam geometrie qbus nō indiges hic
per eandē viam facile eſt tibi deſtruere er
rorem aliorum q poſuerunt mundū alti-
orem ꝯtinētem iſtū ſenſibilē ⁊ ſperam eiꝰ
ſublimiorē ſpera iſta longe ymo immēſu
rabiliter ⁊ circundantē mundi huiꝰ ſperā
vltimam ⁊ error iſte concordare videtur
vni ex reſpōſionibus q̄ facte dicunt̄ ama
cometo ad centū queſtiones ei ꝓpoſitas
ex parte hebreorū vbi tot inopinabilia le
guntur videlicet de ſeptē in triſticijs ⁊ de
alijs qbuſdam incredibilibus ⁊ de ſolio-
qꝫ dici eſſe ſuꝑ omnia ⁊ de dn̄o vniuerſi
tatis queꝫ ſedere dic in ſolio illo vt mag'
aliena loqnētium egroꝝ ſermones illi vi
deantur q̄ꝫ viritatis quicq̄ꝫ habere. Ue-
rum qdeꝫ ex erroneis quoꝝ errorē adhuc
ꝓſequor ita poſuiſſe vel potius ſompni-
aſſe dicunt̄ mundū alium longe ſuꝑemi-
nentem iſti ſenſibili quē totum creatū di-
cunt a ꝑ̄ncipe tenebraꝝ. de hoc ergo qua
liter ip̄m ponant ingrendū eſt. aut eñ po
nunt illum circundantē iſtum aut omino
extra ꝙ ſi omnino extra iā ſatis feci tibi in
hoc. Q' ſi circa iſtū ponunt ip̄m nec diui-
di poſſit aut diſtare ab iſto ꝑ inane vt iaꝫ
tibi declaratū eſt. Neceſſe igr̄ vt diuidat̄
per aliud vel ꝑ alia incōueniēs autē eſt ⁊
contra ordinē nature vt aliqđ ignobiliuſ
celis ſit ſupra eos q̄re celi alij erunt ſupra
iſtos vel celū aliud ſed nobilius aut no-
biliores ꝑtinebunt igitur vel ad munduꝫ
iſtum vel ad illū aut habebunt per ſe mū
dum ſuū. Manifeſtū autem ē quoniā
mundus nihil habet extra ſe qcunqꝫ ille
ſit quare erit mundꝰ medius inter hunc
et illum. Amplius. cū ille ſit ambiens
⁊ continēs illos celos ⁊ etiā celos mundi
huius qui manifeſti ſunt. Manifeſtū ē ꝙ
ipſe cū om̄ibus inferioribꝰ. mundus vnꝰ
ē continēs ſcꝫ intra ſe omnia. licet eñ tan
ta ſit tanq̄ꝫ multiplex diuerſitas inter ea
que ſunt intra celū vltimum mūdi huiuſ
Nullꝰ tamē dicit ꝓpter hoc mundū iſtū
non eē vnum. Non abſtante igr̄ diuerſi-
tate contentoꝝ que ſub celo mundi illius
ſunt erit ex neceſſitate mundꝰ vnus ex cō
tinente illo celo vltimis et omnibus q̄ in-
tra illum ſunt. Amplius q̄cunqꝫ ſit di-
uerſitas contentoꝝ in domo vna. dū mo
do extrema domus videlicet parietes te

ctum ⁊ fundamentū ꝯtinua ſint nihilomi
nus vna ē domus. Jam aūt didiciſti et ꝓ
dixi tibi hec qꝛ habitatoꝛes ex vnitate lo
ci vnū dicuntur vt vnus pplꝯs vna fami
lia et interdū nomen domus etiā familia
⁊ tota multitudo inhabitantiū nominat̄.
Mundus vͦo abſolute ⁊ ſine determina
tiōe. n̄ vocat̄ niſi raro ꝯtinēs viſualiter āt
ꝯtinens cū tota vniuerſitate ꝯtentoꝝ. erit
igitur ex neceſſitate mundꝰ vnus ex con
tinente oīa illo vicȝ ſupereminēti celo qd̄
ſompniāt ⁊ tota vniuerſitate ꝯtentoꝝ in
fra ipm̄. alioqn nec mundus iſte tam no
te nominationis mundus vnus erit.
Amp̄. cuiuſmōi celuȝ vel celos ſompniāt
mundum illū habere. Si em̄ ſimiles celiſ
mundi iſtiꝰ manifeſtū eſt qd̄ mundū ali
um ſimiles celi ꝯſtituere non poſſunt quē
admodū decem hoīes aut viginti nō poſ
ſunt conſtituere vniuerſitatē aliquā ſeoꝛ
ſum ab vniuerſitate hominū reliquoꝛuȝ
nec diuiſi eſſe ab alijs naturaliter cū eos
ſimilitudo naturalis vniat ⁊ ꝯiungat. Si
vͦo diſſimiles celos ponūt mundo illi ce
lis mundi iſtiꝰ aut ſunt diſſimiles ſola ꝑ
ſtantia nobilitatis ⁊ hoc ſimiliter nō diui
dit eos a celis nr̄is ita vt trāſferat eos in
alium mundū ⁊ ꝓhibeat eos eē de mun
do celoꝝ nr̄oꝛum qm̄ tunc ipſi celi noſtri
nō poſſent eē de mundo vno cū differētia
hmōi valet ī nobilitate quā inueniāt apd̄
eos. Si vͦo poſuerint eos ꝯtrarios iaȝ di
xi tibi ⁊ hoc vides ex multis exēplis quia
ꝯtrarietas non ꝓhibet ea q̄ ꝯtraria ſunt.
eſſe de mundo vno. Sicut appet in albo
⁊ nigro ⁊ calido ⁊ frigido alioqn eſſet nu
merus mundoꝝ duplus ad numerū ꝯtra
rietatū ⁊ haberet vnaq̄ꝗ ꝯtrarietas du
os mundos. Didiciſti etiā alibi qꝛ nature
celeſti coꝛpali nō inuenit̄ contrariū ſi ſuf
ficiūt tibi in hoc rōnes ariſtotilis ⁊ ſequa
tium eius ⁊ ſi firmatus ē intellectus tuus
certitudine ſup hijs. Qꝛ ſi diſſimiles lon
ge ⁊ nullo modo congruētes naturā celo
rum nr̄oꝛum poſuerit eos. quēadmoduȝ
q̄litas ⁊ quantitas diſſimiles ſunt mani
feſtuȝ eos ponere qd̄ refugit ymaginatio
⁊ qd̄ non recipit intellectus cū ipſi per ea
que nota ſunt in mūdo iſto declarare nō
poſſint q̄rentibꝰ naturā celoꝛū illoꝛū. Cū
hijs aūt nō ſciunt aut nō poſſunt ſcire qd
eſt qd̄ dicitur ꝑcluſa eſt omino via philo
ſophandi et etiā diſputādi cum ſcia eius
qd̄ eſt quid eſt qd̄ dicitur vnū de ꝑncipijs
inueſtigandi ⁊ philoſophādi. Sicut ali
bi didiciſti. Reminiſci etiā debes q erroꝛ
illius q vel cōfitetur ſe nō intelligere qd̄
loq̄tur vel de q̄ vel non intelligere ſe ipſ
abſq; cōfeſſione eius. Manifeſtū eſt
qꝛ non intelligit qd̄ ponit ꝑ philoſophiā
conſuli nō poteſt. Cū oīs doctrina et oīs
diſciplina ex p̄exiſtēti fit cognitiōe ⁊ ad co
gnitiōȝ ignotoꝛū impoſſibile ſit ꝑ inueſti
gationē philoſophicā hoc eſt ꝑ viam ꝓ
bationis niſi ꝑ nota venire. quēadmoduȝ
ad vidēda ea que ꝑ ſe ipa videri non poſ
ſunt non ē venire niſi ꝑ viſioneȝ eoꝛum q̄
ꝑ ſe videnť quēadmodū per lucida ad te
nebroſa ꝑ tenebroſa em̄ ad videnda alia
tenebroſa nemo venit ⁊ nemo etiā huius
facere attemtat.

Et qm̄ iſti idē erronei poſuerūt ter
ram tenebrarū ⁊ regionē infinitaȝ
tenebrarū ⁊ caliginis ⁊ eā eſſe ha
bitationē gentis tenebrarū q̄s vulgo dy
abolos vocāt. greci vͦo cacodemones cō
ueniens ē vt ⁊ id ipm̄ non p̄termittā tibi
Credo aūt te reminiſci ꝓbationū ⁊ decla
rationū naturaliū ꝑ q̄s facta ē certitudo
iam ab areſtotile ⁊ ab alijs. ⁊ de coꝛpoꝛe
celi q̄liter in libro celi ⁊ mūdi ſciri fecit ipſ
eē finitū. In ſequētibꝰ āt ꝯtra quēdam er
roꝛē ipſius adducā ꝓbatiōes meas ī hoc
vicȝ qnibus acq̄retur tibi certitudo qꝛ im
poſſibile ē aliq̄d eſſe infinitū in magnitu
dinibus ꝯtinuis ſiue ſint coꝛꝑa. ſiue alia.
Interim ergo vide in pꝛimis qꝛ erroꝛ iſte
deſtruitur vbicūq; coꝛꝑis infinitas im
poſſibilis eē oſ̄ditur. De gēte vͦo tenebra
rū et de ipa regiōe quā dicunt eē tenebro
ſam vel tenebrarū q̄ro ab eis vtruȝ tene
bras iſtas intelligāt eē ſenſibiles aut intel
ligibiles hoc ē quo impediāt opationē vi
ſus coꝛpalis aut q̄ impediāt opationē in
tellectus. Qꝛ ſi tenebꝛe illi ſint ꝓhibētes
opationē viſus neceſſe ē in tota regiōe il
la nihil videri aīalia em̄ q̄cunq; quoꝛum
oꝛigo ⁊ habitatio naturalis ⁊ regio tene
brarū ceca ſunt naturaliter ⁊ impoſſibilia
videre alioqn viſus eēt eis foꝛtioꝛ atȝ no
bilioꝛ q̄ꝫ aīalibꝰ lucis. Amp̄. ſi aīalia
lucis nihil vidēt in hmōi tenebris erit ex
ꝓpoꝛtiōe ⁊ a ꝯtrarijs vt aīalia tenebrarū
nihil videāt in luce vbi āt nihil vidēt quō
pugnabūt cū nihil magis nc̄cariuȝ ſit pla
agendis q̄ꝫ viſus. Amp̄. ſi gens tene
brarū videt in tenebris illis tenebꝛe igiť
ille ſunt eis lux q̄re regio illa non eſt tene

bꝛaruꝫ ymo ē cuiuſdē lucis q̄re contraria
ē noſtre ꝛ ꝑpter hoc tenebꝛe vocant̄ et ita
lux habet contrariū. Contrarioꝝ aūt idē
eſt ſenſus ſicut albi et nigri q̄re idem viſꝰ
erit noſtre lucis ꝛ tenebꝛaꝝ illarum ergo
viſus gentis tenebꝛaꝝ qui p̄t in tenebꝛas
illas poterit et in luceꝫ nr̄am. Similiter ꝛ
viſus gentis lucis. Quare eque erit gens
lucis gens tenebꝛaꝝ vt gens illa q̄ꝫ dicunt
tenebrarū ꝛ ecōuerſo cū equaliter poſſint
in viſuꝫ ꝛ in tenebꝛas lux igr̄ ꝛ tenebꝛe nō
diuerſificabūt gētes hmōi. Amp̄. ſi tē-
nebꝛe ſunt naturales hmōi genti ergo lux
erit eis contra naturā quare nō poterunt
viuere in luce niſi ad modicū quēadmo-
dum animalia aq̄tica nō poſſunt viuere
in arido nec ecōuerſo niſi ad modicum.
Quare ſicut piſces ī arido moꝛiūt̄ abſq̄ꝫ
gladio ſolo defectū aque ꝛ animalia que
nata ſunt viuere in arido tm̄ cito moꝛiun-
tur in aquis. Sic gens tenebꝛarū in regio
ne lucis ꝛ gēs lucis in regione tenebꝛaruꝫ
per ſe ſola ꝯtrarietate regionū moꝛiunt̄.
Nl ſi dixerit tenebꝛas intelligibiles eē te-
nebꝛe autē intelligibiles nō ſunt niſi igno
rantia. Erit igr̄ tota gens illa obtenebꝛa-
ta intellectu ꝛ hoc ē dicere nihil ſciēs. Tu
aūt debes noſſe quia hmōi tenebꝛoſitas
impoſſibile ē in ſubſtātia intelligēti natu-
raliter ex accidente. Siqdem pōt obtene
bꝛari ſubſtātia intelligēs. Sicut accidit in
aīabus humanis q̄ etiā paſſionibꝰ egri-
tudinū coꝛporaliū ꝛ alioꝝ que ſunt a p̄te
coꝛpoꝝ obtenebꝛant̄ ignoꝛātia ꝑpetua vl̄
ad tp̄s ꝑpetua q̄dem ignoꝛātia ſic accidit
in moꝛiētibꝰ ad tp̄s vero ſic ꝯtingit ī febꝛi
cītībus alienatiōes patiētibus. Silr̄ in q
buſdā alijs vicꝫ freneticꝭ maniacis melā-
colicis Uerꝫ qͦ hmōi obtenebꝛatio ſit na
turalis intellectui eq̄ contra naturā eſt vt
qͦ cecitas ſit naturalis viſui ipi āt ponūt
iſtas naturales illi regiōi ꝛ ꝑpter hoc to
ti gēti tenebꝛaꝝ aliogn nec gens tenebꝛa
rum diceret̄. nō eīm ꝑpterea quo ad tp̄s
ꝛ ad modicuꝫ accidūt fiunt denoiatiōes
hmōi. Sꝫ ꝑpterea q̄ naturalr̄ inſunt atꝫ
ꝑpetuō ꝛ hoc idē ipi ꝯfitēt̄ qm̄ n̄ ꝑpt̄ hoc
dꝛ hō febꝛis vel alterius egritudinis q̄a
ad modicū febꝛē patit̄. Amp̄. huic no
minatiōi regio tenebꝛaꝝ nec ſbſtātie q̄dē
intellectus nihil eīm ad regionē coꝛp̄alem
de tenebꝛis itelligibilibꝰ. Idē eīm eſt ac ſi
diceret̄ lapis inſipiēs vel lapis inſipiētie.
Manifeſtū igr̄ ē tibi nō tā impoſſibitas
q̄ꝫ etiā ridiculoſitas erroꝛis iſtiꝰ. Sꝫ q̄d ē
dicere deꝰ tenebraꝝ ſm̄ hoc niſi deus in-
ſipiarum ꝛ ignoꝛātiaꝝ. Iſta āt eſt tā ridicu
loſa oppoſitio in adiecto vt nec etiā audi
tu digna ſit nōduꝫ ꝯtra dictiōe vel diſpu
tatiōe. Sunt ꝛ alia delirāmēta hmōi er-
roneoꝝ circa ipam gentē tenebꝛaꝝ ponūt
ſiqdem eā habitare in caligine ꝛ igne ter-
rimo atꝫ caliginoſo concoꝛdātes. pene in
hoc erroꝛi q ē ī lege ſarracenoꝝ quo dr̄ q
deꝰ creauit angelos de luce ſe bonos dy-
abolos vͦ de flamma habitāt igr̄ in flā-
ma caliginoſa tanq̄ꝫ in materia ſue oꝛigi
nis quēadmodū piſces in aqua.

Nota de erroꝛe manicheoꝝ in ſb̄a demonuꝫ.

Quod ſi verum eſſet aut flama eſſet coꝛrupta in ge
neratione eoꝝ aut remanet eēnt
igr̄ eadē felicitate moꝛtales q̄ fla-
ma illa extinguibilis q̄re multo facilius
moꝛtales q̄ꝫ hoīes vel alia aīalia aſꝑſiōe
eīm modicā aque flama illa extigui poſſꝫ
extincta aūt flama neceſſe ē moꝛi qͦ ex il
la eſt quēadmoduꝫ extincto coꝛpe aīalis
moꝛitur aīal. Amp̄. ſicut didiciſti ex ſci
entia methaꝛoꝛū flama non ē niſi fumus
incēſus tu āt ſcis q̄ incenſio cōſumit ma-
teriā in q̄ ē tanq̄ꝫ ꝓpꝛiū pabulū aut nutri
mentū q̄re eo deficiēte deficit finita aut ē
flama in vnoq̄q̄ꝫ ex eis q̄re finito tp̄e etiā
ꝑ ſe extinguerent̄. Nō eſt āt adhuc audi-
tum. qͦ dyaboli moꝛiātur. Amp̄. qm̄
flama non ē niſi fumꝰ incenſus ꝯtinue āt
vbi hmōi incēſio ē. eſt ꝛ gn̄atio fumi q in
cēdit̄ q̄re ꝯtinua gn̄atio flame ꝛ ꝑpt̄ hoc
gn̄atio ꝯtinua dmonū. Silr̄ ꝛ ꝯtinua coꝛ
ruptio ꝑpter ꝯtinuū defectū fumi. atꝫ cō
tinuā ꝯſumptiōꝫ ipius generatio eīm vni
uſcuiuſq̄ꝫ aīalis generatio ē coꝛpis ſui.
Ampliꝰ. ſecundū hoc demones non ha-
berent figurā ſtabilem nec decentē fumꝰ
eīm tanto ampliꝰ intumeſcit q̄nto ampliꝰ
aſcēdit. Amp̄. flama nō poteſt ſeparī a
materia in q̄ generat̄ ſiue reſoluit̄ Sicut
vides in igne lignoꝛuꝫ vel in cereo accēſo
ſiue cādela q̄re demones ſeu dyaboli nō
erūt ſepabiles a materea ex q̄ generat̄ vt
reſoluit̄ flama coꝛpoꝛis eoꝛundē alibi q̄
nec pugnare nec diſtruere potuerīt. Amp̄.
pugna eoꝝ erit in armis vel ī eq̄s an erit
omnino ſiue bellicas inſtrumētꝭ. Si vͦ di
xerīt qͦ flama coꝛrupta ē in generatiōe eo
rum cū omne qͦ coꝛrumpit̄ coꝛrūpat̄ in
aliud qͦ ex illo generat̄ q̄d igr̄ erit illud

niſi fumꝰ vel aer vel aliqd hmōi ⁊ hic er-
ror videt̃ concordare cū opinione apuley
⁊ quorundā alioꝝ q dixerūt demōes eſſe
aīalia corpore aera. alibi autē tētabo tibi
declarare hec vicꝫ ī tractatu de hmōi ſub
ſtancijs abſtractꝭ. Amp̄. cū iſti erronei
ponant terrā ⁊ ignē querendū eſt ab eis
ſimiliter vtrū ponant aquā et aera. Siliꝛ
celos ⁊ luminaria ⁊ ſtellas ⁊ mundū illū
quātꝭ ad talia ſimilē huic. hoc excepto qđ
ille ē totus tenebrarū ⁊ nihil habēs lumi
nis. Si eñ hēret ſolē ⁊ lunā ⁊ ſtellas lucē
tes ſicut ⁊ iſte eēt ex neceſſitate mūdus lu-
cis ſicut ⁊ iſte. Si vo nihil habēs luminiſ
ſol ⁊ luna ⁊ ſtelle que ibi ſunt aut potuit
ea facere luminoſa deꝰ ille tenebraꝝ aut
nō potuit. Si potuit hꝫ igr̃ ptātem increā
do lucē ⁊ etiaꝫ in luminoſa q̄lia feciſſet ꝯ
voluiſſet corpa illa prenoīata non minuſ
igitur erit deus lucis q̄ꝫ eius aduerſarius
⁊ regnū eius regnū lucis cū non habent.
Si vo non potuit illa luminoſa efficere
appet eius defectus ⁊ impotētia cū tā fa-
cilis ſit generatio lucꝭ etiā nob. Sola eñ
accēſione ignis generat̃ lux apud nos q̄
q̄ꝫ leuis ſit ad faciendꝫ tu non dubitas.
Si vo ponunt aquā ⁊ aera in regione te
nebrarū ⁊ nihil vltra tu iaꝫ didiciſti alibi
qꝛ oē humidū eſt male terminabile ꝓpo
termino q̄re neceſſe ē vt aera circūdet ali-
ud corpus qđ ipm terminet. Et qm̃ circa
hoc facile eſt inuenire vias multas ad de
ſtructionē erroris iſtorū eis q in naturali
bus ſunt qm̃ ⁊ gentē tenebrarū ponere vi
dentē dyabolos ſolos đ quorū ſubſtātijs
q̄ circa eas ſunt diſputate magꝭ ptinet ad
tractatū queꝫ prenoīaui tibi. Reſeruabo
illi ī tractui eaq̄ reſtāt đ illis q̄ntum ptinet
ad deſtructionē erroris iſtius tuū aūt erit
que p̄ſcpta ſunt circa iſtos duos errores
diligenter intueri atqꝫ ꝯſiderare.

Diſſoluit̃ q̄ſtiones hmōi erraneorū

V Erum nccē habeo rn̄dere p̄us q-
buſdā queſtiōibꝰ q̄ aliquos mo-
uerūt ⁊ declarare tibi q̄ntum ab-
utant̃ noīe vniuerſi ꝯueniēt̃ noīat̃ qđ nō
ꝯtinet vniuerſitatē ſpēruꝫ ⁊ indiuiduorū
Amp̄. neqꝫ totuꝫ neqꝫ omne dici pōt
cui tam nobilis pars dē ē vicꝫ ſpēs hoīm
iſti aūt in mundo quē ponūt non ponūt
eē hoīes quare nō ponūt mundū alterū
ſed partē ipſius quēadmodū ſi ponerent
mundū iſtum in q̄ ſumꝰ ſine hoībus eſſe
aut ſine angelis. Et qm̃ quicqđ natum ē
eſſe ps nunqꝫ ē ꝑpetuo extra totū neceſſe
ē mundū quē ponūt quādoqꝫ pficiendū
eē atꝫ ꝯplendū ita vt habeat ptes oēs q̄s
debet habere mūdus ex eo qꝛ mundus
q̄re neceſſe ē ipm quādoqꝫ habiturū eſſe
hoīes ⁊ cetera aīalia atꝫ plantas iſta aūt
oīa natata ſunt ptes eē ⁊ mundi ⁊ oñis ⁊
vniuerſi. Qꝭ ſi dixerit qꝛ mūdus ille hoīeſ
hꝫ vel habiturus ē ⁊ ceteras ſpēs aīaliuꝫ
Similꝛ ⁊ oēs ſpecies plantarū ⁊ aliorum
q̄ro ab eis an ſpēs ſimiles mōo iſti hēat
vel habiturus ſit qđ ſi dixerit qꝛ ſimiles ⁊
de alijs aīalibus ſimiliter atꝫ de plantis.

Manifeſtū ē tibi qꝛ hmōi diuerſitas
que ſm̄ numerū tm̄ eſt non faciet diuerſi
tatē inter mundū ⁊ mundū alioqn pars
mundi orietalis ad alias ptes mundi eēt
mundꝰ vnus ⁊ ille alij eēnt ſimiliter mōi
cū diuerſitas hmōi inueniat̃ inter hoīes
et cetera aīalia que ſunt apud ptes illas.
Preterea diuerſitas hec nō regreret hoc
non eñ optet vt hoībus ꝓpter diuerſita-
tem illā tam remote abinuicē reſtituant̃
habitatiōes duabus eñ de cauſis neceſ-
ſe ē vt diuerſent̃ habitatiōes hoībus ma
xime ſimilibꝰ p̄ma eſt cū vna habitatio
eius nō ſufficit vel ad habitacula vel ad
alimenta tūc eñ neceſſe ē vt parti ꝓuide
atur de habitatiōe alia. Scđa cauſa ē diſ
ſimilitudo atꝫ ꝯtrarietas in moribꝰ ⁊ mo
do viuendi quemadmodū ſenes ⁊ belini
hoīes cū mitibus ⁊ māſuetis in eadē regi
one habitare nō poſſunt. Sicut neqꝫ cū
leonibꝰ aut draconibꝰ. Iſti aūt ponūt
hoīes mūdi huiꝰ ſimiles eē hoībus mun
di illius. Qꝭ ſi etiā ꝯtrarij eēnt non ꝓpter
hoc neceſſe erat aliū mundū eē cum tam
multiplicibꝰ diuerſitatibꝰ hoīm ⁊ aliorū
aīalium ꝓuiderit deus de habitatiōibus
in mūdo iſto. diſſimiles vo mundi q̄ntuꝫ
ad elemēta vel generata ex illis nullomō
eſſe ponūt cum declaratū ſit q̄tuor prima
elemēta tm̄ eſſe. Sicut ⁊ q̄tuor p̄mas atꝫ
radicales naturas vicꝫ caliditatē humidi
tatem. frigiditatem ⁊ ſiccitatē ꝯmixtiōes
vo eſſe elementoꝝ preter eas que in hoc
mūdo ſunt vel fieri poſſunt nec ymagina
tio recipit nec intellectus q̄re mūdus infe
rior eſſe non pōt extra iſtum diſſimilis ei
De celo vo ⁊ celeſtibꝰ nihil habēt quod
ducant niſi ſompnia que nec ipſi intelli-
gunt ſicut predixi tibi. Qꝭ ſi dixerit tibi.

quia tanta eſt ſeuicia vel ferocitas hoim
illoꝝ vt hoies mūdi iſtiꝰ eoꝝ cohabita-
tionē pati ñ poſſent. Dico qꝛ nihilominꝰ
in mundo iſto eē debuerūt. Speciē enim
vnā in diuerſos mūdos diuidi. Manife-
ſtum incōueniēs eſt cū tantā diuerſitatē
atꝫ ꝯtrarietatē ſpecieꝝ mundꝰ iſte nō ad-
mittat. Amp̄. ſi credit̄ hiſtoriographiſ
gentes inmaniſſimas recluſit deus ad ag
lonē interra ſua ſarphaicha recluſit inꝗ
mōtibus in trāſmeabilibꝰ ⁊ has gentes
vocāt nōnulli caſpios ꝓpter mōtes q cō
ueniſſe dicunt terremotu magno ad re-
cluſionē eorum alij vocāt eos gog ⁊ ma-
gog. Similr̄ igit̄ poterat deus ⁊ aliis ho
minibꝰ de illoꝝ ſeuicia ꝓuidere alioqn
nec dracones nec ſerpētes nec alia aialia
que infeſta ſunt hoibus poſuiſſet in hoc
mundo q̄re fures latrones ⁊ homicidas
q adeo infeſti ſunt māſuetꝭ hoibꝰ debu-
iſſet in mōo alio colocaſſe Amp̄. ſi ho
mies illi ſr̄ drn̄tes nūero ſolo ⁊ nō ſpē ab
hoibꝰ mūdi huiꝰ Manifeſtū ē nō am
pliꝰ differre eas ab ipis q̄ꝫ ꝑnoiatos ma-
los a māſuetꝭ. Nō fuit igr̄ eis ꝓpter iſtaꝫ
drn̄tiaꝫ danda habitatio ꝓp̄a per ſe aut
ſingularis. Qꝭ ſi dixerit eos eē alteriꝰ ſpe
ciei q̄ꝫ ſit hoies mundi huius manifeſtū ē
ip̄m errare cū aie hūane oēs nūero ſolo
differant ⁊ nō ſpecie qd̄ appet ꝑ vires ſin
gulas earū ⁊ oꝑationes viriū. Corꝑa ho
hominū non poſſunt differre ſpecie ſꝫ ſo
la ꝯplexione ⁊ aliis accidētibꝰ vic ꝗnti-
tatꝭ ⁊ q̄litatis Amp̄. ſm̄ hoc equoce di
cent hoies illi q in hoc mundo ſunt ⁊ illi
alij Qꝭ ſi forte dixerit qꝛ hoies illi nō ſunt
niſi demōes incarnati qd̄ ⁊ iſti erronei ꝓ
ꝑte ſentiūt etiā de aliis hoibus difficiliorē
faciet q̄ſtionē. Uerū error iſte deſtruit̄ in
ꝑmis ꝑ hec qm̄ euidēter deſtruit aias hu-
manas qd enī differant aie humane a de
monibꝰ ſiue boni ſiue mali ſint ⁊ ab om-
nibus ſubſtantiis ſepatꝭ appet ꝑ diffiniti-
oneꝫ Ariſtotilis q̄ꝫ ponit in libro de aia.
manifeſtū qppe ē aiabꝰ intelligētibꝰ ipas
eſſe natas ꝑfectiōes eē corporū humano-
rum et ip̄a corpora hmōi nata eſt organa
ipaꝝ q̄ntum ad multas opationū ſuaruꝫ
q̄les ſunt opationes ſenſuū oim. ⁊ q̄dem
alie demōes q ꝓo omino icorꝑales ſunt
manifeſtū eſt in nullo indigere corꝑibus
cū nulla opatio eoꝝ ex corꝑe pendeat. et
hoc manifeſtū eſt ex ip̄o modo creatiōis
ipſoꝝ. Creati nāqꝫ ſunt ſeorſum a corpo-
ribus. et hoc impfectiōe ⁊ ꝯplemento ſui
eſſe ⁊ hoc ip̄m met etiā confitetur alioqn
non ſeorſū a corꝑibus crearent̄. Am-
pliꝰ. manifeſtū eſt ipas animas hūanas
natas eē perfici incorꝑibus ꝑfectionibus
multis. ⁊ hoc tanq̄ꝫ a parte inferiori. No-
bilior enī earum ꝑfectio ad ſublime reſpi
cit creatoris ⁊ inde aduenit eidē ſicut do-
cebaris in tractatu ſingulari de hoc. Omo
nes autē non ſic. q̄re manifeſtū eſſe debet
tibi q̄ꝫ inbecillis intellectus fuerit q talia
ſompniāt. Non enī intelligūt ꝓculdubio
de qbus loquitur et hoc faciaꝫ te ſcire in
tractatu de hmōi ſubſtātiis. Qꝭ ſi dixeris
qꝛ tanta ē numeroſitas et multitudo reꝝ
vt vnus mūdꝰ ei nō ſufficiat ⁊ ꝓpter hoc
neceſſe habuit creatos multos facere. Di
co tibi qꝛ iſte ſermo vanus ē aut enī ponit
mōos infinitos deū creaſſe ꝓpt̄ hoc aut
finitos tm̄. Qꝭ ſi finitos tm̄ dēs remiſci qꝛ
vnꝰ magnꝰ mūdus capacior ē multꝭ ꝑuis
Uerbi gratia. Unus mūdus cuius dya-
meter decuplꝰ ſit ad dyametrū alteriꝰ mil
leſies tātū capit q̄ntuꝫ ille que enī ē ꝓpor
tio dyametri ad dyametrū eadem ē ꝓpor
tio ſpere ad ſperā triplicata. Similiter et
que eſt ꝓportio lateris cubi vnius ad la-
tus alteriꝰ eadem ē cubi ad cubum tripli-
cata. Sicut alibi didiciſti. Magꝭ igitur de-
cuit creatorē vnuꝫ mundū creare q ſimul
oia ꝯtineret q̄ꝫ multos paruos q per par
tes eadem ꝯtineret̄. Sed ⁊ hoc etiā expe-
diuit vniuerſitati ꝓpter colligatiōes par-
tium ſuarū ad inuicē. Indigētias etiam ⁊
vtilitates earundē. Uides etiā quia vnuſ
quiſqꝫ diuitū ⁊ potentiū ſibi ⁊ ſuis magꝭ
elegit edificare vnā habitationē que oibꝰ
ſuis ſufficiat q̄ꝫ multas ꝑuas. Amp̄.
magis ē gloria creatori vt regnū eius ſit
totum ſimul et continuū q̄ꝫ diſperſum et
maior apparet magnificentia glorie ſue
quando apparet totū regnum eius ſimul
q̄ꝫ ſi non appree niſi pars. Sed neqꝫ ha-
bitatoribꝰ mūdi iſtius apparet niſi pars
regni eius que eſt mūdus iſte. ⁊ ita ſe ha-
bet de vnoquoqꝫ alioꝝ mundoꝝ qua-
re nuſqꝫ laudatur magnificat̄ niſi de par
te dominatiōis et potētie ſue. abſcondūt
igitur gloriam creatoris et ſuppⁱmūt qui
multitudinē mundoꝝ ponūt quare ma-
nifeſtam iniuriaꝫ ⁊ contumeliā irrogant
eidem.

Reſpondet cuidam queſtioni alij de hoc quod ſupra.

n Unc vo rñdebo q̄ſtioni q̄ vrgere poſſe vident ſimiles ſibi erroneoſ imbecilles dicūt ergo ſic Si tamē eouſq3 ſciūt τ intelligūt cū deus mundū iſtuz creauerit ſola gratuita bonitate ſua eadē autē facilitate potuiſſet creaſſe multos. Creauit igr̄ cum eadē cauſa ſit apud ip̄m creatiōis multoꝝ quo τ creatiōis iſtius valet bonitas ſua. Amp̄. nec imminuta bonitas ei⁹ nec imminuta largitas eius nec imminute diuitie nunq̄d igr̄ non creauit multos alios mōos. Amp̄. cū nec largitatꝫ eius nec diuitiaꝝ ſit finis quō τ ipſius effectus erit vicȝ datoꝝ τ donationū mund⁹ em̄ iſte finitus ē q̄re finita ſunt data τ dona ip̄ius q̄re anguſtata τ reſtricta largitas ipi⁹ in p̄te iſta. Amplius qδ non iuxta largitatē ſuam largit̄ quis cū dignus inueniat receptores. Un̄ ē hoc niſi ex defectu vel diminutiōe diuitiarū hic autē non hȝ locū apud ip̄m nec iuxta bonitatē aut largitatē ſuā largitus videtur cuȝ vtraq3 ſit infinita τ qδ largit⁹ ē ſic finitū tm̄. Uidēs igr̄ q̄ hmōi rōcinacio non ſolū ad creationē infinitoꝝ q̄ etiam ſi creati eſſent non reſpondet ex equo diuine bonitati et largitati cum extra ipſa neq3 finitū neq3 infinitū aliqδ ſit ꝯparōe ip̄ius ne dū eq̄le ip̄i. Dico igr̄ q̄ nec plꝫes ſiue finiti ſiue infiniti eēnt mōi creare potuit nec adhuc p̄t τ hoc nō ex defectu q̄ ſit apδ ip̄m vel ex p̄te ip̄ius ſȝ magꝫ ex parte mūdoꝝ q̄ plures eē non poſſunt. Sic patefeci tibi i p̄cedētib⁹ quēadmodū qδ nō poteſt maiorē ſe inuitare ad cenā vel maiorē ſe p̄curare in cena nō eſt ex auaricia eius vel ex penuria victualiū q̄ꝫ paciatur. Sȝ magꝫ ex eo defectu. ſȝ quo talis inueniri non p̄t ſcȝ ꝯuiua q̄ maior ſit i eo. Sic q̄ ipſe non ſcit dyametrū eē coſte ſymetꝝ non ex defectu ſcie ē q̄ apud eū ſit ſed ex defectu rei ip̄ius que ſcibilis non eſt.

Tractatus tercius q̄liter vniuerſuȝ exiuit a p̄mo τ q̄le etiā res creāt ab ip̄a aut alio modo efficiuntur.

p Oſtq̄3 aūt declaraui tibi vnitatē p̄mi principij τ vnitatē vniuerſi τ deſtruxi tibi errores eoꝝ q̄ de hijs ſenſerūt ꝯtraria ṽitati p̄ut ꝯgruebat p̄nti tractatui. ꝯſequent̄ incipiā declarare tibi q̄liter vniuerſū exiuit a p̄mo τ q̄liter etiaȝ creant ab eodē q̄tidie q̄ creant̄ τ generantur aut p̄ modū aliuȝ efficiunt̄ ab eodē et ponā tibi opiniones eoꝝ in p̄mis q̄ non ſatꝫ circūſcripte de hoc locuti ſunt τ eoꝝ q̄ errauerūt in hoc quoniā errores hmōi nō carent inuidia creatoris vt etiā deuiatiōe animarū noſtraruȝ a fine ſuo p̄pter quē ſcilicet ſunt Scito igr̄ q̄ fuerūt q̄ dicerent cetera creata oīa exire a creatore p̄ modū emanatiōis ex fonte ponētes creatorem fontē creata ṽo p̄ magnitudine aut paruitate ſua eē vel riuos vel riuulos vel diſtillationes defluētes ex ip̄o. Error aūt ip̄oꝝ p̄ hoc manifeſte deſtruitur q̄m id qδ emanat ex fonte per modum iſtuȝ anteq̄3 emanaret erat in fonte pars ei⁹ q̄ in ip̄o erat. Cum igr̄ i fonte q̄ creator ē nihil ſit preter ip̄m ſequetur ex neceſſitate oīa creata fuiſſe vel totū creatorē vel partes ip̄ius. Utriuſq3 autē iſtoꝝ impoſſibilitas manifeſta ē cum declaratū ſit creatorē in vltimo imp̄tibilitatis impartibilē eē. Manifeſtuȝ igr̄ eſt tibi q̄ creator non p̄t dici fons vniuerſi p̄p̄e p̄ modū quē diximus q̄re p̄ diſſimilitudinē licet lōge diſtantē dicitur fons vniuerſi. Alij ṽo dixerunt quia vniuerſuȝ exit a creatore quēadmodū forma inſpectoris in ſpeculo exit ab inſpectore τ iſti ſimiliter licȝ veritas fuerit in intentiōe eoꝝ tamē nō dixerūt eā ſermone claro et p̄p̄o cū vniuerſum nō ſit in alio tanq̄3 ſpeculo ſuſtinētem ip̄m niſi forte q̄s dicat q̄ poſſibilitas q̄ vniuerſum ē poſſibile in ſe ē ſuſtinēs vel formoſitatē potius vniuerſi Sȝ hoc hȝ dubitatiōes τ q̄ſtiones vicȝ q̄d eſt oppoſitio creatoris ip̄ius an illā poſſibilitatem ſit quid in deſpectio eius ad illam Non em̄ poteſt intelligi inter creatorē τ illam fuiſſe corp̄alis oppoſitio cū creatore incorp̄alis ſit in vltimo incorp̄alitatis illa vero nihil erat anteq̄3 crearet vniuerſum

Amplius. cū creator p̄ omnē modum ſe habuerit ab eterno apud ſe τ illa ſimiliter per oēm moduȝ fuerit in ſe ſicut i creatione vniuerſi τ poſtea q̄liter intelligetur facta creatio vniuerſi Uideri enim poteſt mōis omnib⁹ ſm̄ hoc ab eterno fuiſſe τ nullaten⁹ incepiſſe. Alij vero dixerūt vniuerſuȝ exijſſe a creatore ad modū vmbre ex corpore. Sed iſti non declarāt modum exitus τ inſup minus circūſpecte loquūtur cū vmbra nō ſit aliquid exiens a corp̄e vmbroſo licet lumē τ aliq̄d exiens a corp̄e luīoſo. nec aliδ ē obumbratio vel qδ dicūt iactū vmbre niſi p̄hibitio lumi-

nis qm̄ fac corp⁹ vmbroſū ſua interpoſitione inē corp⁹ lumioſum ⁊ id qđ obūbrat ⁊ hāc ꝓhibitionē facit vnūquodqꝫ corpus vmbroſum iuxta formā ſeu figurā ſuam ⁊ formā vel figurā corporis luminoſi cui oppoſitū eſt. Similr̄ ⁊ iuxta magnitudines eorū ſicut declaratū eſt in libro ꝺ vmbris Umbroſuꝫ igr̄ corp⁹ nō eſt iacēs aliqd ex ſe ſed magꝰ ꝓhibēs ne lumioſuꝫ oppoſitum iaciat lumē in id qđ eſt poſt ipm̄ vmbroſum. Alij dixerūt q: vniuerſum ē exiens a creatore p modū veſtigij ab impꝛeſſione ſeu gradiētie ⁊ iſtos ſequnē eedē qſtiones Qualiter eīn intelligūt gradientē creatorem ⁊ ſup quid. Similr̄ qliter intelligunt ipm̄ impꝛimentē veſtigium iſtud ⁊ certum pter vniuerſum nihil ſit. Alij etiā dixerūt q: vniuerſū exijt a creatore p moduꝫ odoris ex odoramēto ita vt vniuerſū non ſit ſm̄ eos niſi odor ꝓtenis bonitatꝭ creatoris. fuit ⁊ tertiū genus hoim̄ ⁊ adhuc ē dicentiū vniuerſum exiuiſſe a creatore ſicut exijt artificiū ab artifice ⁊ fabrica qcunqꝫ a fabricatore ⁊ iſti vident appropinqre veritati licꝫ eā nō dicūt lucide ⁊ explicate Sermo eīn eorum obſtur⁹ ē ⁊ incōpletus cuꝫ diuine fabricatiōis vel oꝑationis modū non explicent.

Qꝫ compationes p̄miſſe non ſoluūt queſtionem p̄miſſam.

Sermones vō p̄cedentiuꝫ qſtionē ꝓpoſitā in nullo diſſoluūt. Sed reuera dicūt ꝯpationes vtiles ad ymaginandū ſup eminētiā creatoris ſup vniuerſuꝫ ⁊ ſup ſingla q̄ de ipo ſunt ⁊ ad erigendū intellectū humanū ad ꝯtemplādam vtrūqꝫ magnificētiam gratia creatoris. Cum eīn vniuerſuꝫ dicitur velud vmbra qdam creatoris intelligūt qui aliquid intelligere poſſunt eā eſſe ſupeminentiaꝫ creatoris ad vniuerſuꝫ q̄ ē corporꝭ ad vmbram ſuā de q̄ conſtat q: ē deſignatio corporis vaniſſima ⁊ nulla ex pte compabilis corpori ꝟtute aut bonitate et ad hunc modū ſe hꝫ vniuerſuꝫ creatorē. Erit autē hoc euidētius ſi ſingula vniuerſi vicꝫ q̄ in eo magnifica aut mirifica vidētur ꝯpaueris creatori. Uerbi gratia ſi dixeris q: ois potētia vel ptās vniuerſi vl̓ cuiuſcūqꝫ partis ſue vmbra p modica ē potentie creatoris ⁊ de ſapia ſimiliter atꝫ de bonitate de pulchritudine de vita de ſuauitate ꝺ magnitudine verū manifeſtū dices ⁊ erigent te ⁊ adiuuabunt nō parum hmōi compationes ad ymaginādum quoq̊ modo maieſtatē ſuper eminētiſſimā creatoris. Sic ſe hꝫ ꝺ ymagie iſpectoris ⁊ iſpectore ſitu do Uerūtn̄ i hoc dixit qđ interdū ymago reſultās in ſpeculo pene eiuſdē pulchritudinis appet vt ipe inſpector vel facies ei⁹ Uniuerſum vō incompabilis diſtantie diſſimilitudine lōge eſt a creatore ⁊ pulchritudine ipius. Sed quemadmodū vides pro diuerſitate ſpeculoꝝ magis ac minus relucere pulchritudinē inſpectoris in illis. Sic ⁊ i diuerſitate creaturaꝝ qđ in qbuſdam magꝭ inquibuſdā minus relucet ſimilitudo pulchritudinis creatorꝭ ⁊ hoc ē pro modo ſuo receptibilitatꝭ atꝫ ſue appropinqtiōis ad illū. In hoc eīn verū dixit plato q: optim⁹ erat ab optio porro inuidia relegata ē. Itaqꝫ cuncta ſui ſimilia ꝓut cuiuſqꝫ natura capax beatitudinis. i. bonitatꝭ eē poterat effici voluit Nec dubitari pōt ab intelligētibus in ſubſtātijs ſeꝑatis. maiores ac nobiliores ſimilitudines diuine pulchritudinis relucere naturaliter qꝫ in aiabus hūanis qꝫ in aiabus brutalibus et ita per ordinē de alijs. Eodēmodo ſe hꝫ ⁊ de alijs diſpoſitionibus valet de potētia ſapiētia vita et bonitate qcquid eīn inuenit in vniuerſo vmbra p modica eſt ad vitam p̄mam potētiam p̄maꝫ ſapientiam primam. bonitatem primam et pulchritudinem primam que eſt creatoris et hoc videtur intellexiſſe a ventebrol in ſmone ſuo quo dixit q: creature erexerunt ſe ad creatorē ⁊ fecerunt ei vmbram Erectio autē iſta non ē niſi receptio qliſcunqꝫ ſimilitudinis ipius forſitan aūt clarius dixiſſet ⁊ fecit eas ſibi vmbrā ⁊ forſitan alius intellectus ſmones iſtius Sꝫ ego illū hoc pretereo. Qui vō veſtigium creatoris dixerūt vniuerſum fecerūt nos intelligere remotiſſimā diſtantiā ſimiliter illius ab vniuerſo ⁊ dederūt nobis occaſionem ymaginādi vt cunqꝫ magnitudinem eius ſup magnitudinē vniuerſi incōparabiliter ſupeminentē ⁊ paruitatē ipſius vniuerſi ad immēſitatē illius fecerunt etiaꝫ nos ſcire quia vniuerſum ⁊ ſingula vniuerſo ſigna quedā ſunt et vie ducētes nos ad ipſum creatorē quēadmodum veſtigia ferarum ⁊ venatores ducunt ad latibula eoruꝫ ⁊ generaliter omniū animaliuꝫ veſtigia inueſtigatores ſuos dirigūt ⁊ adiuuāt ad inuentiōem ſui fecerunt ergo nos intelligere in hoc ſermōe qntum

noluit deus inueniri ⁊ q̄ntis voluit adiu
uari inueſtigatores ſuos q tot ⁊ tāta ſui
veſtigia ⁊ ſigna dedit qbus poſſet aliq̄te
nus inueniri. De odore ⁊ odoramēto ne-
gociandū ē tibi ⁊ itelligendū diligēter. q̄
liter oīs bonitas oīs ſuauitas oīs vtilitas
vniuerſi odor ē diuine bonitatꝭ ac ſuaui-
tatis ex qua etiā compatiōe erigit̄ intelle-
ctus tuus ad cōtemplandā immēſitatē di
uine ſuauitatꝭ ⁊ ex hac eadē compatione
infeſta eſt paruitas cordiū que odore iſto
tam modico nō ſolum implētur aut ine-
briant̄. Sꝫ etiā immergunt̄ ⁊ abſorbent̄
Cum em̄ ad ipm̄ fontem ſuauitatꝭ creatū
ſit cor hūanū manifeſtū eſt ipm̄ a ſua de
bita magnitudine incōparabiliter mino-
ratū facit nos etiā ſcire iſta compatio q̄ꝫ
turpe ⁊ q̄ꝫ longe a nobilitate aīarum hu-
manaꝝ ſit odorib⁹ iſtis tā modicis inhe-
rere tantiſq̄ꝫ ſtudijs illos exqrere ⁊ tantis
deſideriorū ardorib⁹ ad illos inhiare ipa
fontali ⁊ abiſſali ſuauitate vel neglecta vł
penitus non curata.

Utrum vniuerſum exiuit a p̄mo Si-
cut artificiū ab artifice.

q Uoniā aūt manifeſtū eſt vniuer-
ſum eē velut dei artificiū ⁊ fabricā
quandā ⁊ opus nobiliſſimū atq̄ꝫ
pulcherrimū mafeſtū eſt illoꝝ ſmonē ve
rum eē qui vniuerſū ſic a creatore exire ſic
artificiū ex artifice dixerīt. Uerum ea pars
vniuerſi que p̄mo creata ē non videtur ex
iuiſſe per modū artificij ab artifice q̄ntū
ad hoc ꝙ non per inſtrumēta videt̄ fuiſſe
fabricata ⁊ de pte ſpūali vniuerſi. Ma
nifeſtū eſt ꝙ nihil exterius adhibuit qm̄
nec materiā nec iſtrumentū ad ei⁹ forni
cationē neceſſariū habuit q̄re p ſemetipꝫ
abſq̄ꝫ vllo forinſeco adhibito illā creauit
Neceſſe em̄ eſt de omni qd ab ipo creatū
ē aut ꝯditū ſeu q̄libet mō factū altero du
orū modoꝝ ab ipo creatore exiuiſſe. Uicꝫ
aut per mediū aliqd abſq̄ꝫ medio. Si em̄
nihil creaſſet abſq̄ꝫ medio interuenirēt ex
neceſſitate inter ipm̄ ⁊ oē creatū infinita
media. Cū enim qcquid ē preter creatorē
creatū ſit ſicut alibi didiciſti ergo oē me-
dium per qd aliud creatū eſt ab ipo cum
ſit aliud ab ipo erit creatū ab eodē ⁊ non
niſi p mediū aliud. vnūquodq̄ꝫ eſt creatū
inter vnūquodq̄ꝫ mediū ⁊ creatorē inter-
uenīēt infinita media. Oīe autē medium
creatiōis cuiuſcūq̄ꝫ eſt cauſa illius quod
per ipm̄ creatū eſt. Precedēt igitur vnum
quodq̄ꝫ creatoris cauſe iſinite eiuſdē. Iā
autē facta eſt tibi certitudo de ſtatu cauſa
rum ⁊ de impoſſibilitate earū q̄re relinq-
tur ex neceſſitate aliqd eſſe creatū a creato
re abſq̄ꝫ medio Sꝫ an vnū ſolum an plu
ra q̄ſtionem hꝫ apud philozophos q̄dā
de illo ḡ creato vel de illis creatis ſi plura
ſunt ē ingrendū in hoc capitło q̄liter abſ-
q̄ꝫ medio exierūt a creatore medio inq̄ꝫ
forinſeco. Et qa gens hebreoꝝ merito cre
dit ꝓphetie ſuo ⁊ ſcp̄ture illius in q̄ dicit
deus. fiat lux ⁊ facta ē lux ⁊ multa hmōi
ꝯueniens eſt pſcrutari de hoc cū gens he
breorū hmōi teſtimonio ducto credat cre
atorē p̄ma creata dicēdo ſiue p verbum.
Alius etiā earundē ꝓpheta exp̄ſſe dixit
loquēs de creatore dixit ⁊ facta ſunt ipſe
mādauit ⁊ creata ſunt. ⁊ iterū v̄bo dei ce
li firmati ſunt qꝛ igr̄ nec forinſecū verbuꝫ.
ſcꝫ audibile putādus ē aut cogitād⁹ dixiſ-
ſe creator cū neq̄ꝫ aer eēt q in vocē forma
ri poſſet vt ſic loqui nullo modoꝝ poſſibi
le eēt niſi animal neq̄ꝫ erat etiā cui deus
creator hoc mō loqueret̄ cū null⁹ adhuc
eēt auditor ſenſibilis hoc ē q poſſet audi-
re vocē ſenſibilē modo ſpūali dixit ⁊ im-
perio ſpūali mādauit. Amp̄. verbum
hmōi hoc ē ſenſibile auditu impoſſibile
ē vt iuuet opantē p ſeipm̄ ſolum artificeꝫ
artificē ſiqdem p alios miniſtros et opa-
rios opantē adiuuare pōt verbuꝫ hmōi
vel ad eos ſtruēdos vł ad excitādos q̄re
mōis omnib⁹ inutile eēt hmōi verbū q̄n
tum ad opationē q̄ creator illa creata cre
auit cum p ſe ſolū ⁊ nō per medios mini
ſtros illa creauit.

Qꝫ tribus intētionib⁹ dicit̄ v̄bum.

o Ebes igr̄ hec reminiſci quō v̄bum
iuxta tres intētiones dicit̄ ⁊ iuxta
p̄mam qdem v̄bum intellectuale
qd vſualiter vocāt verbum in mēte ⁊ hoc
non ē niſi ymago vel ſimilitudo rei intel-
lecte ⁊ cogitate reſultās in effectu in ſpe-
culo mētꝭ ⁊ hoc ē cogitatio i effectu. Scdā
intētio dr̄ ipa deſignatio ſcp̄ta ſiue deſcri
ptio facta figura vel figurꝭ viſibilib⁹ et vo
catur vſualiter v̄bum in ſcp̄to. Tertia intē
tione ipa vox audibilꝭ q̄ vſualiter vocatū
v̄bum in ore et manifeſtū eſt tibi qꝛ neu-
tra duoꝝ intētionū ſcdarū iuuat opanteꝫ
artificē. neq̄ꝫ p alter vtrā earū aliqd opa-
tur niſi p modū quē diximꝰ artificē v̄o p
ſemetipꝫ ſolū opantē impoſſibile ē opari
p aliqd quod extra ipm̄ ſit ⁊ vt paucis cō

p̄leaꝫ declarationē iſtam Dico q: neceſſe eſt oēm artificē operantē ex arte ſiue per artem operari ꝑ verbū· hmōi autem prima declaratio ē q: verbū qđ hic intēdo ſcꝫ ſpūale vel intellectuale non ē niſi ars ip̄a in effectu. hoc eſt in actu cogitādi. Quare ars per quā creator oīm artifex p̄ma creata opatus eſt non ē niſi verbuꝫ eius intellectuale hoc autē eſt qm̄ apud deū nihil ē in potētia de hijs que eiꝰ ſunt ꝛ in eo cum ip̄e ſit neceſſe eē ex omnibus mōis ſuis et actus in vltimitate actualitatis ꝓpter qđ nec ad mittit nec patit̄ in ſe defectum potentialitatis q̄re ars eius non ē ſicut dormientis ꝛ q̄eſcentis habitꝰ. Sꝫ ſicut vigigilantis ꝛ in actu ſemꝑ exiſtētis intuitus ſeu cogitatꝰ. Intuitus aūt ſeu cogitatus verbū eſt intellectuale ſeu ſpūale ꝛ verbū in mēte ipiꝰ. Iā igr̄ manifeſtuꝫ feci tibi ꝑ hoc q͞a hmōi creatas creauit creator benedictus per v̄bum ſuū intimū qm̄ per artem ſuā. quam neceſſe ē eſſe v̄bum ſuū.

Amp̄. Reſpice in oēs artifices opantes ꝑ artes ſuas ꝛ videbis manifeſte q: nullꝰ eoꝝ opat̄ aliq̄d niſi dicēdo ſpūaliter hoc eſt cogitādo illud ꝛ ꝑ cogitationē ſuā hoc ē per v̄bum ſuum ſpūale ꝛ intimū et cum ſcribis etiā tu ip̄e vel loq̄ris neutrū horuꝫ facis niſi loq̄ndo in corde tuo locutōe intellectuali que nō aliud eſt quā cogitatio tua qua cogitas qđ ſcribis ꝛ q̄liter ſcribēdum ſit ꝛ ip̄m ſcribere ꝓpter qđ ſi minus rectū ſcriptura habuerit ſtatim illā corrigis vel correctiōi reſeruas. Cū igitur artes q̄ apđ nos ſūt ꝛ opa que ꝑ ip̄as fiūt ꝛ ipſi artifices ſimilitudines q̄daꝫ ſint p̄mi ꝛ vniuerſalis artificꝭ p̄me ꝛ vniuerſalis artis ꝛ opm̄ q̄ per ipꝫ facta ſunt neceſſe ē vt ſicut ſe hꝫ hic hoc eſt apud nos ſic ſe habeat et ibi ꝓut in rebꝰ adeo diſtātibus poſſibile eſt ſimilitudinē licet diſſimilimā inuenire Debes autē attēdere q: ſicut artes in artificibus qui apud nos ſunt ꝯpoſite ſunt ex multis ꝑtibus ꝛ ꝯcluſiōibꝰ Sic ꝛ ꝑticulatim hoc eſt ꝑ partes exeunt d̄ potentia in actū. Non em̄ poſſibile eſt aīe hūane in depſſione quā patitur in corpore actu cogitare oīa particularia artificia vel opera q̄ fiunt per vnā artem actu in quā cogitare ſit. Sꝫ ſic opatur partē pꝰ ꝑtē ꝛ opus pꝰ opus ita et cogitat in effectu vel potiꝰ ecōuerſo ſeq̄tur em̄ opationes cogitatiōes et non ecōuerſo cū ex cogitationibꝰ ſint. In creatore autē ecōtrario ſe hꝫ qm̄ ars eius ſimplex eſt in vltimitate ſimplicitatꝭ et in actu vt iaꝫ dixi tibi in fine actualitatꝭ.

Amplꝰ. omniū opationū prima ē indubitāter cogitatio ꝛ hec eſt locutio intellectualis ꝛ hoc eſt primū in omni artifice q eſt apđ nos q̄cunq: em̄ artifex qui aliq̄d opatur per artem exteriꝰ apud nos p̄mū opatur apud ſeip̄m ꝛ in ſeip̄o eiuſdē operis ymaginē ſeu exemplar p̄cogitās ac preordinās apud ſemetipꝫ opus qđ fabricaturus eſt ꝛ ꝓpter hoc pingēs in ſemetip̄o exemplar illiꝰ qđ obliuiōe a corde eius effugiat deſcriptiōꝫ eius interdū facit exteriꝰ deſignatiōibꝰ ꝛ figuratiōibꝰ ad quā recurrit quotiēs alicuiꝰ eoꝝ p̄cogitauerat oblituꝫ ſe videt. Quia igr̄ manifeſtuꝫ eſt opa exteriora ab ip̄o exire artifice nō niſi p̄us exiuerint ab eo exēplaria eoꝝ in ipſo p̄genita per modū quem dixi. Manifeſtū tibi eſſe debet generatiōꝫ exēplaris q̄ eſt ab artifice in ſemetip̄o precedere oē opus exterius et generatio hec nō eſt niſi generatio v̄bi ꝛ generatio artis ꝛ generatio v̄bi qđ dixi tibi ꝛ hec ē locutio ꝛ p̄locutio opis ꝛ cogitatio eiꝰ ꝛ ars in effectu. Iā igr̄ declaraui tibi q: dicendo dictione ſibi ꝯgruēti hoc ē ꝑfectiſſima ex oībꝰ mōis ac nobiliſſima ꝛ ꝑ v̄bum ſuū creauit creator excelſꝰ q̄cunq: creauit abſq: medio forinſeco ꝛ oſtēdi tibi exēpla ꝛ ſimilitudines q̄ erigant te ad intelligēdū hoc ꝛ adiuuendo nec q̄eſcat intellectus tuus in hijs ꝛ feci etiam te ſcire ꝓfunditatē ſermonis quo dictū eſt dixit deus fiat lux ꝛ facta eſt lux quāq̄ vulgaris valde ꝛ intellectu facilꝭ videat̄. Ex quo conſeq̄nter patefactū ē tibi q: oīm cauſabiliū p̄mum ē v̄bum. ꝛ ſi phās eēt apud creatorē dici opatiōꝫ ꝛ nomen opatiōis ꝛ intentionē eius extendiſſent. eouſq: ſancti ꝛ ſapiētes q de creatorē ſm̄ v̄itatem locuti alios de eodē loq docuerunt ꝓcul dubio v̄iſſimū ac certiſſimū eēt. Primā opatiōis creatoris eē locutiōꝫ hoc ē v̄bi ſui ꝓlatiōꝫ ſeu generatiōꝫ. Uerꝫ ſmones eoꝝ omnibꝰ debent eē exempla ymo limites ꝛ regula loq̄ndi de creatore neq: em̄ intētione neq: ſermōe ab illis recedendū ē qbꝰ ſe p̄mū creator manifeſtauit quoſq: de ſeip̄o ipſemet docuit. Et ſicut vides i iſto ſmone ꝓfunditatem philoſophicā ita intēdo ꝛ tibi oñdere in quibuſdā alijs ſmonibꝰ ꝓphetaꝝ vbi faciā te ſcire de multꝭ narrationibꝰ eoꝝ q ip̄e ſunt concluſiones q̄rundā ſcientiaꝝ. Sic

vides de hac eadem ꝙ concluſio eſt ꝑme
partis prime phyloſophie.

Utrum a verbo eterno res facte ſunt
ab eterno.

N ec te ꝯturbet ſ ubi ꝑmogeniti eter-
nitas aut eterna actualitas quaſi
per hoc cōcedere cogarꝭ ꝑma cre
ata ab eterno creata eē ac ſi quis argumē
taretur. dixit deus ⁊ facta ſunt quia igi-
tur ab eterno. dixit ab eterno ⁊ facta ſunt
Hijs etenim ⁊ ſimilibus rn̄debo tibi in ſe
quentibꝰ valet in deſtructione antiq̄tatis
ſiue eternitatis mōi et ſtabilitiōe nouita-
tis ipſius et etiā in hoc capitulo aliq̄ tibi
oſtendam ſuꝑ hijs quorum ꝑmum et ra-
dicale ē volūtas liberrima ac potētiſſima
creatoris quam libertatē multi non intel
ligentes errauerūt ⁊ non ſolum neceſſita
tem. ymo naturalē ſuitutem impoſuerūt
creatori exiſtimātes ipſum opari ad mo-
dum nature qui modus eſt vt iam ſepe
prediri tibi modꝰ ſeruiētis ⁊ modus ſer-
uilis Sic enī arbitrati ſunt vniuerſū exire
a creatore ſicut ſplendorē a ſole vel calorē
ab igne. Sic ex bonitate eius bonitatem
vniuerſi et ex vita eius vita que eſt in vni
uerſo. et adhūc modū de alijs ⁊ ꝓpt̄ hoc
ex neceſſitate inducti fuerint in illud incō
ueniēs vt opinari cogerent creatorē neq̄
aliud nec aliter facere potuiſſe quēadmo
dum ſe hʒ in preſcriptis exēplis de ſole et
igne Neq̄ enī ſol hʒ in ptāte lucem ſuam
neq̄ ignis calorē ſuum vt pro voluntate
ſua exeat inde opatio vel non exeat. Crea
tor aūt ſic hʒ bonitatē ſuam ſic potētiā ſic
ſapiam vt ex ea nō exeat niſi ꝙ voluerit
⁊ cū voluerit ⁊ qūo voluerit et hec ē nobi
litas atq̄ ſublimitas potētie ipſiꝰ ac liber-
tatꝭ. Amp̄. hec ē copioſitas ac fortitu-
do ſapie creatorꝭ vt q̄cquid ꝑt poſſit de ſe
ſolo et ꝑ ſe ſolum nihil autē ab alio vel ꝑ
aliud alia ṽo totū ꝙ poſſunt ab ip̄o et ꝑ
ip̄m. Cum aūt opatur q̄daʒ per alia non
ip̄e adiuuat vel eius potētia per illa me-
dia. ſʒ magꝭ illa que ꝑ media illa creātur
Qꝛ quedam non poſſunt fieri a creatore
immediate ſicut aīalia q̄ ex ſe inuicē gene
rantur non hoc ē ex defectu vel diminuti
one potētie creatoris ſʒ magꝭ ex elongati
one ip̄oꝝ ab illa. ꝓpter hoc enī non poſ-
ſunt recipere a creatore eē abſq̄ medio ⁊
hac eadē de cauſa ⁊ minꝰ ē ⁊ debilius eē
qd̄ recipiūt ab ip̄o Similiter ⁊ alia oīa q̄
ſuꝑ ea deſcēdunt de fontali bonitate crea
toris. Quia igr̄ vt dixi totū ꝑoteſt ⁊ a ſe ⁊
de ſe creator in creatiōe ꝑorum creatorꝝ q̄
indubitāter creat abſq̄ medio Mani
feſtū eſt ꝙ ea non creat niſi dicēdo ⁊ volē
do. dicēdo inq̄ vt dixi ſupra. ⁊ ſi creare ali
quid in eo eſt non eſt niſi vel ſuum dicere
dicione huiuſmōi vel ſuum velle. Non
enī mouet aliquid exterius in hmōi crea-
tiōe quēadmodū artifices hoīes mouēt
mēbra ſua dum opantur et motu mēbro
rum mouent inſtrumēta vtpote ſecurim
dolabrā et motu iterū inſtrumētorū mo-
uent materias in q̄bꝰ vel de q̄bus opan
tur mouent inq̄ eas ad formas et actus
quas eiſdem imp̄mere intendunt ꝓpter
hoc ergo dixi q̄ſi creare ē aliquid in cre-
atore non ē niſi ſuū cogitare vel ſuū velle
in creatione hmōi. hmōi autem exemplū
eſt in anima humana vel in alia ſubſtan-
tia nobili que ſi aliq̄d per ſe ſolam opare-
tur ſuū opari apud ip̄aʒ ⁊ in ipſa non eēt
niſi ſuū cogitare et ſuū velle per que opa
ret illud ⁊ de vnaq̄q̄ ſubſtātia nobili ſic
ſe hʒ et hoc eſt q̄m in opatiōibꝰ q̄s per ſe
ſola agunt nihil habēt apud ſe ꝑ qd̄ ope
rent niſi ip̄m cogitare et velle. Utrū autē
aliquid opari poſſint in alia q̄ ſibi cōiun-
cta nō ſunt q̄ſtionē hʒ difficilē diſſolubilē
Sic poſuerūt Ariſtotiles ⁊ ſeq̄ces eius de
creatione vel gn̄atiōe intelligētiaꝝ decem
⁊ q̄dem etiā de creatione aīarum nr̄aruʒ
idip̄m ſenſerūt ponētes ꝑmam intelligen-
tiā quam dicūt motorē primi celi creare ſe
cundaʒ et ſcdām terciā. donec veniat ad
decimam et has creatiōes poſuerūt fieri
mōis q̄s dicam in ſeq̄ntibus. De aīabus
ṽo noſtris q̄ ꝯiūcte ſunt corporibꝰ mani
feſtū eſt. ꝙ per ſuū cogitare ⁊ ſuū velle q̄
ſunt ꝑme eaꝝ opationes habēt imp̄ſſio-
nes in corporibus ſuis. Sic motus localꝭ
⁊ aliarū multarū paſſionū. et per hec etiā
in alia corꝑa ſicut apꝑet tibi in exēplo ar-
tificiorū qd̄ ꝑrimo poſui. In corꝑa etiaʒ
alia vicʒ nō ꝯiuncta eis apꝑēt eis eē mlꝭ
te imp̄ſſiones. Sicut enī opatio faſtiui q̄
generāt pueri ⁊ opatio baſiliſci q̄ ſolo vi
ſu interficit hoīes ⁊ mlꝭte hmōi q̄ ſunt d̄ oc
cultis ſcie naturalis d̄ q̄bus ꝓpono mul
tas enarrare tibi ⁊ cauſas earū pateface-
re loco ſuo. Intm̄ igr̄ ad p̄ns determiatū
ſit tibi vnāquamq̄ ſubſtantiarū nobiliū
q̄cunq̄ ſapiēter aut ſciēter operant non
operant illa niſi per ſuū cogitare et ſuum
velle et ad hec ad ſimilitudinē opationū

creatoris quētenus poſſibile ē eas aſſimulari
illi quicquid autē ſit de eis ſcire debes q̄a
verbū creatoris de quo locuti ſumus ver-
bum vniuū eſt pſemetipſum influens de ſe
ipſo et eē et vita ſuper omē quod loquutori eius
vel ipſi placuerit. Eodēmodo ſe habz de
voluntate ſeu velle creatoris. Cū autē vo
lueris ad lucidū hoc intelligere cogita for
titudinē ymaginatiue vtutis ex cuius ope-
ratiōe ſeq̄tur ex neceſſitate forinſeca ope
ratio quemadmodū dixit quidem phyloſo
phus de quodā qui ymaginabatur caſuz
cameli et ſtatim cecidit camelus. Sic intel
lige eā fortitudinē vtutis ymaginatiue in
aliquo vt quicquid ymaginabit ſtatim fiat
Si ymaginaf edificari domū eo ipo ſta-
tim edificet et ſi cadere ſtatim cadet. Sic
fortitudo et vtus verbi pmi ac pmogeniti
Unū non tam ars vel ſapia quā etiaz vtus
et vita eſt atz fructus in fluentiſſimus in oē
receptibile. Ueruntamē per vltimitatē li-
bertatis vt ſupra dixi pter qd ipſū ē ars
viuida et vtuoſa in fine vtuoſitatis et redū
dantiſſima in vltimo redūdationis et de
volūtate creatoris ſimilr ſe hz in aiabus āt
nris debiles ſunt artes et parue influētie
ita vt pene aride ſint pter qd niſi multo
opatu et multiplicibus auxilijs non influūt
ſup malicias artificiorum q̄ apud nos ſunt.
Sic et volūtates nre debiles et infirme eq̄
lis autē influētie et vtutis ſunt ars pma et
volūtas prima ſup ea q̄ ſunt et ſup ea que
nō ſunt hoc ē eque p oia poſſibile et eiuſ-
dem omino facilitatis eſt eis influere ſup
ea que non ſunt vt ſup ea q̄ ſunt et hoc eſt
quod dixit ſanctus et ſapiēs in ſermone ſuo
q vocat ea q̄ non ſunt tanq̄ ea que ſunt
hoc ē adducit ad eē. et iſta vocatio vel ad-
ductio non ē niſi ſuū cogitare et ſuū velle
q̄ ſupra diximus hz āt queſtionē vtrū alia
vel aliter creare potuerit et dat cām huic
q̄ſtioni et difficultati id qd dixi ſupra quod p
vbum vel artē ſuam exeunt a creatione
vniuerſa. Cum em̄ ars eius et vbuz in nul
lo p aliquē modorū imitari poſſit ſm illā
autē ex neceſſitate opatur omnis igr ope
ratio eius neceſſe habet ſequi vbum et ar
tem ipſius q̄re nec aliud nec aliter quā in
eius arte ſit vel quā dicat aut dixerit pōt
vel vnq̄ poterit opari. Sic autē ſolūmodo
eſt in arte eius et vbo Sicut opatus ē vel
opaturus ſit et illa ſola in arte et vbo eius
ſunt que opatus eſt vel operaturus ſit et
illo ſolo modo quo ea opatus ē vel ope-
raturus ſit q̄re nec alia nec alio modo ope
rari potuit vel poterit vnq̄ qui operatus
ſit. Nihil igr pt minuitare de curſu aut or
dine ſeculorū aut de rerum et artibus. Hu-
ius autē exemplum euidentiſſimū eſſe vi-
detur quod tu dū ſcribus ſi nec aliud nec ali-
ter cogitari poſſes q̄ quod ſcribis et vt ſcri
bis ex neceſſitate ſcptura tua et modo ſcri
bendi ſequentur cogitationē tuam et mo
dum cogitatiōis ex neceſſitate neq̄ aliud
neq̄ aliter poſſes ſcribis et vt ſcribis.
Amplius. ſi in arte artificis architectū nō
eſſet niſi domus vna manifeſtū eſt quia
ex arte illa non poſſz edificare niſi domū
illam et ſi nō eſſet niſi vnus modus edifi-
candi in ipſo exēplari apud ipſum archite
ctum nō eſſet poſſibile vt exiret alius mo-
dus operationis q̄re ſi ſola ea que creata
ſunt vel creanda in vbo vel arte creatoris
erant. non alia potuit creare. Similr ne-
q̄ alio modo niſi qs dicat artē eē vniuer-
ſalem et exemplat. Similr manifeſtū mul
te ſigillatiōes in eadē cera vel in pluribus
fiūt. Sic ex vna arte edificādi inumerabi-
lia edificia. et ex vna arte ſcribēdi innume
rabiles ſcpture. Uerū ita reſponſio ad in
conueniēs id venit vt artē diuinaz conce-
dat arctatā eſſe et limitatā circa ea que cre
ata ſunt et que creāda et horum ſimilia. Hic
ē igr huius finis reſpōſionis et hec eſt inten
tio quod creator potuit et poteſt et poterit per
artem ſuā et verbum multo plura et alia
quā creauerit vel creaturus ſit. Non autez
diſſimilia neq̄ alias ſpēs aut alia genera
verū. Iſti ergo videt ponere finitā eē artē
vel ſapiaz creatoris quā limitatā circa gña et
ſpēs q̄ nunc ſunt que indubitanter finita
ſunt nūero. Sic vt et forſitā indiuidua in-
finitā vero ea imponūt q̄ntum ad indiui
dua que indubitāter potēcia īfinita ſunt.
Nec limitatū eſt vt dicūt creatori vt non
poſſit creare de illis niſi certū numerū. Iā
aūt dixi tibi alias qa creator ex omnibus
modis ſuis eſt ſupra finitū et ſupra infini-
tum et ſupra cōpletum et ſupra diminutū

Amplius. declaraui tibi alias quod potē-
tia creatoris ē ſup poſſibile ſimplr nō ſup
q̄daz poſſibile pciſe neq̄ ſup quandā par
tem poſſibiliū. Quia igitur poſſibile ſim
pliciter ē aliquid ymo īfinita que nec ſunt
nec erūt nec eorum ſimilia. Manifeſtum ē
quod potētia creatoris ē cōprehēdēs et ſub ſe
cōtinēs oia illa qs eīm dubitat poſſibile fu
iſſe eē creatori luminoſitatē cōtinnaz dare

vel lune quã creauit vel lune alij quã non
creauit ⁊ creare celos quos vellet multa-
rum ſtellarũ de qbus indubitãter nõ cre
auit niſi vnũ. Solũ em̃ celum octauũ qđ
vocant aſtrologi celũ ſtellaꝝ fixarũ mul-
titudine ſtellaꝝ oꝛnauit. Nulli autẽ infe-
rioꝛum celoꝝ dedit niſi vnã ſolam ſtellaꝫ
Amp̃. qs dubitat creatoꝛẽ potuiſſe cre
aſſe celum cuiꝰ motus eẽt ꝯtrario motui
pꝛenoĩati celi videlicet ab occidente in oꝛi
entem et celuꝫ etiã cuius motus eẽt ab au
ſtro in aqlonẽ et aliud cuius motus eẽt
ab aqlone in auſtrũ. Iſti autẽ celi longe
diſſimiles eẽnt ꝓculdubio celis iam crea
tis fiet ãt aut manifeſtũ hoc cũ ymagina-
ueris celos iã creatos impoſſibilitate ſua
et extra actum eẽndi. tunc em̃ videbis eoſ
tales ꝑ oĩa celos quos dixi tibi vicꝫ mo-
tuũ contrarioꝝ motibus celoꝛũ qui ſunt
videbis inq̃ꝫ eos. ita ſe habere potẽcia et
non inuenies alteros dignioꝛes alijs vt
potiꝰ detur eis eẽ quã illis q̃ntum in ipſis
eſt hoc autẽ eſt qm̃ nihil qđ extra creatoꝛẽ
eẽt induxit eum ad hoc vt potius daret eẽ
iſtis q̃m illis. tunc em̃ illud eſſet poꝛ cauſa
eſſendi celis. qm̃ ipſe creatoꝛ ⁊ etiã magis
cauſa tum ipm creatoꝛẽ cauſaꝫ efficeret in
effectu qnẽadmodũ didiciſti apđ auditũ
Ariſtotilẽ ꝙ finis eſt magis cauſa q̃ꝫ effi-
ciens qꝛ ipſe efficit vt efficiens ſit efficiens
in effectu. Quare manifeſtũ eſt qꝛ ſi ita eẽt
p̃ma cauſa que ẽ creatoꝛ benedictꝰ ⁊ ſub
limis nec p̃ma cauſa eẽt nec maxima cau
ſa ꝙ igitur iſtis potius datum ẽ eſſe quã
illis ſint ꝑ electionẽ liberrimã et bonitatẽ
ſolam creatoꝛis non ſuaſam nõ inductã
a foꝛis. hec eſt per aliud extra ſe vllo mo-
doꝛum. Uides igitur qꝛ multa ſunt poſſi
bilia in ſe hoc ẽ non ꝓhibita impoſſibili-
tate eſſendi naturali que ipẽ creatoꝛ non
vult eẽ neqꝫ ducere de potentialitate eẽn
di in actũ. Uel ꝓpter hoc qm̃ ea q̃ iã cre-
ata ſunt illa ſecum eẽ non paciuntur ſicut
pꝛeoſtendi tibi vbi locutus ſum de vnita
te vniuerſi et declaraui tibi qꝛ mõus vnꝰ
non patitur aliũ eſſe alia ṽo moderatur
creatoꝛ vel paruitate vel paucitate ꝓpter
alia qnẽadmodũ de ſerpentibꝰ et draco
nibus et alijs q̃ notencia vocanꝑ hmõi
enim aĩalia magnitudine ſua et multi-
tudine vel deſtruerent alia vel turbarẽt ⁊
lederent ea in tolerabiliter. Si quis autẽ
q̃rat qm̃ in materialibus quẽadmodũ di
cit Ariſtotilis nihil diſtat inter potentiaꝫ

et actũ et iterũ idem ẽ potentia ⁊ actꝰ vt
ꝙ eſt veruis apud creatoꝛẽ nihil eoꝛuꝫ q̃
eius ſunt per ſe eſt vt potẽtia. imo vltimo
actualitati vnũ quodqꝫ eoꝝ ergo qcquid
poteſt loq̃ vel dicere ſublimi illa dictione
vel locutiõe dic ſemꝑ et cogitat in effectu
Similꝛ ⁊ qcquid poteſt velle ⁊ vult. Si
ergo nihil aliud ẽ apud ipm ⁊ in ipm ſuũ
creare vel facere. Quicq̃d põt facere vel
creare creat ⁊ facit. ymo ab eterno creauit
et fecit. Attende diligẽter in hijs que dicã
tibi ſuꝑ q̃ſtione hac in hoc loco. licet ma-
gis ꝑtineat ad tractatũ p̃mum huiꝰ ma-
giſterij. Dico igitur qꝛ ſermones nr̃i audi
biles facti ſunt nobis multi ex neceſſitate
et hoc eſt qm̃ ſermones intelligibiles nr̃i
qui a rebꝰ ṽtuti noſtre intellectiue adue
niũt, multi ſunt ſimiliter ex neceſſitate cau
ſa autẽ in hoc ẽ. qm̃ hmõi ſermões res ſe
quntur a qbus ſunt ſicut ymagines ⁊ vm
bꝛe in multitudine ſua et paucitate in vni
tate ſua atqꝫ diuerſitate. Sermo ṽo crea
toꝛis non ſic. Similꝛ neqꝫ cogitatio eius
neqꝫ ſapiẽtia vel ars. hoc aũt eſt qm̃ non
ipſe a rebus eſt ſed res ab ipſo ꝓpter qđ
res ſequũꝑ ipm pꝛovt eſt eis poſſibile ipẽ
autẽ eas pꝛecedit ſm excellentiã nobilita
tis ſue. Aliud etiã attẽde in hoc qꝛ ſermo
creatoꝛis cũ ſit vnus in vltimitate vnita-
tis tam multiplex tãq̃ꝫ innumera rerũ di-
uerſitas per ipm dicitur a creatoꝛe ⁊ hoc
abſqꝫ ꝑmixtione ⁊ confuſione per omnẽ
modum adeo quippe ſingula ⁊ que ſunt
⁊ que eẽ poſſunt luciđiſſima diſtinctiſſima
qꝫ expꝛeſſione ꝑ ipſum dicunꝑ licet ſimul
ac ſi vnũquodqꝫ eoꝛũ ſolum dicẽtur apđ
nos ṽo econtrario ſe habet quia vno ſer
mone vnũ ſolum dicimꝰ. Nec eſt nobis
poſſibile multa ſingulariter et expſſe atꝫ
diſtincte vno ſermone dicere. Amp̃. il
lo eodẽ ſermone quo đr creatoꝛ aliq̃d eẽ
futurũ cum eſt futuꝝ diceret illud ideꝫ nõ
eſſe futurũ ſi non eſſet futuꝝ ⁊ eiuſdẽ cogi
tatione eodẽmodo ſe habet apud nos at
ecõtrario ſe habet qm̃ non niſi cõtrarijs
ſermonibꝰ cõtraria dicimꝰ artes igr̃ nr̃e
et artificia deť minata ſunt ad certas ma-
neries opm et vltio nihil poſſunt. Sicut
ars edificãdi ad edes, ⁊ in mltũ aliõ genꝰ
operis quidq̃ꝫ poſſe ars ṽo diuina econ-
trario ſe habet quoniã non plus oꝛdina-
ta eſt ad vnum genus opis quã ad alia ſi
ue ſint contraria ſiue omino diſſimilia et
incõtingentia. Cauſa aũt in hoc eſt quo-

niam artes noſtre et ſcientie que deorſnꝫ ſunt in animabꝰ noſtris a rebus ipis ſūt tanq̄ vmbre quedam et apparitiones re ſultantes in ſpeculis intelligentiarum no ſtrarum ab ipis et ꝓpter hoc ſequūt eas interminater ac limitanter ab ipis ars au tem diuina non a rebus ē ſed res ab illa. ⁊ ideo res ſequūtur illam non econuerſo nec ab ipa ſunt per naturaleꝫ operationē. imo ꝑ electionē liberrimam. et voluntatē imperioſiſſimā. Si enim ꝑ naturalē ope rationem eſſent ab illa quemadmodū ſi gillationes ex ſignaculis et impreſſionibꝰ ordiata eēt ex neceſſitate ad res ſigillatas et impreſſas per ipam et nō poſſet in alia operum genera. quēadmodū ſigillum et ſignaculum nō poteſt in alteriuſmōi yma gines q̄ ſit ea qua ipm inſculptum eſtvel impreſſum et hoc eſt quoniam non impri mit vt vult. neq; imperat materie recipere ſimilitudinem ſuam. Sed impmit vt ha bet et qualem habet ymaginem. Q̄ſi di xerit quis quoniam ars diuina ſimilit̄ im pmit vel dat rebus formas quales habet et qualiter. dico quia hoc non eſt veꝝ ſim pliciter. imo imprimit et dat et vult et qua les vult. Scdm quid tamen verū ē q̄ im pmit quales habet licet per ſimilitudineꝫ remotiſſimaꝫ et incompabiliter ſuperemi nentem diſtantiā ex eadē em̄ forma ſeu ſi gillo impmit vni materie vnā formā et al teri contrariā vel alteriꝰ generꝭ et hoc ē ꝓ pter altiſſimā amplitudinē ſuā q̄ ei nō ſo lū poſſibile. ſꝫ eque facile ē vnā formā aut quācūq; aliā dare cuicūq; receptibili quē admodū potentie q̄ eſt ſup vtrūq; oppo ſitoꝝ. id ē ſupfacere ⁊ nō facere liberum ē vtrūlibet hoc ē vtrūq; oppoſitorū cum ſit vna nec artat ad alteꝝ. ſꝫ ꝑ electioneꝫ ad qḋ voluerit ſe inclinat. Sic ē et de arte di uina q̄tū ad libertatē ⁊ amplitudinē ſuaꝫ Diligēter aūt ꝯſidera ſilitudinē quam po ſui tibi de vbo cū ei verbū dei qḋ ē et ars ipius vnū ſit ꝑ omnē modū ⁊ imptibile in vltimitate impartibilitatis. Illo tamen ſi ue ꝑ illud et ipe deꝰ ſeipum dixit et oīa di ctiōe ſpirituali pfecta ex oībꝰ mōis. Quā ta aūt multitudīe ſermonū indigeamꝰ ꝓ pter multitudinē rerū nobis dicibiliū ma nifeſtū ē tibi. Que aūt compatio illiꝰ vbi pmi ad ſermones nr̄os. eadē ē et artꝭ illiꝰ ad artes noſtras. Uides aūt de nr̄is ſmo nibꝰ q̄ nullo eoꝝ pfecte dr̄ apud nos. niſi vnū ⁊ hoc ē ꝓpter anguſtias cogitationū noſtraꝝ q̄s ſermones nr̄i ſequunt̄ ⁊ ſi ag gregauerimus multitudinē ſub noīe vno dicemꝰ ꝑ illud multitudinē illā ſed aggre gate ſolūmō ⁊ non diuiſim ⁊ ſigillatim ⁊ ex oībus modis i vltimitate lucitatis et expſſiōis oīa dixit ab eterno pmꝰ locutor Sicut ⁊ declaratū ē tibi in pma pte hmōi magiſterij ⁊ ſi alie fuiſſent res future q̄ fu erint ⁊ alioꝝ generū ſi poſſibile eēt eedem verbo ꝑ oīa eq̄liter atꝫ ſimiliter dicte fuiſ ſent. Jam ergo declaratū ē tibi ꝑ hoc q̄m ſicut eodē vbo ꝑ oīa eq̄liter atꝫ ſimilit̄ di cte fuiſſent. Jam ergo declaratū ē tibi per hoc q̄m ſicut eodē vbo alia dicta fuiſſent ſi alia facere voluiſſet. Sic ⁊ eadē arte alia facta fuiſſent nec arte nec vbo vllo modo rū in aliquo immutato ⁊ hoc ē qḋ declarā dū erat tibi ſup queſtione pmiſſa. Si em̄ ars illa eēt ſicut artes q̄ apḋ nos ſunt. aut cogitatus creatorꝭ ſeu cogitatio eēnt ſicut nr̄e reuera nō poſſet ex illa rate vel cogita tione alioꝝ geneꝝ opa feciſſe nec poſſꝫ fa cere in futurū. Et exemplū euidens ē in po tēcia libera ſup vtrūq; oppoſitorū vel ſup multa genera operū de q̄ nulli dubiū eſt. qn eadē ſit ꝑ oēm modū quodcūq; opus ex ea ꝓceſſerit. Sic ſe habet de arte de ver bo atꝫ cogitatiōe creatoris. exemplū aūt quantū mihi videt̄ ſatis ꝯueniēs ē in quā tūlibet magno exercitu clagor buccine ex q̄ clangore licet vno vel vnico tot tam ml̄ tiplices et varie ordines ꝓcedūt ex clange re ipo in exercitu ipo ad ipm ei vnicū clā gorē buccine alij ad machinas erigēdas. alij ad arma ꝓtectionis. alij ad arma im pugnatōis currūt. alij ad ſuffodiēdos mu ros alij ad implēda foſſata. alij ad alia pu gnādi officia vel artificia feſtinēt vl̄ ſe ꝑpa rāt ſic dato ſigno militibꝰ a duce ſimul di uerſitas i militibꝰ ⁊ alijs bellatoribꝰ inue nit̄. Eodē mō creatore ſemel tamē loquē te et velut vnicū ſermonis ſui ineffabilem ſonū ſpiritualē emittēte vniuerſitas opm naturaliū in mōo ꝓcedit. ac ſi vniuerſitas creaturarū vbū eiꝰ audiat. Si em̄ ex vna volūtate vel intentione regis aut pncipis vniꝰ q̄ intēdit cape vel expugnare caſtruꝫ aliqḋ vel vrbē tata ꝓcedit multitudo ope rū inſtrumētoꝝ in exercitu vel obſidiōe il lius vel ex eo verbo q̄ pcipit exercitui ſuo vt expugnēt caſtrū illud. Quid mirū ſi ex omnipotētis creatoris verbo. licet vno ꝑ omnem modum ꝓcedit innumerabilis varietas operum in mundo.

Utrū omnia ꝑ verbū ſimł' creata ſunt

ſ J quis aūt querat quō nō cū ipa
prolatione hmōi v̄bi oia ſimul et
facta ſunt cū ex v̄bo et per verbū
tanq̄ꝫ cauſa efficiēte ⁊ ſufficiēte omia facta
ſint. R̄ñdeo q: nō oia ſimul effici poterūt.
licet ſimul dici poterint. imo reuera dicta
fuerint. Simul tamē oia fieri nō poterunt
tu ei et pater tuus atꝫ mater ſimul fieri nō
potuiſtis. Siłr neqꝫ pullus ⁊ ouū ex q̄ ge-
nerandus erat ipē. Eodē mō neqꝫ ſemē ⁊
id qd̄ generandū erat ex ſemine ⁊ in exem
plis etiā q̄ p̄miſi manifeſtū ē. Et ſi em̄ vno
verbo impetur expugnatio vrbis ⁊ ꝓpter
hoc oia q̄ ad eiuſdē expugnationē faciunt
nō tamē oia illa ſimul fieri poſſunt. Scire
etiā debes q: creator bn̄dictus nō aliť di-
xit res fieri quoniā facte ſint imo dixit vnū
quodqꝫ fieri ſuo tp̄e ordine et loco ſicut et
tu nō cogitas oia ſcribi ſimul q̄ ſcribis. ſꝫ
vnūquodqꝫ ſuo ordine ſcribis ⁊ etiam cū
cogitas in vniuerſali ſcribere librū nō co-
gitas ipm̄ ſcribere totū ſimul ſed particu-
latim et ordinate ⁊ d̄ vno q̄ꝫ et artificio ſic
ſe habet. Quātoforcius igr̄ creator ſapien
tiſſim⁹ vt dixit omnipotētiſſimo v̄bo ſuo
nec cogitauit ineffabili cogitatu ſuo om̄ia
fieri ſimul. Sed magis ordine quo ꝯgrue
bat eis eſſe et fieri. Similiter ⁊ tempore.

**Utrū creator meliores cernere potue-
rit q̄ꝫ creauerit.**

q Uererer aūt aliqs. vtrū meliores
potuit res facere vel creare q̄ꝫ fece
rit vel creauerit q̄ꝫ ſi potuit. q̄ igiť
cauſa reſtrinxit largitatē bonitatis eius ⁊
arctauit ad hanc menſurā bonitatis i qua
res create ſunt Si v̄o nō potuit hoc ē lon
ge maius incōueniēs hoc ei ē ponere fini-
tā tam eius bonitatē q̄ꝫ potentiā. donum
em̄ maximū ex largitate alicuius precede-
re poteſt ſi finitū ē. finitā eē videtur indica
re largitatē. Similiter ⁊ opus ſe hꝫ ad po
tentiā. hoc igr̄ ē dicere q: totā ſe effuderit
diuia largitas in dando q̄ dedit reb⁹ cre-
atis cū nihil maius aut meli⁹ eis dare po
tuit. Debes igiť hic ſcire q̄a quaſdam res
quantū erat de amplitudine ac copioſita
te potētie ſue maiores ⁊ meliores q̄ꝫ crea
uit creare potuit ſed ille nō erāt receptibi-
les maioris bonitatł aut meliores creabi
les. Sic forte luna nō potuit creari lumi-
noſa quēadmodū neqꝫ terra. Nō ei terra
terra eēt ſi lumioſa eēt neqꝫ luna. luna eēt
ſi lumioſa creata eſſet. neqꝫ aſinus aſinus
eēt. Si de⁹ ipm̄ animal rōnale effeciſſꝫ ne
qꝫ pulex. pulex eſſꝫ ſi magnitudinē ceti vel
elephātis creator eidē dediſſet. Amp̄.
ipē res inuicē tales imutatiōes ſuſtinere
nō poſſunt. Si ei feciſſet hoīes ad magni
tudinē ſolis tota terra nō ſuffeciſſet illi ad
habitationeꝫ neqꝫ oēs fruges et fruct⁹ illi
us ad alimenta neqꝫ oēs lane ⁊ lina ad ve
ſtimēta eiuſdē. ⁊ ita hmōi facile eſt tibi vi-
dere i alijs aīalib⁹ q: nullo mō ſeinuicem
pati poſſent Si ei feciſſet ſerpētes ad iſtar
elephantoꝝ ⁊ cete talia eos aīalia ſuſtine
rēt. Siłr ⁊ ſi muſcas i magnitudīe aq̄larū
tota habitatio aerł q̄ volucrib⁹ deputata
ē muſcis ſolis occupata eēt ⁊ repleta. Ma
nifeſtū igr̄ ē tibi ex hīs q: creator ſapiētiſſi
mus ⁊ optimus ſic tpauit oē. id ē mōꝫ ſeu
vniuerſū ⁊ ſic moderat⁹ ē ſinguł generib⁹
⁊ ſpeciebus quātitates et paruitates caꝝ
vt ſeinuicē nō ſolū paterēť ſꝫ etiā adiuua
rēt ⁊ ſalua eē poſſent atꝫ ſaluari inſimł. id
ē in ipo om̄i ſiue mōō. Q̄ł ſi dixerit qs q̄a
nō decuit īfinitā potentiā creatorł īfinitaꝫ
qꝫ bonitatē ipius imēſaſqꝫ diuicias boni-
tatł eiuſdē tā modica creaſſe oia q̄ creauit
neqꝫ celos neqꝫ mōm ipum. q̄n potius de
cēs fuit incōpabiliter maiorē mōm. celoſ
qꝫ ſiłr creaſſe ⁊ p̄ magnitudie illa hoīes ⁊
cetera aīalia i mūdo magnos creaſſe. hic
ergo reminiſci debes q: corpa ⁊ aīalia nec
creari poterūt īfinita neqꝫ eē. alibi ei didi-
ciſti oē corpus ⁊ corporeū ex nccitate eē fi-
nitū Q: igr̄ ex nccitate finita creari et eſſe
ea optuit iſta q̄ſtio eadē eēt ſi lōge maio-
ra q̄ꝫ ſint creaſſet oia creator q̄ntūcunqꝫ
em̄ maiora ea creaſſꝫ finita cū eſſet ⁊ ꝓpť
hoc ſꝑ queri poſſet cur noꝝ maiora ea cre
aſſet. Nō fuit igitur iſta mēſura magnitu
dinis ⁊ alioꝝ in rebus creatł ex defectu vł
potētie vel bonitatł q̄ eēt apud creatoreꝫ
Sꝫ res ipē ſicut paucł exēplis oſtēdi tibi
hanc menſurā poti⁹ req̄rebāt quā q̄ꝫ vera
ciſſime dici poſſent q: ꝑ electionē ⁊ ꝓuidē
tiam ſapiētiſſimi datoris in hīs mēſuris
⁊ diſpoſitionib⁹ create ſunt res. celum v̄o
tm̄ creatū eſt ⁊ celi alij quātum decuit ⁊ re
q̄ſiuit vtilitas creatiōis ipius que reuera
multiplex ē vt etiā ſapiētiſſimis inexplica
bilis. De ſole v̄o illud ad preſens cito q̄a
forte celo ſuo nec debuit nec potuit eē. ne
qꝫ ſol maior neqꝫ ali⁹ quēadmodū videſ
in corpore vnius aīalis q: non p̄t abſqꝫ ꝑ
turbatiōe nr̄e ipius vel forte ſubuerſione
cor mai⁹ eē aut aliud duo em̄ corda forte

eē nō poſſunt i corpe vni⁹ aialis. Qꝛ ſi for
te duo poſſunt eē. Sic quidā opinat̄ de le
poribus cuiuſdā regiōis tm̄ neq; viginti nē
q; centū corda poſſunt eē in aliq̄ animali
Eodē mō ſe hꝫ de epate ⁊ ſplene et mult̄
alijs mēbris. hec autē nō ꝓpter hoc dico
vt q̄ſi certū teneas animal probatū q̄ ſol
ſit i celo ſuo vel in mūdo ſuplinari vl̄ etiā
in toto mūdo. Sic corpi⁹. Sꝫ cauſa exē
pli ō mēbris animaliū locutus ſū. hec for
ſitā aūt in ſequētib⁹ declarabit̄ tibi ſuper
hec veritas ſi deus voluerit. Sil̄r autē lo
quor tibi hic ⁊ de ſtellis fixis ⁊ celo earuꝫ.
forſitā em̄ ſic corp⁹ humanū ex neceſſitatē
nature ſue nō vno ſolo eē ꝯtentū eē potu
it aut vno ſolo mēbro alio. Sic celū ſtella
rū nō vna ſola ſtella nec intelligas me hic
determiare tibi quot ſtelle ſint in eō. ſicut
oſſa in corpe ſuo. hꝫ em̄ hoc queſtionē ad
modū difficilē Sꝫ eius determinatio non
hic tibi expectāda ē vl̄ querēda. forſitā au
tē alicui videri poſſit eadē queſtio hec eē.
ac ſi qs q̄reret ō cauda pauonis ꝓpt̄ qd
tanto decore ac varietate coloꝝ ornata ſit
⁊ de toto corpe ei⁹ cur tāta venuſtate plu
marū atꝫ ſpecioſitate veſtitū ſit. Cign⁹ aūt
ſolo colore albo ꝯtentus fuerit et coru⁹ ſo
lo nigro Ubi euidēs ē etiā pauca intelligē
tib⁹ qꝛ iſta colorū varietas ac ſpecioſitas
naturalis ē pauoni cuidā q̄ dicim⁹ ꝓpter
albos. Cigno quoq; ⁊ coruo vnitas colo
ris ē eis de natura ſua. Quid ergo mirū ſi
celo q̄ opinione phyloſophoꝝ ē oim cor
poꝝ naturaliū nobiliſſimū ē varietas ſtel
larū et mltitudo de ip̄a natura ſua ad de
corē ⁊ ornatū queſtiōis. Porro hic ita di
cta ſunt vt excitet̄ intellectus tuus ad cogi
tandū aliqd de corpibus celeſtib⁹ ⁊ de ce
lis ip̄is. Debes etiā ſcire cū p̄cedentib⁹ q̄
ſicut nō fuit dictio creatoris vl̄ verbū quo
dixit ſemetip̄m ⁊ oia vt eēnt vel fierēt ſiml̄
oia. Sic nec fuit volūtas ip̄ius aut velle vt
eēnt vel fierēt ſimul oia ⁊ licet mirabile vi
deat̄ poteſt velle aliqd q̄ nō vult. Ueꝝ ſi
vellet illud nullo modoꝝ eēt imutata vo
lūtas ip̄ius ⁊ eēt veꝝ q̄ illud voluerat ab
eterno ⁊ eodē velle quo vult aliqd. poteſt
velle ei⁹ ꝯriū vel nō velle id ip̄m abſq; vl
lo modoꝝ mutatiōis q̄ fiat apud ip̄m vl̄
volūtatē ſuā. De hīs aūt expediui me i ꝑ
te hui⁹ magiſterū q̄ p̄cedit hāc ⁊ declara
ui tibi ratiōes ei⁹ q̄ ē ſcire ⁊ ei⁹ q̄ ē velle
apō creatorē ⁊ lꝫ vnū ſint ſubiecto ⁊ eſſen
cia qꝛ tm̄ differūt rōe ſeu relatiōe ſeu reſpe
ctu nō de quocūq; p̄dicat̄ alteꝝ et alterū.
Sic vides qꝛ ſcire ⁊ ſciri rē vnā ſolūmō di
cūt hoc ē ſcienciā. ſꝫ diuerſo reſpectu et ꝓ
pter hoc nō ō quocūq; d̄r ſciri d̄r ⁊ ſcire. ꝑ
modū eundē ſe habent amari ⁊ amare et
vniuerſaliter oia q̄ apud nos dicunt app̄
hēſiones aut animaꝝ paſſiones aut actio
nes forinſecas q̄ ſunt ex hīs. Sic ſūt dice
re et dici et ſignificare et ſignificari de ip̄ſo
nec creare ibidē patefactū ē tibi i capitulo
de p̄dicamētis et p̄dicatiōibus q̄ ſūt i re
bus diuialib⁹ qꝛ creare nō dic̄ aliqd i cre
atore ſꝫ de ip̄o neq; illuminare dic̄ aliqd i
ſole. ſꝫ ab ip̄o ⁊ ꝓpt̄ hoc creare nō eſt ali
qd in ip̄o creatore vel apud ip̄m. ſꝫ magis
ab ip̄o. Creatio ei nō ē niſi nouitas exiſtē
di vel eēndi ex volūtate creator̄ abſq; me
dio. illud q̄ppe ſolū ⁊ ꝓp̄e creat̄ q̄ eſt ab
iſto creatore abſq; medio generāte ſcꝫ aut
efficiēte aut etiam inſtrumento.

Error ariſtotel̄ ⁊ alioꝝ phyloſophorū
q̄ ſequūt̄ eū de generatiōe itelligentiarū
et corporū celeſtium atq; elementorū.

Q Uoniā igr̄ iā patefactū ē tibi ſmō
ne vniuerſali q̄liter exiuerūt a cre
atore p̄ma creata ip̄ius. Si multa
fuerūt vel p̄mū creatum ſi vnū ſolū fuit ⁊
oſtenſū ē tibi qm̄ ꝑ v̄bū ſuū qd̄ ē dicere qꝛ
dicēdo dictiōe ſua vnica ſpirituali ⁊ ex oi
bus modis ſuis ꝑfectiſſima ⁊ dedi tibi ex
empla ⁊ ſilitudines ad hec. Quia v̄o po
ſuerūt phyloſophi maxie peripatethici .i.
ſeq̄ces ariſtotel̄ et q̄ famoſiores fuerūt de
gēte arabū in diſciplinis ariſto. p̄mū crea
tū ex neceſſitate fuiſſe vnicū ⁊ dixerit illud
eē itelligētiā p̄mā nobiliſſimā et ex ea eē ꝑ
modū quē dicā p̄mū celū ⁊ motū eiuſdeꝫ
ꝯueniēs ē vt ō hīs faciā hic aliquā ꝯſide
ratione. Radix igr̄ opiniōis eoꝝ hec fuit
Uiſuꝫ q̄ppe ē eis ex vno ſcōm q̄ vnuꝫ nō
poſſe eē nullo modoꝝ niſi vnuꝫ. Multitu
do ei i cauſato vel i cauſatis vt ip̄i eſtima
uerūt nō hr̄et cauſā ſi ex vno ꝑ modū quo
ē vnū eēnt multa ⁊ hoc ē qm̄ vnitas nō po
teſt eē cauſa multitudinis ꝓpter ꝯtrarieta
tē q̄ ē iter eas ex neutro ei ꝯtrarioꝝ ꝑ ſe po
teſt eē reliquū. vn̄ igr̄ erit multitudo i cau
ſato vl̄ cauſat̄ cū cauſa ſit vnū ⁊ cauſans
ꝑ modū q̄ ē vnū tm̄ ꝑ illū ei modū nec cau
ſa multi nec cauſa multoꝝ aut multitudi
nis eē poſſe videat̄ eis q̄re cum creator ſit
vn⁹ et vnū ꝑ omnē modū ⁊ nō cauſauerit
p̄muꝫ cauſatū ſuū. niſi ꝑ ſe. nō cauſauit il
lud niſi ꝑ modū quo ē vnuꝫ. Quare ex eo

vno nō niſi vnū ⁊ ex eo vnico nō niſi vni
cū. Deinde pceſſerūt vlteri⁹ ⁊ putauerūt ſe
declarare modū cauſatōis iſti⁹ ⁊ dixerūt
q: creator tm̄ ſuū p̄mū non cauſauit p me
diū forinſecū ⁊ hoc declaratū ē tibi p me i
p̄cedētib⁹ alioqn ei nō eēt p̄mū creatū cū
mediū creatiōis illi⁹ neceſſe ſit p̄us eē cre
atū null⁹ autē modus videbat eis conue
niēs cauſationi huic niſi intelligēdo et vo
lēdo. Cū eīm nō vteret creator vt ita dicat
niſi ſeipo i cauſando illud nec aliud adhi
beret extra ſe adhuc nō ē viſuz eis q̄ alio
mō ſe adhiberet creator in cauſando illō
q̄ intelligēdo ſe cū ei extra ſe nihil ageret
q: nec motū materie nec motū inſtrumen
ti totū i ſe agebat quo cauſaret illud. In
tra ſe autē q̄d agere poterat niſi intellige
re ſeip̄m q̄re intelligēdo ſeip̄m cauſauit il
lud. Q̄ ſi dixerit q̄s q̄a ꝯueniētius ē vt in
telligendo illud cauſauerit illud q̄ intelli
gēdo ſeip̄m. R̄ndebant q: nō intelligebat
illud vl̄ aliud extra ſe niſi intelligendo ſe
tanq̄ exemplar ⁊ ſpeculū luciđiſſimum ⁊
exp̄ſſiſſimū vniuerſoꝝ ⁊ ſingulorꝝ ⁊ ꝓpter
hoc in p̄mis ⁊ maxime ſe itelligit et intelli
gebat eternaliter ⁊ ꝓpter hoc ⁊ p hec oīa
alia. Magl̄ igr̄ ꝯueniēs fuit vt intelligen
do ſeip̄m crearet tibi. q̄ intelligēdo ipſum
Exiuit ergo p̄ma intelligētia a creatore p
intellectū ip̄ius q̄ ſcʒ intellexit ſeip̄m ⁊ q̄m
creator nō potuit intelligere in ſe niſi ſe et
hoc vni. hoc ē abſq; vllo modorū diuerſi
tatis nō exiuit ab eo ſic niſi vnū creatoꝝ
oīm p̄mum ac nobiliſſimū. hoc autē eſt vt
ipſi eſtimauerunt intelligentia prima.

Quomō a p̄ma intelligentia ſm̄ phy
loſophos multa exiuerunt.

Uoniā autē intelligētia p̄ma in ſe
q ip̄a. in ſeip̄a ⁊ in ſuo intelligere ⁊ i
ſuis intellect⁹ habuit multitudinē
⁊ diuerſitatē multiplicē ⁊ opari nō potuit
niſi ſpiritualiter ⁊ intelligibiliter ⁊ hoc eſt
ad ſimilitudinē creatoris ⁊ hoc quantū ei
aſſimilari poſſibile fuit neceſſario q̄ttuor
ex ea p intelligere ⁊ ſuū intellectū exiuerūt.
Intelligētes eīm p̄ncipiuʒ creatorē in ma
gnificentia ſua ⁊ gloria velut tāta lumine
irradiata atʒ repleta emicuit tanq̄ ſplen
dorē quendā de ſeip̄a. Secundā intelligē
tiā Intelligēs aūt potencialitatē ſuā eiecit
tanq̄ vmbrā a ſe materiā p̄mi celi. Intelli
gēs autē ſemetip̄am i pfectiōe ſua emicu
it de ſe ſplendorē ſecundū ⁊ exiuit ab ea tā
q̄ radi⁹ minor ac ſecūdi lumīs forma p̄

mi celi ⁊ ſic ꝯpletum ē p̄mum celum p ei⁹ i
tellectum ⁊ p intelligere ip̄i⁹ et noluerunt
q̄dem forma iſtā celi intelligere formā cor
poralē eiuſdē. Quarto ṽo intelligēs. hec i
telligētia ſuū eē ſpirituale. quo ē intelligē
tia emicuit de ſe tercium radiū id ē animā
p̄mi celi. q̄ ē ṽtus mouēs ip̄m celum lo ca
liter tm̄ ⁊ hāc intellexerūt eē ꝓp̄e formā ⁊ p
fectionē celi. Poſuerūt q̄ppe celuʒ animal
eē ꝯpoſitū ex ip̄o corpe moto tāq̄ materia
⁊ aīa hmōi ſic mouēte tāq̄ forma et p viā
iſta dixerūt itelligētias īferiores materias
celoꝝ inferioꝝ. ⁊ formas eorū corpabiles.
⁊ animas exiſſe ab intelligentijs inferiori
bus donec ventum ē ad decimā intelligētiā
quā poſuerūt ſolē eſſe intelligibilē anima
rū nr̄aꝝ ⁊ ab ea incipe cauſationē reꝝ ml̄
tarū et multiplicabiliū ⁊ ex ea etiā eſſe ani
mas nr̄as ⁊ nihil nobili⁹ poſſe eſſe ab eis
q̄ ſint anime humane tāq̄ eouſq; attenu
ato lumine ⁊ debilitata ṽtute p elongati
onem a primo ⁊ vniuerſali fonte.

Deſtructio premiſſi erroris ariſtotelis
et aliorum.

ijs igr̄ ita poſit⁹ ſm̄ opinionē ip̄o
b rū opinionē incipiā diſputare an
ita ſe habeat veritas. Multi ei vi
dent q̄ ſic ponunt detraherē glorie et ma
gnificētie creator et vltrā q̄ deceat ṽtutis
⁊ potētie attribuere ſubſtācijs antedictis.
In p̄mis igr̄ errare videt circa intelligen
tiā decimā quā vocāt intelligentiā agētem
aut ei poſſibile ē ei vti ſuo intellectu ⁊ ſuo
intelligere quēadmodū ſupiores vtuntur
aut nō eſt ei poſſibile. Q̄ ſi dixerint quia
nō ē ei poſſibile nō ē igr̄ poſſibile intellige
re ſe q̄re nec itelligere aliud. Si ei ꝓp̄e eſ
ſencie ſue veritatē quā p̄lentiſſimaʒ habet
nō p̄ōt p ip̄aʒ eiuſdē p̄ſentiā itelligere q̄n
to min⁹ ea q̄ extra ip̄aʒ ſūt. fruſtra igr̄ ⁊ va
ne nomē ei intelligētie tribuerūt. Q̄ ſi p̄ōt
p modū illū vti ſuo intellectu. ⁊ ſuo intelli
gere debet igr̄ ex illa eē p modū illū alia i
telligētia ⁊ aliō celū. ⁊ p viā iſtā nō erit fi
nis celorū ⁊ intelligētiarū. Amp̄. deci
ma iſta intelligētia intelligēdo ſe ſolūmō
vicʒ itelligēdo potētialitatē ſuā materias
generabiliū ⁊ corruptibiliū cauſat. intelli
gēdo ṽo actualitatē ſuā hoc ē pfectionem
potēcialitatꝭ ſue ꝯtrariā formas corpales
eorundē. Intelligendo ṽo ſe in ſpirituali
tate ſua q̄ ē intelligētia tal̄ cauſat animas
hūanas vel intelligēdo aliō q̄dcūq;. In
telligēdo aūt ſe ſic nō ē niſi vnū neq; opa

tur niſi inq̄ntū vnū quare nō erit ex ea ni-
ſi vnū per modū iſtū. oīs igr̄ anime hūa
ne nō erūt niſi aīa vna ſm̄ eſſenciā et veri
taté. Tu aūt debes ſcire q̄ in hunc etiam
errorē deducti ſunt vt oēs aīas humanas
exutas a corpibꝰ vnā eē opinarēt ⁊ dū ſūt
ī corpibꝰ nō differre vllo modoꝝ niſi dif-
ferencijs corpoꝝ ſuoꝝ vitaté aūt ⁊ eſſenci
am vnā eē oēs. Q̄m errorē hic deſtruendū
nō ſuſcepi deſtruet̄ aūt irrefragabiliter ti
bi in tractatu de ſubſtācijs ſpoliatis ſpiri-
tualibꝰ Amp̄. Intellecꝰ ſiue ītelligere q̄
creator ītelligit ſe ī ſe ⁊ ꝑ ſe ſolū nō magis
reſpicit vnū creatū q̄3 aliud ⁊ generaliter
qcqd ē creator ī ſe hoc ē ſine opatiōe vlla
⁊ reſpectu ad aliō vel alia equaliter eſt oī
bꝰ Uerbi grā. qd ē vel ꝙ ē ſapiēs in ſeipo
hoc nō magꝭ ē ad vnū q̄3 ad aliō. Nō ei
ē magꝭ ſapiēs vniꝰ q̄3 alteriꝰ. nec magꝭ vi
dēs aut cognoſcēs vnū q̄3 aliō. q̄m vidēs
⁊ cognoſcēs hoc ē ī ſe ⁊ a ſe. Qꝛ ergo ē in-
telligēs ſe ꝑ ſe hoc nō magꝭ ꝑtinet ad vnū
q̄3 ad aliō. quare nō ꝑ hoc magꝭ eſt ex eo
vnū q̄3 aliō ergo nō potiꝰ ꝑ hoc exibit ab
eo prima intelligētia q̄3 aliō quēadmodū
ex ſocrate ꝑ hoc ꝙ ē ſocrates eq̄liter ē ad
oīa artificia. Silr̄ ex hoc ꝙ qs eſt archite-
ctus vel edificator nō magis exibit ex eo
domꝰ hec q̄3 alia nec ex eo ꝙ artifex magꝭ
ex eo exibit vnū artificiū q̄3 aliud ex eo ta-
men ꝙ edificator magis exibit ex eo edes
vel edificiū q̄3 aliō artificiū. Quare mani
feſtū eſt q̄ ex creatore inquantū eſt intelli-
gens ſe nō magis exibit prima ītelligētia
q̄3 aliud. In hac eī ꝯſideratiōe nec ꝓpinq
taté neq3 ordinē neq3 ꝯpationē vllā h3 ad
creatorē potiꝰ q̄3 aliqua ex rebꝰ alijs q̄re
nō ē dignior vel potiꝰ exeat ab illo vel vt
prior q̄3 aliud ex cauſatis. Amp̄. Crea
tor ꝑ ſemetipm̄ ītelligēs oīa equaliter ītel-
ligit illa. Si eī magis intelligeret vnu3 q̄3
aliud hoc eēt ei vel a ꝑte reꝝ vel a ſe. ⁊ a ſe
q̄dē eē nō poteſt cu3 oīa q̄ h3 a ſe equalit̄
habeat ⁊ ꝑ modū vnū abſq3 vllo modoꝝ
diuerſitatis quēadmodū q̄m a ſe ſapiēs ē
⁊ bonꝰ equaliter ſapiēs ē vt bonꝰ q̄re q̄m
a ſeipo ſolo h3 ꝙ ſcit oīa eq̄liter ex neceſſi
tate ſcit oīa. a rebꝰ aūt nō pōt eē iſta ineq̄-
litas ꝑ quā ſciat magis vnū q̄3 aliō cū im-
poſſibile manifeſtū ſit res qcq3 poſſe adde
re vl̄ minuere ſcīe ipiꝰ. Eq̄lit̄ igr̄ ꝑ oē3 mo
dū ītelligēdo ſeipm̄ ītellexit oīa q̄re nec ꝑ
hoc ꝙ ītellexit ſe nec ꝑ h̄ ꝙ ītelligat oīa di
gnior fuit p̄ma ītelligētia vt magꝭ exiret ab

illo vel pōr q̄3 aliq̄d alioꝝ. Relinq̄t̄ ergo
creatori omnipotenti libertas ſua ⁊ electio
qua ab eo exiuit primū vel vnū vl̄ multa
q̄ voluit ⁊ ꝓut voluit Amp̄. ſi nō eſſet
opatus in creatione ꝑ electionē ſuā ⁊ liber
taté ſupeminentiſſimā ſed ꝑ ordinem quē
iſti hic opināt̄ eēt opatꝰ ꝓculdubio ꝑ mo
dū nature. hic aūt modꝰ ꝓut vidiciſti mo
dus ē ſuiētis ⁊ nō libertate vl̄tīa ⁊ modū
opandi ⁊ opationē ſuā eligētis. Amp̄.
ſi ī p̄ma intelligentia deſtituiſſet vel ceſſaſ-
ſet a ſuo illo ītellectu et ītelligere nihil ali-
orū eēt creatū. hoc ē nec celi. nec ea q̄ celo
rū ſunt. Que igr̄ fuit ſapiētia creatoris in ꝑ
te iſta vt in poteſtate vniꝰ ſubſtācie ponet
totū eē ⁊ totū nō eē vniuerſi. Amp̄. Aut
potuit ceſſare ab hmōi intellectu ⁊ intelli
gere p̄ma ītelligētia aut nō potuit. Si po
tuit ꝑ volūtaté igr̄ ⁊ electionē inclinauit ſe
ad iſta intellecta ⁊ ad hmōi intellectū et ī
telligere eq̄re et ad totu3 ꝙ ex illis effectiue
ſubſecutū ē ꝑ libertaté igr̄ ſuā ⁊ electione3
cauſauit oīa cauſata ſua. Quāto fortiꝰ er-
go creatori ꝯueniēs ē ſic cauſare. Amp̄
ordine nature pōr erat ei potēcialitas ſua
q̄3 actualitas ſua. ipa aūt intellexit res or-
dinare in ordine q̄ erāt pꝰ ergo ītellexit po
tēcialitaté ſuā q̄3 actū ſeu ꝑfectionē illiꝰ rīa
Idē aūt ē ordo cauſaꝝ et effectuū q̄re fuit
prius materia celi ſcd̄m hoc q̄3 forma eiuſ
dē ⁊ hoc ē falſū q̄m nec pꝰus tpe tūc ei eēt
materia actu ſpoliata a forma ſua nec pꝰ
ordīe nature cū actus a cauſa ſit ꝓpt̄ quā
ē potēcialitas ⁊ materia ꝓpt̄ formā ſic nō
ecōuerſo corpꝰ eīn ꝓpter animā ē nō aīa
ꝓpter corpus. Si vo n̄ potuit ceſſare ab ī
tellectu illo ⁊ hmōi intelligere. S3 fuit ei
neceſſitas intelligendi illa ⁊ eo mō ⁊ ordi
ne aut iſta neceſſitas fuit ei violentie vrgē
tis deſup ipam fortioris aut fuit ei de perfe
ctione bonitatis ſue quō creator dr̄ ex ne-
ceſſitate bn̄facere ⁊ nō poſſe aliter vel ma
lefacere. Qꝛ ſi fuit ei neceſſitas illa violen
tie tūc nihil ei attribuendū ē deeſſe cauſa
toꝝ aliorū. Magis eīn paſſa ē violēcia ab
ipo cogēte hoc eſt inferente illā q̄m egerit
aliq̄d. gladius eīn q violēter vibrat̄ in ali
quē ꝓpe nihil addit ſ3 magis alienā patit̄
actionē. Si vo ex ꝑfectiōe ſue bonitatis fu
it ei ſic intelligere vt dixi ꝑfecto intellexit
ita q̄ noluit cauſare cauſata p̄dicta q̄ ſcie
bāt eē debere ꝑ ſuū intellectū vel ſuū intel
ligere ⁊ ita redit̄ iā ad libertaté quā dixi ti
bi ⁊ electionē. Amp̄. ſm̄ hoc magis vi

deī volūtas eiuſdē cauſa fuiſſe ꝙ̄ intelle
ctus vl' intelligere ipiꝰ. Cū ei vellet eē cau
ſata ſua et ſciret ea nō aliter poſſe niſi per
ſuū intellectū ⁊ ſuū intelligere voluit ꝓpt
hoc vt illa eēnt ſic intelligere q̄re volūtas
fuit ibi q̄ſi p̄mū mouēs ⁊ p̄mū agēs. Qua
liter igr̄ ponūt mundū ⁊ ſolū itellectū ſeu
intelligere p̄me intelligentie cauſaꝫ eē q̄t
tuoꝛ illoꝝ q̄ dixi ⁊ de volūtate eiuſdē omi
no tacēt. Ampliꝰ. vtrū iſtoꝝ duoꝝ ꝯce
dat vel eā noluiſſe eē cauſata eiꝰ q̄a ſic in
tellexit vt dictū ē vel eam ſic intellexiſſe qꝛ
noluit illa eē. Si em̄ q̄a noluit illa eē idō
ſic intellexit tūc indubitanter p̄ma potiſſi
ma cauſa eēndi ſequētia fuit volūtas ipiꝰ
Si v̄o quia intellexit illa ꝑ ſuū intelligere
debere eē ideo noluit ſic intelligere ꝓpter
hoc ſcꝫ vt illa eēnt q̄ſi ſuū intelligere ſuaſe
rit ei vt vellet illa eē eo ꝙ ꝑ ipm̄ cognoſce
bat bonū eē ꝙ illa eē deberet ⁊ hoc longe
aliter inuenit̄ alibi licet ei viſus oſtendat
animali in quo ē ꝑiculū vie aut ſecuritatē
aut aliā comoditatē nō ꝓpter hoc tamen
motꝰ dꝛ viſualis aut ex viſu eē. imo magꝭ
voluntariꝰ ex volūtate. Quia igit̄ intelle
ctus erat apud euꝫ ſicut viſus interioꝛ aut
ſpiritualis nō ei attribuēdū ē aliq̄d ex cau
ſatis q̄ ꝑ voluntatē ab eodē tanta ſūt. Ut
q̄d ergo nudo intellectui ⁊ ſoli eiuſdē illa
attribuūt mentionē de volūtate ipiꝰ nul
lā penitus faciētes. Amp̄. in celo ſtella
to q̄d ſm̄ quoſdā p̄mū ē ⁊ ſecūdū iſtos ad
minus ſecundū inuenit̄ tāta multitudo ⁊
ſtellarū et naturarū iparū ⁊ v̄tutū et figu
rarū earūdē. cui nec ꝯpabilis ē diuerſitas
aut multitudo cuiuſcūq; celoꝝ inferioꝝ.
Cū igr̄ intelligentie quāto ſupioꝛes ſūt tā
to motioꝛes ſint et a mltitudine elōgatio
res neceſſe eſt ſcd̄m poſitionē eoꝝ cauſa
ta earū eē motioꝛa ⁊ a multitudine remo
tioꝛa q̄re p̄mū celū erit remotiꝰ a multitu
dine q̄ꝫ alij inferioꝛes. Nos aūt cōtrariū
manifeſtū videmꝰ. Amp̄. ſi intellectꝰ
vel itelligere creatoꝛis quo intellexit ſeipꝫ
⁊ ſic intelligēdo cauſauit p̄mā intelligenti
am nō exiuiſſet in ipam intelligentiā. hoc
eſt ſi eo vl' per ipm̄ nō intellexiſſet p̄mam
intelligentiam nō cauſaſſet eam per illud
et ad hunc modum ſe habet de omni arti
fice per artem ſiue per intellectū cauſantē
Si em̄ architectꝰ nō intelligeret aut yma
ginaret̄ domū quaꝫ edificat vel edificare
diſponit nullomō per intellectū vel yma
ginatiōꝫ edificaret illā hoc enim ē quem
admodū ſi ſcriptoꝛ intueat̄ aliud ꝙ̄ ipſā
ſcripturam quā ſcribit aut pictoꝛ aliud ꝙ̄
picturam quā figurat. neq; em̄ ſcriptoꝛ vl'
pictoꝛ ſe ipꝫ tantum aſpiciēdo ſcribet vel
pinget aliquid foꝛis artificioſe ſiue decen
ter. Silr̄ neq; cogitādo ſeipum ſolum aut
imaginādo. Eodēmō ſe hꝫ ſi aliud aliq̄d
ꝙ̄ ſe vel picturā vel ſcp̄turam ſolūmō co
gitet aut ymaginetur. Qualiter em̄ aliq̄s
artifex aliud ſolūmodo q̄ꝫ artifitiū ſuum
cogitans aut ymaginās nullo aūt modo
ipm̄ artificium oꝑabitur illud. hoc enim
non poſſet eſſe niſi a caſu quoniā vt aliq̄s
cogitās edificare ſolūmodo illa hoꝛa ſcri
bat vel pingat non eē poſſibile niſi a caſu
omne aūt q̄d eſt ex caſu nō eſt per artem
vel intellectū ſiue ymaginationē. Aggre
gata igitur ex omnibꝰ hiis ratiotinatione
manifeſtū eſt quoniā creatoꝛ ꝑ intellectū
in ſemetipꝫ ſolūmodo refluxum et in res
nullomodo exeūtem vel extenſū nihil cre
auit vl' aliter cauſauit hoc ē per intellectū
vel intelligere quo ſe ſolū intellexit. nihil
omnino creauit vel aliter cauſauit q̄re ne
q; p̄mam intelligentiā aut aliquid alioꝝ
Neceſſe igitur fuit intellectū creatoꝛis exi
uiſſe et extenſum fuiſſe extra ipm̄ hoc ē in
tellexiſſe euꝫ omne id q̄d creauit quare in
tellexit ex neceſſitate p̄mam intelligētiam
ſi eam creauit qer ſuū intellectū ⁊ ſuuꝫ in
telligere. Aut igitur intellexit illam ſolam
cum ipſam cauſabat. aut illaꝫ potius q̄ꝫ
aliquid alioꝝ quod ſi illam ſolam appa
ret tibi inbecillitas hm̄ōi hoim̄ ⁊ impoſſi
bilitas ſermōis iſtius. Primū q̄m limites
ponunt intellectui creatoꝛis arctātes ipm̄
ad vnū ſolum intelligendū ſaltem vnica
hoꝛa. Deinde inſinuāt i ſermone iſto ſuo
creatoꝛis intellectū intellectu nimis adeo
occupatū fuiſſe illa hoꝛa aut alia tunc in
telligere ꝓhiberet̄ ꝓculdubio non intel
ligentes amplitudinē ac libertatē intelle
ctus ac ſapiētie ipius eē in vltimitate am
plitudinis ac libertatis. Sicut et alia oīa
que ſunt ei per ſe ac ſm̄ ſe om̄ia em̄ hm̄ōi
ſunt p̄ma ⁊ maxima et ſunt eis in p̄mis ⁊
maxime hm̄ōi autem amplitudineꝫ ac li
bertatē non eſt poſſibile reſtringi aut pꝛo
hiberi vllo modoꝝ alioquin nō eſſent in
vltimitate ꝑfectionis conſumate cum nō
eēnt in vltimitate elōgationis a cōtrariis
ſuis. Nō em̄ ē in vltimitate iſta aliq̄d ad
q̄d vl' potētia vl' actu acceſſus poſſit eē cō
trario ſuo. Addam aūt iſtis declarationē

demonſtratiuā ⁊ dicam qm̄ apud creato-
rē qui ē ꝓmus verus noīatione rectiſſima
nō habet locū potencialitatis vllo modo
rū hoc ē dicere quoniā quicqd eius ē totū
ē actus ſine actu ⁊ in vltimitate actualita-
tis. Si autē aliqua hora intellexiſſet intel
ligētiam ꝓmā ſolam tunc actu illam ſolaꝫ
intelligeret aut potētia igr̄ intelligeret ali-
quid aliud aut nō. Si ſic hꝫ igr̄ apō ipm̄
locū potentialitatis quantū ē apud ipum
q̄re nō ē ꝑfectus ex omībꝰ modis ſuis cuꝫ
ꝑfectibilis ſit ꝑ acqſitioneꝫ intellectus eiꝰ
vel eoꝝ que tūc nō intelligebat niſi poten
tia reducibilis de hmōi potētia ad actum
illius. Si vō nō intelligebat potētia aliō
neqꝫ actu illa hora intellectus igr̄ eius eſt
omniū anguſtiſſimꝰ atqꝫ miſerrimꝰ. cum
omnis alius intellectꝰ ad nihil vnū arcta-
tus ſit ⁊ ꝑlima ſaltē potētia intelligat. Erit
etiam creator benedictꝰ ignorās omniuꝫ
aliorū nihil eñ ſcit niſi ꝙ itelligit nihil au
tē intelligit vel intelligere poteſt ſm̄ erro-
rē iſtū niſi ſolā intelligentiā primā. Tu aūt
vides ꝑ temetipm̄ q̄ incōuenientia ſequa
tur errorē iſtū. In ꝓmis eñ ſequit ipm̄ cre
atorē eē inſipientiſſimū deinde ipm̄ igno
rare cultores ſuos oīaqꝫ q̄ in mōo fiunt ⁊
alia innūerabilia in qbus nō ē neceſſe vt
occupem vl' me vel te. Amp̄. quecunqꝫ
ſunt creatori ex ſemetipō ſunt ei ⁊ equalia
et eq̄liter q̄re intelligere hoc et intelligere
illud qbuſcūqꝫ duobꝰ demōſtratis ſūt ei
eq̄lia ⁊ eq̄liter cū intelligere vel hoc vel il
lud nō ſit ei niſi a ſe. No magis igr̄ intel-
lexit ꝓmā intelligentiā q̄ꝫ aliqd alioꝝ qua
cunqꝫ hora vel momēto. Eodē mō ⁊ eadē
ratiōe neqꝫ meliꝰ intellexit eā qm̄ nec a ſe
ipō magis aut melius intellexit eā aliqua
hora vel momēto q̄ꝫ aliqd aliorū et hoc ē
qm̄ nec a ſeipō potuit ei eē ꝓpter illud qō
iā dixi nec a ꝑte itelligētie cū a ꝑte rerū ſic
noſti nihil habeat creatoris intellectꝰ aut
eiꝰ intelligere. Quia igr̄ ſuū intellectum ⁊
ſuū itelligere ꝑciſe ⁊ cauſauit et cauſat oīa
cauſata ſua ad oīa aūt eq̄liter ſe habeant
ꝑ oēm mundū ſuꝰ itellectus ⁊ ſuū itellige
re eq̄liter igr̄ ſimplr̄ ac ꝑciſe cauſat ⁊ cauſa
uit oīa. No igr̄ ſolā ꝓmā intelligentiā cau
ſauit vt ipi ponūt ⁊ hoc vtiqꝫ veriſſimū ē.
Verū ſcito. q: iſte intellectꝰ ē intellectꝰ ab
ipō genitꝰ. Sic alias tibi declaratū eſt et
hmōi generationē reuelatione atqꝫ noti-
cia ſola gēs xp̄ianoꝝ gloriat ⁊ vocat hūc
intellectū gentium ſm̄ leges ſuas ⁊ alias
ſcripturas ſuas. Sapientiā genitā ⁊ arteꝫ
ac verbū dei et hec ē altiſſima ꝓfunditas
ad quā nec gens hebreoꝝ attigit niſi forte
in paucis ſanctis ac ſapiētibꝰ ſuis videli-
cet ꝓphetis eorū et ſi q aliꝫ hoc a ꝓphetꝭ
acceperūt. Gens vō arabū ſm̄ ꝯmunita-
tem ſuā iſtud nondum nouit imo iuxta er
rorē quo ſeducta ē hoc eē poſſibile ꝯtradi
cit. Auencebron autē tholog9 noīe ⁊ ſti
lo vt videt arabis iſtud euidēter apphen-
dit. cū ⁊ de hoc in libro quē vocat fontē ſa
piētie mentionē expſſam faciat et librū ſin
gularē de vbo dei agēte oīa ſcribat. Ego
aūt ꝓpter hoc puto ipm̄ fuiſſe xp̄ianū cuꝫ
totū regnū arabū xp̄iane religioni ſubdi-
tū fuiſſe aūt tempꝰ nō multū ⁊ narratiōi-
bꝰ hyſtoriarū manifeſtuꝫ ſit. Nōnulli vō
ex antiqs phyloſophis ſicut plato ⁊ Mer
curiꝰ hec vidiſſe vident ꝑſertim aūt mer-
curiꝰ q de vbo ꝑfecto librū integrū ſcp̄ſit
quē et logiſteleos ꝓpter hoc noīauit. De-
bes autē ſcire ꝙ intellectꝰ ⁊ itelligere. Si
cut docui te in tractatu de ꝑdicationibꝰ q̄
ſiūt in rebꝰ diuinalibꝰ ſm̄ duos modos ⁊
intētiones accipiūt. ⁊ vnꝰ quidē modꝰ eſt
quo intelligere nihil addit. Supra eē niſi
ſcd̄m reſpectū aut relationē aliquaꝫ. Sed
ipm̄ intelligere creatoris ē eē eius ⁊ eiuſdē
intellectus nō ē niſi ipiꝰ eēncia. Ita vt cuꝫ
agit de intellectu ipius hoc ē cū ſit ſermo
de intellectu ipius aūt de ſuo intelligere ſi
at ſermo de ipiꝰ eſſencia vl' de ſuo eē. Se
cūda intentiōe ⁊ mō eius intellectꝰ ē eius
ſermo ſp̄ūalis ſiue intelligibilis ⁊ eius in-
telligere eius loq ſp̄ūaliter ſiue intelligibi
liter quēadmodū aūt ſermo audibilis ſer
mo genitus ē aut ꝓlatus. Sic ſermo ſp̄ūa
lis aut intelligibilis intellectꝰ ē genitꝰ ſiue
ſp̄ūaliter ꝓlatꝰ ⁊ ad diſtinctiōes iſtas co
egerūt ſanctos viros ⁊ ſapiētes q ꝓfunda
uerūt i rebꝰ diuinalibus erronei ⁊ ꝯdicto
res veritatꝭ ſicut ⁊ ad alias multas Neceſ
ſe ei erat vt docerēt hoīes ſermonibus q-
bus doceri poterūt de rebus a vulgari in
telligētia taꝫ remotꝭ. Tu ergo itellige ma
gnificentiā vbi dei prout fuerit eiꝰ digna-
tio. Verbū eñ dei. ſicut alias te docui nec
minus ē vllo modoꝝ inq̄ntū ē verbuꝫ dei
nec aliud q̄ꝫ ipe cuius verbū ē q̄ꝓpter ex
neceſſitate deus ē. deus inq̄ꝫ vnus cū ipſo
a quo ē ⁊ ex hoc ſeqtur ex neceſſitate vt ſit
ſermo vnius i vltimitate vite ⁊ viuacitatꝭ
et ſit influens ac redundans in vltimitate
influētie ac redundātie ⁊ vt ſit ars efficax ⁊

ꝯpatrix omniū operū creatoris ⁊ vt nō ſit
ad modū artiū nr̃arū atqꝫ ſermonū ſpiri
tualiū noſtroꝝ ſcꝫ velut lucerna ſolūmo-
do oſtēdēs qd ⁊ qualiter agendū ſit imo
neceſſe ē vt ſit virtus potētiſſima oīa effici-
ens ⁊ nō ſit ſolūmō velut ſigillū aut ſigna
culū imo ſigillatrix et ſigillās impſſiōe ſue
ſimilitudinis atꝫ decorās oīa ⁊ hoc ſua ele
ctione liberrima ⁊ ſua volūtate imꝑioſiſſi
ma. Quare nō ſolū ē ars omniū notifica
Sꝫ etiāꝫ virtus omnifica alteriuſmodi ei
ſermo nō potuit eē ſermo ꝑmus hoc ē pri
mi locutoris. Neceſſe ei eſt ſermonē ꝑmū
equalē eē ꝑ oīa ſuo locutori ſeu generato
ri. Sicut declaratū ē tibi ꝑ meipm̄ ī tracta
tu ꝑmo Eſt igr̃ iſtud verbū dei ſiue ſermo
velut ſplēdor a genitore ſuo ꝓcedens oīa
ꝓ captu ſeu receptibilitate eoꝝ illumināſ
et pulchritudinis ſue ſimilitudinibꝰ oīa
ꝓut decet decorās. quemadmodū ⁊ ſplē-
dor ſolis viſibilis. ⁊ ē quēadmodū facies
vltime pulchritudinis eiuſdē genitoris ſui.
In vniuerſum velut in ſpeculū innumera
biliū ſuꝑficieꝝ ſpecioſitatis ſue ſimilitudi-
nes diffundens ita vt pulchritudines cre-
aturarū non ſint niſi reſultationes quedā
ipſius. ꝓpt̃ qđ faciē dei ipm̄ crebro ꝓphe-
te ſancti. imo ipſemet in eis ⁊ ꝑ eos loquēs
ſe nominet. Attēde aūt diligēter ꝙ dico ti
bi de ſpeculis vt ꝯſideres diligēter diuer-
ſitatē ac varietatē ipſoꝝ. ꝓpt̃ quā alia plꝰ
alia minus ſimilitudinis hmōi pulchritu
dinis et faciei recipiūt. Et hec ipſa varie-
tas atqꝫ diuerſitas pulchritudo ē maxima
vniuerſi quecūqꝫ enī ex ſpeciebꝰ deeēt mi
nor eſſet ex illo defectu pulchritudo totiꝰ.
Saluti etiā ⁊ ꝯuerſationi vniuerſi nō pa
rū addit iſta varietas ſicut oſtendi tibi.
Jam igit̃ declaratū ē tibi ꝑ hec q: omniū
eq̄liter cauſa ē creator et intellectꝰ ab ipſo
genitus. Equaliter inqꝫ q̄ntū ad ſe res ꝟo
quedā aliīs indigēt mediīs quēadmoduꝫ
hō anima et corꝑe. Silr̃ et qđ fabricat̃ in-
diget materia fabricabili inſtrumentis fa
brilibus igneqꝫ et fabro omniū aūt illoꝝ
cauſator ē et ſine illis mediīs poſſet ipſe fa
cere id qđ fabricatur. hominē tamen face
re non poſſet ſine anima et corꝑe quia nec
hō eēt ſi illa nō haberet nec homo eſt ali
ud q̄ꝫ illa duo ſimul ſumpta vel alterū eo
rū in altero quadā ꝯparatiōe vel mō. Jā
igitur intelligis ex hiīs que dixi creatoreꝫ
oīa q̄ntū ad ipm̄ equaliter cauſare q̄dā

autē ꝑ media que tamen media ⁊ ipſe cau
ſat cum vult per media et cuꝫ vult ſine me
diīs quēadmodum primū hominem ſine
patre et matre eoruqꝫ cōmixtiōe cauſauit
Ceteros aūt ꝑ medios parētes vl̃ ambos
vel alterū eoꝝ. nec ꝓpter hoc minꝰ equali
ter cauſat. Si ꝑ vnum medium aut plura
media cauſat eos quemadmoduꝫ ſi quis
ꝑ vnū operariū aut per mltos domū edi-
ficet nō magis cauſat eā ſi per vnū aut ſi ꝑ
multos aut econuerſo. Eodē mō ſi ꝑ nub-
lū aut per aliqđ medium non magis aut
minus cum per nullū medium q̄ꝫ cuꝫ per
aliqđ. Quare ſimpliciter verū eſt ꝙ crea-
tor equaliter cauſat omnia quēadmoduꝫ
eſt de ſe et etiam ſimpliciter. quia mediuꝫ
vel media nihil addunt vel minuūt cauſa
tioni. Jam enim declaraui tibi in primo
tractatu quoniam creator ſolus ꝓprie ac
vere nomine cauſe dignus eſt. alia vero
que velut media cauſationi eiuſdem de-
ſeruiunt non ſunt niſi nunciī ⁊ deferentes
vltima recepta tanq̄ꝫ miſſa a creatore Hu
iuſmodi autem exemplum manifeſtum ti
bi ē in aere qui eſt mediū illuminationuꝫ
que fiunt in terra et aqua ⁊ in oculis aīa-
liuꝫ aliiſqꝫ illuminabilibus a ſole de quo
manifeſtū ē qa ſicut deferens nūtius illu-
minationū hmōi ē. et nemo dicit ipm̄ eſſe
cauſam earū ꝓpe ac ꝟe licet multuꝫ ꝓſter
adminiculū ad hec vt ꝑficiātur iſte illumi
nationes ſolē aūt ꝯmuniter nomināt cau
ſam veram ac ꝓpꝛiam earundē. Eodē mō
ſe habet de igne et calefactionibus medi-
atis. Similiter de facie quacūqꝫ ⁊ reſulta
tionibus eiuſdē in ſpeculis. Verū ſi diligē
ter ꝯſideret ꝙ ⁊ ipſe ſol et ignis et quicqđ
eſt eis in ꝑte iſta ſimile nihil habēt. ꝙ nō
a creatore receperint et ꝙ vaſa ſunt influ
entie ſeu redūdātie ꝑmi fontis et hoc tāq̄ꝫ
hoc pacto atqꝫ ꝯdictiōe vt ꝑmuꝫ impleta
ꝙ ſuꝑabundat in alia receptabilia reflu-
ant ac redundēt quēadmodū alueī fluui-
orum alieqꝫ ꝓfunditates cum implete fu
erint inundationibus fontiuꝫ aut aliīs in
alia loca receptibilia ꝙ ſupeſt trāſmittūt.
Sic oīa iſta q̄ cauſe noīant̃ inundatione
ꝑmi vniuerſaliſqꝫ fontis impleta ꝙ ſuper
eſt ad alia vel deferunt vel tranſmittunt.
Et hoc ē qđ dicit auencebron in libro ſuo
fonte ſapientie hoc ē inquit iudiciū largi-
tatis datoris bonitatis ⁊ obedientie vni-
uerſorū ad ipm̄ ꝙ vnaqueqꝫ res cōpellit̃

dare ſeipſam et intellexit in hoc dare ſimili
tudinē ſui ⁊ manifeſtū eſt hoc in influen-
tijs naturalib⁹ adeo ei excluſit creator aua
riciā a creaturis quantū ē de lege nature
vt nulla earū poſſit ſibi vel approp̄are vł
retinere aliquā ex bonitatib⁹ ſuis natura-
libus vt nō eam ꝓut poſſibile ei ē alijs cō
municet ⁊ elargiať. An putas ſolē vel mi-
nimū radiorꝫ ſuorꝫ poſſe retinere ſibi. et ſi
retineret illū qd putas creatorē facturum
Merito em̄ et illū et alios oēs eidē aufer-
ret. Agrega igiť exempla iſta oīa ⁊ ſimili-
tudines ⁊ appebit tibi euidenter. qꝛ crea
tor cauſa ē ſimpliciter et equaliter omniū.
Sicut ē ſciens ⁊ intelligens equaliter oīa
Amplius. Si verū eēt ꝙ ponūt et ſic
ponūt creare. id ē de nihilo facere. nō eſſꝫ
opus ꝓpriū ac ſingulare creatoꝛ. imo cō
mune omniū intelligentiaꝝ quare ipē nō
eſſet ꝓpe ac ſingulariter creator. De nihi-
lo em̄ faceret vnaqueqꝫ earū intelligentiā
īmediate ſequentē ipſam ⁊ animā celi ſui ⁊
inſuꝑ ipm̄ celū ſuū cū ⁊ materiā ei⁹ ⁊ for-
mā de nihilo faceret. Ampli⁹. Cū ma-
ior ſit potēcialitas intelligētie noue qꝫ po-
tentialitas p̄me ꝙ appet ex cōtrarijs. qm̄
actualitas et pfectio p̄me maior eſt longe
qꝫ actualitas ⁊ pfectio noue ꝙ appet ex ꝓ
pinqtate ad pfectiſſimū. id ē creatorē ⁊ ex
nobilitate ipſius qua longe nobilior eſt qꝫ
noua. Quia igitur ſcd̄m eos per potenti-
alitatem ſuam intelligendo ſcilicet eā cau
ſat vnaqueqꝫ earum materiā ſui celi ma
ior debet ex neceſſitate eſſe materia celi lu
ne qꝫ materia celi p̄mi. Quapropter et
ipm̄ celū lune maius debet eē ex neceſſita
te qꝫ celū p̄mū. Quātitas em̄ ex materia
ē. Amplius. Scd̄m hūc errorē nō erūt
niſi decem ſubſtācie ſpirituales abſtracte
naturaliter. et ideo maius erit credulitas
de angelis et de omnibus milicijs celeſti-
bus. que tamen ē omni lege et iam omni
opiniōe pene oīm hoīm firmata. Stabi-
lietur autē tibi ſtabilitione demōſtratiua
multiplici loco ſuo. Amplius. Mino-
rem honorē ponūt creatori qꝫ cuiuis ex re
gibus vel principibus cū iuxta eū non po
nāt multitudinē aſſiſtentiū et myniſtranti
um eidē ꝓprie ei nō aſſiſtunt ei vł ſunt co
rā eo niſi qui eū. vt ita loquamur facie ad
faciē intueňť ⁊ hoc ſm̄ ipos nō eſt poſſibi
le niſi decē intelligencijs vel aliqbus eaꝝ
quare ſolitariū valde et abſqꝫ honore re-
gio illum ponunt. Denarius ei nō ē mul-
titudo magnificētia regia ſola digna ne-
qꝫ ſola apparere debet in regali palacio.
Amplius. Videm⁹ ſolē ⁊ magnitudi-
ne ⁊ ſplendore ceteris omnibus planetis
atqꝫ ſtellis maiorē ꝓpť qd̄ et celū eius ce-
terorum planetarum celis videtur eſſe no
bilius cum ſit luce ſine ſplendore ornati⁹.
et eius ſplendore ſola tota ſublimaris re-
gio illuſtretur ſoluſqꝫ ſufficit diem efficere
noctemqꝫ fugare. Quia igitur idem eſt or
do cauſarum qui eſt et cauſatorꝫ et ꝓpor-
tionalia ſunt ſemper cauſe et cauſata ne-
ceſſe eſt intelligentiam celi ſolaris nobili
orem eſſe non ſolum intelligencijs inferi-
oribus. Sed etiam intelligencijs ſuperio
ribus. id eſt ſuperiorum celorum qui ſunt
celi planetarum aliorum. Vides igiť ma-
nifeſte quia non eſt idem ordo in nobili-
tate celorum qui eſt et intelligentiarū. Eo-
dem modo et contra hanc ordinationem
facit ſtella Jouis que tanto maior eſt ſtel
la Saturni. Similiter et ſtella Mercurij
que eſt omnium planetarum minima cū
eius celum non ſit omnium celorum pla-
netarum infimū. ymo ſcd̄m omnes aut
tercium aut quartum. Amplius. Si
intelligendo vel ſe vel alia ita cauſaue-
runt celos ſuos intelligentie nouem cau-
ſauerunt ex neceſſitate omnes perfectōes
eorum. Quare et planetas ipos qui que-
dam perfectiones eorum ſunt vel ſaltem
partes perfectionum. Multo enim deco-
ri ⁊ ornatui celorum ſuorum ſunt planete
naturaliter. Quare aut perfectiones eorū
ſunt aut partes perfectionum ipſorum. et
propter hoc cauſata ipſarum intelligentia
rum. Idem igitur debet eſſe ordo eorum
in nobilitate et alijs perfectionibus qui ē
et ipſarum intelligentiarum. Quare Sa-
turnus ſcd̄m hoc erit maximus luminoſiſ
ſimus ac potentiſſimus planetarum ⁊ ita
vnuſquiſqꝫ aliorū habebit perfectiones
iſtas iuxta ordinem ſuum et iuxta quanti
tatem elongationis ſue vł a Saturno vł
celo eius. et iuxta comparationes intelli-
gentiarum eos cauſantium. Tibi autem
manifeſtum eſt et omnibus videntib⁹ pa
rumqꝫ circa hec exercitatis ſenſu ipo con-
trariū. Amp̄. Si itelligētie cauſauerūt
ipos planetas cauſauerīt eos vtiqꝫ ꝑ viaꝫ
cauſatiōis ꝑ quā ⁊ celos ſuos qr̄e itelligē-
do poſſibilitateſ ſuas cauſauerīt materias

eoꝛum. et intelligendo perfectiones ſuas
ſeu actualitates cauſauerunt formas eoꝝ
Dico igitur quia ex neceſſitate ſcđm hoc
planete non ſolum equales facti ſunt ce-
lis ſuis.imo idem cum cauſe.ꝑ omia eedē
Uerbi gratia. Intellectus quo intelligen
tia celi ſaturni intellexit potentialitatē ſuā
cauſando materiā celi ſui ⁊ materiā ſtelle
Saturni aut ē vnus ⁊ idē nũero nō repe-
titus aut nō. Si ē vnus ⁊ idē nũero ergo
⁊ cauſatũ vnũ et idē nō ſolũ eq̄le.q̄re ma-
teria ſtelle Saturni. ⁊ materia celi ſui erit
vna ⁊ eadē numero. Per eandē viā ē oſtē
dere ꝙ ⁊ forma eoꝝ eadē nũero. Quare
celũ ipm ſaturni cũ ipſa ſtella eiuſdem erit
idē numero nō ſolũ equale alterũ alteri.
Si ṽo nō ē vnus ⁊ idē numero ſed fuit re
petitus tamē ex neceſſitate eq̄lis fuit intel-
lectus quo intellexit p̄mo potētialitatē ſu-
am cũ cauſaret materiā celi ſui intellectui
quo intellexit vel eadē hoꝛa vel alia potē
tialitatē eandē cũ cauſaret materiaꝫ ſtelle
illius. Neqꝫ ei laſſitudo neqꝫ obſcuratio
aliq̄ aut cauſa minoꝛatiōis facta eſt circa
eũ cũ hmōi mutatōes ad intelligētias nō
attingāt. Quia igr̄ ex eq̄libus cauſis eq̄li-
ter ꝑ omnē modũ ſe habētibus eq̄lia eſſe
cauſata neceſſe ē. Manifeſtũ eſt ex ne-
ceſſitate equales eē materias illas ꝑ oēm
modũ ⁊ eadē via ē oſtēdere eq̄litatem foꝛ
marũ. Neceſſe igr̄ erit celũ ſaturni equalē
eſſe ſtelle ſue ſiue planete ⁊ ad hũc modũ
de alijs celis ſcꝫ ⁊ planetis ſe hr̄e neceſſe ē
circa qđ nō optet vel me vl̄ aliũ diſputare
Amp̄. erit illa innũerabilis multitudo
intellectoꝝ q̄ꝫ intellexit intelligētia celi ſtel
lati dũ cauſaret eius foꝛmā. Manife-
ſtũ ei eſt q: in ſeipſa nō inuenit tantā mul-
titudinē extra ſe igr̄ intellexit multitudinē
quā itelligēdo cauſauit tā multifoꝛmē va-
rietatē in foꝛma celi illius hoc autē nō po
tuit eſſe niſi vel ipſa multitudo q̄ inuenitur
adhuc in foꝛma celi vl̄ alia poſt ipſaꝫ. alia
ṽo q̄ eēt poſt illā nō potuit cauſa eē illius
cum cauſa nō poſſit eē poſterioꝛ cauſato.
Si ṽo ipſa mltitudo ſic intellecta cauſa fu
it multitudinis poſtmodũ actu exiſtentis
in foꝛma celi. hoc ē ſi intelligēdo eā cauſa
uit eā q̄lit̄ hoc denegabiť creatoꝛi videlicꝫ
vt intelligēdo ꝑ modũ iſtũ multitudinem
vniuerſitat̄ ſeu quācũqꝫ ei placuerit non
cauſet eā. Quin etiā tāto ampli⁹ ac ſi foꝛti
us iſtud ꝯgruit creatoꝛi q̄nto ſuus intelle
ctus et ſuũ intelligere ſuꝑ oēm ꝯpationeꝫ

imo cogitatũ ſuꝑeminet itellectibus oīm
alioꝝ. Manifeſtũ igr̄ tibi eē dꝫ ex hijs
q: iſta q̄ poſuerũt de generatiōibus intel
ligentiaꝝ atꝫ celoꝝ magl̄ dicta ſũt ſubtili-
ter ⁊ ingenioſe q̄ꝫ vere.

Cauſe que videntur in erroꝛē p̄miſſuꝫ
ariſtotelem et alios induxiſſe.

c auſe aũt erroꝝ iſti⁹ videnť potiſſi
mũ fuiſſe tres haꝝ p̄ma fuit igno
rātia eoꝝ q̄ nō intellexerũt verbũ
creatoꝛis neqꝫ virtutē ipſius verbi Eſt enī
nō ſolũ enunciatiuũ vt ita loquamur ſed
etiā imperatiuũ imperioſitate foꝛti in vlti
mitate foꝛtitudinis ꝓpter qđ ei⁹ imperio
obediunt non ſolũ ea que ſunt.ſed etiam
ea que nō ſunt ⁊ nō ſolum in faciendo et
nō faciēdo q̄ mādauerit aut pꝛohibuerit.
Sed etiā in eſſendo ⁊ nō eſſendo in fien-
do ⁊ nō fiendo. ꝓpť qđ q̄dē ex ꝓphet̄ he
bꝛeoꝝ dixit vocat ea q̄ nō ſũt taq̄ꝫ ea q̄ ſť
hmōi autē exemplũ ē q: ſi fuerit dignatio
creatoꝛis vt dicat moꝛtuo ꝑ verbum illud
ſuũ vel p̄cipiat ſurge eadē facilitate ꝑ oīa
obediet ei moꝛtuus ⁊ ſurget ſiue reſurget.
q̄ obediret ei viuens et ſanus iacēs aut ſe
dēs ſi eũ ſurgere iuberet. Cũ ei de ſe ſolo
⁊ ꝑ ſe ſolũ poteſtatē impioſiſſimā habeat
⁊ in moꝛtē ⁊ in vitā ex neceſſitate pari faci-
litate eidē obediuit. Attende etiā q̄ nos
ipſi nō ſolũ verbis noſtris anunciam⁹ af-
firmātes et negantes ſed etiā imperamus
q̄cquid fieri volumus. Sic et creatoꝛ illo
vnico verbo ſuo nō ſolum dixit omnia fi-
eri q̄ fieri voluit ſꝫ etiā fieri mādauit ſiue p̄
cepit et hec fuit vna ex ignoꝛātijs eoꝝ. qm̄
ſi foꝛte aliq̄d vl̄ nouer̄t vl̄ cogitauer̄t igno
rauer̄t ꝙ eēt imperatiuũ iperioſitate q̄ꝫ di
xi. et hec ē virtus eius omnipotentiſſima.
Secunda cauſa fuit ignoꝛantia libertatis
ipſius creatoꝛis qua operatur abſqꝫ eo ꝙ
nihil pꝛohiberi poſſit nullo modoꝛum ab
eo ꝙ vult aut cogi ad id qđ non vult. ipſi
autē opinari niſi ſunt. Sicut p̄dixi tibi ꝙ
operaretur per modum nature ⁊ iuxta oꝛ
dinem ipſius cum ipſe opetur per electionē
et voluntatem liberrimā. Ql̄ ergo dicunt
quia ex vno ſcđm quod eſt vnũ ⁊ ꝑ id qđ
eſt vnũ omni modo non pertinet ad cre-
atoꝛem in cauſationibus et creationibus
iſtis. Non enim operatur hec creatoꝛ hec
cauſata vel cauſat ꝑ id qđ vnũ aut inquā
tũ vnũ ſꝫ ꝑ voluntatē ſuā et ꝓut vult. Si-
cut figulus nō per vnitatem ſuam foꝛmat
vaſa fictilia. Sed per voluntatem ſuam

⁊ propter hoc facit ea ꝓut vult ⁊ qualia vult. Sic et ꝑ verbū ſuū qḋ non eſt verbū ſolūmodo enūcians. Sꝫ imperās impio fortiſſimo ⁊ eius imperiū atq̄ʒ volūtas nō ē aliud ab ipo ⁊ de iſto v̄bo ſilitudines et exempla dedi tibi aliq̄ hic Uerbū eī iſtud nō ē tm̄ ymago ſꝫ expſſio creatoris. ymo ē etiā expſſio volūtatis creatoꝝ lucidiſſima ac pſpicua q̄bus datū ē ipm audire et itueri. Tercia cauſa fuit opinio eoꝝ erronea qua putauerīt elōgationē poſſe aliqd apḋ creatorē et eſtimauerīt creatorē lōge eſſe a q̄buſdā ⁊ ꝓpe q̄buſdā ⁊ ꝓpter hoc ipum nō opari ꝑ ſe aut minus opari. Nō intellexerūt igr̄ ſupeminētiā creatoꝝ ⁊ amplitudineꝫ ac fortitudinē v̄tutis eius q̄ attingit ad ſummū vniuerſi vſq̄ʒ deorſuꝫ ⁊ a p̄mo creatoris vſq̄ʒ ad nouiſſimū. oīa ꝯtinēs tenens ⁊ retinēs ꝓut vult ⁊ q̄ʒdiu vult alioq̄n reciderēt in nō eſſe Uñ educta ſunt ab ipo ⁊ ꝑ ipm. Eſt igr̄ infra omnia ⁊ ſub omnibꝰ vt fundamentū ⁊ fulcimētū ſuſtinēs ea ⁊ ſupportans ⁊ eſt ſupra omnia nō ſolum vt rex et imperator omniuꝫ dominantiſſimꝰ imo et vt fons influentiſſimꝰ a quo inceſſanter deſcēdunt riui ſeu fluēta bonitatū ipius ⁊ ſuꝑ creaturas eiuſdem hoc ē ſuꝑ omnia ſecula ⁊ ſeculoꝝ ſingula et itra omnia et in om̄ibꝰ. oīa nutriēs ꝓpagans moderās ⁊ regens et ꝓpter hoc operatur omnia in omnibꝰ iuxta qḋ exponā. Quēadmodū em̄ p̄dixi tibi. q̄cunq̄ʒ bona. q̄cūq̄ʒ ſalubria q̄cunq̄ʒ quolibet mō ſalubria a rebus exeūt de p̄ſentia ipius. hoc habēt quēadmodū q̄ ab anima exit vita ex hoc ē q̄m̄ in ipa anima p̄ſencialiter ē fons vite Silr ſe habet et in vnoquoq̄ʒ alioꝝ ſicut q̄ a ſole exit lux de p̄ſentia eſt vniuerſalis ac redundantiſſimi fontis ⁊ ad hunc modū ſe habet de omnibꝰ aliis opationibꝰ naturalibꝰ ſeu potiꝰ effluentijs ꝓpter qḋ ſancti et ſapiētes in lege hebreoꝝ ⁊ ī lege xp̄ianoꝝ creatorē operari om̄ia in oībꝰ dixerunt. Intendentes ⁊ intelligentes omnia que ſunt nature vel gratie.

De origine celorum.

Quod autē verbū creatoris nō tm̄ ſit ars ⁊ ſapiētia ex ipo eternaliter et apud ipm genita atq̄ʒ verbum quo non ſolū dixit oīa vel fieri vel fienda eē. Sed etiā impauit ſiue mādauit ꝓpter qḋ ⁊ illud dixi imperiū ipius oſtēdi tibi ꝑ ſimilitudinē verboꝝ noſtroꝝ q̄ nō ſolum dictiones nr̄e ſunt. id ē affirmatiōes ⁊ negationes. Sed etiā imꝑia. id ē p̄cepta et ꝓhibitiones et hoc euidēter atteſtat̄ ſanctus ⁊ ſapiens in ſermone ſuo dicens. Dixit deus fiat lux ⁊ ꝯſequēter multa ſimilia Sicut illud fiat firmamentuꝫ que omnia ſonāt imperiū. Uerbū em̄ fiat imperiū eſt ſeu mandatū vtrūq̄ʒ inſinuans intelligētibus creatoris verbū eſſe etiā mandatum eiuſdeꝫ ſiue imperiū quo p̄cepit luci vt fieret ⁊ ſubiūxit et facta ē lux q̄ſi diceret obediuit lux q̄ nō erat omnipotenti mādato creatoris et de nō eſſe. tanq̄ʒ vocata eodē v̄bo venit adeſſe quēadmodū ſi vocetur mortuꝰ ad vitā. Eodē ergo v̄bo ⁊ illo vnico quo dixit omnia vel faciēda vel fienda eſſe mādauit vel p̄cepit vt fierent in nobis autē nō eſt poſſibile ita eſſe ꝓpter impfectionē verboꝝ noſtroꝝ alio eī v̄bo et alia locutiōe enūciamꝰ. id ē vel firmamꝰ vł negamꝰ aliqd alio p̄cipimꝰ ſeu mandamꝰ. Cum autem attenderis diuerſitatem multiplicem que eſt in celis a pte motuū ſuoꝝ polorum plagarū et quia motus eoꝝ eſt declinans ⁊ obliquus a motu primi celi q̄ ſolus eſt rectus inter eos et poli eorum diuerſi a polis eius. poli enim eius poli mūdi ſūt ꝓpt̄ qḋ ipm phyloſophi applanon vocauerunt. id eſt ſine errore quoniā motus eius ē vnꝰ ſꝑ equalis nō diuerſus neq̄ʒ obliquatus obligatus ſuꝑ polos equatoris diei ſiue equinoctialis circuli. Cuꝫ in q̄ʒ hic omnia conſiderauerꝭ erunt tibi hic omnia iudiciū ꝑ qḋ appebit tibi non eſſe de intelligentijs et animabus celoꝝ atq̄ʒ celis ipis. ſicut poſſunt et hoc eſt quoniā ⁊ intelligētie et anime celoruꝫ atq̄ʒ ipi celi ſimiles eſſent ex neceſſitate per omnia exceptis ꝯparationibus que ſunt ſm̄ prius et poſterius ⁊ magis et minus in virtute atq̄ʒ nobilitate ⁊ ceteris hmōi alias autē vnḋ eēt iſta tanta diuerſitas. Similes em̄ cauſe per modū quo ſil̄es ſunt impoſſibile ē diſſimiles habere effectus. Jam igr̄ declaratū eſt tibi quia vniuerſitas exiuit a creatore vt verbū ⁊ imperiū ſuū ſeu mandatū hoc ē ꝓut dixit dictiōe ſua eternali ⁊ v̄bo et ꝓut mandauit eodem verbo ſuo omnipotentiſſimo atq̄ʒ imperioſiſſimo.

De generatione celorum et elementorum vtrum ſimul et ſubito an per generationem in eſſe exiuerunt.

Quia v̄o reſtant adhuc alie queſtiones determināde q̄rū p̄ma ē vtꝝ oīa ſiml̄ ab ipo exiuerint. oīa inq̄ʒ

q̄ nō per generationē ⁊ corruptionē fiunt
Que ei generant̄ ꝑ corruptionē alioꝝ ex ne
ceſſitate poſteriora ſūt illis ex q̄bus ꝑ ipo
rū corruptionē generant̄ cū iṗoſſibile ſit ali
q̄d generatū corrūpi niſi poſtq̄ȝ ꝯ hijs igr̄
manifeſtū ē tibi quo ordine a creatore exi
uerint vel exeāt. De ſubſtācijs aūt nobili
b⁹ abſtractis atȝ ſpoliatis a materia nō ē
ꝯueniēs vt cōſiderationē hic faciā. qm̄ nō
dum ſtabilit⁹ ē earū exitus a creatore nec
declaratū eaꝝ eē quoꝝ vtrūq; fieri neceſſe
ē anteq̄ȝ ꝯueniēter inquiri poſſit q̄liter exi
uerūt a creatore. De celis igr̄ ⁊ terra cete
riſq; elemētis de ſtellis et luminaribus et
forte de animalib⁹ atȝ vegetabilib⁹ ſi for
te fuerīt aliq̄ hmōi. ꝑma q̄ dico ꝓpt̄ eos
q̄ mōi antiq̄tatē vel eternitatē poſuerunt
huiuſmodi ei hoīes ponere neceſſe ha
bēt abſq; ꝑncipio ſꝑ fuiſſe generationem
animaliū ⁊ vegetabiliuȝ ⁊ generaliter ge
nerationi ⁊ corruptioni eternas. Primuȝ
igr̄ inueſtigandū ē de celis atȝ elementis
vtrū ſimul exiuerint ⁊ vtrū ſubito an ꝑ ge
nerationē ꝯtinuā. Et inter hec. Si q̄d ho
rū ꝑmuȝ exiuit vel ſi qua exiuerint prima.
Ubi etiā conabor ſtabilire q̄ dixit ſanct⁹
⁊ ſapiens hebreorū ꝓpheta i ſermone ſuo
primo cui etiā gens xp̄ianoꝝ ꝯſentit. dixit
ei In principio creauit de⁹ celū et terram.
Ubi ꝑmittā hāc radicē ordo nature ordo
ē creationis cui⁹ hec ē intētio vt q̄ ꝑora ſūt
natura intelligant̄ eē priora creatiōe ſiue ꝑ
us creata. Quoniā igr̄ extrema in om̄i cō
trarietate priora ſunt alijs. celū autem vl
mū ⁊ terra extrema. Sicut loco ſuo decla
rabo ex neceſſitate ꝑmo creata ſunt. Ideȝ
autē eſt dicere primo creata et in ꝑncipio
creata. Manifeſtū igit̄ eſt q: in principio
creauit de⁹ celū et terrā hoc ei ē añ corpo
ra alia. Appet igr̄ tibi iam ex hijs q: q̄daȝ
narrationes ꝓphecie etiā ꝯcluſiones phi
loſophice ſūt hoc ē i phyloſophia declara
te ac demōſtrate ſic ē hec. dixit ⁊ facta ſunt
mādauit ⁊ creata ſunt. Silr̄ ⁊ hec dixit de
us fiat lux ⁊ facta ē lux ⁊ ſiles narrationes
q̄ ibi ſubſequūtur. hec aūt narratio q̄ dici
tur. In principio creauit de⁹ celū et terrā
ex mult̄ ꝯcluſionib⁹ aggregata ē quaꝝ ꝑ
ma ē deū eſſe ⁊ huiuſmodi declaratio ꝑti
net ad primā prime phyloſophie partem.
Alia ꝯcluſio ē celū ⁊ terrā creata eſſe et de
potēcialitate eēndi educta eſſe in actū eēn
di ⁊ generaliter om̄e materiatū atȝ forma
tū ⁊ hāc declarat ſcientia naturaliter. Ter
cia ē hec ſcȝ celū ⁊ terrā inter corꝑalia pri
mo creata eē et hmōi demōſtratio funda
ta eſt ſuꝑ radicē quā ꝑmiſi tibi q̄ ē hec. q̄a
idē eſt ordo creationis ſeu generatiōis q̄
rūcunq; q̄ eſt ⁊ eſſe ſine eēncia ipoꝝ et de
claratio radic̄ iſti⁹ eſt ꝑ hāc aliā radicē q:
finiū ⁊ viarū ducentiū ad illos idē ē ordo
in prioritate et poſterioritate. Eſſe autē vel
eſſencia ſic ſe hȝ ad creationē ſeu genera
tionē ſicut finis ad viā ſuā. Declarat̄ etiaȝ
idem ordo. id ē ꝑmitas creatiōis celi ⁊ ter
re per hoc q̄a idem ē ordo actuū et poten
tiarū ſiue actualitatū et potentialitatum.
Qui autem eſt ordo potentialitatū idem
eſt ordo exituū de illis ⁊ q̄ exituum idē ē ⁊
actuū ſiue effectuū. Quia igr̄ creatio et ge
neratio exitus ſunt de potentia in actuȝ et
potencialitate in effectum eſſendi Ma
nifeſtū eſt q̄ quoꝝ act⁹ primi ſiue actuali
tates eorū exitus de potencialitate primi
ſunt. Luȝ igr̄ celū et terra ex neceſſitate pri
ma ſint vtpote extrema īter corꝑalia. erūt
ex neceſſitate eoꝝ exitus de potencialitate
eēndi in actū vl̄ effectū primi. Exit⁹ ꝟo iſti
nō ſunt niſi generatiōes aut creatiōes eo
rū. Quare manifeſte declaratuȝ ē tibi per
hec vt ꝯſequēt̄ ipā eſſe prima creata ⁊ hoc
ē dicere. In principio. Quarta ꝟo ꝯcluſio
eſt celum et terrā a nullo alio creata eē q̄ȝ
ab ipō deo ſeu creatore. Et ſuꝑ hec iaȝ po
ſui tibi i eis q̄ ꝓceſſerunt ꝓbatiōes per q̄s
deſtruit̄ ſermo eoꝝ q̄ poſuerunt celos crea
tos eſſe ab intelligentijs. Quia ꝟo eſſe nō
poteſt dari niſi a creatore. Manifeſtū eſt
nec intelligentiā nec aliā vllā ſubſtanciaȝ
dediſſe eē celis vel alij cuicūq; exiſtētibus
Q̄l ſolus creator dat eſſe rebus creat̄
ex quo ꝯfirmatur quarta concluſio.

L Icet autem hoc declaratuȝ ſit tibi
in prima parte h⁹ magiſterij faciā
tm̄ tibi hic rememorationē decla
ratiōis iſti⁹. Dico igit̄ ſi nō eſſet lux niſi
lux ſolaris. nō eſſet lucem vel relucē i alio
niſi ab illa vl̄ ꝑ illā. Sic cū nō ſit eē eēncia
le aut primitiuum. niſi creator nō erit rece
ptum vel datum niſi ab illo et per illuȝ et
attende diligenter comparationeȝ iſtam
qm̄ eſſe eſt primū et maximū. id ē ampliſſi
mū oīm eoꝝ q̄ ꝓcedūt a creatore ⁊ q̄ reci
pit vnūq̄dq; ab ipō. Impoſſibile ei ē ma
nifeſtū aliq̄d recipi vel fluere ſuꝑ rem quā
cūq; añ eē. Nō ei receptibile ē alic⁹ īfluen
tie niſi q̄ iaȝ recipit ⁊ habet eſſe. Eſt igitur
eē ſicut lumē ſparſum a luce creatoris ſuꝑ

amplitudinē et latitudinē vniuerſi et ſicut
influētia in plures ꝓfunditatē ⁊ receptibi
litatē ſiue capacitatē eiuſdē. Sic igr̄ yma-
ginare creatorē in vniuerſo ſicut lumē ra-
diantiſſimū ⁊ ſicut ſimiliter ymaginare eē
vniuerſi ſic circūfulgētiā ipſius ⁊ radioſita
tē ⁊ lumioſitatē quandā ipiꝰ expenſam in
oibꝰ ⁊ ꝑ oia. Sicut igit̄ ea q̄ lucerēt ſi ſola
lux ſolis eēt. ſuum lucē nō deberēt niſi illi.
Sic q̄cunq; ſunt nō debēt ſuū eē niſi crea
tori ⁊ hoc incōꝑabiliter ampliꝰ q̄ꝫ lucēcia
debere poſſent. ſuū lucere luci ſolari. Cau
ſa autē vna ē in hoc qm̄ lux ſolarꝭ elōgati
onē hꝫ ex neceſſitate ⁊ ꝓpinqtatē ad illu-
minabilia ſua ⁊ corꝑales ſeu localē. Crea-
tor vero vnicuiq; creatorꝭ ꝓximꝰ ē ac pre
ſentiſſimꝰ. imo etiā itimꝰ ⁊ hoc appere ti-
bi pōt ꝑ abſtractionē ſiue ſpoliationē cō-
ditionū oim atq; formarū accidentaliū et
ſubſtancialiū. Cū ei ab vnoquoq; creato
rꝭ oia hec abſtraxerꝭ vltimū oim inuenie-
tur eē vel entitas ⁊ ꝓpter hoc dator ipſius
verbi grā. Cū ſocratē ſpoliauerꝭ a forma
ſua ſingulari q̄ ē ſocrates ⁊ a ſpecifica q̄ ē
hō ⁊ a generalibꝰ qbꝰ ē animal corpꝰ ſub
ſtancia. adhuc remanebit ens. qua ꝓpter
remanebit ei eē ſuū ⁊ entitas q̄ ſit intimū
indumentum ipſius ⁊ velut in cerula q̄ pri
mo induit ipm̄ creator et cū ipm̄ eē et enti
tatē ei detraxeris erunt ei detracte omnes
cauſe eēndi ⁊ adminicula excepto ſolo cre
atore. Quare manifeſtū ē ꝙ oim admini
culorū adiumentorū eſſendi. Primū ē cre-
ator et intimū. hec autē oia idcirco ſcripſi
tibi hic vt erigā te quo quō ad ymaginan
dū ſublimitatē creatorꝭ cuiꝰ ꝯpleta cogni
tio beatitudo ē ⁊ glīa vtutꝭ itellectiue nr̄e
Jā igr̄ adhuc deduxi te ꝑ vias ꝓbationū
⁊ declarationū vt certū ſit tibi inter corꝑa
et corꝑalia ꝑmo creata eē celū et terraꝫ. Et
q: narratio ꝓphetica q̄ dixit ſanctꝰ ⁊ ſapi
ens in ſmone ſuo. Jn principio creauit de
us celū et terrā cōcluſio ē aggregata ex tri
bus ꝯcluſionibꝰ vel q̄ttuor in ſcienciis di
uinalibꝰ ⁊ naturalibꝰ declaratꝭ ac demō
ſtratꝭ ⁊ feci tibi rememorationē quorūdaꝫ
ex declarationibus huiuſmodi q̄le opus
fuit et decuit hic fieri.

r Eſtāt adhuc q̄ſtiōes de celo i prin
cipio creato qđ vel qđ illud ſit. vꝫ
an totū ꝙ ē a luna ſupra inr̄ inti-
mam celi lunarꝭ ſupficiē ⁊ extremā ſiue ex
timatū ſupficiē celi ꝙ greci applanon no-
mināt. an ſit aliud celū ſupeminēs huic to
ti de quo ſoli ſapiētes xp̄ianorū loquūt̄ ⁊
greco noīe vocāt illud empireū hoc ē val
de igneū nō a vehementia ardoris vt ipſi
met dicūt. Sed a ſupeminētia ſplendoris
Stabilire ante eē iſtiꝰ celi nō ē locus hic.
quinpotiꝰ in ſequētibꝰ vbi nūerabo tibi ꝑ
tes ⁊ declarabo vniuerſi corporei ſeu cor-
poralis. Hic igr̄ ſuppoſito interim valꝫ ꝙ
ſit celū ꝑter celos noīatos a phyloſophis
lōge ſupeminens illis. nō tā altitudine lo
cali q̄ꝫ etiā nobilitate. Relinq̄t ꝑſcrutādū
vtrū ſubito an ꝑtes celū illud et terra crea
ta ſint ⁊ vtrū aliq̄ alia ſint ſimul creata cū
eis. hoc ē eodē die vl' hora vl' puncto tem
poris ⁊ q̄ et quot ſint illa q̄ ſimul cūꝫ ipſis
creata ſint. Dico igr̄ ſi nō eſſent inter celū
et terrā creata aliq̄ corꝑa vel aliqđ vnū cū
ſolum corpus. locū implere poſſibile ſit ex
neceſſitate inter celū et terrā eſſet vacuum
Jam autē didiciſti alibi ⁊ etiā ī ꝑcedētibꝰ
et etiā declaratū ē tibi ꝑ me vacuū eē non
poſſe ⁊ facile ē tibi ex illis q̄ ꝑmiſi tibi in h
tractatu circa vacuū oñdere. q: ſi vacuū eſ
ſet inter ꝑdictū celū ⁊ t̄rā illa hora ex neceſ
ſitate celū terre ꝯtiguū eēt ex oī ꝑte cū vacu
um diſtantiā facere nō poſſit ſicut iam di
diciſti. Sequeret̄ etiā ex hoc ꝙ itīma ſup-
ficie celi q̄ ē cōcauitas eius eēt equalis ex-
time ſeu extreme ſuperficiei terre que eſt ꝑ
modū eundē cōnexitas ipſius. Ampli
us. elongatio quo mō ē inter celum et ter-
ram eſſet facta. aut per motum localem ce
li aut per inſpiſſationem aut denſationeꝫ
eius. Utrūq; autem eſt impoſſibile mani
feſte. Sic enim fuiſſet celum ſic motum lo
caliter in omnē partem motu inſurſum vi
delicet vt ſuperius emiſperiū motum fuiſ
ſet in ſuū ſurſum et inferius ſimiliter in ſu-
um ſurſum quod eſt inferius ad nos ſm
ſitū facta eēt ex neceſſitate ſciſſura iter duo
illa emiſperia et abꝛuptū eſſet alterum ab
altero. Eodem autem modo neceſſe eſſet
et de aliis partibus quare totū celū ſciſſū
eēt in duas ꝑtes et totaliter laceratuꝫ. Q2
ſi ſuperius emiſperiuꝫ motū fuiſſet in ſur
ſum et per hanc viam elongatum a terra
inferius autem emiſperium quaſi tractuꝫ
ab ipo ex neceſſitate appropinquaſſet ter
re et fuiſſet motum motu indeorſuꝫ vide-
licet ad terrā. ⁊ ita due partes celi fuiſſent
moto contrariis motibus. hoc autem im
poſſibile eſt. cū natura vna ſit duorꝫ emiſ-
periorum. motus enim contrarii manife-
ſte ſunt motꝰ a terra et motus ad terram.

Neceſſe igitur erit ſm hanc poſitionem ꝑ
inſpiſſitatem corporeitatis celi factā fuiſſe
iſta elongationem. Quare ſubſtancia celi
erit rare factibilis et denſabilis. Nō ē aūt
opus vt ꝯtra quālibet opinionē diſputeē
ꝓſertim cū adō manifeſte falſitatis ſint vt
incōuenientia que ex ea ſequūtur. quilibꝫ
eſt parui intellectus facile videatur. Inu-
tiliter quippe data fuiſſꝫ celo ab initio ſub
tilitas et raritas ſubſtācie ſiue corporeita-
tis ſue. ſi tam cito oportebat ipſum mutari
in contrariā diſpoſitionem. Sequiē etiaꝫ
ex hoc ipm creatorem ignoraſſe menſurā
operis ſui vel de induſtria erraſſe. Si eīm
ꝓſciuit magnitudinem in qua debebat eē
et remanere celū. cur ab initio illam eideꝫ
nō dedit. Nullus eniꝫ artificū apud nos
adeo imperitus eſt adeo ne parū ſollicitꝰ
operis ſui vt ſcienter in eo faciat aliqd ꝙ
ſtatim oporteat eū deſtruere vel corruere
Si vō non ꝓſciuit menſurā operis ſui ne
ceſſario fuit vel erroneus vel ignorans in
eodem. hoc aūt. id eſt tantus defectꝰ. nec
in mediocriter peritꝰ apd nos artificibꝰ in
uenitur. Sermo igr̄ iſte manifeſte errone
us eſt. Patefactū igr̄ eſt tibi qua de cauſa
inter celū ꝓmo creatū ⁊ terram neceſſario
fuit creatū cū illis vel vnū vel plura. Qui
autē dicunt vltra celū qd nomināt appla-
nō nihil eſſe corporeū vel corporale ⁊ po-
nunt illud c[illegible]ū ꝓmuꝫ qui et nouem celos
hoc eſt totū ꝙ eſt inter celum lunare ⁊ ap
planō vocant quādoqꝫ celū et Ariſtotel'.
interdū dicit totū illud eſſe vnū continuū
Iſti ergo ponunt inter illud celum ⁊ terrā
quattuor elementa mō eſſe et quidam ex
eis materiā quattuor elementoꝝ creatam
fuiſſe ab initio velut maſſa in quandā cō
fuſam. Reuolutionem aūt celi calefactā ⁊
exſiccatā et ſubtiliatā ſuperiorem partē ipi
us et ſic generatū ignem elementū ⁊ eē cō
tiguū celo lunari. Secundā vō eiuſdē ma
terie partem dicunt eodem motu celi ſub
tiliatam quidem et calefactam eodeꝫ mo
tu celeſti nō autem exſiccatā ⁊ idō reman
ſiſſe humidam et ſic ex illa generatuꝫ eſſe
aera. Tercia vō ꝓpter maiorem elonga-
tionem a motu minus qdem ſubtiliatam
⁊ omīno non calefactam et ꝓpter hoc ge
neratā eſſe ex ea aquā elementū. Terram
ea groſſicie ſubſtācie in qua ē in q̄ inſinu-
at narratio illa ꝓphetica quā premiſi tibi
vel reſediſſe vel in fundo mundi iſtiꝰ ſub
limaris tanqꝫ fecem omniū elementorūꝫ

et ſic generatū eſſe per ſeparationem par-
tiū ſubtilioꝝ atꝫ nobilioꝝ a cōmuni maſ
ſa. Iſti igr̄ ſi voluīt intelligere ſermoneꝫ ꝓ
pheticuꝫ antedictū neceſſe habet ponere
ꝙ in principio creauit deus celum ⁊ terrā
id ē maſſam illam materiaꝫ quattuor ele
mentoꝝ et omniū alioꝝ generabilium in
mundo iſto nature ꝓſertim cū ipi ponant
generationes omnes q̄ hic fiūt fieri ꝑ mo
tū celoꝝ quēadmodū formationē vaſorū
ficiliū ꝑ reuolutionē rote figuli. Cum igr̄
deū ponāt omniū formabiliū iſtoꝝ facto-
rem et velut figulū. Rotā vō celi ponāt ei
inſtrumētū ꝑ qd oia iſta format aut gene
rat neceſſe habēt intelligere vt dixi qd dici
tur. In ꝓncipio creauit deus celū et terraꝫ
tanqꝫ vniuerſorū figulus rotam et limuꝫ.

Manifeſtū eīm eſt de figulo quia in ꝓ-
mis habet prouidere ſibi de rota et limo
anteqꝫ procedere poſſit ad formationē cu
iuſcunqꝫ vaſoꝝ q̄ per rotā de limo forma
turus eſt. Eſt igitur rota celi ſub pedibus
creatoris. hoc eſt ſub beneplacito eius vt
voluat eam pro vt requirit formatio vaſo
rum. quemadmodū rota figuli ſub pedi-
bus eiuſdem. Et materia illa atqꝫ ipſa ele
menta ex illa generata in voluntate eius
quemadmodū lutum obedientiſſimuꝫ in
manibꝰ figuli. et huic ſermoni cōcordare
videntur aliqui ſermones prophetarum.
Verū difficile eſt eis ſermones ꝓphetarū
qui ſequuntur iſti intellectui ſuo cōueniē-
ter aptare pro eo ꝙ omnia elementa ſub
celo eſſe ponunt. et per celum vt ꝓdixi ge-
nerata fuiſſe et ita nihil aque eſſe vltra lu
nam quoniā nec vltra aera. Sermo vō ꝓ
pheticus videtur ponere totū celum ante
dictū. id ē nouē celos creatos fuiſſe in me-
dio aquaꝝ ⁊ medietatē aquarū ſuꝑ celos
eſſe ac remanſiſſe. Celū vō q̄ſi natare ſub
aquis illis et ſuper aquas inferiores. Cau
ſa aūt que eos ad hoc induxit vna videē
eē contrarietas quā opinati ſunt eſſe inter
celū iſtud et terram. Terra autem omniū
corpoꝝ imobiliſſima eſt ſm totum partes
enim eius multe ſm totum mouētur. Si-
cut vna gleba vel vnꝰ mons quemadmo
dum apparet in terre motu. Celum vero
mobiliſſimum omnium corporū que mo-
ta ſunt nobis. Quare ſicut illa infima ita
illud ſupremū. Alia autem cauſa quoniā
quies et motus cōtraria ſūt. locus vō me-
dius in ſpera mūdi. q ⁊ infimꝰ ē locꝰ ē ge-
tꝰ. ꝑꝑꝰ ⁊ ꝓpē hāc cauſā datꝰ ē t̄re naturalit̄

Sicut et quies data eſt ei ſolū ſcd̄m totū.
Quare motus locus ꝓprius erit extremꝰ
ſiue ſupremꝰ. hoc igit̄ celū qd̄ ē mobiliſſi
mū oīm ſupremū naturalit̄ obtinet locū.
Modis eñ omnibus eis viſum ē. vt ſicut
infima mundi pars. id ē terra ſm̄ totuꝫ ꝑ
petuo tota quieſcit. ita vltima pars mūdi
ſiue extima tota perpetuo moueat̄. In ſe
quētibꝰ autē ſatiſfaciā tibi de hoc. ⁊ decla
rabo celum aliud eē quod eſt omniū celo
rū vltimū ac ſupmū. cui nec ē motus nec
inquietudo aliqua. imo ē perpetua ſtabi
litate quietū atqꝫ firmatū. Q̄ſi qui ſic po
nunt ponāt celos. nō alia de cauſa moue
ri niſi ꝓpter generationē ſeu formationeꝫ
generabiliū ſicut dicunt de rota figuli nō
erit nature motus huiuſmodi ſed obediē
tie dei altiſſimi ceſſaturꝰ ex neceſſitate cū
ceſſabunt generatio et corruptio q̄s eē ceſ
ſaturas ſuo loco patefaciā tibi ꝑ vias pro
bationū ſi deus voluerit et etiā ipos mo
tus celoꝝ ceſſaturos.

Stabilitio decimi celi qd̄ empireū vo
catur et ſtabilitatis atqꝫ quietis ipius

T quoniā ꝓphete tanto credidit.
e ꝑmum gens hebreoꝝ inducta ſi
gnis et mirabilibus in q̄bus miſ
ſus eſt vt ei crederet̄ ab ipis et per que eti
am humiliato rege egyptioꝝ. ⁊ flagellata
egypto flagellis. q̄bus nec dij egypcioruꝫ
reſiſtere poterunt populū hebreoꝝ a ſerui
tute egypcia liberaret. gens etiam xp̄iano
rū nō eñ minus eidē ꝓphete credit. quin
etiam magnificentius atqꝫ ſublimiꝰ d̄ eo
ſentit et ſermones eius. Sicut et vere ſūt
ſermones reputat dei. ⁊ nephas eē cōtra
dicere eis ꝓſeq̄r tibi narrationes eiuſdeꝫ
ꝓphete et declarabo veritatē in quaꝫ lex
vtraqꝫ conſentit. Dico igr̄ q̄ celū vltimuꝫ
vt p̄dixi eſt vltra nouem notos ac nomia
tos celos ſupeminens eis diſtantia mul
ta et eſt iſtud celum habitatio ſubſtancia
rū q̄ vocātur angeli ſancti et terra eiꝰ non
ē contrariū ſm̄ totū ſꝫ ſcd̄m mediū ſui qd̄
nomināt infernū. Quēadmodū enim in
fernus locus ē pure ⁊ maxime ⁊ ſoliꝰ mi
ſerie. Sic celū illud locus ē pure ac maxi
me ſoliuſqꝫ felicitatis. Manifeſtū eſt
autē tibi per ſe q̄a indigētia eſt pars miſe
rie q̄re manifeſtū ē in loco illo nihil eē in
digētie ſicut nihil miſerie. Motus aūt oīs
ꝓpter indigentiā ē ⁊ ſi fuerit localis erit ꝓ
pter indigentiā. loci aut ſitus q̄ per motuꝫ
querit̄. Quare apud celū illud oīno im
poſſibile ē eſſe motū. Q̄ſi dixerit q̄s q̄m
habitatores celi illiꝰ ſeorſum ſunt ab om
ni indigētia nō autē ipm̄ celū ⁊ ꝓpter hoc
mouet̄ q̄a ipm̄ idiget renouatiōe ſituū in
partibꝰ ſuis nō in ſe totū. vel q̄a motꝰ ipe
ꝑfectio eiꝰ ē. Dico quoniā ſermo ipe erro
neus ē ꝑmū q̄a motu iſto ⁊ ſi acq̄runt̄ no
ui ſitus ꝑtibꝰ celi ꝯtinue ſic auferēt̄ ⁊ cōti
nue per eundē motū eiſdē. pars eñ q̄ mo
tu venit ad hūc ſitū videlicet vt ſupemine
ret verticibꝰ nr̄is. eodeꝫ motu rapit̄ ⁊ de
pellitur ab eodē ſitu ⁊ ad hūc modū ſe hꝫ
de ſingulis ꝑtibꝰ celi illiꝰ. Quare q̄cq̄d ac
quiritur de ſitibus partibꝰ celi per motuꝫ
illū circularē totū aufertur eidē per ipſum
Quicquid igit̄ confert eis in parte iſta au
fert eiſdem. Idem eſt igitur ac ſi nihil per
huiuſmodi motuꝫ eis acquireretur. Qua
re oīno eſt eis ſuperfluus et inutilis hu
iuſmodi motus. Amplius. Si virtus
illa ſiue anima ſiue ſit alia ꝓpter hoc que
rit vel amat motum eidem vt partes eius
ſitus illos acquirant ergo ꝓpter contrari
um debet et querere et efficere motū con
trariū. Quia igit̄ per huiuſmodi ammit
tunt ſic acq̄ſitos ſitus. debet virtus illa ꝓ
hibere motum auferentem eoſdem ſitus
quare non magis mouebit virtus illa ce
lum q̄ȝ quietabit. Amplius. Aut appe
tit celum ſitus illos propter ſe aut propter
aliud. Si ꝓpter ſeipos quieſcet igitur illis
acquiſitis. quoniā ꝯpletum erit deſideriū
eius in ꝑte iſta. Quare ſicut ſꝑ mouet̄ ita
ſꝑ quieſcet ex neceſſitate. Cum ſemper ob
tineat ſitus quos per motuꝫ acquirit. hoc
autem eſt dicere quia in omni hora ⁊ om
ni pūcto obtinet ſitus in ꝑtibꝰ ſuis ad q̄s
ꝑ motū venit. Q̄ſi dixerit q̄a ꝓpter aliud
querit ſitus huiuſmodi partibꝰ ſuis celuꝫ
q̄ȝ propter ipos. Dico quoniam aut acq̄ſi
tis illis acquirit illud aut nō. Si ſic ceſſat
igitur motus acquiſitis ſitibus illis. omis
enim motus ceſſat acquiſito fine q̄ ꝑ ipm̄
intendebatur. Si autem non acq̄rit illud
vel obtinet acq̄ſitis ſitibꝰ huiuſmōi. Fru
ſtra igitur intendit ſitus illos ꝓpter illud.
Inſuper et erronea eſt eius intentio q̄ in
tendit per ſitus huiuſmodi acquirere. qd̄
non obtinet eis obtentis. Si vero dixerit
quia motus eſt perfectio quā intēdit ipm̄
celum. Seq̄tur hunc ſermonē q̄ omniuꝫ
perfectibiliū ipm̄ viliꝰ ſit et hoc multiꝰ viis
Primū q̄m ꝑfectibiliꝰ iferioribꝰ id ē q̄ ſūt
in mūdo nature motꝰ via ē ad ꝑfectionē.

Nulli autem ē pfectio vilioꝛ ꝙ̄ via ſine fine in q̄ntū via eſt. Quare perfectio celi ſm̄ hoc erit vilioꝛ om̄i perfectione cuiuſcunqꝫ alterius perfectibilis. Secūdo quia cū interrogati fuerint ꝓpt̄ quid moueať celuꝫ nō habent quid reſpondeāt. aut eniꝫ mouetur propter motū et ita mouetur vt moueatur et ita erit motus cauſa ſuipſius. ꝙ ē manifeſtū impoſſibile. aut reſpondebūt quia mouetur ꝓpter aliud. et tunc nō eſt motꝰ perfectio illa quā q̄rit. ſed illud aliō qō per motū querit ⁊ ꝓpter quod moueť Non poteſt igiť reſpondere ad hāc queſtionem ꝓpter quid mouetur celum.

Amplius. aut moueť ꝓpter aliq̄d aut nō. ꝙ ſi mouetur ꝓpter aliquid ergo propter motū vel ꝓpter aliud. Jam aūt vtrū qꝫ deſtruxi tibi et oſtendi. quia nec ꝓpter aliud. Relinqtur igiť ip̄m moueri ꝓpter nihil. id ē nullo fine. quare nullo fructu vľ vtilitate. fruſtra igitur et vane mouetur.

Amp̄. Si motus eſt totus finis quem intendit aut intendit huiuſmodi finem ꝑ viam aliquā aut nō. Si intendit eū per viam aliquā. via autem per quā venitur ad quemcunqꝫ finem non eſt niſi motus. aut mutatio aliqua. quare per motum intendit motum. et per motū nō poteſt intēdere eundem motum. tunc enim idem eēt finis ſibip̄i et via ad ſeip̄m. Quare prius et poſterius maiuſqꝫ ⁊ minus ſeip̄o. Cū omnis finis et maioꝛ et melioꝛ et prioꝛ ſit via ſua. hoc eſt que ducit ad illuꝫ. Si v̄o intēdit motū iſtum per aliū erit eadē queſtio de illo alio. et ibi res in infinituꝫ. Amplīꝰ. ſi motꝰ iſte eſt finis vel perfectio quā intendit celū vltimū ergo eo acquiſito debet quieſcere. Quia igitur ſemꝑ hꝫ hūc finem. ſemper debet quieſcere. Amplīꝰ Motus ē diſpoſitio nō permanēs in partibus ſuis. imo ē iugiter fluens ⁊ nihil eiꝰ totū ſimul ē nec poſſibile eſt aliq̄d illiꝰ ſtare vľ retineri. Quare ſi motus ē perfectio celi illius vel finis perfectionem intēdit et querit. quā retinere nō poteſt et que ex neceſſitate tota elabitur. ita vt nihil eius retineri poſſibile ſit. Quis autem erroꝛ intollerabilioꝛ inueniri poteſt. ꝙ̄ perfectionem querere que ſemꝑ ſit in defectu et fineꝫ in quō quieſcere impoſſibile ē. Amp̄. autem celū iſtud intendit omnes reuolutiones ſuas que future ſūt ei. aut intēdit vnā earū aut quaſdā. Si omnes impoſſibile igiť ē deſideriū eius adimpleri. cuꝫ impoſſibile ſit oēs reuolutiones cōſumari ſcōm eīn poſitionē eoꝝ nec numerus ē nec finis reuolutionū celeſtiū. quare nec conſumatio. Amp̄. ſcōm hoc finis deſideriū iſtius quo moueť celū infinitus ē ⁊ infinibiľ. et ꝓpter hoc deſideriū eius ē inadimplebile. Quemadmodū ſi aliq̄s intēderet cogitare pecuniam infinitam. ſtulto deſiderio duceretur et erronea intentiōe. ſi pecuniam infinitam ip̄um habere impoſſibile eēt. Si v̄o intendit vel vnā aliquā vel aliquas determiate illis igiť expleť quieſcet

Amplīꝰ. totus motus p̄teritus iaꝫ diſperiit et abſceſſit in nihilū ergo quaſi medietatē ſue pfectionis amiſit. Quare remanet impfectū celū iſtud. q̄ntū ad hoc ꝙ eīn om̄ino non ē pfectio altioꝛ eſſe nō poteſt. Si igitur eſt perfectū celum hmōi pfectione videlicet que ē motus ſolo motu futuro perfectū eſt. Si ille etiā ſit̄ oīno nō ē q̄re non ē pfectū celū hmōi perfectione niſi per id qō nō ē Amp̄. Nihil ē motu deficientius cum eius eē non ſit niſi deficere Quare nihil ē perfectioni ineptius. Qualiter igr̄ perficit celum qō manifeſtū eſt inter coꝛpoꝛa eē pfectiſſimū ſm̄ eos. Amplius. Anima illa q̄ mouet celū ſm̄ iſtos intendit ei acq̄rere in partibꝰ ſuis q̄ſdam poteſt alios vt q̄d ergo nō retinet illos cū acquiſierit illos. Amp̄. nō minꝰ intendit huiuſmōi anima trāſferre partes celi a ſitibus quos ei acq̄rit. ꝙ̄ adducere illas ad ip̄os. Non minꝰ igiť intēdit auferre illi ſitus illos ꝙ̄ cōferre. Quare nō minus intendit perficere celū q̄ntū ad hoc ꝙ̄ pfectiones eidem auferre. Amp̄. ſicut idē motus rectus ē acceſſus ad vnū locū et receſſus ab alio. Sic motus iſte circulaŕ ꝑtium celi ſimul eſt acq̄ſitio nouoꝛū ſituuꝫ et amiſſio quoꝛundā alaꝛū equalentium videlicet eoꝛum quos obtinent nunc partes ille. Quare non plus ē perfectio ꝙ̄ defectio. Amplius. q̄ vtilitas ē partibꝰ celi in acquiſitione nouoꝛū ſituū. quos obtinebunt poſt p̄ſens nunc. Cum eīn nō melioꝛes ſint ꝙ̄ hii quos nunc obtinent nullo modoꝛū eſt eis vtilis acq̄ſitio eoꝝ. Quare inutilis ē vel celo vel partibus eius motꝰ huius. Amp̄. aut melioꝛes ſunt q̄dam de hmōi ſitibꝰ partibꝰ celi q̄m alii aliquo mō aut nō. Si melioꝛes. debēt igr̄ partes celi diutius in illis eē. ꝙ̄ in aliis. hoc autē nō ē verū. cū motus celi cōtinuus ſit ⁊ eq̄lis. Q̄ť ſi nullo mō melioꝛes ſunt quideꝫ

eorum aliqbus ex aliis. In nullo igr̄ pro
deſt eis mutare eos quod antē nullo mo
dorū ꝓdeſt omino vel nociuū ē vel vanū
Quare mutatio ſituū ſiue motus ē omni
no vel nocia celo vel ꝑtibus ſuis vel inuti
lis ⁊ fruſtra. Amp̄. ſi oīs ſitus ſunt eq̄
boni celo ⁊ ꝑtibus eius ergo cū deſerit q̄ſ
daꝫ et acq̄rit alios eque bonos amittit vt
ſunt illi quos acq̄rit. ꝓide igitur ē ac ſi nō
acq̄reret. q̄re fruſtra laborat in acq̄rendo
Amp̄. ſi ꝑficitur in aq̄rendo neceſſe eſt
vt deꝑficiatur amittēdo eq̄ bonos Si em̄
aq̄ſitio nouoꝝ eſt ꝑfectio eiuſdē neceſſe
ē vt ammiſſio eoꝝ ſit amiſſio ꝑfectiōis.

Q̄ꝛ celū extremū ſiue ſupremū necē ē
eſſe quietiſſimū.

b Ec igitur oīa agregaui hic vt pate
facerē tibi q꞉ motus nō poteſt eē
ꝑfectio Et q̄m quies atꝫ ſtabilitas
dignior eſt eē ꝑfectio eiuſdē vel comes ꝑ
fectiōis quin ꝑfectio hec finis ē in quo q
eſcit vnūquodꝗ Motus em̄ fruſtra ē vbi
nec indigētia nec imꝑfectio ē. Manife
ſtum etiā eſt. q꞉ natura nō mouet niſi ad
id in quo gēibile intēdit ſubiectū quod
mouet et ꝓpter hoc diffinit̄ ab Ariſtotile
ꝑncipiū motus ⁊ quietis per ſe mobilis ⁊
cetera. quia etiā ſi vera eēt poſitio eorum
motus celi nō eſſet per ſe celi. ſed partiuꝫ
eiuſdē. et hoc eſt q̄m cuius eſt finis eiuſdē
eſt ⁊ motus. Quia igitur finis ⁊ perfectio
huiuſmodi motus valet renouatio ſitu
um eſt partiū ipſius celi per ſe erit ⁊ mot⁹
celi earuꝫ ꝑ ſe cū renouatio ſituū ſit finis
⁊ perfectio. Econtrario aūt didiciſci ⁊ dici
conſueuit a phylozophis. Celū igitur ex
tremū ſeu ſupremū neceſſe ē eſſe quietiſſi
mū ꝓpt̄ vltimitatē elōgatiōis ſue ab im
perfectione ⁊ indigētia. Amp̄. qualiter
creator ꝓuidiſſet terre de loco q̄etis ꝑpe
tueꝗ ſtabilitatis. et nō potius celo maxi
me vltimo ſed reliq̄ſſet eum in inquietu
dine ⁊ in inſtabilitate ꝑſertim cū poſt ra
tionē vniūeſalem futurā quā om̄is lex ꝓ
mittit ibi colocandi fuit oēs quib⁹ boni
tas creatoris ꝑparauit felicitatē eternā et
quos elegit ad illā. Non em̄ poſſit ibi eſſe
eis felicitas niſi eoꝝ habitatio tam inge
ta vertigine continue volueret. Mot⁹ q̄p
pe vltimi celi eſſet omni tempeſtate rapi
dior quia ⁊ ōquolibet alioꝝ celorum hoc
manifeſtū eſt. De ratione v̄o mortuoruꝫ
licit omnis lex eā ſupponat certitudinē ti
bi faciā loco ſuo. videlicet in capitlo ō re

nouatione vniuerſi.

De ordine ſiue poſitione empirrei celi
ad alia corpora.

b Ys igr̄ ita determinatꝭ ⁊ poſitꝭ vi
delicet q̄ celum p̄mū creatū qui
etiſſimū ſit i extremo ⁊ ſupmo vni
uerſi corporei ſeu corꝑalis terra v̄o ex op
poſito. dico quia conſequēs eſt vt celū q̄d
eſt in vltimitate mobilitatis ſit in equali
diſtantia ab illis duobus. hoc ē dicere in
medio eorū. Sicut narrat ſ̄m o ꝓphetic⁹
fiat firmamentū in medio aquarū aquaꝫ
quippe totā maſſaꝫ ſeu molē que inter t̄
ram et celū illud quietiſſimū creata eſt. ⁊
hebrei ſ̄m ſapiētes ⁊ xp̄iani in rebus diui
nalibus ꝓphetātes nominatam dixerūt
Quidam aūt etiam terrā ⁊ abyſſum ipaꝫ
vocatā arbitrati ſunt terrā ⁊ aquam quia
potētialr̄ vtrunꝗ eorū erat. Utrunꝗ em̄
ex ea erat generandū ⁊ generatū eſt om̄i
potenti v̄tute creatorꝭ abyſſum aūt quidā
eam dixerunt ꝓpter ꝑfunditatē ⁊ confu
ſionem. Narratio aūt ꝓphetica totuꝫ in
ſinuat fuiſſe aquā a terra vſꝗ ad celū em
pirreū ⁊ totū vocat abyſſum que eſt ꝓꝑa
nominatio aquarū multarū ⁊ in medio
hoc aque quā p̄re multitudie ſua vocauit
abyſſum. Hic factū fuiſſe celuꝫ q̄d ⁊ vocat
firmamentū De igne v̄o ⁊ aere ac genera
tionib⁹ eorum nullā videtur penitus face
re mentiōꝫ licꝫ quidā ex philozophis he
breorū ſomniauerit per ſpm̄ domini pro
phetam aera intellexiſſe eo q̄ apud eos
hoc ē in littera hebraica legꝭ ꝓ ſpiritu ha
betur ventus tāꝗ ventū opinaretur eſſe
aera motū. Q̄ꝛ ⁊ quidam eſtimauerunt
et error eorum deſtruit in ſciā Metheroꝝ
per tenebras v̄o vbi dicitur ⁊ tenebre erāt
ſup faciam abyſſi voluit intelligere igneꝫ
elementū eo q̄ tenebroſ⁹ ſit ignis hm̄ōi
Si ēm̄ luminoſus eſſet. videretur vel de
nocte vel de die cū totaliter circūdet aera
⁊ natet ſup ipm̄ ⁊ ita totū celuꝫ videretur
nobis ardere qui ſum⁹ in terra. hm̄ōi au
tem error eſt ex ipo ſermone ꝓphetico ma
nifeſt⁹ eſt q̄m ſecundū hoc dixiſſet ꝓphe
ta quia tenebre erāt ſuper ſpm̄ domini id
eſt ignis ſup aera. Amp̄. firmamentū
non eēt factuꝫ in medio aquaꝝ. Si enim
eſſet factum in medio eaꝝ. Sicut et ipē te
xtus ꝓphetie dicit pars aquaꝝ eēt ſub eo
⁊ pars ſupra aer v̄o ⁊ ignis ex neceſſitate
ſunt ſuper oēs aquas. ⁊ erant ſ̄m ipſum
tunc ergo neꝗ aer neꝗ ignis eēnt ſub fir

mamento neqꝫ iſte aer eēt veri nois ſʒ po
tius aqua calefacta Amp̄. in ordinatiſ
ſime locaſſet deꝰ celum in medio aquaꝝ
cū naturali nobilitate ſupeē debeat om-
nibus elemētis ⁊ hoc requirit etiā motus
eiuſdem circularis ꝗ recto motu ex neceſ-
ſitate ꝑor eſt atqꝫ ꝑfectior. Motus aūt ele-
mentoꝝ omniū rectus ē ꝓpter hanc diffi-
cultatē dixit noīe aquarū ꝓphetam vſuʒ
fuiſſe equiuoce ⁊ noīe aquarū intellectaʒ
fuiſſe totam materiā illam qua facta ē ge
neratio celoꝝ ⁊ elemētorum. Et in hac eq
uocatione multi etiā ſapientū chriſtiano-
rum eideʒ ꝯcordāt dicētes. Cum eīm dictū
ab eodē ꝓpheta. Cōgregētur aque ꝗ ſu-
per celos ſunt in locū vnum intellexiſſe eū
notas nobis aquas q̄s maria ꝯtinēt. Cū
vero dixit fiat firmamētū in medio aqua-
rum ⁊ diuidat aquas ab aquis intellexiſ
ſe eum p̄dictam materiaʒ ⁊ ex media pte
eius factos fuiſſe nouē celos tanqꝫ ſi dice
retur. fiat firmamentū in medio aquarū
id eſt firmitas qꝫ eſt dicere firmeť mediū
earum firmitate ſcʒ ac ſtabilitate celeſtis
forme vt nō ſubiaceat mutabilitati ⁊ cor
ruptiōi cui ipa aqua ⁊ inferiora corpa ſub
iacent ⁊ intellexerūt aliꝗ firmationē iſtaʒ
congelationeʒ ⁊ obdurationē inſtar chri-
ſtalli. alij vo coagulatiōʒ ſimplr eam no-
minauerūt. Sicut qdem ex phyloſophis
hebreoꝝ dixit coagulata eē gutta media
hoc eſt mediū aquaruʒ ſiue media pars.
Qualiter āt hoc factū ſit in ſeq̄ntibꝰ deter
minare tentabo. Iterū autē reuertar ad
ſtabiliendū ꝓbationibꝰ ⁊ declaratiōibꝰ
alijs primū celum qđ empireū vocāt qui
de illo loquunť. Dico igitur quia omnis
locus qui in mūdo eſt ſiue oīm debetur
alicui ex corporibꝰ p̄mis queādmodum
infimꝰ locus ſiue mediꝰ debeť terre tāqꝫ
ei ꝓp̄us ⁊ naturalis ⁊ ꝓpter hoc geſcit in
eo quiete ꝑpetua quare ſup̄mus locus in
mundo debetur alicui corpori tanqꝫ eius
ꝓp̄us ⁊ naturalis ⁊ ꝓpter hoc geſcit i eo
qete ꝑpetua. ē igitur vltra nouē celos mo
biles. celū aliud qetiſſimum. Qđ ſi dixerit
qs quia totū celum nonum qeſcit ſm ſitū
⁊ hoc ſm ſe totū. ſed ptes eius mouentur
ꝓpter acqſitioneʒ ⁊ renouationē ſituum
quos ptes inqrunt naturaliter hmōi ſer-
monis error facile deſtruiť ſcʒ ꝑ hoc qđ
natura partiū eadem ē que ⁊ totius quo
libet eīm celorum excepto forſitan ſtellato
ſimplr ē hoc ē onomeꝝ hoc ē vniꝰ nature
in omnibꝰ ptibꝰ ſuis. Manifeſtū igr
eſt qm̄ naturaliter ptes celorū nec nouos
ſitꝰ nec noua loca inqrunt. Sic neqꝫ ipi
celi. Amp̄. iſti ſitus non ſunt niſi ſupe
minentie directe oppoſitiōis ſuper inferi
ora corpa. Quare pars cuiuſcūqꝫ ex celis
que non excedit latitudinē terre nō habet
iſtos ſitus ad terrā. Cetere eīm partes oēs
declināt ſiue exeūt a directa ſuppoſitiōe
ipius. Eodēmodo ſe habet ⁊ de alijs ele-
mentis id eſt de igne aere ⁊ aqua Si hoc
igitur q̄rit ad ꝑfectiōʒ ſui naturaliter par
tes aūt ſeptētrionales ⁊ auſtrales eundē
naturaliter ſunt oēs cum ſuis celis Inq-
rent igitur naturaliter ſimiles ſuppoſitu-
ones orbi terre et ita mutabunt loca ſua
vt appropinquent ad media celoꝝ ſuorū
et ita partes primi celi ſcilicet noui auſtra
les et ſeptentrionales ſcʒ appropinqua-
buut ad ptem eqnoctialis circuli ſiue eq̄-
toris diei Quare diſſipabunť oēs celi per
eandēviam per quā ⁊ nonū. Amp̄. ma
nifeſtum eſt habitationem beatificando
rum hominū ſeorſum eē a turbine ⁊ tem
peſtate tante rapiditatis. Neceſſe eīm eſt
illam eſſe pacatiſſimā. Si igr celo in aliq̄
collocandi ſunt hoīes beatificādi ſeu glo
rificandi in celo qetiſſimo ac pacatiſſimo
collocabunť. Manifeſtū igr ē tibi ſi
tamē noſci ad hoc gloriā ſtati illius quia
nulla habitatio digna ē eis aut ꝯueniens
illi felicitati niſi celiſtis. Corpa enim illoꝝ
ſicut doceberis in ſeq̄ntibus incōꝑabili-
ter maioris erunt glorie qꝫ aliqđ ex nouē
celis noīatis ⁊ qꝫ aliqua ex ſtellis vel lu-
minaribꝰ Qđ ſi collocarenť in celo taʒ ra
pide volubilitatꝭ aut reuoluerenť cuʒ eo
⁊ tunc inqetiſſima eēt vita eorum aut tur-
bulentiſſima. ſed ⁊ reuolutiōis ipoꝝ im-
poſſibile eēt fructū aliquē aut vtilitatē in
ueniri. aut ſtarent celo illo reuoluto ⁊ tūc
ex nccītate tot ſciſſure fierent in corꝑe celi
illiꝰ quot eēnt ibi corpora glorificādorum
hominū. ipi aūt ponūt oē celū inſecabile
⁊ impaſſibile. Amp̄. cum terra imobilis
ſit ⁊ extrema pars mundi id ē celum mo-
bile ipiqꝫ ponant mundum aīal eſſe quē
admodū et plato ponit ipm eſſe animal
cuius pes id ē infimū immobiliſſimū eſt
caput autē mobiliſſimū. hoc autē videtur
puerſitas. Amp̄. in vnoquoqꝫ genere
perfectum eſt melius ⁊ p̄us imperfecto. et
non indigēs indigente. inq̄ntum talia ſūt
Corpus igitur qđ non indiget motu neqꝫ

vt perfectione. neq3 vt via ad pfectionem melius eſt atq3 pus indigēte alterutro dictorum modorū. Que autē meliora ac pfectiora ſunt priora q3 alijs magis ſunt ꝛ digniora ſunt vt ſint q̄3 illa. Quare ſi ſunt corpora impfecta indigētia ꝛ poſteriora erit ex neceſſitate multofortius celū quale pdixi tibi vi3 pfectū ꝛ nō indigens motu

Amp. ſi deus creaſſet hmōi celum q̄le diximus non eſt dubiū quin multum addidiſſet pfectioni vniuerſi corporei ſeu corpalis ꝛ tunc eſſet ꝯpletu3 in genere ſuo et nullum ei genus operū deeſſet. Quare manifeſtū eſt ſi deeſt ei iſtud incompletū ipſum eē in genere ſuo. Omniū enim corporum nobiliſſimū ac pfectiſſimu3 eidem deeſſet. Quemadmodū etiam mundus elemētaris incompletus ꝛ impfectus eēt ſi ei vel ignis vel aliud ex elemētis quattuor deeſſet Quia igitur compleuit deus ꝛ perfectū fecit omne ſiue vniuerſum corporeum neceſſario dedit ei hanc partem nobiliſſimā ꝛ que eſt tanq̄3 caput ipſius ꝛ ꝓpter hoc quaſi ſine capite ip3 feciſſet niſi caput iſtud id eſt mēbrum eiuſdē nobiliſſimū in ſupremo ꝛ quaſi in eiuſdē v̄tice collocaſſ3. Qꝫ ſi dixerit quis quia ocioſū eſſet illud celū. iam dedi tibi ſup hoc vnā vtilitatē ipiꝰ vi3 habitatiō3 iocūdiſſimā hominū quibus danda eſt eterna illa felicitas. Aliam v̄o complementū ſiue perfectionem vniuerſi corporei. Terciā adducunt aliqui ex theologicꝭ ſanctiſq3 doctoribus valētem habitatiōi angelorū. dicentes celum illud q̄3 cito creatum eſt ſanctis angelis eſſe repletum. Et hāc reuera q̄ſtionem difficile determinabilē. Si em̄ celū illud locus corpalis eſt repleri non p̄t niſi corporeis ſubſtātijs. Spūales enim ſubſtantie ſicut et magnitudinē corporalem nō habent. ſic nec locum replere poſſunt.

Amp̄. quid ad hmōi ſubſtātias de habitatiōe corpali Sicut em̄ nihil ad corpora de habitatiōe ſpūali. ſic nihil ad ſpiritus vel ſpūales ſubſtantias de habitatiōe corpali. Propꝛ hmōi mōi raciotinatiōes irrident imperiti ſermōes ſanctos autenticos et diuinis reuelationibꝰ editos ꝛ ſcriptos. Ego v̄o intractatu de huiuſmodi ſubſtātijs vi3 abſtractꝭ inuiſibilibus patefaciā tibi v̄itatem ſi deus voluerit. Quarta vero vtilitas celi empirei eſt manifeſtatio glorie ac magnificētie creatoris quemadmodū enim i palatio regā li ex aſſiſtentibus ipſi regi ex multitudine ac varietate miniſtrorū3 ex ornatu et apparatu ipſorum nec nō ex ipſis obſequijs eorundē. ex ipſa etiam mificentia ꝛ decore palacij appet magnificentia ꝛ gloria regis. Sic in iſto celo tanq̄3 regi ſeculorū p̄clarō nobiliſſimoq3 palatio dei gloria incogitabiliter cōſpicitur. vbi milia miliū miniſtrant ei ꝛ decies centena milium aſſiſtunt eide3. Ubi innumerabiles militū celeſtium chori laudes eiꝰ ineffabilis cōcētus ſuauitate reſonant inceſſanter Ubi tantus eſt decor tanta claritas ꝛ pulchritudo. tam ſpecioſus ornatus omniū ꝛ ſingulorū vt terreni regni gloria q̄ntumlib3 inclīti at3 magnifici modiciſſima ac ſeruilis adminiſtratio ad illius ꝯpatiōnē certiſſime apparet.

Nota ſolutionē q̄ſtiōis ſupius dicte.

Quod aūt querunt q̄d ad ſanctos angelos ō habitatiōe loci corpalis ptineat quāq̄3 i ſe ipſis aliq̄d ſētire poſſint vi3 quantū pertineat ad aīas humanas. Que indubitāter incorporee ſunt quantū inq̄3 ptineat ad ipās de habitatione ſua incorpibus que vtiq3 habitacula earū ſunt. Quātu3 diligant ſpecioſitatem eorum ſanitatē ꝛ alias bonas diſpoſitiōes ipſius ꝛ qꝺ eſt ab eis remotiuſ q̄ntum diligant domoꝝ etiam corpaliu3 pulchritudinē ꝛ qꝺ vltra eſt atrioꝝ ꝛ ortorum amenitatē ꝛ qꝺ eſt magis adhuc longe ciuitatū etiam ſuarum magnificentia3 ꝛ amplitudinē. ꝛ qꝺ eſt poſt oīa hoc totiꝰ regionis eſt vt etiā regni in quibus corpora earū ſunt ſimiles diſpoſitiōes. licet nihil ſalubritatis afferrant corporibꝰ earu3 Si hec oīa attenderēt ex hac cōparatiōe ad āgelos ſāctos aliq̄d qꝺ nobilitate at3 ſpecioſitate celi empirei pertinere nec irriderent nec forſitan mirarenꝛ Cū aute3 diligentius vniuerſu3 corporeū cogitauerꝭ ꝛ homini compauerꝭ inuenies ipm oſtēſum in conſideratione illius videlicet q̄a quēadmodum homo qꝺ ſpiritualiꝰ eſt in ipſo hoc habet intimū hoc eſt intus. Qꝺ autem eſt corporeū hoc h3 extra Uidebiſ mundū ſiue omne ecōtrario ſe habētem hab3 em̄ corpulentiorē ſui partē ac viliorē intimā ꝛ hec eſt terra. Subtiliorē v̄o at3 nobiliorem ꝛ a corpali groſſicie remotiorem h3 extimā ſiue forinſeca3. ac ſi diceret quia mūdus habet corpus ſuum intra et cor extra circundās ipm corpus ꝛ circūuol

uens ex omni parte homo ꝙ corpus hȝ extra ⁊ cor intra minꝰ ſuo corpe pene incō parabiliter corpus autē maius ipo corde econtrario aūt ſe hȝ omne ſiue mundus cor eñ habet maximā partē in totalitate ſua iam aūt didiciſti quia cor vas ē ⁊ rece ptatiuū ꝓpriuȝ et vite ⁊ vitaliū ⁊ etiam ſe des eſt ſeu ſoliū ipſius anime totū reſidu um regentis ⁊ aminiſtrātis Sic celum vl tima ea que maxima vitalia ſunt in mun do ſeu vniuerſo cōtinere neceſſe ē ⁊ eē cre atoꝛi ſedem ac ſoliū vniuerſum regētis et aminiſtrātis. et hic ē ſermo qui ſepe apō ꝓphetas legit̃ ex pſona eiuſdē. Celum ſe des mea ⁊ in celo ſedes eius ⁊ qcunqȝ de gloꝛia eiꝰ ad dignū locuti ſunt celū ſedē eius eſſe dixerūt ſicut narrat Ariſtotiles in libꝛo celi ⁊ mundi. Sedem aūt indubi tanter neceſſe ē eſſe qetam ac ſtabiliſſimā Eſt igitur celum empireū velud amictus ſplendoꝛis totius mundi ⁊ velud tectum pulchꝛitudinis p̄clari palacij dei ac dña toꝛis omniū ſeculoꝝ. ⁊ velud operimētuȝ ſpecioſiſſimū templi ipius qđ vtiqȝ totus mundus eſt ⁊ eſt habitaculū gloꝛie ipius penetrale ac intimū iuxta qđ p̄dixi tibi quia qđ extimū eſt in mundo hoc eſt inti mū ac nobiliſſimū in eodēȝ ⁊ alia compa tione velō ſacrariū eſt in eodē templo qđ eſt mundus. Sacrariū inq̄ȝ continens et recipiens quecunqȝ in toto vniuerſo ſan cta vel ſacra ſunt ⁊ dignitate tam nobilis habitaculi digna. ⁊ ipm eſt celuȝ qđ celat ⁊ ꝯtinet oīa tā viſibilia q̄ȝ inuiſibilia et ꝓ pter hoc potiſſimū celi nomīe digniſſimū Q̄l ſenſiſſe videtur qui dicit quia celuȝ ē ꝯtinētie viſibilium ⁊ inuiſibiliū iſtud celū eſt domꝰ dei vberrima a cuius vbertate inebꝛiantur om̄es qui in ea ſunt ⁊ de cuiꝰ plenitudīe inſtar tenuiſſime atȝ rariſſime irroꝛationis in iſtā regionē inferioꝛē aſpgit̃. Ipm eſt ciuitas quā fluminis impetꝰ letificat quā toꝛrens voluptatꝭ ſpūalis in effabilis replet. iuxta ſermones ꝓphetaꝝ a quoꝝ fide ⁊ veritate ſuadeo tibi q̄ntis poſſum in nullo recedere. Qm̄ autē iſtud eſt p̄marum ac nobiliſſimarū ſubſtātiaꝝ habitatio. idē āt eſt oꝛdo ſubſtantiarū q et locoꝝ ſeu habitationū eoꝛum ꝯſequēs eſt vt quemadmodū ille pꝛime ſunt inter ſubſtantias ſic habitatio eaꝝ pꝛima inter habitationes oꝛdine nature quare ſicut il le p̄mo creande fuerūt inter ſubſtantias Sic ⁊ habitatio eaꝝ inter habitationes Quare celū illud creandū fuit inter celos et locus ille p̄mo creandus inter loca. Amp̄. ſi mundus eſt velud domus regia habens omnes ſibi congruētes officinas In domo aūt regia p̄ncipalis poꝛcio au la eſt ſeu palaciū ⁊ ꝓpter hoc pꝛimo edifi canda. deinde alie officine tanq̄ȝ appen dentes ei et non exiſtentes niſi ꝓpter illā

Manifeſtū autem eſt qđ celum iſtud omniū partium mundi. amplius ē atȝ ca pacius ⁊ ꝓpter hoc aule vel palacij noīe inter partes mūdi ſolū dignum. p̄mo igi tur edificandū fuit ab ipſo rege cuius au la vel palaciū eſt. Deinde alie partes mū di tanq̄ȝ domus iſtius regie varie officine Eo autē oꝛdine quo palacia regibꝰ aliis edificant̃. Pꝛimo igr̃ creatū fuit quantū fuit de oꝛdine nature. Sȝ vt iam dixi ſo lum creari non potuit qꝛ intra ipm fuiſſet vacuū ſi ſolum creatum eēt. quare creata fuit cū eo terra tanq̄ȝ ei ꝯtraria vt i ſequē tibus dicā. Qualiter aūt creatū fuerit iſtō celum vno verbo expedio quia non p coꝛ ruptionē alterꝰ. alioqn iret res i infinitū iuxta erroꝛem ariſtotilis qui per hoc ꝓba re intēdit generationē ⁊ coꝛruptionē eter nas eē. hoc ē non habuiſſe iniciū. Quare creatū ſimul fuit i ſua materia ⁊ foꝛma id eſt materia eius ⁊ foꝛma ſimul create ſunt altera in altera vel ſub altera. Poſt ipm vero ⁊ ſub ipo ſitu ⁊ loco creata ē materia alioꝝ generandoꝝ hoc ē celoꝝ ⁊ duoꝝ elementoꝝ que ſunt ignis ⁊ aer. Vegeta bilium oīm et animaliū ⁊ alioꝝ genera bilium hec ergo materia fuit aqua iuxta nominotionē ꝓpheticā ⁊ reuera aqua oī um eſt elementoꝝ generationi aptiſſima ita quod ex ea ſola videntur fieri genera tiones oēs vegetabiliū ſola eñ coꝛrumpi tur ⁊ conſumit̃ in genratiōe vegetabiliuȝ quodcunqȝ ⁊ q̄ntecūqȝ fruges ex agro ali quo generētur. terra agri in nullo minui tur q̄ntitate. Ad hunc modū inuenies et de machinis vegetabilibꝰ ſe habere. q̄nte cunqȝ eñ ſilue ex mōtibus oꝛiant̃ mōtes in nullo per hmōi generationē minuunt̃ qđ euidentiſſimū eſt in ſiluis ceſis ⁊ etiaȝ extirpatis. Redeūtibꝰ enim illis p genera tionē vel excreſcētibus. nō inuenies inmi nutam q̄ntitatē terre. Inuenies aūt ipaȝ manifeſte creſcere quēadmodū ſi vas cer te q̄ntitatis terra repleueris ⁊ in eo aliud plantaueris vel ſeminauerꝭ aquā irrigan tem ſiue pluuialis ſiue alia. manifeſte vi

debis ſemper corrumpi atq; cõſumi Terram aũt creſcere vltra quantitatẽ quã habebat quãdo primũ ex ea vas repletũ eſt Quare generatiões vegetabilium ⁊ aialiũ q̃ ex terra fiunt aque maxime debent Ex aere vero vel igne ſi que fiunt generationes pauce atq; rariſſime fiunt. Apparet igitur tibi ex hijs aquã eſſe omniũ elementorum generatiõibus aptiſſimũ ppt hanc cauſam generatiões celorum aialiumq; ac vegetabiliũ expoſiturus pphe ta aquã vocauit cõmunẽ illam materiã ex qua hec omnia generanda erant. Uel ga reuera aqua erat. De qua veriſſime eſt qđ partes eius non eẽnt eiuſdẽ puritatꝪ oẽs Cum eñ profunditas eaꝝ eſſet a terra vſq; ad celum empireũ non eſt mirum niſi partes ille que viciniores erant loco puritatis. ⁊ remotiores erant a loco feculentie ⁊ aliene admixtiõis puriores erant eiſ que econtrario ſe habebãt. Sicut et in oĩ pfunditate aquaꝝ contingit ⁊ in aere ipo qui indubitanter purior atq; ſubtilior eſt cum partibus ſuis a terra ⁊ aquis remotioribus. Debuit etiã idem ordo partium eſſe materie illius in ſubtilitate atq; puritate qui erat in altitudine ⁊ depſſione. et ppter hoc fecem et ſedimen ſeu reſidentiam aliorum elementorũ terram qdem philozophi vocauerũt. Amp. quia celum vltimũ puriſſimũ eſt et ab omni fetulentia remotiſſimũ. terra vero econtrario fetulentiſſima et a pma ſinceritate remotiſſima cũ omnia corpora in mundo ordinatiſſime poſita ſint cõſequens eſt vt que eſt compatio mediorũ corpoꝝ in elongatione ⁊ ppinquitatẽ ad illa extrema eadẽ ſit eorũ adinuicẽ in fetulantia ⁊ puritate in groſſicie ⁊ ſubtilitate. ⁊ eadem ratio eſt in vno illo medio ppter partes ſuas ⁊ in pluribus. Intelligo aũt hic ſic quia eadẽ debet eẽ comparatio partiũ materie illius ſiue fuerit aqua ſiue aque ſimilis que ⁊ corpoꝝ eodem ordine in loco partiũ illarum poſitoꝝ. Si quis aũt dixerit qa celi non potuerunt fieri de aqua tanq̃ materia aque non fuerit potẽs ſine aqua recipere formã celeſtem. Sermo eius erroneus ẽ. materia nanq; corpalis pma poſt q̃ nudata fuerit a forma ſua corpali potẽtialitas eſt indeterminate ⁊ infinite. ⁊ cõmũis ad oẽs formas corpales nec magꝪ appetens vnã q̃ aliam qđ autem in generationibus que fiunt in mũdo nature magis recipit quãdoq; vnam q̃ aliam ex virtute agentis eſt. ⁊ victoria qua expellit formam ſibi cõtrariam a materia ⁊ ſuper inducit ſuã tanq̃ potens fructꝰ ſuper hmõi materiã. Ubi vo non eſt agẽs niſi creator multo incõparabiliꝰ ſic inducet materie denudate formã quã noluerit ⁊ elegerit. Nihil eñ eſt potẽtialitas materie vt obſiſtat beneplacito creatorꝪ ⁊ idẽ ſenciendũ ẽ in omni alia natura Nihil eñ adeo naturale eſt vnicuiq; nature vt eſt obedire voluntati creatoris cũ nihil habeat vnaqueq; natura niſi qđ de volũtate ipius illi datum eſt ab eo. Non eñ circa ſe ſed ſibi et ad ſe fecit oia creator ⁊ ppt hoc nihil cõtra ſe hoc eſt nude rebellet vel rebellare velit aut poſſit naturalr dedit alicui eorũ

De materea empirei celi.

De materia vero hmõi celi primi ac nobiliſſimi an cõmunis ſit .i. ſilis materijs alioꝝ corpoꝝ merito dubitabit aliquis ⁊ fuit qdem quẽ hebrei reputãt philozophũ q dixit qđ deꝰ de ſplẽdore pallij ſui fecit celum terrã vero deniue que erat ſub throno eius. Et q: ſapiẽs apud hebreos reputatus ẽ. Cũ iuxta planum ſuũ ſermo iſte manifeſte erroneꝰ ſit qdem ex alijs eoꝝ philozophis nõ aliud eñ intellexiſſe in ſermone iſto expoſuit niſi qđ per eum aliã fuiſſe materiã celi aliaꝫ vo terre inſinuare voluit p ſermonẽ illuꝫ Mirabile autẽ valde eſt qđ cum ponant materiã pmatiuã vniuſcuiuſq; corpis ab omni forma corporea ſeu corpali in ſe ipa nudiſſimã cum groſſicies ⁊ ſubtilitas et q̃cunq; alia hmõi ſunt forme corpales ſint q̃re manifeſtũ eſt quia de materia nõ poſſunt dici niſi per modũ potẽtie aut potẽtialitatꝪ aut vtrunq; contrarioꝝ cũ contraria circa idem ſm naturã ſolũmodo fieri habeãt Dicit ex materia igr̃ fiat vel ſic corpus ſubtile vel mobile celeſte an terrenũ ſiue alterius modi forme ſoli debetur vel maxime. Quia igr̃ placuit creatori celũ pmum non ſolũ ordine ⁊ poſitiõe ſiue ſitu primũ facere ſed etiã nobilitate ⁊ alijs pfertionibus ipm pficere decorare ⁊ ornare ita vt peminentia pfectionũ ⁊ ornatus oĩbus intueri valentibꝰ appeat decus omnium corpoꝝ mundanoꝝ ⁊ mundi ipius caput ſplendore mirabili redimitũ atq; corruſcum. Et ſupradixi tibi vel cor eiuſdem vt tectum. Hec oia potius per ipam nobilitatem forme celo vel fecit vel dedit crea

to: q̄ per naturā ipſius Materie igitur ei
dem debetur omnis eius ꝑfectio atq; no
bilitas. hoc autē non ex oppoſito ſed tā
q̄ ex incidenti dixi in hoc loco qm̄ de na
turis celorum nō eſt intentionis mee di
ſputare in hoc capitulo. Uerū ꝓpter va
niſſimas opiniões hominū quibus ſom
pniant de materia ꝑma corporum feci re
memorationē hanc de materia primi celi
⁊ vt appareat tibi quoniā non leuitate in
tellectus ita locutꝰ ſum de primo celo ha
bet ex alibi perſcrutate inueſtigatis ac de
claratis que oſtendent tibi loco ſuo.

Q. firmamētū factū fuit in medio aq̄

t T qm̄ incepi ex incidenti expone
re narrationē ꝓpheticā exitu vni
uerſi corporei ſiue corpalis a crea
tore ꝓſequar ⁊ declarabo tibi firmamen
tum ſiue celum continēs nouem celos fa
ctum eē in medio aquarū ⁊ diuidere aq̄s
ab aquis hoc eſt abyſſum implentē totā
cōcauitatem celi empirei vſq; ad terram.
Dico igitur in ꝑmis quia celum hm̄ōi ibi
factum eſt vbi ⁊ eſt. Non em̄ fieri potuit
alibi. Si enim alibi factum eſſe non eſſet
tranſlatum ad locum in quo eſt niſi ꝑ mo
tum localem. hm̄ōi autem motus eſſet ex
neceſſitate vel circularis vel rectus. Tu āt
iam nouiſti quia motu circulari nō receſ
ſiſſet a loco ſuo Si em̄ receſſiſſet mutaſſet
centrū circa qḋ prius mouebatur ⁊ ita nō
eſſet ei naturale mediū centrum illḋ ⁊ ha
buiſſet ſm̄ hoc infinita media motus eiꝰ
cū inter quelibet duo puncta in linea ſint
infinita. Quare inter centrū qḋ eſt modo
medium motus ipius ⁊ primum centrū
eius eſſent infinita puncta. quorū quodli
bet fuiſſet mediū motus illius circularis
per quē veniſſet ad locū in quo modo eſt
⁊ motus ille eſſet ſicut motus rotarū curru
um aut quadrigarū qui motus lōge a na
tura celorum. Amp. ſi non fuit factum
in aquis illis ſiue in abyſſo illa ſed extra
eſſet ergo factum vel in celo empireo vel
in vacuo extra ipm. Jam autem declara
ui tibi in eis que ꝑceſſerunt qa nō eſt poſ
ſibile nec vnq̄ fuit corpus aliquod eē ex
tra ſperam vltimā mūdi in vacuo. Jn em
pireo ſ vero celo manifeſtū eſt ipſū non fuiſ
ſe creatum qa reliquiſſet vacuū in illo cuꝫ
nihil motum eſt motu quo ꝑuenit ad lo
cum vbi eſt ⁊ feciſſet ſciſſurā exiens de ce
lo empireo et diſſipationē eius incredibi
lem cum ſit groſſioris ſubſtantie. Ma
nifeſtū igitur eſt ipm̄ fuiſſe creatum intra
empireū ⁊ ꝓpter hec merita aq̄s ſiue in
aquis. Non inconuenieter aut neq; mul
tum abuſiue dicitur creatum in medio a
quarum qḋ in ipſis aquis vel intra aq̄s
creatum eſt licet non in loco equaliter di
ſtante ab extremitatibus aquarum.
Amplius. cum inter duo extrema quietiſ
ſima medium ſit vtpote corpus extrema
mobilitatis ⁊ iterum medium vt inter ex
trema quorum alterum ē in vltimitate pu
ritatis corporalis ſecundū naturam alte
ram in vltimitate feculentie alterum in vl
timitate ſubtilitatis Alterū ī vltimitate groſ
ſicie corpalis et inſup alterū in vltimitate ī
ferioritatꝫ alterū in vltimitate ſublimitatꝫ
localꝫ. Creator aūt et natura q̄ tota eiꝰ ma
giſterio imperioq; regit ordinat loca cor
poribꝰ ad ꝓportiōē et ſilitudinē naturalē.
Ordinatum igitur eſt firmamentū in me
dio corporum extremorū in mundo quare
in medio mundi hoc eſt in medio ſpacio
qḋ eſt inter celum empireū ⁊ terrā. Quia
igitur hoc medium erat medium aquarū
ſicut ſupra patefeci tibi. Jn eodem autē
loco eſt vbi et factum fuit. factū igitur fuit
in medio aquarum.

Nota que ſit vtilitas aquarū que ſunt
ſuper firmamentum.

ſ J quis aūt querat de aquis que
ſuper iſtos nouem celos reman
ſerunt quas firmamentū diuiſit
ab eis que ſub celis erant et dicant qa nō
videntur ibi eſſe Superuacue enim ibi eſ
ſent Ego autem in ꝑmis reſpondebo tibi
quia cum tanta multitudo piſcium gene
rata ſit ex aquis ipſi non dicunt aquas re
ſiduas ocioſas eſſe. Manifeſtū enim
eſt quia non om̄s aque corrupte ſunt vel
conſumpte in generationibꝰ piſciū. ymo
maior pars earum reſtat. nec tamen in vl
timo dicit eam aliquis aut ſuperuacuam
Q. ſi dixerit quis quaſi tote aque conſu
mentur in generationibꝰ piſcium fruſtra
generarētur ex eis piſces quia piſces ſiue
aqua eſſe vel viuere non poſſunt recte vti
q̄ȝ dicit. Sicut cur non eſt veriſimile ipm
eſſe celorum conſeruari in aquis cū ſimi
liter ex aquis generati ſint apparet igitur
vna vtilitas aquarum que reſeruate ſunt
⁊ ambiunt celum continēs nouem celos
a parte ſuperiori videlicet qḋ in eis ⁊ per
eas ſaluatur ſeu conſeruatur eſſe celorū
qui ex eis generati ſunt quēadmodum in

aquis ⁊ per aquas conſeruatū eſſe piſciū
q ex eis generati ſūt. Et ꝯcordat iſta ratio
opinioni eoꝝ q dixerunt celos eſſe ex aqs
illis per congelationē earum vehementiſ
ſimam ⁊ obdurationē fortiſſimam inſtar
criſtalli. Unde et criſtalline ſubſtātie eos
eſſe opinati ſunt. Uerum lōge nobilioris
atq; ſubtilioris quoniā ſit criſtallus terre
ſtris qui apud nos inuenitur hmōi enim
homines attendentes groſſa corpa motu
calefieri apud nos ſicut ⁊ ſubtilia videbāt
per euudem frigidari putauerūt tanta ve
hementia atq; cōtinuitate motus corpo
ra celorum eouſq; calefieri. vt neceſſe ha
berent vel nimia deſiccatione frangi vel
vehementia caloꝝ diſſolui niſi ꝑ contra
rium hmōi calefactiōi occurreretur. qua
re ad hoc viſe ſunt eis vtiles aque ille ſu
periores vt adorem hmōi temperent. hic
autē ſermo vanus eſt quoniā per hmōi
temperamentū aquarum non occurre
tur periculis inferiorū celorum preſertim
cum tanta ſit ꝓfunditas id eſt ſpiſſitudo
celi noui. qꝺ infrigidatio illa vel tempera
tio aquarum nō poſſet penetrare vſq; ad
medium illius. Propter hoc rēſpōdebo
tibi alia via ſuper hmōi q̄ſtione ⁊ dicta
quia ſermo hmōi quo celorum aliquod
vel oēs dicti ſunt criſtalline ſubſtantie ꝓ
pterea dictus eſt qa calor hmōi valet cri
ſtallinus ſm opinionē vulgarē apparere
videtur in eis. Simlr ⁊ ſpere apparere vi
detur calor ſaphireus in eiſdē vel iacincti
nus ſicut dixit ꝓphetarū pmus in ſecūdo
libro legis hebreoꝝ q: valet ſubter deum
iſrael erat q̄ſi opus lapidis zaphiri q̄ſi ce
lum tn̄ ſerenū eſt. Impoſſibile aūt videt
vt vere criſtalline ſubſtātie ſit aliqꝺ celoꝝ
⁊ per cōgelationē ex medio aquarū gene
ratio. Congelari em̄ non videt aqua niſi
ex vehemētia frigiditat̄ neq; ꝯgelatio ali
ud eſt qm̄ exceſſus frigiditat̄ ſicut didici
ſti in ſciētia metheroꝝ. Qualr autem con
gelatū fuit mediū aquarū extremitatibꝰ
remanētibꝰ in nature ſue tꝑantia pſertim
cū ſuperiores ptes omnium aquarū pus
ꝯgelentur q̄re ſuperior pars aquaꝝ priuſ
cōgelari debuit. Amp̄. criſtallina ſub
ſtantia plus eſt terreſtris q̄ȝ aquea. Sub
ſtantia em̄ criſtalli ⁊ oīm gemmaꝝ nō eſt
niſi cinis vehemētia caloris reſolutꝰ ſeu
liquefactus ⁊ poſtmodū congelatus. Ql
aūt cinis ſit ſubſtātia hmōi corpoꝝ appa
ret ex cōfractione ⁊ cōtritione ipoꝝ. Con
fractio em̄ in quantaſcūq; ⁊ quoſcūq; mi
nucias fiat non mutat ſubſtātiam. Eadē
qppe ē ſubſtātia totiꝰ ⁊ duaꝝ medietatū
ipaꝝ totius inq; qꝺ eſt omiomeꝝ id ē vni
us nature per totum quēadmodū eadē
eſt ſubſtantia. alicuiꝰ maſſe auree ⁊ dua
rum medietatū eius. Silr ⁊ quattuor ca
ractarum ipius ⁊ ita in infinitū. Cum aūt
multis concerner̄ criſtallum vel ex gēmis
quamcūq; alijs apparebit tibi manifeſte
totus aceruus minicioꝝ cinis eſſe Quare
manifeſtū eſt ſubſtantiam criſtalli velud
cinerem eē. hmōi autem exemplū mani
feſtum eſt in vitro ⁊ experiētia aſſidua de
eodem. Amp̄. ſi ſubſtantia celoꝝ eſſet
hmōi in infinitum eēt ponderoſior q̄ȝ to
ta terra. quare nec ſuper ignem nec ſuper
aera ſtare poſſet. Amp̄. ipſa aqua nō
poſſet ibi ſtare ſuper ignem ſcȝ ⁊ aera. q̄n
to minus ergo criſtallus. Amp̄. cum
ignis impleat totā concauitatē celi luna
rum vſq; ad aera q̄uo ſtabit contiguum
tanto igni celum lune. Si criſtallina ē eiꝰ
ſubſtantia. licet autē non ſit preſent̄ inten
tionis vt pdixi de natur̄ celoꝝ. hoc tamen
ad preſens hic dico q: ꝓpter ſimilitudinē
apparitionis dictum eſt ⁊ ꝓpter paruita
tē viſus ⁊ inſuper propter ſtabilitatem et
ſoliditatem ipius ſub ſtātie celoꝝ. Eſt em̄
fortiſſime ſubſtātie criſtallꝰ ac difficilimꝰ
ad ſecādū nec nō ad li q̄faciendū. ſicut di
ſcere potes ab hijs qui opantur in gem
mis. Senſu etiā hec ex periri q̄tidie licet
Sicut ⁊ hmōi ſtabilitionē ſeu ſolidatiōē
congelationē vocari intelligo a prudenti
bus qui hoc dixerunt. Manifeſtū eſt
igr̄ formā celoꝝ qm̄ mediū aquaꝝ in ma
teria ſua ſuſcepit a creatore formā eſſe pre
ter formas q̄ttuor elemētoꝝ. ⁊ ex omniū
elementoꝝ ⁊ ꝓpter hoc non ē paſſibilis a
calore vel frigiditate. ⁊ iō non eſt timēdū
celis de particulio ꝯfractionis ac diſſolu
tionis. Reuertar aūt ad rn̄dendū ad eā
queſtionem qm̄ ꝓponūt de aquis que di
cuntur ſup celos remanſiſſe. ⁊ repetā qꝺ
dixi qa non eſt neceſſe qꝺ in generatione
quorūcunq; corporū tota conſumat ma
teria ex qua generant. Sicut oſtendi tibi
de piſcibꝰ ſupra quos ⁊ ſub quibus mul
ta copia aquarū remanet poſt generatio
nem iporum nec tamē inutiliter vel ocioſe
Amp̄. nullꝰ huiuſmōi hominū mira
tur. vel abhorret. ignem eſſe ſub aquis ⁊
etiam ſub terra ſicut apparet ex locis hal

neoꝛum naturaliũ ⁊ etiam ex inundationibus ⁊ quaſi diluuijs ignis q̃ erumpunt ex trib⁹ mõtibus videlicet vulcano ethna atqꝫ chymera. Cur igitur adeo mirantur aquas eſſe ſuper celos. non eñ magis eſt hoc circa naturã ꝙ̃ ignem eſſe ſub aquis aut terris.

Deſtructio erroꝛum quoꝛundam.

Quod aũt aliquib⁹ viſum eſt aq̃s illas ſuperceleſtes ibi reſeruatas eſſe propter diluuiũ qđ tunc erat futurum ⁊ propter irrogatiões pluuiarũ que inde deſcendũt nullomodo poſſibile videtur. Primũ quia propter ſoliditatẽ celoꝛum nullomodo poſſent huc deſcendere niſi vel noue vie ⁊ apture eis in celis fierent vel veteres aperirent̃ ⁊ hoc etiam quibuſdã viſum eſt ꝙ apture ⁊ vie in celis ſunt ad deſcenſũ aquaꝝ ⁊ vocauer̃t eas chataractas celi de qb⁹ dicit ꝓpheta hebreoꝛuꝫ quia inundatione diluuij chataracte celi aperte ſunt ꝓpter quod ⁊ pluit quadraginta dieb⁹ ⁊ q̃draginta noctib⁹ ſup vniuerſam faciem terre. Qđ ſi verũ eſſet iuxta ſermonẽ iſtum cuꝫ ex omni parte celi deſcenderet pluuia ſup terram ex omni parte ex neceſſitate apertũ fuiſſet celuꝫ Uenti eñ contrarij non poſſent tot ⁊ tãti illa ꝑſtarre aera vt aquas per ipm̃ deſcẽdẽtes ſic diſpergerẽt atꝫ diuiderent ſuper terrã. Amp̃. generatio pluuiarũ notiſſima ẽ quia ex nubibus fit per frigiditatẽ coagulantẽ eas in aquã queadmodũ etiam in niuẽ. Mirabile aũt ẽ ꝙ non codeꝫ erroꝛe dixerunt niues ⁊ grandines ex illis aquis deſcendere ſicut ⁊ pluuias cum tãtam videam⁹ copiã niuiũ fieri. Amp̃. in qb⁹ ꝑtib⁹ celi dicẽt eẽ cataractas hmõi ⁊ qualia hoſtia ⁊ qualeſue feras dicẽt habere chataractas hmõi quibus qñqꝫ obcludantur qñqꝫ aperiant̃. Ampli. in mille annoꝝ ſpacio et etiã in amplioꝛi nõ poſſent aque iſte deſcendere deſup nouẽ celos ſicut declaratũ eſt in libro de ꝓfunditatibus celoꝛum. Multũ igitur alonge opoꝛteret creatoꝛẽ aperire catharactas celi anteq̃ꝫ plueret ſuper terraꝫ Amp̃. in quibuſdam regionibus nunq̃ꝫ pluit et in quibuſdam ſepiſſime pluit ꝓpter hoc et alia multa que adducere poſſem hic nõdum intelligo ꝓphetam hebreoꝝ chataractas celi vocaſſe niſi ꝑtes ille celi q̃ generatiue ſunt pluuiarum ⁊ inundationũ aquarum quales ſunt ſigna aquatica vt cancer ⁊ piſces. Similiter pliades et oꝛiõ de ſtellis vero mars venus ⁊ luna qđ vt aſtrologi in libꝛis ſuis ſcṗſerunt ⁊ experimentatoꝛes aſtronomie ſe dicunt experiẽtia comperiſſe. Catharacte ergo hmõi tũc aperte intelligunt̃ cũ cauſe hmõi ad iſtas operatiões pluuiaꝝ ſcꝫ ⁊ inundationem aquarum nutu creatoꝛis laxate ſunt ⁊ etiã confirmate. Si quis aũt eouſqꝫ deſipiat vt ex v̈bis ꝓphetaꝝ hoc aſtruere velit vicꝫ qđ aque hmõi ſuper dictos celos repoſite ſint quaſi in theſauris vt cuꝫ fuerit beneplacitum creatoꝛis vtatur eis ad pluuias ⁊ diluuioꝝ inundationes pro eo ꝙ dictum ⁊ a quodã ex ꝓphetis de eo ponã in theſauris abyſſos non effugiet quin ideꝫ opoꝛteat eum dicere de niuibus ⁊ grandinibus ⁊ hoc qm̃ in ſermonibus ſanctis ex perſona ipius creatoꝛis legitur. Nunqđ ingreſſus es theſauros niuis aut theſauros grandinis aſpexiſti que ꝑparaui mihi in die pugne ⁊ belli. Eodem etiã erroꝛe videt̃ debere dicere creatoꝛ fructus ⁊ grana non per generationẽ facere ſed magis de theſauris educere vel emittere ⁊ deueniet erroꝛ iſte vſqꝫ ad ventos qm̃ quidem ex prophetis dixit qui educet ventos de theſauris ſuis. Cum manifeſtũ ſit ventos non eſſe omnino niſi cum fluit. Reuertar igitur ad id in quo eram ⁊ dicam quoniã aque q̃ ſuper celos nouem ſunt nõ ſunt ibi in foꝛma aquarum que apud nos ſũt Sed ex eis regio illa que celo empireo circumtegitur ſic facta eſt vt ſit amena ⁊ salubꝛis ⁊ per omnẽ modum apta habitatio gloꝛificãdis hoib⁹ ꝯueniẽſqꝫ vite immoꝛtalitati ⁊ ipaſſibilitati eoꝝdẽ. Sic qbuſdã foꝛte videat̃ Tu eñ nõ ignoꝛas qđ piſces ĩ aq̃s viuunt ⁊ in aere viuere nõ pñt. Sed in aqua eſt vita eoꝛum atqꝫ ſaluatio. E cõtrario autem ſe habet in hominib⁹ q non poſſunt viuere in aquis. Sed in aere ſolumodo. Sic neceſſe eſt regiõem ſuperioꝛum aquarũ ſic ꝑparatam eſſe ⁊ aptataꝫ prout requirit ſalubꝛitas immoꝛtalitatis ⁊ incoꝛruptionis future poſt rationẽ moꝛtuoꝝ. cõuenientius eñ videtur vt ſit regio illa ſiue habitatio hominũ beatitudine illa futura gloꝛificandoꝛum q̃ꝫ ipſa ſubſtãtia celi empirei vt quidam foꝛſitan opinãtur. Eius eñ ſoliditatis eſt celũ empireuꝫ vt ſpiratiõi ⁊ reſpiratiõi deſeruire nõ poſſit. Quare ſi ſpirabit̃ ⁊ reſpirabit̃ in illa vi

ta beatitudinis ab hominib9 habitatio
illa inter celū nonū ⁊ empireum ſola ꝯue
niens videtur ſtatui beatitudini illius.
Amplius. pulchritudo illa ⁊ ſplendor em
pirei celi magis digna eſt cōſpici ꝙ̄ calca
ri. Super empireum autē celum non eſt
locus ⁊ propter hoc neꝙ̄ habitatio.
Amplius. cū celum illud tectum ſit totius
mundi non cōuenit vt ſubſit pedibus ha
bitantium ymo potius debet patere aſpe
ctibus eorum ⁊ ſupereminere capitibus.
Quare manifeſtum eſt aquas illas vel
iam verſas eſſe incorpus quale dixi vel
ſaltem eo tempore. vertendas quo homi
nes beatificandi in ſublime beatitudinis
tranſferendi ſunt. Tanto autem maioris
puritatis corpus eſt qḋ ex illis factum eſt
vel predicto tēpore faciendum ꝙ̄ alia ele-
mēta quāto aque ille puriores fuiſſe aliīs
aquis eſtimande ſunt. Quapropter lōge
purius iſto aere quem in habitamus ⁊ in
ſuper quanto corpora noſtra in ſtatu glo
rie illius nobiliori habitatiōe digna erūt
quoniam ſunt in ſtatu mortalitatis et mi
ſerie preſentis. Si quis autem querat ꝓ-
pter quid tacuit de vtilitate aquarum illa
rum vel de generatione que de eis vel fa
cta eſt iam vel facienda. Reſpondeo ti-
bi quia genti hebreorum ſic loqui debuit
lex ⁊ legiſlator. vt et intellegere poſſent et
crederēt narratiōibus illius. Non eñ ſo-
lummodo breuis erant intelligentie ymo
innutriti ydolatris ⁊ imbuti erroribꝰ ꝓ-
pter qḋ nec de creatione angeloꝝ nec de
rſurrectiōe mortuoꝝ nec de multiꝭ aliīs ſe
cretis mentionē eis expſſam facere voluit.
facilimi eñ erāt ea repellere que nō intel
ligerent aut caperēt ꝓpter quod inſonuit
illud antiquum ꝓuerbium apud eos lo-
cuta eſt lex lingua hominū. Utrum autē
vaporabiliter ſint ſuſpēſe aque ille tanꝙ̄
in nubibus aut aliīs vaporibus qſtionē
quidē faciūt. Tu vo ſcito quia iſti cogūt
ponere idem eſſe aquam ⁊ nubem reſolu
tam ex illa ⁊ tandē idem eē aquā et aera.
Quēadmodum cera indurata ⁊ emolita
idem ⁊ tandem liquefacta in quātumlibꝫ
rarum liquorē idem erit ex neceſſitate qḋ
indurata ſm eos. Similiter glacies ⁊ aq̄
ex ea reſoluta Quapropter non erunt ſe-
cundum veritatem duo elementa aer et
aqua ymo erunt vnum ſubiecto ſed differ
rent. ſicut exemplificaui tibi de cera lique
facta et indurata. Amplius. ſecūdum
eos eſſet calor vel in celo nono vel ſupra
ipſum. Reſolutio enim ⁊ euaporatio aq̄-
rum nō ſit niſi operatione celorum. Hanc
autem opinionem videntur ſequi duo in
conueniētia. Primū quia neceſſe eſſꝫ mo
ueri vel alios celos in deorſum. quoniāꝫ
aque vaporabiliter rarefacte maiorem lo
cum ex neceſſitate requirunt ꝙ̄ in liqui-
ditate ſua naturali. Quare neceſſe eſſet
vt propter huiuſmōi rarefactionē ampli-
aretur locus earum. ⁊ hoc non poſſet eſſe
niſi per motum celorum quem dixi. Aliḋ
autem conueniens eſt ꝙ poſtꝙ̄ gene-
ratio nubium ſit ibi per calorem reſoluen
tem aquas neceſſe eſt vt per elongationē
ab huiuſmōi calore fiat coagulatio nubi
um ⁊ ita pluuia vel nix vel grado. Am
pli9. vnde ⁊ in quo corpore eſſet calor hu-
iuſmodi nec fugere poteſt quantumcūꝙ̄
vanus ſomniator. Ex hiīs igitur omni-
bus que premiſi tibi collige declaratiōes
ſingularum partium ꝓphetice iſtius nar-
rationis ⁊ ego abreuiabo tibi expoſitio-
nem ſuper eadem. Dico igitur qḋ in ꝑ̄nci
pio creauit deus celum ⁊ terram et intel-
ligo tribus modis qḋ dixi in principio.
Horum primus eſt. vt referatur ad creati
onem qḋ dixit. In ꝑ̄ncipio quaſi dictum
eſſet primum creauit qḋ eſt dicere anteꝙ̄
faceret anteꝙ̄ ornaret creauit inꝙ̄ in ſba
celum ⁊ terram facturus poſtmodum ea
dem id eſt faciem perfectionis ⁊ decoris
eiuſdē daturus facere eñ eſt faciē dare. ⁊
hoc manifeſtū ē ex ipſo plano littere. Se
quitur eñ in ſermone eiuſdē ꝓphete qꝛ
benedixit deus diei ſeptimo ⁊ ſanctifica-
uit eū qꝛ in eo ceſſauerat ab oñi opere qḋ
creauit vt faceret. ac ſi diceret qḋ creauit ī
ſubſtātia vt poſtmodū faceret illud. i. fa-
ciem ei ꝑfectionis ⁊ decoris dando cōple
ret. In ſumma aūt hoc eſt intellectus. In
ꝑ̄ncipio creauit deus ⁊ cetera. i. in oꝑibuſ
eius ꝑ̄mo eſt creatio. ſcḋa factio. tercia or
natus. q̄rta ꝓpagatio. Secūdus modus
eſt in ꝑ̄ncipio id eſt anteꝙ̄ currerent iſte
quas ɋ̄tidie videm9 generatiōes ⁊ ꝓpa-
gationes creaturaꝝ. ⁊ hoc idē dignū ⁊ iu-
ſtum fuit. vt ꝑ̄us crearent illa ex ꝗbus ⁊ ꝑ
ꝙ̄ alia poſtmodū generarent. Tacet autē
de creatione aque. quoniam non erat ꝑ-
manſura in ſtatu ſua creationis neꝙ̄ q̄n
tum ad ſubſtantiam etiam ꝑ maiori ſui
parte ad min9 cū ex ea generādi eēnt celi
nouē et piſces oiaꝙ̄ reptilia aq̄tica. Sīꝛ

et volatilia forte aer et ignis elementa.
Jam etiam dixi tibi de partibus ſuperio
ribus aq̄ vel aquarū ꝙ nec in illo ſtatu
ſuo remanſerūt. Celū vero empireū ⁊ terra
in ſtatu creatiōis remāſerūt q̄ntum ad ſb
ſtantiam licet multiplex ꝑfectio decoris ⁊
ornatus eis poſtmodū ſupaddita ſit. Et
ꝓpter hoc tacuit de creatione aquarū q̄:
ex creatione extremorū neceſſario oporte
bat eam intelligi ꝓpter impoſſibilitatem
vacui ſicut p̄dixi tibi. Tercius modus eſt
vt intelligatur in p̄ncipio creationis ⁊ for
mationis vniuerſi. Intelligat autē forſitā
aliquis in p̄ncipio vt referat illud ad nar-
rationē ꝓpheticā ſub hoc intellectu. ac ſi
ꝓpheta cogitaret ita narraturus vel expo
ſiturus creationē reformationē vniuerſi.
In p̄mis hoc dico in p̄ncipio ſcʒ ſermōis
mei. Creauit deus celū ⁊ terram. Cur aūt
non ſic dictum dixit deus fiant vel creent̄
celum ⁊ terra. Jam expediuerunt me ⁊ te
ſancti ⁊ ſapiētes in hoc dicētes q̄m verbū
qd̄ eſt ⁊ ars ipſius omnifica nō fuit nomi-
nandum cū creatione q̄m creatio non fie
bat niſi ſecundū ſubſtantiam ⁊ nondum
implemento ꝑfectionis artis aūt eſt ꝓpe
formam ꝑfectionis dare. Cum igr̄ in crea
tione forma ꝑfectionis neq̄ data eſſet ei
neq̄ danda nō fuit mentio faciēda de ar
te vel v̄bo dei. Ego aūt manifeſtiꝰ te expe
dio per ip̄m planū littere. Creauit em̄ deꝰ
celum ⁊ terrā vt ea faceret id eſt vt eis fa-
ciem ꝑfectionis ⁊ decoris daret. Sicut in
ip̄o plano littere ē. Qđ ſi q̄s dixerit q̄: ꝑ v̄-
bum dei creata ſunt celū ⁊ terra. quemad
modū ⁊ lux facta ⁊ firmamētū ⁊ ideo di-
cere debuit ꝓpheta. dixit deus creentur
celū ⁊ terra. rn̄deo tibi in hoc q̄: de acceſ-
ſorijs ⁊ ſecūdarijs operū nec ſermo ſolet
fieri apud artificē. Qui em̄ p̄cepit artifici
fac mihi domū vel edifica ſupuacue dice
ret ei fodi fundamenta extrahe lapides d̄
lapidicina congrega alias materias. Vi-
des ergo q̄: p̄ceptum ē de forma p̄ncipali.
Sic nō debuit eſſe dei p̄ceptū neq̄ opor
tuit qd̄ exp̄meretur ſup creatione q̄m ac-
ceſſoria ⁊ p̄paratoria erat creatō ad factiō
nem q̄uā dixi tibi Amp̄. ars eſt tanq̄ ſi
gillū p̄ncipalis forme hoc aūt imp̄mis et
maxime per artem q̄ritur ſcʒ vt forma p̄n
cipalis ꝑ eam materie de qua agitur imp̄
matur ⁊ ꝓpter hoc non cōuenienter in ip̄a
creatiōe fieret mētio de v̄bo ſeu arte crea
toris. Amp̄. quia erant remāſura celū
⁊ terra in illa imꝑfectione creationis non
fuit conueniens vt diceretur. Creentur ce
lum ⁊ terra. Sicut ⁊ oſtēdi tibi de domo
edificanda quia non ē conueniēs vt dica
tur a p̄ceptore qui imperat artifici ad ſin-
gulos ordines lapidum vel ſtructuras or
dinentur iſti lapides hic vel fiat hec ſtru-
ctura alioquin non eſſet finis vel numerꝰ
ſermonū preceptoris ad artificem. Et iſta
queſtio non eſt longe ab ea queſtione q̄
quis quereret ꝓpter quid nō eſt dictū de
qualibet parte celi aut terre. Creentur hec
pars celi vel terre. que queſtio manifeſte
nihil habet dubitationis. Manifeſtū em̄
eſt. q̄a nec numerꝰ nec finis eſſet ſermo-
num huiuſmōi Quia ergo creatio in nul
la parte celi vel terre ſiſtebat ideo nō fuit
dicendum. Creetur hec pars vel illa. Si-
militer quia nō conſumabatur opus cre-
atoris in creatione celi ⁊ terre ſed per crea
tionem deducebatur ad ꝑfectionem ſuā
ideo non fuit dicendū. Creentur celum et
terra. Sicut neq̄ de partibus celi ⁊ terre.

Declaratio ſermonis ſequētis quo di
xit terram inanem ⁊ vacuam ſm̄ duas in
tentiones.

q Uod autem ſequit̄ in ſermōe ꝓ-
phete Terra aūt erat inanis ⁊ va
cua. Dico ꝙ narratio hec eſt cō-
cluſio ſcientie naturalis. Non em̄ ſupua-
cue dictum eſt inanis ⁊ vacua. Duo enim
ſunt genera plenitudinis aut plenitudo
ſecundū duas intentiōes dicitur. Primo
ꝙ plenitudo quedā interna eſt ſiue inti-
ma ⁊ ex illa fiunt ex vberantie generatio-
num. Sicut vides terrā quaſi ex int̄na ple
nitudine ex vberare vel eructare genera-
tiones vegetabiliū ⁊ etiam multorū aīali-
um. Secūda plenitudo eſt exterior ⁊ ha-
bitationis ſecundū quem modū dicit̄ ter
ra repleta adultis vel latronibꝰ vel alijs
hominibus. Utroq̄ aūt iſtorum modorū
terra ſe habebat q̄: nec fecūda erat nec in
habitata. Huiuſmodi aūt declaratio eſt

Manifeſtum em̄ per ſe eſt quia terra
veri nominis frigida ⁊ ſicca eſt ex neutro
autem iſtorum vel ambobꝰ ſimul poteſt
eſſe generatio vegetabiliū autem anima
lium naturaliter. Quare manifeſtum eſt
quia circa ex ſe naturaliter inanis ē ab in
terna huiuſmōi plenitudine. Ampliꝰ
omne vegitabile ⁊ omne aīal elemētatū
eſt ex q̄ttuor elemēt̄. De vegitalibꝰ ⁊ aīa
bus hoc intelligo q̄ ex terra generant̄ q̄re

manifeſtū eſt quia ex terra ſola nō poteſt
fieri generatio hmōi. Nihil autē habet
terra ex creatione ſua. niſi ſubſtantiā ⁊ na
turalia ſua alia. Quare quantū in ea eſt
⁊ ad naturam eiꝰ pertinet inanis eſt. Eo-
demmodo ⁊ vacua ab exteriori plenitudi
ne inhabitantiū. Certum ē quia iſta pleni
tudo aduenticia ē terre et aduenit ei poſt
completam eiꝰ ſubſtantiā. Quare cū va-
cuitas ſit ei naturalis plenitudo vero iſta
aduēticia ordine nature ⁊ in ipſa creatiōe
ſua erat t̄ra inanis ⁊ vacua. Poſt hoc ſb
iunxit. Et tenebre erant ſuper faciē abyſſi.
Jam aūt declaraui tibi in eis que p̄ceſſe-
runt quia tenebra non eſt aliud cōtrariū
luci ſed priuatio lucis tantū. Quare tene-
bras fuiſſe ſuper faciem abyſſi nō eſt aliō
fuiſſe ſuper faciem abyſſi. Sed magis ali
quid abfuiſſe a facie abyſſi ſcꝫ lucē vel di-
xit hec ꝓpheta ꝓpter empireū celum. cui
ab inicio ſue creationis non fuit lux illa q̈
q poſtea ſplenditatum eſſe. Sicut vides ⁊
de alijs celis qꝛ nullum eoꝝ in ſe lumino
ſum eſt. Vn̄ nec videtur aliqō eorum. Q̄ꝛ
autem appet luminis in eis aparte lumi-
narium ē ⁊ ſtellaꝝ. Non eſt igr̄ mirū ſi de
empireo celo hoc idē dicatur cū empireū
naturaliter diuerſa tū ab alijs celis nō vi-
deaꝛ niſi ſola nobilitate ſubſtātie ac ſubti
litate eiuſdē ordinem vo locorum ſiue po
ſitionē in altitudine ⁊ depſſione dedit or-
do nobilitatis ipſoꝝ quēadmodū ⁊ alijs
mundi corporibꝰ p̄mis. i. q̈ttuor elemētꝭ.

Reſpondit de qua luce intelligi debꝫ
hoc quod dicitur fiat lux.

P Oſt hoc autē ſubiunxit dixit vero
deus fiat lux ⁊ facta eſt lux hmōi
autem ſermonis intellectus eſt qꝛ
omnipotenti v̄bo ſuo mandauit ⁊ impa
uit vt fieret lux ⁊ facta eſt lux. Et qm̄ lux po
teſt intelligi vel ſpūalis vel corꝑalis ſpiri
tualem vero lucē fieri quoniam fieri non
poteſt niſi in ſubſtantijs intelligētibꝰ nō
fuit niſi ſolē intelligētie ⁊ iuſticie oriri ſb
ſtantie hmōi neqꝫ dies ex hmōi luxiōe ni
ſi preclara illuminatio eaꝝ eſt. Scire nā-
qꝫ debes ex p̄cedentibus quia cuꝫ verbū
ſpirituale creatoris non ſit niſi ſplēdor mi
cans ex luminoſitate ip̄ius et dictio eius
non ſit niſi generatio eiuſdem v̄bi. et ꝑ-
pter hoc ortus eiuſdem tanq̄ mihi ac ſpi-
ritualis ſolis. Erit ex neceſſitate dictio eiꝰ
foris inſonans ip̄a eiuſdem ſolis illuxio
et ꝓpter hoc illuminatio audientiū ſonū
illum ineffabilem ⁊ videntiū lucem illam
iocundiſſimā ac preclaram et hec eadem
illuminatio fuit ex neceſſitate dies in tota
regione intellectū angelicoꝝ attēde ergo
coniuncta. Dixit deus ⁊ fiat lux quēadmo
dum ortus ſolis ⁊ dies. Attende autē qꝛ
ſicut ſubſtantie ſpirituales abſtracte prio
res ſunt ordine nature et etiam nobilita-
te q̄ꝫ alie ſubſtantie vtpote ꝓpinquiores
primo ac nobiliſſimo videlicet creatori.
Sic earum ꝑfectio decoratio ⁊ ornatꝰ ex
neceſſitate priores ſunt perfectiōibꝰ deco
rationibus ⁊ ornatibus aliarum. Illumi
natio vero quā dixi tibi videlicet illuxio ſi
ue inſonatio ſpiritualis verbi ipſius pre-
clara ac iocundiſſima perfectio eſt ſubſtā
tiarum intelligentiū conſumata et decor
vltimus ornatuſqꝫ ſpecioſiſſimꝰ earundē
et merito in operibus factionis non dico
creationis prima fuit perfectio hmōi ſub
ſtantiarum. Verū vtrum ex tanta illumi-
natione earū ſplēdeat celū empireum q̄-
ſtionem habet non hec plene diſcutiendā
Multis em̄ impoſſibile videtur ex diſpo-
ſitionibus que ſunt in ſubſtantijs abſtra-
ctis fieri impſſiones aliqu..s in corporibꝰ
In aīabꝰ enim humanis ſecus eſt adeo
quippe coniuncte et colligate ſunt corpo-
ribꝰ ſuis. vt merito ex eis que in ipſis aut
apud ip̄as ſunt vel fiunt fiant impſſiones
corporibus earundem. faciam autē te ſci-
re in ſequentibus videlicet in capitulo de
renouatione mundi qō ex ſubſtātijs ab-
ſtractis ſeqnūtur multiplices impſſiones
in corꝑibus et qō ex beatitudine animaꝝ
bonaꝝ erit multiplex perfectio in corpori
bus ip̄arum in ratione ⁊ ꝑpetuo poſt illā
Si ergo ex tanta beatificatione celeſtiū il
larum miliciarū ſplenduit ⁊ ſplendeat ꝑ-
petuo tota habitatio illoꝝ non tibi debꝫ
videri mirabile. Q̄ꝛ ſi de luce corꝑali di-
xit deus vt fieret cōuenientiꝰ intelligitur
hoc de ſplēdore empirei celi q̄ꝫ d̄alia luce
corꝑali. licet quibuſdā viſuꝫ ſit. qꝛ de luce
quadam intelligitur hoc qm̄ dicunt fuiſſe
quaſi nubem lucidam et eius reuolutiōe
vel in aquis vel ſuper aquas factaꝫ eē. ac
deſignatā p̄mam diem. hic aūt ſermo val
de incredibilis ē cuꝫ omino nulla vtilitas
apareat lucꝭ illiꝰ neqꝫ reuolutiōis ſue nō
em̄ erant aīalia vel hoīes qbꝰ luceret aut
horas ⁊ ceteras ꝑteſ d̄ſignaret. Amp̄.
qd factū eſt poſtmodū de luce illa. Si em̄
expleta p̄mo die ſtatim deſtructa ē tanq̄

ocioſa. Si poſtmodū vt nōnulli dixerūt corpus ſolū ex illa factū eſt Sequit̄ mul ta que videt̄ abſurdiſſima. Ubi em̄ eſſet fabricatū corp⁹ ſolis ex illa. Si eni vbi ipa creata ē q̄liter trāſferri potuit p̱ celos me dios ad celū ſol' q̄rta die. Nō em̄ modicū fuit corpus lucis illius cū ex ea formandū eēt corpus ſolis qđ cōſtat eē tante magni tudinis. Sed de motu illius cum eēt na turalis vel violentus vel volūtario q̄ſtio nem habet. Tu autē quicq̄d horū ponat̄ vides que inde ſequatur Amp̄. ꝓpter quid laudata ē bonitas luc̄ illius. Si nō eouſq̄ bona fuit vt placeret creatori per manentia ipſius. Non em̄ eouſ. ꝙ attollē da erat bonitas cui⁹ p̱manentiā creator non approbauit. Cōuenienti⁹ igr̄ intelli gitur lux illa fuiſſe vel ſp̄ualis illa illuſio ſolis intelligētie ꝙ̄ dixi vel ſplendor quo illuſtratum ē celum empireū exutralibet cauſaꝝ antedictaꝝ nouerit. Neq̄ em̄ ſub ſtantie angelice in nocte ſue pfectiōis diu relinq̄ēde fuerūt neq̄ celum empireū abſ q̄ luce eē debuit. cū eius habitatores ad lucem creati eēnt. Non em̄ decet lucidos habitatores tenebroſa habitatio. Sicut neq̄ ecōuerſo tenebroſos inhabitatores lucide māſiones. Apparet etiā ita eē excō trarijs ex ꝓportione. Sicut em̄ habitatio obtenebratoꝝ ſcʒ infernus tenebroſa eſt ⁊ fiunt ex quo factus fuit infernus queād modū doceber̄ in ſeq̄ētibus ſic habita tio ɔtraria luce illa ſcʒ quā p̄dixi iocundiſ ſima non debuit eē tenebroſa. Amp̄. q̄s eſt qui habitationē edificet vel hoīb⁹ vel etiam aīalibus ⁊ nō eam ornet atq̄ de coret omniq̄ modo paret ꝓ ɔgruētia illo rum. Decorandū igr̄ fuit ſplendore empi reum celū et etiā tanto ſplendore vt tota ſubiacēs ei habitatio vſq̄ ad nonū celū inde clareſceret. De hoc ꝙ ſequit̄ in ſmo ne eiuſdē ꝓphetie ſcʒ q̄ vidit deus lucem ꝙ eēt bona. tuū ē ex alijs trophis ⁊ figu ris ꝓpheticoꝝ ſermonū iſtud intelligere Nō enim poſſibile vt tunc p̄mū lucem vi deret cuʒ ab ipo facta ē. Nihil enim addit ex ſubſtātie rerū viſioni vel cognitiōi crea toris. Nihil detrahit eiſdū non exiſtentia ipaꝝ. Sicut alibi tibi declaratū eſt in hoc eodē magiſterio. Quare intelligendū vi dit id eſt videre fecit vel vidit id ē appro bauit ac ſi dictum ē de qua placuit ei an teq̄ꝫ eēt vt fieret. placuit ei vt poſtq̄ꝫ facta eſt eēt atq̄ maneret. Qꝫ autē ſequit̄. Et fa ctum eſt veſpe ⁊ mane dies vn⁹ multas hʒ q̄neſtiones. Primū q̄a creatio celi em pirei ſubito facta eſt ⁊ in inſtanti. Impoſ ſibile ē enim creationē corporis ſperici ini cium hr̄e in tp̄e ⁊ pfici i illo. Unde enim in ciperet creatio illi⁹ cū nulla em̄ inciperet creatio illi⁹ cū nulla pars dignior ſit p̄us creari q̄ꝫ alia. Amp̄. quid p̄mum crea retur in ipo an eius ſupficies exterior vel interior an velud eius quidē tantus ſiue arcus an emiſperiū ſiue pš emiſperij. Et de ſupficie q̄dem manifeſtū eſt eam non poſſe niſi in corpore vel cū ipo. Quocūq̄ autem dictorū modoꝝ dicatur cepiſſe cre atio celi illius reddit tibi q̄ſtio de inani ⁊ ſequetur inter duo capita artus hmōi eē inane. Inane aūt non facit ſubſtātiam vt ſupra oſtendi tibi quare duo capita arc⁹ hmōi figura ſed circulus. Eadē inconue nientia inuenies in alijs mōis. Q̄ ſi for te dixerit ſuperiorē partem aquaꝝ ⁊ con gelatam fuiſſe vl' alias ſtabilitā atq̄ firma tam aut tota igr̄ coagulatio illa facta eſt ſimul aut pars poſt ptem coagulata ē. ſic fit in aquis que apud nos ſunt. Q̄ ſi tota ſimul ſic coagulata ē. Ueruʒ igr̄ eſt qđ di xit quia ſubito ⁊ in inſtanti creatū eſt illō celum. Si ṽo per partes ⁊ ſucceſſiue fctā eſt hmōi coagulatio nō eſt virtus creato ris ꝓculdubio immediata que ſic op̄atur ymo ṽtus corp̄alis. Opatiōes em̄ in tem pore non congruūt omnipotēti ṽtuti cre atori. Cauſa aūt in hoc eſt quoniā op̄atio oīs hmōi per conflictū ē ⁊ victoriā agent̄ ſup patiēs ⁊ paulatī eijciēs ṽtutis ɔtrariū ſuū a corpore ɔtingente. Creatori aūt hoc ſicut non eſt reſiſtentia in op̄ibus ſuis im mediatis ſic neq̄ mora. Quare quicquid op̄atur per ſemetip̄m ſubito illud operat̄ vel in inſtanti. Amp̄. ſic non creatum ſed generatum eſſet per corruptionem primum celum. ⁊ hoc ex illa materia ſiue aquea ſiue alia ⁊ de ipſa materia relique retur eadem queſtio. Quare abiret gene ratio ⁊ corruptio in infinitum vel occurre ret corpus ſubito creatū in ſua materia vl' forma qđ et erit immediatū opus creato ris. Qui aigitur nullū ex corporib⁹ adeo decet opus eſſe ſolius creatoris nec celuʒ p̄mum conſequens eſt ip̄m creatum fuiſ ſe ſubito. Similiter et lucem factā ſubito ſm vtranq̄ intentionē quam dixi. Q̄uo igr̄ dies vna fuit ſpatiū illud ſiue inſtātia illa q̄b⁹ creatū ē celū p̄mū ſ̄ra ⁊ aq̄ me

dia inter illos ⁊ lux facta. Amp. quid
erit ibi mane ⁊ qđ veſpe. Amp. inſtātia
illa non potuerunt eſſe vel contigua vel
continua. Jam eñ declaratū eſt tibi per
ariſtotilē in libro phiſicoꝝ ꝙ inter queli-
bet duo non eſt tps. Quid ergo factum ē
medio illo tempore aut que vtilitas tpis
iſtius. Dico quia ſicut qbuſdam ex ſapiē
tibus ⁊ ſanctis viſum eſt quia medio illo
tēpore diſtulit creator illuminationē quā
pdixi tibi vt angeli ſancti expimēto cogno
ſcerēt qđ eēnt ex creatiōe ſua vt pꝰmodū
tanta gloria illuminationis illuſtrati ⁊
humiliores ⁊ in deum magis grati quia
deuoti poſtmodū extiterūt. Nihilominꝰ
tamē ab eiſdem merito q̄ritur quia totuꝫ
hoc incompabiliter melius noſſe poterāt
ex illuminatiōe illa glorificati quā ex luce
ſcientie ſua naturalis ſibi innate atꝫ con-
create Ergo nec iſtā q̄ſtionē diſſolui tibi p
hoc qđ adieci verbis eoꝝ experimēto. Ex
perimento ſiquidem impfectionē ſuaꝫ cō
gnoſcere expediebat angelis ſanctis val-
de ad ea que pdixi Plus eñ humiliat ſen
ſus et experientia impfectionis qm̄ alia
eiuſdē cognitio fortaſſis autem nec poſſi
bile erat naturā angelicā in gloria hmōi
creari. Verū hic iſtud determinare ac per
ſcrutari longū eſſet ⁊ magis reſeruandū
ē loco ſuo ſed nō effugit ppter hoc q̄ſtio
cum intellectualis opatio tempore nō in-
diget. Omis enim cogitatio ⁊ oē intellige
re atꝫ cognoſcere ī inſtāti eſt ⁊ ſubito ⁊ ge
neraliter omnis paſſio que fit ī ſubſtātia
impartibili. Si eñ fieret ī tpe aliqua paſ-
ſio ſubſtātie impartibilis fieret in ea pars
poſt ptem ex quo ſequentur duo incōue-
nientia Primū quia paſſio illa eſſet ex im
partibilibꝰ. Partes eñ oēs q̄ ī impartibi
li ſubiecto vel eēnt vel fierent impartibi-
les eēnt ex neceſſitate alioqn non poſſent
eē in ſubiecto impartibili. Scōm incōue-
niens eſt quaſi intelligere vnius nō fierit
in inſtanti nō poſſet hic eē niſi altero du-
orum modoꝝ quos dicā tibi vicꝫ vt diui-
deretur ipꝫ intelligere vl' apte intellecti vl'
a parte intellectꝰ. A parte aūt ipſius intel
lectus nō diuidit niſi hoc modo vt aliqđ
ipſius intellecti prius intelligat ⁊ deinde
aliud ⁊ ita conſequēter ſingula que eius
ſunt donec intelligat totū Nihil aūt vnū
intelligit per modū iſtum quēadmoduꝫ
cū intelligitur celū ñ intelligit particulari
videlꝫ vt prius intelligatur vna eius pars

⁊ deinde alia ſed ipm celuꝫ totū ſimul in
telligitur etiā partibus nō intellect'. Sic
et homo nō intellecto pede vel manu aut
oculo. In qbus aūt quoꝝ vnitas aduna
ta ē ex multitudine reuera contingit intel
ligere totiꝰ diuidi iuxta multitudinē ⁊ di
uiſionem ipſius totius. Quēadmodū in-
telligere ppoſitionis vnius diuiditur in-
telligere ſubiecti ⁊ predicati eiuſdē qm̄ ag
gregatū ē ex eis. In eis eñ de quibꝰ men
tionē facio manifeſte vides qa intellige-
re totius non eſt agregatuꝫ ex intelligere
partiū eiuſdem. Quare manifeſtū eſt tibi
iam quia intelligere non diuiditur apte
intellectus cū intellectum fuerit vnum nō
ſit adunatum ex multitudine vt intellige
re ipſius oporteat eē agregatū ſimiliter ex
intelligere partiū ipſiꝰ. Ubi eē manifeſtū
eſt tibi quia intelligere vniuſcuiuſqꝫ part'
que nō diuiditur in toto illo ſimiliter nec
ipm diuiditur. Quēadmodū ſi dixeris ce
lum ē volubile. Intelligere ipſius celi nō
diuiditur intelligere partiū eiuſdem nec
diuiditur tempore. Non eñ in intellectu
tuo prius fit q̄deꝫ ps ipſiꝰ intelligere quo
intelligis celum ⁊ deinde alia. pars enim
illa vel eēt intelligere vel aliđ et ſi eēt intel
ligere eſſet vel illud intelligere quo intel-
lig' totū celum vel quo intelligeres partē
ipſius Qđ ſi eēt ipm intelligere quo intel
lig' celum ergo pus fieret in te illud intel
ligere quo itelligis celū qm̄ intelligere ce-
lum. Si vo eēt intelligere illud intellige-
re. quo intelligere parteꝫ celi hoc iā dſtru
xi tibi. Si vero eēt intelligere quo aliđ in-
telligeretur qđ neqꝫ eēt celum neqꝫ ps ce-
li tunc eſſet inutile ⁊ impinēs ad intellige
re quo intelligis celum ⁊ ita vane de illo
fit mentio aliqua. Manifeſtū igitur ē
tibi per hoc quia intelligere nō diuiditur
apte intellecti niſi per modū quem dixi ti-
bi. A parte vo intelligētis impoſſibile eſt
ipm ſimiliter diuidi. Cū intelligens omne
per modū quo ē intelligēs ſubſtantia im
partibilis ſit. In ſubſtātia vero imptibili
non eſt poſſibile vt pars poſt partē pacia
tur. Nec vt pars poſt partē agat cum nō
ſint ibi ps ⁊ ps. Siue igitur intelligere ſic
agere ſiue pati impoſſibile eſt ꝙ diuidat
a parte intelligent'. Ad hunc modū ſe hꝫ
de actionibus alijs ⁊ de paſſionibus ⁊ ge
neraliter de omnibus diſpoſitionibus
ſpiritualibus. Quare lux illa prima ſiue
dies ſiue fuerit illuminatio ſolis modo

intellectiuo. Si fuerit beatificatio ꝯpleta
hmõi ſubſtantiarum vȝ abſtrctarũ nullo
modo fuit diuiſibilis ſm tp̄us. Quõ ergo
aſſignat ei ꝓpheta veſpere ⁊ mane ꝑſtim
cum illuminatio illa ne vgere ad occaſuȝ
nec appꝛopinquationeȝ vllã ad tenebꝛas
hr̄e potuerit. Qualiter auteȝ veſpe et ma
ne ex duobus punctis tp̄is intelligat᷑ eſſe
nõ ē facile videre niſi qs dicat ſubſtãcias
illas ꝑclaras in ꝯſideratiõe ꝓprie defecti
bilitatis atȝ potentialitatis eas aliq̃ parte
tp̄is in ſe immoꝛatas et hoc vocaſſe ꝓphe
tam veſpe quo occaſum ſuuȝ agnoſcebãt
ſibi eſſe ex ſe et paratas eſſe ad hoc vt reci
derent in non eſſe. Vñ dicente deo et mã
dãte adeſſe educte ſunt et create. Ideȝ eſt
intellectus pene ſi ad imperfectionem ea-
rum hoc referas. factum eſt igr̄ veſpere in
eis per hmõi cõtemplationẽ ſui occaſus
vel occiduitatis et ideo pꝛius nominatur
veſpe qua pꝛius ĩ eſt eis ſua ip̄a defectibi-
litas ⁊ occiduitas vtpote naturalis ⁊ a ſe
ip̄is q̄ȝ earum beatificatiua perfectio q̃ in
telligitur per mane. Mane enim remotiſ-
ſimum eſt a veſpere ⁊ incium eſt ꝑfectus
hoc eſt pꝛoficiendi ⁊ operãdi in ip̄a perfe-
ctione vel ſm ip̄am. Factuȝ igr̄ ē veſpere
vt dixi in ꝯſideratiõe ſue occiduitatis ⁊ lu
ce illa. Et factum eſt mane in ꝯſideratiõe
nouitatis illius lucis et initio pꝛoficiendi
ſiue operandi ſcõm illã. Opus auteȝ ꝑfe-
ctionis iſtius eſt potiſſimũ atȝ p̄cipuuȝ ad
miratio magnificatio et collaudatio crea
toꝛis. Dicit᷑ autē illuminatio illa mane et
ꝓpter hoc q: pꝛima fuit illuxio creatoꝝ ⁊
pꝛimus oꝛtus veri ſolis quo oꝛtus eſt crea
turis. et qa etiã in eo ſtat et permanet im-
mutabiliter in quo cepit. No em̄ augetur
velut a crepuſculo in meridiē cuȝ neq; cla
ritati eius neq; feruoꝛi ſeu ardoꝛi ſinceriſ
ſime dilectionis qua creatoꝛi inſeꝑabilit᷑
adherent aliqd addit᷑ vel accreſcit Quan
to autē ſpacio durauerit vel veſpere illud
vel mane ⁊ vtrũ diē integrũ cõpleuerit id
eſt vigintiquattuoꝛ hoꝛaꝝ equaliũ ſpacia
q̃ eſt menſura vniuſcuiuſq; reuolutionis
integre firmamẽti ſermo pꝛopheticus nõ
determinauit. Verũtñ nõ eſt in ꝯſuetum
apõ nos diem et ſex hoꝛarũ ⁊ paucarum
inueniri et noctē ſimiliter ⁊ etiam diem di
midij anni integri ⁊ nocteȝ ſilr. Sic decla
ratũ ē tibi in tractatib⁹ multꝭ de hijs. Nõ
abuſiue igr̄ ſapiēs ⁊ ſanctus ille ꝓpheta
vocauit diē ſpaciũ vni⁹ ſpacio vigītiq̃ttu-
oꝛ hoꝛarũ. Quapꝛopter ſi ſpatium illud
tempoꝛis quo hec oīa facta ſunt videlicet
celum p̄mum terra ⁊ aqua media attin-
gens a terra ad celum illud et lux facta cũ
ſequela ſua quã dixi tibi videlicet de con
ſideratione ꝓp̄e occiduitatꝭ in ſubſtãtijs
illis ⁊ de conſideratiõe ſue imꝑfectionis
⁊ potentialitatis. ſimiliter ⁊ de ip̄o mane
vocare voluit ꝓpheta veſpere ⁊ mane et
diē abſq; iniuria loquele et abuſione hoc
fecit. De nocte vero ideo nullã mentionē
fecit quia nullus locus eſt nocti vel tene-
bꝛis in regione illa vel ꝓpter hoc quia in
veſpe illud ⁊ mane reuera nihil eſt medi
um Si quis aũt dixerit beatiſſimas illas
ſubſtãtias in cõſideratiõe ⁊ admiratiõe
creaturaꝝ vicȝ celi ⁊ terre aquaꝝ ⁊ etiã ſui
ip̄aruȝ moꝛã aliquã traxiſſe vt ex inde ma
gnificarēt abundanti⁹ atȝ ſublimi⁹ crea-
toꝛem ⁊ ex inde erexiſſe ſe ad ip̄m ⁊ moꝛã
aliquam in hoc traxiſſe cũ collaudatio ⁊
gloꝛificatio creatoꝛis nec bꝛeuis nec per-
functoꝛia ſit ſicut nec eē dȝ moꝛaq; huiuſ-
mõi dicat veſpere illud ſiue finē illius mo
re qõ eſt congruẽti⁹ non impꝛobabiliter
dicet nec ſermo eius tanq̄ȝ erroneus reij-
ciendus eſt Elucidabo autē iſtud ampli⁹
⁊ dicam q: in p̄ncipio hoc eſt in p̄ma par
te diei illius p̄mi quã ꝓpheta veſꝑam vo-
caſſe videtur multa facta ſunt que oīa ſu-
bito et in non tp̄e hoc eſt in puncto tēpo-
ris fieri poſſibile non fuit. Hoꝝ vnuȝ eſt
creatio pꝛimi celi ⁊ terre ⁊ aquarſt. Secũ
dum eſt creatio angeloꝛum. Terciũ oꝛdi-
natio angeloꝝ in officijs dignitatib⁹ ⁊ oꝛ
dinibus ſuis. Qaurtũ conſpiratio ange-
loꝛum maloꝝ ⁊ apoſtotatio eoꝝ. Quito
caſus atȝ deiectio illoꝝ. Hec autē quinq;
cum perſcrutatius cõſiderauerꝭ inuenies
abſq; vlla dubitatiõe facta fuiſſe in tem-
poꝛe aliquo cui⁹ finē veſperã vocauit ſer-
mo ꝓphetic⁹ vel poſſet intelligi veſpera
caſus maloꝝ angeloꝝ. q et fuit eis occaſ⁹
⁊ obtenebꝛatio a luce p̄ma ac p̄clara que
ds eſt q̃ntũ ad naturalē illũiatione. Et ſi
em̄ mlta luce ſcie ſue ſapiētie naturalis ad
huc clareāt in multꝭ tamē obtenebꝛati ſr̄.
Sicut doceberꝭ in tractatu deis ſingula-
ri nec ꝓpter ſolã iſtam obtenebꝛationem
dicta eſt veſpa finis moꝛe ſeu tēpis illius.
ymo etiã ⁊ ꝓpter infrigidationē qua ab
amoꝛe naturali creatoꝛis penit⁹ friguerũt
Iã em̄ nec ſcintilla hmõi amorꝭ apõ eos
viuit aut ardȝ. ymo toti mirã ⁊ odiũ ipi⁹

ꝯuerſi ꝑmo poti⁹ ſubuerſi ſunt. Addo in
ſup quia poſtq̃ celum ꝑmū creatū eſt et
eius eē ſtabilitum atq̃ firmatū ṽtute per
manentie. ⁊ durationis que habuerūt in
iciū ⁊ inceptionē ſiue criminatioꝫ a par
te principii factū eſt eius eſſe. etiam mēſu
ratum menſura tēporis et quies eius nō
minus digna vt menſuraret tēpore quo
niam motus aliorū celorū finis ergo mē
ſure hmōi quietis ⁊ durationis vocata ē
veſpere ꝓpter conſumationē vel ipſi⁹ vl'
eorum que in ea facta ſunt quoniā ſubſe
cutum ē mane id eſt iniciū partis alteri⁹
diei in qua facta ſunt que narrabo. Utrū
autem iſta duo veſpere ſcꝫ ⁊ mane eſſent
vere aut perfecte medietates diei qui vi
ginti quatuor horarū eſt qualiꝫ cōtinet
ſpacium licet ſermo ſanctus non determi
net non eſt tamē contra veritatē aut rati
onem. ꝙ quantitate a ſequētibus dieb⁹
non diſcrepet ꝑſertim cū conſpiratio ma
lorum ſpirituū quam ꝑdixi morā tēpo
ris ⁊ ꝓlixitatem regrat. Cum eñ numero
eorum ſit innumerabilium milium et ꝑ
mus ac nobiliſſim⁹ eorum contra crea
torem primus ſe erexerit. qualiter hoc ve
nit ad tot milia aliorum. Qualiter in hoc
ipm inducti ſunt niſi tractatus aliquis et
ſuaſiones interuenerūt. In tanta autem
multitudine quō potuit eē tractatus bre
uis et ſuaſio atq̃ inductio nō ꝓlixa cum
ſapientiſſimi creati eſſent et in tantū auſū
ſtulticie deducti ſint. Si eñ homo q nō ē
ſapiens niſi ad modicū ſapientia natura
li auerti nō poteſt a ſenſu ſuo vt a ṽitate
ac rectitudine declinet niſi magnis ⁊ mul
tis validiſq̃ ſuggeſtiōibus ac ſuaſionib⁹
quomodo illi tanta ſapia prediti in tantā
veſaniam tpe breuiſſimo induci potuerīt
ipſi etiam tanti mali inuentor tanto diffi
cilius induci debuit q̃ aliquis aliorū quā
to eū conſtat maiori luce ſapiētia q̃ oēs
alius claruiſſe potiſſimū cum nullus eoꝝ
exteriorē haberet inſtigatorē ac ſuggeſto
rem tanti mali. ⁊ haberet vnuſq̃ſq̃ ſplē
dorem ſapiētie qua ꝑditi erant fortiſſimū
mali illius diſuaſorē ⁊ etiāꝫ repſſoreꝫ. hec
auteꝫ oīa idcirco dico vt appareat tibi ve
ſperam ꝑme diei hoc eſt ꝑmaꝫ ꝑtem mul
tarum horaꝝ ſpaciū habere potuiſſe pro
pterea que facta ſunt in ipa cum euidēter
requirant tempus ⁊ ſubito oīa fieri nulla
tenus potuerūt. Ipm vero mane ſi ſecun
da pars diei ꝑmo accipiat non minoreꝫ
tpis menſurā regrere euidēter eluceſſeret
tibi cū diligentē conſiderationē feceris ꝺ
hīs que in eodē fieri oportuit ⁊ que in eo
dem facta ſunt. Horꝫ ꝑmum eſt creatio lu
cis iuxta modos ⁊ intentiones quas dixi
Secūdū collaudatio ⁊ magnificatio cre
atoris de ipſa illuſtratione ⁊ glorificatio
ne ſanctorū angelorū ⁊ de ipa iuſta dam
natione ac deiectiōe malorū ſcꝫ ⁊ de aliīs
bonis doniſq̃ atq̃ beneficiīs creatoris er
ga ſeipos. Terciū qō periori ordine ꝑmū
eſt admiratio creatoris in ſeipa. Sunt et
alia q̄ ſanctis angelis patefacta ſunt ipa
claritate ſue glorificatiōis quorum reue
lationē ineffabilibus gaudiīs ⁊ iubilatio
nibus ꝓſecute fuiſſe nullaten⁹ dubitādi
ſunt ſicut de creatione generis humani
⁊ reſtauratione angelice ruine ex hoībus
⁊ de reperatione ciuitatis ſuperne ac in
tegratione ipius que quaſi detrūcata ac
mutilata erat per caſum malorū angelo
rum. Sunt ⁊ alia multa ſecretiora atq̃ ꝓ
fundiora. In quorū conſideratiōe ⁊ con
templatione delectabiliter eos occupari
noluit creator ⁊ ipa luminoſitas intelligē
tiarum ſuarū amorq̃ bonorū omniū ꝓ
pter gloriam creatoris eos figebat ac de
tinebat in eis. Nec eſt incōueniēs ſi men
ſuram prime diei habeant ſequentes ⁊ ſi
ꝑma vbiq̃ exemplaria ſunt ſequentium
poſſet āt quis intelligere vnāquanq̃ di
erum iſtorū veſꝑe ꝓpter occiduitatē tpis
qua cōſumptione ſui ipius que cōſuma
tio eiuſdē ē toto fluxu ſui eſſe inceſſanter
feſtinat. Mane ṽo eiuſdem tpis finis nō
autem inq̃ eſt finis ꝑcedentis tpis mane
vocatū eſt. Sed inq̃ntum iniciū menſure
ſequētis operis. Ql' autē magis congruit
plano littere eſt vt intelligat dictum tāq̃
in cōſumatione vniuſcuiuſq̃ opis ſex di
erum et in fine vniuſcuiuſq̃ illorum. Ql'
ṽo ſequit in ſermōe eodem qa vidit de⁹
lucem ꝙ eēt bona tu iā ſcis figuras ⁊ mo
dos varios ꝓheticoꝝ ſermonū. iuxta q̃
vnū intelligit vidit id ē videri fecit. Quē
admodū ⁊ per eundē ꝓphetam alibi di
citur. Nunc cognoui ꝙ timeas deum id
ē cognitū feci tibi ipi in aliīs vidit vl' ꝙ eſ
ſent bona id eſt approbauit in bonitatē
lucis quā ꝑnouerat añq̃ eā faceret appro
bauit inq̃ formādo ipaꝫ in ſuo eē ⁊ ꝯſer
uādo. Et dixit p⁹ hoc ſmo ſctūs diuiſit lu
cē a tenebris. hꝫ aūt q̄ſtionē quō diuiſit
lucē a tenebris cū neq̃ coniūcta eēt ꝑus

igitur in hoc v̄bo quia dixit hanc lucē de qua agitur diuiſit a tenebꝛis. hoc ē adeo ſeoꝛſum ⁊ longe fecit eā a tenebꝛis vt eam attingere nullo modoꝛum poſſit quēadmodū vides hanc lucē terre tenebꝛis occupari ⁊ hoc in eclipſi eiuſdē. Sic ⁊ lucem aeris iſtius quo ſum⁹ noctis tenebꝛis obſcurari. ⁊ hic eſt dies celi ſicut mihi videt̄ de quo dicit alius ꝓpheta. Et thꝛon⁹ ei⁹ ſicut dies celi quaſi ꝑſeuerans abſq̧ vlla leſione vel diminutiōe. Uocauitq̧ lucem diem ac tenebꝛas noctē. de quibus iā declaratū eſt tibi in p̄cedētib⁹ quia nō ſunt aliquid ↄtrariū luci ſed abſentia illi⁹. Et manifeſtū eſt tibi quia lux et tenebꝛe ſiue dies ⁊ nox non ꝓ ipis tempoꝛib⁹ hic accipiunt̄. Sed quēadmoduȝ vſualiter dies aer noſtre inhabitatiōis illuminat⁹ a ſole ⁊ nox eadē habitatio ꝑ p̄uationē hui⁹ luminis obſcurata. Nec debet eē in ꝓbabile tibi. dies iſtos ſex eq̄les fuiſſe cum p̄⁹ dies ſit quaſi mēſura quietis vel ꝑmanentie p̄mi celi. Dies v̄o quibus vtimur menſure fuit motus ſecūdi celi continētis noueȝ celos inferioꝛes Quies enī ⁊ mot⁹ eundē debent habere mēſurā oppoſitionis. Decuit etiā vniformi facere eē menſuris hmōi et vt nulla eēt in eis confuſio ex diſformitate ⁊ vt creatoꝛ nō videret̄ diuerſatus in opibus ſuis tanq̧ in maioꝛibus maioꝛ menſura eidem neceſſe eēt ⁊ in minoꝛib⁹ minoꝛ quēadmodū contingit in nobis ⁊ in opibus noſtr̄ et etiā in opib⁹ nature. Cū omnipotēti v̄tuti eius non ſit contradictio ant rebellio aut reſiſtētia in q̄buſcunq̧ aut quecūq̧ operari voluerit Sed per oēm modū non ſolū eadem facilitate maioꝛa ⁊ minoꝛa opatur ymo ea imperioſitate cui eque obediāt ea que nō ſunt et ea q̄ ſunt. hoc aūt non ꝓpter hoc dico quādo creatoꝛ opari non poſſit ⁊ celerius ⁊ tardius quedā quibuſdā alijs. ſicut pꝛimū hominē ⁊ tempoꝛe bꝛeuiſſimo ⁊ ꝑfectuȝ fecit. alios v̄o per multos dies ⁊ menſes multaſq̧ coꝛruptiōes ⁊ generationes atȝ alteratiōes ad cōplementū ſui eſſe ⁊ perfectionē adducit.

Nota de generatione celoꝝ.

e

T qm̄ generatio celoꝛū nouem ex aquis facta ē id ē ex materia que erat inter pꝛimū celum ⁊ terrā alioquin quid factū eſſet de materia illa nō enī per motū localem tranſlata eſt ad aliū locū cum ali⁹ locus nec tūc fuerit nec eē potuerit vt declaratū eſt tibi. Quis igr̄ non eſt poſſibile eā remanſiſſe in loco in quo ſunt celi iſti nouē cum locū illum nouem celi totū impleant. Manifeſtū ē ipam per coꝛruptionē tranſiſſe in generationem celoꝛū. Coꝛruptio aūt hec et generatio nō potuerūt fieri ſimul ⁊ ſubito qm̄ ſi ſubito facte fuiſſent. hoc ē in puncto tēpoꝛis. eſſet eadē materia ſimul veſtita foꝛmis celoꝛū et foꝛmis ſuis. Si enī puncto eēt coꝛruptio materie illius hoc ē denudatio eiuſdē a foꝛmis ſuis ⁊ veſtitio ipius a foꝛmis celeſtib⁹ erit materia pūcto veſtita vtriſq̧ vel nuda vtriſq̧. Utrunq̧ aūt manifeſte impoſſibile eſt qm̄ ſ̄m hoc eēnt foꝛme tam diuerſe ſimul in eadē materia et eſſent celi ⁊ aque ſimul in eodē loco facte igitur ex neceſſitate generatio celoꝛū illorum. ſiue celi continētis nouē in t̄pe. Cauſa aūt in hoc eſt quia materia illa ex q̄ generabāt̄ n̄ potuit coꝛrūpi ſiue denudari a foꝛmis ſuis ſ̄bito. ⁊ n̄ in t̄pe Si enī i pūcto denudaret̄ a foꝛmis ſuis eēt. in illo puncto nuda ab eis. Jam autē didiciſti alibi materiā hmōi non eſſe poſſibile inuenire nudaȝ a foꝛmis. Preterea ſ̄m hoc in alio nūc ab a. veſtita fuiſſet a creatoꝛe foꝛmis celoꝛū qui ex ea generati eēnt. ⁊ ita in medio inter illa duo inſtantia eēt illa coꝛrupta ⁊ celi generati nō eſſent. ſi vtrūq̧ eoꝝ factum eēt in duob⁹ punct̄ t̄pis. Q̄ ſi dixerit quis q̄a creatoꝛ potuit creare eā nudum ⁊ detinere nudam pro beneplacito ſuo ⁊ hoc opoꝛtuit ibi fieri. licet alibi non fiat. quia opatio creatoꝛis nō potuit nec debuit habere moꝛā vel remoꝛationē aliq̄ntum ſola v̄tute ſua oparetur cui neq̧ reſiſtētia ē neq̧ rebellio vt iā dixi. Et ſicut potuit veſtiri materiā p̄mi celi hoc eſt empirrei ſubito foꝛma ſua ⁊ reuera veſtiuit. Sic et multo foꝛtius potuit veſtire ſubito celum ↄtinēs nouē celos foꝛmis ſuis manifeſtū ſit celum pꝛimū longe maius eſſe celo illo. In hoc autē iam dixi tibi q̄ et ſi non eēt impotentia vel defectus aliq̄s ex parte creatoꝛis quo min⁹ hoc poſſet defectus tamē erat ex parte materie que nō poterat ſubito denudari a foꝛmis ſuis et ſubito veſtiri ꝓpter cauſas quas dixi. Si quis autē dixerit q̄a eo modo potuit creare vel generare celos iſtos quēadmodū creauit aut generauit empireū aut etiaȝ ipam terraȝ. Jā reſpōdi tibi i hoc ⁊ adduxi etiam ꝓbationē per quā feci te ſcire q̄a

generatio celi empirei ⁊ terre ſubito facte
ſunt et in non tempore et quia non preceſ
ſit eas alia generatio vel corruptio corpo
ral' alioq̄n deduceret nos via hec in erro-
rem Ariſtotelis de infinitate generatiōis
et corruptionis ⁊ motus de antiquitate ſi
ue eternitate mūdi. Quia igitur materia
media inter illa duo creata eſt cum eis cu
ius pars corrumpēda erat in generationē
celorum vt iam oſtendi tibi. Manife-
ſtū eſt diſſimiles ex neceſſitate fuiſſe gene-
rationes pmi celi et nouem ſequentiū et
tu ſcis intentionē meā in capitulo iſto. q̄a
ego non intendo hic niſi vt quodāmodo di-
rigere te et erigere ad intelligendū ſermo-
nē ꝓphete de generationibus iſtis et de
fendere planū ſermonis ipſius ipm etiam
planū ſermonis iſtius hoc inſinuat. Si ei
deus in pncipio creauit celum et terrā cū
pncipium illud conuenientius intelligat
aut pncipiū temporis aut principium ope
rū ipſius creatoris ſiue operū dei. Neceſ-
ſe eſt ſubito creata fuiſſe celum et terram.
quia ſi in puncto tempor' creata ſunt hoc
manifeſtū eſt. Si vō ante ea nihil creatū
eſt. Similiter neceſſe eſt ipa ſubito creata
fuiſſe. Quēadmodum em̄ pdixi tibi. quō
crearetur primū celū per partes. ⁊ a q̄ par
te eius incepiſſet creator eius creationē ⁊
ꝓpter quā tamen creatio eius eſſet in tem
pore. ita vt pars poſt partē crearetur cum
ſola virtus diuina ibi operaretur. et nihil
eſſet ei reſiſtens aut retardans neq̄ p cor
ruptionem alterius corpis aut denudati-
onem materie ipſius celi ab illa forma ne-
ceſſe eſſet veniri ad veſtitionē eius quā ve
ſtiēda erat forma celeſti. Quare ſubito in
materia ſua et forma creatum eſt genera-
tio vō ceteroꝝ celorum quia p corruptio-
nem aquarum ex ipis facienda erat. Cor-
ruptio autē corporalis omnis ex neceſſita
te fit in tempore ſicut et omnis alius mo-
tus corporalis. Sicut declarauit Ariſtote
les in auditu ſuo hoc eſt in libro quē vo
cat auditum ex neceſſitate facienda fuit in
tempore eodem quo facta eſt aquarū cor
ruptio in generationē ipoꝝ. habet autem
queſtionē a qua partē cepit generatio ce-
lorum et veriſimile quidem ē vt primū ce-
lū qd applanon vocant primū creatū fue-
rit hoc eſt in prima parte diei. ⁊ deinde ce
lum ſtellarum fixarum quaſi in ſecunda
parte. Tercio celum ſaturni et ita donec
veniatur ad celum lune. quod eſt vltimū

nouem celorum iſtorum. hoc etiam requi
rere videtur ipe ordo dignitatis et nobili-
tatis eorundē. Certum enim eſt q̄a com-
paratio celoꝝ iſtorū eſt in nobilitate vtu
te dignitate adinuicem que eſt in altitudi
ne et poſitione ipoꝝ ⁊ ſcdm alpetrangi in
velocitate et tarditate motus. Nōnullis
etiam videtur opationes celorū ⁊ vtutes
influentes eſſe ac deſcendentes a pmo ſu
per ſcdm et etiam ſup omnes inferiores ⁊
ad hunc modū ſe habet ī alijs. Quia vō
ipſius eē adeſſe et generari et generare ea
videtur eē comparatio que eſt virtutis ad
virtutē in omnibus que ordinē habēt ad-
inuicem idem videtur eſſe ordo creatiōis
ſiue generationis celoꝝ qui eſt et virtutū
eorū. Quare vnūquodq̄ eorū eo ordine
quo recipit vtutē a pmo ⁊ vniuerſali fon-
te recipit et eſſe. Verū igitur eſſe q̄ dixi q̄
inter iſtos nouem celos primū. id ē in pri-
ma pte diei ſcōe creatū ē applanon. Dein
de celū ſtellarū fixarū et ita de alijs. Ecō
trario vō fortaſſis alicui videatur qm̄ celi
iſti nouem ſimul omnes creati ſunt. Cum
enim ꝓpinquitas ⁊ elongatio nihil ſit ad
creatorē cum attingat a ſummo vſq̄ deor
ſum et a primo creato vſq̄ ad vltimū eq̄li
ter hoc eſt cum non magis pſens ſit ei pri-
mū q̄ vltimū aut aliqd mediorum mani
feſtū eſt non adiuuari operationē creato-
ris vel vtutē ipſius aut impediri ſiue ⁊ re
tardari hmōi propinquitate vel elongati
one. Quare non eſt ꝓhibitus creator aut
adiutus ſiue impedit' vllo modorū eque
cito operari generationem ſiue creationē
celi lunaris et cuiuſcunq̄ aliorum. cū enī
ex omnibus modis ſuis nihil ſit poti' q̄n
tū ad virtutē ſuā in celo applanon vl' celo
ſtellaꝝ fixarum q̄ in celo lune aut in quo
cunq̄ aliorum hmōi autem exemplū ē de
artifice et operatore qui p ſolā virtutē ſuā
ſiue p ſeipm ſolum opatur et qui nihil ha
bet adiuuenti ad operandū plus in vno
loco vel materia q̄ in alio vel alia. Talis
enim nō operabitur prius in loco vno. et
poſtea in alio. Preſertim cum eius virtus
aut ars non ſit alligata vni operi aut vni
loco aut vni materie. Sed ſic potens atq̄
liberrima et vbicunq̄ et in q̄buſcunq̄ vo
luerit operari qualē manifeſtū eſt eē vtu-
tem eē creatoris qui in vno loco operatur
folia in alio flores. in alio fructus. in alio
ſemina. in alio lapides precioſos. in alio
metalia. in alia plantas. in alio animalia

⁊opatur ita vnūquodq; iſtoꝝ ac ſi vnum
ſolū oparet. Nō eñ ex hoc ꝙ taz magna
tanq; multa opatur. aliqd eoꝝ aut minꝰ
bonū aut minus bene opatur. ꝙ ſi illi ſo
li intenderet qualiter ſi per ſe ſolū aut vir/
tutē ſuam ſolā hoc eſt abſq; aminiculo et
meditatione virtutis alteriꝰ creauit celos
iſtos nouem ſimul eos creauit. hoc autez
dico quia cū creatoꝛ per aliā virtutē opera
tur ꝙ per ſuā tūc indubitāter operant̃ iu
xta modū virtutis illius. quēadmodū cuz
ꝑ frigiditatē coagulat aquas aut cōgelat
eas ſucceſſiue et per ptes et ea velocitate
qua poteſt frigiditas et qua hoc patit̃ fie/
ri materia in quā opatur. Si ergo ꝑ ſolaz
virtutē ſuam creauit celos hoc ē nulla vir
tute alia agente adhuc vel cooperāte. nul
la ſubeſt cauſa vel ratio q̄ ꝓhibuerit eum
creaſſe omnes illos ſimul. ſed neq; virtus
aliqua cooperata videt̃ ad creationez ce/
loꝝ niſi forte qs dicat ꝟtutē applani. hoc
eſt p̄mi. nouem celoꝝ cooperatā fuiſſe atz
egiſſe in partē aque ſibi ꝓximā eiq; ſimili
tudinē. id eſt celeſtem formā ſibi ſimilē im
preſſiſſe. ⁊ ita ſecundū celū generaſſe. quē/
admodū ignis cū generatus ē iuxta mate
riā receptibilē ſue actiōis et virtutis indu/
bitanter agit in illā et generat ex ea ignez
aliū. Cum ergo partes ille aquarū ex qui
bus inferiores celi generati ſunt receptibi
les eſſent formarū celeſtiū. Sicut appet ꝑ
hoc ꝙ ipas iam receperūt. Vident̃ ⁊ rece
ptibiles fuiſſe ꝟtutū et actionū ipaꝝ. Om
ei materia ex q̄ aliqd generale ē ex neceſſi
tate receptibilis ē virtutis et actiōis illius
qd ex ea generabile ē ⁊ cuiuſcunq; ſilīs illi
hic ē ſimilis illi in forma virtute et actiōe
Quia igitur oēs iſti nouē celi ſilēs ſunt li/
cet nobilitate ⁊ alijs cōditiōibus differāt
manifeſtū ē materiā ex q̄ generati ſūt rece
ptibilē eē virtutis ⁊ actionis vniuſcuiuſq;
eoꝝ. Scōm hoc ergo p̄mū celū generauit
ſecundū ⁊ ita de alijs ⁊ quoniā nihil gene
rat anteq̄ ipm ſit generatū. quemadmodū
neq; agit anteq̄ ſit. ꝯſequens eē videt̃ ce/
los generatos eē vnū pꝰ aliud ⁊ nō ſimul
Qꝫ ſi verū eēt forſitā vnūqdq; magꝰ ꝯue/
niret dici generatū a ſeipo et hoc ē qa ps
vniuſcuiuſq; ſit generati p̄us generata gi
gnit ſibi ꝓximā et illā generata gignit aliā
⁊ ita donec ꝯpleat̃ generatio totiꝰ. Huiꝰ
aūt exemplū ē magne ſicut tibi dixi ⁊ i om
ni corpe ꝯtinue ⁊ ꝑ partes generato. Mul
tis etiā circa hoc videt̃ eē diſſimilitudo ce

loꝝ inuicē generatio qppe aſſimulat vbi/
q; genitū genitori. Vñ et generatio dicit̃
q̄ſi generis ſui natio ſiue generis ſui i aliū
transfuſio. Vñ igr̃ tanta diſſimilitudo int̃
applanon et celuz ſtellarū. Silr̃ ⁊ inter ce
lū ſtellatū ⁊ inter celū Saturni. ⁊ genera
liter inter oēs in virtutibꝰ opationibꝰ ma
gnitudinibus ⁊ etiā motibus. ſicut appet
ex tractatibus Ptolomei et alioꝝ qui de
hijs ſcripſerūt. forſitan dicat aliqs qa ſer/
mones ꝓphetarū ita crebro clamāt. quo/
niam deus celos fecit ⁊ qm̄ opera manuū
eius ſunt celi ⁊ adeo vehemēter execrant̃
aliū fuiſſe vel factorē vel cooperatorē celoꝝ
qꝛ ipe ſolus creauit nouē iſtos celos. ⁊ cre
auit eos ſimul. Vnd̄ in ſermone iſto nō ē
dictū fiant celi vl̄ firmamēta in medio aq̄
rū ſed fiat firmamētū ac ſi oēs illi celi vnū
celū ſimul ſumpti acciperent̃. ⁊ factio eo/
rū factio vnius et vna. Et licet materie eo
rū receptibiles ſint formaruz celeſtiū. Si/
cut p̄dixi tibi tamen ipi nō ſunt poſſibiles
imp̄mere eas quēadmodū neq; cum ma/
teria hominis hoc ē corpus humanū rece
ptibile ſit forme humane nō tamē hō po
teſt ip̄mere illā vel dare. Siue eñ aīa hūa
na forma illa ſit ſiue pars illiꝰ forme. Ma
nifeſtū ē hominez nō eē datorē huiuſmōi
forme nec poſſe imp̄mere illā. Sic p̄mum
nouē celoꝝ licet materia celi ſtellati rece/
ptibilis eſſet forme celeſtis nō tamē ipſuz
potuit eſſe dator hmōi forme. nec adhuc
cogitatū ē ꝙ celi ſint generatores celoruz.
Alioqn etiā regio elemētoꝝ q̄ ē a luna vſ/
q; ad terrā. celis plena eēt alijs ei celis fe/
cūdis atz generātibus celū lune ſterile nō
manſiſſet. Generaſſet igr̃ celū aliud ⁊ filiꝰ
eius aliud ⁊ ita donec veniret ad terrā. A
q̄ parte aūt inceperit creator fabricationē
celoꝝ ſeu generationē. Vtrū a pte latitu/
dinis ſeu ꝓfunditatꝭ aut ſpiſſitudinis aut
que ptes in eis p̄mū generate ſint. Vtruz
iteriores ſcꝫ hoc ē ꝯcauitatibꝰ eoꝝ ꝓpinq/
ores an ille q̄ ſūt ex pte ꝯnexitatis merito
qs querat. licꝫ nō referat que. Si qs tñ cō
ſiderauerit generationē cepe ⁊ oui ⁊ alio/
rū ſimiliū q̄ ex ptibꝰ ſeſe inuicē ꝯtinētibꝰ
cōpoſita ſunt videbit generationē huiuſ/
modi partiū ſimul incipere ⁊ vniꝰ cuiuſq;
ptis partiū ſilr̃. Qꝫ ſi qs dixerit quia inter
formas aquarū et formas celoꝝ ex quibꝰ
generati ſunt nō ē ꝯtingentia ergo nō eſt
motus ab hijs in illas. Motus eñ omnis
generationis ⁊ corruptionis eſt ab altero

oppoſitoꝝ in alterū. et hoc p mediū. alio-
qn ſaltus eēt ſubitus generatio a nō eē in
eſſe. In hoc autē dico quia mediū ē inter
has formas et ſi non verum aut mediuꝫ
propriū. Manifeſtū em̄ eſt quia aqua
quantūcunqꝫ ſubtilis aut pura amplius
ſubtiliari poteſt. ⁊ ꝓpinquior fieri nature
ac ſubſtācie aeris. Sic et aque de quibus
celos fuiſſe dicunt ſubtiliatione ac depu-
ratione ampliori p̄parate ſunt vt formas
celoꝝ reciperēt et hec ſunt media per que
tranſiuerunt ad formas celeſtes. Magis
autē ſubtilis et magis depurata aqua eſt
mediū inter ipſam ſm naturalē puritateꝫ
ſuam ⁊ nobilitatē formarū celeſtium ⁊ ge-
neraliter om̄e ꝓpingus alterutri extremo
rū via quedā ē ⁊ mediū tranſeundi ab al-
tero in alterū. Nec debes opinari ꝙ alia
virtus fuerit p̄parans aut p̄aptans aq̄s il-
las ad hoc vt formas celorū reciperent q̄ꝫ
creator. Solus em̄ abſqꝫ participe ⁊ adiu-
tore celos fecit. et omnia illa p̄mordialia
opa. id ē mūdi tocius partes. Quādo aūt
iſta p̄paratio aquaruꝫ facta fuerit nec iſte
ꝓpheta determinat neqꝫ ali⁹ quia nec de
p̄paratione quicq̄ꝫ exp̄ſſe loquitur q̄re ſal-
ua veritate ſermonis ipi⁹ intelligi poteſt.
quia p̄ma die quādo fiebant ea q̄ facta p̄-
us narrauit potuit fieri iſta p̄paratio illis
autē expletis et ꝯſumatis create ſūt forme
nouem celorū. ſecūda die et materijs ſuis
imp̄ſſe vel totum qđ ꝑtinebat ad genera-
tionē iſtorū celorum videlicet ⁊ p̄paratio
materiarū ipoꝝ et formarū eorundeꝫ im-
p̄ſſio ſecunda die facta ē. Si qs autē dixe-
rit qa non indiget creator omnipotentiſſi-
mus p̄paratione hmōi vl̄ p̄paratore. Ve-
rū qdem dicit q̄m vtus creatoꝛ̄ in vltimi-
tate ē ſufficientie ⁊ copioſitatꝭ. Materie ta-
men celorum denudari a formis aqueis
neceſſario indigebant ad hoc vt formas
celorum tamlonge ab illis diſtantes reci-
perent hmōi ṽe denudatio nō potuit eſſe
quādo fieret. aut in puncto tempis aut in
tpe et qd ex vtroqꝫ accidit iam p̄dixi. Nec
debet tibi mirū videri ſi formarū celoruꝫ
nō fuit alius doctor q̄ꝫ creator cū de om̄i
forma ſubſtāciali hoc multi ſenciant p̄pa-
rare qdē poſſunt ṽtutes naturales materi-
am ex q̄ faciēda ē generatio naturalꝭ ⁊ fu-
gare ad ea diſpoſitiones ꝯtrarias ſiue re-
pugnātes formis qbus ſup neſcienda eſt
Veꝝ formaꝝ illarū q̄rū impſſio generatō
eſt ſ̄ ē ſubſtācialiū nō alius dator q̄ꝫ crea-
tor illarū deus cum oīs forma ſubſtācia-
lis etiā ſubſtancia ſit. Qꝛ ṽo ꝯſequēter di-
ctū ē. Congregenꝭ aque q̄ ſub celo ſunt in
locū vnū. Manifeſtū eſt hic factū eſſe
poſt creationem aquarū ſolo verbo ⁊ im-
perio creatoris. Naturalis em̄ ordinatio
aquarū ſiue poſitio aut ſitus earum circa
terrā eſt. et ipe aque velut amictus circun-
dans illū. Sicut dicit alius ꝓpheta. Abiſ-
ſus ſicut veſtimentū amictus eius ⁊ alius
ſapiens. Quis poſuit aq̄s q̄ſi in veſtimē-
to. Qꝛ aūt in partē ſeceſſerūt ⁊ ſup mōtes
aque etiam ſtant. ſicut dicit alius ꝓpheta
qa ſup montes ſtabunt aque ⁊ ꝙ in loco
nō naturali ſibi ſunt cōtra naturā pondē-
roſitatis et fluiditatis ſue. factū ē non natu-
rale aliq̄ virtute ſed ſolo verbo ⁊ imperio
vt diximꝰ creatoris et iſta ꝯgregatio non
noue creationis opus fuit. ſed iam creati
opis videlicet aq̄ruꝫ in locū aliū trāſlatio
et collocatio. Vn̄ nō dicit in ſermone pro-
phetico ꝓpter illud. factū ē veſpe et mane
dies vnus. ymo ꝯiungit opi ſequētꝭ diei
⁊ hoc ē quoniā ꝯgregatio aq̄rū ⁊ denuda-
tio faciei terre ꝓpter ſequētis diei opꝰ fa-
cta ſunt videlicet ꝓpter fecundationē ter-
re. Nō em̄ poterat germinare herbas ni-
tētes aut ꝓducere vegetabilia aquis ope-
rientibꝰ eam. Cōgregatio igr̄ aq̄rū in lo-
co in quo ſunt concluſio ē partim ſcientie
naturalis partim ſciētie diuinalis. Sicut
appet ex medijs quo p̄miſi. Querat autē
merito quis quō aque dicanꝭ cōgregate
in locuꝫ vnum cum tam multa ſint maria
⁊ nō ſit vnū mare qđ oēs aq̄s ꝯtineat In
quo dixerūt qdem qa maria oīa vnū ma-
re ſūt et ꝓpt ꝯtinuatiōes ipoꝝ q̄ i qbuſdā
maribꝰ manifeſte ſunt ⁊ hoc expimēto ſci-
unt multi eoꝝ q ꝯuerſanꝭ in maribꝰ ⁊ va-
cant nauigijs. In alijs ṽo maribꝰ occulte
ſunt ꝯtinuationes iſte vel ꝓpter diſtanti-
as ſuas a nobis vel ꝓpter ſup poſitioneꝫ
partiū terre aperientiū maria vel ꝓpter p-
tes eorū. ſic ſamoſum eſt de ſicilia q̄m ſup
mare ſita ē ⁊ q̄ttuor et qnqꝫ montibꝰ qua-
ſi columnis totidē ſuſtentantur. Aliqs ṽo
intelligit locū vnū magis dictū diuiſiue ſi-
ue ſepatiue q̄ꝫ ꝯiuncte ⁊ hoc ē quoniā cre-
ator magis intēdere videbaꝭ ſeparatiōeꝫ
earū a ſupficie terre q̄ꝫ ꝯgregationē earuꝫ
in locum vnū. Tu ṽo ſm intentionē meā
⁊ opinionē in hoc reminiſcere eoꝝ que di-
diciſti in libro Metheroꝝ ariſtotelꝭ in capi-
tulo de mari et gulfis eius ⁊ d̄ abyſſo ma

gna quã dicit ariſtoteles matricẽ aquaꝝ ⁊
ex illa oĩa maria tanꝙ̃ gulfos varios. ⁊ re
dũdãtias exire ⁊ nõ recedes ab intellectu
ꝓphete iſtius qui dicit ruptos fuiſſe fon-
tes abyſſi magne et ex illis inundaſſe dilu
uiũ. Attende aũt ꝗa ex eodeꝫ verbo et im
perio creatoris videt̃ fluuiorũ omniũ de-
curſus ad mare eſſe ſiue ad maria. Si eñ
ſtarẽt ſuꝑ terrã abſq; fluxu ex necẽitate opi
rẽt eã et ꝓhiberẽt fertilitatẽ ſiue fecũditatẽ
ipſius. Ad hoc idẽ ſpectat qđ dictũ ẽ. Sta-
tuit aquas quaſi in vtre hoc eſt ipſas inſta
biles ⁊ fluidas ſtare fecit in loco non ſuo
ꝓhibẽdo fluxũ eaꝝ q̃ſi ĩ vtre. Et q; vt dixi
Operatio iſta videlicet ꝯgregatio aquaꝝ
ꝑparatio erat ad opus ſequentis diei ſub
iunxit deus et dixit. germinet terra herbaꝫ
virentẽ et facientẽ ſemen ⁊c. et in fine ſub-
iunxit et factũ eſt veſpere et mane dies ter
cius. Et ꝗa opus iſtud videlicȝ hmõi fecũ
dationis terre nõ habet cauſam naturalẽ
hoc ẽ nõ eſt ipſi terre de natura corꝑeitatꝭ
ſue manifeſtũ ẽ quoniã nõ ei niſi ex v̾bo ⁊
imperio creatoris. Terra eñ per ſe hoc eſt
per modũ quo ẽ terra nõ ẽ generatiua ni
ſi terre. Supra naturam igitur ſuã ſuꝑad
dita ẽ ei virtꝰ germinãdi ⁊ fructificandi ta
lia. Quare manifeſtũ ẽ tibi iſtam fertilita
tem terre concluſioneꝫ eſſe partim ſcientie
naturalis. partim ſcientie diuinalis. et iu-
xta hunc modũ currit res in fecundatiõe
aq̃rum ad ꝓducendos piſces et alia aq̃ti
ca animalia. Hanc autẽ queſtionẽ de du-
plici fecũditate terre q̃bus ꝓducit vegeta
bilia ⁊ animalia ꝓpter qđ nõ ꝑus de ferti
litate ſeu ꝓfunditate aquarũ ꝙ̃ de fecun
ditate terre locutꝰ ẽ ſermo ꝓpheticus cuꝫ
eñ aqua ꝑor ſit in ordine elementoruꝫ ꝙ̃
terra ꝑor eſt ⁊ eius fecunditas ⁊ ꝑor ei da
ta ꝙ̃ terre ꝑor igit̃ ordinãda fuit. In quo
reſpondeo quia fecunditas terre q̃ gignit
vegetabilia ꝑor eſt ea fecunditate eiuſdeꝫ
q̃ gignit animalia. Sicut vegetabilia ꝑo-
ra ſunt ipſis animalibꝰ ⁊ ꝓpter hoc gene-
ratio eoꝝ ⁊ vis generatiua q̃ ſcilicet gene
rãtur ꝑus ordinata ẽ in ſermone ꝓpheti-
co. deinde pꝰ fecunditatẽ aq̃rũ ⁊ generati
onẽ animaliũ aq̃ticarũ fecũditas ſecũda
ipſius terre q̃ gignit animalia ordine ẽ re-
ctiſſimo mirata ⁊ ipſa ẽ pars oꝑationis di
ei quinte. Oꝑatio v̾o diei q̃rte fuit creatio
ſtellarũ et luminũ ⁊ ordinat̃ ꝑor oꝑatioi-
bus vegetabiliũ ⁊ animaliuꝫ et creatione
ipſius hominis ꝓpter hoc vt q̃dam putãt
q̃ ſtelle ⁊ lumina cauſe ſunt ipſoꝝ non ſo
lũ generatiue ſed etiã regitiue de q̃bus tã
multa ſcripſerũt vt vix etiã legi poſſint. Cõ-
cedendũ autẽ eis ẽ ꝙ ſtelle multa adiuto
ria p̄ſtant et generationi ⁊ ꝯſeruationi re
rũ generabiliũ. Verũ nõ eſt eouſq; vt ho
mines hmõi putauerũt ⁊ de hoc iam mul
ta ſcripta ſunt tibi. Siue ergo hac de cau-
ſa ꝑordinate ſunt eis ſtelle et lumina ſiue
ꝓpter hoc ꝗa ornatus ſunt corꝑis ꝑorꝭ ac
nobilioris ꝙ̃ ſit aq̃ et terra. Siue propter
hoc quia nobiliora videtur ex incorrupti-
bilitate ⁊ ꝑpetuitate ſua. recte ꝑpoſita ſũt
illis in ſermone ꝓphetico. Habet tamen
queſtionem quare remorata ſeu retarda
ta fuit creatio ſtellarum et luminũ vſq; in
quartam diẽ ⁊ determinatio hmõi queſti
onis pendet ex certitudine eſſenciarum ⁊
comꝑatione eaꝝ ad celos ſuos. hoc eſt in
q̃bus ſunt videlicet vtrũ ſint inſtrumenta
celorũ per que operãtur in mundũ iſtũ in
feriorem an ſint p̃tes. an ornatus eorũ an
ſint aggregationes luminũ in ꝑtibus ipſi-
us celi ſicut apparet apud nos in q̃buſdã
gemmis. Memini eñ me vidiſſe ſmarag-
dum. in cuius ſplendore apparebant tres
ſtellule luciddiſſime. Et certũ eſt de lapide
q̃ dicit̃ eliotropia quia ipſe ẽ lapis viridis
ſtellis rubeis ſtellatus. Et quidem iaſpis
inuenitur viridis coloris et guttis ſangui
neis guttatus. et quidẽ alius inuenit̃ om
niũ aliorũ lapidum coloribus picturatus
Qꝛ ſi ſtelle et luminaria inſtrumẽta ſũt ce
lorũ congruũ fuit vt tunc hmõi inſtrumẽ-
ta celis darent̃ cum eis operari poſſent et
non ante. Quia igitur circa aptata eſt ter
cia die ſimiliter et aqua vt in eas poſſent
operari celi vegetabilia ⁊ animalia aliaq;
omnia generabilia ꝓut viſum ẽ aſtrono-
mis et multis aliis ex phyloſophis meri-
to quarta die fabricata ſũt ⁊ aptata hmõi
inſtrumenta. Verũ de hoc alibi altius et
latius ꝑſcrutandũ erit et a ꝓpoſito atꝫ in-
tentione p̄ſentis tractatus longe eſt expo
nere capitulũ illud p̄mi libri legis hebreo
rum ⁊ tractatum deſiderat grandem ꝑſe
⁊ inueſtigationẽ diligentiſſimã quoniam
habet queſtiones plurimas ⁊ ad determi
nandum difficillimas. Quantũ v̾o perti-
net ad p̄ſentem tractatum ſufficiat tibi co
gnoſcere ſaltem ex parte quia ſermo ſapiẽ
tis et ſancti viri ꝓphete ſcilicet hebreoruꝫ
ſermo veritatis eſt. Iam enim patefeci ti-
bi in hiis q̃ p̄ceſſerunt que neceſſitas coe-

gilt corpa pͥma creata eſſe et non generatã Si enim generata eſſent non eſſent pͥma. cum generata eſſent ex neceſſitate ex corporibus alijs. generationem quippe corporum non niſi ex corpibus fieri poſſibile eſt. Patefactum etiam eſt tibi ꝙ corpora pͥma videlicet creata non fuit poſſibile eſſe celum vltimuꝫ ꝛ terram ſolummodo alioquin inter celum et terram fuiſſet vacuum. imo celum ex neceſſitate fuiſſꝫ terre contiguũ et oſtendi tibi. Quare inter celum et terram creatum eſſet corpus vnuꝫ vel multa. ex qbus facta eſt generatiõ corporꝫ medioꝝ pͥmorum videlicet trium elementoꝝ et nouem celorum nobiliorũ. Et non nominauit illud medium vel illa media ſapiens iſte nominatione approꝑata quinpotius nominatione mutuata. Nõ eñ vere ac ꝓꝑe nominationis aquis eſſe potuerunt corpa illa media. Dixi etiam tibi ꝓpter quid celum vltimuꝫ et terram pͥmo creari oportuerit in ordine creationis corporũ. De aquis vero quas circa celos eſſe ſapiens iſte vel ſanctus dicit ſcire debes quia cũ hominibus duplex vita a creatore danda eſſet. videlicet hoc pñs tpalis miſerijs et erumnis pleniſſima et alia perennis poſt hãc glorioſa debuit hominibus duplex habitatio promptarũ iſtaꝝ duplicitate prouideri. Quare ſicut ſub celis ꝓuidit creator hominibus habitationem ſiue regionem vite qua ſub celis eis viuendum erat congruentem ita ꝛ vite q̃ ſuper celos eis poſt hanc vitam perenniter et glorioſe viuendum eſt ꝓuidit regionem ydoneam ꝛ hoc intelligitur etherum quẽadmodũ et iſta inferior regio quã homines inhabitãt noſcitur eſſe aer. Scito tamen quia celum empireum interduꝫ et regio illa que dicit aque q̃ ſuper celos ſũt interdũ ether nominatur. Et ſicut mortali vite nullo modo etherea regio ꝯgruit ita iſta aerea regio immortali vite ꝛ glorioſe omĩno incõgruens eſt et inepta. Hec igiꝰ eſt ratio que mouere potuit vt homĩes vite glorie future in etherea iſta regiõe q̃ ex aquis que ſup celos mobiles erant facta eſſe videntur collocandi a quibuſdã putarentur. Tu autẽ animaduerte ꝙ opinio hmõi hoim erronea eſt maxime eoruꝫ q veri nois aquas hoc eſt q in veritate ꝛ forma aquaticis ibi eſſe vſqꝫ hodie ſuſpicantur et etiam poſt glorificationẽ futurã hominũ ibidẽ eſſe futuras autumant de nobilitate ꝛ magnificentia hmõi glorie non tam erronee q̃ ignobiliter ſencientes. Siquidem aqua habitatio piſcium eſt nõ hominum etiam in ſtatu huiuſmõi miſerie poſitorum quantofortius igitur. nec ẽ. nec erit. hominũ in ſtatu glorie illius conſtituendorum. Qꝫ ſi dixerit quis ꝙ aque nõ ſunt ibi in ſubſtãcia labilitatis aut fluiditatis in qua videntur apud nos. ſꝫ vaporabiliter ſuſpenſe vt ſermone vtar huiuſmõi hominũ et iſte ſermo erroneus ẽ. cuius erroris declaratio hec eſt. Ignobilior enim eſt habitatio huiuſmõi q̃ ſit habitatio aeris quã nũc homines inhabitãt Habitatio quippe illa hoc eſt aquarũ huiuſmodi vt nubiloſa aut nebuloſa eſt aut nubeoſa eſt vel ꝙ eſt verius ſm errorem iſtum tota eſt aliquod iſtorum triũ. Quare manifeſtuꝫ eſt. ꝙ aer qui eſt apud nos nobilior eſt habitatione huius. Amplius. Tria iſta que nominaui tibi videlꝫ nebula nubes et nubilum media ſunt inter aquas et aera cuius indicium eſt generatio eorum ex qua quippe generantur p rarefactionem et ſubtiliationem illiꝰ ꝛ ꝓpter hoc ſubſtancia eorum nobilior eſt q̃ aque. Manifeſtũ autẽ eſt ꝙ eoꝝ ſubſtancia groſſior eſt q̃ ſubſtancia aeris.

Manifeſtum igiꝰ eſt nobiliorem eſſe pñtem habitationem hominũ q̃ aer eſt indubitanter et habitatio vtiqꝫ ẽ miſerie. id ẽ hominuꝫ adhuc miſerie et erumnoſe viuentiuꝫ q̃ illa quã ponunt eſſe glorie. q̃ vel nebula eſt vel aliquid aliorũ que nominaui tibi ſuperius. Amplius. quando facta huiuſmõi ſubtiliatio aquaruꝫ in vapores ſiue ſuſpenſio earũ vaporabilis

Manifeſtũ quia in ipa creatione eaꝝ nec facta ẽ nec locum habuit. Euaporatio enim nõ fit abſqꝫ motu locali nõ erat aũt quo mouerentur cum nõ eiſꝫ locus inter aquas et celum vltimũ qđ empireum dicitur quia nec vacuum ibi erat nec corpꝰ aliud qđ aquis p euaporationẽ tunc aſcẽdentibus locum ſuũ cederet. Quare manifeſtum eſt aquas huiuſmõi creatas nõ fuiſſe in iſta vaporabili ſubſtancia in qua dicunt eas eſſe. Si mõ in ea ſunt. Reminiſcere autem eius ꝙ dixi tibi in pcedentibus quia qui ponunt aquam et vapores et ea reſolutum idem eſſe nõ poſſunt effugere quin ponant cõſequenter vapores ꝛ aera in quẽ per ſubtiliationem tranſit idẽ eſſe. Quare ex neceſſitate coguꝰ aquam

ponere eara cū neceſſe ſit quecūq̃ in ſub-
ſtancia ſua eadem ſunt eidem ⁊ ſibinuicē
in ſubſtancia eadem eſſe. Si vero dixerit
aquas huiuſmōi in ſubſtācia ſua aquea
et ꝑmitiua adhuc permanere et ita etiam
ibi eſſe tu iam noſti nō ſolum cōtradicti-
ones phyloſophorum naturalium ſed eti
am irriſiones earum circa hoc. Ego vero
iam dixi tibi in ꝑcedentibus opinionē ſa-
pientium hebreoꝝ videlicet qa aq̄ruꝫ no
mine equoce vſus eſt ſanctus iſte et ſapi-
ens ꝓpheta et dixi tibi quia ſcdm opinio
nem meam de aquis illis ſuperioribꝰ. id
eſt de ſuperiori parte aquarū facta eſt re-
gio ethera ſiue ether qui eſt regio ſereniſ-
ſima puritate ſubtiliſſima ad modūq̃ ꝑ-
ſpicua niſi inter ſcientiam diuidens mun
dum nobilem cōtinentem nouem celos
mobiles et quattuor elementa a mundo
immobili et ſeculo altiori. et hic mundus
eſt celum empireum et regio lucis ⁊ habi
tatio glorie miliciarum celeſtium. hoc eſt
ſanctoꝝ angelorum ⁊ glorificandorū ho-
minū et hic eſt domꝰ dei in qua ſunt mul
te manſiones que partim iam repleta eſt
habitatoribus ſuis partim reſtat implen-
da. Quid autem ſit plenitudo eius. quid
inhabitatio ⁊ modus inhabitationis q̄d
manſiones. et manſionum multitudo in
eo tibi declarabitur in ſequentibus ſi deꝰ
voluerit. Si quis auteꝫ querat que natu-
ra ſit huius corpis diuidentis ſcilicet mū-
dus duos hoc eſt an habeat motum aut
nō. Reſpondendū eſt ei quia nō habent
motum ſicut neq̃ celum empireum. Cau
ſa autem in hoc eſt quoniam nulla deeſt
ei ex perfectiōibus ſibi ꝯgruentibus ⁊ de-
bitis q̄ꝫ neceſſe habeat per motum inqui-
rere vel acquirere. Si vero querat que ſit
vtilitas huiuſmōi corpis vl' vſus et an ſer
uiat habitationi aliquorum ſcilicet vl' an
gelorum vel hominū vel animalium vel
in futurum ſit habitationi alicui ſeruituꝝ
Dico quia forte nō erant immediate mū-
di quos dixi tibi cum ꝓpter diſtātiſſimas
ad inuicem nobilitatem electoruꝫ ⁊ inno-
bilitatem inferiorum tamē ꝓpter contrari
etates multiplices quas habent inuicem
in diſpoſitionibus ſuis predicti mundi ō
quibus loquar in ſequētibus videlicet in
capitulo de partibus vniuerſi corporei.
Utrum autem habitatores habeant du-
bitationem nō videtur habere rationabi
lem. Nō enim eſt rationabilis dubitatio
que nō habet rationes ex vtraq̃ pte con-
tradictionis. Cum enim videant ignē ele-
mentum nō habere habitatores. Simili
ter et aera. Unde suborta eſt in cordibus
eorum iſta dubitatio. Q̄ ſi dixerint quia
aer habitatio eſt yrundinū et aliorū mul-
torum volatilium. Reſpondeo tibi omni
bus animalibꝰ eſt alius locus paſcus. ali
us habitationis. locus enim habitatiōis
eſt omnibus animalibus vbi generant et
fetus ſuos nutriunt nō vbi paſcūtur aut
aliter paſcum querunt yrundines aūt mu
ſtulas venantur et eis paſcuntur in aere.
et hec eſt cauſa volatus earum pene cōti-
nui ꝑ aera. Nec eſt verum vllo modoruꝫ
q̄ quoruudam vanitas ſomniauit. vide-
licet q̄ yrundines de aere viuunt elemen
to de aere ſiquidem roſtido et humerio ⁊
vt verius dicam craſſo. eſt eis forſitan nō
nullū adminiculum ad nutrienduꝫ inter
dum. Judicium auteꝫ huius eſt q̄ ſuper
aquas ⁊ loca aquoſa paludoſa humecta
eſt earum volatus frequentior. et hoc eſt
quoniam muſcularum mihi eſt habūdā-
tia maior ꝓpter habundantiaꝫ maiorem
materie generationis illorum. Similiter
et nutrimentis nutriuntur enim de huiuſ
modi craſſitudine aeris. De ſalamandra
vero q̄ꝫ putauerunt in igne habitare q̃ ⁊
de igne nutritur. Manifeſtum eſt qa
nō hoc de igne elemento intelligere potu
erunt. Jgnis enim elementum implet cō-
cauitatem celi lunaris et aera circundat ⁊
ei ſupernatat quemadmodū oleum aque
Jgnis vero quo cibatur Salamandra ꝓ
culdubio ignis eſt q eſt apud nos q nul-
latenus elementum eſt imo elementatuꝫ
vt flama que nō niſi fumꝰ intenſus vt ali
bi didiciſti et carbo lignum incenſuꝫ. Sic
ſe habet et de aliis cremabilibus et igni-
bilibus. De talpa iam in numerabilibus
experimentis comptum eſt q̄ vermibus
paſcitur et eos fodiendo ſeqtur ⁊ venat.
Hoc autem ꝓpter hoc dixi tibi de iſtis tri
bus generibꝰ animaliū vt agnoſceres er
rorem erroneorum q poſuerunt vnicuiq̃
elementoruꝫ habitatores ꝓprios. Reuer
tar autem ad id in quo eram et dicam qa
nō eſt neceſſe vt phyloſophia cōprehēdat
omnes vtilitates et vſus ſingularum reꝝ
creatarum ꝓpter quas create ſunt. Non
enī eſt ꝑfecta illuminatio animaꝝ huma
narū phyloſophia que infinitas ignoran
tiarum tenebras relinquit etiam in eis q

maxime in ea profundaſſe ꝛ ꝑfeciſſe repu
tati ſunt. Eſt eñ phyloſophia velut lucer-
na modici ac tenebroſi luminis in tenebris
multis atqꝫ denſiſſimis ꝛ nocte optata lu
cens. Sicut dicit ſanctus ꝛ ſapiens de an
tiquis et ſapientibus. Nos quippe inuol
uimur tenebris habet inſuper queſtionē
de hmōi corpore. an quēadmodum nouē
celis mobilibus eſt ſituꝫ et poſitione ſupe
rius ſic etiam et nobilitate ſublimius hic
enim ordo in elemētis ita ſe habet. Ignis
enim ſicut eſt aere ſuperior et nobilior. et
etiā ſubtilior et in nouem celis forſitan ali
qd ſimiliter ſe habere hoc dicat. In quo
reſpondeo tibi quia aer et ignis licet ſup-
poſita ſint loco et ſitu animalibus tam ra
tionabilibus q̄ꝫ irrationabilibus nō pro-
pter hoc nobiliora aut digniora ſunt hiis
neqꝫ tectum in omni domo parietibꝰ aut
etiam pauimento aut etiam area nuda q̄ꝫ
tegit nobilius ac dignius eſſe neceſſe ē ne
qꝫ oportet vt iſtarū rerum exemplis te de
tineam vel honorem corpus enim huiuſ-
mōi velut tectum videtur eſſe mundi mo
bilis cū mundus mobilis domus eſſe nō
dubitetur ꝛ velut pellis eiuſdē eſt. Si mū
dus ille animal eſt vt platoni aut multis
aliis viſum fuit. De habitatoribus auteꝫ
an eos habeant celi nouē mobiles vt ma
gici et nigramatici poſuerunt ꝓpono tibi
ſatiſfacere nutu dei in tractatu de ꝑte vni-
uerſi ſpiritualis hoc eſt de nobilibus ꝛ ab
ſtractis ſubſtanciis. Debes etiam remini
ſci eius ꝙ ꝑtetigi tibi quia piſces ꝛ anima
lia alia aquatica ſaluant in aquis tāq̄ꝫ in
materia et loco ſue generationis ſic forſi-
tan dicat aliquis de celis nouem ꝙ ſaluā
tur in hiis aquis que ſuper eos dicunt eē
quicquid nomine aquarum intelligatur.
quēadmoduꝫ ſi dicat aliquis ꝙ ignis ele
mentū hoc eſt ſpere totius ignis ſaluatur
in celo hine circūuolēte ipm̄ et tota quat-
tuor elementa. hoc eſt ignis aer aqua ter
ra ſaluantur in ſpera celi cōtinentis nouē
celos mobiles cuius motu et reſolutione
quidem poſuerunt ea eſſe generata. Silr̄
ter et ſaluari tanq̄ꝫ ea ſit tam ſaluationis
que fuit et generationis. Quod autem regio
illa aquarū ſuperiorū ſiue que ex aquis a
quibuſdam facta eſſe putatur nullo mo-
do cōueniat habitatio in glorificatorum
hominū duabꝰ viis tibi patefaciā Prima
via nobilitas corporis huiuſmōi hominuꝫ
et gloria earundem. Dico igitur quia quē-
admodū nobilitate ꝛ gloria ꝑcedunt om
nia alia corpa. ſic habitatio eoruꝫ ſiue lo-
cus ſiue vbi ipoꝝ debet eſſe ceteris locis ꝛ
habitatiōibus omnibus ꝑſtantior. Secū
da via eſt gloria animarū que indubitan
ter equalis futura eſt glorie ſanctoꝝ ange
lorum quoꝝ autem equalis gloria ſedes
ꝛ loca honoris ꝛ glorie ex neceſſitate eque
ſublimes erunt ꝛ dignitatis eiuſdē. Nec
eñ ꝓbas eſt vt inequales honores ſedes
equalis altitudinis habeāt. Maxime in
illo ꝑclaro creatoris palatio in quo oīa
ordinata ſunt in vltimitate cōuenientie ꝛ
decoris. Quare manifeſtū ē ꝙ ſedes ſan-
ctoꝝ angeloꝝ ꝛ animarum beatitudine ꝛ
gloria illis equalium eiuſdem erūt gradꝰ
in altitudine. Si igitur ſanctoꝝ angelorū
ſedes in empireo tunc erunt vel etiaꝫ mō
ſunt erunt ibidem et etiam mō ſunt ſedes
beatarum animarū. Quare quoniā glo-
rificatoꝝ hominū anime tunc erūt cuꝫ cor
poribus ſuis et corpa cum ipſis alioquin
non in vita ſed in morte eſſent neceſſario
glorificati homines et in animabus et in
corpibus in celo empireo collocādi ſunt.
Quod vero gloria animarum humanarum
tanta futura ſit. Manifeſtū ex diffini-
tione glorie huiuſmōi. Sicut declaraui ti
bi in tractatu de meritis et retributionibꝰ
animarum noſtrarū. Et iterum faciam te
ſcire hec via alia in tractatu qui ſequetur
iſtū. quem iam nominaui tibi de ꝑte ſcili-
cet ſpirituali vniuerſi. Addam et aliā ma-
manifeſtationeꝫ tibi de hoc ꝙ aque a nō
nullis credūtur eſſe ſuper celos nouē mo
biles. Dico igitur quia vel ſunt ibi ꝑ natu
ram hoc eſt tanq̄ꝫ in loco ſuo. ꝛ vbi natu
raliter aut ſunt ibi per violentiam. Ma
nifeſtum autē eſt quia nō ſunt ibi ꝑ natu-
ram cum naturalis locus ignis tamlōge
inferior ſit. Multo igitur fortius locꝰ om-
niū aquarum debet eſſe nō ſoluꝫ infra ce
los. ſed etiam infra ignem et etiā ſub aere
Quod ſi dixerit quia ſubtiliatio illa quam fe
cit aquis illis euaporatio huius fecit etiam
vt locus tam altus eis congrueret. Dico
ꝙ ſermo iſte erroneus eſt et impoſſibilis
mltiplíciter. Primum quia aque nō ſunt
per huiuſmōi euaporationem facte ſubti
liores q̄ꝫ aer ſit. alioquin nō eſſet ſaluata
in eis natura ſiue ſpecies aqueitatis. Si eñ
ſubtilitate ſolummodo eſſent vſqꝫ ad eq̄-
litatem ſubtilitatis aeris in aera ꝑ corru-
ptionem tranſiſſet quantofortius igitur ſi

ſupra aera ſubtilitate ſunt nõ eſt ſaluata
in eis natura ſiue ſpecies aqueitatis. Qua
re neceſſe eſt eas tranſiuiſſe vel in ignem.
vel in corpus ſubtilius atqꝫ nobilius.

Amplius. ſi locus ille ē eis naturalis
quãqꝫ igitur eas aquas nõ nomines no-
biliores ex neceſſita te ſunt qꝫ nouem celi
mobiles cum eis naturaliter locus nobi-
lior et altior qꝫ ipſis celis debeatur. Am
plius. Certũ eſt qꝫ inter magna mũdi cor-
pora celũ vltimũ qḋ empireum vocãt no-
bilius eſt atqꝫ p̄ſtantius et ideo ſitu et po
ſitione ſublimius. Si igr̃ quẽadmo dũ ſe
habẽt in ſitu et poſitione ſic et in nobilita-
te adinuicem hoc ē vt qui eſt ordo inť ipſa
ſituũ et poſitionum idem ſit ⁊ nobilitatũ
ipſoꝝ erit ex neceſſitate vt corpus huiuſmo
di qꝫ aquas que ſuper celos ſunt vocant.
Sicut eſt poſt empireuꝫ celum ordine po
ſitionis ſm ⁊ celis nouem alterius ſic ſit ⁊
ordine dignitatis atqꝫ nobilitatis eiſdem
celis preſtantius Manifeſtum eſt igiť
ꝗ nomine aquarũ vſus eſt legis hebreo
rum lator equiuoce cũ euidens ſit aquas
quarũ ꝯgregatiões vocãtur maria ⁊ aq̃s
que ſuper celos eſſe dicunť nõ eiuſdẽ poſ
ſe eſſe rationis. Amplius. huiuſmodi
aque ſi veri nominis aque ſunt cum natu
ra aquaruꝫ ſic infrigidari per quietem ⁊ ꝑ
infrigidationẽ coagulari a vaporabilita-
te ſua et ſcilicet reuerti ad naturã ṽe aque
itatis neceſſe ē aquas huiuſmodi iam du
dum reuerſas fuiſſe niſi multitudines aq̃
rũ que ſub celis ſunt ꝓpter hoc factas eſſe
labiles. Sicut manifeſtuꝫ eſt in vaporibꝰ
earum ex aquis reſolutis et per frigidita-
tem in pluuias coagulatis. Quare et ab
eis diluuium vniuerſale inundaſſe ⁊ mũ-
dum iſtum inferiorem totũ deleuiſſe. Cuꝫ
enim aer groſſioris ſubſtancie ſit ⁊ corpu-
lentioris qꝫ celum. et aquas in nubibꝰ co
agulatas retinere nõ poſſit quin deſcen-
dant ⁊ terram compluant. Multofortius
celi non potuerunt aquas illas ꝓhibere
ſupercelestes quin deſcendant et inunda
tionem diluuialem faciant et hoc quideꝫ
multi crediderunt inde pluuias oẽs deſcẽ
dere qui error adeo manifeſtus ē vt nõ ſit
neceſſe ꝓbatiõibus ipm̃ deſtruere. Si eñ
gutta vna inde abſcinderet que tanta eẽt
q̃nta tota moles terre milleſies ꝯſumere
tur anteqꝫ ꝑueniret ad terram Quare aq̃
omẽs iam diu conſumpte eſſent in pluui-
as et locus earum remanſiſſet vacuꝰ. Q̃
autem gutta tante magnitudinis q̃nta eſt
terra tam longo deſcenſu conſumeret an
teqꝫ ꝑueniret ad terram Manifeſtum
eſt ex longitudine diſtantie que eſt inť ce-
lum nouum et terram que ꝓculdubio eſt
itineris ſeptem miliuꝫ annorum et multo
amplius. Si vero hmõi aque per violen-
tiam ſunt ſuper celos nouem. Manifeſtũ
eſt non eſſe naturalem ordinationẽ dicto
rum maximoꝝ corporum mundi. imo cõ
tra naturam vere per omnia. Nouem ei
celi mobiles et etiam ignis et aer elemẽta
deberent ſupereſſe huiuſmodi aquis ⁊ ſu
perſunt ordine nature cũ ergo ſubſint nõ
hic eſt ordo nature ſed inordinatio.

Stabiliſio celi empirei ⁊ aliarum par
tium vniuerſi corporei.

P Oſt hoc inueſtigabo partes vni-
uerſi corporei quas videntur phy
loſophi penitus ignoraſſe ⁊ tenta
bo ſtabilire eſſe earuꝫ. Hee igitur ſunt ce-
lum empireuꝫ de quo nihil locuti ſũt phy
loſophi. Deinde iformis de quo ⁊ aliq̃ fa
bulati ſunt poete phyloſophi cuꝫ illũ pre-
terierunt fere oĩs. Tercio paradyſus ter-
reſtris de quo gens hebreoꝝ multa vaniſ
ſime ſomniauit De celo vero nono quod
applanon vocauit nõ eſt declaratum ad
huc an ſit et ꝓpter hoc tentabo ſtabilire.
eſſe ipſius. Incipiam igitur cum dei auxi-
lio eſſe celi vltimi qḋ empireum nominãt
et dicam. quia totus mundus corporeus
vna domus eſt creatoris. Quare manife
ſtum eſt ipſam eſſe et officinis et manſioni
bus ꝓ magnificentia dominantis ⁊ ꝓ ex
igentia ac congruentia inhabitantiuꝫ ſiue
familie ordinantiſſimam ac aptiſſimam.
Sic igitur nec vna manſio nec vna offici-
na deeſt ei. Multofortius non deeſt ei qꝫ
in omni domo ſufficienter aptata ac decẽ
ter ordinata principale eſt hoc autẽ eſt ce
naculum. Cum igitur familiam eproximo
ſibi aſſiſtentem paſcere ſpiritualibus epu
lis neceſſe habeat creator tanqꝫ p̄largus.
paterfamilias habet ex neceſſitate cena-
culum congruens ſiue ꝯueniens talibus
epulis. talibuſqꝫ ꝯuiuiis. et hoc eſt celum
empireum videlicet creatoris ꝯmenſaliũ.
⁊ cõuiuiarum preclarum ac p̄magnificuꝫ

cenaculum in quo ſpūales epule ſolūmō
miniſtratur ſicut alibi declaraui tibi. Ubi
et carnalem paradiſum hoc eſt carnaliū
deliciarum euidenter deſtruxi et ſpūales
delicias quales creator daturus eſt diligē
tibus ſe nullo modorum cum carnalibus
delicijs poſſe eſſe. Sicut gens ſarracenoꝝ
ſtultiſſime opinatur euidenter oſtendi.

Amplius. Glorificandis hominibus
ex neceſſitate danda eſt habitatio que cō
gruat gratie illorum. Quia igitur gloria il
larum q̄tū ad animas ſimul erit et eq̄lis
glorie ſanctorum ac beatorum angelorū;
ex neceſſitate eadē dabitur habitatio eis
quam nunc obtinent ſancti angeli ac bea
ti. Si igitur verum eſt ꝙ habitatio huiuſ
mōi angelorum empireū celum ſic erit ſi
militer habitatio hominum glorificatoꝝ

Amp̄. ꝓ nobilitate et gloria huiuſmo
di hominum glorificatorum neceſſe eſt vt
ſit eis habitatio et locus nobilis et glorio
ſus. Sicut igitur huiuſmodi corpora erūt
in vltimitate glorie et nobilitatis corpora
lis Sic et locus eorum et habitatio erunt
in vltimitate nobilitatis localis. Cum igi
tur nō ſit nobilitas aut gloria localis que
nō ſit minor nobilitate celi empirei ſi ipm
eſt. Manifeſtū ē quia corpibus hmōi
debetur habitatio empirei celi aut igitur
iam eſt empireum celum ⁊ hoc eſt ꝙ que
rebam aut nō eſt. Qḋ ſi non eſt deeſt igiꝰ
domini dei potiſſima manſio eiuſdem vi
delicet cenaculū ⁊ vniuerſo corporeo no
biliſſima ac maxima pars eiuſdem. Celū
enim altiſſimum nō eſt omnibꝰ alijs ma
ius eſt atq; capatius et etiam nobilius.
Quare vniuerſum corporeū nec eēt mun
dus corporeus neq; omne neq; totum ne
q; vniuerſum cum eſſet adeo incompletū
ac tam nobilis partis paciens defectum.

Amplius. hominibus glorificatis om
nino indigna et inconueniens eſt habita
tio terrena. ſic nec celo congruit nec eo di
gna eſt multo minus corpibus hominū
glorificatoꝝ indigna erit cū hmōi corpora
gloria ⁊ nobilitate omniū celo preſtantio
ra futura ſint. Sed neq; habitatio celoꝝ
mobiliū eis cōgruit. Tanta eñ rapiditas
motus quieti et paci beatitudinis valde
repugnans eſt. Supra celos igitur mobi
les transferendi ſunt homines glorifican
di Quare ad celum vltimum quod empi
reum vocāt. Qḋ ſi dixerit quis quia regio
aquarū que ſuper celos ſunt ſufficiens ⁊
cōueniens habitationi glorificandorum
hominum et quia vltra eos nō eſt aliqḋ
celum. Reminiſci debes eorum que pau
loante audiſti quia aque ſiue labiles ſint
ſiue vaporabiles nullomodo ſunt habi
tatio glorie. Si vero ſunt ſicut p̄dixi tibi.
videlicet ꝙ ex eis factum ſit corpus nobi
lius corporibus celorum mobilium. Di
co. quia nec ſic etiam conuenientes ſunt
glorie corporum huiuſmodi. Sunt enim
futura huiuſmōi corpora incomparabili
ter nobiliora atq; ſubtiliora q̄3 ſit corpus
illud. Dico etiam quia inordinatum val
de eſſet vt ſupra huiuſmodi corpora eſſet
aliqḋ ignobilius. Quare non ſuper ea ce
lū empireū ſ3 magſ ipa in illo ⁊ cū illo. De
eo vero ꝙ dicit quia ſuper aquas nō eēt
corpus aliud. Attende ꝙ alibi didiciſti
ſcilicet quia humidum eſt male tracta bi
le proprio termino. bene vero terminabi
le alieno. Siue igitur aque huiuſmodi la
biles ſint ſiue vaporabiles nō poſſunt eſ
ſe terminus mundi quia nec vltimū cor
pus mūdi corporei. Super aquas igitur
eſt aliud corpus ambiens eas. et omnia
que ſub eis ſunt hoc igitur eſt corporum
omnium vniuerſi corporei et celorū om
nium maximum vtpote cōtinens omnes
celos ⁊ quecunq; ab eiſdem continentur
Qḋ ſi queſierit aliquis ꝓpter quid corpus
illud ꝙ ex aquis ſupercelestibus factum
dicitur non ſit aut nominetur celum. Re
ſpondeo tibi quia aliqui iam nominaue
runt celum illud aqueum celorum naturā
non ſatis attendentes. Celorum enim na
tura non ſolum contentiua eſt. ſed etiam
multiplicis virtutis influxiua ſuper contē
ta et omne celum corpus organicum eſt.
Et operationes atq; virtutes numerabi
les ⁊ pene innumerabiles attribuerūt eis
aſtronomi. Unde ⁊ corpora organica eui
denter ſunt et nobiliores ex phyloſophis
ea eſſe animalia poſuerunt. De corpore
vero illo aqueo nec virtꝰ nec op̄atio aliq̄
op̄atio dico celeſtis virtutꝰ ad hec audita
ē vel poſita ab aliquo. Caſus ei ſiue deſcē
ſus pluuiaꝝ cuiuſmōi op̄atio ſit ſatis no
ſti. De celo vero empireo nō videꝰ ſimili
ter ſe habere vt de alijs celis cum quietū
⁊ perpetue ſtabilitatis illi vero manifeſte

mobiles ſint. Corp⁹ igr̄ illō qō celū aqueū
q̄d ā vocāt neceſſario fuit mediū int̄ duos
mundos vt p̄dixi tibi et eſt interſticium ⁊
copula illorum nō enim cōtiguabiles vel
cōtinuabiles eſſe potuerunt ꝓpter longiſ
ſimam abinuicem diſtantiam. Qui vero
mundum animal dicunt vel rectuꝫ vł̄ vni
uerſum neceſſe videtur habere ponere ce
lum illud cum nec ſine capite nec ſine cor
de illud ponere opinandi ſint. Qui enim
dicunt ip̄m eſſe animal vniuerſum. et ha
bere ip̄m ſuum vilius intimū ꝙ ē terra ſu
um nobilius extimū et hoc eſt celum vlti
mum ſcōm eoſdem ⁊ eſt cor ipſius mundi
Quare ſicut cordis eſt ſedem eſſe et habi
taculum ꝓprium vite et anime ſiue ſpiri
tus ipſius animal. Sic celum vltimuꝫ qō
empireum nominant habitatio eſt et rece
ptaculum vite nobiliſſime et ſpirituū atqꝫ
animarum ſublimū hoc eſt celſitudine fe
licitatis angelice iam beatorum aut in fu
turo beatificandorum. Qui autē animal
rectum non quidem figura cum ip̄m ↄſtet
eſſe figura ſpericum ſed rectitudine diſpo
ſitionis preeſſe vniuerſioni oppoſite. Si
militer neceſſe videntur habere ponere ca
put illi celum ceteris omnibus altius atqꝫ
preſtantius et capitaliū ſubſtantiarū. id ē
ſpiritualium ꝓpter quos omnes alie cre
ate ſunt habitationē preclaram ac p̄cioſiſ
ſimam et tante ciuium ſuoꝝ glorie cōgru
entem. Debes autem ſcire quia phyloſo
phos latuit eſſe celi iſti⁹ tam mobilis mul
tis de cauſis. Harum p̄ma fuit defect⁹ ap
paritiōis tam ipſius huiuſmōi celi q̄ꝫ om
nium eoꝝ per que innoteſcere cōſueuerūt
in apparentes ⁊ ignote ſubſtancie qualis
eſt apparitio ſtellarum tam fixarum q̄ꝫ er
rantiū q̄ꝫ etiam luminariuꝫ. Cum em̄ nul
lum om̄ino octo celorū videatur appare
ant autem ſtelle et luminaria et motus ſi
ue reuolutiones eorum indicant ex neceſ
ſitate celos eſſe reuoluentes ea indicant.
etiā et motus celorum. Sicut te ſcire faciā
in ſequentibus ꝓpter hanc eandem cau
ſam nōdum declaratū eſt apud eos imo
pene ignoratū vſqꝫ hodie remanſit apud
eos eſſe celi noui qō applanon nominat̄
ab a ꝙ eſt ſine et planos ꝙ eſt error quaſi
ſine errore ꝓpter vnitatem ⁊ inuariabili
tatem motus ſui. Non enim apparet aut
ſtella ex eo aut motus aliquis eius vel ab
eo. Quia igitur defuit eis via ad hoc de
fuit eis et ꝑuentio ad ip̄m. Secunda cau

ſa fuit ignorantia et incōſideratio glorie ⁊
magnificentie creatoris de quo et ſi ſubli
mius aut magnificenti⁹ eſtimare nō po
tuiſſent. Saltem vt regem et dominatorē
angelorum et hominū ymaginari debuiſ
ſent. et attribuere eidem. imo etiā cognoſ
cere de ip̄o ꝙ ei ſit honore regio ⁊ magni
ficentia digna habitatio et tanq̄ꝫ aula re
galis ꝓ magnitudine ⁊ multitudine fami
lie. necnō et nobilitate eiuſdē que vt iam
p̄dixi tibi nec debet nec poteſt eē aliqō ex
celis mobilibus ꝓpter inquietiſſimam ac
rapidiſſimam velocitatem motus vniuſ
cuiuſqꝫ eorum. Tercia cauſa fuit paucitas
intellectus eorū circa naturam et virtutes
mundi mobilis. apparet enim mūd⁹ mo
bilis videlicet ab octauo celo mobili vſqꝫ
ad terram et loca terre ꝓfundiſſima ꝙ ce
lum ſtellarum fixarum dicitur non eſſe ni
ſi quedam officina fabricalis in qua fabri
cantur vaſorum innumera genera videli
cet corpa animaliū et plantarum et etiaꝫ
aliorū generabiliū ac metallorum gēma
rum et omniuꝫ aliorum mineralium. In
hac igitur fabrica conceſſerunt ipſi ⁊ ſcpſe
runt ꝙ celi ipſi cum ſtellis et luminaribus
vł̄ operatores ſint et fabricatores vel iſtru
menta fabricantis dei. Nōnulli v̄o ex eis
eſtimauerūt materiā generabilē et corru
ptibilem quā celum lunare circūuoluit eē
in manu id eſt in beneplacito et volunta
te omnipotētis creatoris vt lutū in manu
figuli. Totum v̄o ꝙ eſt ab octauo celo vſ
qꝫ ad p̄nominatam materiam. hoc ē octo
celos mobiles ſub iuſſu ⁊ obediētia crea
toris vel vt rotā aut rotas multas ſub pedi
b⁹ figuli. Appet igr̄ tibi breuitas ītellectus
eoꝝ in hoc. qꝛ ⁊ ſi recte forſitā ī hoc eſtima
uerūt. Manifeſta eſt diminutio intellect⁹
eoꝝ atꝫ defect⁹ Nō ei ponūt mōm niſi of
ficinā vt dixi tibi fabricalē aut figulariam
om̄ipotentē aūt creatorē tm̄ fabrū aut figu
lū opinari vident̄ Nō aūt regē ī vltimita
te glorie aut dn̄m ī vltimitate magnificen
tie dn̄ nec ei aulā regiā nec regale palaciū
ſꝫ ſolūmō opa fabrilia ſeu fictibilia licꝫ mi
rifica ⁊ magnifica. Sapiētiāqꝫ ⁊ v̄tutē tot
⁊ tāta opandi ei attribuūt ſꝫ aūt regali cō
gruat excellētie ⁊ neceſſarias admiſtrandi
regnū. hoc exigat vt ī domo regia ſit offici
na fabricādis armis ⁊ vaſis aliis deputa
ta longe tm̄ minus debito ⁊ laudat̄ rex cui
hec ſola dom⁹ attribuit̄ ⁊ dom⁹ regia nō
ex toto ſꝫ ex pte tm̄ hmōi ſmōe deſcribit̄

Quarta cauſa ō qua aliqua p̄libata ſunt
tibi in hoc ip̄o capitulo fuit ignorantia fu
ture glorie que in ratione futura preſtabi
tur dei electis atq; dilectis. In qua gloria
incogitabili non ſolum eorum anime de-
corabuntur. ſed etiam corpora eorundem
incompabiliter vltra omnem pulchritudi
nem naturalem corpoꝝ extollentur et vl-
tra omnem virtutem ipoꝝ ꝛ hoc faciaꝫ te
ſcire in ſequentibus in capitulo ſcilicet de
renouatione mundi. Queadmodum em̄
ex hoc ſtatu vite p̄ſentis. imo miſerie trāſ-
ferēdi ſunt electi dei vt diri atꝫ dilecti. Sic
et ab hoc loco inquietudinis et corruptio
nis transferendi ſunt in locū felicitatꝭ ſue
ꝛ glorie congruentē. Neceſſe enim eſt iſtā
miſeriam et corruptionē et ingetudinem
peracto curſu ſue vtilitatꝭ ceſſare. Adhuc
enim neceſſaria eſt ꝓpter innumeras vti
litates quas vide qui adeo erudiuntur in
hoc et a diuuant eliciunt. Quare illis ceſ-
ſantibus ipam eſſe neceſſe eſt ceſſaturam
et hoc eſt vnum eorū qꝺ latuit multos ex
phyloſophis et precipue ariſtoteleꝫ et ſeq̄
ces eiꝰ q putauerunt iſtū ꝯflictū et pugna
elementorum aliarūq; contrarietatū po-
tencieq; et actus ſiue potētialitatis ꝛ actu
alitatis alternas victorias ſeu ſuperanti-
as eſſe indefectibiles et perennes.

Is igitur ita dictis reuertar ad id
b in quo eram p̄us et dicam q̄a po-
tiſſima ac p̄cipua pars regni crea-
toris qꝺ eſt regnū omnium ſeculorum et
dn̄atio vniuerſalis cui om̄ino nihil eē poſ
ſibile eſt in ſubditum. Solumq; veri no-
minis regnū et dominatio potiſſima in q̄
ac p̄cipua regni iſtius ac dominatiōis pꝰ
vniuerſitas ſubſtantiarū intelligentiā. hu
iuſmodi autem vniuerſitatis pars nō mo
dica eſt vniuerſitas animarum humana-
rum ſeu hominum et de animabꝰ quideꝫ
humanis manifeſtum eſt ꝙ breui tempo
re in corpibus ſuis eſſe permittunť ꝓpter
corruptionem ipoꝝ. Qui igitur vniunt
ex neceſſitate poſt mortem corporum ſuo-
rum ſicut declaratū eſt tibi in tractatu ſin
gulari de immortalitate earum ex neceſſi
tate eſt eis habitatio aliqua poſt mortem
corpoꝝ ſuoꝝ. Manifeſtum autem eſt
quoniam habitatio mūdi huiuſmodi in-
ferioris non eſt ei neceſſaria niſi ꝓpter cor
pora ſua que rebus mūdi huius indigēt.
ꝓpter victum et veſtitū. ꝛ tectum ſine qui
bus citiſſime corrumperentur. Ampli

us. Quis eſſet earum ſtatus in p̄dicto mū
do que operationes q̄ officia p̄ſertim cuꝫ
nec natura ip̄a nec diuine prouidentie bo
nitas eas aut inutiliter aut ſuperuacue vi
uere p̄mittere poſſit ꝓpter hoc plato ꝛ ſe-
quaces eius cum multitudine poetarum
poſuerūt eis habitationes diuerſas ꝛ ab
ip̄is habitationibus eiſdem nomina po-
ſuerunt. Eſtimauerunt ei earū aliq̄s poſt
mortem corporū habitare circa tumulos
corporū ſuorum vmbras eaſdem ꝓ habi
tatione hmōi nominantes. aliquis vero
apud inferos et aliquo tempore et voca-
uerunt eas inanes ab huiuſmodi manſi-
one. expleta ꝟo vtriuſq; manſionis men
ſura in celum transferri ꝛ in ſtellis compa
ribus in quibꝰ et eas creatas eſſe ſomnia
uerant collocari et inde in corpa ꝓp̄a deſ
cendiſſe. In ſermone auteꝫ iſtō nō diſcor
dabant vſq;quaq; a doctrina hebreoruꝫ
vel xp̄ianorum licet diſcreparēt in multo.
De compitate quidem ſtellaruꝫ aliq̄ tibi
ſcripſi audies autem certiora ac p̄ſcrutati
ora in ſequentibus. In hoc igitur vno in-
dubitāter recte ſenſerunt ꝙ habitationeꝫ
animabus ſolutis a corpibus poſuerunt.
ꝛ ꝙ diuerſitas eis habitationes ꝓ diuer
ſitate meritorum attribuerunt Errauerūt
autem circa habitationem circa tumulos
ꝛ cauſam habitationis huiuſmōi ſicut ſci
es poſt hoc. Quod ſi dicat q̄s q̄d ad ſpi-
rituales ſubſtācias de loco vel habitatio
ne corpali. Quemadmodum em̄ nihil ad
corpa de habitatione vel domo ſpiritua-
li. Sic nihil ad ſpirituales ſubſtancias de
loco vel habitatione corpali poſſet ne in-
quiunt gramatica eſſe in burſa tua vel in
pixide aut alio vaſculo. Quanto fortius
igitur eſſencia creatoris habitationem lo
calem dedignatur. ac refugit naturaliter
cum ip̄a ſit et in vltimitate ſpiritualitatis
corpalitati repugnantiſſima ꝛ in vltimita
te ſimplicitatis omnibus ſpiritualibꝰ ſub
ſtancijs incōpabiliter ſupereminens ꝛ in
fra ſe om̄es immenſurabilis diſtantia de
relinquens. In hoc igitur per interrogati
ones reſpondeo quid inquio ad animaꝫ
tuam de corpe tuo de qua dubitare non
audes vel nō potes. q̄n ip̄a in eo ſit et q̄n
ip̄m ſit habitatio eiꝰ. Qꝺ ſi dixerꝭ quia ad
ip̄aꝫ ptinet onus ꝛ ſollicitudo regēdi illud
ꝛ ꝓuidēdi ei alimēta ꝛ alia neceſſaria hoc
dico q̄ ip̄a oīa hec q̄ nūeras corpa ſꝫ. q̄re
dicꝭ ipam nō ſolū eē in corpe vno ſꝫ etiaꝫ

verſari ex neceſſitate circa corpa alia mul-
ta. Qꝛ ſi dixeris quia anima humana nõ
ẽ in corpe ſuo localiter. Sꝫ neqꝫ vnqꝫ hoc
cogitatũ fuit ab aliquo q vel ad modicuꝫ
appꝛehẽderit naturã anime hũane quã cõ-
ſtat eſſe impartibilẽ partiõe quantitatiua
Neqꝫ enim diuiſione contumaciatis vel
linea ſupficies aut corpus neqꝫ diuiſione
diſgregationis vt numerꝰ ſeu multitudo
partibus eſt locus autẽ diuiſione ꝑdictas
magnitudines ſequit᷑. Sicut declarauit
ariſtotel᷑. in libro de phiſico auditu. Qua
re manifeſtum eſt impoſſibile eſſe modis
omnibus animaꝫ hũanam eſſe localit᷑ in
loco corpali. Qꝛ ſi dixeris qꝛ ſic eſt in cor-
poꝛe ſuo, quemadmodũ rex in regno ſuo
qꝺ totũ adminiſtrat et regit potentia ⁊ ſa
pientia ſua iam aliquatenus ad veritateꝫ
appꝛoximaſti et vſualiter quippe rex eſſe
in regno aliquo dicitur, etiam ſi localiter
et ꝑſonaliter extra ſit dũmodo illi pꝛeſit ⁊
illu d adminiſtret ⁊ rega. Verũ multa dif
ferentia eſt inter duas iſtas adminiſtrati
ones ſeu gubernationes. quoniã rex licet
longe abſens a regno vel etiã localiter in
eo ꝑſens ꝑ miniſteriales ſubditos et obe-
dientiã populi interdũ omnino quieſcẽs.
⁊ nihil ꝺ hijs q̄ regni ſunt penitus agens
regnũ adminiſtrat et regit. Sepe ꝟo ipſe
ꝑſonaliter multa agit eoꝛum que admini
ſtrationis ſunt. Sicut cum ipſemet iudicat
hoc eſt cauſas examinat et diffinit. Simi
liter cum de regni negocijs vel apud ſe vꝉ
cum ſapientibus tractat atꝫ deliberat. Eo
dem modo cũ ipſe ꝑſonaliter circa hoſtes
pugnat et quociens de bellorũ diſpoſitio-
nibus de armis atqꝫ minutionibus de ſti
pendijs bellatoꝛũ aut de ipſis ſtipendian-
dis aut cõgregandis de machinis et ꝺ co
pijs in apparatũ belli colligẽdis ꝙ impe-
rat aut conſiliat᷑ anima ꝟo humana nihil
opatur in gubernatione corpis niſi ꝑſenti
aliter et ibi ſolũmodo vbi ipſa pꝛeſens eſt
Qꝛ ſi dixerit qꝛ ꝑ ſpũs etiaꝫ ipſa opat᷑ qui
mouent neruos coꝛdas etiã alia ligamen
ta ⁊ per hoc mouent membꝛa. Verũ vtiqꝫ
dicis. Sed nec ipſm ſenſum nec vitam nec
ipſm motũ de quo loqueris opatur niſi ꝑ
ſentia ſua et viribus ⁊ ipſa etiã clamat ſi te
ſtimonio eiꝰ credere volueris in omi par-
te corpis ſui niſi doloꝛ vel leſio ſit hic letoꝛ
hic doleo hic percutioꝛ ⁊ ne foꝛte dicas qꝛ
non patitur ibi ipſa anima. ſed ſolũ corpꝰ
cui ipſa tanqꝫ ſuo cõpatitur attende qꝛ nõ

clamat hic condoleo ſꝫ magis doleo. nec
dic hic compatioꝛ ſed magis patioꝛ. Sci-
endũ vero quia eſt quia opinati ſunt qui
dem ex naturalibus phyloſophis animã
humanam habitare in huiuſmodi ſpiriti
bus. et eos celeſtis eſſe nature poſuerunt
eſtimantes nõ eſſe dignam naturam ali-
cuius ex inferioꝛibus corpibus habitatio
ne anime ipſius pꝛopter nobilitatem eiuſ-
dem ſcis ergo facile ſuadet᷑ animas poſſe
habitare in celo qui eam etiam dum ẽ in
corpoꝛe in corpibus celeſtibus hoc ẽ in ſpi
ritibus autumant habitare. Merito vero
ab eis querendũ eſt qualiter intelligãt de
um habitare in templis. Hic eſt enim ſer-
mo quem omnis lex. omnis ſecta. omnis
natio que de deo noticiam vel opinioneꝫ
habet aliquã recepit. Quia igitur manife
ſtum eſt omne templum locum eſſe corpa
lem et nobilitate vel etiam ſanctitate nul-
la ex parte celo vltimo eſſe comparabileꝫ
non poſſunt abhoꝛrere deuꝫ habitare in
celo. Quare ⁊ de dijs quos huiuſmõi ho
mines coluerunt et templa eis extraxerũt
et eoſdem in ipſis adoꝛauerunt conſequẽ
ter id ipſm ſentire habet neceſſe habent ꝙ
nec vnqꝫ ab hijs inficiatũ eſt. Templa nã
qꝫ ĩuocabant domos habitationi deoꝝ ⁊
cultui deputatas quos in templis ſuis ha
bitare adeo ꝑtinaci credulitate ſenciebãt.
vt eoſdem nuſqꝫ alibi querendos aut reg
rendos adoꝛandoſue putarẽt. Quia igi-
tur illos nobilioꝛes lõgeqꝫ ſpirituales qꝫ
ſint anime humane credebãt. neceſſe ha-
bebant recipere in locis poſſe corpalibus
habitare. Quid autẽ ſit huius habitatio
ſiue dei altiſſimi ſiue deoꝝ ſuoꝛum cuꝫ vti
qꝫ localis eſſe non poſſit. Localis dico lo
calitate corpali quoniam ipſi nec declara-
uerunt nec intellexerunt ſed vaga et ita di
catur ymaginatione ⁊ ad modum obſcu-
ra receperunt neceſſe habent intellectũ de
purate veritatis recipere et vbi ſpũale ab
vbi corpali ſcire diſtinguere ⁊ rationibus
ſe diffinitionibus ſuperare. Dico igitur qꝛ
niſi ſpirituale. hoc eſt ſolum et pꝛoꝑe con-
gruens ſpiritualibus ſubſtãcijs diſtat ab
vbi corpali qꝺ ſcilicet ſolum et ꝓpꝛie ꝯgru
it corpalibus ſubſtancijs differentijs mul
tis. quare pꝛima et ꝑncipalis eſt circunda
tio ſeu continentia qua corpus circundat᷑
vel continetur ab intima ſuperficie corpo
ris ambientis illud. Secunda eſt repletiõ
ꝯcauitatꝭ hmõi hoc ẽ itime dicte ſupficiei

Repletionem autem iſtã intelligo.p quã nec corp⁹ aliud nec partẽ corpis alteri⁹ ſecum patitur in eadẽ cõcauitate ſiue loco. Quartũ eſt adeq̃tio loci et locati nõ ſolũ ſuꝑficiei ipſius locati ſed ipſius vt diximus ꝯcauitatis quã replet corp⁹ locati ac ſi vacuũ aliqd eſſet cum reuera nihil ſit. Sicut declaraui tibi in ꝑcedentib⁹. Quinta ṽo ẽ ſitus ſiue poſitio et ordinatio partiũ locati ꝑ quã eſt tibi deſignare ſurſum et deorſum ante et poſt. Similiter longũ et latum ⁊ ꝓfundũ ꝑncipiũ finem et medium Ecõtrario autẽ ſe habet in vbi ſpirituali. ſpirituales eñ ſubſtãcie magis circũdant id in quo eſſe dicuntur et ꝯtinent. q̃ꝫ circũdentur et cõtineantur ab ipo. quẽadmoduꝫ ipa eſſencia creatoris magis circũdat eſt continet omnia q̃ꝫ circũdetur vel contineatur ab ipſis. et magis concludit ⁊ omnia continet intra ſe q̃ꝫ ſit incluſus in ipis et hoc quidẽ ex phyloſophis ytalicis dixit in libro ſuo quẽ ſcripſit de natura deitatꝭ hijs verbis. deus omnia ꝯtinet et nutriat in terra ſe quaſi ꝑtes ſuas hoc eſt dicere tã q̃ꝫ eſſent ꝑtes ſue. Nõ ei intellexit deuꝫ ꝑtes hr̃e aut eẽ vllo modoꝝ ꝯpoſitũ cũ ipm affirmet nihil oĩno habere cõcretũ in ſe nihil adunatuꝫ nihil duplex ſed eſſe velut mentem liberam ab omni cõcretiõe mortali. Et eodem modo ſenſerunt de anima hũana exiſtente in corꝑe q̃ de hijs vel ad modicũ philoſophati ſunt videlicet corp⁹ potius eẽ in anima q̃ꝫ ipam eẽ in corpore Unde et q̃dem eoruꝫ dixit quia ipa ẽ corpus circũdando illuminans et illuminando circundans. In quo eſt ei ad creatoreꝫ nõnulla licet incompabiliter diſſimilis ſimilitudo. Sic eniꝫ creator eſt in vniuerſo q̃ ipm in circũdando illuminat multplici influentia ꝑlarge bonitatis ſue et illuminando circũdat vel fouens et ꝯtinẽs oĩ potentiſſima ṽtute ſua alioqñ in ſeipõ deficiens in nihilũ vaneſceret et recideret in noneſſe. Differt autẽ quia eſſencia creatoris nec alligata eſt nec admixta reb⁹ vllo modorũ ſed ſupeminẽs eis ſtat in vltimitate glorie ſue liberrima cũ apte reruꝫ ad eam impoſſibile ſit attingere. Anima ṽo hũana multiplicẽ hꝫ alligationẽ ad corp⁹ ꝓpt̃ qḋ ⁊ patit̃ paſſionib⁹ corpis et dolet dolorib⁹ ei⁹ ⁊ q̃ trahit̃ corp⁹ trahit̃ ⁊ ipa. Ueꝝ alligatio iſta nõ ẽ idiſſolubilꝭ q̃ꝛ vlꝭ ꝑ mortẽ corp⁹ ſoluit̃ vel ipa mors corpis eſt ſolutio ei⁹ vt q̃buſdã viſũ ẽ. Et de ceterꝭ differẽcijs facile ẽ tibi videre q̃ ꝯtraria eaꝝ ꝯmutat̃ vbi ſpũale. Sciendũ aũt ẽ tibi q̃ ſubſtãcie ſpũales q̃ alligationẽ hn̄t cũ corporibus vt dixi tibi de anima hũana limitatas habẽt virtutes et diffinitas quaſi limitib⁹ et terminis corporũ ſuorũ vt vltra ea vel extra ea ꝑ ſeipas nihil operent̃ per organa ṽo membrorũ corporũ iporũ vlꝭ ꝑ inſtrumenta membris eoꝝ applicata multa. manifeſtum eſt eas opari. Sicut apparet in edificijs et alijs artificijs ⁊ q̃ dico tibi de iſta limitatione ſeu diffinitione itellige in plurib⁹ et non vniuerſaliter. Quia forſitan anima baſiliſci et anime quorundam aliorum animalium ⁊ quedã anime humane multa operantur et mira valde extra corpora ſua et illa nominanda ſunt et miranda in ea parte naturalis ſcientie que vocatur magica naturalis.

Que vtilitas ꝓuenit ex inhabitatiõe animarum humanarũ ⁊ angeloꝝ in celo empireo.

Euertar autem adꝭ id in quo eraꝫ et dicam quia celum vltimum de quo tociẽs audiuiſti nobiliſſimuꝫ eſt omniũ corpoꝝ naturaliuꝫ qḋ ſublimitas eius plane indicat et dico q̃ pene ſpirituale ẽ hoc eſt viciniſſimũ in genere corporum naturalium ſpũalitati ſiue nature ſpiritualium ſubſtantiarũ. ⁊ hoc eſt facile videre ex compatione corpoꝝ naturaliuꝫ ad inuicem et ad id. Quis enim non videat quanto eſt ipſa aqua q̃ꝫ terra nobilior atq̃ ſubtilior ſimiliter et aer q̃ꝫ aqua. Eodem modo et ignis aere deinde celum lune q̃ꝫ ignis. et ſic de ceteris donec venias ad celum vltimum et in quanta excellentia nobilitatꝭ ac ſubtilitatis inuenies ipm ad corpora humana qualiter habitationem humane anime non abhorrent imo diligunt vltra modum. Quanto forti⁹ igitur celi illius nobiliſſima habitatio grata et iocunda erit animabus humanis ⁊ etiam angelis ſanctis. Qꝭ ſi dicat quis quia euidens eſt cauſa ⁊ vtilitas habitationis animarũ in corporibus et euidens eſt qd vtilitatis proueniant corporibus ex inhabitatione animarum in illis. Similiter ⁊ vtilitas animarum. id eſt que ꝓuenit eis ex huiuſmodi inhabitatione. Uerum qui ſic querit nõ nouit. quia ex gloria animaruꝫ futura ſplendor mirabilis refulgebat in corpibus earũ. hoc aũt fiet ꝑ alligationẽ quã dixi. neceſſe ei ẽ ex illa habũdantia

glorie multiplices redūdātias fieri in ipa
corꝑa hūana. Sic ex ꝑſentia beatiſſimoꝝ
angeloꝝ ſplendebit celuꝫ empireum. licet
ſplendore corꝑali quēadmodū celū ſtella
rū coreis varijs decoratū. Qꝫ ſi dixerit q̄-
liter ſplēdor corꝑalis ex ſpūalibus ſubſtā
cijs i celo empireo emicabit. Rn̄deo quō
ſplendor in facie ⁊ oculis q vtiqꝫ corꝑalis
ē ex gaudio cordis qd̄ eē ſpūale n̄ dubita
tur. Tu etiā audiuiſti plurimū ꝙ odor ſu-
auitatis ex ꝑſentia angeloꝝ ſanctorū fla-
graſſe comꝑtus ē. Sic et domꝰ et templa
eorūdē ꝑſentia ſplendore mirabili illuſtrā
tur. Qꝫ ſi querat qs qd ꝓdeſt hoc angelꝭ
ſanctꝭ. Dico quia ꝑ multū ē ad gloriā ipo
rū vt locus habitatiōis eoꝝ ſic eorundem
ꝑſentia illuſtret. Hanc tamē gloriā ſibipi
minime querūt. ſꝫ ei de cuiꝰ munere ⁊ hec
oīa alia acceperūt. Erit ergo celū empire-
um ſicut aula regia regie regū ⁊ dn̄o om-
niū ſeculoruꝫ preſidente regibus innume
rꝭ ⁊ hominibus et angelis aſſumptis ho-
nore et decore regio fulgentibus adorna-
ta. Si v̄o querat quantā partē vnuſqſqꝫ
angeloꝝ beatorū occupabit de celo empi
reo. Hic reſpondendū videt ꝙ tetigi tibi
in ꝑcedentibus videlicꝫ de limitatione et
diffinitione virtutū hmōi ſubſtanciarum
Ueriſimile em̄ ē vt q maiorꝭ glorie vl̄ nūc
ſunt. vel tūc ſunt in futuro maiores vl̄ ſub
limiores vel nobiliores ꝑtes celi illiꝰ obti
neant quāqꝫ verū ſit; ꝙ etiā in ꝑtibꝰ equa
libus diſſimilis vel īequalis glorie poſſūt
angeli collocari quemadmodum em̄ lon
ge ineq̄les anime humane ſapiētia ⁊ v̄tu
tibꝰ ⁊ hijs vel naturalibꝰ vel alijs intˀdū
corꝑa eq̄lia inhabitant interdū ecōtrario
Sic nihil ꝓhibet eē poſſibile in ꝑtibꝰ em-
pirei celi. equalibꝰ inequalis glorie ange
los eē aut ecōtrario. Si v̄o qs querat qd
acreſcit glorie beatiſſimorū angeloꝝ ex lo
cis hmōi. Rn̄deo in hoc qꝛ etiā ſi eis inde
nihil acreſceret ex habitatiōe cū hmōi et
ꝑſentia eorū ornatur et decoratur mirabi
liter aula illa dei altiſſimi quemadmodū
ſi poſueris ꝙ magnatibus nihil acreſcit ⁊
in habitatione ſua in aula regia tamē ipi
aule regie acreſcit ex inhabitatiōe eorū et
ꝑſentia in eadē ornatus pulcerrimꝰ et de-
cor honorabilis. Quoꝝ vterqꝫ ē ipi regi i
gloriā magnā ⁊ hāc ſolā beatiſſimi illi an
geli q̄rūt nō ꝓpriā. Sic em̄ totū qd̄ habēt
beatitudinis ⁊ glorie ab ipo recipiūt. Sic
totū in eius gloriā ⁊ honorē laudemqꝫ re-

fundūt. ⁊ quemadmodū nō ē corpus in q̄
anime hūane virtuoſitas ita oꝑari et ap-
parere poſſit vt corpus humanū neqꝫ ita
ornabile v̄tutibus eiuſdeꝫ aut receptibile
iparum ita nō ē corpus in natura adō or-
nabile ꝑſentia ſanctoꝝ angeloꝝ vt celum
vltimū nec in quo ita refulgere poſſit glo
ria ipoꝝ. Iā aūt alibi didiciſti. q̄a gaudet
vnaqueqꝫ natura que gaudere poteſt ex-
tenſione et diffuſione virtutū ſuarū et bo
nitatis quā a creatore recepit. Sic appet i
oībus luminoſis ⁊ aromaticꝭ ⁊ calidis ca
lore actuali etiaꝫ ſi inanimata ⁊ inſenſibi-
lia om̄ino ſint. Amp̄. q ponit celū hu-
iuſmōi ſit ornatū ⁊ decoratū vt ꝑdixi non
eē. Manifeſtū ē tibi quantuꝫ detrabit
glorie dei altiſſimi. Maioreꝫ em̄ ac ꝑcipuā
partē indubitāter. Similiter ⁊ quantū de
trabit ꝑfectioni vniuerſi quia potiſſimaꝫ
maximāqꝫ ac nobiliſſimā partem. Utrūqꝫ
autē iſtorū ⁊ incōueniēs ⁊ impoſſibile eſt
q̄a nec vniuerſo poteſt deeē capitalis iſta
ꝑs ac ꝑcipua nec dei altiſſimi gloria adeo
enormiter detrūcata ac decapitata. Qui
v̄o ponit vt dixi ponit et dei gloriā in vlti-
mitate ſue perfectionis et vniuerſuꝫ in cō
ſummatiōe ſue integritatis. Qꝫ ſi qs dixe
rit q̄a qui poſuerit aliud celum ſupra em-
pireum preſtantius et ornatius ipo ponet
in maiori ꝑfectione vniuerſum et deo al-
tiſſimo maiorē gloriā. Reſpondeo in hoc
duobus modis. primuꝫ quia iſta poſitio
ducit rem in infinitum ⁊ cogit euꝫ ponere
celos ſine numero ⁊ vniuerſum abſqꝫ ter
mino. Scōm dico quia in corꝑibus natu
ralibus non poteſt eſſe nobilitate nobili-
us ipm enim eſt in ordine celorum ⁊ alio-
rum magnoꝝ mundi corporū in vltimita
te nobilitatis quemadmoduꝫ ignis in or
dine elementorū. Nobilitas auteꝫ corpo-
rū animaliū nō videtur eſſe vniuoca nul-
lo modorū. Debes autē ſcire quia fuerūt
forſitan loquentes ⁊ adhuc ſunt qui poſu
erūt totū qd̄ eſt a luna ſupra vitam eē ſo-
lummodo et ſtellas atqꝫ lumina ſpiritus
tm̄ et nihil omnino corꝑeitatis vel corpu-
lentie ibi eſſe fulgores vero et illuminoſi-
tates que ibi apparent ꝓcedere ab hmōi
ſpiritibus. Illud aūt qd̄ eos in hunc erro
rem induxit potiſſimū eē videtur lucis no
bilitas et ordo. quoniaꝫ inter corporales
diſpoſitiones. ymo inter omnia que vidē
tur prima eis viſa eſt ac nobiliſſima ⁊ pro
pter hoc a ſpirituali natura prima procel-

ſiſſe. Quare nec corpus eſſe nec ſpiritum.
ſed mediū inter ipa. Tu vo iam nō dubi-
tas quia hmōi homines motuȝ deſtruūt
in celeſtibus et celis omnibus et nō ſoluȝ
ſenſu indigent q: hmōi homines deſtru-
unt in celeſtibus et celis omnibus et non
ſolū ſenſu indigent qui nec oculis ſuis cre
dunt ſed pena vt ait Ariſtoteles. Iaȝ aūt
dixi tibi in p̄cedentib⁹ quia ſtellarū ⁊ hu-
manarū certitudo indigent inq̄ſitione p-
ſcrutata et tractatū deſiderat ſingularem
q nō ptinet ad ppoſituȝ. ⁊ multa de hīs
imo maior pars eorum que hic audiuiſti
ē p̄ter intentionē ppoſiti. Uerum ego diſ
greſſuȝ ſuū ad illa vt patefacerem tibi ali
quatenus pfunditatē ⁊ veritatē ſermonis
philoſophici ne vllo mō putares ipm cō
temnandū eſſe. Sicut moris ē quibuſdaȝ
ſtultis quibus videtur nihil ſapienter di-
ctum niſi viderint illud arma tamē pbati
onibus et rethoricis floribus adornatū et
q̄ ē maioris inſanie q̄cquid nō intelligūt
erroneū opinant̄. Tibi ergo de rebus tā
difficilibus ⁊ a cōſuetudine ⁊ exercitatiōe
tua tamlonge diſtantib⁹ ſufficiant ad pre
ſens ea pauca que audiſti donec peruen-
as ad inueſtigationē ptis ſpūalis vniuer
ſi et donec tibi patefiat natura ſpirituali-
tatis et nominētur tibi atq̄ numerent̄ dif
ferētie ipius et compationes. Deinde ſpe-
cies ordines grad⁹ ⁊ officia ſubſtanciarū
ſpiritualiū et quid de hīs cōtineant vl̄ ha
beant ſermones autentici qui ſunt ſermo
nes pphetarum. imo ſermones dei altiſſi
mi et poſt hoc opiniones phyloſophoruȝ
necnō et magorū. Addam tibi etiā expla-
nationes hmōi ſermonū. necnō et decla-
rationes veritatis in hīs et deſtructiōes
erroris que circa ea ſunt vel fuerūt.

Equitur autem ea que preceſſerūt
ſ ſtabilire eſſe celi qd̄ applanon vo
cant. Hec autē fiet tibi duab⁹ vīs
Dico igitur q: cū celū vltimū qd̄ eſt empi-
reū ſimplex ſit hoc ē vnius nature et immi
xtū atq̄ incompoſitū et iterū quietum ac
ſtabile ſtabilitate ppetua. qm̄ quies ac ſta
bilitas ordine nature p̄cedūt motū ⁊ iſta-
bilitatē ſiue inquietudinē ꝯſequēs ē eodē
ordine ſimplex ⁊ mobile. Quare inter ce-
lū ſtellarū fixarū qd̄ ē mobile ⁊ multiplici
ter vt tibi palā faciā cōpoſitū ⁊ celū empi-
reū qd̄ ē quietū ⁊ ſtabile interuenit ex ne-
ceſſitate celū mediū ſimplex videlicȝ ⁊ mo
bile. nō enī dubitari poteſt quādo int̄ ſim
plex ſtabile ⁊ compoſitū mobile medium
ſit ſimplex mobile. Amp̄. dubitari nō
poteſt quin ꝯpoſitum mobile p̄cedat ordi
ne nature ſimplex mobile. Que autē p̄ce
dunt vel p̄ora ſunt ordine nature ſi poſte
riora eis ſunt multofortius ipa prioribus
enī multofortius competit eſſe q̄: poſteri-
oribus. Amp̄. Si mediū illud celū de-
eſſet non eſſet cōpletū in parte illa vniuer
ſum corporeū et remanſiſſet ibi vacuū na
ture. Quemadmoduȝ ſi ſolis extremis co
loribus exiſtentib⁹ medij nō eſſent in com
pleta eſſet vniuerſitas colorꝝ et reliquiſſet
inter extrema vacuū valde indecens ⁊ de
forme creatū. Amplius. Ordo nature
ordo veritatis eſt neq̄ enī falſa neq̄ erro
nea ē natura. Sicut igit̄ ē in ordine natu-
re ſic et veritatis. In veritate igr̄ ē celū qd̄
applanon nomināt. Secūda via ē palam
patens et aperta ſm̄ eos qui octaue ſpere
ſine celo ſtellarū fixarū ponūt motuȝ ſm̄
obliquū vel in ante et retro. Manife-
ſtū eſt enī q̄ rectū prius eſt deflexo ſiue ob
liquo. Nō enim eſt obliquatio vel defle-
xio niſi a recto quare motus rectus ⁊ inde
flexus prior ē motu obliquo et indeflexo.
et ppter hoc a pportione mobile rectū et
indeflexum motu obliquo atq̄ deflexo.
Applanon vo ē hmōi. Unde et applanō
nominatū eſt quia ſine errore hoc eſt ſine
deflexione ⁊ obliquatiōe ppter hoc enī ⁊
planete ſic nominati ſunt quaſi erronei vl̄
errabundi ppter ſcȝ obliquationes et de
flexiones motuū que apparent in eis.

Amplius. Unū multo ⁊ ſimplex multi
plici et equale inequali ex neceſſitate p̄us
Motus autem applani vnus eſt ſimplex ⁊
ſemper equalis. Ceteri vero motus hoc ē
aliorꝝ celorꝝ econtrario ſe habent. Quare
ſi iſti ſunt multofortius ille ⁊ ppt̄ hoc ei⁹
mobile ſiue ſubiectū. Celum vo ſtellaruȝ
fixarū facile ſtabilit̄ p mot⁹ ſtellarꝝ ipārū
apparēt ei moueri ſtelle fixe omēs quēad
modū ſi fixe eēnt i rota vna reuoluēte eas
motu ſuo. Cū enī ipoſſibile ſit eas moueri
motu p̄pō ſic ꝯfeſtim declarabo neceſſa-
rio mouet̄ motū corpis in q̊ fixe ſunt palā
ei ē q: neq̄ aliq̊ ipellēte neq̄ aliquo attra
hēte qm̄ de ill' eadē eēt q̄ſtio et ita curreret
res in ifinitū aut eēt circul⁹. Tu aūt didici
ſti alibi deſtructionē vtriuſq̄ iſtorꝝ incōue
nientium. Amplius. ſi aliqua ſtella fi-
xa moueretur ſuo motu pprio. et omnes
ſimiliter mouerentur proprijs motibus.

Manifeſtū enim eſt quaſdā omnino
non moueri videlicet polos ambos.
Amp̄. Cū omnes hm̄oi ſtelle eiuſdē
nature ſint q̄ntū ad principium motus et
cauſam alioquin non mouerent̄ vna ſpe
cie motus videlicet motu circulari ergo q̄
ſunt equalis magnitudinis mouerent̄ eq̄
liter et que inequalis inequaliter. Rarū
quippe et denſum ibi locum non habent
Stelle igitur que ſunt in maiori vrſa luci-
diores aut via alijs ſeptētrionalibus yma
ginibus mouerētur velotius ſtellis omni
bus que ſunt circa circulū equinoctialem.
hoc autem manifeſte falſum eſt cū ſepten
trionales omnes minores circulos deſcri
bāt q̄ȝ q̄ ſunt inter arietem et librā et gene
raliter quāto ꝓpinquiores ſunt alterutrū
polorū tanto minores circulos deſcribūt
ineq̄li tempore. Quāto v̄o remotiꝰ ab al
terutro polorū tanto maiores circulos de
ſcribūt in tanto tempore Amp̄. Si ſtel
le fixe mouerentur ꝓprijs motibus moue
rent̄ indubitāter in celo ⁊ per illud. Qua-
re ſcinderent illud atq̄ȝ diuiderent tot ſciſ
ſuris ⁊ tantis quot ⁊ quātis ſtelle ip̄e eēnt
que mouerent̄. Quare fieret diuiſio ꝑtiū
celi et elōgatio earū vnius ab alia ⁊ exitꝰ
ipius celi fieret a ſuis terminis et limitibꝰ
quemadmodū ſi magna corꝑa inſtar ma
gnorū montiū mouerent̄ ꝑ totū mare ſciſ
ſuras et diuiſiones in ip̄o facerent ⁊ extre
ma ipius maris extrema cogerent littora
⁊ inundatiōes immenſas facere. Qui exi
tus et inundationes et ſi in mari poſſibi-
les eſſent in celo tamen ſtellarum manife
ſte impoſſibiles ſunt cum extrema celi illi
us quo exire poſſint nō habeant celū ve-
ro ſuperius ⁊ irrūpere nō poſſint. Am
plius. tu iam noſti opiniōes phyloſopho
rū de celis quia impaſſibiles ſunt a parte
iſta hoc eſt inſecabiles et indiuiſibiles. Et
dixit quidā ex eis quia ſi ſecabiles aut di-
uiſibiles eſſent. aut partes eorū diuiſe re-
dirent ad cōiunctionem poſt diuiſionem
huiuſmodi aut remanerent in illa diuiſio
ne. Q̄ſi redirent quēadmodū fit in aqua
diuiſa cū reditus huiuſmodi nō poſſit fi
eri niſi per motū rectum. eſſet igit̄ partibꝰ
eius motus rectus et ꝓculdubio natural̄
Quare et toti celo eſſet motus rectus na-
turaliter. Neceſſe enim eſt partium ⁊ toti
us eundem eſſe motū naturalem. Quia
igitur prout eſtimauit iſte celo nō eſt mo-
tus naturalis rectus in partibꝰ eiꝰ. Qua-
re ꝯſequens eſt diuiſionem hm̄oi nō eſſe
reparabilem ꝑ reditū ſupradictū. Quare
ſi fieret diuiſio huiuſmodi neceſſario re-
manerent celi ſciſſi et lacerati et ita in diui
ſionibus illis eſſ̄ vacuū aut neceſſe habe
ret creator continue diuiſiones hm̄oi no-
uis corporibus reſartire cū diuiſiones hu
iuſmodi ex neceſſitate ꝯtinue fierent eo ꝙ
motus ſtellarū cōtinuus ſit ⁊ nō habens
interpolationē. Amplius. ſi ſtelle in ce
lo ſuo fixe ſunt et ei adherētes. Mani
feſtū eſt ꝙ impoſſibile eſt eas moueri niſi
motu ipius quēadmodū claui fixi in rota
volubili vel alia queq̄ȝ adherētia eidem
nō eſt poſſibile vt moueatur manente hu
iuſmōi affixione et adherentia niſi motu
rote ipius. Si vero ſunt in celo quemad
modum piſces in aqua vel in mari ⁊ mo-
uentur in celo quēadmodū piſces in ma-
ri accidit ꝙ dixi tibi de diuiſionibꝰ ⁊ ſciſ-
ſuris eiuſdē celi. Amp̄. de piſcibus ma
nifeſtū ē quia ſi de neceſſitate ſequerētur
motū maris ꝙ fixi eēnt vnuſquiſq̄ȝ eorū
in loco ſuo. Alioquin vnde eſſet iſta colli-
gatio et ſocietas motuū in piſcibꝰ. Si em̄
vnicuiq̄ȝ ſtellarū eſt ꝓpriū principiū mo
tus. Vnd̄ erit iſte ſocietas ſeu vnitas actꝰ
vt eouſq̄ȝ ſe quātū motū celi ſui. Neq̄ȝ em̄
in eis que voluntarie mouent̄ hm̄oi ſoci
etas inuenitur niſi in paucis ⁊ ad modicū
Neq̄ȝ in eis que naturaliter mouētur hoc
vnq̄ȝ repitur niſi adinuicē alligata ſint vel
alterū in altero fixum vel ambo in tercio.
⁊ ꝓpter hoc motum tercij ex neceſſitate ſe
quentur ſimul. Amplius. Aut ꝯmuni-
cant ſtelle et celū in principio motus ꝙ ē
dicere aut vna et eadem virtus eſt q̄ mo-
uet celum et ſtellas aut nō. Q̄ſi cōmuni
cant hoc ē ſi vna ⁊ eadem virtus ē mouēs
illud et illas. Sicut igit̄ nō habent ꝓpriū
motorē ſic neq̄ȝ ꝓpriū motum ⁊ quemad-
modū mouet̄ a motore celi dū mouet ce-
lum. Ita et mouentur motu ipius celi nō
enim motor celi motū influit in celū ⁊ ſtel-
las equaliter ordine influentie licet ordie
tp̄is hoc faciat. Quēadmodū motor ma-
nus tue nō influit ſimul ordine influentie
motū ſuper manum tuam ⁊ ſuꝑ dolabrā
dum aliq̄d dolas. Simul inq̄ȝ ordine in-
fluentie. licet ordine tp̄is hec ſimul faciat.
Sic motor celi primum ſuper celum mo-
tum influit et per hm̄oi motum ſuper ſtel
las. Si vero nō cōmunicant in principio
motus. Unde igitur tanta ſocietas tanta-

ꝙ vnitas in motu. Diuerſitatē enim pnci
piorum mediatoꝝ diuerſitas ſequi cōſue
uit effectuū Amp̄. ſtelle aut partes aut
membꝛa aut iſtrumēta aut oꝛnatus ſunt
ipſius celi. Quodcū̄qꝫ autē iſtoꝛum ſit ne
ceſſe eſt vt moueanꝭ motu ipſius celi par
tes enim ⁊ menbꝛa ex neceſſitate mouen-
tur motu totius ⁊ a ꝟtute mouente totū.
Similiter inſtrā ⁊ oꝛnatus motu vtentis
ſiue habentis illas. Amp̄. ſi ſtelle fixe
eēnt in celo ⁊ mouenꝭ motu ipſius tantū
mouerenꝭ indubitanter eadem oꝛdine et
equalibus ꝑ omnia velocitate ⁊ tardita-
te. Quare mihi acreſcit eis q̄ntuꝫ ad mo-
tum vel mouendi modū ⁊ oꝛdinem ex eo
ꝙ eis ponitꝭ ꝓꝓus motus. Inutiliter igr̄
atꝫ ſuperflue eis ponitur. Quare ex neceſ
ſitate motu coꝛpis in quo ſunt mouentur
Eſt igr̄ celum in quo ipſe ſtelle ſunt. ⁊ hoc
eſt celum cuius ſtabilitionē intendebam
Scito aūt quia ſi dixerit quis ſtellas eſſe
ſub celo ſtellaꝝ. idem ſequi neceſſe eſt. Cū
eñ ſit inter illas vacuū nec adinuicē ipſe
ſint continue vel contigue erit neceſſario
coꝛpus continēs eas omnes. Quare erit
circundans oēs celos ſeptem planetaruꝫ
ip̄m igitur erit ꝓꝓa nominatiōe celū ſtel-
larum ſiue ſtellaꝝ fixarū. Amp̄. ſi ſtel-
le mouerēꝭ ꝓꝛijs motibꝰ a diuerſis mo
toꝛibus que eēt cauſa ꝓpter quā ille que
ꝓpinqnioꝛes ſunt polis mouerenꝭ tardi
us. Qui ꝟo remotioꝛes ab eis velocius.

Amp̄. quō ſtarent ymagines ſignoꝛū
⁊ alie ymagines ſeu choꝛee earū. hec igr̄
ſunt duo iudicia certiſſima quibꝰ iudica-
tur eas moueri ſolo motu coꝛpoꝛis qđ ce
lum ſtellarū fixarum dicitur videlicet ſta-
bilitas ymaginū in figuris ſuis ꝑpetua et
indiſſipabilis deinde oꝛdo ip̄e ⁊ eq̄litas
motuū earum atꝫ ꝯfoꝛmitas ad motū coꝛ
poꝛis ipiꝰ celi que vtiqꝫ tanta eſt ac ſi nō
alius eſſet ſtellis motus q̄ꝫ motus coꝛpis
celi. Intantū igitur ſtabilitū tibi ſic celum
ſtellarum fixarū. Stabilitio ꝟo celoꝛū in-
ferioꝛum vicꝫ ſeptem planetaꝝ eſt per mo
tum eoꝛum qui hꝫ obliquationē etiaꝫ de
clinationem ad auſtrū ⁊ aqlonem ⁊ hoc
eſt acceptum a ſenſu qui ē per oculos. In
pꝛimis igr̄ ſcito quia impoſſibile ē vt vni
coꝛpoꝛi ſint duo motus ꝯtrarij ſimul. De
claratio autem hm̄oi eſt duplex p̄ma qa
duoꝛum motuū contrarioꝝ ſimul exiſten
tium non eſt vnum p̄ncipiuꝫ immediatū
⁊ per ſe. Quare nec vna ꝟtus ſimul vtrun
ꝙ eoꝛum efficiens. Coꝛpus igr̄ quia tali-
bus motibus mouetꝭ mouetur a duabꝰ
ꝟtutibus ſimul. que vel ſunt eq̄les vel in-
equales. Qꝛ ſi fuerint eq̄les ſtat igitur ⁊ q
eſcit ex neceſſitate coꝛpus hm̄oi. Siue eñ
trahatur ſiue impellatꝭ in ꝑtes contrarias
poſtq̄ꝫ attractiones ⁊ impulſiones eq̄les
ſunt neceſſario altera alterū non ſupabit
aut vincet. ⁊ eodēmodo ſe hꝫ i motu alba
tionis quā ſi eq̄liter agant ⁊ eq̄les calidi-
tas ⁊ frigiditas in aliqđ coꝛpus vel rema
nebit in ſtatu in quo erat vicꝫ tepidum vł
calefiet in parte ⁊ in parte frigefiet. Totū
autem calefieri vel totum frigefieri in ca-
ſu ō quo agitur impoſſibile ē. Sic duabꝰ
ꝟtutibꝰ eque foꝛtibus in coꝛpus aliqđ ad
contraria loca trahentibus impoſſibile ē
totum alterutrā earum ſequi. Quare vel
ſtabit in loco vno totaliter vel ſcindetꝭ vł
dirumpetur in partes. Manifeſtū igr̄
eſt ꝙ impoſſibile ē coꝛpus aliqđ totaliter
duobꝰ motibꝰ ꝯtrarijs moueri. Secūda
vero declaratio eſt ꝑ hoc ꝙ eſt manifeſtū
impoſſibile vicꝫ coꝛpꝰ aliqđ eſſe ſimul in
duobus locis ſi ꝓxima ſint adinuicē illa
loca hoc eſt cōtigua. hoc eñ impoſſibile
manifeſtū euidentꝭ ſequitur ex hac poſiti-
one quā ponitur coꝛpus aliqđ moueri ſił
duobꝰ ꝯtrarijs vel oppoſitꝭ motibus op
poſitos āt motꝰ vocamꝰ q ſunt vel ꝯſiut
ad diuerſa loca quaꝝ alteri non ē via ad
alterū hoc aūt deſcꝑtione lr̄artꝫ facile ti-
bi patefiet. Eſto eñ qđ coꝛpus aliqđ mo
ueatur ad duo loca q exempli grā nomi-
nantur d. ⁊ e. ⁊ ſit b. mediū a d d. locum c.
ꝟo ad e. Manifeſtū ē igr̄ quod hm̄oi
coꝛpus motu quo mouetꝭ ad d. locū p̄us
intrat b. locū medium quā ꝑueniat ad e.
quia igr̄ ſimul mouetꝭ ad d. ⁊ e. ſił intrat
b. ⁊ c. Quare ſimul erit ex neceſſitate in b.
⁊ c. Eodēmodo in d. ⁊ e. Quia igr̄ hoc eſt
manifeſtū impoſſibile. neceſſe eſt impoſſi
bilem eē poſitionē ex qua ſeqtur. Et hec ē
via per quā deſtruitꝭ opinio eoꝛum q po-
ſuerūt planetas ſeptē moueri circa motū
octaui celi ꝓꝓo motu ⁊ hoc ad oꝛientem.
Motu ꝟo ipſius celi rapi eos motu ꝯtra
rio ſcꝫ ad occidentē hoc eñ impoſſibile ē
indubitanter ſiue ꝟtutes ſic mouētes eos
ſint eq̄les ſiue in equales qm̄ ſi equales ſi
unt neceſſe habent ſtare ipi planete ⁊ diſ-
rumpi. Si ꝟo ineq̄les ex neccitate ſequitꝭ
foꝛtioꝛē. Si aūtēꝫ diligēter intenderiſ vḃis
iſtis apparebit tibi via per quā ex neceſſi

ſtate cogentur q ſic ṗoſuerunt. Solē quā-
doqꝫ eē ſimul in oriente ⁊ occidente ⁊ de
alijs planetis eadē incōuenientia eoſdeꝫ
ſequetur.

b Is aūt ita declaratis reuertar ad
motus planetaꝝ et dicam quia ſi
pꝛeter motū obliquuꝫ ⁊ declinati-
onis quā dixi tibi eēt vnicuiqꝫ eoꝛu motꝰ
ꝓꝑus alius circularꝭ ad ſimilitudinē mo-
tu um ſtellarū fixarum non eēt eis motus
obliquus qui in eis appareret ꝓpter op-
poſitionem ſeu contrarietatē motuū iſto
rum ꝓpter rationes quas audiuiſti. Uir
tus enim mouet quācunqꝫ ex ſtellis circa
centrum circuli ſui nō permittit eā ingre-
di ab oꝛdine ſuo vt aliqua hoꝛa ſcꝫ ſit pꝛo
pinquioꝛ alteri poloꝝ aliqua hoꝛa remo-
tioꝛ. Et hec eſt oꝛdo motuum qui apparet
omni videnti in ſtellis fixis. Qꝫ ſi aliqua
earuꝫ egrederet ab oꝛdine ſuo fieret ex ne
ceſſitate in ea que ṗdixi tibi de appꝛopin-
quatione ⁊ elongatiōe ad alteruꝶ duo-
rum poloꝝ. Manifeſtum igr̄ eſt quia
iſti duo motus nō compatiūtur ſe coꝛpo
re vno Quare cū motus iſte ſm obliquū
appareat in vno quoqꝫ ſeptē planetaꝝ ne
ceſſe eſt nullum aliū motum eis eſſe ⁊ qm̄
nullus eoꝝ eſt q non ſit in aliquo coꝛpoꝛe
ꝯtinente ipſuꝫ cuius motu ex nc̄citate vel
mouet. Unuſqſqꝫ vel ꝓpꝛo dico qm̄ mo
uentur oēs motu vnius coꝛpoꝛis. alioqn
mouerentur oēs vno motu eq̄li ⁊ ſimilis
oꝛdinatiōis motui ſtellaꝝ fixarum. Una
eīn reuolutiōe vnius coꝛpoꝛis fieret reuo
lutio omniū planetarū ⁊ tempoꝛe vno et
eq̄li apparet āt ex ſenſu quia reuolutiōes
iſte que fiunt in planetꝭ ſm obliquū non
ſunt ſm vnū motum ſed eſt in iſtis diuer
ſitas. ſicut reuolutio lune ꝓꝑe vnius mē-
ſis eſt ⁊ reuolutio ſolis ſimlr̄ vnius anni
⁊ de alijs planetꝭ nota eſt diuerſitas. Si-
cut reuolutio ſaturni q̄dragita annoꝝ vl'
circa ⁊ reuolutio Jouis duodecim ⁊ alio
rum ſimlr̄ diuerſitates in hoc note ſunt ⁊
deſcꝑte in libꝛis aſtronomoꝝ ⁊ declarate
ibidē ⁊ hic eſt motus quē dicunt eē ad oꝛi
entem ⁊ quē dicunt planetis eſſe ꝓꝑum.
Quare manifeſtū eſt ꝙ non motu vnius
coꝛpis mouet motu hmōi. Mouent igr̄
multoꝝ coꝛpoꝝ motibꝰ motu hmōi. Coꝛ
poꝛa vo ꝯtinētia ipos celi eoꝛundē noīan
tur apud oēs apparet etiam ꝑ aliam viā
quia hmōi motus non ē motus coꝝ nec
eis eſt poſſibilis et hoc ē quia nullus coꝝ
mouetur circulariter circa centꝝ aliqd mo
tu dico diurno ⁊ nocturno cuius mēſura
ē vigintiq̄ttuoꝛ hoꝛe equales. Uerbi gra-
cia vt exēplum habeas in ſole. Dico quia
ſol motu hmōi non reuertitur ad locuꝫ a
quo incipit moueri illo motu. Non enim
oꝛitur in loco vbi oꝛtus fuerat die ṗceden
ti ymo lōge ab illo loco quaſi per gradū
vnum. donec cōpleatur declinatio motꝰ
ipſius a puncto quippe ſolſticij hyemalis
vno quoqꝫ die naturali id eſt ſpacio vigi
tiq̄ttuoꝛ hoꝛarum equalium incipiēs de
clinare ad ſeptentriōꝫ nō ceſſat declinare
donec veniat ad circulū ſeptentrionalem
qui eſt terminꝰ ⁊ completio declinatiōis
ipſius quaſi ad mediū cancri. Ex quo ap-
paret manifeſte quia iſte motus non eſt
eius ymo nec eſt alicui coꝛpoꝛi poſſibilis
non eīn eſt circularis qm̄ non eſt circa ali-
quod id eſt non ē ei centrum vel circulus
qm̄ non eſt ab eodem ad idē reuerſio. Sꝫ
neqꝫ rectus eſt rectitudine oppoſita curui
tati. Quare indubitāter non ē motus po-
tiſſimū celeſtꝭ cū figura ipſius ſit curuitas
incōpleta ad moduꝫ ſpere. Amṗ. gra
dus quē dixi declinatiōis aut tranſit a ſo
le ꝯtinue per diē ⁊ noctē. Ita ſcꝫ vt quali-
bet hoꝛa diei vel noctꝭ aliquid de illo trā-
ſeat aut fit ſaltu ⁊ in hoꝛa aliqua. Quia
igr̄ hoc ē impoſſibile vt fiat ſaltu ⁊ in ho-
ra ⁊ hoc eſt ꝑ aſpectū euidēter dep̄hendi
pōt in aſtralabio ⁊ alijs inſtrumētꝭ qua-
re ꝯtinue ex neceſſitate mouetur motu de
clinatiōis ad ſeptētrionem in parte dicta
circuli ⁊ cōtinue mouetur motu circulari
ab oriente in occidentē ⁊ econuerſo. iſti āt
motus motus euidēter ꝯtrariu ſunt. Qua
re manifeſtū eſt nō moueri ſolē motu ꝓ-
pꝛio ſed potiꝰ motu coꝛpis ꝯtinentis ipm
Juxta modū quē declarauit alpetrāgi in
libꝛo ſuo de hoc. Et declaratiōes eius nō
parum adiuuabūt te ad id in quo es hoc
eſt ad ſtabilitiōꝫ ſeptem celoꝝ ſepteꝫ pla-
netarum quaꝝ declarationū ſumma hec
eſt. qꝛ motus qui vident in eis nō eſt poſ-
ſibile vt ſint eis ꝓꝑum nec ex motibꝰ eo-
rum eſt iſte qui eis imponit tranſitus cir
culi zodiaci ⁊ partiū eiꝰ ꝓꝑe ꝓpter duas
cauſas. Pꝛimū quoniaꝫ ꝓpꝛie in eo circu
lo non ſunt ymo ſub eo lōge diſtantia in
credibili Scōm quia tranſitus iſte magꝭ
eſt ipſius circuli ſignoꝝ potius eīn circulꝰ
hmōi tranſit ſuis reuolutiōibꝰ ipos pla-
netas qm̄ tranſeat ab eis. ⁊ hoc ē qm̄ mo

nentur inequaliter. Completa em̄ vna reuolutione cuiuſcunq; ex planetꝫ diurna completur vna reuolutio eiuſdē circuli et aliquid amplius de ſecūda ꝛ ideo planetarum vnuſquiſq; nō inuenitur neq; apparet eſſe in fine cōpletionis reuolutionē ſiue diurne ſub ea parte circuli ſignoꝝ in qua apparebat in ꝑncipio eiuſdem reuolutiōe. Uerbi gracia. Si fuerit ſol ſub gradu aliquo circuli illius in ꝑncipio alicuiꝰ diei in ortu ſuo completa illa reuolutiōē ſua diei ꝛ noctis illius non inuenietur in ortu ſuo. hoc ē in ꝑncipio ſecūde diei ſub eodem gradu ymo ſub alio anteriori quēadmodum ſi fuerit in ortu ſuo in ꝑncipio hmōi diei Sub primo gradu ponat̄ arietis non inuenietur cras eadem hora ſub eodē gradu ymo ſub ſequēti ſcꝫ ſecundo. Cauſa aūt in hoc eſt velocitas reuolutionis celi ſtellaꝝ fixarū q̄ addit ſingulis diebus naturalibus ſuꝑ velocitatē motus celi deferentis ꝛ reuoluentꝫ ſolem fore gradum vnū et hee additiōes cum collecte fuerint complebūt reuolutionē circuli ſignorum fere aut ꝑpe. Tempꝰ autem reuolutionis iſtius annus ſolaris ꝑpe dicendꝰ eſt cū fuerit examinatiſſima calculatiōe collectū ꝛ hoc eſt intentio philoſophi ꝑnominati alpetrāgi. Appꝫ etiam tibi ex hijs cauſa erroris eoꝝ qui putauerūt ſolē ꝛ alios planetas moueri circa motuꝫ celi ſtellaꝝ fixarum ad orientē. non em̄ aduertert additionē quā dixi tibi que ē velocitatis motꝰ celi ſtellaꝝ fixarū ſuper velocitatem motus celoꝝ ſeptem planetaꝝ ꝛ ideo attribuerūt trāſitum circuli ſignoꝝ planetis quaſi trāſiret̄ ab eis vere ac ꝑpe motu ipſorum cū potius ipſe motu ſuo eos tranſeat ꝛ ſuꝑ velocitatē eorum velocitas eiꝰ addat vt dixi tibi. Et quia ſaturnus ꝓpinquior eſt celo ſtallarū ſiue curculo ſignorum ꝯformior ē in velocitate motus eidē celo q̄ȝ oēs alij ꝛ hic ē ordo nature. Quare minus diſcrepat in hoc ab ipſo ꝛ propter hoc minꝰ addit velocitas motꝰ ipiꝰ celi ſuꝑ velocitatē motus ſaturni ſiue celi ipſius. Quanto aūt minores ſunt additiones ſingulorū dierꝫ tanto neceſſe ē pl'es eorū colligi ad ꝯpletionē annue vel anualis reuolutiōe. Quare neceſſe fuit annū ſaturni longe maiorē eſſe anno ſolari ꝑmutata ꝓportiōe additionis ad additioꝫ Uerbi grā. Sicut apparet manifeſte de ſole qđ addit velocitas motus celi ſuꝑ velocitatē motus illius ſingulis diebꝰ gradum vnū. Sic ꝛ i ſaturno manifeſtiſſimū eſt ꝙ velocitas celi addit ſuꝑ velocitatem motus ſaturni vel celi ipſius triceſimū tm̄ vnius gradus. Qui oēs additiōes cū collecte fuerint donec impleāt integrā reuolutionē celi non ꝯplebūt niſi in ſpacio q̄dragita annoꝝ qđ eſt annꝰ ſaturni Similis eſt cauſa de anno Jouis qui ē duodecim annorū ſolariū. luna vero q̄a longiſſime a celo ſeu circulo ſignoꝝ remota eſt maxime diſcrepat in motu ꝛ velocitatē illius a motu circuli ſignoꝝ quare ex neceſſitate maiores ſunt additiōes motus circuli ſignoꝝ ſuꝑ motū illius ꝛ ꝓpter hoc merito paucioribꝰ hmōi additiōibus cōpletur integritas circuli. Inuētus eſt em̄ addere circulꝰ ſignoꝝ ſuꝑ motū lune ſingulis diebus tredecim gradus ꝛ duas tercias vnius gradus q̄ cū aggregate ſimul fuerint cōplebunt circulū integrum ꝛ tp̄s earū erit menſis qui ꝑpe annꝰ eſt lune ꝛ iuxta hanc viā ſe hꝫ de ceterꝫ planetis ſm̄ intentionē dicti philoſophi. Cuiꝰ ingenioſitatē inde ne ſpernerꝫ. Aggregabo igr̄ ratiocinatoꝫ ex oībus ante dictis ꝛ dicaꝫ q; motus alteriꝰ hmōi qui ponit̄ in planetis impoſſibilis eſt primuꝫ ꝓpter ſciſſuras antedictas deinde q̄a nec polos hꝫ nec cētrum cuiꝰ figura eius nec circularꝫ ſit nec circulari ſilis imo irregularis ꝛ inaudita vſq; ad tp̄a hec. Tercio ꝓpter ꝯtrarietates quas audiuiſti de ꝯtutibꝰ mouētibꝰ Quarto ꝓpter ſuꝑfluitatem motus huiꝰ q̄a neq; addit iſta poſitio aliq̄d motui vl' in velocitate aut tarditatē aut ordine. Eadem enim oīa accidūt planetis de tardite ꝛ velocitate de occultatiōe ꝛ apparitione de ꝯiunctiōibꝰ ꝛ oppoſitiōibꝰ ꝛ alijs oībus que aſtronomi reqrunt ponētibuſ eos moueri motibꝰ celorū ſuoruꝫ que accidūt poſitis iſtis q̄ tātas habēt difficultates ꝛ ꝯtradictiones quare nō ſoluꝫ ſuperuacue ponitur eis hmōi motus ſe etiam noxie ꝛ ꝑniciose. Amp̄. i regione ſeptē planetarū certum eſt non eē vacuuꝫ. Neceſſe igr̄ ē vel eſſe ibi corpus vnū vel multa. In quo vel in q̄bus ꝛ per quod vel q̄ moueantur hmōi planete ꝛ pene eadem in hoc dices que dixiſti in motu celi ſtellati aut em̄ corpus illud habet motū ꝛ illo motu reuoluit planetas aut non. Si ſic non erit igr̄ diuerſitas in motibus eoruꝫ niſi qualis eſt in motibus ſtellarū fixarū

quare non habebũt declinationes ad au
ſtrum vel aquilonem ſicut ſtelle fixe. Sed
mouebunť vno ordine i circulis eque di
ſtantibus Contrariũ autem apparet eui-
denter a ſenſu. quare vel non eſt vnũ cor
pus ibi continuũ vel non eſt illud reuol-
uens corpora ſeptem planetarũ. Q̃ ſi di-
xerit ꝙ reuera eſt ibi vnũ corpus continu
um. ſed non reuoluit corpora ſeptem pla
netarũ tunc neceſſe eſt corpa ſepteʒ plane
tarum in illo ⁊ per illud moueri ⁊ tunc oc-
currit inconueniens de ſciſſuris ⁊ diuiſio
nibus corpor̃ illius queadmodũ de ſciſ-
ſuris ⁊ diuiſionibꝰ celi ſtellati. Q̃ ſi dixe-
rit quia corpus illud reuoluit corpora ſe-
ptem planetarũ. Manifeſtũ eſt hoc eẽ
impoſſibile cum corpꝰ illud nõ poſſit ha
bere niſi motum vnũ quare non põt mo
uere motu illo aliqua q̃ in eo ſint niſi mo
tu vno. Apparet aũt multa diuerſitas in
motibꝰ planetaꝝ. Neceſſe igr̃ eſt in regio
ne illa eſſe corpora multa ⁊ ab illis moue
ri corpora ſeptem planetaꝝ. Non dico in
illis ⁊ per illa ꝓpter ſciſſuras ⁊ diuiſiões
quas predixi tibi que corpora niſi eſſent
ambientia ⁊ cõtinentia totum qđ eſt po-
ſtea ſed eſſent ſicut globi pregrandes ma-
iores longe q̃ʒ ſint corpora planetaꝝ tunc
eadem eẽt queſtio de motibus illoꝝ ⁊ qe
te que ẽ de motibꝰ ipoꝝ planetarũ. Qua
re relinquiť vt corpora illa ſint corpa grã
dia ⁊ ſperica ambiẽtia ea q̃ ſub ipſis ſunt
totaliter ⁊ hmõi corpora vocamus celos
cũ ſint mobilia ⁊ mouentia motu ſuo cor
pora ſeptẽ planetaꝝ. Quia igr̃ numerus
motuũ eſt iuxta numeꝝ mobiliũ ſiue mo
uentiũ. Numerus aũt motuũ ſeptenariꝰ
eſt ſicut euidẽter apparet ꝑ diuerſitates
additionũ prenominataꝝ. Numerꝰ igr̃
celorum qui ſunt inter celũ ſtellatum ⁊ q̃t
tuor elemẽta ſeptenariꝰ eſt cũ manifeſte
appareat ſeptẽ eẽ motus Jam enĩ claruit
tibi ex hijs que preceſſerũt quia motus ſe
ptem qui apparẽt in planetꝭ non ſunt eo
rum ꝗppe ſed ſt̃ ſicut partiũ in totis ſuis
qn ipſa tota mouenť ꝓpe igitur ſeptẽ ce-
lorũ illoꝝ ſunt hmõi motus. Jndicat eti-
am iſta diuerſitas qđ motus iſtorum ce-
lorum ſeptem nõ ſunt circa polos circuli
equinoctialis ſeu circa polos mundi ne-
qʒ ſuper axes coꝝ ymo circa polos circuli
ſignorum ⁊ ſup axem eiuſdem. Si enĩ cir
ca polos mundi eſſet vel ſuper axem mũ-
di ſequeretur id qđ apparet de motibus
planetarũ de neceſſitate motuũ ſtellaruʒ
fixarum ⁊ ꝓpter hoc non apparet decli-
natio in planetis ad auſtrũ vel ad aqlo-
nem ⁊ hoc ẽ q̃m ſi ymaginatus fueris du-
os circulos habentes idẽ centruʒ ⁊ duos
ſtellas moueri in eiſdem circulis circa cõ
mune centrum earũ ⁊ ſuper polos eorun
dem circuloꝝ. Si ſtella que deſcribit ma-
iorem illorum circulorũ non habet decli-
nationẽ vel exit a circunferẽtia eiuſdẽ cir-
culi neqʒ illa que deſcribit minorem circu
lum habebit declinationẽ vel exibit a cir-
cunferentia circuli ſui. hmõi autem decla
ratio erit hec. Manifeſtum ꝗppe eſt
ꝙ vnuſquiſqʒ planetarũ habet locum in
celo ſuo ſub aliqua ſtella que eſt in circu-
lo ſignorũ. Quare ſi celi ſeptem planetaꝝ
ſequuntur in motibꝰ ſuis ⁊ ordine motu
um ipoꝝ ſequuntur ⁊ planete omnes mo
tus ſtellarũ in ordinibus ſuis ⁊ in equali-
tate tempoꝝ reuolutionũ iporum. Qua-
re non habebunt declinatiões. Sicut ne
qʒ ſtelle fixe. Sequiť ergo ex hijs qa mo-
tus planetarũ ſunt ſicut dixi. hoc eſt circa
polos zodiaci ſiue circuli ſignoruʒ ⁊ inde
ſunt ei declinatiões iſte ſequentes decli-
nationes circuli ſignoꝝ quibꝰ declinat a
circulo eqnoctiali ſiue eq̃tione diei. ⁊ ego
non induxi tibi iſta de motibus planeta-
rum ꝓpter ipſos motus eoꝝ. Sed ꝓpter
ſtabiliendũ eſſe ipſorum celoꝝ ⁊ numerũ
eorundem. facilis aũt eſt tibi declaratio
declinationũ iſtarum. Si clare ymagina
re potueris motus iſtos obliq̃s ſepteʒ ce-
loruʒ additiões que fiunt a motu octaue
ſpere ex reuolutiõibus eius q̃tidianis ſu
per reuolutiões ipſorum. Queadmodũ
enim rectitudo motus vniuſcuiuſqʒ iſtoꝝ
ſeptem celorũ ꝓhiberet declinatiões pla
netarum ⁊ apparitiões eorum ad auſtrũ
⁊ aquilonẽ. Sic ⁊ dclinatio ⁊ obliquatio
motuuʒ eoꝝ facit diuerſitates apparitio-
num ⁊ obliquationũ planetarum ad au
ſtrum ⁊ aquilonẽ. nec te conturbet ꝙ aq-
buſdã minus intelligẽtibꝰ dici ſolet qua-
ſi moueatur nauis aliqua motu aque de
ferẽtis eam hoc eſt ea velocitate qua ipſa
aqua ⁊ aliquis moueatur a puppi eiuſdẽ
nauis ad ꝓram vel econuerſo. ⁊ hoc mo
tu contrario ipius nauis qđ mouebiť ho
mo ille duobus motibꝰ cõtrarijs videlʒ
motu nauis ⁊ hec quidẽ eſt motus aque
nauem deferentis ⁊ inſuper motu ꝓprio
quo ꝑtranſit longitudinẽ nauis. Jſte enĩ

sermo hominū est pauce cōsiderationis et hoc est qm̄ si pari velocitate nititur cōtra motum nauis quia mouetur et nauis Dico qm̄ hmōi hō non mouet a loco ſʒ i loco et motu isto retinet locū in quo ē ne transferat eū nauis ad aliū. et hoc manifestū est a sensu quia si vocaueris signum aliqd extra aquā vel etiam in aquā a dextris eius vel a sinistris directe videbit se et quecunqʒ enim intuebit in directo eiusdem signi toto tpe motus illius et si notauerit duo signo pdicto modo erit hic manifestus. Ut si maiori velocitate qꝫ nauis moueat nititur circa motū illius tunc manifestum erit a sensu pdictos modos id ē p signa notata vel affixa qꝫ mouebit a loco p spacium aliqd. Si vo minori velocitate nitatur circa motū nauis quā nauis ipa moueat tunc necessario seqtur motū nauis sed non tāta velocitate qnta nauis et hoc est eisdē modis similiter manifestū fiet a sensu. Quare manifestū est hmōi hoies errasse qui in pdictis exemplis opinati sunt moueri hoiem sic motū ꝯtrarijs motibus. Si quis vo dicat motū rectum opari motum circularē et iterum motū circularem opari motū alium circularē illi ꝯtrariū. dico quia verum ē hoc et apparet a sensu. aqua quippe mouēs rotā ligneā patriam molendinariā mouet motu recto et mouet rotā illam circulariter et iterū rota illa mouet circulariter rotā aliam vel colūnam cui affixa ē mola et ipam etiam molā per illā motu alio circulari et ꝯtrario Sed manifestū est qꝫ ista oia per accidēs fiūt et non per se. Nōdum aūt scitum ē a me nec ad huc peruenit ad me qꝫ ab aliqꝫ scitū sit. qꝫ hmōi machine vel machina inuenta in celis sunt quāqꝫ ptholome dicat quia multa corpa sperica sīt ibi que vel qꝫrum motus nōdum sciunt. Eodēmodo rn̄deo tibi in motu bige siue qdrige q cōpositus ē indubitanter ex multis motibus motus eī axis rectus tm̄ est. motus vero rotaꝝ ē motus multi angularis et hoc est qm̄ singula pūcta singuloꝝ radioꝝ descri bunt figuras multi angulas et vident eē hmōi figure difficile ymaginabiles et reuera hominib qui in hmōi pauce exercitatiōis sunt difficilis ē ymaginatio eaꝝ Ut si eas ymaginari tibi placuerit ymaginare primū in vno puncto ex aliquo radiorum eiusdē bige vel quadrige ascensus quos facit et descensus reuolutione rote sue et erit tibi facile de omnib alijs similiter ymaginari. Ordo vo celoꝝ ꝯclarare posse videtur duab vijs. Et pmuꝫ p viā alpetragi de quo tibi feci mentione in pcedentibus. Quoꝝ eīm motus ꝯformiores sunt motui celi octaui ppinquores eidem celo vident. Quorum vo motus magis a motu illi discrepāt remotiores Sicut euidenter ostendi tibi in motu celi lunaris et hec fuit snia pnominati philosphi. hꝫ aūt causam sue pbabilitatis hanc. qꝫ vicꝫ cōformitas et similitudo in motu comitatur aut forsitan effectiue sequit conformitatē et similitudinē in natura. Cōformitas vo in natura ppinquitatē et vicinitatē et interdum vnitatē in loco et situ siue positione. Econtrario aūt difformitas et dissimilitudo. quare idem erit ordo situū et siue positionum atqꝫ locoꝝ ipis celis qui est cōformitatis et difformitatis in naturis et motibus eoꝝ. Secūda via euidēs est in parte a sensu. Eclipsis eīm solis que per interpositionē lune est indicat solē et celum eius superiores esse luna et celo ipsius et lunaꝫ ipam citeriorē et inferiorē esse alioqn nec phiberet radios solis a mundo inferiori nec solem ipm videri ab hominibus sua interpositione. Eadē via apparet qꝫ mercurius est marte citerior et terre vicinior cū martē manifeste inuent sit eclipsasse qꝫ et in alijs planetis possibile est euenisse. Per instrumenta vo astronomica et etiā quedam geometrica idē ordo certissime dephensus est et dephendi potest Cū enim inuenta sit distantia centri terre ad vnāquāqꝫ qndecim stellaꝝ fixarū. Similr et distātia que est ab eodē centro ad stellā saturni inuentū est stellā saturni inferioem eē et etiam excessus distātie ad distantiā et p eandem viā inuente sunt distātie omniū planetarū ab eodē centro tre. Quare differentie et pportiōes earum adinuicē et pter hoc ex necessitate ordo ipoꝝ planetarum in pritate et posterioritate in superioritate et inferioritate et hoc dēs alibi didicisse.

De pfunditatib ipoꝝ celorum siue de spissitudinibus eorum.

V T aūt erigam te ad pleniorē consideratione ipsoꝝ celorum que sūt magna mirabilia dei altissimi et vt dem tibi occasionē exercitationis amplioris dicā tibi aliqua de pfunditatibus ipsorum celoꝝ hoc ē de spissitudinibus eorum. In pmis igr illud dico qꝫ pportio

nales magnitudinib⁹ ipſorum debēt eſſe ꝓfunditates eorū ⁊ hoc ideꝫ manifeſtū ē in aialib⁹ eiuſdem ſpēi corporibus eñi eorum partes corporū ꝓportionales ſūt niſi error ſiue pctm̄ nature aut alia occaſio hoc impediuerit. Uerbi grā tibie tibijs ⁊ digiti digitis et oſſa ſimiliū membrorū ꝓportionalia ſunt totis ſuis. Uerbi gracia Si totū corpus vni⁹ duplū eſt in magnitudine ad totū corpus alterius erit tunc tibia dupla ad tibiā et oſſa in eadē ꝓportione ſe habebūt. Quia igr̄ nec error nature nec alia hmōi occaſio locū habet apō celos neceſſe eſt ita ſe habere vt dixi Errorem aūt nature ſane intelligo Non eñi errat natura q̄ntuꝫ in ea eſt in opibus ſuis aut opationib⁹ ſꝫ ꝑ aliqđ ex accidentib⁹ impeditur quemadmodū qđ ſtrumoſi vł giboſi naſcunt̄ aliqui homines fieri dicit̄ per errorē nature cū fiat ex alia intentiōe quā ex intentione nature. Manifeſtū igr̄ eſt eam eſſe ꝓportionē ſpiſſitudis ſeu ꝓfunditatis vniuſcuiuſq; celorū ad ꝓfunditatem ſeu ſpiſſitudinē cuiuſcunq; alterius que ē magnitudinis totius ad magnitudinē totam. Quare q̄ntominus eſt celum totū lune toto celo ſol' tātominus ꝓfundum ſiue minus ſpiſſum ē alterum altero ⁊ ad hunc modū de alijs. Amp. ſi aliter ſe haberet eſſꝫ in ipſis celis multa indecentia multaq; deformitas ⁊ non eēt ordinatio nature aut rectitudinis int̄ eos nec etiaꝫ inueniret̄ tam hmōi diſcrepātie Qualiter eñi vel natura vel de⁹ altiſſim⁹ ꝓuidiſſet celis amplitudines ordinatas ⁊ nō ſpiſſitudines ſiue ꝓfunditates iuxta eundē ordinem. Q' ſi volueris eſtimare de q̄ntitate ꝓfunditatū ponā tibi exēplū in ſole dico igr̄ qđ ſol totalit̄ ē inter duas ſupꝼicies celi ſui hoc eſt inter intimā q̄ circumuoluit atꝫ circūdat celū lune ⁊ eſt terminus ſpiſſitudinis ſiue ꝓfunditat' ipſiuſ ⁊ extimā eiuſdem ſupꝼiciem. Si eñi exiret vel in parte vel in toto ab extima ſupꝼicie cōuexitatis celi ſui tunc vel ipſe totus vel pars illa eſſꝫ in celo alio videlicet celo qđ eſt ꝓximū celo ſolis. Quare ſua reuolutione faceret ſciſſuram in eodē. Utrunq; āt iſtorū eſt inconueniens vicꝫ ⁊ qđ ipſe non ſit in celo ſuo totaliter vel ꝙ ſua reuolutione ſcindat celum ꝓximū celo ſuo et hec ſciſſura tam grādi hoc ē ad magnitudinē ipſius ſolis. Eadem incōuenientia ſequūtur ſi exiuerit ab intima ſupꝼicie celi ſui ex neceſſitate eñi tunc erit in celo lune vel totus vł in pte ex quo ſequūtur eadem incōuenientia. Quare relinquit̄ ex neceſſitate ipm̄ eſſe totaliter locatum intra ſpiſſitudinem celi ſui. Ex neceſſitate igr̄ ꝓfunditas ſeu ſpiſſitudo celi ſolaris aut maior ē aut ad minus equalis dyametro ipſius corporis ſolaris. Jam autē declarauit ptholomeus q: diameter ſolis q̄ntoplus ſeſq alter eſt ad dyametrū terre hec autem eſt ꝓportio viginti duorū ad quattuor. Cum igr̄ poſuer' iuxta poſitiones philoſophorum geometrarū ſcilicet ⁊ aſtronomoruꝫ ⁊ ꝓbatiōes eorū pones ex neceſſitate q̄nquies tantum eſt decemmilia qđ leucas cum ipſa mediate dyametri terre que eſt mille leucas totum dyametrū ſolis vndecimmilia leucarū. Quia igitur iam declaratum eſt tibi qđ ꝓfunditas celi ſolaris ſiue ſpiſſitudo ad minus equalis eſt longitudini dyametri ſolis.

Nota ſpiſſitudinem celi ſolaris ⁊ ſolis ⁊ lune.

p Atefactū eſt tibi conſequenter per hoc ꝓfunditatē illam non minorem eſſe vndecimmilib⁹ leucarū. Uerīſimile autē eſt ⁊ longe maiorē eſſe. Per eandē viam erit declarare de aliorū celorum in quib⁹ planete alij mouentur ꝓfunditatibus vicꝫ quod ad minus profunditates eorū erunt longitudines dyametrorum ipſorum planetarū. Que vero declarauit ptholomeus ⁊ alij lōgitudiēs dyametrorū ipſorum planetarū conſeq̄nter declarauit profūditates ipſorum celorum ad minus tātas eſſe quante ſunt lōgitudines dyametrorū ipſoruꝫ planetarū Uerbi gracia q̄a declarauit lunā eſſe octauā partē totius terre declarauit dyametrū lune eē mille leucaꝝ ⁊ hoc eſt q̄m ꝓportio ſpere ad ſperam eſt dyametri proportio ad dyametrū triplicata ⁊ ad hūc modum ſe hꝫ de alijs ꝓportio enim duoruꝫ miliū ad mille triplicata eſt ꝓportio octo miliū ad mille ⁊ hec ē octupla hec autem dupla triplicata. Juxta hanc viā negociaberis in alijs et inuenies ita eſſe ſi libros eorum cōſulere volueris.

Contra illos qui dicunt planetas eſſe maliuolos.

q Uoniā autem circa v̄tutes tā planetarū q̄ȝ ſtellarū fixarū errauerūt errorib⁹ i impietateꝫ ꝟgentib⁹ et blaſphemauerūt etiā loq̄ntes ꝯtra boni-

tatem dei altiſſimi dicētes quoſdā eorū eſ
ſe malos ꝛ expſſe vocātes eos infortunia
et attribuētes eis magnā partem maloꝝ
id eſt vicioꝝ ꝛ pctoꝝ que fiūt in iſto mūdo
inferiori viꝫ homicidia furta rixas cedes
vulnera hoīm ꝛ prelia lites ꝛ iurgia frau
des ꝛ q̄cunqꝫ ſunt hmōi pſcrutandū ē de
hoc hec q̄ppe infamatio planetaꝝ duorū
viꝫ ſaturni ꝛ martis in plaſphemiā dire
cte infundiť creatoris. Si em̄ per ſe hoc ē
ex naturali intētione ꝟtutum ſuarū cauſe
ſunt malorū hmōi neceſſe eſt ꝛ ipos natu
raliter eē malos ꝛ ꝟtutes eoꝝ. Cum igr̄ et
eſſe ſuum ꝛ ꝟtutes oēs quas habēt natu
raliter a creatore receperit. Seqtur ex ne
ceſſitate creatorē malū eſſe q ꝛ malos ſcīē
ter ꝛ volūtarie creauerit ꝛ malas ꝟtutes
ꝛ ad malū eis ꝯtulerit cū nulli dubiū eſſe
poſſit ipm̄ nihil creaſſe niſi ſciēter et volū
tarie et ꝟtutes oēs dediſſe creaturl ad id
ꝛ ad qđ p ſe ſunt nō ad intentionē abuſi
ones. Qui igr̄ ita ponunt vt dixi manife
ſtum ē iſta infamatiōe duorum planeta
rum eos blaſphemare circa bonitatē cre
atoris omnis aūt blaſphemia circa crea
torem non ſolū impietas ē ferro ꝛ igne ex
termināda Sed etiā error impoſſibiľ Bo
nitati em̄ creatoris nihil mutabiľr aut poſ
ſibiliter accidit. Q2 ſi dixerint q2 mala hu
iuſmōi non ꝑueniunt a ſaturno ꝛ marte
p ſe nec intentiōe naturali nec intentione
volūtaria. tunc manifeſtū eſt eos ridicu
loſe hmōi homines et magľ inique ꝛ ma
gľ erronee planetas iſtos noīaſſe infortu
nos vel infortunia atꝫ malos. Primū q̄a
que ex accidenti p hunc modū fiunt non
noīant neqꝫ denoīant res neqꝫ auferunt
naturales nominatiōes et rebus p ſe de
bitas. Quare ſaturnus et mars nominā
di ſunt boni et fortune et fauſti cū iſte no
minationes eiſdē debeantur naturali bo
nitate quā nec caſ⁹ nec accidētia hmōi eiſ
auferre vnq̄ȝ potuerunt. Neqꝫ em̄ lux ſo
laris mala dicēda ē quia ex ea vel contin
git interdū vel contingere poteſt execatio
alicuius ſtulte ipm̄ ſolē et diutius intuēťl
Neqꝫ ignis ꝓpter hoc malus noiand⁹ eſt
q2 ex ipo interdū ꝯtingit exuſtio vel alicu
ius ex bonis ꝛ ſacris domib⁹ q̄les ſunt tē
pla aut eť alicui⁹ viri ſancti et optimi. Si
miľr ſi lapis cadēſ obuiauerit alicui bono
viro et leſerit ipm̄ vel etiā occiderit nō p
pť hoc vel mal⁹ dicēdus ē vel culpād⁹ la
pis ei intēdebat ſolūmō q̄rere et acq̄rere
ſibi locū ꝯgruū ꝛ naturaľr debitū. Quare
p̄ter intentionē eius ymo ꝯtra ꝛ vt ita di
catur eo inuito et nō ſine impedimēto iti
neris ſui obuiauit ei vir ille bon⁹. Am
plius. ſm̄ hoc nihil eēt noiandū bonum
nihil etiā dicendū bonitas neqꝫ iuſticia.
aut alia virtus bona cū ex vno quoqꝫ bo
no mala alijs ꝑueniāt. Ex ipa em̄ iuſticia
cuius bonitas tantis laudib⁹ ab oīb⁹
extollitur et p̄dicatur ꝑueniunt carceres
et vincula mutilatiōes ſuſpendia et alia
mortis mala genera atꝫ tormēta innume
ra latronibus et alijs maleficis ipſa etiaꝫ
dei bonitas ex qua tot mala malis hoīb⁹
atꝫ demonib⁹ ꝑueniūt ſm̄ hoc non eſſet
bonitas. Amp̄. ex vino ebrietas ex au
ro et alijs diuicijs cupiditas ex aquis ſub
merſiones ꝛ ruine molendinoꝝ domorū
et aliorū bonoꝝ vtilium. Nemo tn̄ aliqd
hoꝝ malū dicit aut noiat. Preterea alia
deliramēta ſunt hmōi hominū qm̄ ꝛ ho
raꝫ ſolis infauſtiſſimā dicunt. Mercuriū
ꝟo ponunt q̄ſi fallacē et q̄ſi aſſentatorē et
ꝯmiſcuū ipſum dicūt viꝫ cum bonis bō
num et cū malis malū cum maſculis ma
ſclīm cū femininis femininū ꝛ q2 ſup hūs ali
as p me multa tibi dicta ſť abreuiabo ſer
monē et ſubſcindā narratiōꝫ ꝯpendio vt
ſcias in paucis q̄liter et que ponēda ſunt
de hūs ſm̄ opiniones hmōi hoīm. Dico
igr̄ q2 nullomō infamādi ſť de malicia vľ
infortunio planete vel alie ſtelle. Sꝫ qui
ponūt ſaturno vel vim vel potētiaꝫ adiu
uandi dirigēdi vim intellectiuā humanā
nullomō debēt eis attribuere corruptio
nes aut ꝑuerſitates ipius neqꝫ inclinatio
nem ſiue interſiōꝫ eiuſdē ad fraudes do
los aſtucias ſimulatiōes atꝫ mēdacia Sꝫ
hec oia fieri in vi intellectiua p ineptitudieꝫ
ſiue inabilitatē ſuſceptibilis et hec inepti
tudo eſt ei a parte materie hoc eſt corpis
Cui⁹ exēplum ē in vicio claudicatiōis. Cū
em̄ natura intēdit ꝟtuteꝫ greſſibilē debite
bonitatis p̄ſtare aiali vel adiuuare eā in
aiali per inſtr̄a gradiēdi inabilitas ſeu in
eptitudo materie que fecit vt alterū crus
altero ſit breuius in hmōi aiali cogit greſ
ſum nō eſſe rectū ꝛ eſſe claudicatiōꝫ. Sic
eſt videre et in opatione ignis q2 q2 ē calē
factio in vno eſt aduſtio in altero ꝛ vides
difficultatē ꝛ tarditatē calefactiōis in fer
ro. facilitatē aūt et celeritatē ꝯbuſtiōis in
in paleis ꝛ ſtuppa ꝛ q2 lōge citi⁹ q̄ȝ caleſi
eret modicū ferrū magna q̄ntitatas ſtup

pe combureret. Sic eſt tibi manifeſtū in
compatione lucis. que quidē viſum in q̄
buſdam adiuuat. In q̄buſdam autē im-
pedit maxime ſi vehemens fuit. In q̄buſ
dam etiā penitus tollit quemadmodū in
veſpertilionibus et noctuis ⁊ alijs hmōi
animalibus quoꝝ viſus viget in tenebꝛis
et confoꝛtatur etiā ex denſitate tenebꝛarū
Iuxta has vias ⁊ iſta exēpla ponendum
eſſꝫ aſtronomis ſi veritas ſubeēt opiniōi
eoꝝ Verbi grā. Cum ſaturnus ſcōm eos
aſpiciat in v̄tutem intellectiuā anime hu-
mane a parte coꝛpis qđ multum et longe
pluſq̄ꝫ adhuc innotuerit pōt in aiam hu-
manam impedit tamen opatio hmōi ſa
turni in v̄tuteꝫ intellectuā et impeditur iā
vel inuertitur ſeu toꝛquet in aliō vel etiā
in contrariū id qđ cadit de v̄tute ſaturni
ſuper v̄tutem intellectiuā et hoc ē quia cū
ſcōm eos ſaturnus intendat dirigere et il
luminare v̄tutem intellectiuā humanam
ad ea cognoſcēda que recta ⁊ vtilia et in-
terdū vſq; ad ſplendoꝛē ꝓphetie. Impedi
tur hec intentio eius ⁊ opatio a parte coꝛ
poris qđ anime illi ꝯiunctū eſt ⁊ cū ex hu
iuſmōi illuminatiōe debet eē ſtudioſus
circa ſcias ſacras ⁊ diuinales efficit curio
ſus circa alias. Simil'r cum deberet per
hoc eſſe ſolicitus rerū bonarū ⁊ vtilium ⁊
ad ſanctificationē animaꝝ pertinentiū ꝓ
uidendarū et agendarū efficitur melācō-
licꝰ et cogitatoꝛ vanarū et interdū impoſ
ſibiliū rerū vel ex cogitatoꝛ rerum noriaꝝ
q̄les ſunt fraudes ⁊ doli circūuentiones
alioꝝ ſimulationū ⁊ deceptiōes. ⁊ hmōi
exēpluꝫ ſimil'r eſt videre in viſu coꝛpali ex
terioꝛi In quo accidit ꝙ cū intoꝛquet vel
pꝛemitur aliquomodo pupilla oculi vnū
videtur duo et interdū vnuꝫ videtur mul
ta ſicut in hijs que euacuati ſunt per vigi
lias ⁊ ieiunia vna feneſtra vitrea videtur
eis multa ⁊ vna lucerna multe. Similiter
et quibuſdā quotiens litteras aſpiciūt vi
detur ſibi videre tria puncta vel quattuoꝛ
luciḋiſſima vel eē plura. De alijs de lira-
mentis melanco..coꝝ ſcꝫ que tam multa
⁊ tam ſtupenda ſunt vt vix credibilia vi-
deantur innumera ſuppetunt exēpla que
ſcribi non optet. ſed ad hec iſta tibi agre-
gaui ⁊ poſui vt ex eis intelligas ꝙ ea que
ſunt de erroꝛibꝰ ⁊ ꝑuerſitatibus atꝫ falla
cijs viſus non ſunt ex ipa virtute viſibili
per ſe necꝫ a v̄tute altioꝛi impendente re-
ctitudinē ⁊ bonitateꝫ ipius. Sed a parte

inſtrumenti eſt ſiue materie. Sicut vides
in obligatione viſus quā habēt homies
qui vulgo ſtrabones vocant Non enim
hmōi obliquatio ex v̄tute viſibili directe
⁊ p ſe nec a v̄tute ſublimioꝛi multo foꝛtiꝰ
cum virtutes q̄nto ſublimioꝛes ſunt tāto
purioꝛis bonitatꝭ ⁊ maioꝛis rectitudinis
eas eē neceſſe ſit ⁊ hoc ē ꝓpter appꝛopinq̄
tionē eaꝝ maioꝛē ad potiſſimū atꝫ rectiſſi
mum qđ eſt creatoꝛ bñdictus. Iuxta hūc
modū eēt eis dicendū ſm opinionē ſuaꝫ
de erroꝛibus ⁊ ꝑuerſitatibꝰ v̄tutis intelle
ctiue humane atꝫ de alienatiōibus ⁊ de
liramētꝭ eiuſdē et vt curram ꝑ ſingula iu
xta hunc modū eſſet eis dicendū et de io-
ue quia cū ipſe intendat ſuꝑ animas hu-
manas vt ipi ponunt fidē ſiue fidelitateꝫ
clementiā iuſticiam benignitatē modeſti
am manſuetudinē a parte materie id eſt
coꝛpoꝝ impeditur hec eius opatio quem
admodū cum quis intendit calefactionē
terre ⁊ remolitionē eius atꝫ aptationē ad
ſcp̄turas et ſigillationes debilitas mate-
rie ipius cere diſſoluit eam per caloꝛē in li
quefactionē. Sicq̄ꝫ fit vt cū debeat dictaꝫ
remolitionē atq̄ꝫ aptationem recipere re
cipit diſſolutionē et liquefactionē. Sic ſe
cundum eos dici opoꝛtet vt cū anima hu
mana debeat recipere a ioue ſecundū in-
tionē virtutis illius clementiā et benigni-
tatem que ſunt ſic animi apta molicies ⁊
aplicabilitas ad omne bonū ⁊ iuſtuꝫ reci
pit ex eadem v̄tute per occaſionē diſſolu-
tam remiſſionē ⁊ flexibilitatē debiliſſimā.
Sicut poteſt fieri ſcōm eandē opinioneꝫ
per ꝯtrariā materie diſpoſitionē vt recipi
at anima hūana pꝛo iuſticia ⁊ equitate ri
goꝛem duriciā inclementiā inexecrabilita
tem ſeueritatē ꝑtinaciſſimā ymo ſeuiciā q̄
omnia cū vicia ſint peſtilentiſſima iuſtici
am reputari ſe faciunt ab imperitꝭ ⁊ pa-
rum videntibꝰ. Sicut ⁊ de marte ponere
coguntur expoſitionibꝰ ſuis qđ ipe inten
dit v̄tutem magnificētie pꝛeſtare anima-
bus humanis Iramq̄ꝫ ⁊ indignationem
iuſtiſſimas ⁊ hoc eſt dicere in res viles ⁊
ignominoſas atꝫ in res odibiles quales
ſunt vicia ⁊ peccata per diſpoſitionem ſe
materie quā pꝛediri tibi cōtraria recipiūt
anime hum..ne ex v̄tute martis tanq̄ꝫ ex
ceſſus aut diminutiones quemadmodū
cum debeat aliquod ex coꝛpibus recipe-
re caloꝛem ab igne ſiue calefactionē reci-
pit ex debilitate materie arſioneꝫ. Simil'r

et cum debeat recipere coctionem recipit
vſtionē. Cuius exemplū euidēs eſt in car-
nibus macilentis hoc eſt pinguedine ca-
rentibus que ſe aſſari non paciunt quin
etiā aduritur. Sic de venere eas ponere
oportuit iuxta opinionē ſuam quia cū ipa
intendat vim generatiuā vel preſtare vel
adiuuare atq; dirigere materie corpalis
diſpoſitio eam vi extendit in plus et in ex
ceſſum intollerabilē extendit quippe ean
dem in luxuriā interdū; in ſaciabilē ꝛ pub
lice ꝓſtitutam. Sic ꝛ de mercurio cū ipe
ſcḋm eos intendat adiuuare atq; dirigere
ꝟtutē interpretatiuā in aīa humana ꝛ pre
ſtare eloquētiā; ꝯtraria diſpoſitio mate-
rie corpalis facit nec non eloquētia ſed lo
q̄citas ꝛ hiſtrionica garrulitas. Satirica
mordacitas alia hmōi que hūanam loq̄
lam viciāt ꝛ maculāt recipiant. Sic de ſo
le eis exiſtimandū fuit vt cū ipſe intendat
ꝑſtare precellentiā ꝛ precellētia ꝛ ꝟtutem
regiā id eſt aliorꝫ regitiuā q̄; maxime de-
corat ꝛ exornat humilitas recipit ꝑ inepti
tudinē materie corpalis ſupbia ꝛ domi-
nandi libido arrogātia relatio ꝛ violēta
opp̄ſſio aliorꝫ. Eodēmō ꝛ de luna ſenciē-
dum eēt eis iuxta opinionē ſuā; q: bona
tm̄ ꝛ bene intendit aīabus humanis et ꝑ
hanc viā. Sicut in euidenti ē ſtat bonitas
abſq; vlla infamatiōe malicie in ſeptem
planetis. Scito aūt ꝙ ego nō loquor hic
niſi de ꝟtutibus naturalibꝫ aut vicijs que
per corruptionē nature vident animabꝫ
hūmanis innata. q̄lis eſt iraſcibilitas in
multꝭ leuitas atq; lubricitas ꝛ alia hmōi
que medici nō culpe ſed naturalibꝫ com
plexionibꝫ attribuere ꝯſueuerūt. Debes
etiā ſcire quia pauca valde renumeraui ti
bi de ꝟtutibus ꝛ effectibꝫ quas poſuerūt
planetis de quibꝫ libri eorꝫ refertiſſimi ſē
faciam etiā; tibi de hꝫs rememorationē
breuem quidē enim ad ſimilitudinē quo-
rundam partiū humani corpis planetas
in mundo poſuerūt. Uerbi gratia. lunā;
tanq̄; cerebrum. Solē velud cor. Mercu-
rium vero ſicut linguā ꝓpter virtutem in
terp̄tatiuā et eloquentie labia eidē depu
tantes. Uenerem ꝟo tanq̄; membra ge-
nitalia ꝓpter virtutē; generatiōis que ex
illa eſt ſecundū eos ꝛ in illis ſedē habere
videtur Martem ꝟo vt fel ꝓpter exceſſū;
caloris colerici. Jouem ꝟo ſicut epar pro-
pter temperantiā eiuſdem ꝛ multiplex ad
iumentū vite. Saturnū vero vt ſplen ga

ſplen receptaculū melancolie poſuerūt ꝛ
has naturas ipſis planetꝭ impoſuerūt di
centes. Saturnū terreum ꝟtute et efficā-
cia et armoniā eius eſſe ad melancoliam
que terre inter humores maxime ꝯcordat
cum frigida ꝛ ſicca ſit ad ſimilitudinē terre
Joue; ꝟo poſuerunt aereū eadem ratiōe
ꝛ armonia habere ad ſanguinē ꝓpter ca
liditatem et humiditatē in quibꝫ ſanguis
concordat aeri. Martē vero ſimili ratiōe
colore eruginoſe deputauerūt propter ex
ceſſum caloris. Uenerē vero ad fleumam
dulcem ꝙ habet admixtionem ſanguis.
Mercuriū vero ad coleram aduſtū. So
lem vero ad colerā rubeam naturalem.
Lunam ꝟo ad fleumam naturalē. habent
aūt iſta omnia q̄ſtiōes difficiles ꝛ vix ex
plicabiles ſecundū eos. Cum em̄ ſaturnꝫ
ſit omnium planetarū ſupremus ꝛ a ter-
ra elongatiſſimꝫ quare ei naturam terre
que omniū infima ac innobiliſſima ē ele
mentorum attribuūt. Eandem queſtionē
habet ordinatio in naturꝭ ſignorum duo
decim ſcḋm ipſos. Cum em̄ arietem poſu
erunt igneū. Qua de cauſa ſignū thauri
qḋ vtiq; terreum exiſtimauerūt ſtatim pꝫ
ſignū arietis ꝛ ꝓximo ante ſignū; gemio
rum poſuerūt hoc enim eſt. ac ſi terrā me-
diam ꝛ vtrunq; ꝯtingentē inter ignem ꝛ
aera poſuiſſent. Hic aūt non habent qua
fugiant niſi duas vias quarꝫ altera ē. ſicut
tenebre ꝛ hmōi tenebras multi reputāt eē
fugiū; atq; refugiū imperitie ſue. Quociēs
em̄ interrogant cauſam quā ignorant re
currunt ad occultas ꝟtutes dicentes. cau
ſam eſſe occultā ꝛ virtutem abſconditā;
ex qua res hmōi eſt. Alia via eſt vt ſcias
quia cū in corpore animalis ſint oſſa ꝛ hu
mores et oſſa quidē terrea fuit hoc eſt ter
reſtris nature ſuſcipiunt tamē vitam que
nobilis valde opatio eſt omniū animarꝫ
Sanguis vero cū ſit nature ſublimioris
et aereus cōplexione hoc eſt calide ꝛ hu-
mide nature opatione tamen vite ꝛ mo-
tus non recepit. Similiter neq; colera cū
ſit natura ignea et complexionis calide ꝛ
ſicce iuxta modū iſtum cum cor in anima
li quocunq; ſit natura terreſtriſſimū eſt ta
men nobiliſſimarꝫ operationū organum
et velut fons atq; ſedes vite ꝛ motus ꝛ ſen
ſus in eo pficiūt etiā ſblimiores opatiōis
vicꝫ itellectꝫ ꝛ dijudicatio ꝛ volūtatꝭ opa
tio q̄ ē velle ꝛ hoc qdē; q̄tenꝫ in corpe pfi
ci pt eis ꝯpetere ꝓpt qḋ et areſtotili viſū

eſt co: humanū ſedes eſſe aīe hūane cuȝ
platoni viſum hoc eēt de capite. Judiciū
at opiniōis ſue poſuit areſtotiles. hoc ꝙ
cōpreſſo corde .i. venis que pme egrediū-
tur a corde compreſſis inꝗ circa co: ceſſat
oīs motus ⁊ ſenſus in toto corpe hūano
quemadmodū accidere nouiſti in mo:bo
qui vocaſ ephialtes: vulgo aūt apenfo:-
dus ꝓpter ponderoſam oppſſinoē quaȝ
efficit ſuppine iacētibus ⁊ do:miētibꝰ. At
teſtatur autē areſtotili in parte iſta tā he-
b:eo:um ꝗ̄ xpianoꝝ opinio et doctrina.
Utraqꝫ quippe dicit mala vicioꝝ ⁊ pecca
to:uȝ atꝫ bona virtutū de co:de ꝓcedere
Uides igr̄ q: terreitas aut ꝯplexio terrea
non ꝓhibet naturaliter aut impedit rece
ptionem opationuȝ nobiliū. Dicit̄ auteȝ
⁊ ariſtotilē dixiſſe oēs ingenioſos melan
colicos eē. Ingenioſitas autē ē vna ex no
biliſſimis aīe humane ṽtutibus. Quare
terreſtrī natura vel ꝯplexio nullatenꝰ im
pedit receptionē opationum nobiliū. Cū
igr̄ ſaturnū non poſuerī terreum ſua ipa
natura ⁊ ꝯplexione. ſed ṽtute ⁊ efficacia
ſup terrea ſeu terreſtria addā ⁊ pro ipſis
exemplū aliō Manifeſtū enim eſt cō
ſiderationē in hoc facere volētibꝰ atꝫ va
lentibꝰ qa hō terreſtrio:is ē ſubſtātie ꝗ̄
piſces aut aues. nec mirū cum ipſe ex t̄ra
factus ſit illa ṽo ex aquis. Quāto ṽo no-
bilio:ū ṽtutū ⁊ opationū ſit ſuſceptibilis
⁊ effectiuus ꝗ̄ alia aīalia nō indiges edo
ceri eodēmodo eſt eis rn̄dendū neqꝫ em̄
ꝯdēptitas o:dinis neqꝫ diueſitas neqꝫ vi
cinitas aut ꝓximitas ſimilia officiunt in
partibꝰ co:pis aīalis. Sicut vides in cra-
neo ⁊ cereb:o humanis q: craneū cum ſit
terreſtriſſimū locum tenet in co:pe ſup:e-
mum hūano. Cerebrū ṽo cum plurimū
habeat de natura aq̄ locū tenet ſcdm fel
ṽo ⁊ ſplen eregiōe ſibi oppoſita ſunt ſub
duobus lateribꝰ debent autē eſſe ſm hūc
o:dinē. qui eis obicit̄ fel ſup:emū in co:-
po:e hūano cū habeat naturā p:imi ele-
menti hoc ē ignis ⁊ ſplen deberet habere
locū infimū ꝓpter naturā terre nō auteȝ
ſic eſt. Qm̄ igitur inuente ſunt in celo ſtel-
larum fixarū varie ṽtutes ⁊ multiplicī na
ture ſtellarū nihil ꝓhibet diuerſaꝝ ṽtu-
tes ſtellas ſibinuicē eſſe ꝓximas. cū tamē
illa ꝓximitas que ad ſenſum videt̄ ꝑgran
dis elōgatio ſit Scut igr̄ diuerſa mēb:a ⁊
diuerſarū ꝯplexionū diuerſarumqꝫ natu
rarum atꝫ ṽtutum cōiunxit creato: in co:-
po:e hūano congruentia decentiſſima et
ad mirabili iuxta p:ofunditatē ſapientie
ſue ⁊ bonitatī. Quēadmodū opifex aliqs
vel opifex volens o:nare ac deco:are ta-
bulam aliquā vel vas aliud gēmaꝝ ⁊ alio
rum lapidū p:ecioſoꝝ varietate. non oēs
ſmaragdos ſimul ponit et in o:dine vno
neqꝫ oēs ſaphiros ſimiliter neqꝫ carbun-
culos ⁊ ita de alijs. Sed ſmaragdū iuxta
carbunculū deinde ſaphirū. quarto ama
tiſtum vel alio o:dine p:out ei decentius
aut pulch:ius eē videbitur ꝯiungens co-
lo:es valde diuerſos. Sic fabricato: oim̄
deus ſtellas multiplicīū virtutum. varia-
rumqꝫ pulch:itudinū in celis o:dinauit ꝓ
beneplacito ſuo decētia mirabili ac deco
re Quap:opter ꝯiunxit terras igneis ⁊ ae
reas terreis ⁊ ad huc modū ð alijs p:out
vidit cōgruere pulch:itudini ipius celi et
fo:ſitan naturis iparum ſtellaꝝ atꝫ coloꝝ
Medulla em̄ decēter locat̄ maſſe licet cō
trarie nature ſit ipi oſſi. Sic ⁊ caro decētiſ
ſime ꝯiungitur neruis ⁊ oſſibus licȝ mul
tum diuerſarū naturaꝝ ſint atqꝫ virtutuȝ
Ut aūt conſumationē tibi faciā de radici-
bꝰ iudicioꝝ aſtronomicoꝝ. dicā b:eui ſer
mone. quia qđ maxime p:obabile vide-
tur de ṽtutibus et effectibus ſtellaꝝ et lu-
minariū habetur ex opationibꝰ ṽtutū re
rum aliaꝝ tam aīalium ꝗ̄ partiū ipſarū
amplius herbaꝝ medicinaꝝ lapidum et
iſte virtutes ſunt ſicut aſpectus ⁊ habitu
dines iparum ad alias res. Quo:um p:i-
mum exemplū pono tibi. Baſiliſci ſerpen
tis cuius aſpectꝰ ⁊ habitudo ad naturaȝ
hūanā eſt. Sicut odium aut ira vehemē
tiſſima ⁊ ira ē per quā interficit homines
cum ipm viderit cōmouet̄ enim aſpectu
humano in tantam iram et talem imp:eſ
ſionem mo:tis quā facit in hoīe et cū de
naturis oc ultis alio:ū aīalium ſimilia et
fo:te maio:a audiuerī non miraberī hec
Sic vides de medicinis reubarbari aſpe
ctus eſt in coleram ⁊ eſt ſicut odium natu
re aſpectus huiuſmōi. ⁊ cōtrarietas que-
dam imperioſa vt diffuget ipam coleraȝ
et exire compellat a co:po:e hūano quaſi
fugientem a facie ipius. Sic mirabolano
rum genera in humo:es ſuo:ū colo:uȝ vt
medici teſtant̄. Sic tiriaca in venenū qđ
eſt ex tiro habet aſpectū ſiue habitudinē
odij imperioſiſſimi ꝓpter quod fugit a fa
cie ipſius ⁊ p:eſentia huiuſmōi veneni.
ferrū autem ad lapidē magnetē duos hȝ

aſpectus et terciū q̄ſi mediū et ꝯpoſitū. et
p̄mꝰ aſpectꝰ eius eſt q̄ſi bitudo amātꝭ in
amatū ꝓpter qḋ trabitur ab ipo ⁊ ſeqtur
ip̄m ſ limitata longitudine q̄cunq; tran-
ſlatus fuerit. Cōtrarius āt aſpectus ⁊ ba-
bitudo ē ei ad aliud genus magnetis a q̄
fugit tanq̄ȝ ab hoſte. Terciꝰ aſpectus ē ei
ad terciū genus magnetꝭ q trabit ipȝ alte
ra ſui parte altera ṽo diffugiat ⁊ repellit ⁊
iſte aſpectus ē q̄ſi ꝯpoſitꝰ ex duobꝰ p̄mis
Sic oim lapidū precioſoꝝ ⁊ politoꝝ eſt
qdem aſpectus amoꝛis ad paleas modi-
cas atȝ leuiſſimas. Sic ꝯſiderāde ſunt ti-
bi ṽtutes oim lapidū ⁊ gēmaꝝ. quemad-
moduȝ ḋr de ſaphiro qḋ aſpicit in antra-
cem moꝛbuȝ ⁊ i ardoꝛes febꝛiles ⁊ bmōi
aſpectus ē ſicut odij ꝓpter qḋ ⁊ iſtū ſana
re et illos refrigerare credit a multꝭ. Mi-
rabilioꝛ āt aſpectus i egritudines oculoꝝ
ē illius ſaphiri q in oculos moꝛbidos ꝓ-
p̄o motu inſilit ⁊ intrās eos atȝ circūdans
ſuauiſſima deterſiōe mōificat illos ⁊ hu-
moꝛeȝ noxiū inde ſecū extrabit. Extenderūt
āt iſtos aſpectus lapidū atȝ ṽtutes inopi
nabilr facientes eos ⁊ ponētes ſpūales.
Impoſuerūt qppe ſmaragdo aſpcm̄ i diui
cias aſpectū dico attractm̄ dicētes qḋ eos
attrabat poſſeſſoꝛi ſuo. Sic ⁊ lapidi topa
zio aſpctū i ardoꝛes ſpūales ⁊ rfrigeratm̄
ipoꝝ. ardoꝛes aūt iſti ſt̄. Cupiditas auari
cia. luxuria. ⁊ oēs exceſſus mali amoꝛis.
Similē aſpectum poſuerūt ametiſto circa
ebꝛietatē. Omniū autem bmōi aſpectuū
mirabilioꝛa ⁊ virtutꝭ incredibilis poſuerūt
lapidi eliotropie eſt autē lapis bmōi viri
dis. ad modū iaſpidis vel ſaphiri ſtellis
rubeis ſtellatus ⁊ ē p̄mus eius aſpectus
ſatis mirabilis in ſolē cuius radios in ſā
guinē ꝯuertere ḋr facit ei eos appere ſan-
guineos ꝓpter quod ⁊ nomē babet elio
tropia ab elios quod ē ſol ⁊ tropos quod
ē ꝯuerſio. Scḋs aſpectus ē ei oībus mira
bilioꝛ ⁊ ē in ocl'os ſeu viſuȝ boim. q̄ꝛ aciē
ita pſtringit vt dicūt vt videri nō p̄mittat
poꝛtantē illum. Uerūtamē boc facere nō
videt ſine adiutoꝛio ṽtutis berbe eiuſdē
nois q vocat eliotropia boc ē ſolſequm.
Cuidaȝ ṽo lapidi ſ. iaſpidis ⁊ inuenit i ni-
dis aqlaꝝ impoſuerūt aſpectū ad ſerpētes
⁊ ṽtutem fugādi eos ꝓpter qḋ ⁊ aqla. tā
q̄ȝ ad cuſtodiā ouoꝝ ſuoꝝ ponere illū ḋr
in nido ſuo. Iuxta bmōi opationes aſpe
ctus ⁊ bitudies ē inuenire multas alias
que poſſunt adiuuare eſtimationē tuam
ad opinandū de ſētencijs indit aſtrono-
micoꝝ. Sicut ē illud de pelle vituli mari
ni que dicit auertere ⁊ repellere fulgur ⁊
tēpeſtatem ⁊ de qbuſdam alijs rebꝰ. Eo
demmodo ⁊ de aſpectu foꝛnicarū ad coꝛ
vppupe a cuius p̄ſentia fugiunt vt dicūt.
Similr ⁊ fel coꝛuiū qḋ deterrere dicitur
boies a loco in quo abſconditū fuerit cū
quibuſdaȝ alijs rebus. Sic et apium ra-
mū a quo fugiunt oues ſicut a moꝛtifero
⁊ q̄ videtur mirabilius ſignū bmōi moꝛ
tis natura pinxit in epatibus ouiū in qui
bus vt dicunt figura apij rami deſcripta
naturalr apparet. Et ſimilis aſpectus vi-
detur eē inter oliuā ⁊ meretricem q̄ȝ ſi me
retrix plantauerit ꝑpetuo manere in fru-
ctuoſam vel areſcere dicūt ꝓpter quod in
aliquibꝰ regiōibus ꝓcurant agricole vt
a virginibꝰ ⁊ incoꝛruptꝭ mulieribus plā-
tentur oliue. Sunt ⁊ alia particularia ſi
cut eſt illud qḋ quidam bomies vebemē-
ter boꝛrent aſpectū catti ita vt illum vide-
re ſine boꝛroꝛe grauiſſimo nō poſſint. Eo
demmodo ſe babent quidē alij ad caneȝ
q̄ ſi ꝯſideraueris empirica medicoꝝ in-
uenies admirāda que opinioneȝ excedāt
Aggregata igitur raciocinatiō e tanq̄ȝ per
aliquā coniecturā dicere potuiſſent. ſi ad
uertiſſent qḋ ſi in coꝛpoꝛibꝰ terreſtribus
ſint tot ⁊ tante ṽtutis occulte licet manife
ſtarum operationū non eſt mirū ſi in coꝛ-
poꝛibus celeſtibus vel ipis celis ſint mul
te ṽtutes mirabiles ⁊ occulte. Dicam igr̄
qd eſt ⁊ quō eſt ⁊ ſi quid veritatꝭ in earū
opinionibus eſt. Manifeſtū eſt quia
aſpectus lune eſt in frigidū ⁊ bumidum ⁊
in ipam frigiditatem ⁊ bumiditatē ⁊ pro
pter boc virtus eius eſt ſup illa in augmē
tum et diminutiōȝ. In intenſionē ⁊ remiſ
ſionem et boc euidentiſſimū eſt in maxi-
mo bumido ⁊ frigido qḋ eſt mare Cuius
augmentū ⁊ diminutio ſequit augmen
tum et diminutionē apparitione luminis
in luna eodemmodo manifeſtū eſt ſe ba
bere in cerebꝛo et medullis animaliuȝ et
boc nouerūt experientia certiſſima carni-
fices ⁊ cirurgici. Sic ſe babere ⁊ in medul
lis aꝛboꝛum boc eſt in ternis bumoꝛibus

Manifeſtū eſt ceſoꝛibus lignoꝝ. Ea
vero que accidūt ex augmentis ⁊ ebuliti-
onibus bmōi non pn̄t p̄edici niſi tanq̄ȝ
per coniecturā. Uerbi grā. Deſtructio do
moꝝ ⁊ villularum que ſunt ꝓpe mare al
liſiones et fractiones nauium. Submer-

ſiones hoim aut alioꝝ aialium. Multis
eñ modis ↄ̃clinant iſta ne accidāt ꝓpter
inundationē marꝭ qa et ꝑ aggeres et obi
ces reſiſtitur mari et ꝓhibet inundatio
eius. hoies et alia aialia interdū fugiunt
et non ↄ̃phēdit eos mare. Sic et nauibꝰ
multis modis conſulit ſic noꝛunt nagri ⁊
ex parti hoies maris Sic non ē neceſſe ꝙ
in omni penulio etiā in coꝛꝑibus fleuma
ticoꝝ fiāt aut diſtillatiōes reumatū et mū
dationes alie aquoſoꝛum humoꝝ et hoc
eſt ꝓpter multa particularia qbus hmōi
ſuꝑfluitatibus reſiſtitur. Qualia ſunt ab
ſtinentia foꝛtis et lōga maxime a potu et
exercitatio foꝛtis et multe conſumptiōis
aut euacuatio ꝑ fluxum aliquē. talia etiā
ſunt medicamēta id eſt medicinaꝝ reme-
dia que medicinalis ſcientie periti noꝛūt
Juxta hunc modū ſentiendū eſt de inun
dationibus igneis que fiunt a tribus mo
tibus viꝫ vulchano ethna atqꝫ chimera
Quoniā autem hmōi inundatiōes non
ſunt equales neqꝫ vniꝰ modi. Mani-
feſtum eſt nō eſſe illas ex ſola ꝟtute lune
quemadmodū qm̄ non oēs eſtates hu-
iuſmōi neqꝫ oēs hiemes et ita de alijs va
rietatibꝰ tempoꝝ manifeſtū eſt eas nō eē
ex ſola ꝟtute ſolis. Si eñ hoc eēt cum vir
tus vna ſolis oīmodo nō mutata in om̄i
anno ſimilr̄ ſe hēat. Similr̄ et motus eius
vniformis in oībus annis eodē eſſent vi-
ciſſitudines et per oīa ſimiles in oībꝰ an-
nis. Quare cōſequēs eſt ex neceſſitate vt
alij planete vel ſtelle fixe participēt cuꝫ ſo
le in oꝑationibꝰ hmōi viciſſitudinū ma-
nifeſtū eſt etiaꝫ tibi ex hijs qa que accidūt
ex inundatiōibꝰ marinis de ꝑ̄dictꝭ aduē
tibus caſu fiunt q̄ntū ad intentionē marꝭ
et lune. Nec ſubſunt iudicio hūano ac ꝓ
uidētie vtpote caſualia et ꝑticłaria Qua
re per lunā nec ꝑ mare. nec ꝑ aliqꝫ diſpoſi
tiōꝫ lune ꝑ̄dici poſſunt et ↄ̃iecturari aut ꝑ̄
ſciri ꝑ ſciaꝫ aſtronomoꝝ. Spū ꝟo ꝓphe
tie ⁊ reuelatiōe diuina indubitāter ꝑ̄ſcibi
lia ſūt. Sic oīa alia q̄ reuelare voluerit di
uine volūtatꝭ dignatio Utrū aūt diſſiles
ꝟtutes eis q̄s noīaui tibi ſint ſtellis et lu-
minaribꝰ vel etiā celis. ſiles inq̄ꝫ ꝟtutibꝰ
rerum q̄s noiaui tibi et anueꝛſit qō dixit
ptholomeus in libꝛo centū veboꝝ. quia
ymagines terreſtres obediunt celeſtibus
nec ſolū illis ſꝫ eē eaꝝ ymaginibꝰ q̄ſi non
ſolū leones t̄reni leoni celeſti q̄ ē vnū de
duodecī ſignis celeſtibꝰ. ſꝫ eē ex ymagini
leonis illius. hoc eſt que fuſa vel ſtulpta
vel alias figurata fuerit ſub aſceſſione ipi
us terreni leonis obediāt pꝛo vt magiſtri
hmōi ymaginum tradiderunt ⁊ in libꝛis
ſuis ſcꝑſerunt queſtio eſt. Et ꝑ̄mum qui-
dem id ꝓbabilitatis habere videtur opi
nio hmōi hominum. qō omniū philoſo
phoꝛum opiniōes in hoc ↄ̃coꝛdes fuerūt
et etiam ꝙ lōge preſtātioꝛes ꝟtutes ſunt
ſtellis et luminaribꝰ atqꝫ eſſet q̄ꝫ ſint vir-
tutes que lapidibus ꝑ̄cioſis ⁊ rebus alijs
imponunt pꝛeſertim ſecūdum illos qui
omnē virtutem lapidū ponunt eis eſſe ꝑ
id qō habet vnuſquiſqꝫ lapidum in ſe de
quinta eſſentia. Tu autē iam audiuiſti a
me ſuper hijs multa in alio tractatu et ra
dix quā poſui tibi ad deſtructionē opinio
num iſtarū. Pꝛima fuit hec ſcꝫ ꝙ nulla ꝟ
tus dat maiꝰ aut nobilius ſe ⁊ in hoc eti
am oēs philoſophi concoꝛdāt quia om̄e
datum ⁊ magiſ ⁊ maius ē apud datoꝛem
Uſus ſum etiā in eodeꝫ tractatu hac alia
radice viꝫ qō ꝟtutes ſpūales ⁊ dona ſpi
ritualia vt ſunt artes ⁊ ſcie et alie ꝑfectio
nes animarū humanarū non ſunt a coꝛ-
poꝛibꝰ per ſe inq̄ntum coꝛꝑa ſunt. quare
ſi ſtelle ⁊ luminaria et celi pura coꝛꝑa ſūt
id eſt nō animata ſeu nō viuentia impoſ
ſibile eſt ex ipſis eſſe ꝟtutes pꝛenomīatas
quas eis imponūt. Si vero animata ſūt
et aialia. vt platoni viſuꝫ ē ⁊ areſtotili atꝫ
ſequacibꝰ eoꝝ. nec ſolum aialia. ſed eti-
am rationalia ſed etiā intelligentia ſicut
idem opinati ſunt ⁊ ſcꝑſerunt tunc neceſ-
ſe eſt vt ꝑfectiones impꝛeſſiones ſpūales
ſint ab eis per ꝟtutes ⁊ operatiōes aīarū
ipſoꝛum et qm̄ anime ipſoꝛum nō poſſūt
eſſe niſi bone ꝓpter puritatē ⁊ nobilitatē
materiarū ipſarum cum anime rationa-
les oēs in ſe naturaliter bone ſint. Celeſtꝭ
auteꝫ materia vtpote puriſſima atqꝫ mū
diſſima ⁊ immunis ab omni rebelliōe et
ↄ̃trarietate nihilqꝫ indigentie omnino af-
ferens animabꝰ ſuis. neceſſe eſt vt perma
neant cum coꝛꝑibus hmōi in puritate bo
nitatis ſue naturalis hoc autē dico qꝛ coꝛ
poꝛa animaliū terreſtrium q̄ꝫ hominū q̄ꝫ
alioꝛum multas indigentias rebelliōes
et ↄ̃trarietates afferunt animabus illoꝝ.
Sicut indigētiaꝫ eſce ſeu nutrimēti indi-
gentiā habitaculi indigentiā etiā ſocieta-
tis in qbuſdā et ꝓpter indigētiam eſce ra
pacitatem naturalē. Non eñ lupus aut
leo intēdit per ſe nocere ouibus aut onag

gris quos deuorauit ſed potius ſibi ꝓdeſ
ſe. Q; ſi ira mouent leones ⁊ lupi in aīa-
lia q̄ rapiunt ira illa non eſt per ſe in no-
cumentū ipſorum. ſed in vtilitatē leonum
atqꝫ luporum. Intendunt em̄ conſeruare
vitam ſuaꝫ per hm̄oi eſcam. ſeu nutrimē
tum. ⁊ forte non plus intendit gallina vel
gallꝰ nocere cū deuorat aut diripit bufo-
nem aut ranam aliquā. quā cum comedit
triticum aut auenam. ipſi etiam homines
dum ꝯmedunt cibos ſuos non cibis ipſis
nocere. ſed magis vite ſue ꝯſulere de nu-
trimento aut voluptate intendūt. Rebel
lionem etiam affert materia corporū aīa-
lium animalibus ipſis. Unde ⁊ pugnant
adinuicem pro eſca ſimiliter pro nido vel
cauea ⁊ pro vxore ſiue etiam circa vxoreꝫ
ſicut tempore meo accidit de ciconia que
ꝓpter hoc ꝙ alij maſculo q̄ꝫ ꝓprio com-
parari ſe cōmiſcuerat deprehenſa in hoc
a ꝓprio maſculo a magna multitudine
ciconiarum ꝓpter hoc congregata tanq̄ꝫ
adulterij rea. et eo coniuncta roſtris ⁊vn
guibus diſcerpta atqꝫ dilaniata ē. Simi
les pugne accidunt in hominibꝰ ꝓpter
ſimiles indigentias vel propter deſideria
ſua mala que impleri cōtendunt litibus
⁊ bellis fraudibus ⁊ dolis. Et hec omnia
a parte materie in ebriantis ſubuertentꝭ
atqꝫ corrumpentꝭ animas hūanas ꝯue-
niūt eis. Quia igr̄ nihil omino infectiōis
aut corruptiōis nihil omnino indigentie
ingeritur animabꝰ celeſtibus a parte cele
ſtis materie neceſſe eſt eas in ſua natura-
li innocentia bonitate ⁊ ſapientia modis
omnibus permanere ⁊ nullatenus velle
hominibꝰꝗ nocere hoc eſt nec per ſe ſcꝫ di
recta intentiōe nec per occaſionē cum pro
hibita ſit iam ab eis ꝓpter puritatem et
bonitatē celeſtis materie omnis occaſio
nolendi nocere. Quare mala que in mū-
do inferiori vel ſunt vel oriuntur non ꝓ-
ueniunt ab eis vel per ſe vel occaſionē vo
luntariaꝫ. Quare nullomodo eis inputā
da tanq̄ꝫ voluntaria. Si vero ꝓueniunt
ab eis ſed inuitis multo minꝰ eis imputā
da ſunt Q; ſi dixerit quia proueniunt ab
eis ſed eis neſcientibꝰ. quemadmodum
damnum ꝓuenit ab igne dominio do-
mus quā cōburit ſed neſciente igne aut a
lupo ei cuius ouem comedit. lupo neqꝫ
intendente neqꝫ ſciente damnum huiuſ-
modi. Jam incidit in maius inconueni-
ens quia hm̄oi anime vel animalia cum

ponāt ea rationalia poſſunt ſcire ea que
faciunt in rebus mundi inferioris vel nō
poſſunt. Q; ſi non poſſunt multo minus
igitur ipſi aſtronomi cum maxime noti
ſint hm̄oi animalibus motus ꝓprij. Si-
militer coniūctiones oppoſitiones aſpe-
ctibus ⁊ alia per que ipſi ſe ⁊ ſcire ⁊ preſci
re exiſtimant huiuſmōi effectus eorū.
Amplius. quomodo poſſent ignorare
operatiōes ſuas quas tot milibus anno
rum operari non ceſſauerunt. Amp.
quo iure requiritur ab animabus huma
nis vel ab hominibus conſideratio ⁊ pre
uiſio finiū operum ſuorꝫ. Si illa anima
lia inculpabiliter ignorant fines ⁊ euentꝰ
operationū ſuaruꝫ cum tanto nobiliores
tantoqꝫ ſapiētia ſublimiores eas eē opor
teat q̄ꝫ animas humanas tanto remotio
res ſunt ab impedimētis ſapientie omni
qꝫ infectione peruerſitatis ꝓpter purita-
tem ⁊ nobilitatem materie celeſtis. Qua
re conſequens eſt ex neceſſitate vt inten-
tio vel volūtas nocendi innocentibꝰ nul
lomodorum cadat in eas. Cum in ani-
mas humanas ſapiētes hm̄oi voluntas
vel intētio cadere non poſſit. Nocent āt
ſtelle et luminaria ſiue celi etiaꝫ naſcenti
bus in natiuitate ſua ⁊ etiam generatiōe
ſiue conceptiōe eorundem cum certuꝫ ſit
eos nihil tunc mali agere vel antea etiaꝫ
egiſſe. nocent etiam viris in mulieribꝰ ſe
cundum eos innocentiſſimis atqꝫ ſanctiſ-
ſimis. Plerunqꝫ enim gladio et igne nau
fragūs et alijs multis modis peremit hu-
iuſmodi homines. quare manifeſtū eſt
preter intentionem ⁊ voluntatū ſtellaruꝫ
luminarum et celorum talia mortalibus
ꝓuenire a caſu igitur ꝓueniunt quantū
ad ipſa. Q; ſi dixerit quis ꝙ voluntate ⁊
iuſſu creatoris talia faciunt cum volunta-
tem creatoris neceſſe ſit ſemper eſſe bonā
ymo etiam optimam. Manifeſtum
eſt ſtellas ⁊ luminaria atqꝫ celos vel mini
ſtros vel executores vel inſtrā eſſe opti-
me voluntatis creatoris ⁊ bonorum man
datorum vel iuſſuū ipſiꝰ. Miniſteria igr̄
⁊ opaſiones ipſorum bona eſſe neceſſe eſt
Eos igr̄ infauſtos iſortunatos eē vel ma
los non taꝫ falſo q̄ꝫ etiā male eos eē ſen-
ſerunt. Q; ſi dixerit quis. q; licet volūtate
creatoris ⁊ mādato aliqs de pauperetur vꝉ
occidatur cum male accidit ei ⁊ magnuꝫ
malum irrogatur ei et magnum infortu
nium eſt de pauperatio ⁊ mors hic iam

incidit in alium errorez. Cum manifeſtū
ſit de pauperationez ⁊ mortem bona tā
tum eſſe et etiam magna bona. bene vtē
tibus eis et a puriſſimo fonte bonitatis
nihil poſſe procedere niſi bonum quod
qui ignorat ꝓculdubio deum non nouit
⁊ puritatē bonitatis ipſius nec dum ſciuit
In tractatu ꝰo ſequenti iſtuz qui erit de
cura ⁊ adminiſtratiōe creatoris qbus gu
bernat vniuerſum faciam tei ſcire qȯ oīa
hmōi que ipſi vocant mala infortunia bo
na tantū ſunt ⁊ declarabo tibi bonitates
eoꝝ ⁊ vtilitates magnas atz multiplices.
Talia em̄ poſuerūt erronei qdam qui de
um non curare iſta inferiora opinati ſunt
Simlr non alia eē bona vel mala quā ꝑ
ſentia ⁊ tpalia ſomniauerūt ignorātes in
dubitāter immortalitatē animaꝝ hūana
rum bonaqꝫ vite alterius future ſcꝫ ⁊ glo
riam ſeculi altioꝛ. Similr ⁊ mala eiuſdē
que talibꝰ ⁊ alijs creatorez nō verentibꝰ
⁊ venerātibꝰ iuſtiſſime creatoris iudicio
reddenda tūc ſunt. Mirabilis aūt ⁊ pꝛſ
intollerabilis error ē ſentire de lapidibꝰ
qui nec ſeipſos iuuare poſſunt. poſſe dare
taz nobilia dona vt ſt̄ municibilitas gra
tioſitas apud hoīes tpantia ſiue caſtitas
⁊ alia hmōi que non poſſunt eē dona vl-
lo modoꝝ niſi dei altiſſimi. Et deſtructio
hmōi erroris eſt ex radice quā primā im
poſui vicꝫ qȯ nihil pt̄ dare maius aut no
bilius ſeipſo. Addā autē tibi ⁊ aliā decla-
rationē erroris iſtius. Similr ⁊ erroris al
terius quo putauerūt ymagines ſtellarū
⁊ luminū. i. factas ſub aſcenſiōibus eorū
⁊ aſpectibus alijs qȯ qbuſdaz qui hmōi
hoīes obſeruare ꝯſueuert circa ſtellas ꝙ
talia ⁊ maiora etiā ꝑſtant. Eodēmodo ⁊
ſpecula q̄dam vel ſuſpēſa vel ſepulta. hec
em̄ opinio plꝰ derogat honoris ⁊ glorie
creatoꝛ ꝙꝫ error quo attribuit ſtellis ⁊ lu
minaribꝰ iſta ꝟtus via ꝰo deſtructionis
iſtius erroris ē multiplex. ꝑter alias quaſ
alibi ꝑ me audiuiſti. In ꝑmis em̄ ē error
iſte circa dei altiſſimi prudētiaz ⁊ guber-
natione. Si ei hic pt̄ preſtare lapis aliqs
vt q eum hr̄et vel deferret vinci nō poſſet
in q̄cunqꝫ certamine poſſet ꝑſtare vt quā-
tumcunqꝫ hmōi homo iniuſtuz certamē
haberet ſemꝑ victoriā obtineret. Quare
ſiue circa deum diſputaret hec circa ꝟita-
tem ⁊ gloriam dei ſiue etiā pugnare circa
ipſm ſcilicet ꝓpter exterminandā honori-
ficentiam cultus eius. ſemꝑ obtineret vi-
ctoriam quare ꝟtutem hmōi dediſſet in
ꝓpriam iniuriā ⁊ ꝯtumeliam ⁊ vellet vin
ci iniquiſſime cultores ⁊ amicos ſuos ad
uerſareturqꝫ eis ⁊ faueret inimicis ſuis ⁊
hoc circa iuſticiā ⁊ veritatem. Qꝛ ſi tempe
rauerit iſtaz ſententiā dicens quia hmōi
inuincibilitas non eſt generalis neqꝫ ad
omne certamen extenditur ſed ad iuſta
tantum dico quia nō eſt minor iſte error
priore Neceſſe em̄ eſt vt iſta virtus vel ſciaz
vel graciā iuſte iudicandi ꝑſtat iudicibuſ
ſub quibus hmōi homo decertat vel ad-
uerſarioꝝ virtutem diminuat ⁊ certandi
periciam vel ipſius certantꝛ robur ⁊ ſciaz
augeat. Cū contingere poſſit vt mltitudo
fortium ad bella doctiſſimoꝝ circa hmōi
hominē vel ſolum vel pauciſſimos bella
tores habentē pugnet ⁊ tunc eēt mirabili
us lapidem aliquē preſtare victoriā poſ-
ſeſſori ſuo ꝙꝫ ꝟtutem aut ſapiētiam mul-
tiplicare i milia vl' illā minuere i tantūdē
tu aūt vides ꝙꝫ intollerabilis ſit error hu-
iuſmōi. Scḋa via eſt quia iſte ꝟtutes eſ-
ſent inturbatione iniqſſimā rerum huma
naꝝ ⁊ in ſubuerſionē ꝑuerſſimā eorundē

Manifeſtū em̄ eſt qꝛ dignitates ⁊ ho
nores ⁊ potētie iſte ſeculares aut heredi-
tarie ant larginōe maiorū ꝓueniūt. aut
etiā electiōe mltitudinis. Qꝛ ſi ymago ali
qua vel ſtulpta vel fuſa. vel deſcꝑta linea
tionibꝰ ꝑſtare poſſz dignitatē vel honorē
q̄ aliqua ꝑdictaꝝ cauſaꝝ alicui de iure cō
petit poſſꝫ igr̄ aut auferre hereditariū ho
norem ſuū ⁊ ad hunc modū de alijs que
qſqꝫ iuſtiſſime poſſidꝫ ⁊ ꝑferre ſeu ꝑficere
rebus hūanis neqſſimos ac ꝑuerſſimos
per hmōi autem homines ꝑuerti neceſſe
eſt ac turbari res hūanas ac ſubuerti iu-
ra omnia ⁊ innocētes dari in direptionē
et gladiū et conſequēter dei iuſtitiā et pie
tatem pariter vel impediri vel auerti a re
bus hūanis hoc autem eſt ſupra omnem
potentiā et virtutem vt em̄ tanta mala ſu
ſtineat om̄ipotentiſſima et in cogitabilis
creatoris benignitas ſola poteſt eiuſdem
iuſticia et tunc ſolū ſi malorum. hoc eſt vi
ciorum et peccatoꝝ immenſitate ad tantā
ream eam ꝓuocauerit aduerſus homīes
Quare ſequetur ex hīs ꝙ hmōi ymagi-
nes exardere eam pn̄t facere in tantā reā
Nihil autem inſanius dici poteſt qȯ hu-
iuſmodi ymagines poſſe ad irā ꝓuocare
deū altiſſimū aut eē poſſe placare. Am
pliꝰ. vt aliqs non obtineat dignitatē per

electionē aut erit per impedimentū elec-
tionis vel nō erit omino vl' erit diſcors vl'
erit de alio vel erit per mortē illi⁹ vel per
iniquitatē iudicis vel per aliquē alium de
fectum aut impedimentū. Qualiter autē
hmōi ymagies ꝓcurare poſſunt ⁊ moue
re corda hominū vel ad ꝯcordiam vel ad
diſcordiā vel ꝓcurare mortes hoim aut
efficere vel iudices flectere ad iniqtatem.
Scōm enī hoc nihil eēt in ptāte hominū
poſitū vel voluntate. Cū tota ptās homi-
num oēſqꝫ volūtates a deo ſubdite eēnt
huius ymaginib⁹ vt circa eas omino ni-
hil poſſent. Accidit ⁊ alius error maioris
inſanie vt etiā ipa creatoris volūtas eouſ
qꝫ videat eis ſubdita vt aliud vel nō poſ
ſit vel nō velit facere qꝫ quod reqrūt yma
gines hmōi ſm intētiōꝫ hmōi erroneaꝝ
⁊ q etiam ꝯſentiat optima creatoris vo-
luntas omnib⁹ iniqtatib⁹ ⁊ iniurijs q̄s ꝑ
ymagines hmōi faciēdas eē ⁊ fieri docu-
erūt. Amp̄. cū ymagines hmōi corpa
tantū ſint. q̄liter motus ſpūales aut aliaſ
diſpoſitiōes opabimur aiab⁹ humanis
maxime cū abſcōdite fuerint ac ſepulte ⁊
oi modo ignorate ⁊ inapp̄henſe qͦ dico
ꝓpter ymaginē mulierꝭ ſpecioſe. q̄ cū ap-
p̄henſa fuerit monere vtiqꝫ pōt per appre
henſionē app̄hendentē ad amorē ⁊ ꝯcu-
piſciāꝫ mulierꝭ cuius ipa eſt ymago Om
nino āt latens ⁊ nō app̄henſa nō p̄t hoc.
q̄re nec hmōi ymagies abſcōdite ⁊ ſepul
te. Amp̄. quō ymago mortua ⁊ omni
modo inapp̄henſa omni.ꝫ mō immobi
lis moueret viuētes aut qualiter p̄ſtat ſci
entiā quā nec habuit nec actu nec potētia
eā hr̄e certiſſimū eſt Ql' ſi dixerit q: yma-
go regꝭ omino mortua vtpote vel cerea
vel plūbea vl' aurea mouet ymagines vi
uentes ⁊ hoies ⁊ inclinat volūtates eoꝝ
ad faciendā voluntē regiā ⁊ hoc facit ꝟtu-
te ymaginis viue q̄ rex eſt. Sic ymagines
hmōi q: ymagies ſunt ymaginū celeſtiū
que vtiqꝫ viue ſunt vt ipſi ponūt ꝟtute il-
lorū ſcꝫ celeſtiū faciunt oia hec. ⁊ hoc ē q
dt ptholome⁹ in libro centū verboꝝ. quē
vocāt centilogiū q: ymagines t̄reſtres ſb
dite ſunt celeſtib⁹ ꝟginib⁹ ⁊ eis obediūt
In quo facillimū eſt vīdere qm̄ ymagies
regalium ſigilloꝝ niſi app̄henſi ſint nemi
nem mouēt niſi motu app̄henſiōis neqꝫ
ad voluntatē regiā faciendā niſi ipſa volū
tas regia vl' ſcp̄tura cui appenſa ſit yma-
go regia vel modo aliquo alio inoteſcat.

Si vero dixerit qs quia ſenſu nature ꝯp
prehendunt hmōi ymagines quis ſenſ⁹
eſt omni apprehenſiōe hūana ſublimior
atꝫ nobilior ⁊ ꝓphetie viciniſſim⁹ vehe-
menterqꝫ ſimilis quo omnimō ignorāte
anima hūana ſentiunt quedam nociua
atꝫ terrifica. Uñ terror ⁊ horror inuadit
plurimū homines nihil de rebus hmōi
ſciētes vel etiā cogitātes ⁊ de hmōi latro
latens in domo aliqua qui cū omino ibi
eſſe neſciatur nec etiā cogitetur horrorem
tñ ⁊ terrorē cordiſqꝫ inqetitudineꝫ incutit
eiuſdem dom⁹ habitatorib⁹. fortaſſis tñ
non omnib⁹ quia iſte ſplēdor nature ra-
rus eſt in hominib⁹ hoc eſt in paucis. De
hmōi eſt ⁊ meretrix que quantum cūqꝫ ab
ſcondita ſit in domo ampliſſima interdū
tamen ab aliquo omnino ibi eſſe. alias
ignorante. ⁊ nihil alias de ea cogitāte ibi
eſſe ſentitur. Sed ⁊ mulier quedam tēpe
meo virum quē vehementer adamabat
in domo ampliſſima abſcōditum ibi eſſe
ſpiritu hmōi ſentiebat ⁊ venientem ad lo
cum in quo ipa cōmorabat longe a duo
bus miliarijs p̄ſentiebat. Similr̄ narra-
tur de quodam quē ſeruientꝭ ſui fornica-
tio latere non poterat. Quicqd enim de
eſcis vel menſe inferret vel aliter ꝯtrecta-
ret adeo domino ſuo ipo tactu abhomi-
nabilē faciebat qͦ nihil inde ſumere po-
terat. De meretrice ꝟo q odibil' ⁊ abho
minabilis nature ſit ⁊ p̄dicto ſenſu ei⁹ ab
hominatio ſenſibilis iudiciū magnū ⁊ mi
rabile eſt q ſupra dixi tibi q oliua ab ea
dem plantata vel infructuoſa ꝑpetuo ma
net vel omino areſcat. Similr̄ ⁊ de latrone
qͦ nature humane odibilis ſit ⁊ indicat
ſplēdor mirabilis ſenſus nature q inqb⁹
dam canib⁹ reperit. Qui latrones omni
no incognitos ⁊ ſibi ⁊ homib⁹ ſenſu hu-
ius ſentiunt ⁊ ſua ſagacitate iueſtigāt in
ueniunt cōprehendunt ⁊ inuentos fauci
bus ⁊ dentibus irruentes. Narrantur ⁊
leguntur in libris hiſtoriographorū mul
ta alia huiuſmōi. Uerum nō cogunt oia
hec vt vera eſſe credātur que ſtellis lumi-
naribus et celis magiſtri iudicioꝝ aſtro-
nomie impoſuerūt etiam ſi omnia hec ita
ſe habere quis poſuerit neqꝫ enim reputā
dum eſt. Si latro vel meretrix atrociſſi-
mi inimici nature humane ipſi propter
vehementiam nociuitatis ſue ſenſum ſui
ingerant. Cum omnis natura ſolicitudi-
nem mirabilem conſeruādi cuſtodiendi

defendendi ſe ſeu ꝓꝓum ſubiectum ha-
beat. Similr̄ ⁊ ſi canibꝰ quia vtiq; ad cu-
ſtōdiā hominū creati ſunt quia hmōi vir
tus vicȝ cuſtodie hominū ī quibuſdā for
tior eſt non eſt mirū ſi hmōi virtus ꝑ ve-
hementia ſue fortitudinis hȝ aliqd plus
ſplendoris minoribꝰ ꝟtutibus ſimilitudi
nem aīalium et hoc eſt q̄ntoplus habet
hmōi luminis tāto erit hominibꝰ vtilior
ꝓpter qḋ vtrūq; canibus datur ⁊ multe
ſilitudines harū rerū p̄ſto ſunt ꝯſiderarē
eas volētibus atȝ valētibꝰ Quēadmodū
em̄ fruſtra naſcerētur aranee.ſi nere id eſt
filare ⁊ fila in reticula cōnectere nec poſ-
ſent.nec ſcirent ⁊ periret oīs vtilitas ꝓue-
niens ex ipis ꝓuidit eis per naturam crea
tor benedictꝰ atȝ ſublimis deꝰ vtroq;. Sic
⁊ canibꝰ ⁊ de fortitudine ⁊ de hmōi ſplē
dore vt eſſet ex hoc maioris cuſtodie ho-
minibꝰ vtilitas. Similr̄ aūt accidit in ho-
minibus q nec dona nature nec alia eq̄-
liter habent.alij enim prediti ſunt maiori
fortitudine corporis alij maiori animi au
datia alij maiori ſplendore ſapientie alij
maiori pulchritudine ⁊ pfectione ꝟtutuȝ
aliaꝝ ⁊ quo p̄eminētiores ſunt ī hijs plu-
res aut maiores vtilitates afferunt hoībꝰ
Sic eſt de canibꝰ alij em̄ ſagacitate vena
tica ꝓſunt hoībus alij diligētia cuſtodie.
alij vero fortitudine qua lupis ⁊ interdū
⁊ leonibus reſiſtūt necnō raptoribus ⁊ fu
ribus interdum armatꝭ. Iſti ꝟo canes q
tanto ſplendore ſenſus naturalis pollent
nobiliori ac mirabiliori cuſtodia q̄z cete-
ri ꝓſunt hominibus fit aūt plurimū vt of
ficia ⁊ poteſtates vtiles hominibꝰ adin-
uenitur reuelatiōibus ⁊ alijs illuminatio
nibus interdū etiam ſomniis. Sicut inq̄-
buſdam regibus factum fuiſſe antiq̄tatū
hiſtorie declarāt. Sic agnꝰ ſētit inimicici
as lupi ꝯtra ſe.i. noxietatē vū horret ⁊ fu-
git ipm̄ naturl̄r. Quidē tn̄ attribuūt iſtud
ꝟtuti eſtimatiue lupꝰ ꝟo ſentit vtilitatē nu
tritiuā ſuā in agno ⁊ ꝓpt̄ hoc intentio eiꝰ
ē ad deuorationē agni ⁊ ſimiliū animaliū
Aggregata igr̄ ratiocinatiōe.r̄ndeo.quia
hmōi q ſenſu naturali ſentiunt ipa ſunt
que ſui ſenſum aut nociuitatē aut vtilita-
tem ſuā ingerunt ea ſic ſentiētibus. Ueꝝ
vt alia ſentiāt vel alioꝝ vtilitates aut no-
cumenta ſentiāt ſic non efficiūt ymagines
ꝟo nec ſui ſenſu nec alicꝰ qḋ earū ſic inge
runt vel hominibꝰ vel animalibꝰ. ꝓpter
hoc manifeſtū eſt diſſimilitudinē aptam

eſſe inter p̄dicta quibus vici volunt ⁊ exē-
pla que poſui tibi. Qḋ ſi quis dixerit qḋ
ad ymaginē columne lapideā congregā-
tur columne. Dico q̄ non eſt hoc ex vir-
tute ymaginis illius quēadmodū ad agi
tationē vnius plume vel penne congregā
tur interdum auicule ⁊ ad aues vel do-
meſticatas vel excecatas ab aucupitibꝰ
congregant̄ alie aues non aliqua ꝟtute
vel occulta vel manifeſta ipaꝝ.ſed amore
quodā quē naturalis ſilitudo parit. Ma-
ioris aūt incredulitatis ſunt ea que deli-
gaturis ⁊ alijs p̄ſtigijs in libris ſuis de re
bus hmōi ſcp̄ſerunt. Ibi em̄ apparet om
nimoda ſbuerſio nature exēpli gracia in
ligatione ignis vt accēdi non poſſit in ali
q̄ domo vl̄ in alio loco qḋ em̄ ꝯbuſtibile
vl̄ arſibile appoſitū igni fortiſſimo ardere
nō poſſit icredibilis ſubuerſio vtriuſq; na
ture eſt q̄ abſq; flatu ⁊ aqua in aere mun
do et puro ⁊ alijs etiam remotis per que
ignis extingui conſueuit ſtatim extingua
tur ⁊ reaccendi non poſſit. Uerū hic dua-
rū naturaꝝ ſubuerſiōes vicȝ nature ignis
⁊ nature ipius combuſtibilis. Quid autē
dicam tibi de ligatiōe latronū vt in aliq̄
regione furari nō poſſint.ligatio ꝟo mo-
lendini vt nullo impetu aque nulla vi vē
torum molere poſſit vel rote eius volui.
ligatio fontis ⁊ putei vt inde aqua hau-
riri nullo modoꝝ poſſit qn vaſa aquaria
ꝯfringent̄ q̄ntumcūq; forcia ſint. ligatio
ꝟo mercatoꝝ in aliquo loco qḋ nec ven-
dere nec emere poſſint. Similiter ligatio
nauiū vt nll'a inuētoꝝ a portu egredi poſ
ſint. Similiter ligatio fulgurū ⁊ tēpeſta-
tum vt in aliq̄bus locꝭ nocere nō poſſint
Que q̄dem non eſſent poſſibiles fieri vt
ipſi ſcp̄ſerūt non opa hominū ſed dei om
nipotentis mirabilia atq; miracula repu
tanda eēnt. Omnis em̄ gens tā hebreorū
q̄z chriſtianoꝝ q̄z ſarracenorū hmōi ope-
ra miracula vocant ⁊ ſoli omnipotēti vir
tuti creatoris poſſibilia eē credūt. Ut em̄
aliquid combuſtibile in medio ignis nō
cōburatur vt aqua ꝓcliuū inueniēs non
fluat facere creatori poſſibile eſt cuiꝰ bene
placito naturaꝝ vna queq; ī vltimitate ſb
iectionis ⁊ obediētie ſubdita eſt. Iudiciū
autem qḋ iſta omnia erronea ſunt mani
feſtum eſt illud quia cū iſta ſciētia non ve
ri nominis apud caldeos arabes ⁊ egy-
ptios maxime viguerat abſq; viribus et
armis totū mundum ſubuertiſſe ⁊ inimi

eos ſuos exterminaſſe ꝑ huiuſmõi ligati-
ones atq; ꝑſtigia potuiſſent. Maniſe
ſtũ autẽ eſt eos hoc noluiſſe cũ igne ⁊ gla
dio omniq; genere bellãdi circa illos pu-
gnaſſe certiſſimũ ſit. Quare manifeſtũ eſt
eos nõ potuiſſe facere ꝑ artẽ hmõi ea q̃ li
bri mentiunt᷑. Amp̃. ſm hec oĩa regna
terrarũ oĩs dñatio ⁊ omnis p̃ncipatꝰ ter-
reni in poteſtate eſſent vniꝰ modici homi
nis videlicet magi ſeu malefici. cũ ꝑ hmõi
artẽ poſſet hec oĩa auferre et ꝯferre q̃bus
licet placeret ei ⁊ ꝙ eſt aptioꝛis ſtulticie ⁊
elementis et animabus tam hominuꝫ q̃z
alioꝝ animalium dñatione impioſiſſima
imperaret atq; dñaretur. Q̃ẽ eñi nectana
bo mago imponit᷑ ꝙ hoſtes ſuos etiã na
ues ipſoꝝ periclitari faciebat in mari et in
alijs aquis manifeſte impoſſibile eſt. Di-
cit᷑ nanq; de eo ꝙ ymagines nauiũ hoſti
um ſuoꝝ faciebat cereas. ⁊ eo mõ et arti-
ficio vel cuꝫ ipe ymagines mergebat ſub-
mergerent᷑ ⁊ naues hoſtiũ. Quis aũt cre
dat eam eſſe habitudinẽ vel ligaturaꝫ int᷑
huiuſmodi ymagines et naues vt q̃lia fie
bant ymaginibꝰ nauiũ talia neceſſe eſſet
pati ⁊ naues ip̃as. Palaꝫ q̃ppe ẽ int᷑ ami
cos adeo foꝛte eſſe ligaturã amoꝛis inter-
dũ. vt qđ patitur alter eoꝝ pati velit ⁊ reli
quis. Sicut mater inſequit᷑ filiũ aq̃s mer
ſum et p̃doloꝛis magnitudine vel amoꝛ
vinculo tracta poſt filiuꝫ ꝙ vinculum nec
moꝛtis metꝰ diſrũpit. Sed vt eo ip̃o ꝙ fi-
lius mergit᷑ mergat᷑ ⁊ mater. nec illa vni-
tas amoꝛis q̃ illa ⁊ filius vnũ ſunt efficere
poteſt. Quãto minus igr̃ in tam diuerſis
vt ſunt ymago hmõi ⁊ ymaginatũ nulla li
gatura inter ea erit que cogat᷑ vt qđ patit᷑
ymago patiat᷑ ⁊ imaginatũ aut ecõuerſo.
Amplꝰ. longe ꝯuenientius ẽ vt ymago ſe
quitur ymaginatũ q̃z ecõuerſo ⁊ vt ſignũ
trahat᷑ a re q̃z res a ſigno. ⁊ hoc ip̃i exp̃ſſe
negãt et euidẽtiſſime verũ ẽ. q̃a nõ ꝓpter
hoc ſi mergebant᷑ naues neceſſe erat iugi
nauiũ ymagines quõ igr̃ fiebat ecõuerſo
Amp̃. q̃d fiet ſi duo hmõi magi circa
ſe inuicẽ operẽt᷑ vel vterq; ꝑ ſe. Uerbi grã
ymaginẽ ꝓ obtinẽdo p̃ncipatu in eadem
ciuitate vel regione. Nõ eñi dubiũ eſt q̃n
poſſibile ſit ambos audire ſimul vnũ eun
dẽ p̃ncipatũ. Cũ igit᷑ vterq; opetur ſtudio
ſiſſime atq; certiſſime. ꝙ ars hmõi p̃cepit
ꝙ vterq; obtinebit totuꝫ p̃ncipatũ. ꝙ nõ
nõ eſt poſſibile vel neuter aliq̃d de eo. et
ita mentiet᷑ ars iſta. vel vterq; obtinebit ꝑ
tem. et iterũ mentietur ars licet nõ in toto
Eodẽ mõ ſe habet et de ymagine quã di-
cũt ꝓ obtinẽda victoꝛia faciẽdã eſſe. qua
re p̃us ſciendũꝫ ẽ hmõi artificibꝰ ne foꝛte
aliq̃s eis cõtra opetur Scito tamen quia
hmõi hoĩes in libꝛis ſuis dixerũt nõ oẽs
artifices. id ẽ artiũ peritos ydoneos eẽ ve
lut clarius loquar natos eẽ obtinere fru-
ctũ hmõi ⁊ hoc putauerũt foꝛſitan innuiſ
ſe ptholomeũ i p̃ſcripto bello vbi dixit ſci
entia ſtellarũ ex te et ipis. Putãt eñi q̃a li-
cet aliq̃s fauſtus ſit vel foꝛtunatus ad ob-
tinendã ſcientiã aliquã ꝙ non ꝓpter hoc
⁊ ad eius ſciẽtie fructũ opinant᷑ tamen in
terdũ fauſtũ poſſe eẽ aliquẽ ex ꝯſtellatiõe
ſue natiuitatis ad vtrũq;. Merito ergo q̃
rendũ ẽ ab hmõi hoĩbꝰ q̃d ſentiãt de dei
altiſſimis iudicijs et bonitate in parte iſta
Puto eñi eos credere ꝙ ꝑ iram dei inter-
dũ auferũtur regna dñationes et p̃ncipa
tus et ſubijciũtur nationes nationibꝰ ⁊ re
ges regibꝰ. Similiter ⁊ dant᷑ oĩa hec ꝑ be
neplacitũ creatoꝛis. Sil'r ⁊ credenduꝫ eſt
eos ſentire ꝙ ira dei vel p̃cibus vel alijs
modis placari poteſt vt ⁊ bona iam data
hominibꝰ nõ auferat et mala eiſdẽ meri-
ta nõ inferat et hec quidẽ exp̃ientia per hy
ſtoꝛias antiq̃tatis ⁊ ꝓphetarũ coĩmnatio
nes ⁊ pꝛedicationes a ſenſu accipi poteſt.
Que oĩa ſi negare voluerit neget neceſſe
ẽ deũ altiſſimũ res humanas curare. ⁊ ex
poſuiſſe eas magoꝛũ et maleficoꝝ hñpla-
citis et ꝙ ẽ intollerabilioꝛis ſtulticie cõmi
ſiſſe eas ymaginibꝰ hmõi vel cereis vel la-
pideis que nec ſibip̃is ꝓuidere. nec ſeip̃as
curare poſſunt. Uerũ de iſta cura dei altiſ
ſimi et ꝓuidentia eius atq; adminiſtatio
ne q̃ vniuerſum totaliter regit et admini-
ſtrat tractatũ habebis in ſequentibus ſin
gularem in quo declarabitur tibi quia to
tũ adminiſtrat deus altiſſimꝰ a p̃mo vſq;
ad nouiſſimũ et deſtrueretur erroꝛ hmõi
deſtructiõe irrefragabili. ita vt nec vllius
dubitationes nec ignoꝛãtie circa hoc vllũ
ibi veſtigiũ relinq̃tur. Manifeſtum ẽ
igr̃ q̃a cũ circa voluntatem creatoꝛis talia
bona nõ ꝓueniãt hoĩbꝰ. aut etiã auferãt᷑
nihil aũt poſſint hmõi ymagines ꝯtra vo
luntatẽ creatoꝛis. Manifeſtũ inq̃ eſt
ꝙ tota pꝛoſperitas hominum. tota felici-
tas atq; tranquillitas eoꝛum. et omnino
omnia bona eorũ omiaq; mala totaliter
pendent ex ſolo beneplacito volũtatĩ dei
altiſſimi vt ymagines iſte nihil oĩno poſ

ſunt in bonis vel malis hominū. Pulchre
autem quidē vt ipſemet narrauit mihi irri
ſit magū quendā. Qui cū ꝓmitteret ei di-
gnitatē magnā bonitate illa. Si vel modi
cā morulaꝫ ibi faceret reſpondit eidē. Si
deus inquit nō vult ꝙ ego iſtam dignita
tem obtineam poteris ne ꝓcurare ꝙ illaꝫ
obtineam. Qui rn̄dit quia nullo mō poſ-
ſet hoc ꝓcurare deo illud nolente et ille et
ſi deus voluerit me obtinere dignitatem
iſtam poteris ne hoc impedire. Nec ego.
Reſpondit ille nec ego nec alius. Tūc illo
mago. igitur totū ē in dei volūtate quare
totū dixit ipſe cōmitto ei. Ampliꝰ. nul-
li dubitare permittit quin et p̄cibꝰ ira dei
altiſſimi placare poſſit ⁊ qn impetrari poſ
ſit a bonitate eiꝰ liberatio a quocūq; ma
lorum alioqn longe minor eſſet bonitas
quantūcunq; parua bonitate cuiuſcunq;
hominis. Si eñ a quocunq; homine im-
petrari poteſt ⁊ vt parcat omni cui iratus
eſt ⁊ vt benefaciat ei. ſiue liberādo eum a
malo aliquo vel aliud beneficiū p̄ſtando
⁊ hoc faciente ſcintilla bonitatis. que ī eo
eſt quanto fortius a fontali abiſſaliq; bo
nitate creatoris. ⁊ liberatio a malis qbuſ
libet et largitio quorūlibet bonorū pote-
rit impetrari. Quare ſolo verbo orationis
exſufflabit huiuſmodi ymaginū virtus ⁊
inſuꝑ omnia nihil potuerūt circa dei altiſ
ſimi veros ac deuotos cultores niſi vero
ad vtilitates eoꝝ multiplices de quibꝰ au
dies in p̄nominato tractatu. Cū certuꝫ ſit
hmōi homines diuine cuſtodie ⁊ ꝓtectio
ni nō ſolū verbis orationū ⁊ obſecratiōi-
bus ſed etiam placatiſſimis obſequijs co
mendatos eſſe eidem. Amp̄. Celeſtes
ymagines p̄ſtant ſic factis ymaginibꝰ ſm
hūc errorē p̄nominatas virtutes. aut hoc
eſt quia ymagines earū ſunt. aut quia ſic
ſub eis facte ꝙ ē dicere qa imagines ſunt
tam virtuoſarū imaginū aut quia ſub po
tentia et ducatu earū facte ſcilicet qa tam
virtuoſarū imaginuꝫ imagines ſunt tunc
imago regis alicuius ex neceſſitate poſſꝫ
in toto regno ipſius quicqd obedit regi ⁊
ad hunc modum de vnoquoq; p̄ncipe et
duce. circa ꝙ non oportet aliquem diſpu-
tare. Si ṽo quia ſub huiuſmodi imagine
facta aut intelligit ſub veneratiōe aut in-
telligit ſub exaltatione ſiue ſub fortuna il
lius hoc eſt cuꝫ bene ſe habet in figura ce
li videlicet in aſcenſione ⁊ aſpectibꝰ et tūc
neutra materia effugiet qn deſtrueret er-
ror iſte per exemplum p̄miſſuꝫ. Sub quā
tacunq; eñ veneratiōe regis fiat eiꝰ yma
go. non ꝓpter hoc obediet ei totuꝫ regnū
illius. Maxime ſi abſcondita fuerit vel ſe-
pulta. Similiter quātūcūq; bene ꝓſpere
⁊ feliciter ſe habente rege facta fuerit ima
go eius nō ꝓpter hoc aliquid potentie vł
virtutis acquiretur imagini illi. Amp̄
ſi homo vera viuaq; ymago creatoris eſt
ſm animā. Quomodo non omnia ſalteꝫ
minora homie que in regno dei altiſſimi
ſunt obediunt ei. Tu autem vides q: nec
minima animalia obediunt ei. cum enim
inuitū multipliciter infeſtent et aduerſus
eum totis ſtudijs ac viribꝰ rebellent. Q̄
ſi dixerit quis quia ab initio oīa anima
lia obediebant homini quaſi naturali in
ſtinctu venerantia creatorem in imagine
ſua que homo eſt hoc autem faciebāt du
rante huiuſmodi imagine in integritate ⁊
pulchritudine ſua atq; veritate ſimilitudi
nis diuine poſtq̄; autem quaſi fracta eſt ꝑ
peccatū inquinata ⁊ corrupta et in bruta-
lem ſimilitudineꝫ deformata ceſſauit obe
dientia huiuſmodi. quēadmoduꝫ et ſigil
lo imaginis regie creditur et obeditur q̄;-
diu ſeruauerit illeſam ymaginem regiam
al's autem non. Jam autem patefeci tibi
in alio tractatu homīes naſci beſtiales in
terius. hoc eſt ſm animam et brutali ſimi
litudine deformatos ⁊ etiam accepta ſen
tencia iſta ex ſermone ꝓphetico videlicet
homo cuꝫ in honore eſſet nō intellexit cō
paratus eſt iumentis inſipientibus ⁊ ſimi
lis factus eſt illis laudanda in dubitanter
ē iſta ſentencia et ſcio me multociens hoc
dixiſſe. Uerum non facit pro errore quem
diſcutio hoc errore ſcilicet imaginum ma
gicaruꝫ ille enim ſcōm hunc errorem vni-
uerſe omino imo abſcōdite ⁊ ſepulte ope
rentur mirabilia magica hō vero nō erat
timori vel honori ceteris animalibus niſi
vel viſus vel aliter dep̄henſus alias autē
ipſe ordo nature hoc exigebat. vt oīa alia
animalia ei ſubiecta eſſent tanq̄; dn̄o ſuo
cū ꝓpter ipm̄ et ei facta eſſent. Unō ⁊ ad-
huc homines alijs animalibꝰ tanq̄; ſuis
vtuntur ꝙ et ariſtoteles dixit omnibꝰ in
quit vtimur tanq̄; noſtris. Addam et aliā
deſtructionē erroris iſtius et dicā qa yma
gines magice nō operentur per intelligē-
tiam aut volūtatem cum neutrum habe-
ant. Sed neq; per virtutem corꝑalem ad
modū nature operationes enim corpora

…CA UNI… SITARIA … VILLA

les per moduꝫ nature per contractū ſunt.
aut mediatum aut immediatū ꝙ eſt dice
re. quia corpus virtute ſua corporali non
agit niſi vel in corpus qd contingit. vel in
aliud cōtingens illud. hmōi autem yma-
gines nō agunt in terrā qua ſepulte ſunt
que vndiqꝫ eas cōtingit ex omni parte. qua
re impoſſibile eſt ꝙ agant in alia actione
naturali ꝙ eſt dicere que fit ex virtute cor-
poris per corporeitatem ſuā. Quare ope-
ratione huiuſmodi ymaginum nec ſpiri-
tuales ſunt neqꝫ corpales. Qꝫ ſi dixerit ꝙ
per virtutes ſunt que deſcendunt a cōſtel
lationibus ſuper eas in hora ſue factiōis
Quomō nō potius deſcendunt ſup yma
gines viuas huiuſmōi virtutes. Exempli
gratia ſi ſuper ymaginem ſcorpionis mor
tuam vtpote ereaꝫ vel ſtagneā vel ex alio
metallo factam deſcendit virtus cōgrega
tiua ſcorpionum vel diffugatiua eorū cuꝫ
merito ꝓpinquior ordine nature ſit ſcorpi
oni celeſti imo ꝙ plus eſt media ſm ipos
quomō non potius huiuſmōi virtus deſ
cendit ſuper ipſum ſcorpionem viuum.

Amplius. qualiter et qua ratione ad-
iuuat imagines huiuſmōi vel virtutes ea
rū abſconſio vel ſepultura. Virtutes eniꝫ
ymaginum celeſtiū non impediunt a pa-
ritione vel manifeſtatione earū. ymo ſm
eos augentur. fortiſſimas enim eas dicūt
et fortiarū operationū in apparitionibus
ſuis ꝙ eſt dicere in aſcenſionibus et cum
fuerint in medio celi. Quia vo interdum
accidere videtur ꝙ per huiuſmōi ymagi-
nes fiant maleficia aliqua qualia dicunt
et immultuationes vetularum ꝙ eſt dice
re per vultus aut ymagines facte malefi-
ciationes qualiter hec fiant quoniaꝫ iſtis
experimentis multū innituntur hmōi ho
mines dicā tibi. Suppoſito igitur ꝙ ſub
ſtancie que demones nominantur inimi
ciſſimi ſint generi humani. Sicut patefa-
ciam in ſequentibus inimiciſſimi etiā dei
altiſſimi cuius iuſtiſſimo iudicio et lauda
biliſſima et omnimodo iuſticia damnati
ſunt et eiecti de celo vbi et creati ab eo fu-
erant. facile eſt tibi videre ꝙ omni aſtucia
malignitatis ſue hominibus nocere et di
uini cultus honorificentiaꝫ minuere ⁊ eti
ad ſemetipos trahere intendant. Ex qua
radice peſſima omnes ſpecies et modos
idolatrie quos alibi audiuiſti ſuggeſſerūt
hominib⁹ vt ipos deo altiſſimo offenſos
et odibiles redderent et ſic in poteſtatem
ſuam redigerent. Qꝫ licet ex hyſtorijs cer
tiſſimis iſtud vehementer credibile ſit ꝓ-
bationibus tamen iſtud tibi in ſequenti-
bus patefiet iuſtos diuina prouidentia et
bonitas ꝓpter multiplices vtilitates ⁊ ꝓ
pter pulchritudinem iuſticie ſue omni ge-
nere tentationis tentare homines ⁊ mul-
tipliciter impugnare permittit. quēadmo-
dum vides ꝙ et malis hominibus ꝑ mul
ta huiuſmōi circa bonos etiaꝫ facere per-
mittuntur. Ex ſuggeſtionibus igit demo-
nū dico hanc opinionem originem habu
iſſe vt homines traherent ad ſeruitiuꝫ. id
eſt ydolatriam ſtellarum et auerterētur a
cultura et ſeruitio dei altiſſimi. Quemad
modū eñ cū ignis preſto ſit ad calefacien
dū ñ a creatore calefactio petit. ſꝫ ad ignē
recurritur quia ſcitur virtutē habere cale-
faciēdi. Sic qui tot et tantas virtutes ſtel
lis eſſe crediderunt vel adhuc credunt ꝓ
omnibus bonis temporalibus et multis
etiam ſpiritualibus recurrendum eſſe pu
tauerunt ad ſtellas et etiaꝫ in bonis ⁊ ma
lis quarum largicio vel a quib⁹ liberatio
ſoli omnipotenti creatore poſſibilis ē. Ni
hil enim ydolatre maius ſenſerunt. nihil
adeo magnuꝫ eis attribuunt ꝙꝫ vt iſti ſen
tiunt de huiuſmōi imaginibus ſepultis ⁊
abſconditis. Quis enim vnqꝫ regnuꝫ vel
imperium petere vnqꝫ cogitauit ab ydolo
aliquo. Sed nec eſt ab ipis demonib⁹ im
petrari talia poſſe credendum eſt eis cum
ipi opinentur ſe poſſe et ligare et reclude
re ſpiritus huiuſmōi et in carcere ipm ꝑn
cipem eorum ꝙ et in libris ſuis ſcripſerūt.
quāqꝫ impoſſibile ſit vt alibi di dici ſti ſpi-
ritum inuitum corpore detineri. Dico igit
quia ſicut homines multa ꝓcurant circa
obtinendos honores et dignitates princi-
patus ſimiliter et dominatiōes et interdū
beneplacitum eſt dei altiſſimi vt fiat ꝙ in
tendunt. Interdum vero iudicio ſuo vł oc
culto vel manifeſto fieri illud permittit vi
delicet vt dominentur et malos ſubditos
premant ad correctiones ipſorum vel etiā
bonos vt meliores efficiātur et ꝓpter ali-
as vtilitates quas audies in ſequentib⁹.
Similiter et demonibus poſſibile ē ⁊ eti-
am facilius ſuggerere multa hominibus
et inducere eos vt aliqua velint vel nolint
tanqꝫ ſuggeſtiores. conſultores et ſuaſo-
res. Cogere autem eos nunqꝫ illis permit
titur. Et de quodam creditur ꝙ huiuſmōi
procurationibus demonuꝫ rome ſummā

dignitatē obtinuit ꝙ vtiqꝫ deus altiſſimꝰ
ſicut ⁊ alia mala que inde nouit elicere ſu
ſtinuit. Sic ⁊ de amatorijs carminibꝰ vel
alijs opibus que ꝓpter amorez mulieris
ſtulti et decepti facere cōſueuerūt tibi ſen
tiendum eſt. Si enim poſſibile eſt viro vł
mulieri ſuggeſtionibus aut ſuaſionibus
mulierem aliquam ſeducere et in conſen
ſum turpitudinis inclinare quanto facili-
us iſtud eſt demonibus ſi fuerit in hoc ꝑ-
miſſio creatoris tales et etiā fortiores ſug-
geſtiones mulieri que cōcupiſcitur ingere
re et quia ſpirituales ſubſtancie ſunt. ſiue
per cogitationem ſiue ꝑ ſomnum formas
virorum eas concupiſcentiū et alia amo-
ris huiuſmodi intentiua in imaginationi
bus earum pingere. Quia igitur delecta-
bile ymaginatum monet deſideriū. vt ait
ariſtoteles. Manifeſtū eſt tibi ex hoc
qualiter demones ꝓcurent fieri occultis
ſuggeſtionibus opera huiuſmodi. Sug-
geſſerūt tamen eas fieri per imagines ma
gicas vt ſic traherent homines ad venera
tionem. et ſeruicium ſtellarum cū omnes
virtutes ymaginum huiuſmodi ſtellis at-
tribuant. De ſermone vero immutilatio-
nis qui tam vulgatus eſt et cuius creduli-
tas apud homines ita firmata. Reſpon-
deo tibi. quia reuera fiunt interduz hmōi
immutilationes et hoc per modū eundē.
Non enim dubitandū eſt quin omnipo-
tens altiſſimus ſuo ſemꝑ laudando iudi-
cio permittat aliquos ex hominibꝰ vexa-
ri multis modis a demonibus et quoſdā
fieri demoniacos quoſdaz arepticios q̄ſ-
dam limaticos. Quid ergo mirū ſi ea ho
ra qua malus huiuſmōi ymaginum ope
rarius pungit ymaginem vel in aquā fer
uentem mittit demōes ſimiles paſſiones
infligant eis interdū quibus aſcripte ſunt
et contra quos fabricate opinātur autem
deceptiſſimi homines qua talia fiant per
virtutes imaginū. De hijs autē que fiunt
per magicā naturalē. Scito ꝙ nullaz ha
bent creatoris offenſam vel iniuriam niſi
quis ex ea arte vel nimis curioſe vel ma-
lum operetur. Sicut contingit in arte me
dicine ꝑ quā ꝯtingit operari. interdum in
mortē vel in leſionē alicuius hoc autē ap-
parebit tibi ex eiuſdē radicibꝰ ⁊ principijs
et etiā nō in illis opibus que forte reuela
buntur tibi per me. Quod autez tam frequē
ter fallunt et fruſtrantur intentionibꝰ ſu-
is operatores ymaginū hmōi ne dubites

eſſe ꝓpter hoc quia non permittit creato-
ris bonitas niſi raro vt demones operen
tur ꝑ voluntate hominū et hoc ipm̄ pro-
pter multiplices vtilitates ipoꝝ hominū.
Quarū ꝑma eſt declinatio ab erroribus
⁊ ſeductionibus demonū. Secunda ē de
clinatio nephariorū operuz ad que para-
tiſſimi ſunt multi ſi oportunitatē vel facul
tatē demones eis faciendi talia ꝓcurarēt
Nulla enim mulier ſpecioſa incorrupta
remaneret nullus principū nullꝰ magna-
tū incolumis perſiſteret ſi demōes malis
voluntatibus hominū adeſſe et ſatiſface-
re permitterētur. Tercia cauſa ē vt honor
proprius ⁊ gloria debita creatori bn̄dicto
ſeruetur que huiuſmōi operibus leditur.
et minuitur vltra modū dū ea que ipſius
ſolius dona ſunt ab eis inimicis capitali
bus petuntur. et ab eiſdem obtineri que-
runtur. Sunt et alie cauſe que ex hijs tibi
facile poſſunt elucere. Et iaz adhuc dedu-
cti ſunt aliqui ex aſtronomis et ſtellas et
luminaria celoſqꝫ non ponāt cauſas euē-
tuū et aliarum rerū particulariū volunta
riarum que fiunt ſub ſpera lune ſed ſigna
tm̄ ea eſſe. iam dicunt concordātes legi he
breoꝝ in quā dicit ſermo ꝓpheticꝰ de ſtel
lis ſint in ſigna et tempora. Iſtud autem
habet multas queſtiones. In ꝑmis ſcili-
cet vtrū ſint ſigna per naturam aut per in
tentionē et voluntatē. Quod ſi per naturam
neceſſe eſt vt ſit comparatio cauſalitatis
aut effectuitatis inter eas et res huiuſmo
di aut cōparatio alterius comitātie exem-
pli gratia. Eleuatio manus cuz gladio ſi
gnum ē imminentis percuſſionis quoniā
et cauſa eiuſdem ſit inflamatio oculorum
ſignum eſt ire quoniam effectus illiꝰ. Sic
et in alijs rebus ſeſe inuicē cōmitantibus
ſe habet quemadmodū aduentus eorum
qui ſolent regem ꝑcedere. ſignū eſt immi-
nentis aduentus regis. Similiter cuz ali-
quis videtur venire ſine quo rex non con
ſueuit incedere ſignū eſt preſentie regie vł
eius aduentus. Quod ſi dixerit quia compa
ratio cauſalitatꝭ ē q̄ inter ſtellas ⁊ res hu-
iuſmōi. Iam dicit contrariū eius ꝙ ante
dixerat cū dixiſſet ſtellas nō eē cauſas reꝝ
illarū ſꝫ ſignū tm̄. Quod ſi dixerit qꝛ intˀ eas ē
ꝯpatio effectuitatis ꝙ ē dicere qa ſtelle vł
motus eaꝝ ſunt effectus rerū ſublimariū
deuenit in abſurditatē quā nemo adhuc
cogitauit. Si ꝟo dixerit cōpationē aliā
videlicet comitantiā naturalem inter eas

eſſe. Manifeſtū eſt eum nō eſſe longē
a p̄dictis erroribus quoniā comitantia
naturalis nō eſt inter aliqua que nō ſint
adinuicem in comparatione cauſalitatis
et effectuitatis aut que nō cōmunicent in
cauſa que cogit ea ſimul eſſe. Sicut ꝙ illi
qui comittantur in cauſa q̄ facit inter eos
comitantiā. Sicut in ſubiectione et fami-
liaritate regia. Sic ſe habet et in om̄i cau
ſa ex qua naturaliter prouenit multitudo
cauſatorum. Sicut vides ꝙ grana multa
comittantur ſe in vna ſpica. quoniā ex vna
cauſa generante ea. omnia ſimul ſūt. Ve
rum in rebus huiuſmodi non eſt alteruꝫ
comitantiū dignius vt ſit ſignuꝫ alterius
q̄ꝫ econuerſo. Quare non potius ſtelle vł
diſpoſitiones earum ſigna ſunt rerū ſub-
limariū q̄ꝫ econuerſo. non autem eſt au-
ditū adhuc vt de ſtatu ſtellarum vł diſpo
ſitionibus alijs conſulte vnq̄ꝫ fuerunt res
ſublimares. Amplꝰ. Cum ſtelle ⁊ diſ-
poſitiones earū oīno neceſſarie et immu-
tabiles ſint. dū poſitiōes dico. id eſt mo-
tus et ille que per motū ſunt videlicet cō-
iunctiones et oppoſitiones aſpectꝰ et alia
que huiuſmodi homines obſeruare con
ſueuerunt in ſtellis. Res vͦo ſublimares
particulares ſcilicet ⁊ voluntarie ꝯtingen
tes ſint ⁊ corruptibiles atq̄ꝫ aliter et aliter
ſe habere poſſibiles. Manifeſtum eſt
non poſſe eſſe naturalem comitantiaꝫ in-
ter has et illas et hoc eſt quoniā res ſubli
mares antedicte ſua corruptione ⁊ inſta-
bilitate continue defuerunt ſtatum et ſta
bilitatem illarū. Qꝺ ſi dixerit q: per inten
tionem ⁊ voluntatem ſignificant ſtelle et
earum diſpoſitiones res antedictas ⁊ diſ
poſitiones earum tunc ſignificatio earū ē
quedam locutio. Huiuſmōi autem erro-
ris deſtructio eſt prima per hoc quia cum
non loquanꝰ niſi hominibꝰ et ꝓpter ho-
mines et om̄ibus hominibus cōmuniter
neceſſaria ſit preuidētia ſeu preſciētia euē-
tuum ſuorum tunc neceſſe eſt vt om̄ibꝰ ho
minibus loquantur ſtelle ꝑ diſpoſitiones
ſuas euentus eorum. Cum igitur locutio-
nem huiuſmōi nō audiant vel intelligāt.
niſi rariſſimi et ꝑ pauciſſimi fruſtra ⁊ vane
loquuntur eis talia. hoc enim eſt ac ſi ſur-
dis loquerentur. Amplꝰ. Cum loquā
tur ſic ꝑ intētiones ⁊ volūtates neceſſe eſt
res hmōi p̄ſtitas eſſe ⁊ certas apud celos
⁊ ſtellas. Qua de cauſa neceſſe ē ⁊ eas eue
nire licet ratio iſta poſſit hr̄e calumniaꝫ li
cet em̄ oīa futura p̄ſtita ſint atꝫ certiſſima
apud ſapientiā creatoris tamē nō ex neceſ
ſitate futura ſūt tamē veriſſimū ē ⁊ demō
ſtratione declarabile ꝙ ſi apud homines
certa eſſent ⁊ ſcita huiuſmōi futura nō eſ-
ſet effugere vllo modo⁊ qn̄ eēnt ⁊ neceſſa
ria. De hoc autē ſatiſfiet tibi de cura et gu
bernatione vniuerſi. Amplius. cū iſte
locutiones celeſtes ſeu ſignificationes ex
neceſſitate vere ſint ⁊ immutabiles hoc ē
videlicet duobꝰ modis vt ⁊ nō ſignificare
nō poſſint q̄ ſignificant et aliud vel cōtra
riū ſignificare non poſſint ꝙ dico ꝓpter
ſermones ꝓpheticos quo⁊ debes hic re-
miniſci vt clare intelligas q̄ hic dico. Quia
igitur celuꝫ mentiri impoſſibile ē neceſſe ē
res euenire ꝓut eas ſignificat et loquiꝛ q̄
re aut non ſignificat aut loqtur particula-
ria cōgruentia de futuro vel illa ex neceſſi
tate eueniēt. Amplius. Cū celum ſciat
res hūanas ꝑticulares ⁊ volūtarias ⁊ eti
am naturales. Scit ergo q de hominibꝰ
audiāt et intelligāt locutiones ⁊ ſignifica-
tiones ſuas. ⁊ ſimiliter q nō intelligāt vel
nō audiāt notū eſt eis. Cur igiꝛ illis loqꝛ
Quis em̄ ſurdo quē nouit eſſe ſurdū loq
velit. Amp̄. ſm opiniones eo⁊ omnia
ſecreta hominū loquiꝛ et clamat celū etiā
cogitationes hominū de inueniēdis eniꝫ
cogitationibꝰ ꝑ ſignificationes ſtellarum
ipi libros habēt ⁊ multi ex eis ſcripſerunt.
Quare nihil eſt occultū apud homines ꝙ
celū nō detegat ⁊ reuelet nec theꝫaurum.
nec cogitatio nec ꝯſiliū. Nihil ergo ꝑmit-
tiꝛ quantū in eo ē apud eos eſſe ſecretum.
Quare quantū in eo ē ⁊ ꝯfundit homīes
et turbat ad inuicē eos dum ꝓditiones ſi
multates ⁊ occultas inimicicias eorum ꝓ
dit imo palaꝫ et publice clamat. Quare ſi
omnes homines eſſent periti aſtronomi.
Nihil eſſet ſecretū inter illos. Amplꝰ
vel ſtatus iſte p̄ſens ſtellarū ⁊ mūdi ſubli
maris ē habiturꝰ finē ſm huiuſmōi erro-
rē aut nō ē habiturꝰ. Qꝺ ſi dixerit q: ſtatꝰ
mūdi ſublimaris habiturꝰ ē finē. Sed ſta
tus celeſtis nō tūc ergo mentieꝛ totū celū
loqueꝛ ei ⁊ ſignificabit eaſdē diſpoſitiōes
rerū hūanarū q̄s ⁊ mō ꝑ eaſdē diſpoſitio
nes ſuas hoc ē ꝯſtellationes cū poſt fineꝫ
mūdi ſublimaris ſimiles ꝯſtellationes futu
re ſint in celo. ꝓpter ꝑpetuitatē ⁊ immuta
bilitatē motuū ipſius. Si vͦo dixerit quia
neuter habiturꝰ ē finē hoc deſtrueꝛ tibi in
tractatu de renouatiōe vniuerſi et ē error

iſte cõtra oēm legē. Jam igr̃ declaratuꝫ ē
tibi ꝑ hec que fuit cauſa ꝓhibitionis obſ
uationũ ſtellarũ in lege hebreoꝝ q꞉ indu-
bitãter hmõi obſeruatio ꝑut eã error iſte
extendit vel in veneratione et ſeruitiũ ſtel-
larũ vergit vł ab hominibꝰ aufert princi-
palitatē opationũ ſuaꝝ cũ omnia que ho
minũ ſunt etiã cogitatiões q̃ radices ſunt
operũ in celo et diſpoſitionibꝰ ſtellarũ et
luminariũ vel futuraliter dicta ſint vel ꝑ-
dicta ſeu cauſaliter ordinata. Nõ igr̃ vo-
luntarioꝝ operũ noſtroꝝ nos ipi pñcipia
eſſemꝰ ſꝫ aſtris nobis aduenirēt videlicꝫ
de celis ipe cogitationes et affectiões nr̃e
oēs. Quare nec in poteſtate nr̃a eſſent. ſic
neqꝫ cauſe earũ nec nobis imputãde. Si
eñ cauſa ꝯiuncta et neceſſaria q̃ poſita ex
neceſſitate ſeqtur effectus nõ ē in poteſta
te noſtra videlicet vt eã vel auertere. ne ſic
poſſumus vel eaꝫ ipedire ne opetur non
ē i poteſtate nr̃a nec effectꝰ ſilr. Quare cũ
diſpoſitio oīs celi et figuratio ſeorſum eſt
ita a poteſtate nr̃a ⁊ oīs effectus eiꝰ queꝫ
in res humanas opatur erit ſeorſum a po
teſtate noſtra. Cum eñ circa cauſam nihil
poſſumꝰ nihil poterimꝰ circa effectũ. Qꝫ
ſi dixerit quis qa naturalibꝰ ſimilitudini-
bus ſignificãt figure ſtellarũ et diſpoſitio-
nes earũ res que ſunt ⁊ fiunt ſub ſpera lu
ne vt leo leones ⁊ ſcorpio ſcorpiones ⁊ ite
rũ leo ꝓpter nobilitatē ⁊ audaciã reges ⁊
pñcipes et inſuꝑ ꝓpter quaſdã alias ꝓꝑ-
etates ⁊ ꝯditiones ſuas itollerabili abuſi
one loqtur hõ hmõi qm̃ ymago ꝓprie id
cuiꝰ ymago ē ſignificat nõ ecõuerſo. Qua
re leo terreſtris magꝭ leonē celeſtem ſigni
ficat q̃ꝫ ecõuerſo. Nõ eī calor vaporē. ſed
vapor calorem ſignificare dr̃ ꝓpẽ. Quare
ſi ymagines celeſtes cauſe ſunt ymaginuꝫ
terreſtriũ vt ipi ſentiunt potius dignũ ē vt
ipe ſignificētur a terreſtribꝰ q̃ꝫ ſignificent
eas. Ampꝰ. ſilitudo ꝑ ſe nõ facit dignꝰ
alteꝝ ſimiliũ vt ſignificet illõ q̃ꝫ ecõuerſo.

q Uoniã aũt iã alibi i duobꝰ tracta-
tibus audiuiſti plura ꝯtra iſtũ er-
rorē ꝑ me ⁊ ꝑter intentionē pſentꝭ
ꝓpoſiti ē pſcrutari de huiuſcemodi faciaꝫ
hic tibi finē hmõi diſputatiõis et dicã qa
ꝓcedēde ſunt virtutes celeſtes ſuꝑ res q̃ fi
unt ſub ſpera lune ꝑut iã determinaui ti-
bi in pcedētibꝰ ⁊ qm̃ poſſũt i radicales na
turas hoc ē elemẽta et humores ⁊ in ea q̃
ꝯpoſita ſũt ex hijs ⁊ in aīalia ꝑut dixi tibi
in hijs q̃ pceſſerũt in aīalia qdē bruta vtu
te forte ⁊ dominante. Cauſa aũt in hoc eſt
qm̃ huiuſmõi aīalia neceſſitate ſequũtur
radicales naturas ⁊ obediũt eis ⁊ etiã diſ
poſitionibꝰ que ex ipis ſequũtur frigꝰ eñ
ſuꝑfluũ neceſſitate fugiũt nõ libertate ſilr
et paſcua ſequũtur ea neceſſitate. Qua ꝓ-
pter cũ fuerit calor ſuꝑfluus in aliq̃ regio-
ne minuēt alimẽta animaliũ paſcualiũ ⁊
forte erit hoc vſqꝫ ad deſtructionē ⁊ ꝯſum
ptionē eoꝝ ꝓpter ſuꝑfluitatē et diuturni-
tatē caloris. Nõ eñ poſſunt viuere aīalia
huiuſmodi ſine paſtu. Sic ſe hꝫ ⁊ de hoi-
bus q̃ntũ ad aliqd q̃ in hoies poſſunt. ſꝫ
nõ niſi q̃ntũ hoies voluerũt ⁊ hoc ē quo-
niã nõ neceſſitate vel ſequũtur vel fugiũt
radicales iſtas naturas imo libera volũ-
tate. Quia ṽo vulgꝰ et multitudo ex pau
citate et alijs malis diſpoſitionibus pene
ad modũ brutorũ aīaliũ nũc ſeqtur i mul
ta ſui ꝑte radicales naturas ⁊ ex maximo
ſui nolens ꝯſulere ꝑiculis corpoꝝ deficiē-
tibus alimẽtis et alijs qbus corꝑa huma
na indigent efferatur in rapinas furta ho
micidia et bella quemadmodũ lupi inua
leſcente fame ſeuiũt in hoies et deuorant
eos cũ alijs tꝑibus ab eis abſtineãt Sic ⁊
cũ colera acuatur tꝑe Junij feruoris et di
uturni efficiũtur hoies facilis ire et vehe-
mẽtioris. Quapropter rixe et ꝯflictatiões
et bella. cetereqꝫ huiuſmõi turbatiões cõ
citant maxime in calidis regionibꝰ ⁊ int-
dũ fiunt iſte turbationes pluris deſcenſio
nis. Interdũ minoris ⁊ augētur etiã ex di
eta et vſu ſcilicet immoderato hoim. Sic
ex vino et alijs que paſſiones animaꝝ au
gent. Preſcientes igr̃ has cauſas pdiſcere
poſſunt quia turbationes erunt in huiuſ-
modi regionibꝰ ⁊ hoc ꝑ ꝯiecturam et ſer-
mone vniuerſali ꝑticulariter autē ⁊ ſingu
lariter de nullo hoim quicq̃ꝫ tale pſcire vł
pdiſcere poſſunt. Sapiẽtes ṽo et animis
ſuis dominãtes ſciũt nõ eē ſequendas hu
iuſmõi paſſiones ⁊ volũtate ꝑ virtuteꝫ li-
bera nõ ſequũtur eas imo i ſeipis eas cõ
pmũt ⁊ extinguũt. Quare manifeſtũ ē q̃
affligi occaſionaliter poſſũt vł nimio eſtu
vel nimio frigore vel defectu alimentoruꝫ
⁊ alioꝝ corꝑibus ſuis neceſſariorũ afflictĩ
onibꝰ autē ⁊ paſſionibꝰ cedere ē eis liberꝝ
et voluntariũ. Logi igr̃ ꝑ opationes cele-
ſtes nõ poſſunt neqꝫ vlla neceſſitas eis in
geritur licet magne ⁊ admirande virtutis
ſit afflictionibus a veritate et rectitudine
nõ abduci lupinũ eñ eſt nõ humanũ me

dia tibi et famis rabie in homies faucib⁹
et dentibus ad deuorandū irruere. Qua
ꝓpter ſapiētes ꝛ modeſti homines nulla
fame vel alia media in furta vel rapinas
in bella et homicidia induci poſſunt. hec
igitur que dicūt non ꝓprie ſigna ſunt ſed
magis cauſe rerū huiuſmōi eo mō quo di
xi tibi. Quēadmodū ſi quis videt ignē in
capite alicuius ville que ex lignis edifica-
ta ſit accenſum ventumq; validum ex illa
parte ignis venientē intelligere poteſt ꝙ
periculū cōbuſtionis immineat illi ville.
etiā toti. Uerūtamen quia poſſunt eſſe ꝛ
aque copioſe ꝛ alia adiumenta circa ignē
et etiam viri fortes et ingenioſi ad defen-
dendū illam ab imminēti incendio pote-
rit vel defendi tota vel pars aliqua ab eo
Sic ē ꝙ cū talia imminent rebus huma-
nis multis adiumētis defendi poſſūt ab
hmōi periculis. Conſumptis enī paſcuis
ſupfluitate caloris ꝛ longitudine ſiccitatꝭ.
pluuia data eſt multociēs p̄cib⁹ ꝓphetā-
rū. Similiter ꝛ extincta incendia interuē-
tu ſanctorū virorū. Sic peſtes et mortali-
tates ꝓhibite bella ſedata hoſtib⁹ flagel
lis celeſtib⁹ interfectis. q̄re non niſi p con-
iecturā et ſub ꝯditione p̄dici poſſunt talia
Nec mirū cum ipō diluuio vniuerſali qđ
tpibus noe factū ē ꝛ a particulari qđ ſub
deucalione ꝛ a pluuia ignis et ſulphuris
ꝛ a tempeſtatibus innumeris cū omnia
iſta eēnt diuina flagella p̄cib⁹ virorū ſan-
ctorū liberati multi ſunt ipō clemētiſſimo
creatore cōtra iuſtiſſimā iram ſuam fauē-
te votis et precibus dilectorū et electorum
ſuorum. Uerū ꝟe nominatiōis ſigna cla-
dium et aliorū magnorū euentuū in mū-
do appere conſueuerunt in celis ꝛ in aere
Sicut ſtelle que dicūtur comate vel crini-
te et de hijs fama publica eſt et vniuerſalꝭ
credulitas ꝙ p̄tendāt mortes regū ꝛ mu-
tationes regnorū. Et ſtella illa q̄ apparu-
it in inicio regni xp̄ianorū non fuit de hu-
iuſmodi nec ſimilis ei viſa ē ꝓpe enī terrā
ferebatur. Unde et ducatū habuit qbuſ-
dā regib⁹ orientalib⁹ vſq; ad locū ꝛ domū
ipius regis et inſtitatoris regni xp̄ianorū
in aere etiā acies ignee ſeu gladij ferrei vi
ſe ſunt in regno ytalie imminente clade q̄
p gentem Bandalorū facta eſt. Sic ꝛ dra
cones ignei p aera diſcurriſſe viſe ſūt mul
tociens. De eclypſibus ꝟo ſolis et lune in
conſuetis ꝛ inuiſis adhuc quales futuras
eē aliqui ꝓphete p̄dixerunt vt ſolem ver-
ti in tenebras et lunā in ſanguinē. et iſtas
etiā p̄cedere diem iudicij futuri. Eclipſis
etiā ſolis que fere in initio regni xp̄iano
rum facta fuit hora vere ſexta et luna. xv.
cū indubitāt p iterpoſitionē lune ipi ſoli ꝛ
terre. tūc fieri nō potuerit cū ꝛ pleniluniū
eſſet et luna ſub terra. Sol vero ſuper ter-
ram quaſi per dyametrū tunc diſtantes et
a coniunctione ſua longiſſime non ē ma-
gnum aliquid portent. Quo miraculo dy
oniſius phyloſoph⁹ permot⁹ relicta ydo
latria hijſdem temporibus audita p̄dica-
tione xp̄iane religionis ad ipam ꝯuerſus
eſt. De huiuſmodi apparitionibus que fi
unt in ſublimi non eſt dubitandum quin
vel pertendant futura nō qualiacunq;. ſꝫ
euentus magnos atq; terribiles ꝓut dili-
gentiſſima atq; longiſſima expientia com
prum eſt ipa etiam gens xp̄ianorum fineꝫ
mōi et appropinquante die iudicij ex do-
ctrina ſua ꝛ fide expectat multa huiuſmo
di ſigna ſcilicꝫ inconſueta ꝛ nec dum viſa
fiunt autem ex ꝓuidentia et bonitate cre
atoris vt ſint terrori et ſint etiam ad p̄mo
nitionem mortalibus ſcilicet vt auferant
a ſeipis ea quib⁹ creator offenditur ꝛ ira-
ſcitꝰ et immittit in eos peſtes et fames cla
des et bella et alia que eos deterrere cō-
ſueuerunt ab offenſionibus creatoris fir-
matur etiam ex huiuſmodi ſignis ꝛ terro
ribus credulitas de ꝓuidentia et cura cre
atoris circa res humanas que q̄; neceſſa-
ria ſit quāq; ſalutaris ad corrigēdos mo-
res et componendam vitā hominū dubi
tare non poteſt niſi qui ratione vti nō no
uit. Noſti enim virtutem et efficaciā timo
ris ad reprimendas animoſitates homi-
num et auertendas ab eis que male cupi
unt et ad deſerendū ea. que male diligūt
Jam igitur declaratum eſt tibi ex hijs ꝛ p
hec quid ſenciendum ſit de virtutibus ce-
leſtibus apud ea que fiunt ſub ſpera lune
et quantum et circa que extendi oporteat
eas circa homines ꝛ cetera animalia ꝛ ꝙ
non per modum quo putauerūt aſtrono
mi poſſunt in leges vel ſectas nec in artes
aut diſciplinas aut mores hominum. Si
militer nec in honores et dignitates prin-
cipatus aut dominationes rerum huma
narum. Declaratus etiam eſt tibi error q
eſt de ymaginibus magicis cū cauſa que
induxit illum. fient autem omnia hec tibi
certiora et clariora per ea que patefient ti
bi de cura et gubernatione dei altiſſimi cir

ca vniuerſum. Cū eñ innotuerit tibi quā-
ta cura ſit ſapientia ⁊ bonitati creatori de
hominibꝰ et rebꝰ humanis eluceſcet tibi
euidenter quia nec ymaginibꝰ nec ſtellis.
nec luminaribus aut etiam celis cōmittit
gubernationē eorū nec eos exponit vllo
modorū voluntatibus magoꝝ aut male-
ficijs. Cum manifeſtū ſit qꝛ a ſeipo et cir-
ca iram iuſtiſſimā ſuam de immenſitate
pietatis ſue eoſdem tuetur atq; defendit.
Et cum multa de hijs que pceſſerunt pter
intentionem ſint pſentis propoſiti. Scias
qꝫ hac de cauſa ea premiſi et ſcripſi. vt eri
gerem intellectum tuū ad conſiderationē
rerū occultarum et numerabiliū ⁊ auerte
rem te a periculoſis erroribꝰ et famarem
credulitatem tuam in ſermonibus ꝓphe-
ticis qui reuera ſermones dei altiſſimi ſūt
et eiuſdē venerāda oracula.

P Oſt hec autem pſequar iuxta ince
ptum ordinem inueſtigationē reli
quorū corpoꝝ magnorum mun-
di que ſunt de magnis eiuſdem partibus
⁊ hec ſunt quattuor elementa q̄ videnť eē
q̄ttuor magne partes mundi quoniā con
tinet ſpera lune. Scito igitur qꝛ qdam ex
phyloſophis generationem quattuor ele
mentorum poſuerunt eſſe ex motu vľ om
niū celorum mobilium ſimul. vel ex motu
ſpere lunaris. Cauſa autē que eos indu
xit in hoc fuit. hoc videntes eñ qꝛ ex mo
tu calor ꝓuenit. poſuerunt pmam partē
materie q̄ttuor elementorum hoc eſt orbi
lune contiguam calefactam maxime eſſe
atq; deſiccatam ex motu fortiſſimo ac pri
mo eidē orbi lunari circa hoc ipam. Sic
q; per vehementiā calefactionis ⁊ deſicca
tionis ignem factam partem ꝟo primam
ex qua generatus ē aer ꝓpter remotionē
ſui a motu celeſti minus calefactā. ⁊ licet
ſubtiliatam in nullo tamen deſiccatam ⁊
ſic generatum eſſe corpus ſcd̄m calidū et
humidū et illud eſt aer. Terciam ꝟo par
tem ꝓpter maiorem remotionē remanſiſ-
ſe frigidam et humidam ⁊ ſic factā aquā
Quartū autē ꝓpter maximā a motu cele-
ſti diſtantiā remanſiſſe in vltimitate groſ
ſiciei et hec ē terra. fex omniū elementorū
vt multi dixerūt. Videntur aūt erraſſe mľ-
tis modis. qui ita opinati ſunt. et primum
qdem qꝛ generatio corpis nō eſt poſſibi
lis fieri niſi ex corpe. Neceſſe habent cōfi-
teri materiā quattuor elementorū ex q̄ ſcʒ
quattuor elementa ꝑ modum quē poſue-
rūt quāta ſunt corpus fuiſſe. Deinde quo
niā omne corpus aut ſimplex ē aut cōpoſi
tum ſiue mixtū ex multis. Qꝛ ſi dixerunt il
lud ſimplex fuiſſe manifeſtū eſt ſcd̄m eos
ipm non fuiſſe nature quinti corporis qui
quintam eſſenciam et corpus celeſte ipſe-
met nominant. cū corpus celeſte incorru
ptibile ipimet ſenciant. Iſtud autē corru
ptibile fuiſſe negare non poſſint cū ex eo
generata eē quattuor elementa confitean
tur ⁊ generationem omnē ex quocunq; fi
at ꝑ corruptionem eiuſdē fieri neceſſe ſit.
Neceſſe igitur corpꝰ huiuſmōi ſi ſimplex
fuit. fuiſſe velut vnū elementum. et ecce ꝑ
hoc iam deducti ſunt vt ponant quintum
corpus et qntum elementum qd̄ hactenꝰ
apud ipos non fuit auditum. Deſtruiť au
tem error ipoꝝ ⁊ ab ariſtotele ⁊ ab eiſdē
in libris metheroꝝ q̄s ipimet ſcripſerunt.
Amp̄. ſi vera ⁊ debita ē ordinatio q̄ttuor
elemētoꝝ ſb̄ corpe celeſti ita vt ignis ordīe
nature primo ſeq̄tur ſperam lune ⁊ ignē
aer. et aerē aq̄. aquā ꝟo terra. Nō eſt igiť
naturaliter mediū aut celo vicinius igne
huiumodi autē corpus ſi vel eēt naturali-
ter vel fuiſſet eſſet ex neceſſitate igne prius
ordine nature ⁊ celo vt dixi ⁊ lune natura
liter ꝓpinquus et locus eius naturalis eēt
medius inter ſperam lune et ſperā ignis.
Quare iſta generatio quā ponūt elemen
toꝝ et eieciſſet corpꝰ illud de loco ſuo na-
turali. Amp̄. Corpꝰ illd̄ cū eēt igne pꝰus na
turaliter ⁊ ordīe ſublimiꝰ ex neceſſitate eſ-
ſet ⁊ nobilius. Quare manifeſtū ē qꝛ iſta
generatio iminuiſſʒ ⁊ indeterius poſuiſſʒ
mōʒ ſb̄lunarē cū corpꝰ nobiliꝰ deſtruxiſſʒ
⁊ corpꝰ ꝓ eo minꝰ nobile reſtauriſſet. Qꝛ
ſi dixerit qꝛ corpꝰ illud fuit ꝯpoſitū et mi-
xtū tanq̄ ex q̄ttuor elemētis tūc fuit ex ne-
ceſſitate ordine nature poſteriꝰ om̄e nan-
q; ꝯpoſitū ꝯponētibꝰ ex neceſſitate poſte
riꝰ ē ⁊ om̄e mixtū eis ex qbus mixtū ē. quē
admodū ac ſi mel tā melle q̄ aceto ordi-
ne nature poſteriꝰ ē. Quare nō fuit ordīa
ta ordine naturali ⁊ recto mūdi ſubluna-
ris creatio ſeu factio. Cū pmū facta quat
tuor elemētoꝝ in ea materia hmōi q̄ ſcd̄m
opinionē iſtā manifeſtū eſt eē poſteriorē.

Ampliꝰ. merito q̄rendū ē ab hmōi ho
mibꝰ vtrū vna reuolutiōe corpis celeſtis
vel pluribꝰ facta ſit huiuſmodi generatio
q̄ttuor elemētoꝝ. Si dixerit qꝛ vna ſtella
⁊ ꝑ illā generatus ē tantꝰ ignis ergo mille
reuolutionibus debuit augeri generatio

ignis et ĩ milleduplũ. Manifeſtũ em̃ ē
qa vbicũq; ex motu calor. ꝑ augmẽto mo
tus neceſſe ē augeri ⁊ calorẽ in materia ca
lefactibili. Cuiꝰ exemplũ eſt calefactio cor
poris tui. Si em̃ de ambulatione vniꝰ ſta
dij vel miliarij caleſit corpus tuũ aliq̃ntu
lũ de ambulatiõe equalis velocitatꝭ duo
rũ ſtadioꝝ vel miliarioꝝ duplo. Amp̃
caleſiet vel ſaltem aliquantum amplius.
Quare cũ oia elementa alia ab igne cale
factibilia ſint et cõtinua ſit reuolutio cor
poris celeſtis circa ea. neceſſe ē augeri ca
lorẽ q ex huiuſmõi motu ē ↄtinue donec
oia hec conuertãtur in ignẽ et iam diu eti
am ē ꝙ deberẽt omia hec ↄuerſa fuiſſe in
ignẽ. Quemadmodũ et ꝑ cõtrariũ appet
tibi qa ſi cõtinue augeret̃ frigiditas aque
et aeris calor nõ augeret̃ neq; ignis neceſ
ſe eẽt tandẽ aera ↄuerti in aquã et ignem
extingui et in aquã ſimiliter tranſmutari ⁊
ita rediret facies mõi ſublunaris. Qualẽ
eã ſcõa die creatiõis mõi multi dixerũt. Si
ṽo dixerit qa pluribꝰ reuolutiõibꝰ corpo
ris celeſtis aut finite fuerũt illa aut infini
te. Si finite accidit idẽ ꝙ ꝑus qa in quo
cũq; nũero ponant̃ in eiꝰ nũero duplica
to. neceſſe ē vt duplicatũ vł maiorẽ genera
ri calorẽ. ṽbi grã. Si mille fuerũt ꝑ q̃s tãtꝰ
calor factꝰ ſit vt ꝑ ipm̃ generatꝰ ſit tantus
ignis ⁊ etiã ipe aer in duobꝰ milibus reuo
lutionũ neceſſe ē vł duplicari calorẽ ⁊ ꝓpt̃
hoc ignẽ vel ſaltẽ augeri donec vt p̄dixi ti
bi oia elemẽta ↄuertant̃ ĩ ignẽ. Qꝫ ſi dixe
rit q; ĩfinitis reuolutionibꝰ facta ē genera
tio ignis ⁊ ita ð alijs deſtruit̃ hoc duabꝰ
vijs qa vel ponit q ſic dicĩ celũ p̄ncipiũ ha
buiſſe in tp̃e. p̄ncipiũ in q̃ȝ exiſtẽtie ſue vel
ponit cõtrariũ. Si ponit ſic tp̃us igitur tm̃
finitũ p̄ceſſit nõ infinitũ. p̄ceſſit in q̃ȝ hanc
horã p̄ſentẽ in q̃ hec ſcribũt̃. Jã aũt alibi
didiciſti qa in tp̃e finito ſpaciũ infinitum
tranſiri nõ poteſt q̃re nõ ē impoſſibile in
finicies fuiſſe tranſitũ ĩ hoc tp̃e mũdi ſub
lunaris. Nõ ei refert an infinitũ vnũ per
tranſiri dicat̃. an infinitũ aliq̃ð infinicies
in tp̃e finito. quẽadmodum nõ refert. an
dicas ſtadiũ vnũ infinicies eſſe ꝑ tranſitũ
in tp̃e aliquo finito aut infinitorũ ſpaciũ
ſtadiorũ. Quare manifeſtũ ē qa corpus
celeſte ſm̃ hoc nõdũ ↄpleuit tales reuolu
tiones infinitas. Si igit̃ infinite reuoluti
ones huiuſmõi regrebant̃ ad generatio
nẽ ignis. Manifeſtum ē nondũ eẽ cõ
pletã generationẽ ipius et multo fortiꝰ ge

nerationẽ alioꝝ elemẽtorũ cũ remotiora
ſint a cauſa ſue generationis videlicȝ mo
tu corpis celeſtis. Qꝫ ſi dixerit qa tempus
infinitũ p̄ceſſit hãc horã et iðo ↄplete ſunt
reuolutões ĩfinite. Quare ⁊ generatio ele
mẽtoꝝ ↄpleta. dico qa hmõi hõ errat du
obꝰ modis. p̄mũ qa ↄtrariũ ē ſibipi. Cũ ei
ponãt elementa generata eẽ ponit ea eſſe
poſtq̃ȝ nõ erãt p̄ſertim cũ ponat eis mate
riã q̃ p̄ceſſit ea et corrupta ē in generatiõe
ipoꝝ. Quare ponit eis p̄ncipiũ eẽndi in tẽ
pore et ꝓpter hoc finitis ex neceſſitate re
uolutõibus corpis celeſtis ea eẽ generata
ꝓpter cauſaȝ p̄dictã. Ecõuerſo qa infinite
reuolutiones p̄ceſſerũt cũ ſm̃ eos totidẽ
ſequũt̃ quoniã ponũt motũ celeſtẽ perpe
tuũ eẽ. neceſſe ē. vt ſicut addũt̃ reuolutio
nes reuolutiõibꝰ ita fient ↄtinue additio
nes et ſuꝑ calorẽ. Quare neceſſe eſt veniri
tandẽ ad id qð dixerã videlicet vt om̃ia q̃
ſunt ſub luna ↄuertant̃ in ignẽ. Si ei vna
reuolutiõe nihil addat̃ ſeqtur ꝙ nec dua
bꝰ nec mille ⁊ hoc ē manifeſtũ inconueni
ens cũ in ferro leui motu et vno aliqd ca
loris fiat ⁊ duobꝰ tantꝭ motibꝰ plus ⁊ ita
donec veniat̃ ad vltimitatẽ caloris q̃ ē ar
ſio vł ignitio. Certũ aũt ē q; totꝰ mũdꝰ ſub
lunaris facile calefactibił ē q; ⁊ aer ⁊ aq̃ ⁊
terra. Multo autẽ calefactibilior materia
eoꝝ cuȝ ois materia lõge paſſibilior ſit q̃ȝ
id qð ex ea ē materiatũ. Si ṽo dixerint q;
id ex q̃ generata ſũt quattuor elemẽta nõ
fuit corpꝰ. fuit aũt materia q̃ttuor elemen
toꝝ vt ipi ponũt. fuit igr̃ materia corpalis
nuda ⁊ ꝓpt̃ hoc yle tm̃ abſq; oĩ forma ꝙ
ipimet ↄfitent̃ ĩcõueniẽs eẽ ⁊ impoſſibile

Nota ð materia ex q̃ facta ſũt q̃ttuor elemẽta.

Iam aũt dixi tibi q; ⁊ lexꝰ
hebreoꝝ ⁊ ſapiẽtes tã de gẽte coꝝ
q̃ȝ ð gẽte xp̄ianoꝝ dixerũt materiã
ex q̃ fctã ſũt q̃ttuor elemẽta aquã eẽ. Silr̃
⁊ materiã oim̃ celoꝝ p̄ter q̃ȝ p̄mi qð empi
reũ vocat̃ ⁊ q; ĩ hoc maiores ⁊ ſapiẽtiores
eoꝝ ĩ hoc ↄcordauerũt ꝙ nõ fuerit aq̃ veri
nois aq̃ cũ vocata ē ꝓpt̃ cauſas q̃s audi
uiſti. ſic neq; aq̃ mariũ ṽi nois aque ſũt ꝙ
ꝓbat ſalſedo eaꝝ q ſapor nõ põt eẽ aque
pure ⁊ vere. Quare de admixtiõe alteriꝰ
corpis ē eis ſapor hmõi. Judiciũ autẽ hu
iuſmõi certiſſimũ ē qa ꝑ excollatõeȝ amit
tũt ſalſedinẽ ſic cũ excolãt̃ ꝑ ſaburrã ſubti
liſſimã vł ſabulũ vł ꝙ ē frequẽtiꝰ q; ĩ vas fi
ctile diligẽt̃ obſtructũ ⁊ vacuũ ĩ mare miſ
ſũ itrãt aq̃ hmõi ex collatiõe ſubtiliſſima

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

Unde et cuꝫ aliquāto tpe in mari ſi fuerit
vas huiuſmōi inuenitur plenū aqua dul
ciſſima et hoc ē quoniā anguſta vaporoſi
tas vaſis hmōi non ꝑmittit intrare aquā
marinā cuꝫ groſſicie ſue admixtionis. ſed
ſpoliauit eaꝫ groſſicie illa ſimulqꝫ ſalſedi
ne ſaporis. ꝑ hoc igr̄ facta ē dulcis et ď va
ſe cereo ſimiliter ſe habet. Inuenitur etiā
ꝑ ebulitionē ꝛ virtutē caloris hmōi admi
xtio. tu em̄ ſcis qa calor ē virtus diſgrega
tiua etherogeneoꝝ hoc ē res diuerſaꝝ na
turaꝝ. Hinc ē ꝙ cum aqua aliquā diu bu
liuerit in vaſe eneo poſtq̄ꝫ ſemota aliq̄n-
tulū requieuerit apꝑebit tibi ſedimē terre
um in fundo vaſis quaſi ꝟtute caloris ab
aqua et pura ſeparatam et hmōi ſedimi-
nis quantitas erit ꝑ quātitate groſſiciei ſi
ue admixtionis quā aqua habuerit Quā
to em̄ groſſior et maioris admixtionis fu-
erit tanto ſediminis hmōi plus habebit.
Hinc eſt ꝙ architectonici ꝓbāt aquas lo
corū in quibus edificia cōſtruenda ſunt.
Utrū aque hmōi ſalubres ſint an noxie.
et que etiā magis ſalubres. Q̄ ſi forte qs
dixerit qa aque naturaliter ſalſe ſint oīs
per hoc ꝙ legit̄ in lege hebreorum dixiſſe
deū. Congregētur aque que ſub celo ſūt ī
locū vnū. Si eī pure erant aque ꝛ dulces
tūc non eſt facta cōgregatio earū in locuꝫ
vnū. Non em̄ eedem aque eē poſſunt ali-
quādo dulces aliquādo ſalſe. ꝛ hoc ē qm̄
purū ꝛ mixtū in om̄i genere corpoꝝ diuer
ſant̄ ſpecie quēadmodū medij calores ꝛ
extremi. In hoc igr̄ dico qa aque ab ini-
tio dulces fuerunt et hoc ipē ordo nature
requirit. purū em̄ mixto ordine nature pu
rius ē ſicut ſimplex ꝯpoſito. quare eadeꝫ
cōparatōe ſe habēt adinuicē dulcedo aq̄
tica et ſalſedo. vtpote effectus ꝛ ꝯſequētia
illarum. Salſedo igr̄ aduenit aquis ſicut
odor ꝛ ſapor ſulfuris. qbuſdaꝫ ex eis hoc
aūt ex multitudine caloꝝ q erumpit ī fun-
do cuiuſlibet maris ex terre viſcerib⁹ vbi
nō dubiū eſt plurimū eſſe calorē qui adu
rens huiuſmōi vapores facit eos amari ꝛ
acuti ſaporis ꝛ etiā odoris hinc ē ꝙ cū ad
mixti fuerint aq̄s efficiūt eas ſalſas ꝛ ama
ras. ſicut apꝑet in lixinia q̄ fit ex ꝯmixtio-
ne cineris aduſti et aqua dulci. Hinc ē ꝙ
lixinia amara ē ꝛ ſalſa. cinis em̄ terra adu
ſta vel incenſa eſt q̄ꝓpter admixtio eius
cū aqua ſalſedinē ꝛ amaritudinē ei⁹ in lixi
nia efficit. quemadmodū manifeſtū eſt in
aqua ſulphurea et in balneis aquarū ſul
phurearū et odoribus eorum.

Propter quid aque que ſub celo fuiſ-
ſe dicūtur ꝑ̄us create ſunt q̄ꝫ ignis vel aer

Si quis autem querat de aq̄s hu-
iuſmodi q̄ ſub celo fuiſſe dicūtur
ad qd create fuerūt cū eadem faci
litate poſſibile fuerit creatori creare quat-
tuor elementa vt corpus illud ꝙ noīe aq̄-
rū intelligitur. Nō em̄ videtur eē ſapiētis
artificis cū per vnū expediri poſſit ab ope
re ꝙ intendit multiplicare vias ꝛ opatio-
nes que nihil adminiculi nihil melioratī-
onis preſtant operi ꝑ̄ncipali. Cū em̄ ptem
corporis illius oportuerit corrumpi in ge-
neratione ignis et aeris ad qd facta ē vel
creata pars illius ad qd iſte labor nature
in corruptionib⁹ ipi⁹ et generatiōis ignis
et aer cū ea facilitate id eſt ſolo verbo ſuo
omnipotenti ſine hūs corruptionib⁹ ꝛ ge
nerationibus creare po tuit ignem ꝛ aera
adhuc em̄ creaſſe videtur partē illā corpo
ris antedicti vt ſolum ea deſtrueret ꝓpter
generationē ignis et aeris. Tu ergo ſcito
quia lex hebreoꝝ non loquitur de genera
tione ignis aut aeris. Sed dicit aquas q̄
ſub celo ſunt cōgregatas fuiſſe verbo dei
in locū vnū aut igitur remanſit vacuuꝫ in
parte loci aquaruꝫ ꝙ nō eſt poſſibile aut
pars aquarū que totū occupabat vſqꝫ ad
ſperaꝫ lune rarefacta eſt et reliq̄ inſpiſſata
ſeu condenſata vt oſtendi tibi vel etiā am
plius aut pars antedicti loci longe minor
q̄ꝫ ante ea illam caperet. Per hanc igr̄ vi-
am videtur eſſe generat⁹ aer. De igne ꝟo
nullam mentionem facit ꝓpheta ille ſapi
entiſſimus hebreoꝝ vel ꝓpter hoc qa nō
ꝓphetari rudi populo curioſa ſed magis
ꝓphetare et docere ipm ſalubria intende
bat. vel ꝓpter hoc qa ignis hmōi multis
ſapiētib⁹ ꝛ doctis adhuc abſcondit⁹ rudi
populo ei⁹ eē icredibile videret̄. Incredi-
bilitas eī magnū ꝛ valď noxiū ē doctrine
ſalutarꝭ ꝛ peccāt graue nō credere ꝓphete
et legiſlatori. fortaſſis aūt ꝛ ob hāc cauſaꝫ
q: noluit populo ī ydolatriā quā ꝑ legē fū
dit⁹ extermiare intēdebat ruere ꝛ incidere
patiſſimo mētionē facere ď igne ꝛ loco ipi
us. Nec memoriā cultureignis q̄ nō ſolū
apď caldeos celeberrima erat. Sꝫ etiā in
terra quā poſtea popul⁹ obtinuit terra ſcꝫ
canaan nō parū frequēs erat facilim⁹ eſſe
erat populus ille in reb⁹ quoꝝ cult⁹ famo
ſiſſim⁹ erat ex ipa ſublimitate locoꝝ ſuo
rū aliqd diuine virtut' et numinis ſuſcita

ſi. Cum eñi tranſferri crederent homines
in deos homies inꝗꝫ q̄s in altū ferri puta
bāt poſt morte̅ corpoꝝ quātofortiꝰ ea q̄ ſp
in alto ſūt deos eēt veneráda numina fa
cile poterāt opinari. Generatꝰ igr̄ videtur
eē ignis ex ſupiori pte aquarū. Illā enim
magis oportuit ſubtiliari ⁊ rareferi. qꝛ etiaꝫ
veriſimile ē vt ſupra dixi tibi aquaꝝ illaꝝ
ptes iuxta appropinquatione̅ ſuaꝫ ad no
biliſſimū ⁊ ſubtiliſſimū corpus mūdi qḋ ē
celū empireū nobiliores fuiſſe atꝫ ſubtilio
res. Stabilitio eē ignis ꝙ ē elementū

Eſſe aūt ignis duabꝰ vijs inuenit̄
⁊ ſtabilit̄ et forte pluribꝰ. Primū
qꝛ mūdus ſublimaris incōpletus
eſſꝫ ⁊ impfectꝰ ſi deeſſet ei q̄rta ps iſta ſue
totalitatis et eēt quodāmō decapitatus ⁊
enormiter detrūcatus. ſi deeſſet ei eleme̅
tū hmōi elemētoꝝ eñi q̄ttuor nobiliſſimū
ignis ē. Alia via qꝛ in mūdo ſublimari eēt
vacuū nature quemadmodū ſi aliq̄ ſpeci
es medioꝝ celoꝝ deeſſet eēt int̄ calores va
cuū nature vt ſupra dixi tibi Amp̄. In
cōpleta eēt vniuerſitas elemētoꝝ ⁊ impfe
cta. Incōpletio aūt ⁊ impfectio vitā mirifi
co dei ope tanꝗꝫ nobili nō poſſunt eē niſi
aut ꝑ impotentiā aut ignorantiā aut aua
riciā vt ita dicā artificꝭ q̄ oīa in vltimitate
elōgatōis ab omīpotēte ſapiētiſſimo opti
moꝗꝫ creatore longe ſunt. Alia via ex radi
cibus. ſi ei frigiditas hꝫ ſubiectū ꝓpriū ne
ceſſe ⁊ calore̅ ſeu caliditate̅ hr̄e ſilr̄ ꝓpriuꝫ
ſubiectū. Amp̄. ſi alterū ꝯtrarioꝝ inuenit̄
ī natura vniuerſi. inuenit̄ ī eode̅ ⁊ reliquuꝫ
q̄re ſi iuenit̄ ī vniuerſo mūdo ſublimaris
corpꝰ frigidū ⁊ humidū naturalr̄. neceſſe
ē ī eode̅ inueniri corpꝰ ꝯtrarioꝝ diſpoſitio
ne̅ ⁊ iuxta hāc viā poſtꝗꝫ iuenit̄ ī vniuerſo
ſublimari corpus frigidum ⁊ ſiccum quod
ē terra deinde frigiduꝫ ⁊ humidum quod
eſt aqua. tercio calidum et humiduꝫ qḋ ē
aer. neceſſario et quarto loco inueniri cor
pus calidū ⁊ ſiccū qḋ ē ignis. Amplius.
ſi frigiditati aſſocietur naturalit̄ due natu
re radicales elemētales. videlꝫ ſiccitas in
terra ⁊ hūiditas ī aq̄. quō nō ſilr̄ ⁊ calidi
tati aſſociabūt̄ alie due ī duobꝰ alijs cor
poribꝰ videlꝫ hūiditas in vno ⁊ hoc ideꝫ
manifeſtū ē qꝛ ī aere ⁊ ſiccitas ī alio ꝙ in
dubitāter ē ignis. Indiciū aūt eē ipiꝰ ignis
⁊ collocatiōis eiꝰ iter ꝯuexitate̅ aerꝭ et ſu
pficie̅ intimā ſpere lunarꝭ ſūt iſlamationes
q̄ fiūt ī ſublimi ⁊ vidētur eē ſtelle cadētes.
Inflamatiōes ei hmōi ex aere eē nō poſ
ſūt cū aer ibi iſlamatꝰ nō ſit. aliogn nō iā
aer eēt ſꝫ ignis ꝑ iſlamatione̅ ei trāſiuiſſet
ī igne̅ ē igr̄ ibi ignis a q̄ fiūt hmōi iſlama
tiōes. Et reuera iſte ignis nō ē ſicut flama
aliogn de nocte totū celū ardere videret̄.
et nulla ex ſtellꝭ apperet. Noſti ei ꝙ viſus
ſtat ī flama ⁊ nō trāſit ea in nullo modoꝝ
Noſti etiā ex alijs qꝛ flama nō ē corpus
ſimplex imo mixtū atꝗꝫ cōpoſitū. Que au
te̅ ſit natura ignis elemēti declarare vꝉ de
terminare non eſt p̄ſentis ꝓpoſiti.

Que vtilitates mundo prouenient ex
igne elemento.

Si quis autem querat que vtilita
tes in mando proueniant ex igne
dico. qꝛ vtilitates vniuerſales ꝓ
ueniunt ipi mūdo ſublimari ex eo videlicet
pfectio ⁊ decor. pfectio ſcꝫ ſue totalitatꝭ ⁊
decor qm̄ ꝑ ipm igne̅ ē mūdꝰ ipſe ſic decet
eū eē. Et etiā ipe aer nō ſtaret impfectione
ſua niſi adiuuaret eū ignis. Scis eniꝫ qm̄
aer īfrigidatur vehemēter motu ſuo q eſt
ei a flatu ventoꝝ ⁊ diſcurſu nubiū. Noſti
etiam quia frigiditas aque multo fortior
caliditate aeris et iure nature nō minus
fortis caliditate ignis. Contraria enim ve
ri nominis ac rationis equalia eſſe ſemꝑ
neceſſe eſt. non effugeret igitur aer neꝗꝫ re
ſiſteret tantis frigefactōibus quare totus
tandem conuerteretur in aquam. Quan
te autem vtilitates et hominibus et alijs
animalibus ex aere ꝓueniant nullū rati
onaliuꝫ latere poteſt. ꝓueniunt igitur vti
litates ab igne hominibꝰ et alijs anima
libus ſicut poſſibile eos a taꝫ remota cau
ſa ꝓuenire et quales etiam poſſibile ē eſſe
ab huiuſmodi corpore.

Utrum aliqua animalia gignuntur ⁊
nutriuntur ab igne.

Si quis autē querat vtrū ignis gi
gnat et nutriat aliq̄ animalia que̅
admodū aer aqua ⁊ terra faciunt
Scito ꝙ quide̅ ſomniauerūt ꝙ ſalaman
dra ſit de huiuſmōi animalibꝰ q̄ ex igne
generantur ⁊ nutriunt̄ ab ipo. Tu aūt iaꝫ
audiuiſti in hijs q̄ p̄ceſſerūt intentionem
meā ſuꝑ hec. Et quoniā omne corpꝰ cuiuſ
cunꝗꝫ animalis ꝯpoſitū ē ex multis ptibꝰ
⁊ mēbris q̄ ſimiliter ꝯpoſite ſūt elementa
te ⁊ mixte cōpoſitū aūt ⁊ mixtū impoſſibi
le ē generare ex vno ſimplici ⁊ etiā nutriri
dico qm̄ neꝗꝫ ex igne elemento nec ex ali
orum quocunꝗꝫ ſolo poſſibile ē generari
animal vel nutriri ab eodem.

Q² augmentū et diminutio marꝭ au-
mentationē et diminutionē luminis lune
ſequatur.

ſ J quis aūt querat q̄liter luna ma
re augeat vel minuat. Dico quia
mare videtur augeri ⁊ minui quā
do nō augetur nec minuiť ſm veritatem.
quemadmodum aqua buliens ex buliti-
one nō augeť imo minuiť. videtur auteꝫ
augeri ꝓpter ebulitionē ⁊ exundutionē ⁊
vas qđ nec plene plenū erat ea videtur ex
ea cumulatū et etiā ſupfluēs hoc aūt facit
apparere additio voporū ex aqua ipa re
ſolutoꝝ ꝑ vehementiā caloris q̄ eleuāt eā
aſcenſione ſua atqꝫ diſpgunt multitudine
ſua. Sic ē et de maribus. Unde feruores
maris ⁊ ebulitiones vocātur mundatōes
huiuſmōi ⁊ fiūt multiplicatiōe ⁊ aſcenſio
ne vapoꝝ aſcendentiū a fundo marꝭ et a
ꝓfunditatib⁹ terrarū q̄ marib⁹ apte ſunt
⁊ ab ipis terre viſcerib⁹ plurimū calorem
habētib⁹ ⁊ hec ē cauſa ſicut iā audiuiſti ꝑ
me ꝓpter quā maria minoris latitudinis
⁊ maioris ꝓfunditatꝭ. fortiores ⁊ altiores
habēt inundatiōes maria ꝟo q̄ ſūt maio
ris latitudinis minores habēt ebulitiōes.
quemadmodū vaſa ſtricti orificij quoniā
patelle ⁊ alia ſimilia vaſa. ⁊ hoc quoniaꝫ
liberiorē ⁊ latiorē exalationē habēt vapo
res huiuſmōi in marib⁹ maiorꝭ latitudis
q̄ꝫ i alijs ⁊ idō nō cogūt aq̄s marinas eoſ
qꝫ leuari vł dilatari. Et qm̄ ſcpſit albuma
ſar in libro ſuo quē vocat itroductoriū iu-
dicioꝝ aſtronomoꝝ q² mare exīt vel efflu
it. in illa regione ſemꝑ cui luna aſcendit ſi
verū eſt ꝙ ego vtiqꝫ nō ꝓbaui nō reputo
longe a veritate. Si q̄s dicat ꝙ mare aſ-
ſurgit ei tanqꝫ duci ſuo vel alias virtutē ⁊
poteſtatē habēti ſupra ipm vel ex aliquo
aſpectu qualē dixim⁹ eē inter ferrū et lapi
dē magnetē de quo manifeſtū eſt ꝙ mag
neti aſcendenti q̄ſi aſſurgēs cōſcendit. Si
cut ecōtrario ſe habet in lapide iaſpide et
lapidib⁹ quos vocāt ſardonites ſi ꝟa ſūt
que dicūt experimentatores de eis dicunt
eñ q̄a fluxū ſanguinis reſtringūt et faciūt
ſtare intra receptacula ſua. et iſte aſpect⁹
eſt q̄ſi timoris. ſtat eñ ſanguis q̄ p̄us flue
bat in p̄ſentia huiuſmōi lapidū q̄ſi formi
det p̄ſentiam eorū poſſibile tamen vt per
virtutē lune intendať frigiditas. Jam au
tē noſti q² frigiditas coagulat vapores in
guttas pluuiales ex q̄bus fiunt inundati-
ones pluuiarū generationes torrentuꝫ ⁊
augmēta fluuioꝝ ⁊ fluminū ꝙ ſi hoc opa
tur frigiditas in ſublimi quātofortı⁹ ſimi
lia ⁊ maiora opabiť in locis inferioribus
vbi ſedes ei⁹ ē ⁊ p̄ncipalitas ꝟtutꝭ ſue. Q²
aūt augmētationes ⁊ diminutiōes mari
um ſequi videnť apparitiones augmēta-
tiones et diminutiōes lumis in luna. vel
inde ē q² virtus lune impediť ex ꝯiūctione
ſolis cū ꝓhibeat radios ſolis ⁊ ꝓpter hoc
virtutē calefactiuā ipi⁹ ſuꝑ terras ⁊ maria
vel q̄a ipa virtus lune impediť ab opati-
one ſua ſuꝑ mare ex ꝯiūctiōe ſolis que cō
ſtat eē cōtrarie operationis ad operatio-
nē lune ſupradicte. quapropter ſicut pau-
latim fit additio ſuꝑ elongatiōe eius a ſo
le ſic fit ꝯfortatio virtutꝭ ipi⁹ donec ꝯplea
tur appitio lumis i ea. ⁊ idō tūc q̄ſi libera-
ta ab ipedimētꝭ ꝯpleť opatio ꝟtutꝭ ei⁹ ſu
per oīne frigidū ⁊ humidū. ꝓpť qđ ⁊ ma
re ⁊ ea q̄ ſupra dixi tibi ē in cōplemēto ſue
augmētatiōis ⁊ inde ꝑ reuerſionē ad ſolē
iuxta apparitionē diminutiōis lumis i ea
fit diminutio eoꝝ hoc ē frigidorū ⁊ humi-
doꝝ tam i marib⁹ aīalib⁹ ⁊ plantis. Q² ſi
dixerit q̄s q² hoc ē ex ꝟtute ſolari ⁊ opatio
ne lumīs ⁊ calorꝭ ipi⁹ cū ei luna fuit ī vlti-
mitate elongatōis ſue ab illo libere opať
ꝟtus ſolarꝭ ⁊ idō facit vaporū maiores et
fortiores reſolutiōes ⁊ inde eſt ebulitio ⁊
augmētatio mariū ꝯfortat etiā ꝟtutes vi-
tales i aīalib⁹ ⁊ plantis ⁊ ꝟtutes ſilr nutri
tiuas ⁊ idō augentur materie nutritiue in
hmōi et ex ꝯſequēti multiplicāť i cerebris
animaliū vapores ⁊ i medullis q̄ꝓpter
fieret ebulitio cerebri in hoīe vł i alio aīa-
li ſi pateret eidē exit⁹ ꝑ fracturam cranei ⁊
forte nō ꝓpter hoc q² cerebrū in ſubſtācia
ſua ad auctū creuerit ſꝫ ꝓpter vapores ad
mixtos ⁊ adiūctos cerebro q̄ exalātes aſcē
ſiōe ſua ptē cerebri ſecū exire cogerēt. hoc
aūt magꝭ eē videtur ex multiplicatiōe ca-
loris q̄ꝫ ex intēſiōe frigiditatꝭ frigiditas ei
magꝭ ꝯſtringit ⁊ minuit ⁊ reſolutionē ꝑ ſe
īgerit quēadmodū et coagulationē per ſe
efficit q̄ contraria indubitāter ē reſolutiōi
et liquefactioni.

Deſtructio errorꝭ aſtronomoꝝ q̄ poſue
runt imaginē fuſam ex ere in ortu ſaturni
vt hominem loqui ꝓbant.

E ſecretis autē et mirificis virtuti-
d bus quas impoſuerunt planetis
huiuſmodi homines ne dubites
eos erraſſe et deceptos aſtucia malignoꝝ
ſpirituū quos greci cacodemones vocant

quorũ vnũ exemplum eſt de virtute quã
impoſuere ſaturno dicentes qꝫ in ortu eiꝰ
ſi quis ymaginem ex ere fuderit loqui vt
hominem ꝓbabit cuiꝰ erroris deſtructio
erit per vias quas dicam. Aut enim intel
ligunt imaginem huiuſmodi ꝑ ſeipam lo
quentem tanꝗ viuificatam et animatam
ortu Saturni aut intelligunt ſpiritum ali
quẽ intrare illam ⁊ loqui in illa. Qꝫ ſi ani
matã et viuificatam illã intelligunt tu iam
noſti quia es. nõ eſt corpus ſuſceptibile vi
te neqꝫ animale vllo modorum et licet fi
guratũ ſit ad modũ organici corporis na
turalis cum membra eius nulli operatiõi
apta ſunt ſicut nec pedes ad ambulandũ
nec manus ad operandũ. nec ligua ad lo
quendum ꝓpter duriciam et inflexibilita
tem eris tu enim ſcis quia opationes ani
males hoc eſt que per mẽbra animalium
fiunt indigent flexibilitate et volubilitate
membroꝝ Ampliꝰ. anima illa aut cre
atur tunc hoc eſt in ingreſſu ymaginis hu
iuſmodi aut erat ante. Qꝫ ſi creatur tũc ẽ
igitur multo nobilior animabus hũanis
que ſtatim intelligit ⁊ ſcit loqui anime au
tem hũane vix multo tꝑe et labore nutri
te ac diligentia doctoꝝ loqui ⁊ intelligere
poſſunt. Qꝫ ſi ante ea ſint. Sequiť hanc
reſponſionem multe queſtiones videlicet
vbi erat. et an felix. an miſera. et an habe
ret ſedem et manſioné ꝓpriam an eẽt va
gabũda. Qꝫ ſi beata erat et in ſede ac mã
ſione ꝓpria que neceſſitas compulit eam
vt illam intraret ymaginem et ſedẽ ac mã
ſionem beatitudinis ſue relinqueret. Si
vero miſera erat ſimiliter ꝗ neceſſitas eã
illuc adduxit vt carcerem imaginis illius
intraret. Si enim inuita ibi tenetur carcer
eſt ymago illa. Si autem volũtarie intra
uit cũ miſera eſſet extra ſperauit igitur ibi
habere aliquã conſolationẽ miſerie ſue.
Quid autẽ vanius cogitari poteſt ꝗ ani
mam intelligentẽ querere ꝯſolationẽ vel
habere in corpe quo ad nullam operatio
nem vti poteſt. hunc quidẽ anime noſtre
multiplices cõſolationes ⁊ delectationes
per operationẽ ad ꝗs vtuntur corpibꝰ vel
membris eorum. Amplius. Si inuita
intrauit quo vel compellente vel cogente
ſic incarcerata eſt. Sequiť etiam ex hoc vt
iniquitas pariter et credulitas ſic carcerẽ
fabricare vel edificare anime illi niſi torto
rem eius iuſtum eſſe ꝗntũ ad hoc cõſtite
rit. Qꝫ ſi saturnꝰ tortor ẽ ⁊ icarcerator ani
me illius peccauit igitur anima hec vel ſa
turno vł alias. peccatrix vero anima qua
lia loqui poterit. diuinationes eñ et reue
lationes nõ loquetur obtenebrata pecca
tis. artes autẽ et ſcientias vbi didicit ꝑter
verba autem artiũ et ſcientiarũ nõ optet
nos alia querere cum illis habundemus
Preterea ꝗliter in ortu Saturni potiꝰ ſit
iſta incluſio vel incarceratio ꝗ alia hora
vel tempore. Qꝫ ſi fuerit anima huius va
gabunda non habens certam ſedem vel
manſionem qua de cauſa ſpectat ortũ ſa
turni vt intret huiuſmodi manſionem an
forte qꝛ ſaturnus ſolus poteſt ei preſtare
huiuſmõi manſionẽ an quia in ortu ſuo
ei eſt cura ꝰ hoſpitandi huiuſmõi anima
et alia hora nõ. Amp̃. manifeſtũ ẽ qꝛ
nulla anima indiget huiuſmõi corpe cũ
nec eius pfectiões aut opationes ꝑ hmõi
corpꝰ adiuuari valeãt vllomõ. ꝗntum ad
ipam igiť ſupuacuus ⁊ ꝑſus inutilis eſt.
tam ingreſſus eiꝰ in illud tam habitatio
eiꝰ in illo. Siſr et ꝗntũ ad ipam ymaginẽ
Nihil eñ boni vł melioratiõis aduenire
poteſt ymagini ab anima vel ꝑ illã qꝛ nec
vita nec ſenſus nec aliqd aliorũ ꝗ ab ani
ma debẽt ꝓuenire corpibꝰ. Saturno ꝟo ꝗ
vtilitas ẽ ex hoc niſi forte dicat qs qꝫ eſt ei
veneratio ꝓpter hoc ⁊ adoratio. Si ei ea
eſt ſaturni poteſtas vel virtus ⁊ poſſit da
re animã intelligentẽ ⁊ loquentẽ qd reſtat
niſi vt adoreť ⁊ colať tanꝗ deꝰ verꝰ. De
hoc aũt an poſſit cadere in bonã aliquam
creaturã intẽtio iſta ⁊ volũtas vt velit ex
hiberi ſibi hmõi cultũ. mlťa tibi ſcpta ſũt
ꝑ me In qbꝰ declaratũ ẽ tibi qꝛ ydolatria
iiuria ẽ intollerabilis ⁊ ꝯtumelia dei altiſ
ſimi ⁊ offenſio eiuſdẽ grauiſſima. ꝑ quam
neceſſe ẽ eũ iraſci exercẽtibꝰ illã. et qꝛ ꝑ eiꝰ
irã ꝓueniũt mala mortalibꝰ ꝗ nec ydola
auertere poſſũt vllo modoꝝ ab eis. Amp̃
ſi creať anima hmõi in hora illa in ortu vł
delicꝫ ſaturni cũ creatio animarũ opatio
ſit ꝓpa dei altiſſimi niſi erit ſapiẽtia illius
ſi creat eã hmõi corpi ereo. vł ꝓpter illud
cũ ꝑſus inutilis ſit vterqꝫ amborũ ꝯiũctio
vbi bonitas eiꝰ q animã illã impfectã cre
at ꝗntũ ad pfectiões ꝗ debẽt ei eẽ ex corpe
ſeu ꝑ corpꝰ maxime ſi volũtarie eã creat.
ſi aũt inuitus niſi eiuſdẽ potentia

Alia deſtructio eiuſdem erroris.

Q Uod ſi dixerit quia nõ anima eſt
ſed ſicut ſpiritus eſt aut angelus q
in ymagine huiuſmodi loquitur,

Jam ſerit multas queſtiones a quibus ſe
expedire non poterit. Primum quia ſpiri
tus abſtracti qui anime nō ſunt non indi
gent huiuſmōi corpibus nec etiā alijs cuʒ
nulla operatio eorum vel in corpe vel per
corpus fiat. Q̄ꝛ ſi in arepticijs vel demo
niacis huiuſmodi ſpiritus videantur quā
doqꝫ loqui illa tamen opera nō ſūt eorū
per ſe. imo ipſius hominis q̄ loquitur in-
dubitanter nō cogitationes ſuas ꝓprias
ſed ſuggeſtiones demoniacas. hoc eſt q̄s
pingit in ymaginatione ipſius huiuſmodi
ſpiritus et ſunt huiuſmōi locutiones ſimi
les mente captorum aut alienatoꝝ ſermo
nibus interdum. Interdum auteʒ ſunt lo
cutiones exp̄mentes reuelationes ipſorū
demonū et inde vocantur diuinātes quo
cunqꝫ aūt modo fiat ſiue per alienationē
ſiue non ſemper ipſe homo loquitur q̄ vo
catur demoniacus vel areptici⁹ quemad-
moduʒ in ꝓphetis quia ſiue loquātur ex
ſeipſis ſiue ex ſpiritu dei ſemp̄ loquit̄ ipſi
ꝛ tamen dicitur loqui in eis ſpiritus dei.
Q̄ꝫ autem quibuſdam viſuʒ eſt ꝙ diuer-
ſis vocib⁹ loquatur ipſe homo demonia-
cus et demoniū in ipſo et q̄a vox vero ipſi
us hominis clarioꝛ mihi etiam quādoqꝫ
viſum eſt ex aſſertione aliquoꝝ qui huiuſ
mōi diuerſitatē vocuʒ ſe audiuiſſe crebro
mihi narrabant ꝛ putabam hanc eſſe cau
ſam in hoc ipſam naturalē aptitudinem ꝛ
ad aptationem membroꝝ vocaliū ad vir
tutem loquendi que ꝓp̄a eſt anime et ꝓ-
pter hoc expeditius et melius vti ipſaʒ ani
mam mēbris huiuſmodi q̄ꝫ ſpiritū demo
niacum cui nec virtus huiuſmodi natura
lis ē nec ipſa cōiunctio et applicatio inſtru
mentorum vocalium naturalis quemad
modū anima humana melius et expedi-
tius vtitur ad gradiendū inſtrument̄ na
turalib⁹ ſcilicet pedibus q̄ꝫ ligni pedibus
vel inſtrument̄ alijs in naturalib⁹. Mo-
dis igitur omnib⁹ inutilis ē ingreſſus hu
iuſmōi ſpirit⁹ et habitatio ipſi⁹ in talem
ymaginem. Q̄ꝫ ſi dixerit q̄ꝛ hominib⁹ vti
lis eſt ꝓpter reuelatiōes futuroꝝ ꝛ occul-
torum vt p̄muniant̄ de hijs homines vel
ſaltem ipſe factoꝛ ymaginis hmōi. Reſpō
deo quia adhuc ſuperuacua ē ymago hu
iuſmōi cū ad reuelatiōes hmōi et diuina
tiōes tales nihil poſſit penit⁹ op̄ari ad lo
quelā em̄ om̄ino inutilis eſt ꝛ ſcd̄m p̄tes ꝛ
ſcd̄m totalitatē ſuā Ampli⁹. ſi tanta cu
ra eſt ſaturno vt ſciantur futura ꝛ occulta
per aliqueʒ ſpiritum cur laborare volunt
homines in fabricādis ymagininib⁹ cum
p̄ ſolum ſpiritū huiuſmōi tales reuelatio
nes et diuinationes fieri poſſint. Am
pli⁹. vnde venit huiuſmōi ſpirit⁹ non du-
bito quin reſpondeat ſi vel modicū de ta
libus nouit. quoniā de celo ſaturni quem
admodū et ariſtoteles credidit ſibi adue-
niſſe ſpiritum de celo veneris et habuiſſe
eum familiarē familiaritate que ſolet ha
beri cum ſpiritibus huiuſmōi. Thoꝛ etiā
in libello deteſtabili quem ſcribit de ſtati
onibus ad cultum vener̄ ꝓmittit culturā
illam exercentib⁹ quia Ven⁹ mittet ei ſe-
ptem angelos obedientes vniuerſis bene
placitis eorū et iuſſis quare indubitanter
ſimiliter ſenſit de ſaturno videlicet ꝙ ſpi-
ritum de celo ſuo mitteret in ortu ſuo qui
loqueret̄ in ymagine erea tunc fuſa. Mi-
rabile autem videtur nuge credulitas vel
opinio huiuſmōi q̄ facta ē hominib⁹ ꝛ cū
omnia p̄ſcrutatus fueris nō inuenies cau
ſam aliam que eos adhuc induxit niſi er-
roꝛ quo crediderunt ſaturnū eius eſſe vir-
tutis et poteſtatis vt hoc poſſet ſcilicʒ mit
tere ſpiritū in ortu ſuo qui in ymagine hu
iuſmōi crederetur loqui et eſſe tantaʒ ve-
nerationem eiuſdem in ymaginis huiuſ-
modi fuſione tanqꝫ ei caram et dilectā vt
eaʒ tāta mercede remūeret videlicʒ vt ſpi-
ritū de celo ſuo mittat ymaginē ei⁹ in ortu
ſuo fundēti. quare fuſio huiuſmōi cultus
ē indubitāter ſaturni. Jam autē feci te ſci-
re de cultura ſtellarū q̄ꝫ erronea et q̄ꝫ ipſa
quāqꝫ noxia ſit exercētib⁹ eam ꝛ ꝙ vana
ſit et inutilis modis omnib⁹ et ꝓpter hoc
nō oportet me in hoc ampli⁹ laborare ni
ſi in deſtructione huiuſmōi erroris. quo
crediderunt ſpirit⁹ de celis deſcendere ad
cultores ſtellarum om̄imodo em̄ ignora-
re ſtatum huiuſmōi ſpirituuʒ. Subſtācie
eniʒ abſtracte om̄es que immunes ſunt a
corruptione viciorum et peccatoruʒ ex ne-
ceſſitate in ſtatu ſunt felicitatis et beatitu-
dinis. Cum enim immunes ſint per oēm
moduʒ a culpis. Immunes ſunt ex neceſ
ſitate et a penis que ē cauſa culparum irro
gantur dei altiſſimi iuſticia et iudicio. Cū
autē abſtracte ſint a materijs paſſibilib⁹
videlicet corporibus immunes ſunt ex ne
ceſſitate a penis que comitantur paſſibili
tatem corporum vel potius ſequūtur q̄re
nullo genere penaꝝ affligūt. q̄a igit̄ nihil
eſt ꝙ diuidat inter ipſas ꝛ creatorē nihil ē

ꝙ abſcondit faciē eius. q̄ eſt in vltimitate
luminoſitatꝭ et pulchritudinis ab eis qua
propter neceſſe ē eos videre abſq̃ vllo im
pedimento luminoſitatem et pulchritudi
nem creatoris. Jam autem patefactū eſt
tibi quia hec ē gloria virtutis intellectiue
⁊ hoc eſt quoniā ipa eſt plenitudo ſeu pfe
ctio vltima poſſibilitatis ipius Juxta hūc
modum neceſſe eſt eos ſe habere ſm vtu
tem ſuam nobilem motiuā que eſt volun
tas vel amor ad bonitatem ſiue ſuauita-
tem creatoris quare quemadmoduꝫ irra
diantur ⁊ delectantur luminoſitate ⁊ pul-
chritudine creatoris q̄ntum ad vim ſuam
intellectiuam. Sic neceſſe eſt vt implean
tur et delectentur bonitate ipius delecta-
tione q̄ merito beatitudo dicatᷣ. hec autē
eſt que ſola beatitudinis nomine digna ē
que in vltimitate elongatiōis longe facit
ab omni moleſtia et implet in vltimitate
plenitudinis obtinentem. Ultimitas aūt
plenitudinis eſt que nihil omnino vacui-
tatis incōtinenter relinquit deſideriuꝫ au
tem ⁊ ſignū eſt et effectus vacuitatis ſpiri
tualis i. ē vacuitatis cordis. quemadmo
dum ad fames et ſignum eſt et effectꝰ va-
cuitatis ſtomachi ſiue ventris. Et genera
liter omne deſideriū et fames et ſitis ē ſpi
ritualis. Quare omnes ſpiritus abſtracti
quos vel peccatum non obtenebrauit vł
malicia nō corrumpit in felicitate ſunt vel
naturalis cuiuſdam beatitudinis que eſt
vltimitas perfectionis in huiuſmodi ſub
ſtanciis vel in felicitate glorie que ē incō-
parabiliter pfectio nobilior et plenitudo
deſideriorum cumulatione atq̃ iocūdior
Et dicūt ſapientes xp̄ianoꝝ ꝙ beatitudi-
nem priorem naturalem habuerunt om-
nes abſtracti ſpūs anteq̄ꝫ malicia peruer
terentur et caderent illi qui vocantur ma-
ligni ſpiritus. Secunda vero que ꝓpria
nominatione gloria vocatur collata ē in
bonitate ſua naturali perſiſtentibus que
bonitas et beatitudo magna eſt ⁊ pfectio
multe pulchritudinis et deſiderabilis ſua
uitatis ꝙ pauca cōſideratione atq̃ leuiſ-
ſima tibi videre facile eſt. Tu ergo diligē-
ter attende iſtas duas perfectiones ⁊ vlti
mitates ordinū ſuarum quas nominaui
tibi. Similiter ⁊ duas viſiones diuine lu
minoſitatis et pulchritudinis. Non enim
dubitandum eſt quin huiuſmodi ſubſtā-
ciis fuerit naturalis dei cognitio magna ⁊
lucida anteq̄ꝫ quidem eorum ꝓpria mali

cia de ſtatu ſuo caderent et propter hoc hu
iuſmodi cognitionem viſionem dixi. Ex
hijs igitur manifeſtum eſt. nullum huiuſ
modi ſpirituū deſcendere vel ad loca vel
ad ſtatuas in quibus miſſi ſint deſcende-
re inq̄ꝫ ſponte vel volūtate ſua. Quis au
tem dubitat quin exiliū et carcer miſeros
eos faciat qui inuiti tenentur in illis Nul
lus etiaꝫ dubitat quin regio iſta terreſtris.
exilium ſit ad patrie celeſtis operationeꝫ.
imagines vo ſpiritibus in eis recluſis vt
ipi putant carceres eſſe certiſſimum eſt. ſi
inuiti in eis teneantur. Manifeſtū igi
tur eſt ex hiis quia non propria voluntate
deſcendunt in iſtos carceres et exiliū. de-
ſerta et quaſi ſpreta felicitate in qua ſunt.
Qꝰ ſi dixerit quia voluntarij deſcendunt
vt conſulant hominibus ꝓpter quid igitᷣ
expectant ortum Saturni cum nō magis
homines indigeant vtilibus et bonis cō
ſilijs in illo tempore q̄ꝫ in alio. Amplius.
Ad quid requiruntur huiuſmodi ima
gines niſi quia ſaturnus magis ꝓpicium
ſe exhibet ꝓpter imagines huiuſmodi. ꝙ
ſi eſt fiunt igitur in venerationem ſaturni
et ita iam deueniſti ad ydolatriam ipius
que tam tibi deſtructa eſt. ita vt nulla de
vanitate et noxietate eiꝰ relicta ſit tibi du
bitatio. Amplius. ſi tanta eſt benigni-
tas ⁊ ꝓpiciatio Saturni in homines cur
tam paucos tanq̃ raros mittit huiuſmōi
ſpiritus ad conſulendum eis. Ampliꝰ
ſi quot ymagines fieri poſſunt in ortu eiꝰ
tot ſpiritꝰ mittat Saturnus poterit igitur
fieri per multiplices imaginum huiuſmo
di vt vel pauci vel nulli ſpiritus remane-
ant in celo eiuſdem. Amplius. aut ſua
det ſpiritibus venire in huiuſmōi imagi-
nes ſic patas aut cogit eos. ſi ſuadet. aut
ſcienter igitur acquieſcunt ei. aut ignoran
ter. Si ſcienter hoc eſt ſi ſciunt ꝙ ſuadet
eis ſubire exiliuꝫ et intrare carcerem qua
liter igitur acquieſcunt ei niſi. quia ſtul-
tiſſimi ſunt imo dementes. Stulti autem
et boni ſimul eſſe non poſſunt et mlto mi
nus beati q̄liter mali ſimul ⁊ miſeri ſunt.
tales autem ſpiritus et vulgos vocat dya
bolos atq̃ demonia peſſima. et greci ca-
codemones. De quibus conſtat ꝙ non
ad conſulendum hominibus appropin-
quant ipſis ſed vero ignorant q̄ꝫ noxia ſit
eis huiuſmodi ſuaſio Saturni. hoc eſt fri
uoluꝫ cū tante tenebroſitatꝭ ignorātia vix
etiam ſtultiſſimos homies cadere poſſit.

Scôm hoc et ipſe. Saturnus ſi in eadem ignorantia eſt ſtultiſſimus eſt. Si vo ſcit tam noxium eẽ ꝙ eis ſuadet deceptor eſt eorum et ꝑditor peſſimus Q̃ ſi dixerit qꝛ cogit eas tunc tyrannidem violentiam exercet in eos et cogit ipos vt miſeri fiant. q̃ ꝓpter ꝛ ipe maligniſſimus et ideo miſerrimus quare de celo cum malignis ſpiritibus detrudendus. et ab optimo creatore atq; iuſtiſſimo in eodem nullatenus ſuſtinendus. Amp̃. Spiritus huiuſmôi ordine et iure naturali longe nobiliores ſũt atq; ſublimiores omnibus corropeis ſubſtancijs quare nullomõ ſubdite eis naturaliter. Nõ habet igitur ſtella ſaturni poteſtatem in huiuſmôi ſpiritus. ꝛ ideo nec coactionez neq; cohertionem in eos. Q̃ ſi dixerit qa nõ ſtella Saturni cogit eos. ſed ſpiritus qui preeſt ſtelle et toti celo eiꝰ et omnibus ſpiritibus qui in eodem ſunt aut igitur ipi mali ſunt qui rebellant principi ſuo volentes ei obedire ſpontanei cũ adhuc naturali ſubiectiõe teneantur aut ipe malus qui imperat qđ non debet. Si eniꝫ imperat qđ debet mali ſunt qui non niſi inuiti ei obediũt. Si vero imperat qđ non debet malus eſt ipe et abutens pace ſua. quare auferenda fuit ei iam dudum poteſtas illa. Si vero dixerit quia bonus eſt ſpiritus ille et boni ſubditi omnes ſpiritus ꝛ libenter veniunt iuſſi in iſtam regionem. et in ymagines ſic eis ꝑparatas vt cõſulant hominibus et aliter etiã eis fuiant. Sed quis nõ ſuſpicetur eos eſſe malos et diuini cultꝰ vaniſſimos ambitores. quando ad ꝯſulendũ hominibus niſi ꝓ̂us ſibi fabricatis ymaginibus deſcendere volunt quis nõ videat ꝙ huiuſmôi ymaginum fabricatio cultura ſit manifeſta ſaturni.

Q̃ omnia iſta que fiunt ꝑ ymagines maligniſſima fiant demoniorum aſtucia

i N huiuſmôi igitur nihil aliud tibi opinanduꝫ eſt niſi ꝙ iſta ẽ maligniſſima aſtucia demoniorũ vt ſuggerant hominibꝰ ſe in huiuſmôi ymagines deſcendere vt ad earũ fabricationẽ que reuera ydolatria eſt et ad obſeruancias cõſtellationũ ſub qbus fabricãde ſunt eos inducant. hec autem omnia apte vergunt in ſeruitiũ ſtellarum ꝛ ꝓpter hoc cõſequenter in offenſam creatoris ꝛ auerſionem a cultura ipſius et veneratiõe. Jam igitur multis experimentis cõpertũ eſt qꝫ huiuſmôi demonia vel reſoluebant ymagines ſuas vel cõfringebant ad p̃ceptum veroꝝ veri ac ſummi dei cultoruꝫ ꝛ fugiebant a facie ipoꝝ niſi et maliciã ſuam clamore valido publice cõfitebantur ꝓpter qđ de toto orbe. exceptis quibuſdaꝫ barbaris ꝑtibꝰ fugata ſunt et ydolatria exterminata ꝛ intelligentes populi ſeductiões eoꝝ receſſerunt ab eis reuerſi ad creatorẽ benedictum ſuſcipientes culturã venerationis ipius. Jn quo et facta ſunt illa mirabilia ꝙ et demonijs importabãt ꝛ ab hominibus quos vexabãt eoſdeꝫ eijciebant hoc igitur exemplũ debet tibi ſufficere cuꝫ eis que audiuiſti ſimilibus de illuſiõibꝰ demoniorum in huiuſmôi et de mirabilibus que malefici ꝛ decepti homines facere credebãtur ꝑ virtutes ſtellarũ ꝛ ymagines huiuſmodi. Similiter et de figurꝭ q̃s vocant in libris ſuis anulos ſigilla. characteres et ymagines planetarũ que ymagines nõ ſunt ſĩilitudines aliquoꝝ animalium. ſed ſunt quidẽ characteres. hijs autẽ quattuor generibus tantas virtutes attribuũt vt ꝓpter eas totã ſcientiã ſtellarũ credentur eẽ inuentam. Jam autẽ expediui ꝛ me et te in alio tractatu et declaraui quia nulla eſt virtus verboꝝ aut characterũ ꝑ ut ipi opinati ſunt ꝛ hoc credo ſufficere tibi de hijs.

De inferno.

i Am igitur ꝑuenit adhuc rationatio inueſtigatiõis iſtius q̃ inueſtigaui hactenꝰ ꝑtes vniuerſi corporei videlicet ꝙ quindecim ſunt partes iſte ſiue corꝑa magna ex qbus cõſtitutũ videtur vniuerſum iſtud videlicet celoꝝ quos nominaui et numeraui tibi elemẽta quattuor et corpus qđ ꝓpheta vocauit aquas que ſuꝑ celos ſunt qđ celũ aqueuꝫ ꝛ aqueam regionẽ quidẽ nominant potius quia ex aquis que ſuꝑ octo mobiles celos erãt factum. q̃ꝫ ex veritate ſubſtãcie ſue licꝫ lex hebreorũ de eius generatiõe vel factione taceat ſicut de generatione aeris et ignis ꝛ iam dedi ſuper hoc cauſam. quoniã nõ erat intentio ꝓphete neq; officiũ ꝓpheta ri eruditis ꝛ ſapientibus ſed magꝭ ſimplici ac nuda veritate cõmunitatẽ populi hebreoꝝ inſtrueret et de hijs que populum illum ad ſuſceptionẽ legis quã ad eũ ferebat et diuini cultus inſtrueret. Q̃ autem ptholomeus poſuit qbuſdam ſtellis fixis motũ propriũ ad ſucceſſionẽ ſignoꝝ duo

decim et ſuꝑ polos circuli ſignoꝝ̄ cogit et
neceſſitate illū ponere vl' celū hūc ſiue orbē
reuoluentē eas vl' celos plꝰes iuxta numeꝝ
eaꝝ q̄ꝫ ſi veꝝ ē neceſſe eſt magna mūdi cor
pora plura eſſe. Inueſtigare autem et de
hijs que dixi tibi et de hoc ſermone. Pto
lomei vſq̄ꝫ ad verum et certum et ad mo
dum difficile eſt mihi ⁊ longe eſt ab inten
tione mea in hoc tractatu ſufficiat ergo ti
bi audiuiſſe a me de hijs rebus ea que cō
uenientiora ſunt intentioni ꝓphetice ⁊ ve
riſimiliora et forſitan veriora.

Stabilitio loci qui vocatur infernus.

r Elinquitur ergo mihi poſt hoc cō
tinuare ſermonem et ſtabilire lo
cum qui vocatur infernus quoni
am credulitas ipſius vtilis eſt valde et er
rores circa ipm̄ noxij et impediētes corre
ctiones hominū a vicijs ſuis ⁊ peruerſita
te morum ſuorum. quare manifeſtū eſt in
ueſtigationem eius atq̄ꝫ ſtabilitionē eſſe
ipſius euidentis eſſe vtilitatis ad ea que ꝑ
dixi. Dico igr̄ quia iam claruit tibi ex alijs
veritas felicitatis animarum humanarū
quare et veritas miſerie earundem et pro
pter hoc cum locū habeat certū ⁊ proprium
vera felicitas earū neceſſe eſt verū et pro
priū locum habere veram miſeriam ipſa
rū. quia igitur locus ſupremꝰ declaratꝰ ē
locus eſſe vere felicitatis ipſarū ꝯueniens
eſt vt locus infimus ſit locus ꝓprius vere
miſerie earundem. Non enim debet eſſe
minor diſtantia inter veraꝫ felicitatē illa
rum. et veram miſeriam earundem q̄ꝫ in
ter loca congruentia huiuſmodi ſtatibus
ipſarū. Maxima autem diſtantia nō ſolū
localis ē inter ſupremū et infimū. ſed etiā
multiplicium cōtrariarū diſpoſitionū q̄les
ſunt ſuꝑmitas ⁊ īfinitas amplitudo ⁊ an
guſtia luminoſitas et tenebroſitas. Sta
bilitas ⁊ inquietudo ⁊ m'ta alia. Infimū
autem vniuerſi corporis mediū terre ē qđ
etiam cor terre nominat̄.   Ampliꝰ. Cū
inueniatur in vniuerſo vera felicitas ani
marū humanarum et propꝰus locus eius
videlicꝫ ſuꝑmus quē celū empireum tam
frequēter nominari audiſti. Similiter in
ueniatur in eodē vniuerſo medius ſtatus
ỽe felicitatꝭ et ỽe miſerie et quaſi mixtꝰ ex
ambobus et hic eſt ſtatus in quo ſumus.
Similiter et locus eiꝰ ꝓꝑus habitatio ſcꝫ
ſuꝑ terram in qua moramur. Inuenietur
igitur in eodeꝫ vniuerſo vera miſerie ani
marū humanarū locus eius ꝓprius pro

portionabiliter ꝓut poſſibile eſt ab alijs
remotus ⁊ hee quidem rationes pene na
turales eſſe videntur. Tercia ỽo ratio ſi
militer naturalis videri poteſt cum enim
vniuerſum velut domus quedam ſit crea
toris qui eſt dominus omniū ſeculorum.
et rex ac rector vniuerſi neceſſe ē vt domꝰ
eius completa ſit totalitate partiū ſuaruꝫ
et oportunata ſufficientia congruentium
officinarū. cum vero nō dubitas q̄ꝫ neceſ
ſarius ſit carcer in omni regali palacio atꝫ
habitatione ꝑſertim vbi tanta multitudo
latronum etiam et aliorum iuſticiandoꝝ

Amplius. Nulla eſt ciuitas ordinata
cui bonus rex preſideat et bono magiſtra
tu regatur que non habeat locum exercē
de iuſticie. Cum igitur certum ſit ⁊ omniū
phyloſophoꝝ conſenſione firmatum vni
uerſum ſeu mundū eſſe ciuitateꝫ dei altiſ
ſimi in qua ciues ſunt homines et angeli.
hic omnis eſt vniuerſe ſubſtācie ſpiritua
les abſtracte exceptis demonibus malis
qui ſcđm ſtatum malicie ſue. ⁊ etiam locū
quem nunc habent et queꝫ habituri ſunt
iuxta fidem et doctrinam chriſtianam nō
ciues ſed exules reputandi ſunt quare ne
ceſſe eſt hanc ciuitatem que deo altiſſimo
rectore ⁊ rege regitur ⁊ magiſtratui ab eo
inſtituto locum habere vniuerſalē cōmu
nem et approꝑatum exercende diuine iu
ſticie. eius inq̄ꝫ iuſticie que ꝓcedit ex vni
uerſali eiuſdem iudicio. ꝙ tibi ſtabilietur
in ſequentibus videlicet in capitulo de re
nouatione vniuerſi. et hic eſt locus quem
infernum intelligunt tres leges cōmunes

Amplius. Cum locum ꝓprium et de
terminatum habeant remunerationes eiꝰ
⁊ premia perennes ⁊ perennia neceſſe eſt
vt locum ꝓpriū vindicte eiuſdem ꝑpetue
quarū ꝑpetuitas tibi in alijs patefacta eſt
etiam ſtabilita.   Ampliꝰ. Cum inueni
atur pura felicitas animarū humanarum
et inueniatur eiſdem pura miſeria neceſſe
eſt vt et huiuſmōi miſerie ſit locus ꝓpriꝰ
Iſta autem habitatio in qua ſumus non
eſt congruens pure miſerie vllo modorū.
cum et lucem habeat et multa alia que in
habitantes delectantur. et licet per modi
ca felicitatis aſperſione demulcēt vtcūq̄ꝫ
atq̄ꝫ deliniunt. pura aūt miſeria nec vera
nec pura eſt niſi ſit vniuerſalis. quare ne
ceſſe eſt locum eius ꝓprium non ſolū ni
hil habere ꝙ delectare poſſet aut aliqua
tenus delinire ſeu demulcere inhabitantes

ſmo quicquid habet locus huiuſmōi tor-
queat illos et aliquid miſerie ingerat illis
Amp̄. ſicut locus pure ac vere vniuer
ſalis felicitatis nihil habet ꝙ nō addat fe
licitati aut glorie inhabitantiū ip̄um. Sic
neceſſe eſt vt ꝓprius locus pure ac v̄e vni
uerſaliſꝙ miſerie. nihil habeat ꝙ nō ad-
dat miſerie. et ignominia detentoꝝ i eadē
Amp̄. ſicut poſſeſſores p̄nominate fe-
licitatis nō ſolū longe ſunt ab hominibꝰ
malis. ſed etiā cumulati ſunt plenitudine
bonoꝝ. que deſiderari ꝑmittit et de q̄bus
gaudere poſſeſſores ſuos patit̄ huiuſmo
di felicitas. Sic neceſſe eſt prefate miſerie
addictos nō ſolū longe eſſe ab hoībꝰ bo-
nis que miſeriam huiuſmōi vel tempora
re vel lenire vel minuere poſſint. ſed etiā
affligi omnibus malis vt nihil in inferno
vacet a tormento eoꝝ qui creatori placere
et ſeruire recuſauerunt. Cuiuſmodi autē
corpa habeat infernꝰ videlicet cuiuſmodi
ignem. hoc enī manifeſte ſenſerunt q̄cun-
ꝙ de eo recte ſenſerūt et tres leges in hoc
manifeſte conueniūt. Cuiuſmodi vero ſit
ignis ille. et qualiter cruciaturus animas
nō ſolū corpa. et ip̄a corpa abſꝙ ꝯſumpti
one et an alia corpa ſint ibi et q̄ ſint illa al
teriꝰ ē inueſtigatōis. Et ꝓpter hoc creator
bn̄dictus dedit exemplū huiuſmōi mira-
biliū. creans hic in arā ſcilicꝫ habitatione
ignē. q abſꝙ leſione corpoꝝ cruciat intol
lerabiliter animas appropinquantiū atꝫ
tam gentiū et dicit̄ ignis ille eē in regno ſi
cilie vel ꝓpe illud vt totaliter admiratio ⁊
dubietas huiuſmodi hoim. q̄ admirātur
et credere nolūt. ꝙ ignis q vtiꝙ corpus ē
agere poſſit in ſpirituales ſubſtācias quo
rū admiratio nō tam ridēda ē ꝙ̄ inſania
reputāda et hoc ē q̄m in ſemetip̄is et iugit̄
ſentiūt ⁊ i alijs vidēt. Sentiūt ei animas
ſuas pati ab igne ſꝫ ꝑ corpa ſua vt dicunt
⁊ affligi eas nō dolore ꝯpaſſionis ſed ip̄o
cruciatu veriſſime paſſionis ⁊ multum di
ſtat alter ab altero nec poſſūt vllo modo
negare q̄n caro paciat̄ leſionē ab igne ſci
licet vſtionē aut ꝯſumptionē ⁊ hoc palam
⁊ manifeſte confiteturomnis anima vide
licet ſe dolere ſe affligere. ſeu cruciari ab
igne. nec vllo mō dicit anima ſeip̄aꝫ intel
ligēs aut cognoſcens ſe cōſumi ab igne ⁊
diſſolui eſſencialiter licet dicat ſe ardere ꝑ
ꝑ tervehementē ſenſū caloris. Si ergo per
corpus in quo ē. ita cruciat̄ aīa hūana ab
igne iſto q ē apud nos quātofortiꝰ ab illo
infernali q incōꝑabilitēr maiorꝭ ē fortitu-
dinis. Qꝭ ſi dixerit qꝛ hoc ē ꝑ corpꝰ. ſꝫ nō i-
mediate patit̄ ab igne. Rn̄deo qꝛ hoc nō
ē niſi ꝑ corpꝰ. iam inflamatū ab igne vel ꝑ
ſpiritus q indubitāter corpa ſunt inflama
tas ad hoc igr̄ deducit eos iſta cōcinatio.
vt a ſuo corpe ſed inflamato vel a medijs
ſpiritibus inflamatꝭ paciat̄ aīa exiſtēs in
corpe q̄re imediate patitur ab ip̄o igne vi
delicet q in corpe eiꝰ inflamato ē ⁊ in ſpiri
tibus. Inter ſpiritus ei illos ſiue ignē q̄ in
eis ē aut ardorē et animā ip̄am nihil ē me
diū. Nō mirētur igr̄ de cetero neꝙ ambi-
gant anime hūane ſe poſſe pati ab igne il
lo q longe fortioris ē v̄tutꝭ igne qui apud
nos ē viſibiliter ⁊ ab iſto viſibili ſe taꝫ du
re et dire ſentiant cruciari. Audies autē ꝑ
me alia ſuꝑ queſtione iſta ſi de ſtatu ani-
marū poſt corpora ⁊ d̄ ſtatu corpoꝝ reno
uatoꝝ ꝑ rationē q̄les in inferno futuri ſūt
poſt vniuerſale dei iudiciū tractare ⁊ ſcri-
bere mihi deus donauerit. Recurrāt igit̄
anime hūane ſuꝑ iſta queſtione veritatē
ignorātes ad ſenſum ꝓpriū. Senſu enī in
digēt ꝓculdubio q ſuꝑ hac re dubitant et
etiā pena nō minꝰ indigēt q̄re ſenſu ſimul
et pena tollet̄ hmōi dubitatio ab eis.

Stabilitio ameniſſimi loci q vocatur
paradyſus terreſtris.

p Oſt hec incipiaꝫ loqui de parady
ſo terreſtri quē plantaſſe deuꝫ ab
inicio vl' ad orientē legis hebreoꝝ
lator eundēꝙ ꝓpheta aꝑte dixit. Sūt eti-
am de eo narrationes hyſtoriagraphorū
ſꝫ ⁊ teſtimonia exꝑimētatoꝝ q eū ſe vidiſ-
ſe teſtati ſunt et poſteris crediderūt. Atte-
ſtat̄ aūt ⁊ eiꝰ eē vel eſſenciā q̄ttuor noliſſi-
ma flumia. videlꝫ geon. q nūc nylus dicit̄
Scōm phyſon quē nūc garigen homies
appellant̄. Tigris et eufrates q antiq̄ no
mina ſoli retinuerūt. Atteſtant̄ aūt ip̄i eē
paradyſi ꝑ hoc ⁊ indicāt ip̄m eſſe ꝑ hoc ꝙ
ortus eoꝝ nec ex maribꝰ nec ex fontibꝰ to
tius nr̄e habitationis inuenitur eē. ⁊ labo
ratū ē ab antiq̄s ⁊ regibꝰ egypti ⁊ etiā ori
entalibꝰ inueſtigatiōe ortꝰ nili qui nec dū
inuētus ē. vel ab eis vel ab alijs ſꝫ hoc ſo-
lū inuentū ē ꝙ ab extremis finibꝰ orien-
tis fluūt. ad quos non patet acceſſus hoi
bus. q̄re manifeſtū ē ortū eoꝝ nō innotu-
iſſe homibꝰ adhuc nō niſi ꝑ p̄mos paren
tes totius hūani generis adam videlicꝫ ⁊
euā vxorēꝫ eius. quos ibi fuiſſe tres leges
euidēter teſtantur aut ꝑ ſpiritū ꝓphecie a

quo et ꝑ quē ꝓphete hebreoꝝ et legiſlato
ri fuiſſe creditur reuelatū. Si qs autē velit
credere hyſtoriographis et maxime hūs
q̄ de mūdi mirabilibus et velut hyſtoriaꝫ
nature ſcͥpſerūt nō mirabitur in extremis
ꝑtibus orientis regionē eē tante amenita
tis atqꝫ vernātie. vt ortus voluptatis ⁊ pa
radyſus terreſtris a tanto ꝓpheta. et legiſ
latore merito ſic vocata cuꝫ regionē ſodo
morū ante ſubuerſionē illā famoſam ciui
tatum que in ea erat paradyſuꝫ vocare ꝓ
pter amenitatē eiuſdē atqꝫ felicitatem nō
dubitauerit. Sed ⁊ ſi quis attendat ea q̄
narrantur ab hyſtoriographis ⁊ hyſtorie
nature deſcriptoribus de amenitate et fer
tilitate quarūdā regionū et locorū que in
maiori india ſunt nobilitatē etiā arboꝝ et
fructuū herbarū etiā ⁊ arbuſtoꝝ nō repu-
tabit incredibile qcquid vel a ꝓpheta vel
ab alijs ſapiētibus dictū ē. Si eñ vt aliq
ſcripſerūt tanta temperies tantaqꝫ clemē
tia aeris ē in ꝑtibus illis in die ⁊ tanta ter
re vt ita dicam nobilitas quō nō veriſile
ē etiā nobiliorē eſſe regionē. a qua taꝫ no
bilia flumina tam ſalubres aque taꝫ copi
oſe manare noſcūtur. Scientie quoqꝫ na
turalis aſtrorū ꝓfeſſores nō tam ꝓbabi-
le ꝙ etiā certū hoc facile affirmarentur cū
iſti ſolem dicant patrē eſſe vegetabiliū illi
vo Jouem tempatiſſimū partibus illis ꝑ
ficiant. Quoniā aūt huiuſmōi queſtione
quēadmodū ſi quereretur an yndia ſit vl̕
egyptus cū paradyſum oñis recte intelli-
gens eē nō minoris amplitudinis aut lati
tudinis ꝙ tota maior india vel egyptꝰ vt
pote totius hūani generis habitatōi ꝑmi
tus deputatā et ꝑmis hominibꝰ ade ſcꝫ et
eue illuc introiuiſſet ad habitanduꝫ et cō
moranduꝫ aſſignatā. quare ſicut abſqꝫ vl
la dubitatiōe creditur maior yndia vl̕ egy
ptus eē ꝑ aſſertionē narrantiū q in eis fue
rūt vel eas viderūt vel habitatores earuꝫ
vel qui ab hmōi narratoribus audierunt
ſic et de paradyſo credendū eſt ipum eſſe.

Amplius. Jſta queſtio ꝓculdubio et
ſenſu indiget et pena. ad ſui determinati-
onem certiſſimā. Non ei ſcibile ē facile ni-
ſenſu paradiſū eē. pena vero indiget quo
niā incredibileꝫ eē ſermonibꝰ tanti ꝓphe
te imo ſpiritui dei eiuſqꝫ oraculis ſcelꝰ ma
nifeſtiſſimū ē et peccatū in creatorē grauiſ
ſimū. ideoqꝫ oñi pena ignis et gladij ple-
ctendū ⁊ exterminādū. Amp. nō ē du-
biū gn famoſū ſit paradyſū eē famoſū in
ꝙ famoſitate q̄ iam ex milibus annorū ⁊
amplius illeſa omino iam durauit. fama
autē que vel falſa ē vel aliqd habetur fal
ſitatis ab opinione hominū nō ſolū obli-
uione ſed etiā ꝯtraria opinione et certitu-
dine cadere conſueuit.

Deſtructio erroris quorundā ponētiū
paradyſum regionē eē a tota terra diſtan
te et vſqꝫ ad lunarē circularem eleuatum

Opiniones vo hominum breuis in
tellectus et pauce exercitatione in
rebus naturalibus et doctrinali-
bus circa hec errores multas induxerūt ⁊
queſtiones plurimas reliquerūt. Quidaꝫ
nanqꝫ dixerunt paradyſum regionem eti
am a tota terra que in medio celi ē. Sicut
alibi didiciſti longe tractu terre maris ae-
riſqꝫ diſtantem. et vſqꝫ ad lunarē circuluꝫ
eleuatam. Hoc autem nec natura patitur
nec ratio. primū quia tantam molem aer
ſuſtinere nō poſſet. quare ab initio ſue cre
ationis tam ingenti ponderoſitate corru-
iſſet. et totam terram ac maria concuſiſſet

Amplꝰ. Jſta regio eēt in igne elemē-
to totaliter. Jam enim patefactum eſt tibi
in hijs que ꝑceſſerunt quia ignis elemen-
tū eſt inter aera et celum lune. Jmpoſſibi
le igitur eēt ibi viuere vegetabilia q̄cunqꝫ

Amplꝰ. Terra illa ex neceſſitate indu
ceret eclypſim tam lune ꝙ ſolis alij maxi-
me in partibus orientalibus quemadmo
dū in extremis finibus armenie maioꝝ ⁊
indie maioris. Nihil autem adhuc audi-
tum eſt de huiuſmodi eclypſibus. Qꝫ ſi
quis dixerit quia terra illa regio paradyſi
continua nō eſt terre noſtre habitationis
ſed mare eſt intermedium vel aer. quali-
ter ergo illa quattuor flumina taꝫ magna
veniunt ad terram noſtre habitationis ꝑ
mare enim tante latitudinis ⁊ ꝓfundita-
tis non eſt poſſibilis tranſitus fluminibꝰ.
Si vo aer tm̄ eſt intermediꝰ. Neceſſe igit̄
eſt terram noſtre habitatiōis aut ſub ipa
regione paradyſi poſitam eſſe in parte vl
in toto aut pene contiguā eidem eē ⁊ tunc
de terra noſtre habitationis videretur re
gio illa ꝙ nondū eſt auditum. Si vo ſo-
lus aer eſt medius inter paradyſum illū ⁊
terraꝫ noſtre habitationis nō poſſunt igi
tur cadere flumina illa ſuper terrā noſtre
habitationis niſi valde modicus aer eſſꝫ
medius. medius dico qui faciat diſtantiā
latitudinis non altitudinis. Si vero con-
tigua vel continua eſt regio paradyſi nr̄e

habitationi non erit igitur forma terre cū
omnibus partibus ſuis terreſtrib⁹ et ma
rinis ſpica imo forma eius eſſet oblonga
Jam autem declaratum eſt tibi alibi ꝙ fi
gura terre huiuſmōi eſt et adhuc etiã ap
paret tibi per aſpectum in omni eclypſi lu=
ne. id enī qḋ obſcuratur de luna in omni
articulari eius eclipſi arcuale eſt hoc ē ar=
cu terminatum ex quo manifeſte apparet
vmbram terre piramidem eſſe rotundam
Impoſſibile autem eſt corpus non ſperi=
cum iacere huiuſmōi vmbram. quare ma
nifeſtū eſt per hoc paradyſum terreſtrem
partem eſſe magnā totius corpis terre. et
eſſe in extremis finibus orientis et eſt veri
ſimile ꝙ ipſe ſit extremitas terre a pte ori=
entis.

Propter quam cauſam creatus eſt pa=
radyſus terreſtris.

Habet autē queſtiones multas ꝓ
pter quid creatus eſt. Si enim vt
eſſet habitatio hominum ꝓpter
aliud enim creatus eſſe non videtur cum
preſciret creator ꝙ homines nō erant ibi
moraturi per diem integrum. Non videt̄
igitur creaſſe illum ꝓpter tam breuē mo=
rulā habitatōis cui ergo vſui creauit ipm
De aliis quidē animalib⁹ manifeſtū eſt
quia cum eiiciuntur de habitationib⁹ ſu=
is ſiue per venationem ſiue per aliam vi=
am quia creator ſubſtituit alia nec inueni
tur locus congruens habitationi anima=
lium. quē ipe non repleat animalibus illi
congruentibus nō reliquit igitur parady=
ſum nobiliſſimam regionem vacuam.

Ampli⁹. poſt eiectionem et caſum an
gelorum de celo empireo curauit ſm do=
ctrinam xpianam reſtaurare ruinam illā
et replere loca celi empirei q̄ vacua remā=
ſerant animabus ſanctis quomodo ergo
nō ſimiliter fecit in paradyſo terreſtri quo
modo credendum eſt eū voluiſſe tam no
bilem habitationem tam preclara opera
ſua lignorum et fructuum ocioſa eē ⁊ hoc
perpetua. Tu ergo debes aduertere quia
quēadmodum plato et platonici putaue=
runt infernum eſſe regionem iſtam gene=
rationis et corruptiōis et poete in hoc aſ=
ſenſerunt ꝓpter cauſas quas audies in ſe
quentibus Sic elyſeos campos et tempe
ſomniauerūt paradyſum quemadmodū
eſſe terreſtrum. Ego autem dico hic quia
locus paradyſi non eſt habitatio congru
ens hominibus ꝓ ſtatu in quo mō ſunt.
et hoc eſt quoniam delicie corporales val
de noxie ſunt animabus humanis. Ine=
briant enim illas et alienant a veritate et
rectitudine. et inducunt eas in obliuionē
creatoris ⁊ illaqueant eos atq; captiuant
⁊ inducunt eas in ſeruitutem omnimode
corruptionis. Contraria vo deliciarū cor=
poralium purificant atq; clarificant et ab
ſtringunt ab eis craſſitudinem atq; rubigi
nem viciorū et malarū paſſionū quapro
pter vtilis eſt multipliciter animabus hu
manis habitatio reſpſa miſeriis nec opor
tet vel queratur a me ꝓpter quid ergo cre
ator ſapientiſſimus poſuit adam ⁊ vxorē
eius in paradiſo deliciarum ſi delicie adeo
noxie ſunt animabus humanis. Jam enī
innui tibi quia delicie corpales non pote=
rant predicta nocumenta. vel alia inferre
mentibus eorū ꝓpter puritatem et boni
tatem atq; fortitudinē nature ipſoꝝ quē=
admodū vides quia vinū licet fortiſſimū
quoſdam ex hominibus inebriari nō po
teſt ꝓpter bonitatem complexionis ipſoꝝ
bonamq; diſpoſitionem capitis eorundē
quoſdam autem licet debiliſſimum et ad
modicū ſumptum ſtatim inebriat ꝓpter
moliciem complexionis ipſorum et debili
tatem capitum eorundem. Sic factum eſt
in toto genere hūano poſtq̄ natura hūa
na in adam et eius vxore corrupta eſt ⁊ in
firmata omnes corpales delicie facte ſunt
eis in vinum vehementis inebriationis ⁊
in augmentū corruptionis et egritudinis
in primis parentibus adam ſcilicet ⁊ vxo=
re eius. De hoc vo ꝙ dicit quia debuit cre
ator benedict⁹ alios homines in parady
ſo ſubſtituere ſcilicet incorruptos quibus
habitatio illa deliciarum congrueret. Re
ſpondeo quia meliores et incorruptiores
q̄ adam et vxorem eius naturaliter fieri
non poterant quare veriſimile eſt ꝙ idē
de illis accideret ꝙ de adam et eius vxo=
re iam acciderat ⁊ per hanc viam iret res
in infinitū Si vero dixerit quia poſſē eos
deus cuſtodire bonos et immaculatos.
Uerum vtiq; dicit ſed preelegit diuina ſa
pientia ⁊ bonitate. potius ex malis homi
num bona elicere q̄ mala illa eſſe omino
nō finem ex cauſis quas audies in tracta
tu ſingulari de ꝓuidentia et cura ipius q
bus vniuerſum admyniſtrat et regit. De
hoc autem qḋ querit vt quid deus precla
ram illam habitationē nobiliſſima ligna
et fructus preſtantiſſimos ocioſa eſſe per

petuo ſunt. Jam in parte reſpondi tibi ſu
per hoc quia in hominibꝰ in ſtatu in quo
modo ſunt et fuerunt a tempore corrupti-
onis ſcilicet prioꝝ parentum noxia valde
ac pernicioſa eſt paradyſi habitatio. mul-
ti autem ſunt vſus et vtilitates regionis il
lius lignorumq; et fructuum eiuſdem. Et
ꝑma et precipua vtilitas illorum eſt. qua
vt poſſunt potentiam ſapientiam et boni
tatem creatoris inſinuant innuūt ⁊ loquū
tur non quidem vocibus audibilibus ſed
ipa veritate bonitatis pulchritudinis ⁊ mi
rificentie ſue que cauſa eſt ⁊ finis commu
nis creationis omniuꝫ. Secunda eſt com
plementum atq; perfectio vniuerſi corpo-
rei tui ſi deeſſet multum detractū eſſet nō
ſolum perfectioni ipius ſed etiam decori.
Sunt et alie vtilitates ſicut eruditio homi
num et correctio dum enim audiunt ami
ſiſſe ſe habitationem tam nobilem et hoc
irrecuperabiliter et erudiri ex hoc debent
et ꝓuocari ad obedientiam creatorꝭ ⁊ de
terreri a ſimilibus culpis illi ꝓpter quam
patria illa hereditas ablata eſt et miſerie
preſentis exilium irrogatum. Qꝭ ſi dixerit
quia inutiliter creat ibi creator fructus taꝫ
nobiles cum non ſit qui comedat de eis.
Reſpondeo ei qa nec de omnibus arbo-
ribus que in habitatione noſtra ſunt fiūt
edificia vel vtenſilia nec de omnibus lapi
dibus qui ſunt in lapidicinis conſtruūtur
parietes aut turres aut ꝓpugnacula. Sꝫ
et quanta multitudo eſt piſcium marino-
rum et fluuialium de quibus nemo veſci-
tur quot etiā fere quas nemo venaꝶ quot
inſuper et quante copie auri et argenti ali
orumq; metallorum ſunt in metalli fodi-
nis que inde non extrahuntur Nec tamē
ꝓpter hoc inutiliter omnia hic creauit al-
tiſſimus has enim copias et ſimiles crea-
uit iuxta diuicias bonitatis ſue et immen
ſitatem largitatis non iuxta menſurā aua
ricie et cupiditatis hominū aut etiam ne-
ceſſitatis. Cuius exemplum vnum eſt in
rege prediuite aut preclaro. qui non largi
tur munera ſua ſcḋm merita vel neceſſita
tes recipientium ſed iuxta munificentiaꝫ
principalem tanq; non attendens ſolum-
modo quāta et qualia meruerunt vl' quā
tū aut qualibus indigeant recipiētes. Sꝫ
magis quanta ⁊ qualia deceat largiri ma
gnificentiam ipius. Aliud exemplum eſt
de patrefamilias dapſili hoc autem ē lar
go in dapibus qui non attendit quāta vl'
qualia comeſtituri ſint et inuitati ſed quā
ta ⁊ qualia apponere qm̄ ſplendida mēſa
deceat largitatem ipſius. Tercium exem
plum eſt in fonte copioſo et abundanter
inundante cuiꝰ aque non fluunt iuxta mē
ſuram ſitis et poſſibilitatem habendi vel
hauriendi bibentium inde vel haurienti-
um. Quartū exemplum eſt in ſole qui nō
lucet pro capacitate oculorum videntium
neq; etiam illis ſolis qui eum videre vel
intueri poſſunt. ſed irradiat ſuper om̄e il-
luminabile pro copioſitate luminoſitatis
ſue. Quintum exemplum eſt in igne qui
non calefacit prouidentia calefieri volen-
tium. imo iuxta fortitudinem et virtutem
caloris ſui. ꝓpter qḋ intendit et ignit etiā
calefactibilia ꝗbus obuiauerit.

De ligno vite quod eſt creatum in me
dio paradyſi ſcilicet propter quid lignum
vite dicatur.

De ligno vero vite queſtionem ha-
bet ꝓpter quid lignum vite dictū
ſit et dixerunt ſapientes hebreorū
atq; xpianorum. quia virtus ligni illiꝰ vi-
talis erat. hoc eſt vite conſeruatiua vt q̄ꝫ-
diu homines illo ligno veſcerentur a mor
te corporis immunes penitus ſeruarētur
Qꝭ ſi dixerit quis q: hanc virtutem habēt
omnes ſani cibi Reſpondeo quia reuera
ita eſt ſed ad modicum et ad tempus bre-
ue. non autem imperpetuum lignuꝫ vero
vite virtutem habebat huiuſmodi vt etiā
imperpetuum vitaꝫ conſeruaret ex illo veſ
centium. Si eſſet diuine voluntatis bene
placitum vt tamdiu eſſent homines in pa
radyſo terreſtri. et ipſe exigentibus culpis
eorum penam mortis inferre eiſdem. vel
transferre in paradyſum celeſtem ac ſpiri-
tualem per mortem corporum non proui
diſſet quāq; per aliam viam hanc tranſla
tionem ꝓ beneplacito ſuo facere poſſꝫ q
dico propter hoc qa queſtionē habet an
tanta mutatio valet a ſtatu habitationis
paradyſi terreſtris ad gloriam paradiſi ce
leſtis ſine morte corpis fieri potuiſſet. hoc
tamen indubitanter veruꝫ eſt q ſi ꝑ mor-
tem tranſlationem huiuſmōi creator om
nipotens ſtatuiſſet mors illa penalis om-
nino non eſſet. et hoc eſt quoniam cauſa
mortis. id eſt peccatū non preceſſiſſet. hoc
autem vnum eſt eorum que perſcrutatius
inueſtigādo reſeruo tractatui de renoua-
tione vniuerſi. Caue autem tibi fabulis ⁊
deliramentis hebreorum quibus nec ali-

euationes febricitantium errare et in cre-
dulitate comparabiles ſunt Una eſt autē
ex deliramētis eorum ꝙ arbor ſiue lignū
vite in altitudine habeat iter quingento-
rum annorum. quapropter groſſicies ei⁹.
hoc eſt trunci vel ſtipitis eius. maior erat
groſſicie totius terre. Aliud deliramentuꝫ
eſt ꝙ dicunt arboreꝫ vite ambulaſſe. Sūt
et alia multa non minus erronea et incre
dibilia et riſu digna vel potius irriſione q̄
ip̄i tolerabili cecitate non ſolum opinant̄
eſſe vera ſed etiam paruulis et inſipienti-
bus dogmatizant. Si qsauteꝫ querat q̄-
liter lignum vite per fructum ſuum virtu-
tem habebat conſeruandi vitam corpora
lē in corporibus tunc incorruptis et neceſ
ſitate moriendi nullatenus abdictis vl' eti
am addictis propter peccatum ip̄orum at
tendat ꝙ mirra et aloe et balſamum atqꝫ
ſal et multa alia etiam corpa hominū cor
rupta. et ꝙ plus eſt mortua multo tempo
re ſeruaut a corruptione putrefactionis.
multo etiam medicine vitam ꝓlungant vl'
conſeruando naturalem humiditatem et
vitalem calorem vel purgando ſeu repri-
mendo ea per que corpa humana morti
maxime appropinquant. Quidam vero
ꝑ renouationem quandam ſunt enī que-
dam habentia renouatiuam virtutem. ſi
cut carnes ſerpentum vocantur tiri experi
mento iſtud cognoſcere potes atqꝫ narra
tionibus multis q̄ inter homines audiun
tur et ego de plurimis notiſſimis et famo
ſis et maxime ꝓpter quia ſcilicet renoua-
tiones iſtas in ſeip̄is habuerāt audiui ta-
lia. non eſt igitur mirabile ſi arbor vite vel
fructus virtutem eius habebat conſerua
tiuam vite humane.

Stabilitio loci qui purgatoriū appel
latur in quo anime humane purgationeꝫ
in vita iſta inceptiua et non completiuaꝫ
ꝑficiunt.

De loco vero purgationis animaꝝ
quem purgatorium vocant an ſit
proꝑus et deputatus purgationi
animarum humanarum ſeorſum a para
dyſo terreſtri et inferno atqꝫ habitatione
noſtra queſtionem habet. Uerum quoni
am manifeſtum eſt in quibuſdam anima
bus multa reſtare purganda poſt morteꝫ
corporum ſuorum. anteqꝫ purgationē hic
ꝯpleuerint q̄ penitētia ē ſcḋm doctrinā xp̄ia
nā vel ſubito ⁊ improuiſa morte rapiūt̄ ſiue
ꝑ gladium. ſiue per ſuffocationē ſiue paſ-
ſionis alicuius vehementia. que citiſſime
interficit neceſſe eſt reſtare vt compleāt id
quod reſtat et deeſt de purgatione ſua. q̄-
re et locus niſi hec fiant neceſſari⁹ ē ⁊ hoc
eſt quem purgatorium dicunt. Q; ſi qs di
xerit quia non reſtat agendum poſt hanc
vitam de purgatione animaruꝫ ſꝫ ſtatim
vbi a corꝑib⁹ exeunt vel ad celos euolant
ſi abſqꝫ culpa mortali ſūt vel ſi culpā mor-
talem habent ad inferos rapiuntur Dico
quia non dubium eſt intelligentibus pec-
cata quedam leuia eſſe pro quibus infer-
nalia ſupplicia non debentur. Cū huiuſ-
modi autem peccatis impoſſibile eſt ele-
uare in celuꝫ. quare aliculi neceſſe eſt pur
gationem iſtam fieri et ita in aliquo loco
hic autem eſt locus quem querimus. Q;
ſi dixerit quia huiuſmōi peccata deponū
tur cum ip̄o corꝑe et ſola depoſitione cor-
poris dimittunt animam humanam mū
dam et liberam merito quare ab eis ꝓpt̄
quid non et maiores culpe mortales exi-
muntur ip̄a depoſitione corporis Am
plius. manifeſtum eſt quedam vicia inhe
rere tenacius animab⁹ humanis et quaſ-
dam paſſiones difficile mobiles ⁊ per cō-
trarias cōſuetudines paulatim minui vel
remitti donec radicitus extirpentur. Sic
ſe habet ex neceſſitate et ō maculis que ex
huiuſmōi relinquuntur in animabus de
huiuſmodi igitur maculis ꝙ momenta-
nea et ſubita depoſitione corporū abſter
gi. Amplius. Quedaꝫ culpe mortales
facilius deſeruntur quibuſdam leuibus.
facilius enim penitet quis ab homicidio.
vel latrocinio quam a riſu nimio vel dele
ctatione cibi et potus et hoc eſt quoniam
peccata illa grauiſſima horrore ſuo deter
rent et diffugant a ſeip̄is. Illa vero ſuaui
tate ſua animas noſtras alliciunt et deti-
nent. quare ſi iſta leuiora tam facile relin-
quuntur vt ſola morte corporis deleātur.
quantofortius illa que cōſtant eſſe mino-
ris adherentie ac tenacitatis. Ampli⁹
Non eſt dubiū quin peccata omnia que
vocant actualia voluntate ſeu volūtarie
contrahantur q̄re contraria voluntate ne
ceſſario deferuntur. In eis autem que di-
xi videlicꝫ qui ſubito moriuntur locuꝫ nō
habet voluntas contraria quia nec etiam
cogitatus de correctione vel emendatiōe
Secum igitur deferunt anime hūane hu
iuſmodi peccata cum igitur nec cū eis trāſ

ferantur ad celum nec ꝑ eis detrudantur
in infernum neceſſe eſt eas expiari anteꝗꝫ
in celeſtem gloriam transferantur. Eſt igi/
tur loc⁹ vbi purgatio iſta ſiue expiatio fit
animarum. Amplius. Cuꝫ manifeſtū
ſit nō omnia peccata equalia eſſe nec du/
bium ſit peccata expiari poſſe vel perpetu
am vel per penitenciam inequaliū auteꝫ
peccatorum expiationes equales eſſe nō
poſſunt quēadmodū nec econuerſo ſcꝫ in
equalium ꝫeq̄les equales inꝗꝫ vel tempo/
re vel grauitate vł aſperitate. quare ſi que
anime equalia habent peccata ⁊ ſimul in
ceperint expiationis peccatorum ſuorum
facire vel impoſſibile erit alteram ꝓus exi
re de corpore ſuo ꝗꝫ alteram vel alteri⁹ ex
piatio complebitur poſt exitum a corpe.

Manifeſtū autem eſt quia nō eſt im/
poſſibile alteraꝫ ꝓus exire de corpe ſuo ꝗꝫ
reliquam. Similiter non eſt impoſſibile
vtraqꝫ exire ante completam expiationem
Quod ſi autem completam expiationem
alterutra exiueirt. vel vtraqꝫ complenda
igitur erit expiatio huiuſmōi in futuro. et
propter hoc in aliquo loco ⁊ hic eſt locus
qui queritur hic. Si vero dixerit qa poſt/
ꝗꝫ inceperit purgationem neceſſe eſt eam
morari in corpore ſuo. donec eam conſu/
mauerit ergo medio tempore non poſſet
occidi homo ille vel aliter mori ꝙ eſt ma/
nifeſte friuolum. Atteſtatur auteꝫ ei ꝙ di
co latinorum ritus antiquiſſimus qui ex/
piationes huiuſmodi ſeu purgationes fa
cere conſueuerunt anni ſui menſe ſecūdo.
Unde et nomen illi menſi inde impoſue/
runt februarij illum vel februarium nomi
nātes. Similiter et ſi quis ſacra plutonis
antique ſcrutari voluerit inueniet ibi plu/
uia que adhuc faciunt quāꝗꝫ huiuſmodi
cultus et ſacra non ſolum vaniſſima ſint.
ſed etiam deo altiſſimo odibilia et irā ei⁹
contra mortales ꝓuocantia. ſicut per me
alibi didiciſti. Amplius. Inter culpas
grauiſſimas que mortales vocantur eſt ex
neceſſitate via et medium ꝓpter quas pri
mum felicitatis eterne redditur alioquin
eſſet reuerſio ſiue conuerſio ab illis ad vir
tutes huiuſmodi hoc autem eſt impoſſi/
bile manifeſte videlicet non eſſe reuerſiō/
nem a malicijs ad bonitates. ipa eñ ani/
me humane mutabilitas non patitur ali/
quem hic immutabiliter eſſe bonū vł ma
luꝫ. Similiter neqꝫ dei altiſſimi miſericor
dia aut iuſticia. Amplius. Huic errori
ſenſus ipe et experientia frequētiſſima cō
tradicit cū manifeſte quottidie videas et
bonos malos fieri ⁊ malos bonos vł eru
ditione vel flagellatiōe ⁊ diuini numinis
adiutorio. Malos autem non dico fieri
quoſꝗꝫ niſi ꝓpria adinuentione vicia eñ
⁊ peccata adinuentiōes eorū ſunt. in qui/
bus ſunt non adite vel indite vel innuiſſe
Si autem medium eſt ⁊ via atqꝫ reuerſio
a malicijs ad bonitates et a vicijs ad ꝟtu
tes. Manifeſtum eſt quia illud medi/
um ⁊ via non eſt niſi purgatio et expiatio
qua de cauſa neceſſe eſt per expiationem
minui vicia atqꝫ malicias animarum hu
manarum minui inꝗꝫ ꝗntum ad opera et
ꝗntum ad cogitationes et paſſiones. atqꝫ
debilitari habitus malos per contrariaꝫ
conſuetudinem. ita vt iam non ex ipis ꝓ/
cedant actus mali ſiue interiores ſiue ex/
teriores donec radicitus extirpentur ⁊ ſic
facilis ingreſſus virtutibus in animas hu
mans quarū aduentu anime ipſe confor/
tentur decorentur et velut renouato ex in
timis iuueneſcant. et hoc idem interdum
fit hic poſſibile tamen eſt ipi creatori ani/
marum ſubito animas quas voluerit ex/
purgare. et qualiter hoc fiat iam dixi tibi
in tractatu ſingulari de hoc. qui eſt de iu/
ſtificatione maloruꝫ et penitentia. hic au
tem intentio mea eſt de expiatiōe anima
rū. q̄ ē⁊ de diuina īiuria ſatiſfactio ⁊ expia
tio hoc ē ⁊ aiaꝝ hūanaꝝ emēdatio ⁊ diui
ne irre placatio oīa aūt iſta ꝯueniētiſſime
fiunt per afflictionem que vocatur purga
toria ꝓpter hoc. Nemo enim eſt cui non
manifeſtum ſit et terrena et mala deſide/
ria extingui per afflictiones. et hoc ipſum
atteſtatur natura que docet non ſolū ho/
mines filios ſuos et aliter ſubditos ꝑ fla/
gella et afflictiones corrigere ⁊ auertere a
vicijs et peccatis. ſed etiam multa anima/
lia. Amplius. Si creauit creator altiſ/
ſimus ignem quo purgantur metalla cuꝫ
incomparabiliter maior ſit ei cura de pur
gatione animarum humanaruꝫ quomo
do non creauit et ignem quo anime pur/
garentur humane. Qł ſi dixerit qs quia
ſufficit afflictio plenitudinis et dolor inter
nus ſpiritualis quem habet vere penitēs
ꝓ eo qđ peccauit. Uerum vtiqꝫ dicit quia
ſufficit quandoqꝫ et hoc eſt cū vehemens
⁊ fortis adeo fuerit habenſqꝫ perfectiōes
quas alibi tibi ſcripſi. Uerum ſi pauc⁊ fue
rit ⁊ pauce afflictionis non ſufficiet ad iſtā

expiationem quare neceſſe eſt vt adiuuetur hic donec ſuppleat᷑ quicquid deeſt huiuſmodi expiationi. ꝙ ſi hic. id eſt in vita iſta factū nō fuerit neceſſe eſt vt poſt hāc vitam apponatur ſupplementuꝫ. Amplius. Quoniam iam ſtabilita eſt alibi tibi penitentia que eſt indubitanter purgatio animarum humanarū et placatio dei altiſſimi. Manifeſtum eſt tibi per hoc quia animabus poſt corpora eſt expiatio et purgatio de neceſſitate cuꝫ poſſibile ſit et manifeſte contingat multas penitencias in vita iſta nō compleri quapropter neceſſe eſt vt poſt hanc vitam compleantur que enim clementiſſimi creatoris adiutorio purgari ceperunt hic impoſſibile eſt remanere impurgatas autem eniꝫ eſt in poteſtate earum poſitum poſtq̄ corporibus exute ſunt vt compleant purgationeꝫ hic inceptam. aut non eſt. Si ſic ergo cuꝫ tanto libentius quanto propinquiores ſe vident glorificationem ſue. hoc merito faciant tanto qꝫ liberius ⁊ expeditius quanto ab ip̄o corpore et impedimentis que ex ꝑte corporis. ⁊ a vita mundi iſtius liberate ſunt neceſſe eſt eas perficere in vita illa ceptam in p̄ſenti expurgationem. quare neceſſe eſt eſſe locum huiuſmōi purgationibus deputatum. Si vero non eſt in poteſtate eorum cum manifeſtum ſit eas purgationem ſuam deſiderare et modis omnibus velle nihil veriſimilius aut credibilius eſt q̄ clementiam creatoris ſatiſfacere tam pijs deſiderijs earū et ſupplere eis om̄ipotenti virtute ſua ꝙ ip̄e ſine eiuſdeꝫ adiutorio nec etiam incipere potuerunt.

Quod ſi dixerit quia culpa earum fuit vel ꝙ nimis tarde expurgationem huiuſmōi inceperunt. vel ꝙ deſidioſe nimis ⁊ negligenter in parte iſta egerunt. alioquin eaꝫ potuerūt perfeciſſe. Dico quia homo iſte omnino ignorat et virtutem vere penitentie et ipſius penitentie veritatem nō enim ē vere penitens. niſi qui omnino auerſus eſt corde et voluntate a malicia ſua hoc ē a vicijs et peccatis et ad deum conuerſus et eidem adherens toto corde talis igitur iam deſeruit maliciam penitus et apprehendit bonitatem. factuſqꝫ eſt bonus totaliter interiꝰ. quare vel nihil reſtat in eo expurgādum interius niſi forte leues alique culpe vel forſitan aliquid eis paciendum reſtat per quod ſatiſfaciat dei honori atqꝫ iuſticie et huiuſmodi paſſiones nominaui tibi penas purgatorias et penitētiales tu etiam noſti conſuetudinem que apud homines eſt qui volunt ſibi ſatiſfieri ꝓ irrogatis iniurijs per penam aliquaꝫ vel condignam. vel minorem. et hoc eſt cuꝫ clemētes ſunt homines ⁊ iuſti amant autem penam huiuſmodi non liuore vindicte. ſed amore iuſticie quod eſt cum viderint eam emendatoriam ⁊ correctoriaꝫ pacientiū ⁊ multo amplius amarent eas ſi viderent animas exinde purgari et decorari quia igitur tales intelliguntur pene purgatorie que ceptam in hac vita purgationem penitencialem perficiant ⁊ ſuppleant. leueſqꝫ ac velut deſuper aſperſas maculas leuium peccatorum abſtergēdo animas purificent et decorent neceſſarie ſunt multis animabus et per eas diuine ſatiſfit iuſticie pariter et clementie vt ſupra tetigi tibi neceſſe eſt animabꝰ hūanis poſt corpora ⁊ tempus ⁊ locum habere huiuſmodi expurgationis. Quod ſi dixerit qs quia clementiſſimus ac benigniſſimꝰ creator non amat vel querit tormenta. et cruciatus animarum cum ip̄e ſit eſſencialiter atqꝫ fontaliter miſericors iam in alio tractatū ſatiſfeci tibi ſuper hoc ⁊ iterum dico quia creator ſublimis et benedictus ſicut eſſencialiter ac fontaliter ē miſericors ſic ē eſſencialiter ac fontaliter iuſtus ⁊ propter hoc ſicut non querit penas animaruꝫ aut cruciatus per ſe. Sed quia multipliciter vtiles animabus ⁊ ſalutares. Sic nō querit eas quia tormenta ſunt animarum humanarum hoc enim intentio crudelitatis eſt dyabolice. ſed potius quia iuſte et honori ſuo conuenientiſſime inquantū eniꝫ iuſte ⁊ bone ſunt. Sicut iuſticia inquantū iuſticia bonitas. Sunt etiam decore quoniam decent et iuſticiam eiuſdem et merita pacientium vel pacientes ꝓpter merita mala quanta vero ſit pulchritudo iuſticie inde manifeſtū eſt tibi quia tam vehemēter diligitur ad eam intueri p̄ualent et videre q̄ vtilis autem et q̄ ſalutaris ſit hominibus in parte iſta dei iuſticia quia metu future purgationis etiam alias non deterriti penitencialem purgationem et facilius et citius in preſenti vita incipiunt atꝫ diligentius et ſtrennuius ꝓſequuntur ac ſatagunt conſumare anteq̄ vita iſta defringantur.

Alia ſtabilitio loci in quo purgantur anime defunctorum que purgabiles ſunt

q Uod autem fidem indubitatam facit de purgatorio et purgatione huiuſmodi viſiones ſunt et apparitiones animarū ſeu hominum qui in huiuſmodi purgationibus exiſtentes poſt mortem corporū ſuorum apparuerunt tam multi et tam ſepe et amicis ſuis vt adiuuarent eas et eis ſuffragia procurarent. Similiter ⁊ premonentes eos vt ſibi a futuris ſupplicijs ꝑcauerent. Apparuerunt ſimiliter et viris ſanctis multi petentes ab eis ſuffragia ſua vl' vt ab amicis eorum ea ipſis fieri ꝓcurarēt faciunt et ad hoc teſtimonia rediuiuorū hoc enim eſt qui de morte corporis reſurrexerunt qui ſtatim animarum et prophetarum et aliorum in predictis purgationibus exiſtentium narrauerunt et teſtificati ſunt ꝓut inuenire poteris in geſtis ſcṗtis ⁊ narrationibus xpianorum de huiuſmodi apparitionibus petitionibus et querelis p̄munitionibus ⁊ reuelationibus que non ſolum auditu iocunde ſunt Sed etiā vtiles ad modumq; ſalutares multumq; proficientes ad correctiones hominum a ſuis vicijs et peccatis vehementer ꝓuocātes ad amorem ſanctitatis et deſiderium eterne felicitatis. Amplius. Non ē lex de tribus magnis legibus que in purgationem animarum poſt mortem corporum non conſenciat et etiam gentes que legeſ non habent. neq; creatoris benedicti noticiam vel fidem et ſemper intenderunt et adhuc intendunt ſuffragari animabꝰ defunctorum ⁊ adiuuare eas vt liberentur ⁊ transferantur ad celos vel in deos etiam tanq; deificata; gens vero xpianorū ⁊ orationibus et elemoſynis et ſacrificijs omniq; genere borum operum credit adiuuari animas defunctorum vſq; ad diem vniuerſalis iudicij non quidem omnes vſq; ad perfectam liberationem et expurgationem. non enim credit ſic eſſe purgabiles eas que iam in inferno detinentur. Similiter neq; animas paruulorum qui preter baptiſmalem ſanctificationem a ſuis corporibus exiuerunt eas vero ſolas ad pfectum purgabiles que penitentes vt ſupra dixi in alterum ſeculum migrauerunt huiuſq; ſolis ꝓdeſſe poſſe ad liberationem omnimodam p̄dicta ſuffragia ex hac vita in alteram que cum iuſtificatiōe ſeu iuſticia penitenciali et hoc ſeculo tranſiuerunt in alterum. Reſtat igitur vt qui expurgationes ſiue expiationes iſtas negant animarum poſt corpora vel concedant omnes animas vere hic penitentes ſolam penitudinem et iuſtificationē interiorem abſq; alijs operibus et ſatiſfactione ſufficere vl' non. Q' ſi ſufficere credunt neceſſe habēt confiteri ſuperuacua eſſe opera huiuſmodi videlicet que penitentes ꝑ peccatis ſuis in omni lege agere conſueuerūt. Silr orātiōes obſecratōes q̄ ⁊ ſacrificia facere vbiq; noſcuntur. Amplius. Manifeſtum eſt non omnes penitudines interiores equales eſſe nec omnia vicia vel peccata. Aut ſi igitur determinatum eſt quanta huiuſmodi penitudo ſiue afflictio ⁊ dolor penitudinis ſufficiat ad plenam expiationem animarum perfectamq; reconciliationem ad creatorem aut non eſt determinatum. Q' ſi dixerit determinatū eſſe quantitatem neceſſe habz hoc intelligere altero duorum modorum quorū p̄mus eſt vt intelligat vnam aliquam quantitatem doloris penitencialis que ſufficiat ꝓ omnibus eque. videlicet ꝓ magnis vt ꝓ paruis peccatis. ita vt non ſit neceſſe penitentibus aliquid amplius agere pro eo vt reconcilientur creatori. Sequitur ergo vt ſi forte maioris quātitatis fuerit dolor q̄ ſit illa determinata partem habeat ſuperfluam. et etiam ꝙ iniuſtus ſit iuſtificator animarum deus altiſſimus qui maiorem infert penam doloris penitenti q̄ exigant culpe illius. Q' ſi dixerit quia additur dolori vltra debitum ⁊ exigentiam culparum additur in ꝑfectum virtutū et in medicinam. Uerum vtiq; dicit ſed de dei iuſticia nō ſe expedit vl' abſoluit. Neq; em̄ humana iuſticia hoc patitur vt ꝓ inequalibus delictis equalis iuſticia fiat et ꝙ ꝓ vno et ꝓ multis vel equalibus vel maioribus pena et eadem infligatur quātomagis ergo iuſticia diuina hec non pacietur. Alter vero modus eſt vt intelligat determinātam eſſe penā penitencialē in quantitate ita ſcilicet ꝙ vnicuiq; peccatorū debeatur ꝓpa nō vna ſcilicet omnibus. ſed maioribus maior et minoribꝰ minor. Intelligo autem hoc ō pena penitudinis interior'. Dico igr̄ ſi penā hmōi infert deꝰ in vindictā ⁊ ex iuſticia ſola poſſibile eēt forte ꝙ dic. ſz hmōi penitudo ſiva ē atz pfecta i

dubitāter p̄perfecte iuſtificat animā ſiue ho
minē ⁊ deo recōciliat eundē. vere eniꝫ pe
nitens interiꝯ vere reuertēs ē ad viaꝫ recti
tudinis. quare vere eſt auertens ſe a ma-
lis in quibus eſt et que fecit propoſitoqꝫ ⁊
voluntate in bonitate eſt et bonis que de
ſeruit. Quanta autem penitudo hec peni
tentem facere faciat ipſum iuſtificat deo-
qꝫ ipſum conciliat et coniungit. Non eſt
autem dubium quin clementiſſimo crea-
tori longe plus placeat penitudo interior
q̄ȝ penitentia exterior. et hoc eſt quia lon-
ge melior vtpote viciꝭs et peccatis eſſenci
aliter contraria ip̄iqꝫ anime humane vici
nior vt eius mundatio ac decoratio ip̄iuſ
qꝫ creatoris immediata operatio ipſaruꝫ
animarū reformatio ſpiritualis poſſibile
autem eſt eaꝫ tantam eſſe hoc eſt tante af
flictionis et doloris. vt aliam penam ab
ip̄o penitente diuina iuſticia nō requirat
plerumqꝫ autem diuine iuſticie per huiuſ
modi penitudinem non ſatiſfit totaliter ⁊
ideo neceſſe eſt vt ſuppleatur vel iteratur
penitudinibus vel exterioribus exercitati-
onibus. Amplius. Qui peccauit et in
tus et exterius et corde ſcilicet et opere nō
ne dignum et iuſtum eſt vt ſatiſfaciat in-
tus et exterius aut ſaltem euſqꝫ intus ſi-
cut tetigi tibi vt ſufficiat penitudo interior
vt exterior ſatiſfactio merito non queraꝰ.
Quod ſi dixerit quia non oportet hoc ita eſſe
quoniam exterior ſatiſfactio poſſet eē tan
ta ſcd̄m hoc ꝙ interior non eſſet neceſſa-
ria. Reſpondeo non eſſe verum. quia ex-
terior exercitatio nec nomine ſatiſfactōis
digna eſt vt vnq̄ꝫ deo accepta niſi de ra-
dice interioris ꝓceſſerit. Modis igiꝰ om
nibus neceſſe eſt locū eſſe purgationibus
futuris deputatū ꝓpter iniurias animaꝝ
quarum hic purgatio iuxta qꝺ tibi dictuꝫ
eſt non expletur. Quod ſi dixerit quia non de
cet creatoris clementiam ita exactricē eſſe
penarum maxime penitentium animaꝝ.
Iam reſpondi tibi in hoc qualiter decet ⁊
qualiter eſt decorum et feci rememoratio
nē bonitatis iuſticie ⁊ pulchritudinis eiuſ
dem. Et nunc addo tibi quia creator non
intendit aliquid ꝓpter aliqd aliud a ſe ſꝫ
opaꝰ ꝙ decꝫ ip̄m qꝛ decet ip̄m et nihil ma
gis decet ip̄m q̄ȝ clementia et iuſticia ⁊ tam
clementie opera q̄ȝ iuſticie eitaꝫ per ſe de-
bita ſunt. ꝑ ſe bona. per ſe decora ⁊ ꝓpter
hoc ꝓpter ſemetip̄um operatur illa crea-
tor optimus licet immire vtilitates et im-

menſe proueniant ex eis hominibus.

Alia declaratio purgatorij.

Debes autem ſcire ꝙ qui negaue-
runt eſſe purgatorium et purga-
tiones iſtas animarum ignoraue
runt penitenciam et eius eſſe. eſt enim pe
nitencia ſiue penitudo interior iudicium
ſpirituale in quo iudicio anima peccatrix
accuſat ſe. teſtificatur cōtra ſe. iudicat cō-
tra ſe videlicet ſe eſſe dignaꝫ tormentis at
qꝫ ſupplicijs infernalibus ꝑ eis que male
geſſit poſtremo exequitur iudicium ꝓpri-
um contra ſe videlicet. torquendo ſe non
ſoluꝫ ſpiritualiter modis qui tibi alias de
clarati ſunt per me. ſed etiam corporalibꝰ
afflictionibus qualia ſunt Ieiunia. labo-
res flagella et alia huiuſmōi que ſacre ex
ercitationes nominanꝰ. ⁊ cum videt quia
omnia iſta non ſufficiunt ad plene ſatiſfa
ciendum iuſticie creatoris inſtat orationi
bus et obſecrationibus apud clementiſſi-
mum creatorem implorās eius miſericor
diā vt ignoſcat ei merita ſupplicia. Etiam
declaraui. quia nulla eſt afflictio. nullum
tormentū qꝺ hic penitētes infligant. quo
non maiora incomparabiliter debeantur
peccatis grauibus quibus anime huma-
ne ſeparantur a deo. Sed neqꝫ honores
quantumcunqꝫ ſint equari poſſunt vel cō
parari contumelijs et iniurijs que pecca-
tis huiuſmodi deo altiſſimo irroganꝰ. de
claratum enim eſt tibi peccata huiuſmōi
omnia et infinita eſſe. et infinitas pro eis
penas ō rectitudine diuine iuſticie irroga
ri. Sicut igitur ſeruum fugitiuum non ſo
la reuerſio ſua ad dominum ſuum. ymo
iuſtiſſime exiguntur ab eo opera quibus
tempore fuge defraudauit dominum ſu-
um. Sicut etiaꝫ vir bellator recedens a re
ge ſuo Imminente eidem prelio non ſola
reuerſione iuſtificatur apud regem imo ex
igitur ab eo ſatiſfactio et de fide violata.
et de damnis ſi qua regi pro eius receſſio
ne prouenerunt. Sicut ⁊ peccatoribꝰ non
ſufficit ſola reuerſio ad regem et dominū
omnium ſeculorum. Niſi et damna ſub-
tracte ſeruitutis ſubtractiqꝫ ſeruicij reſtitu
ant. contumeliamqꝫ et iniuriam fuge ſue
et delictionis iuxta legem ipſius emendēt
niſi forte tanta ſit humilitas et deuotio af
flictioqꝫ interior vt regi et domino hūs pla
ceat eſſe contentū. Purgatio igiꝰ penitēci
alis exterior ſequiꝰ hmōi iudiciū ſi datuꝫ

fuerit ſpacium hanc complendi niſi vt ſe-
pe dixi interior ſufficiat et pena iudicialis
quam etiam penitencialem vocaui ſequi-
tur animas exeuntes a corporibus ſuis.
Utrum autē locus aliquis per ſe hiis
purificationibus deputatus ſit ſolus ⁊ ꝓ-
prius nulla lex vel alia ſcriptura determi-
nant. appꝫ autem ex viſionibus et reuela-
tionibus animarum huiuſmoi q: in mul-
tis locis mundi huius terreni purgatiōes
iſte et ſupplementa penitentiarum fiunt.
Apparere etiam poteſt ex ratione. Cū eñ
purgationes huiuſmodi ſupplemēta ſint
penitentialium ſatiſfactionum non opor-
tet vt alius locus ſit eius ꝗ̄ penitētiis idē
enim locus debetur ſempꝫ toti et partibus
Ubi enim eſt locus hominis ibi ⁊ pedum
et manuum. purgationes autem iſte par-
tes ſunt penitentiarum. Audiuiſti autem
apud poetas infernum eſſe vel ſcđꝫ par-
tem vel ſcđm totum deputatum iſtis pur-
gationibus ⁊ platonem deum vocari tar-
tarorum et pēſſe ſuppliciis animarū. qua-
ꝓpter ſtatuerunt ei ſacra et ſacrificia qui-
bus placaretur ad parcenduꝫ animabus
apud eoſdem etiam legiſti mundū iſtum
terrenum infernum eſſe ex cauſis et ſimili-
tudinibus quas potes reminiſci in qbus
ſecuti eſſe vidētur eſſe platonis metapho-
ras qui et ponunt animas violenta mor-
te de corꝑibus exeuntes circa corꝑm ſuo-
rum tumulos cōmorari. nec auteꝫ inde re-
cedere ꝗ̄ conſumatum eſſet tempus quo
durature erāt in corꝑibus ſuis niſi eas in-
de mors violēta expuliſſet et ex huiuſmo-
di cōmoratione vmbras vocari ſicut in ꝑ-
cedente audiuiſti.

Stabilitio ignis purgatorii ⁊ ignis in-
fernalis.

his igitur ita dictis ſcđꝫ quod mihi
fuit poſſibile tranſibo ad alia ⁊ in-
cipiam loqui de igne quem vocat
gens xpianorum purgatorium. et de illo
quem vocant infernalem vt remoueam a
te dubitationem et admirationeꝫ de hiis
rebus quas impꝑiti poſſe eſſe non credunt
ſed more ſuo quecunqꝫ non vident alios
videre non exiſtimant. et etiam quicquid
non cognoſcunt cognoſci poſſe deſperāt.
et nihil eſſe penitus opinantur. Dico igiť
in ꝑmis q: huiuſmōi homines nō crede-
rent ignem eſſe q̄a aquaꝫ combureret. ni-
ſi hoc eos credere vel oculi ſui vel fame te-
ſtimonia innumera et irrefragabilia ꝯpu-
liſſent. Tu autem ſcis q̄a ignis iſte vocať
ignis grecus et huiuſmodi noueꝫ ſpecies
dicit Ariſtoteles ⁊ docet compoſitiones ⁊
modum confectionis ipſorum in tractatu
de eiſdem ſingulari. Similiter ignem eſſe
qui oleo extinguatur et aqua frigida accē-
datur quando crederent huiuſmodi ho-
mines vbi errorē eorum conuinceret exꝑ-
ientia ſenſus viſus videlicet atqꝫ tactꝰ hic
autem eſt ignis qui eſt in calce viua. Quā-
do etiam crederent lampadē inextingui-
bileꝫ poſſe fieri. videlicet q̄ nec vento nec
pluuia poſſet extingui niſi fuiſſet famoſiſ-
ſima illa lampas que in templo veneris
quondam fuit et non eſt dubium q̄n fue-
rit lampas illa. id eſt quod ardebat et lu-
cebat in ea albeſtus lapis qui ſemel accē-
ſus reuera nunꝗ̄ extinguiť vento vel plu-
uia et eſt lapis liuidi ac ferruginei coloris
Eſt et ignis q vulgo vocatur aqua ardēs.
cuius confectio notiſſima eſt. et ignis iſte
nihil conſumit preter ſeipm̄. eſt eñ liquor
ex quattuor vľ quinqꝫ rebus confectꝰ quo
cum aſperguntur capilli alicuius aut lini-
unť non eſt alia lucerna neceſſaria ad mē-
ſam in qua ſedet capilli eniꝫ illius ardere
videntur et illuminant ad modum facule
vel ſtraminis ardentis capilli vero illeſi ꝑ-
manēt omnino. Eſt et ignis de quo ſupra
feci tibi mentionem vľ in ipſa terra ſicilio
vel prope qui corpora non ledit. Sunt et
aliis ignes in lacubus vel potiꝰ ipſi lacus
in quibus et ex quibus intincte facule ac-
cendūtur et ardent. Hec autem omnia ꝓ-
pter hoc aggregaui tibi de mirabilibꝰ ig-
nium vt tollerem a te admirationem atqꝫ
dubietatem đ igne purgatorio et de igne
Jehennali quāqꝫ ignis purgatoriꝰ a mul-
tis intelligatur non ignis proprie corpus
ſed pena ſiue afflictio qua diuine iuſticie
ſatis fit de defectibus purgationum in vi-
ta iſta ceptarum ⁊ in eadem non comple-
tarum ⁊ huiuſmōi penam intelligunt nō
vnam eſſe vel numero vel ſpecie. imo mľ-
tas et hoc eis viſuꝫ eſt ex apparitionibus
et reuelationibus antedictis. Multi eniꝫ
apparuerunt ex mortuis. apparuerunt in
ꝗ̄ modis quibus fuit beneplacitum crea-
toris. reuelauerunt penas ſue purgatiōis
varias atqꝫ multiplices de quibus fit tibi
ſermo in ſequentibus perſcrutatior atqꝫ
diffuſior. Debes autē ſcire quia ignis ſm̄
doctrinaꝫ hebreorum tribulatio vel affli-
ctio non nūꝗ̄ intelligitur nec diſcordat in

hoc intellectu ab eis doctrina xpianoꝝ.
Quod ſi quis miretur et querat. qualiter
ignis ſiue afflictio corꝑalis purgare poſ-
ſit animas humanas. Jam dixi tibi quia
et opera viciorum et peccatorum. necnon
ꝛ delectatiões et deſideria abradit ab ani
mabus et extinguit in eis afflictio corpora
lis. et radices etiam huiuſmõi paſſionum
ꝛ operum adeo debilitat vt ea durante in
actus huiuſmõi exire non poſſunt. Alius
modus ẽ ſatiſfactio vt dixi tibi diuine iu-
ſticie per ſupplementuꝫ purgationis in vi
ta iſta cepte. ꝛ quia ſicut predixi tibi. leues
quedã culpe ſunt quaſi tenuis ſup aſpſio
animas inquinantes et non ꝓfunde atqꝫ
radicitus inficientes nõ immerito viſuꝫ ẽ
multis ex doctoribus xpianorum. purgati
onem ceptam et nõ perfectam in vita iſta
in futuro compleri.

[R]Eſumam autem queſtionem quã
multi querunt qualiter per corpꝰ
torqueri vel affligi poſſint anime
humane que incorꝑales omnimode ſunt
Qui ꝓculdubio ſicut ſupra audiuiſti. nec
ea que iugiter vident ꝛ ſenciunt cognoſce
re poſſunt. dum vidẽt animas humanas
et iugiter delectari et moleſtari a corpori-
bus et per illa. Quis enim non videat qͥli
ter delectabilia corporalia et inflamãt de
ſiderijs animas ꝛ irreciant atqꝫ captiuant
voluptatibus. Similiter ꝛ quedam triſta
bilia contriſtant eaſdem quot enim mole
ſtias deſideriorum. quot ꝛ quantos dolo
res et cruciatus turpium amoruꝫ ſpecioſe
mulieres ingerant animabus ſtultoruꝫ ꝛ
interdum animabus etiam ſapientuꝫ qs
nõ videat. Similiter quanta et qualia pa
ciantur anime auaroꝝ a diuicijs ꝛ a diui
ciaꝝ paſſionibus hoc eſt corruptionibus
et diminutionibus et ab alijs vilitatibus
et vilifactionibus corꝑalibus quis expli-
care vel enarrare ſufficiat. Quamqꝫ videri
poſſint alicui pene contumeliarum et ob-
probrioꝝ ſpirituales ꝙ non alia de cau-
ſa eis videtur forſitan. niſi quia in anima-
bus ſunt et ꝓpter hanc cauſam videri de
beret eis ꝙ omnes delectationes ꝛ triſti-
cie noſtre ſpirituales ſunt cum in anima-
bus noſtris ſolummodo ſint. poſſibile ta
men eſt huiuſmõi penas aliquas ſpiritu-
ales eſſe. Non igitur abhorreant aut mi-
rentur. ſi ignis corporalis aliquis eſt qui
animas hũanas et in corporibus et a cor
poribus ſeparatas torquere valeat cũ tan
ta mirabilia ignium audiant et plura atqꝫ
maiora forſitan apud ſcriptores reruꝫ mi-
rabilium mũdi et hyſtoriographos lege-
re poſſint. Amplius. Si iuxta legem
hebreorum ignis qui ꝓphete ipſorum in
rubo apparuit. vel datum vel ablatuꝫ eſt
circa naturam ſuam ꝓpriam ꝛ ipſius rubi
vl' forſitan nouus ignis talis ab omnipo
tente creatore creatus eſt tunc qui materi
am combuſtibilem in qua eſſet non com-
bureret quomodo non veriſimile eſt vt ꝓ
pter exercendam tantam dei iuſticiam ta
lis ignis creatus ſit qui torqueri poſſit ani
mas impiorum et vindicare in eis iniuri-
as deo altiſſimo irrogatas. Amplius.
Si pluuia ignis et ſulphuris creata fuit a
iuſtiſſimo creatore ꝓpter vindicandã dei
pariter et nature iniuriam et contumeliaꝫ
in gentes ſodomorum. Quantoforciꝰ ꝓ
pter omnes iniurias et contumelias dei
altiſſimi fuit creatus ignis qui vniuerſali
ter omnes vindicet. Nec numero nanqꝫ
nec magnitudine peccata gentis illius cõ
parabilia ſunt peccatis omniuꝫ. qui extre
mo et vniuerſali iuditio in infernuꝫ detru
dendi ſunt Amplius. Si creator dedit
aquis maris rubri vt contra naturam om
nium aquarum et ꝓpriam ſe diuiderent et
aperirent viam ſiccam prebentes populo
hebreorum ab egypto exeuntium. quan-
toforcius penſato honore et gloria ipſius
necnon et pulchritudine et bonitate iuſti
cie ſue dedit igni contra naturam alioꝝ
ignium et propam virtutem torquẽdi ani
mas eorum quos inimicos ſuos reputat.

Amplius. Si ꝓ flagellãdis egyptijs gẽ
re ſcilicet impia miſcuit pluuiam ignis et
grandinis et ignem in aqua ardere fecit.
quantoforcius pro torquendis vniuerſis
impijs tale aliquid ac maiora et mirabi-
lia facere decet iuſticiam ipſius Ampli-
us. ſi hanc virtutem dedit ventri ſtrutio-
nis vt ferrum frigidum atqꝫ duriſſimũ co-
quat in nutrimentum corporis ipſius ſtru
tionis quid mirum ſi dedit igni virtutem
animas ſic torquendi. Et ſi econtrario vir
tutem dedit ventri eiuſdem animalis vt a
ferro ignito nihil vſtionis aut leſionis al-
terius paciatur quomodo nõ potius igni
vel alij corpori dedit vel dabit virtutem.
Maxime cũ dignũ ꝛ iuſtũ ſit apud ipſum
vt corpibus quibus culpabiliter ꝛ iniuriã
atqꝫ ꝯtumeliã creatorꝭ ſe ſubiecerũt ꝛ hoc
ad delectationẽ ſubijciunt inuiti ad penã

vt in quibus ⁊ per que regem glorie beni
gniſſimū delectabiliter oſtenderūt in hijs
et per hoc triſtabiliter paciant͛. Amp.
quid iuſtius ꝗd diuine glorie ꝯgruentius
qꝫ vt hij qui neglecto creatore atqꝫ cōtem
pto ſeruire cogantur corporibus ad ſup-
plicium ſuum et cruciationem qui corpo-
ribus ſeruire qꝫ creatori potius elegerūt.
Amplius.manifeſtū eſt ex hyſtorijs ⁊
exemplis multis qꝛ creaturis creator ꝓpt͛
ſeruiciū dilectoꝝ ⁊ electoꝝ ſuoꝝ auget vi-
res.et dat nouas et ipſas etiam creaturas
multiplicat contra naturam id eſt curſum
nature ſolitum exempli gratia Si credere
vis hyſtorijs et ſterilibus mulieribꝰ fecun
ditatem ⁊ ſterilibus agris.Similiter oleū
multiplicaſſe ⁊ farinam ⁊ panes ⁊ in mul
tis alijs nature vires auxiſſe creatorem le
ges in eis.Quid igitur mirum ſi in ſeruici
um proprie iuſticie aut virtutem adauget
ignis.aut nouam ei tribuit. Non eniꝫ du
bitatur credenti ac credentibus hyſtorias
quin fortitudinem adauxerit bellatoribꝰ
ſuis pluries creator optimus. Non eſt igi
tur cauſa ꝓpter quā admirentur vl' dubi-
tent ignem talem creaſſe creatorem ꝙ ſer-
uire iuſticie eiuſdem ſic poſſit in vindican
dis ſcilicet eiuſdeꝫ iniurijs et contumelijs
Qualiter corpa damnatorum nō con
ſumantur aut corrumpātur ab huiuſmōi
ignibus.

De eo vo ſcilicet qualiter corpa dā-
natorum non ita ledantur aut cō-
ſumantur ab huiuſmōi igne. aut
mortem corpalem ſaltem non inferat ſuf-
ficere tibi poſſunt exempla ſalamandre q̄
viuit in igne et ignis ꝑnominatus qui cor
pora non ledens animas intollerabiliter
excruciat.Similiter et vētris ſtrutionis ex
emplum qui ferro ignito nō leditur. No
ſti etiam de lateribus quibuſdam. qui in
igne quantumlibet exiſtentes ab ipſo non
ledūtur.Similiter audiſti et de bitumine
quo linita fuiſſe dicuntur arma amazonū
ꝙ nec ferro nec igne ſoluit͛ ſꝫ ⁊ ſimili bitu-
mine porte caſpie linite fuiſſe dicūt͛. Noſ
ſe etiam potes experientia de pellibus et
plumis ſalamandre que ⁊ ſi incenſe vide
antur ab igne et etiam ardere atqꝫ lucere
nihil tamen leſionis ab ipſo paciuntur.
Sunt ⁊ alia innumera que ignē nō timēt
Que ſi corpora huiuſmodi hominū igne
illo infernali mortificalia eſſent atqꝫ diſſo
lubilia non eſſet vſqꝫquaqꝫ ibi pulchritu-
do diuine iuſticie cum non eſſet perennis
pena eorum quaꝫ eē ꝑpetuam neceſſe ē vt
per me in tractatu alio didiciſti. Nec eſſet
talis ac tanta qualem et tantam cauſam
eſſe requirit diuine iuſticie pulchritudo et
dedi tibi in hoc cauſas et ꝓbationes que
omni intelligenti ſatiſfaciant atqꝫ ſufficiāt
Utrum predictus ignis ſola ymagina-
tiōe torquere ſufficiat animas humanas
exutas a corpibus

Et quoniā aliquis ex ſapientibus
xpianorum atqꝫ doctoribus dixit
quia ignis huiuſmōi ſola ymagi-
natione ſui ſufficit torquere animas hūa-
nas.bonum eſt ſcire que ratio ad hoc illū
induxerit vel inducere potuerit. Non eīm
preter nuda vel negligenda ſunt tibi dicta
tanti ſapientis. Dico igitur in ꝑmis qꝛ tor
mentū qd anima humana patit͛ ab igne
ꝑ corpus ſuum nō ē niſi vel in vi apprehē-
ſiua vel in vi motiua vl' in ambobꝰ. Quo
cunqꝫ autem modo ſe habeat in anima ē
huiuſmōi tormentum cum omnis paſſio
in paciente ſit ex neceſſitate. Quia igitur
ipſa anima ſubſtancia ſpiritualis eſt in ea
impoſſibile eſt formam aliquam corpora
lem eſſe. Quapropter neceſſe eſt tormen-
tum iſtud ſiue cruciatum ſiue doloreꝫ ſeu
quocunqꝫ alio nomine illaꝫ nomines for
mam ſpiritualem eſſe. Sed et in omnibꝰ
apprehenſionibus corpalium et ſenſibili
um ſimiliter ſe habere oportet videlicꝫ vt
impreſſiones ſpirituales ſint quare nec ca
lor nec ardor eſt huiuſmodi impſſio tamē
calere et ardere ſe dicit anima que ſic pati
tur. Non enim dubium eſt tibi quia ani-
ma humana nec calida nec frigida eē po-
teſt quoniam huiuſmodi qualitates cor-
porales ſunt et in corporibus ſolummo-
do habent eſſe ardet igitur anima huma
na ſeipſa teſte cum nihil caloris in ſe habe
at. Uides igitur quia forma ſpiritualis ei
dem per corpus ab igne impreſſa cuꝫ nec
ignis nec calor ſit eandem tamen vrit ⁊ ar
dere facit. vt ipſamet cōfitetur. Quid ergo
mirum ſi ſola ymaginatione ignis ardere
ſibi videatur et ardere ſe iudicet cum ipſa
ymaginatio ſubſtancie anime vicinior ſit
qꝫ ſenſus ⁊ ſolūmodo ſpirituale ſit ꝙ per
impreſſionem ſenſibilem ad eius ſubſtan
ciam venit et in eandem intrat. Qꝫ ſi dixe
rit quia reuera anima humana nō vritur
nec ardet. Sed hoc ei videtur propter for
tiſſimam coniunctionē et vnione q̄ corpi

vnita eſt et inde eſt ꝙ ſibi videtur et ſe iu
dicat pati qđ ipm̄ corpus patitur quia nō
ſolum in corpore eſt ſed corpꝰ vt multi ex
phyloſophis dixerunt potius in ea ⁊ hec
continentia ſpirituali non ambitione cor-
porali tūc reuertitur in id qđ ante predixi
quia nō ve dolet ipa anima hmōi paſſio
nibꝰ tanꝙ̄ ſuis ꝓpriis ſed magis cōdolet
tanꝙ̄ alienis auferent igr̄ veritatem ac ꝓ
prietatem doloris ab animabꝰ humanis
Quapropter et gaudiorū atqꝫ delectatio
num contraria autem in eodem naturali
ter habent fieri ex quo conſequēs ē vt ve-
ritatem et ꝓprietatē hmōi ponant in cor-
poribus ita vt expreſſe et aperte confitean
tur corpa vere ac ꝓprie delectari atꝫ triſta
ri ꝙ vſqꝫ hodie nemo intelligentiuꝫ dixit
Neceſſe igiť habent confiteri animas hu
manas vere gaudere vereqꝫ triſtari paſſi
onibus huius cum in ipis ſubſtanciis ea-
rum nulla ſit omnino paſſio corporalis.
Eſt quoniam ſpecies vel fantaſma vel ſi-
militudo ſeu quocunqꝫ alio modo nomi-
nes cum fuerit in vi apprehenſiua mouet
etiam motiuam. Neceſſe eſt vt ipſa ſpeci-
es in motiua virtute imprimat huiuſmo-
di paſſiones que dolores et gaudia vocā
tur. Sicut ⁊ ariſtoteles dixit in libro đ ani
ma quia delectabile ymaginatiuū mouet
deſiderium. Et ſi ſpecies eque fortis eſſet
in vi ymaginatiua vt eſt in vi ſenſitiua cū
ſenſibile ſentitur minor eſſet impreſſio in
vi ymaginatiua ꝙ̄ in ſenſitiua. Et hoc ma
nifeſtum eſt in hominibꝰ fortis ymagina
tionis quia non minus delectantur yma-
ginando quedam viſu delectabilia ꝙ̄ de
lectarentur viden do propter quod et qui
dem notus mihi non curabat videre ha-
ſtiludia dicens ſe longe amplius delecta
ri in ymaginando ea ꝙ̄ delectaretur vi-
dendo. Ego etiam vidi hominez qui ſolo
aſpectu medicine mouebať quociēs opꝰ
erat motu expurgatiōis. Quid igitur mo
uebat eum ſic. ꝙ eſſet apud eum niſi ſpeci
es ipius. id eſt ſimilitudo impreſſa in ani-
ma eius. cuꝫ nec ſubſtancia medicine nec
ſapor aut odor ipius apud ipm̄ eſſet ſꝫ ſo
la ſpecies vt dixi. Certum etiam tibi poteſt
eſſe ſi expimentari volueris quoſdā viros
delectari aſpectu mulieris vt amplexibus
niſi forte quantū minus ē fortis ē apphen
ſio que ſolo viſu fit ꝙ̄ que tactu ꝓpter qđ
non dubitandū eſt. quia ſi remanerent ſi
militudines in organis viſus eque fortes
abſente ſiue remoto viſibili eq̄lis fortitu-
dinis paſſiones delectatiōis et triſticie ex
inde ꝓculdubio ſequerētur. Uideri igr̄ ex
hiis merito potuit illi tāto viro ꝙ ſpecies
fortis hoc eſt fortē faciēs apphenſionē tri-
ſtabilē aut moleſtibilez. Siľr ⁊ delectabi-
lis ꝑ ſe ſufficiat efficere delectationes ⁊ tri
ſticias gaudia ⁊ cruciatꝰ in animabꝰ ⁊ ha
rū paſſionū quātitates erūt iuxta quātita
tes fortitudinū huiuſmodi ſpeciez et rerū
quarū ſpecies ſunt. hoc aūt ē dicere qꝛ q̄n
to fortior erit apprehenſio quātoqꝫ fortiꝰ
ipm̄ apphenſum hoc ē magis delectatiuū
vel magis triſtatiuū tāto erunt delectatio
nes et triſtatiōes maiores ex illis Am
plius. manifeſtū ē de ſomniantibꝰ q̄m in-
terdū ſomniāt ſe ardere ⁊ eē in igne et cru
ciātur intollerabiliter tanꝙ̄ in veritate ar
deant quare quoniā veritas ⁊ ſubſtancia
ignis apud eos nō ē. ſꝫ ſola ſpecies ignis
vel infantaſia vel ymaginatione eorū eſt.

Manifeſtum eſt eos truciatum hmōi
ardoris a ſola ſpecie ignis pati. Eodē mo
do ſe habet et de ſomniantibus ſe tenere
et contrectare poma aurea vel argentea ⁊
et lapides ꝓcioſos. Manifeſtum eniꝫ
eſt quia nihil huiuſmodi reruꝫ apud eos
eſt ſed ſole ſpecies aut fantaſmata in ani-
mabus delectantur aut dormientes ſpeci
ebus aut fantaſmatibus huiuſmodi tāꝙ̄
iparum rerum veritate quare neceſſe ē vt
⁊ poſſibile ſit eos contrariis ſomniis con
triſtari. Uerbi gratia ablatiōe vľ alio mo
do hoc eſt ſi ſomniant auferri ſibi ꝓnomi
natas diuicias vel alias ſibi depirc. et for
ſitan fiet hoc in eodem ſomno quo prius
ſomniabat ſe poſſidere eas et tenere ma-
nibus et poſt modicum ſibi auferri. Non
eſt igitur mirū ſi vir ille ſapientiſſimꝰ dixit
ſola apphēſione ignis aīas hūanas ſolu
tas a corꝑibus et abſqꝫ veritate et ſubſtā-
cia ignis poſſe torqueri Q̄ ſi dixerit qs qꝛ
nō poſſet eſſe tm̄ tormentum a ſola yma-
ginatione ignis preter veritatē ipius atqꝫ
ſubſtanciam quantum eſſet cum veritate
et ſubſtācia iā rn̄di ei ſuꝑ hoc qꝛ ſi ꝑſentia
et verita signis nō addūt apphenſiōi nō
addēt tormēto hoc ē ſi nō augēt illa nō au
gebunt illud. Declaratum etiam eſt tibi ꝑ
hoc quia non ſolum ardoribus huiuſmo
di poſſibile eſt creatori cruciare animas
quas voluerit per ſolam imaginationem
vel intellectum. Sed etiam omni genere
tormentorum et hoc eſt q̄m poſſibile eſt ei

iuxta omnipotentiſſimam virtutem eius
pingere vel deſcribere in vi ymaginatiua
horrificas omnes atꝫ fortiſſimas ſpecies
omniū generū tormētoꝝ. Q̄ ſi qs inferat
ergo ſupuacue creatus ē ignis huiuſmo-
di Reſpondeo quia multe ſunt vtilitates
ipi⁹ q̄rū vna ē vt et corpalit̄ ꝛ vere torq̄at
corpa animaꝝ hm̄oi ꝛ etiā animas ipas.
Amplius. Cum ipe ſit deus veritatis
et veritas non decet magnificentiā glorie
ipius vt vtatur mendacijs ſomnioꝝ. Ter
cio qa motus ſomniandi tm̄ ardores nō
ſatis deterreret homines a vicijs ꝛ pecca
tis cum pauciſſimi intelligere poſſint ani
mas poſſe vel ſomnijs vl' ſupplicioꝝ ima
ginationibus cruciari. Nec dubites om̄i-
potenti creatori multos eē poſſibiles mo
dos vindicandi in hoſtes ſuos nec om̄es
vel mihi vel alijs hominibus eſſe notos.

ſ J qs autē querat an ſolus ignis
in inferno ſit an etiā alia corpora
reminiſci debes quia poete poſu-
erunt ibi flumina ꝛ paludes vt letheū flu
men ꝛ cochiton ꝛ ſtigē paludē forſitan au
tem hoc per metaphoras platonicas dicē
tes. Lex vo et doctrina ſarracenoꝝ ponit
ibi arborē adachū amariſſimi fruct⁹ tāq̄
ibi poſſit arbor aliqua viuere et fructifica-
re diſputare autem circa omnes fabulas
atqꝫ deliramenta et figmenta inſipientiū
nō tam laborioſum ē q̄ etiā ſupuacuum.
Doctrina vo xpianorū cui in parte cōcor
dat doctrina hebreorum licet fabulis im-
poſſibilib⁹ et increduliſſimis refertiſſima
habet ꝙ in inferno ſunt aque gelidiſſime
Sed neqꝫ aque ille neqꝫ ignis infernalis
ſunt ꝑ omnia earundem manerieꝝ quaꝝ
ignes et aque que ſunt apud nos. qa nec
ignis ille extinguibil' eſt nec aque ille con
ſumptibiles ꝛ forte nec calefactibiles ppt̄
longiſſimā igr̄ corporum infernalium ad
corpora huiuſmōi mūdi ſuperioris q ē ſu
pra ipm infernū diſſimilitudinem atqꝫ di
ſtantiam ignorātur ex parte magna qua-
litates eorum habet autē admirationem
magnam et queſtionem dubitabilem an
infern⁹ totus modus plen⁹ ſit. an ſit apō
ipm vacuum et de vacuo iam alibi didici
ſti an poſſit eſſe. Similiter et de quātitate
ipius. Si enim iam totus plenus ē corpo
ribus ſuis. qualiter intrabunt in ipum pe
ne innumerabiliū hominū corpa et fere
ſola pars totius humani generis modica
ſeorſum ſaluabitur. Neceſſe igr̄ ē vt ignis
et aqua qui ibi ſunt exeant ꝑ maiori ſui
parte et dent locum perditorum hominū
corpib⁹ aut vt rarefiant. inextimabiliter
autem vt ſecum ſimul capiant corpa ꝑdi-
torū et de hoc quidem et de alijs que cir-
ca hoc ſunt loquar in ſequentibus.

Incipit ſecunda pars prime partis de
vniuerſo. De eternitate.

ſ Equit̃ ea que preceſſe-
rũt inueſtigare de ipo
vniuerſo an nouuz ſit
an antiquũ. ꝙ eſt di-
cere an tp̃ale an eter-
nale ſiue eternũ. Se-
cũdo de cura ⁊ guber-
natione qua gubernari dicit̃ a multis et
creaturarũ ab ipo creatore. licet a multis
contradicatur. Tercio an ſtatus iſte ſit ei
ꝑpetuus ſtatus ſcʒ in quo ē. an finē habi-
turus ⁊ etiã quē finē ſiue immutatõeʒ. vtꝝ
in melius an deteriꝰ. ⁊ de ipa nouitate vł
de ſtatu quē habiturꝰ eſt. an ſit ei futura
perhēnis. an iterũ habitura fineʒ. an hoc
debeat ire in infinitũ. ſicut aliqui opinati
ſunt. Et de ipo genere hũano quē ſtatum
habiturum ſit tam ſcđm animas q̃ʒ ſcđm
corꝑa hũana. Et qm̃ hec oĩa p̃cedit inue-
ſtigatio d ipſa et̃nitate pſ̃crutabor i p̃mis
de ipa. Similiter de ſeculo et ſeculis et de
ſeculis ſeculorum atq; de ſeculo ſeculorũ.

ſ Cito igitur quia opinati ſunt qui-
dam eternitateʒ aliud non eſſe in
eſſencia q̃ʒ tempus. Unde et diffi-
nierunt tempus eſſe partem eternitatis et
iſti fuerũt ytalici. Scđʒ eos igit̃ nõ differt
eternitas a tempore niſi ſꝫm tempus totũ
a parte ſua. et ſicut maiꝰ tempus a mino-
ri. Scđm eos etiã eternitas non precedit
tempus. imo ſi vere pars eſt eternitatis tē-
puꝫ naturaliter p̃cedit eternitatē. om̃is ei
pars prior ſuo toto eſt. quoniã quedã cau-
ſa ipius. Amp̃. ſicut ante eternitateʒ ni-
hil fuit vel eſſe potuerit. ſic nec ante totuʒ
tempus. Amplius. Nemo vnq̃ʒ poſu-
it eternitatem niſi infinitaʒ. quare añ eter-
nitatem nihil fuit. Si em̃ aliq̃d ante eam
fuit vel p̃ceſſit eam alio medio vel nullo.
tu em̃ ſcis. quia diem craſtinã p̃cedit dies
hodierna. et nox tota que media eſt inter
iſtos duos dies q̃re ſi p̃ceſſit eam alio me-
dio illi medio quaſi contigua erat eterni-
tas q̃re finiebatur ſiue terminabat̃ ad il-
lud. Erit ergo ſcđm hoc finita eternitas ⁊
habens terminũ ſentẽcie ſcilicʒ illius me-
dij quemadmodũ dies craſtina terminũ
habet inicialem finē noctis imminentis.
Si vero p̃cedit eam ſine medio. tũc termi-
natur ex neceſſitate eternitas ad illđ. quē-
admodum dies craſtina ad noctē p̃ceden-
tem in ipm. quare modis omnibus ſeque-
tur ex huiuſmodi poſitione eternitatē eſſe
finitam. Manifeſtum aũt eſt ꝙ oẽs dif-
finiũt eternũ qđ nec habet p̃ncipiũ neq; fi-
nem. ⁊ intelligit̃ p̃ncipum et finē duratio-
nis ſiue permanentie ſue Similiter ⁊ eter-
nũ dicunt homines cõmuniter ꝙ nec inci-
pit nec deſinit eē quare eternitas infinita ē
ſꝫm ꝯmunem intelligentiã hominũ. Dico
inſuper ꝙ eternitas impartibilis ē prius ⁊
poſterius cum em̃ eternitatis eē ꝑmanẽs
ſit. imo ipa eternitas ꝑmanẽtia intermia-
bilis ⁊ ex vtraq; parte infinita permanen-
tia aũt et fluxibilitas contraria ſunt. ergo
nihil fluxus ē in eternitate nihil fluens. q̃-
re nec p̃us nec poſterius eſt in ea. Amp̃
Quid eſt tp̃us niſi fluens eſſe ⁊ nullo mõ
ꝑmanens id ē ſed nihil ſui ꝑmanẽs i actu
vel potentia. Si em̃ aliq̃d temporis ꝑma-
neret iam nõ eēt illud vel tempus vł pars
temꝑis. cum eē corꝑis nõ ſit niſi fluere ſꝫm
totũ fluere irreceptibiliter ⁊ ineſtimabilit̃
Quare eē eternitatis ꝑmanere eſt influxi-
biliter. Amp̃. indeſinẽtia cadit in diffi-
nitionē eternitatis. Eternũ em̃ eſt vt predi-
xi ſꝫm intellectũ omniuʒ nec incipiens nec
deſinens. Deſinentia v̊o eſſencialis eſt tē-
poris ſicut eſt fluere in tp̃e non ē niſi cõti-
nue cadere in nõeſſe. cadere autem in nõ-
eſſe nõ eſt niſi deſinere. quare deſinentia
eẽncialis eſt temporis. indeſinẽtia v̊o eẽn-
cialis eternitatis tẽpus igr̃ ⁊ eternitas eẽn-
cialiter ꝯtraria ſunt. q̃re ſicut ꝓp̃ũ ⁊ eſſen-
ciale eſt tẽpori fluere vel deſinere. ita eter-
nitati permanere et ſtare. Q̃ł ſi dixerit q;
eternitas ſꝫm totũ eſt ꝓp̃um ſtare. ſed ꝑti-
bus eẽnciale fluere. deſtruit̃ hoc duobus
modis. Primũ q; eternitas ſꝫm ipm totuʒ
ē onomerũ ſicut et tempus. et ꝓpter hoc ſi
fluere vł deſinere eſt eſſenciale alicui ex ꝑ-
tibus erit eſſenciale et toti. quare nec actu
nec ratione ſeparabit̃ fluere vel deſinere
a tota eternitate ſicut nec ab aliqua parti-
um eius. Quare totã eternitatē neceſſe eſt
ꝯtinue deſinere et cadere in nõeſſe. Et at-
tende quia iſta poſitio eſt quẽadmodum
ſi quis ponat aliqđ totũ albũ et quãlibet
eius partē nigrã aut ecõuerſo. Secũdus
modꝰ deſtructionis ē ex hac radice. q; ni-
hil recipit in ſe cõtrariũ eẽncie ſue. Eſt aũt
tempus fluxus cõtinuus irretinibilis quo-
niã eius eē eſt fluere cõtinuo et irretinibili-
ter. Eternitas aũt ecõtrario ſtabilitas cõ-

tinua et influxibilis quoniã eternũ eſt ſta
bile continuũ influxibiliter ꝙ ẽ dicere in-
deſinibiliter. eſſencia igr̃ eternitatis cõtra
ria eſt fluxibilitati et deſinentie. Non reci
pit igr̃ illã vel in ſe vel in partibus ſuis cũ
eſſencia ipſius ab eſſentia partiũ contrari-
etate diuerſari nõ poſſint. Jam igr̃ decla
ratum eſt tibi per hoc temp⁹ nõ eſſe eter-
nitatem nec partẽ eternitatis ⁊ in eternita
te non poſſe eſſe ꝑus neq; poſterius ſcd̃m
ſucceſſionez aut fluxum ſiue deſinentiam
Quare eſſe eternitatis totum ſimul eſt nõ
inq̃ ſimul comitãtia tẽꝑali ſed abnegatio
ne ꝑoritatis et poſterioritatis, quẽadmo-
dũ ſi dicerem ꝙ in ea nihil ante. nihil p⁹.
Declaratũ etiã eſt tibi ipſam eſſe infinitaʒ
et interminabilem ex vtraq; parte hoc eſt
nec habere ꝑncipiũ. nec habere finẽ. Silr
nec hr̃e ꝑmũ nec habere vltimũ. et ꝓpter
hoc nec habere mediũ. Ubi em̃ ẽ mediuʒ
in duratione neceſſe eſt eẽ ꝑus et poſteri⁹
⁊ ſucceſſionis ordinẽ. quare ſimplicẽ ⁊ im-
partibilẽ neceſſe eſt eſſe eternitatẽ hoc aũt
ſequũtur multe queſtiones. Prima eſt cũ
eternitas ſit impartibilis. tempus autem
infinitũ partibile eſt igr̃ eternitas ad tem
pus quẽadmodum ipm nũc impartibile
ad totũ tempus. Quare tempus ẽ ĩ infini
tum maius q̃ eternitas. Nemo auteʒ du
bitauit vſq; hodie. quin eternitas ſit ma-
ior in infinitum tempore. ⁊ quia temp⁹ in
fra eternitatem eſt ipm em̃ ⁊ ꝑcedit eterni
tas et ſequit̃. Si enim ceſſaret tp̃s p⁹ ipm
eternitas. hoc eſt dicere. ſi deſineret eſſe tẽ
pus. Similiter ſi cepit tempus ante ipſuʒ
fuit eternitas.

Attende igr̃. q: ipe creator benedi-
a ctus ſimplex ⁊ impartibilis et tñ ẽ
infinitus et immenſus amplitudi
ne ſua ⁊ immẽſitate omnia inter ſe ꝯtinẽs
et circũdans. Qua autẽ amplitudine ⁊ cir
cũſpectione omnia circũcludit et circũſcri
bit intra ſe. ⁊ claudit omnia atq; continet
Manifeſtum eſt qa in corꝑali. Atten-
de et aliud exemplũ. quõ ſpecies que in ſe
impartibilis ẽ corꝑaliter id ẽ ſm̃ longuʒ ⁊
latũ et altuʒ. Sic et linea amplitudine ge
neralitatis que vtiq; ſpũalis amplitudo ẽ
Continẽtia ṽo corꝑali nõ ꝯtinet niſi ptes
ſuas. Alio ṽo mõ cõtinet pũcta que in ea
ſunt ad quarum nullũ habet in quãtitate
cõparationẽ ꝓportionalem. et ꝓpter hoc
veriſſime dicit̃ in infinitũ maior q̃ eorũ.
hoc eſt ſuꝑ omnẽ ꝓportionẽ cũ ſit ad vnũ
quodq; ipoꝝ pluſq̃ dupla ꝑluſq; tripla ⁊
ita ĩ ĩfinitũ. Veriſſime igr̃ dici poteſt ex eis
que iam dixi tibi ꝙ indiuiduũ ẽ in ampli
tudine ſpeciei Sic punct⁹ in linea et hoc
ẽ quoniã nũerus indiuiduoꝝ infinit⁹ eſt.
quare amplitudo ſpeciei potẽcialiter infi-
nita ẽ q̃ntũ ad indiuidua. Nõ em̃ cõtinet
amplitudo tm̃ eius proportionaliter indi
uidua que ſũt in actu. imo quecũq; eẽ poſ
ſũt et qbuſcũq; ratio ipſius poteſt cõpete-
re. qõ ẽ dicere ꝙ nõ ẽ limitata hec ſpecies
homo vt continere non poſſit niſi indiui-
dua que ſunt vel que fiunt vel que futura
ſunt quaſi oꝑteret capacitatẽ eius et am-
plitudinẽ dilatare ſi placeret creatori plu-
res homies creare q̃ apõ ſe ſtatuerit aut
anguſtari ſi pauciores ei creare placuiſſet
Omni qppe intelligẽti manifeſtũ ẽ in am
plitudine ſpeciei in ſe vtriuſq; immutataʒ
penitus ꝑmanere. Et ꝓpter hec exempla
auencebron licet laudãda ſint ⁊ intellectũ
poſt admirãtia nõ tamẽ ita ꝓp̃a ſunt ⁊ cõ
ueniẽtia materie de qua agitur hic. Dixit
em̃ idem phyloſophus ꝙ mũdus ſenſibi
lis ſiue ſenſilis ẽ in ipo eẽ vniuerſali quaſi
diceret in altitudine vel amplitudine entꝫ
⁊ accipias ens cõmune ac generale tanq̃
cõmune omniũ. Jn illa amplitudine cõi
tatis ipſius ẽ mũdus ſenſibilis tanq̃ naui
cula in medio maris aut tanq̃ auicula in
medio aeris. Non em̃ dubitandũ ẽ quin
⁊ mare finitũ ſit ⁊ aer ⁊ ꝙ finitũ nõ poteſt
ꝯtinere infinita eiuſdẽ quãtitat' hoc ẽ quã
titatẽ eiuſdẽ generis cum ipo ⁊ ꝓpter hoc
mare quãtũcunq; ſit nõ poteſt caꝑe naui
culas infinitas quãtũcũq; ꝑuas. Similit̃
neq; aer auiculas. Declaratũ em̃ ẽ tibi ali
as q: nullũ finitũ aggregatũ eẽ poteſt ex ĩ
finitis tantis ſui generis qõ eſt dicere. nul
la quantitas ex infinitis cubitis et digitis
Quare manifeſtũ eſt. quia quecũq; naui
cula quãtũcunq; ꝑua in mari exiſtente de
trahitur amplitudini maris capacitate ipſi
us nauicule quantũcunq; parue. Quare
manifeſtũ ẽ certũ eẽ numerũ ⁊ determina
tũ vltra quẽ nõ poſſet caꝑe etiã vnã naui-
culã vel medietateʒ vnius de nauiculis in
telligo equalis quãtitatis. Neceſſe igitur
eſſʒ ipm dilatari ⁊ additionem fieri ſupra
amplitudinem eius. Si maior numerus
nauiũ in ipm mittendus eẽt. De amplitu
dine aũt ſpeciei ⁊ generis declaratum eſt
tibi alter eſſe.

D Ebes etiam ſcire q: quãtitates nõ

ſunt ꝓpoꝛtionaliter comꝑabiles que nõ
ſunt eiuſdẽ generis et q̄bus non eſt vnus
modus menſurãdi et ꝓpter hoc eternitas
et tempus nõ ſunt adinuiceꝫ comꝑabiles
Quapꝛopt̃ amplitudo coꝛꝑalis et ampli-
tudo ſpiritualis nullã habent adinuicem
ꝓpoꝛtionẽ amplitudinẽ nanqꝫ coꝛꝑalem
facit multitudo partiũ et aggregatio am-
plitudinẽ vo ſp̃ualeꝫ vnitas ⁊ ſimplicitas
et hec ẽ cauſa ꝓpter quã creatoꝛ altiſſimꝰ
et benedictꝰ ẽ in vltimitate amplitudinis
ſicut ẽ in vltimitate ſimplicitatis ⁊ impꝑtibi
litatis et quis ẽ ordo ſimplicitatis et impꝑ-
tibilitatis. idem ẽ oꝛdo amplitudinis ſpiri
tualis et capacitatis Sicut faciã te ſcire in
tractatu ſequẽti hũc q̄ erit de ſubſtancijs
ſpiritualibus et abſtractis. Quia igr̃ am-
plitudinẽ ſeu latitudinem ſeu longitudi-
nem in eternitate facit ſtabilitas in tempꝛe
vo fluxus ſeu fluxibilitas. Impoſſibile ẽ
comꝑalia eſſe ꝓpoꝛtionaliter eternitatẽ ⁊
tempus. ꝑ hoc enim ꝙ ſtat inchoabiliter
et indeſinibiliter. non habet p̃mũ neqꝫ vl
timũ ⁊ ideo nec p̃us nec poſterius nec me
diũ. tempus econtrario ſe habet ꝑ hoc ꝙ
fluit irretinibilit̃ ⁊ hoc ip̃m facit in ea ſim-
plicitas. Simplicitas em̃ ꝓhibet eam ab
aggregatione ꝑtium et oꝛdine ip̃arum. q̃-
re ꝓhibet eam habere p̃us et poſterius ⁊
ꝯſequẽter p̃mũ et vltimũ. Iuxta hanc viã
ſciendũ tibi. q̄a tempus locus et numerꝰ
impꝛopoꝛtionales ſunt adinuicẽ. neqꝫ em̃
vere dicere ꝙ aliq̄s numerus ẽ maioꝛ ali-
quo tp̄e aut ecõuerſo. Similiter neqꝫ tem
pus loco aut locus tempoꝛe. et ridẽde ſũt
huiuſmõi locutiones ſophyſtarũ ⁊ ꝯpati
ones q̄bus dicũt horã vel aliam ꝑtem tẽ-
poꝛis maioꝛem eſſe vel minoꝛem vel eq̄lẽ
miliario. Uidi autem tẽpe meo doctoꝛes
gramaticos q̄ ſic loquentes vel grãmatice
loqui dicerent. Debes etiã ſcire q̄a de ver
bis ꝙ maxime cõgruit eternitati ẽ verbũ
eſſendi ſtandi. Sil'r ⁊ ꝑmanendi et hoc in
p̃ſenti tp̄e ſolũmõ fuiſſe em̃ vel foꝛe ſtetiſ-
ſe vel ſtaturã eſſe ꝑmãſiſſe aut ꝑmanſuraꝫ
eẽ nõ ꝓp̃e ꝑtinẽt ad eã. et cauſas ſuꝑ hoc
iam p̃dixi. ⁊ in libꝛis ꝓphetarũ cũ de crea
toꝛe loquẽt̃ ip̃i ꝓphete iuenies ſepe ꝙ eſt
vel es ad ip̃m vel de ip̃o dicũt. Raro aũt
de eo dicũt alioꝝ tempoꝝ v̇ba quãq̃ꝫ ⁊ ir
rationabiliter de eo dici poſſint. [illegible] cũ in
terp̃tationibꝰ ⁊ expoſitionibꝰ q̃s alibi [illegible]
dicisti. ariſtoteles aũt dixit lineã curu[illegible] li
neã rectã incõmeſurabiles eẽ. cauſam vo

ꝓpter quã hec dixit. q̄a nõ ẽ eis idem mo
dus mẽſurãdi ⁊ hoc ẽ q̄m linea recta men
ſurat̃ ſm diſtantiã extremitatũ ſuarũ ab
inuicẽ. Maioꝛ em̃ linea recta dr̃ q̄ꝫ alia cu
ius extremitates magꝰ diſtãt ab inuicem
Nõ em̃ idẽ modus mẽſurãdi linee curue.
Alioquin omnis coꝛda eſſꝫ equalis arcui
ſuo et econuerſo.

r Euertar aũt adhuc ad impꝑtibilita
tẽ eternitatis ⁊ dicã q̄a ꝑpetuitas
videt̃ eẽ medietas eternitatis. ha-
bet em̃ medietatẽ ratiõis ip̃ius. Cum eniꝫ
eternũ ſit ꝙ nec habuit p̃ncipiũ nec habi
turũ ẽ finẽ. Medietas iſtiꝰ ratiõis ratio ẽ
ꝑpetuitatis. Eodẽ mõ ſi dixerꝰ q̄a vnũq̃d
qꝫ ẽ inchoabiliter ⁊ ideſinibilit̃. Indeſini
bilitas idẽ ẽ ꝙ ꝑpetuitas q̃re videt̃ eẽ me
dietas eternitatꝰ. Amp̃. duratiõis eter
ne accipe mediũ vel medietatẽ. ꝑpetuitas
ẽ medietas iſtiꝰ duratiõis. Tãta em̃ ẽ du-
ratio q̄ nõ incepit et terminat̃ in hoc nũc
p̃ſenti. quãta ẽ duratio q̄ icipit ab eodeꝫ ⁊
nũq̃ꝫ finiet̃. q̃re p̃ſens nũc diuidit totã du
rationeꝫ q̄ nec icepit nec finiẽda ẽ in duas
iſtas ꝑtes equas. Et in vtraqꝫ iſtarũ ẽ me-
dietas ẽ totiꝰ. Scitote ergo q̄a duratio dr̃
duabꝰ intẽtionibꝰ. Una nãqꝫ intentiõe dr̃
tempꝰ vite ſeu ꝑmanẽtie ſiue exiſtentie ali
cuiꝰ rei ⁊ ẽ mẽſura vniuſcuiuſqꝫ eoꝝ ⁊ nõ
congruit verbũ duratiõis ſm intentionẽ
iſtã niſi in tp̄e exiſtẽtibꝰ hoc ẽ eis quo ẽ eẽ.
vel actiões fluũt cũ tp̄e. Sic eẽ motus flu
it cũ tp̄e. Sil'r actiones celeſtiũ coꝛpoꝝ ſi-
militer paſſiones ⁊ oꝑationes naturaliũ
⁊ vite etiã multoꝝ aialiũ cũ tp̄e fluũt. ⁊ ſic
ſe hꝫ de oĩbꝰ q̄ inceperũt in tp̄e vel ex tp̄e
Oia em̃ hmõi nũerant̃ a tp̄e vel ſm eẽ vl'
ſm actiones ⁊ paſſiões ſuas. talia igr̃ ſũt
oia mobilia ⁊ al'r mutabilia ⁊ de ꝑennibꝰ
dico id ẽ quoꝝ eẽ nõ ẽ deſinibile q̄a ⁊ ſm
eẽ ſuũ menſurãt̃ a tp̄e cũ a tp̄e p̃ncipiũ ter-
minet̃ ip̃e. licet em̃ nõ finiat̃ eẽ eoꝝ in tp̄e
tñ menſurat̃ a tp̄e. licet a tp̄e nõ finito ſi tẽ
pus debeat eẽ ifinitũ. De hoc ei queſtio ẽ
p̃ime difficultatꝰ ⁊ nõ ẽ dubiũ. q̄n q̄dam
mẽſuratio tp̄alis ſit talis imẽſitatꝰ. Quo-
dãmõ ei mentit̃ lineã q̄ dic̃ eã finitã in ſe ⁊
ĩfinitã ad punctũ. et ꝓpter hoc ꝑpetuitas
quedã mẽſura ẽ ⁊ ſi aliq̃ coꝛꝑa ĩfinita eẽnt
vel aliq̃ linea ĩfinita ex altera tñ ꝑte finita
nõ incõueniẽter diceret̃. Infinitas huius
menſura eẽ linee talis nec videtur eẽ aliq̄
ratio ſi finita menſura menſurat finitum
quin ⁊ infinitũ ĩ finita. Si infinitũ ẽ aliq̄d

in quocunq; genere quãtitatis. Quemad
modũ ſi qs diceret ꝙ queadmoduʒ ſi qs
dicat ꝙ decem puncta numerat numer⁹ i
finitus ſcʒ denarius ⁊ mille millenarius ⁊
ita de ſingulis aliis nũeratis et numerus
Eodẽ mõ puncta infinita et innumerabi-
lia numerat infinitus numerus et ſermo
autenticus et ſanctus habet ꝙ numerus
annorũ dei ineſtimabilis. Uerũ quoniaʒ
deeſſe huiuſmõi ſubſtanciarũ nihil omni
no fuit cum tp̃e ſed totum eſt integrum et
illeſum ꝑ omnia in quolibet nunc ipi⁹ tẽ-
poris nõ ꝓprie eorum eẽ dicit̃ eſſe in tem
pore. quẽadmodũ eñ qd̃ totuʒ eſt in vno
puncto loci non ꝓprie dicit̃ eſſe in toto lo
co. Similiter neq; ꝙ eſt in parte loci non
ꝓp̃e dicitur eſſe in toto loco. ſed magꝰ ſm
accidens. quẽadmodũ nec locus alicuius
dicit̃ niſi ꝙ ipm̃ p̃ciſe continet. maior ṽo
locus dicit̃ locus ipius ꝙ non ipm̃ totuʒ
nõ implet. Sic anime hũane nullomodo
noſtre dicũtur eſſe in tp̃e qd̃ eſt minus du
ratione earũ aut maius. et eſſe earũ in cor
poribus ꝓculdubio eſſe tp̃ale hoc ẽ a tp̃e
menſuratũ cum iniciũ habeat et finem in
tempore. Similiter actiones ⁊ paſſiones
quas agunt in corpibus et ꝑ corpa tempe
menſurabiles ſunt et menſurant̃. Deeſſe
ṽo eius apud ſe hoc extra corpus non eſt
queſtio. ſi in eo ſtatu actiones alique ſunt
ei vel paſſiones licet ſp̃uales qn tempore
et puncto temꝑis menſurent̃. Si eñ ſubi-
to et durationem nullã habẽtes. Ma
nifeſtũ eſt quia puncto tp̃is menſurantur
Si ṽo ꝑmanent. ſed finem habent cũ cer
tum ſit eas incipe. manifeſtũ ẽ eas tempo
re menſurari. Q̃ ſi finem alique earũ nõ
habent erunt infinite ſcd̃m durationem ⁊
hoc a p̃te futuri. ex alia eniʒ p̃te finite ſunt
cum incipiãt ⁊ p̃ncipiũ habeant in tempe
Si eñ tempus ĩfinitũ eſt cuʒ temp⁹ eſſen-
cialiter menſura ſit erit menſura infinita-
rũ taliũ ſcilicet que in tp̃e incipiunt et tem
pore finiũtur. Manifeſtum eñ ẽ quia
augmentum quantumcunq; ſit non mu
tat eſſenciam eius in quo eſt aut ſpeciem.
niſi in hiis ſolis que determinatã habent
eſſenciam vt numeri quorum vnuſquiſq;
determinatam habet eſſenciam. Et ideo
additione et detractione etiam vnius vni
tatis ſm ſpeciem diuerſantur hora ṽo nõ
videtur ſcd̃m eſſenciam qua eſt temp⁹ al
terius ſpeciei eſſe q̃ʒ dies. Licet poſſet dici
forſitan alia ſpecies menſure vel quãtita
tis ⁊ ꝓpter hoc determinationem. Sicut
cubitus et duo cubiti diuerſe ſpecies men
ſure ſunt. ꝓpter manifeſtam determinati
onem qua exiit altera ab altera. eſſe eniʒ
temporis vt ſupra dixi tibi totum ẽ fluere
⁊ in hoc non differt dies ab hora vel ecõ-
ſo. Sed reuera determinationibus diffe-
runt. et hec eſt intẽtio mea in hoc et deter
minatio iſta eſſencialis eſt quantitati per
modũ quo quantitas eſt. De tempore ve
ro an ſit infinitum an ſit finem habituruʒ
apud ſapientes queſtio eſt Ariſtotel. nan
q; viſum fuit vel habuiſſe iniciũ neq; ha-
biturum finem. ⁊ de hoc erit perſcrutatio
tibi ſufficiens in ſequentibus in quo viã
nunc ſum. Q̃ autem querebam in prece-
dentibus videlicet an perpetuitas eſſʒ di
midiata eternitas. Jam dixi tibi ꝙ non ẽ
nullomodo partibilis eternitas ſed reue-
ra. ſi tempus eſſet iuxta opinionẽ Ariſtot.
Sine p̃ncipio ſcʒ ⁊ ſine fine reuera ꝑpetu
itas eẽt dimidiũ temporis ex vtraq; parte
infiniti hoc autem dici non equiuoce po-
teſt eternitas. Jam enim patefeci tibi cõ-
trarietatem manifeſtam inter eternitateʒ
et tempus ex quo apparere tibi poteſt. q2
qui dixit tempus partem eẽ eternitatis vo
cauit totũ tempus ſcilicet infinitũ eternita
tẽ ꝓpter qd̃ in ratione ſeu diffinitiõe ſua
non eſt locutus de illo. ſed de ptib⁹ deter
minatis ipius ⁊ ideo cum dixiſſet. Temp⁹
eſt pars eternitatis adiunxit cuʒ anni mẽ
ſura diuturniq; circa ꝯmenſuratiõeʒ. Re
uertar autẽ ad ipam eternitatem ⁊ dicam
quia ipſa eſt contraria tp̃i ſicut oſtẽdi tibi
iam ⁊ quia ipa impartibilis ẽ partibilita-
te cõmunitatis ⁊ quia ipa circũdans tem
pus et tp̃e maior abſq; comparatione ꝓ
portionali. Deinde dico quia ipſa ꝓpria
creatoris benedicti atq; ſublimis. omẽ eñ
aliud cepit et fuit poſt q̃ʒ nõ fuit qd̃ ẽ dice-
re quoniã aliud habet eẽ poſt non eſſe. et
hoc faciam te ſcire in ſequẽtibus poſt pau
ca. Solum eñ eẽ creatoris eſt neceſſe per
ſe ex omnibus modis ſuis. omne autem
aliud eſt poſſibile eſſe ꝑ ſe ⁊ nõ neceſſe eẽ
imo eſt ceſſans eẽ quantũ in ipo eſt. et ꝓ
pter hoc recedit et reuertit̃ in noneſſe q̃n
tum in ipo eſt niſi retineatur ꝑ creatorem
qd̃ eſt dicere ꝑ ipm̃ neceſſe eẽ per ſe.

D Eterminandum autem eſt. ac ſtu
dioſe perſcrutandum de ipa eter-
nitate quid ſit ei⁹ eſſe videlicet an
eſſe ipius creatoris an aliud ab illo an pri

uatio. Q̄l ſi dixerit quia cum ipm̄ eſſe
creatoris. Qualiter igitur erit ꝯtraria tem
pori eſſe quippe creatoris non habet con-
trarium neqꝫ oppoſitū neqꝫ non eſſe. Si-
cut iam te ſcire feci in alijs. Si vero dixe-
rit quia eſſe eternitatis eſt aliud ab ipo eē
creatoris cepit igitur eternitas cum omne
aliud ab ipo ceperit. vel quia nondum il-
lud declaratum eſt dicam. quia eternitas
eſt ad minus poſſibile eſſe in ſeipſa. ⁊ pro-
pter hoc deſinibilis et ceſſans abeſſe quā
tum in ipa eſt. Jam autem tranſiuiſti hec
vbi dictum eſt quia nihil recipit contrari-
um ſuum vel eſſencie ſue. Non enī eſt ni
gredo dealbabilis vllo modorum nec fri-
giditas calefactibilis nec ipſa indeſinibili
tas deſinibilis. Si vero dixerit quia eter-
nitas eſt cōtinuitas eſſendi erit eadē que-
ſtio. Q̄l ſi quis dixerit quia ipa eſt priua-
tio inceptibilitatis et deſinibilitatis cū cō
ſtet ꝑuationē nihil eſſe tunc conſequens
eſt et concedat eternitatem nihil eſſe. ⁊ ne
qꝫ etiam poſſe eſſe ꝙ multofortiꝰ de tem-
pore veriſimile cum totum ꝑteritum tem-
pus iam non ſit et totum futurum nec dū
ſic medium vero nulla particula tempor̄
ſit. Q̄l ſi dixerit quis ꝙ eternitas ē ſta-
tus creatoris vel ſtabilitas qua ſtat in eſſe
ſuum in inceptibiliter et indeſinibiliter. et
per omnem modum influxibiliter non ef-
fugiet per viam iſtam. Eedem enim que-
ſtiones ſunt de ſtatu et ſtabilitate. Dico
igitur quia eternitas non eſt niſi eſſe crea
toris aut creator ipē. ſed nō eternitat̄ plꝰ
dicit q̄ꝫ eſſe ipius videlicet ꝑuationes inci
piendi et deſinendi. Similiter ⁊ fluxus at
qꝫ mutationes et hoc tam actu q̄ꝫ potēcia
q̄ꝫ reuera eſſe creatoris ſequūtur multe ꝑ-
uationes huiuſmodi quibus vtcunqꝫ in-
ſinuat̄ nobis gloria et magnificētia ipiꝰ.
Q̄l ſi dixerit quia indeſinibilitas non eſt
pura priuatio ſed eſt fortitudo et firmitas
ipius eſſe creatoris ꝓhibens ab eo deſini
tionem et inceptionem ⁊ actu et potentia
non eſt dicendum. ꝙ huiuſmōi homo er
ret ſed de fortitudine huiuſmōi et firmita
te reſtant eedem queſtiones que de eter-
nitate preceſſerunt quare non effugiet qn
reuertatur in idipſum ꝙ dixi videlicet qa
et eternitas et indeſinibilitas ⁊ cetera hu
iuſmodi non ſignificant niſi eſſe creator̄.
Sed vt ꝓhibitum ab inceptione ⁊ deſini
tione et fluxu et mutatione. Siue autem
dicas eſſe ſic ꝓhibitum. ſiue eſſe cum hu-
iuſmodi ꝓhibitionibus non refert et eter-
nus et eternitas non differunt. Sicut de-
us et deitas et non dubitat aliquis intel-
ligens quin deus ſit ſua deitas et ecōuer-
ſo. Sic eternus deus et eius eternitas res
vna ſunt. Licet igitur abſtractiuum videa
tur nomen deitatis nō eſt ita abſtractiuū
nec aliquid delinquatur de ſignificatione
nominis concretiui ꝙ eſt deus. imo totū
ſignificat ꝙ hoc nomen deus niſi forſitā ĩ
alia ſignificatione. Q̄l ſi abſtraheret no-
men eternitatis ſolas ꝑuationes a ſignifi
cato huius nominis eternus tūc ꝓculdu-
bio ſignificaret res que nō eſſent que pri-
uationes tm̄ ⁊ verum ſignificaret iſta ora
tio eternitas nihil eſt.

p Oſt hoc autem conueniens eſt vt
inquiram de ſermonibus cōmu-
nibus quibꝰ dicunt homines om
nia et preſentia ⁊ futura ⁊ preterita eſſe in
eternitate. Simul preſentia ⁊ etiam ſimul
videri ac ſimul eiſdem eſſent. Et quid ſit eē
in eternitate necnō et comparationē eter-
nitatis ad tempus vbi ⁊ ponaꝫ ymagina
bile comparationis ipſorum adinuicem.
Primum igitur inquirā vtrum eternitas
ꝑceſſerit ⁊ quantum et qualiter. Dico igit̄
aut eternitas ꝑceſſit tempus aut non ꝑceſ
ſit. Si non preceſſit eadem ratione nec ꝑ-
ſecutus eſt tempus quare ſimul incepit cū
tempore et ſimul deſinet et erit equalis ei-
dem ⁊ erit finita ſi tempus finitum eſt. Si
vero infinitum non erit maior eternitas
q̄ꝫ tempus cuꝫ nec prius fuerit nec poſt fu
tura ſit Si vero preceſſit tempus aut pre-
ceſſit eā tempore ſiue parte temporis aut
parte ſui autem ſe tota et tempore quideꝫ
non potuit ipſum ꝑcedere cum nullū tem
pus fuerit ante totuꝫ tempus. preceſſit igi
tur tempꝰ eternitas vel ſe tota vel aliqua
parte ſui. Manifeſtuꝫ autem eſt quia
non parte aliqua ſui ꝑceſſit ipſum cuꝫ par
tem non habeant quare preceſſit eam to-
ta ſe. quemadmoduꝫ dicitur ꝙ linea que
libet tota ſe maior eſt quolibet puncto. ꝙ
ſi verum eſt tota igitur eternitas fuit ante
tempus ⁊ tota preceſſit ipſum. quare po-
ſtea nihil de eternitate vel fuit vel futuruꝫ
eſt. Amplius. Si tota eternitas preceſ
ſit tempus eadē ratione tota ſequet̄ ipm̄.
quare tota futura eſt poſt ipſum. nihil igi
tur de ea vel eſt modo vel fuit ante.

Amplius. Ipſum eſſe temporis cepit
et habuit ꝑmum ſui eius noneſſe anteq̄ꝫ

eſſet tempus aut erat perpetuum .aut erat
eternum.et eternum quidem dici nō po⸗
teſt fuiſſe cum ſit terminatum ſiue finitum
in ipa creatione primi inſtātis totius tem
poris. Perpetuū vero dici non poteſt cuꝫ
non inceperit quoniam deſierit deeſt igit̄
hic prima nominatio. Dico igitur quoni⸗
am non eſſe temporis econtrario ſe habꝫ
perpetuitas.perpetuū autē habet incepti⸗
onem ſiue deſinitionem. nō eſſe vero tem
poris deſinitionē ſine inceptione et ꝓpter
hoc nominari poteſt ꝓprie an ꝑpetuum
quoniam econtrario ſe habet illi. Eterni⸗
tas vero et ſe tota preceſſit tempus ⁊ ſe to
ta eſt poſterior tempore. Cauſa autem in
hoc eſt quoniaꝫ tota ſemper eſt eternitas
nihil de ea ſuccedit nihil eius omnino fu⸗
it quare non ſequitur. Si tota fuit ante tē
pus vel p̄ceſſit eternitas. quoniam ꝓpter
hoc nihil eius futurum ſit. quemadmodū
ſi quis dicat quoniaꝫ deus totus eſt in ce⸗
lo ⁊ ſupra terram ergo nihil eius eſt in ter
ra vel ſub terra.eſſe enim eius in celo ſuꝑ
terram non ꝓhibet eſſe ipſum in terra et
ſub terra.quoniam totus vbiqꝫ ſit eterni⸗
tas tota ſemper et ꝓpter hoc eſſe ipaꝫ an⸗
te tempus non ꝓhibet ipam eē poſt tem⸗
pus. Apparet etiam tibi ex hoc quia ꝑpe⸗
tuitas et antiꝑpetuitas non completū du
rationem eternam ſiue eternitatem dura
tionis et hoc eſt quoniam poteſt aliquid
medium intercidere. ſicut vides ꝙ perpe⸗
tuitas anime humane que nunc creatur ⁊
antiperpetuitas ipius non eſſe celi nō cō
plent vnam durationem eternam. Deeſt
enim ab huiuſmodi duratione eterna to⸗
ta duratio celi a creatione ſua vſqꝫ in pre⸗
ſens nunc. Caue autem tibi ab huiuſmōi
comparationibus non enim ſicut linea di
citur maior pūcto ſuo iniciali vel termina
li maior ſe tota. Sic poteſt dici. ꝙ eterni⸗
tas maior tempore ſe tota quēadmodum
nec ipſe creator poteſt dici mundo maior
ſe toto. primum. quia magnitudo creato⸗
ris et magnitudo mundi non vniuoce di⸗
cuntur et ꝓpter hoc non ſunt ad inuicem
comparabiles ſicut alibi didiciſti. Dein⸗
de cū punctus inicialis vel terminalis ali
cuius linee ſint in eodem ſitu et punctus
in linea et de linea ſit tota linea et reuera
eſt poſt punctum.et detracto puncto de li
nea nulla particula ꝓpter hoc detrahet̄.
et ideo linea nō fieret minor. Non ita au
tem ſe habent eternitas ⁊ tempus: nō enī
eternitas puuctus tempis eſt nec velut in
eodem ſitu aut eadem ſerie ſunt eternitas
⁊ tempus. Similiter nec deus ⁊ mundus
ſic inuicē habent nec anima humana nec
corpus ipius. Si vero queritur de eterni⸗
tate an ſit in tempore diſtinguendum eſt
indubitanter quēadmodum et cum dicit̄
an deus ſit in tempore. Non enim eſt in
tempore Sicut ſepe dictum eſt.ſed cōmu
nicabiliter vt ita dicatur eſt enim duꝫ tem
pus eſt et quandocūqꝫ aliquid temporis
eſt. Q̄ ſi quis dixerit. quia ſi ſola comi
tantia huiuſmodi facit deum eſſe in tem⸗
pore. Iuxta modum iſtum poſſes dicere
ꝙ es in qualibet domo et qualibet ciuita
te quoniam es dum quelibet domus aut
ciuitas eſt. Tu ſcis in hoc quia eſſe in tem
pore et eſſe in loco non dicuntur intentio
ne vna eſſe enim in loco hoc eſt circunda⸗
ri et contineri ab ipo loco. motus autem
qui eſt in tempore nec circundatur eo mo
do a tempore hoc eſt per omnem diuiſio
nem et partem ſed quaſi per longum ſuc⸗
ceſſionis applicatur ei. ⁊ propter hoc ſolū
breue et longuꝫ de tempe dicitur in nomi
nibus diuiſionum latum enim ⁊ ſtrictum
altum et ꝓfundum nequaqꝫ de tempe di
cuntur. Motus ergo dicitur in tempore ꝓ
prie ꝙ ipſuꝫ preciſe comitatur videlicet ꝙ
nihil habet ante primum ſeu principium
motus. nihil poſt vltimum ſine ſentencie
ipius et iſta comitantia eſt menſuratio tē
poralis quāqꝫ longe ſit a creatore qui ⁊ tē
pus omne eternaliter preceſſit et eternali⸗
ter poſt ipm futurus eſt et ipm tempus il⸗
lum continue deſerit dū quottidie et irre⸗
tinibiliter vt dictum eſt fluit. Ille ſtat im⸗
mobiliter ꝑ omnem modū influxibiliter
vſqꝫquaqꝫ. Et igitur huiuſmodi comitan
tia inter creatorem et tempus qualis cogi
tari poteſt inter ſtantem in vltimitate ſta⸗
bilitatis et fugientem in vltimitate fugaci
tatis.

His autem ita ſe habentibus ꝓſe⸗
quar d̄ hoc ꝙ omnia dicūtur eſſe
in eternitate a quibuſdam ⁊ mun
di inibi ⁊ hoc ſimul et quid ſit ꝓprie ac ve
re eſſe in eternitate. Dico igitur quia ꝓp̄e
et vere eſſe in tempore eſt eſſe menſuratū
a tempore ſcd̄m longum ſucceſſionis ipſi⸗
us temporis ⁊ ꝓprie et vere eſſe in eterni⸗

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

tate erit eſſe in ſtatu et vltimitate ſtabilita
tis hoc autem ſolius eſt creatoris altiſſimi
et benedicti. Amplius. Si ſolum vere
ac ꝓprie temperale eſt ſolū ꝓprie et vere
in tempe. Solum ꝓpe ⁊ vere eternū erit
ſolum vere ⁊ ꝓpe in eternitate. Et reſpon
deo in hoc quia ita eſt videlicet ꝙ ſolꝰ cre
ator in eternitate eſt vere ac ꝓprie. Ratio
enim eternitatis vt ſupra dixi tibi non eſt
duratio non habens ꝑncipium neqꝫ finē
imo neqꝫ ſtatus qualeꝫ deſcripſi tibi vide
licet in quo nec fluxus nec mutatio nec pꝛi-
us nec poſterius ꝙ eſt dicere ſtatus ꝑ om
nem modū influxibilis ininceptibilis in-
deſinibilis impartibilis. Qui autē omnia
dicūt eſſe in eternitate Si recte intelligūt
pene eandem habent intentionem in ſer-
mone iſto quā habent cū dicūt omnia eē
in deo hoc enim ſermone intelligunt ipm
creatorem immenſitate ſue amplitudinis
omnia circundare et ambire. et velut in-
tra claudere ipſi etiam dicunt per moduꝫ
iſtum tempus eſſe in eternitate et volui et
fluere ipſum intra immenſitatem eternita
tis. quemadmoduꝫ ⁊ totus mundus mo
bilis voluitur et mouetur intra immenſi-
tatem ipſius creatoris cum ipſum totali-
ter circundet immenſitas creatoris eſt eñ
ſupra ipſum vt dominatus altiſſimus ipi
us et infra ipſum et ſupportans ipſum et
ſubſtentans ne recedat in non eſſe ⁊ circa
ipſum vt conſeruās ipm atqꝫ cuſtodiens.

Bonauentura libro. j. diſtin. xxvij. q. ij.

c Ontra omne quod cōnotat tem-
porale dicit̄ tempaliter ſꝫ verbuꝫ
non dicit̄ tpaliter in diuinis qꝛ in
ꝑncipio erat vbū. ergo verbū nō ꝯnotat
tpale. qꝛ oīs creatura vel creatū tpaliter in
cipit accipiēdo large tēpus. ergo verbum
nihil connotat in ꝯpatione ad creaturas.
Si tu dicas ꝙ ꝯnotat in habitu nō ī actu
ſicut eterna diſpoſitio et predeſtinatio.

Contra ſi nūqꝫ aliqd fieret vel fiendū
eēt adhuc pater ſeipm diceret. ergo ⁊ vbū
mēte concipet. ergo verbū eēt ſi nūqꝫ vlla
creatura eſſet futura vel preſens ergo ꝛc.

Itē dicere verbū eſt neceſſariū ⁊ ꝓdu
ctio pſone ē neceſſaria. ſꝫ ꝓductio creatu-
re ē voluntaria. vnde cū ꝓducit eam poſ-
ſet nō ꝓducere. ſi ergo ſimpliciter neceſſa
riū nō claudit in ſe cōtingens verbū non
dicit reſpectum aliquem ad creaturam.
Ad hoc dicendū ꝙ nullū eternū cōnotat
tpale. dicendū ꝙ verū ē in actu. vnde ver
bū ꝓpe loquēdo nō ꝯnotat effectū ſed di
cit reſpectū nō ad creaturam iam exiſten-
tē. vel etiā futurā tm̄ verū etiā poſſibilē fie-
ri ⁊ ſic patet reſponſio ad iſtam inſtantiaꝫ
Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ ꝓductio verbi eſt
neceſſaria et eterna ſed creature volunta-
ria. Dicēdū ꝙ qꝫuis actualis ꝓductio cre
ature ſit volūtaria. tamē potēcia ꝓducen
di et ſcientia ē neceſſaria. Impoſſibile eñ
eſt deum non poſſe. ⁊ impoſſibile eſt deū
neſcire creaturas ꝓducere.

o E eo vero ꝙ dicunt omnia pre
ſentia eſſe in eternitate ⁊ ſimul
queſtionē habet qualiter hoc
intelligant. Contraria enim ſi-
mul in eodeꝫ eſſe non poſſunt quomodo
igitur ē. Socrates in eternitate eſt ne ibi
ſimul ſenex et puer. Sanus et eger. et an
eſt ibi ſola ſenectus eius an ſola puericia
an ſola ſanitas. an ſola egritudo ſocratis
an ambe. an neutra. Qꝫ ſi neutra nō ſunt
igitur omnia in eternitate. Qꝫ ſi ambe cū
in eternitate nō ſint prius et poſterius ne
qꝫ ante nec poſt. Erunt igitur ſimul in eter
nitate quare ſocrates erat puer et ſenex ſa
nus et eger in eternitate ⁊ ad hunc modū
ſe habet de omnibus alijs contrarijs ex
quibus inuicem eſt permutatio. Et gene-
raliter quomodo intelligūt ea eſſe in eter
nitate ſimul que ſimul eſſe nūqꝫ potuerūt
in tempore. Amplius. Aut ſunt in eter
nitate que preterierunt aut que futura ſūt
ſcdm̄ veritatem ſuā. hoc eſt prout fuerunt
et futura ſunt aut non. Si ſic ergo cum fu
erint et de futura ſint ſcdm̄ prius eſt poſte
rius et in ordine ſucceſſionis erunt ſimili-
ter et in eternitate erit igitur in ea prius et
poſterius et ante et poſt et ſucceſſio. Iam
autem ꝓhibita ſunt nomina huiuſmodi
ab eternitate. Si vero non fuerint ibi ſm̄
ſuam veritatem quam dixi cum aliū mo-
dum eſſendi non habeant qꝫ ſucceſſiuum
et ordinatum vt dixi vel nullomodo igit̄
erūt ibi. aut figmentaliter et falſo erūt ibi.
Dico igitur in hoc quia me et te iam expe
diui ſuper hoc nihil enim temporalium ꝑ
ut iam tibi patefactum eſt in eternitate ve
re ac ꝓprie eſſe poteſt. Sed ſermo huiuſ-
modi hominum habet intentionē huiuſ-
modi quia omnia q̄ habet eternitas ſunt
apud eaꝫ ſemper preſentia cū nihil apud
eam influat aut pretereat. incipiat aut de-

ſinat. Lux ergo generaliter intelligunt de rebus omnibus. hoc eſt temporalibus et ſpiritualibus quia omnia hec ſunt in eternitate preſentia intelligunt indubitanter ꝙ creatori eterno qui eſt lucidiſſimus aut infalubilis conſpector omnium ſeculorum habet omnia ſibi preſentia hoc eſt videt ⁊ intuetur. quoniam non magis videt p̄ſentia q̄ȝ preterita vel futura vel quolibȝ modo aliter abſentia. Sicut eniȝ nihil addit cognitioni luminoſiſſime ipſius reruȝ preſentia vł exiſtentia illa nihil detrahit eidē eorum preteritio vel futuritio Cauſa autē in hoc eſt quoniam creator non videt per aliud q̄ȝ per ſeipſum. ipſe eniȝ eſt ſibipſi lux per quam videt et ipſemet eſt ſibipſi ſimilitudo vel exemplum vel ſpeculum in quo videt quid videt Se enim ipſum intuens videt omnia de hoc tamen faciam conſiderationē que tibi ſufficere debeat in tractatu qui ſequitur iſtum.

e Xemplū vero ymaginabile comparationis eternitatis et temporis qđ ꝓmiſi tibi eſt vt ymagineris totam immenſam eternitatē et intra eam totam temporis ita ꝙ tangat eam in vno puncto tm̄ hoc enim alibi didiciſti quia ſiue circulus circulum. ſiue ſpera ſperā contingit. et hoc ſit intra ſiue extra in vno tm̄ puncto cōtingere neceſſe eſt. Quia igitur eternitas tota ſtat vt audiſti et tota ſimul eſt ymaginare quia quatten⁹ rota temporis rotam eternitatis tangit quattenus et tm̄ eſt. quare quia punctatim tm̄ tota ſua reuolutione ipſaȝ tangit punctū ⁊ eſt ipm̄ tempus et ꝓpter hoc nihil totum de tempore ſimul eſt. Simile eſt ſi ymagineris totam eternitatem luminoſiſſimam et luminoſitatem eius eſſe ipm̄ eſſe ipſius vel entitatem et ex ea influere lumen eius ſuper tempus quattenus ipſum tempus receptibile eſt ipſius. et quoniam non eſt receptibile ipſius eſſe ſcd̄m totalitatem aliquam hoc eſt neq̄ȝ ſcd̄m ſuam totalitatem neq̄ȝ ſcd̄m totalitatem alicuius ex partibus ſuis nunc fluit lumen eſſendi ab eternitate ſuper ipm̄ niſi punctatim. quēadmodum neq̄ȝ tangibilis ē rota huiuſmōi niſi punctatim ꝓpter fluxum enim ſuum irretinibilem nō eſt illuminabile niſi punctatim. Adiuuaberis etiam in hoc ſi ymaginatus fueris aquā exeuntem de vaſe aliquo guttatim vel aliter exire nequeuntē. adeo eñ eſt fortis potencialitas adeoq̄ȝ anguſta vt de ea exire niſi punctatim tempus nō poſſit in actum ſicut anguſta foraminis ex antedicto vaſe non permittit exire ex eodem aquam niſi guttatim. omniū quippe rerū creatoris debilioris eſſe ē tempus. hoc autem apparet ex hoc quia actualitas ei⁹ eſt in vltimitate paruitatis. potencialitas vero econtrario. eſt eniȝ tempus ſcd̄m nimium ſui hoc eſt ſcd̄m punctum tm̄ et eſt nō eſt ſcd̄m plurimū ſui. ⁊ iſtud eſſe intelligo hic vltimū actualitatis illud vero nō eſſe hoc eſt ꝙ competit tempori. intelligo hic plurimum potencialitatis. Admiratione autem dignū videtur ꝙ inter forte eē eternitatis et debiliſſimū eſſe temporis medium non eſt vt videtur. Illud eñ ſi eēt medium aut eſſet fluens totaliter vt tempus aut eſſet totaliter permanens vt eternitas et vtro iſtorum modorum eſſet medium ⁊ hoc non eſſet vnuȝ. imo eſſet aggregatio eternitatis et temporis. Si ṽe permanēs. permanens eſſet pars eius. et vere fluens eſſet pars altera. Q̄ ſi quis dixerit qa orizon eternitatis et temporis quē ponūt phyloſophi eſt medium cōmunicat enim vt videtur vtrūq̄ȝ. et iſte orizon non eſt niſi ꝑpetuitas ⁊ ꝑpetuitas cōicare videt̄ cuȝ temꝑe inceptionē ⁊ cū eternitate ideſinibilitatē. ⁊ ꝓpter iſta duo dixit phyloſophus ipm̄ eē orizontē eternitatis ⁊ tpis ⁊ p⁹ eternitatē ſupra tēpus p⁹ eternitateȝ inq̄ȝ ꝓpt̄ inceptionē. Supra tēpus ṽo ꝓpter indeſinibilitatē eē ⁊ iſti videbant̄ ſentire temp⁹ eē finitū id ē finibile duratōne q̄ntum ad hoc ꝙ dixi ſupra tēpus orizonta ṽo noiauit ipſam ꝑpetuitatē orizon ⁊ circulus ē diuidēs duo emiſꝑia videlȝ id qđ appet de celo ſuꝑ terrā ꝙ ē idubitāter medietas ipſius ⁊ id qđ appet ꝙ ſcȝ t̄ra ꝓhibet videri qđ eſt ex neceſſitate reliq̄ medietas Vñ videt̄ itelligi ꝙ i ipſo inicio ꝑpetuitatꝭ eēt diuiſio tāq̄ȝ ꝑ media ipſi⁹ eternitatis ſic ſupra dixi tibi. Sȝ hmōi eternitas ñ pt̄ itelligi niſi tps̄ eternū orizon aūt itelligit̄ oriantꝭ zona et vulgarit̄ dr̄ hmōi circul⁹ finitor viſ⁹ noſtri. Unde ſolē et lunā ⁊ ſtellas tunc videre incipimus cum orierint motu ſuo reuolutionis ſuper orizontem noſtrū. Tunc ṽo ea videre deſinimus cum deſcendunt ſubter ipſum. Poteſt autem et merito queri. quid intelligit phyloſophus quia om̄e eſſe. aut eſt ante eternitatem et ſupra ipaȝ

aut eſt in eternitate ⁊ cum ipſa aut eſt poſt eternitatē ⁊ ſupra tempus vt anima que eſt in orizonta eternitatis. Nihil autē poteſt intelligi ante eternitatē eſſe aut vltra ipſam niſi ipſe creator benedict⁹ ⁊ hec anterioritas vel pꝛioritas nō poteſt eſſe niſi cauſalitatis quā generaliter cauſa omnis efficiens intelligitur pꝛior eſſe omni cauſato ſuo Impoſſibile enim eſt vt eternitatē ⁊ tempore pceſſerit eternitatē tempꝰ quidē ipſum preceſſiſſe eternitatem eſt impoſſibile qm̄ tunc neceſſe eſſet temp⁹ illud pceſſiſſe eternitatem quare eternitas eſſet finita et terminata ad temp⁹ illud. Similiter impoſſibile ē ꝙ creator eternitate pceſſerit eternitatem. tunc enim opoꝛteret ꝙ vel eadē eternitate pceſſerit eam vel alia Si eadē eſſet igitur eternitas eadem pꝛior ſeipſa. Si vero alia eſſet igitur eternitas altera poſt alteram ⁊ hoc non poſſet eſſe niſi vno duorum modorum videlicet vt aut ſine medio eſſet poſt illam aut non. ⁊ tunc eēt terminata ad illam ⁊ inciperet ab illa quemadmodū dies ad ſuum crepuſculū vel noctem precedentem immediate ipſum. Si vero medium eſſet inter duas eternitates eēt poſterior eternitas terminata ad illō ⁊ inciperet ab illo. ⁊ ita eſſet finita ab illa parte eternitas. Manifeſtū igitur eſt ꝙ ante eternitatem nihil eſt duratione. qꝛ nec tempore nec eternitate vt iam patefeci tibi. Eodem modo ſe habet a parte altera. Q̄ igitur creator benedictus dicitur eſſe ante eternitatem ordinis dicitur non per ordinē durationis aut ſucceſſionis.

Fᴀcito etiā ꝙ eternitas iſta non eſt ſcōm Ariſtotelem neqꝫ ſcōm intētionem cuius phyſicus eſt iſte ſer ſermo niſi tempus eternū hec eſt duratio ex vtraqꝫ parte infinita. Uerum an huiuſmodi duratio poſſibilis ſit in aliquib⁹ rerum creatarum faciam te ſcire in ſequentibus et declarabo. quia nec temp⁹ nec aliud continuum vllo modorū poteſt eſſe infinitum. In hac ergo continuitate et cum ea poſuit Ariſtot. eſſe intelligentias decē vel plures ſi plures eēnt qꝫ decem. hoc em̄ non determinauit in methaphyſica ſua. Sed poſuit tot eſſe intelligentias mouentes corpora celeſtia quot erant motus celeſtes. ſed neqꝫ numerū motuū celeſtium declarauit tractatu qui adhuc ad me puenerit. Inductus autē fuit ad exponendū intelligentias in eternitate ſpecialiter credulitas autem qua credebat credidit eas nihil habere in potentia ⁊ propter hoc nihil eis addere poſſe. nihil nominis poſſe acquiri ab eis. Sed totū abeſſe actu quicquid habere naturalit̄ poterant et ꝓpter hoc nihil eorum que habent eis poſſe fluere nihil eorū q̄ nō habēt ad eas poſſe influere ⁊ hec eſt quedā indubitanter ꝓpinquitas et vicinitas ad eternitatē.

Mirabile autem eſt ⁊ queſtionē habens nō leuem ꝙ habet ſermo ꝓpheticus ipſius ꝓphete hebreorū ⁊ legiſlatoris ipſorū. Dominus inquit regnabit ineternum ⁊ vltra. Et alius eiuſdē gentis ꝓpheta. dominus regnabit ineternum ⁊ in ſeculum ſeculi. Aut igitur aliqd eſt vltra eternitatem ⁊ poſt ipſam aliquid inqꝫ ꝙ eſt vel tempus vel eternitas vel ꝑpetuitas aut non. Si ſic tu ſcis ꝙ hoc iam ꝓhibitum eſt per ea que preceſſerunt. ex eo enī ſequeretur eternitatem eſſe finiendā ad illud ſi immediate eſſet vltra eternitatem. Si vero medium intercederet inter illud et eternitatem finiretur ex neceſſitate eternitas in illo medio ⁊ ad illud. Si vero nihil eſt poſt eternitatē tale quomodo igiẗ regnabit in eo de⁹ nec in hoc enī videlicet ꝙ aliqd ſit nec in eternitate nec in perpetuitate. nec in tempore. nec nunc tēporis. propter hoc viſum eſt aliquibus ꝙ hec ſit intentio ſermonis illius. Dominus regnabit ineternum et vltra. hoc eſt quantumlibet ⁊ vltra diuiſiue ſcilicet ac ſi diceretur per mille annos et vltra ⁊ p centū milia annoꝝ. ⁊ vltra ⁊ ita in īfinitū. Sꝫ qualiter exponent illud aliud. Regnabit ineternum ⁊ in ſeculum ſeculi. Uidetur ergo ſeculū ſeculi intelligere ſeculum qđ eſt futurum poſt preſens ſeculum. id eſt poſt ſeculū qđ modo eſt ⁊ ſcōm hoc ineternū eſſet intentio deſignans preſens ſeculum tm̄ Uerū poſſet aliquis intelligere quia ſeculū ſeculi expoſitio eius eſt ꝙ dixerat in eternū. ac ſi diceret. Domin⁹ regnabit ineternum. hoc eſt in ſeculū ſeculi. Jam enī declaratum eſt tibi. quia eternitas ſicut pcedit ſeculū pſens ⁊ tempus. Ita et ſeqẗ illa intra enim ipſam ſunt ſicut in pcedentibus audiuiſti Si quis autē dixerit dictū eſſe per figurā quā greci vocat yperbolem tu

ne mireris quia in libris prophetarū q in
duoitanter ſunt diuina eloquia ⁊ oracula
inuenitur iſte modus locutionis ſi ciuita-
tes dicuntur ibi ad celum vſq; murate per
hmōi igiť tropuȝ locutiōis q vocať exceſ-
ſiuus noluit deſignare īfinitatē creatoris.
Debes autem reminiſci quia alius ꝓphe
ta eiuſdeȝ gentis dixit de creatore. Qui fe
cit terram in ſempiterno tempore. Quali-
ter ergo intellexit tempus ſempiternū. Si
militer ⁊ ſi in ſcripturis xpianoruȝ ſepiſſi-
me legiť vita eterna et felicitas eterna dā
da dei electis et amicis poſt hanc vitam.
Eſt igitur ibi abuſio ꝓpria acceptio nomi
nationis eterne felicitas enim que danda
eſt poſt hanc vitā neceſſario incipiet tunc
quare non ꝓpter hoc eterna dici poteſt.
Eternam igitur dicunt ꝓ perpetua. Sic ⁊
ſempiternū vocant tempus ꝓpter multā
durationem ipſius. Si enim vt quidaȝ pu
tauerunt tempus totum hoc eſt in totali-
tate ſua acceptum videlicet ꝙ cepit a crea
tione mundi ⁊ terminabitur die vniuerſa
lis iudicij. Septem miliū annorum eſt tm̄
multa indubitanter eſt duratio ipſius ⁊ ꝓ
pter hoc vocauit ipm̄ ꝓpheta ſempiternū
ijs autem ita determinatis ꝓſeqr
b tibi iuxta ꝓmiſſum quia ſeculum
accipitur ſcđm duas intentiōes vi
delicet et ꝓ rebus ipſis quēadmodū mun
dus vocatur ſeculuȝ. Unde et paradyſus
celeſtis vocatur ſeculum alterius. Seculū
etiam p̄ſens diciť ſtatus ille inſtabilitatis
et mutabilitatis in qua ſumus et iſte ſunt
intentiones huiuſmodi ſeculum ⁊ ſūt val
de vſitate. Tercia v̄o intentio eſt eiuſdem
qua accipitur ꝓ tp̄e vel alia duratiōe ſiue
ſit ꝑpetuitas ſiue eternitas. Quantū autē
tempus intelligatur ſeculum. Alij dixerūt
centum annoruȝ tempus ſeculum eſſe for
ſitan autem huiuſmōi tempus verius di-
ciť generatio. Sicut oſtendā tibi in ſequē
tibus vſitatius autem diciť ſeculū ſpaciuȝ
qđ eſt inter quaſcunq; duas magnas mu
tationes ex hijs mutationibus que ſepe fi
unt in mūdo iſto terreno. Magnas autē
mutationes iſtas intelligo mutationes re
gnorū mutationes ſectarū. mutatiōes le-
gum. renouationes eī̄ ſiue vniuerſaliter
ſiue ꝑticulariter fiāt dūmodo ſint magne.
quemadmodū renouatio magna facta ē
generis humani ꝑ diluuiuȝ ꝙ ſub deuca-
lione dicitur inundaſſe maxima vero ꝑ di
luuiū qđ ſub noe dicitur fuiſſe. Sed ſi pe-
ſte vł fame aut tempeſtate aut terre moti-
bus fierent magne deſtructiōes hominū
et animaliū. Dico ꝙ eſſent vł inicia vł ter
mini ſeculoꝝ et dicūtur hmōi tp̄a ſecula ⁊
ipm̄ tempus. Seculū aſſequēdo hoc ē ſuc
cedendo ꝓpter fluxuȝ ſucceſſionis ꝯtinue
vt qbuſdam viſum eſt. Magis tamen vi
deri poteſt ꝙ dicatur ſeculū a ſectando ꝓ
pter ſectiones eius continuas ⁊ diuiſiōes
infinitas quibus nō ſolūmodo diuiditur
ſed etiam ſectatur et abrumpitur ab ipſo
eſſe preteritione continua et huic intentio
ni atteſtatur ſcriptura nominis illius. Si
enim ab eo ꝙ eſt ſequor ſequerł nomina
tum eſſet. Scribendum videretur per lit-
teram q. Scribitur autem per litteram c.
Debes etiaȝ ſcire quia ſecula alij minora
alij maiora poſuere. alij enim centum an
norum ſpaciuȝ vt predixi tibi. Alij v̄o mil
le annorum ſpacium. ⁊ iſti ſunt qui diuiſe
runt totum tempus durationis mūdi in-
ferioris in ſeptem ciliadas hoc ē millena-
rios. Unde ⁊ ſcripſerunt magnas quaſdā
mutationes que facte ſunt et etiaȝ que fu
ture ſunt vt dicunt. Fuerunt ⁊ alij qui cō
ſiderantes totum tempus ab inicio mun
di inuenerūt mutationes magnas factas
in eam a ſexcentis in ſexcentos annos fe-
re ⁊ intelligo mutationes magnas exortꝰ
regnorum magnorum ⁊ deſtructione ipſo
rum aut in toto. aut in magna parte. Si-
militer et legum magnarum atq; ſectarū
conſtitutiones et deſtructiones ſicut ma-
nifeſtum eſt tibi de regno hebreorum ⁊ le
ge. quando exterminata ſunt et principe.
⁊ exercitu romanorum. Deinde ſexcente-
ſimo fere anno exorta eſt lex machometi
et regnum eius et deſtructa lex xpianorū
et regnum in arabia. perſide indya. ſilia e
thiopia et egypto et hyſpaniarum q̄ ſunt
vltra mare parte maxima. Similiter aq-
tania et galliarum parte. Poſtmoduȝ au
tem inualeſcente regno francie deſtructū
eſt regnum ſarracenorum et ſecta eorū ex
termiata vſq; ad fines yſpalis que vulgo
cibilia vocatur. et percuſſum grauiter ē re
gnum illud et ſecta etiam in capite ſuo ſci
licet in vrbe maroquenſi ⁊ finibus eius ꝑ
idem vero tempus quo ſecta ſarracenoꝝ
orta eſt. Imperium romanū pene deſtru
ctum eſt partim pergētes ſecte ſarraceno-
rum partim per barbaras nationes mul-
tas Simul mutatio facta eſt in regno ſeu
imꝑio grecoꝝ qđ ꝯſtātinopolitanū vocať

Et iſte omnes mutationes vltimo ſexcen
tenario in cuiꝰ fine ſumus facte ſunt. In
p̄cedenti vo cū in cuiꝰ fine ſumꝰ ſexcente
tenario ꝛ fere q̄draginta annis an̄ exorta
ē lex xp̄ianoꝝ ꝛ regnū ipoꝝ. Utrū autē ita
ſe habeat vitas p oēs ſexcētenarios anno
rū q fluxerīt ab initio mōi ſcire poterꝰ cro
nicꝰ. Quid aūt futuꝝ ſit pꝰ hoc de mutati
onibus magnis aſtronomi p̄diuinare co
nantur ex ꝯiūctione planetaꝝ que futura
ē in libra. Cauſa autem in hoc eſt. qa om
nes huiuſmodi mutationes attribuūt cō
iunctionibus iſtis et motibꝰ ſtellarū fixa
rū. Manifeſtum etiā eſt tibi ex hijs q̄
p̄ceſſerunt quia q dixerunt coꝛū p tria vl̄
nouem ſecula viuere intellexerunt ſecula
centenarios annoꝝ qa p treſcentenarios
annos vel nouē opinati ſūt viuere coꝛū.
Generatio autē nō immerito credi poteſt
ſpaciū centū annoꝝ ꝛ tunc intelligēda eſt
dici a genere ꝛ reuera tamdiu ſe eē de eo
dem genere homines dicunt q̄ꝫdiu patrē
generis agnoſcunt et tamdiu etiaꝫ gradꝰ
parētele et cognationū ꝯputāt ꝛ hoc ē ſpa
cium vite hominis niſi ipum aut malicia
cōplexiōis. aut alia incōmoditas abꝛeui
et. extenditur aūt plurimū in plures q̄ꝫ cen
tum annos ſepius nec cōtrahitur in pau
cos. Sciendū etiā eſt tibi. quia generatio
dicitur interdū totū tempus quo generāt
homines quēadmodum ꝛ generatio dici
tur tempus renouationis ipoꝝ hoc eſt re
ſurrectionis et iſte intentiones inueniunt
in lege xp̄ianoꝛum que grece euangelium
vocatur. Nec dubitandū eſt tibi quin ge
neratio etiam vnū genus aut vna ꝓgeni
es nominet. ꝓgenies aūt generatio ē ex
vno p̄mo ac p̄ncipali capite famoſo. ſcili
cet ac nominato plebe. ibi qppe homies
et ignoti non dant nomen generibus. nec
eis aſcribuntur genera vel generationes.
Sed illis qui patres ſimul ac p̄ncipes ge
rū ſuoꝛuꝫ habētur. Etas autē ꝓp̄e et p̄ma
ſui cognitione dicitur tempus vite vnius
cuiuſqꝫ animalis. Dicitur etiā ꝛ ſtatus vni
cuiuſqꝫ ptis ſcd̄m quā eſt mutatio in ipſo
animali. Sicut in homine nominant eta
tes ſex. Infancia puericia adoleſcētia. Iu
uentus. Senectus et ſeniū et figurate trāſ
lata ſunt iſta vocabula ad ſtatus populo
rū. Sicut ꝛ qdam ex hyſtoꝛiographis in
fantiā populi romani etiā etates aſſigna
uit ꝛ adaptauit eidē trāſfertur etiā ꝛ ad to
tius huiꝰ mundi terreni ſtatꝰ hoc ē totius
hūani generꝰ. Un̄ ꝛ crebꝛo dicūt homies
mundū ſenuiſſe alij eundē ſeneſcere. Euū
vero idem eſt ſcd̄m quendā. Unde ꝛ apō
hyſtoꝛiographos iuenies iſti homies nō
fuerunt eui nr̄i hoc eſt tp̄is noſtri. Dicunt
autem quidam ytalicoꝛū euum interdum
eternitatem accipit ꝛ ab eo. id ē ab eterni
tate tempus fluere.

ſ Cito poſt hec quia in ſermonibus
autenticis inuenit ſcriptum dies
antiquos ꝛ annos eternos. Et nu
merus annoꝛū creatoꝛis ineſtimabilis et
anni eius non deficientes. Quibꝰ omni
bus ſermonibus nihil aliud cōuenienter
intelligi poteſt q̄ꝫ ipſius eternitas nomina
omnium dierū et annoꝛū fluentis et om̄i
no inſtabilis durationis nomina ſunt ꝓ
pꝛia intentione ſua. neceſſe igirur ē vt hu
iuſmodi nominibus nō aliud intelligi q̄ꝫ
eternitatem creatoꝛis qualem eam eſſe ſu
perius audiuiſti. Iuxta has intentiones
intelligenda ſunt tibi ſecula ſeculoꝝ infi
nita immoꝛtalia. Unū enim ſeculuꝫ vt ſu
pꝛa dixi tibi eternitas ē que nec recipit di
uiſionem in ſe neqꝫ aggregationē alteriꝰ
et ideo non ꝓp̄e ſignificatur per ſecula. qꝛ
in ea non eſt ſeculū et ſeculū. Sed nec ipa
ppetuitas que inciperet a die iudicij reci
pit aggregationem niſi quis dicat quia p
petuitas gloꝛie que ꝓmittitur electis atqꝫ
dilectis dei et ppetuitas miſerie atqꝫ ſup
plicioꝛū quibus affligendi ſunt mali et iu
ditio creatoꝛis damnandi due perpetuita
tes ſunt. hoc autem non videtur cōuenie
ter dictum. Sicut enim rn vno et eodē tē
poꝛe quibuſdam hominū bene eſt et qui
buſdam male. Sic et in eadem perpetui
tate bene enim gloꝛificatis et male dam
natis et ppetuitas ſcd̄m quoſdaꝫ non eſt
niſi tempus interminatū a pte finis hoc ē
non habens finem. Utrū autē veri nomi
nis tempus vel alia magnitudo continua
poſſit eſſe infinita declarabit tibi in ſequē
tibꝰ. Qꝛ ergo habet ſermo ſanctus ꝺ dei
dilectis et electis quibuſdam ꝙ fulgebūt
tanq̄ꝫ ſtelle imppetuas eternitates. Ma
nifeſtū eſt tibi quia impꝛopꝛie dicitur hoc
neqꝫ enim eternitas ppetua neqꝫ perpetu
itas eterna vere dici poteſt rationes enim
eoꝛuꝫ ſunt ſicut apparet tibi ex hijs que p̄
ceſſerunt. Sed neqꝫ eternitas recipit vt di
xi aggregationē ſiue pluralitatē.

ſ Ciendum etiam ē tibi circa hec qꝛ
ſermo ſanctꝰ hꝫ cuiuſdā ex ꝓphetī

hebreorum quia tempus inimicorum dei
erit in ſecula. Erit igitur vt videtur ineter-
num et ſine fine. Uerum quoniam nuda
promiſſio ſiue p̄dictio nec comminatio ē
ↄtra creatorꝫ inimicos q̄ deterreri debeāt
a malis ſuis. nec ꝑmiſſio eſt boni quo de
beant illi ꝓuocari ad ea que recta ſunt. ad
ea duo maxime ē intentio ꝓphetaꝝ in hu
iuſmodi ſermonibus nō videtur vllo mo
dorū qđ tempus accipiatꝛ ibi. Scđm intē-
tionē qua tempus dicitꝛ menſura motus.
Quapropter viſum eſt quibuſdā ꝙ tp̄us
ibi accipiatur temporalitas. id eſt inſtabi
litas qualem paſſuri ſunt irreuocabiles a
malis ſuis homines. In inferno quippe
ſi erit ibi viciſſitudo tormentorū vt vnum
poſt alterū infligatur erit et ibidē veri no
minis tempus. Si eñ non fuerit ibi viciſ-
ſitudo hm̄oi ſed omnia tormenta ſil̄ cruci
abunt illos et hoc abſqꝫ fluxu vllo ⁊ tran
ſitu ipoꝝ. Forte multis non videri poſſit
eſſe apud īfernū veri nominis tempꝰ. Si
eñ totū qđ meruerunt tormentorū ſimul
habebūt nihil ī poſteꝝ vl̄ vltra timētes vl̄
expectātes ſꝫ totū p̄ſencialitꝛ paciētes ſtatꝰ
iſte indubitanter non eſt ſtatus tempora-
litatis quinpotius malum ſimilis ſtatui
eternitatꝭ. Sicut ⁊ felicitas ſanctoꝝ ⁊ hoc
eſt omnibus opinionibus magis ↄgruēs
doctrine xp̄ianoꝝ. ſicut eñ felicitas q̄ ele-
ctis dei ꝑmittitur nō ꝑ partes eis redden
da eſt neqꝫ pars poſt partem. Sed tota ſi
mul alioquin nunq̄ꝫ eēt completa illa feli
citas neqꝫ integra et ꝓpt̄ hoc neqꝫ eēt eti-
am veri nominis felicitas neqꝫ integra. ſꝫ
neceſſe eſt et in cōtraria miſeria ſe habere
et tota ſimul miſeria malos obtineat. Si
gnanter ergo dictū videtur erit tempꝰ eo
rum in ſecula ac ſi dictum eſſet quia tem-
pus huiuſmodi. id eſt ſtatus eis compe-
tens erit in ſecula. hoc eſt ineternuꝫ ꝑ mo
dum et ſimilitudinem quo expoſui videli
cet in quo ſimul totum maluꝫ ſit qđ paſſu
ri ſunt ꝑticulatim ſiue ꝑ partes.

b ijs igitur ita determinatis aggre-
diar ꝑmiſſam inueſtigationem ⁊
declarationem de nouitate et an-
tiquitate vniuerſi vniuerſaliter et de tem-
poralitate. atqꝫ eternitate ipius. Et ē inten
tio mea in ſermonibus iſtis an ſit ip̄m vni
uerſum nouum. an antiquū qđ eſt dicere
an temporale. vel eternum. an cepit eſſe ⁊
an deſituruꝫ ſit. Uniuerſaliter autem dixi
ꝑ eo. quia nō eſt intentio mea inueſtiga
re de partibus ſingulis vniuerſi hoc ē vni
uerſitatis creaturaꝝ. Non enim intendo
de ſingulis creaturis perſcrutari videlicet
de ſocrate. de platone an eē ceperint quo
niam huiuſmodi nullam habent dubita
tionem vel queſtionem. Sed de partibꝰ
magnis eiuſdem de ſpeciebus atqꝫ gene-
ribus rerum creatarū.

p Onam igitur in primis opinionē
Ariſtotelis et rationes que ipſum
in opinionem ſuam de hoc indu-
xerunt. et alias etiam contra eundem ad
hoc ip̄m mouere potuerunt. Quicqd igitꝛ
dicatur et quicunqꝫ conuenitur excuſare
Ariſtotel̄. hec indubitanter fuit eius ſentē
cia. ꝙ mundus eſt eternus ⁊ ꝙ non cepit
eſſe et de motu ſimiliter ſenſit et Auicēna
poſt eum et adduxerunt rationes et ꝓba
tiones ad hoc. Similiter et alij expoſito-
res eiuſdem Ariſtotel̄. ad ipum ſenſerunt
atqꝫ fecerunt. Prima igitur ratio eoruꝫ eſt
hec quia creator vel p̄ceſſit mundū vl̄ nō
preceſſit. Si non p̄ceſſit. Nō fuit ergo cre-
ator quin et mundus eſſet. mūdus igitur
non incepit eſſe et hoc eſt ꝙ intendunt vl̄
creator non fuit ante inceptionem mundi
et ꝓpter hoc tunc p̄mū fuit quando mun
dus incepit eſſe. Incepit igitur eē cū mun-
do. hoc autem impoſſibile manifeſtū eſt
ꝙ nec ipi huiuſmōi ſentencie profeſſores
recipiunt. Si vero preceſſit mundum crea
tor ⁊ non p̄ceſſit ip̄m. vt ait Auicenna tem
pore non p̄ceſſit igitur ipum niſi quedam
cauſa precedit effectum. Jam autem audi
uiſti. quia eſt etiam alius modus preceſſi-
onis et dixi tibi in precedētibus quia eter-
nitas precedit tempus et hoc in infinitum
cum infinita ſit. quare cum creator eternꝰ
ſit et in tota vt ita dicatur eternitate ſemꝑ
fuerit in infinituꝫ creator preceſſit mūdū ⁊
vt dictum eſt tibi tota eternitate creator p̄
ceſſit mundum. Adiuuandus igitur eſt in
hac ratiocinatione Auicenna. Ita eniꝫ ꝓ
cedit ac ſi non eſſet alius proceſſionis mo
dus q̄ꝫ duo illi quos nominauit potuiſ-
ſet igitur dixiſſe pro ſentencia ſua. Si cre-
ator p̄ceſſit mundum fuit igitur creator vl̄
quādo nec dum mundus erat vel fuit cre
ator ſine mundo. ymaginare igitur ꝙ ali-
qua creatura eſſet in eternitate cum crea-
tore et cogitaret apud ſe de mundo an eſ-
ſet futurꝰ aut non. vel ſi potuit dici in eter
nitate mūdus eſt futurus quia reuera nō
poterat dici in eternitate mundꝰ ē. aliogn

mundus eſſet in eternitate et eēt eternus. alterū igr̄ iſtoꝝ poterat ꝟe dici mūd⁹ erit. mūdus nō erit. Nō poterat ꝗ ꝟe dici mūdus non erit vel non ē futurus. futur⁹ em̄ ab eterno poterat ꝟe dici mūdus erit. vel mundus ē futur⁹ igr̄ vel nullo intermedio erat futurus mundus vel aliquo intermedio. Si nullo intermedio erat igr̄ futurus ſubito poſt quare iam erat inſtās inceptionis ipſius ꝛ ꝑpter hoc cū ipo creatore extitit. Simul eī ſunt inter quoꝝ exiſtentiaꝫ nihil ē mediū. Qḋ ſi dixerit qs quia tota eternitate p̄ceſſit creator mōm ergo i finito vl̄ in infinito p̄ceſſit mundū poſt huiuſmodi igr̄ dictū in infinitū ſubſecutū ē eſſe mundi. non eī ꝟe diceret in infinitū poſt hāc dictioneꝫ erit mundus in infinitū longe ab iſta dictione mea eēt creatio mūdi. quare nunꝗ̄ ꝑueniret ad eā. Infinitū eī intranſibile eſt vt alibi didiciſti ꝑ Ariſtotelem. Qḋ ſi dixerit ita ac ſi loqueret creator in ſemetipo in eternitate ſua et ante tp̄us et loqueret de creatione mundi ꝛ diceret creo mundum aut creaui aut creabo. Si diceret creo mundū vel creaui cum īpoſſibile ſit manifeſte ip̄m dicere vel dixiſſe falſum ante tempus igr̄ fuiſſet verū ip̄m creare vel creaſſe mundū quare ante tempus fuiſſet mundus ſm̄ hoc ꝛ ideo etern⁹ Qḋ ſi diceret creator ante tempus creabo mūdum aliquātuꝫ igr̄ poſt dictionē hmōi creaturus erat mūdus quantuꝫ igr̄ ē qm̄ neceſſe ē vt ſit vl̄ tota eternitas vel ꝑs eternitatis aut tempus. Si tota eternitas cum impoſſibile ſit eā finiri impoſſibile erit venire ad creationē mundi vt dixi cum ipoſſibile ſit illā finiri. Si ꝟo ꝑs eternitatis eſt id hoc iam ꝓhibui in p̄cedentib⁹ videlicꝫ eternitatē habere ꝑtem. Qḋ ſi etiā cōcedatur hoc ſcilicet ꝑtem hr̄e eternitatē ꝛ pars illa p̄ceſſit creationē mundi ꝛ interceſſit inter p̄dictam dictionē creatoris duob⁹ modis deſtruit hoc. p̄mū q: nihil dixit apud ſe creator ꝙ non dixit ab eterno quare impoſſibile eſt ꝑtem eternitatis ſolam interdictam dictionē et creationē mundi interueniſſe. Secūdo mō q: illa ꝑs eternitatꝭ ex neceſſitate tota tranſiuerat quādo mūdus creatus ē aut nō tota. aut nihil de ea Si tota erat igit finita ꝛ inſuꝑ finiens ad modū tp̄is nec inueniet differētia int̄ illā ꝛ tempus. Non habebit igr̄ ſm̄ hoc tem neceſſariū ꝛ hoc ē ꝙ ipi intēdūt. Si ꝟo nō tota trāſiuerat neꝗ aliqd de ea qn̄ mūd⁹ creatus eſt duo incōuenientia ſequuntur. Primum quia ſm̄ hoc creatio mundi fuit in ea. ꝛ cum ea quare creatus fuit mūdus in ꝑte eternitatis et ꝑpter hoc in eternitate ſcdm̄ hoc etiā ꝑs illa nō erat media inter mundi creationē et creatoris dictionē. Quia igr̄ iſta incōuenientia ſunt ꝛ īpoſſibilia neceſſe eſt id ex quo ſequit incōueniens eē et impoſſibile. Illud autē ē ex quo ſequunt oīa hec inceptio mundi et nouitas creationis ipſius. quare impoſſibile ē vtrūꝗ iſtorum.

Secunda ratio auicenne ſuꝑ hoc ē Intellect⁹ inqt purus et verus teſtatur quia ſi fuerit eēncia vna ex omnib⁹ modis. ſicut fuit p̄mus quando ex ea non erat aliqd hoc eſt quando non oꝑabatur vel efficiebat aliqd ꝛ inde oꝑabatur vel efficit aliquid. tunc ex neceſſitate operabat et efficiebat illud p̄us alioquin inquit quomodo operaretur nūc potius ꝗ̄ p̄us quare ſi p̄us nō operabatur neꝗ modo et vt adiuuem ip̄m ſicut audiui prius. Dico quia dicere potuiſſet ex eodeꝫ errore quo dixit hoc. quia hoc generale eſt et in cauſis naturalibus. et in cauſis volūtarijs ſiue operationibus et ponam exempla de ambab⁹. Si em̄ ignis calefacit aliquid modo ꝙ p̄us nō calefaciebat. neceſſe eſt ex aliquo modoꝝ ſuoꝝ non ſe habeat ſicut p̄us. qḋ eſt dicere. ꝙ neceſſe eſt in ipſo igne factam eſſe mutationē aliquam aut in diſpoſitionib⁹ ſeu ꝯparationibus Verbi grā in ipo igne nō erat tante quātitatis prius vt poſſet calefacere illud. poſtea nec creuit eouſꝗ vt poſſet calefacere ip̄m. In diſpoſitionibus ꝟo et comparationibus ſi forte p̄us erat interpoſitū prohibens calefactionē vel minus longe erat ab ipo calefactibili. aut ip̄m calefactibile habebat in ſe aliqd qḋ ꝓhiberet vl̄ impediret calefactionem vel congelatā duriciā vel ferrū vel aſperſionē aque ſuper ſeip̄m vel ſi nimis cito ſublatū ē calefactibile anteꝗ̄ compleri poſſet coꝑatio ignis i ipo Sunt forſitan et alia impedimēta alie cōparationes et diſpoſitiones. In hijs om̄ibus apparet. q: cū ignis oꝑatur operationē ſuā aut in ſe paſſus ē mutationē aliquā ex diſpoſitionibus et coꝑationib⁹ ſuis ad calefactibile ē ſm̄ eē ꝛ nō eſſe. Colligit igr̄ Auicēne q: ignis non oꝑabitur oꝑationem ſuā modo ſi p̄us eam nō operabatur niſi ex aliquo ſuoꝝ modoꝝ aliter ſe ha

berēt mō q̄ꝫ p̄us. Eodē mō ſe hr̄e videt̄ et voluntarijs tam opatoꝛib⁹ q̄ꝫ opationib⁹ Si eñ artifex q edificat domū ex omībus modis ſuis ē ſicut erat p̄us quā nō edificabat. Si p̄us nō edificabat neqꝫ mō aut ſi mō ꝛ p̄us neceſſe ei ē vt vel in ſeipam nouā diſpoſitionē receperit q̄lis eſt poteſtas operādi vl' edificādi volūtas ſciētia et ars aut ꝙ exterius ex aliquo modoꝝ ſe habeat aliter q̄ꝫ p̄us. ꝙ ē dicere q: noui ſumpt⁹ accreuerit ei q̄s nō habebat p̄us. aut operarij. aut materia ſiue q̄ edificari nō poterat dom⁹. aut ꝙ impedimentū aliud ſublatū eſt. aut nouū adiutoriū ablatū. ꝛ hoc manifeſtū ē in omī artifice ꝛ operāte voluntarie. Si ei nec poteſtate. nec ſciētia. nec volūtate ſe hꝫ aliter q̄ꝫ p̄us vllo modoꝝ. Similiter et adiumēta ac impedimēta edificatiōis ex oībus modis ſunt ei vt p̄us. Si opat̄ mō neceſſe ē vt et oparet̄ p̄us aut ſi nō p̄us opabat̄. Que eniꝫ inq̄t ratio eſſe poteſt vel cauſa vt poti⁹ mō opet̄ q̄ꝫ p̄us Quia igr̄ creatoꝛ bn̄dictus ex oīb⁹ mōis ſuis erat anteq̄ꝫ crearet mōm vel mūdus eēt ab eo. quemadmodū et in ip̄o puncto tp̄is quo creauit ipſum cū p̄us illū nō creaſſet nec tūc creauit ip̄m et p̄us ex neceſſitate. Qⁱ aūt ex oībus modis ſuis ab eterno fuerit creatoꝛ ſicut ꝛ cū creauit mundū

Manifeſtū ē cū ip̄e ſit in vltimitate imutabilitatis p oīa ꝛ exteri⁹ nec adiumētū nec ip̄edimentū habuit vllo modoꝝ cū nihil eēt ante vniuerſi creationē qd̄ ipſuꝫ vel adiuuare vel ip̄edire poſſet et generaliter cū nihil omīno eēt p̄ter ip̄m. ip̄m eniꝫ vniuerſuꝫ ſiue mūdus ip̄oſſibile ē vt intelligat̄ vl' adiuuās vel impediēs creationeꝫ ꝓpam. q̄re neceſſe eſt creatorē q̄ꝫ cito fuit ꝙ ē dicere ab eterno munduꝫ ip̄m creaſſe cū nihil nouū emerſerit in ipſa creatione mūdi qd̄ ip̄am creationē adiuuerit. nihil defuerit tūc qd̄ ei⁹ creationē an̄ vl' ꝓhibuiſſet vel impediuiſſet. ꝛ vt clarioꝛ atꝫ validioꝛ ſit iſta ratiocinatio addo q: nulla omīno nouitas facta ē in poſſe vel ſcire vel velle creatoris nec circa ea vl' aliqd̄ illoꝝ. nec circa aliq̄d aliud ip̄a creatio d̄ q̄ nemo intendit ꝙ ei⁹ nouitas vel eius exiſtētia fecerit debere creari mundū potius tūc quando creatus ē q̄ꝫ nō vel ꝙ adhuc adiuuerit vt mūdus eēt tūc ei et neceſſitate cauſa eēt ſui ip̄ius. Om̄e ei qd̄ facit rem debere eē vl' qd̄ adiuuat eā ad eē cauſa ē eē ip̄ius ꝛ cauſa etiā creationis vel factiōis ipſius. nihil autē aliud ē inceptio q̄ꝫ nouitas. et ſit̄r nihil aliō ē creatio a p̄te creati q̄ꝫ nouitas eſſendi ip̄ius vel noua exiſtentia eiuſdem.

Amp̄. vt cauſa et effectus ꝯiūcta ſūt inſepabiliter ita vt poſita ea neceſſe ſit poni et effectū nō facit niſi ſufficiētia cauſe q̄ ſufficiēs ē p ſe ſolam vllo modoꝝ ſcilicet aliūde cauſare vel efficere eē ſuū. Manifeſtū eñ ē huiuſmodi cauſam eē creatorem ad vniuerſum. nullo ei modoꝝ aliūde adiutus p ſemetip̄m ſolū creauit vniuerſum Intellige aūt generaliter adiutū. ita vt adiumentū intelligas inductionē ꝛ ſuaſionē ꝛ ꝯſiliū de q̄bus oībus palā ē nihil aliunde habuiſſe neqꝫ eñ alieno ꝯſilio aut iductione aut ſuaſione mūdū creauit ſeu cauſauit. Manifeſtum igr̄ ē q: omīmoda ſufficiētia cauſalitatis creatoꝛ ē p ſemetip̄ꝫ ſolū cauſa ſufficiētiſſima vniuerſi. quare ꝛ ꝯiūctiſſima cū ipſo quare ex neceſſitate et poſito ponit̄ vniuerſum huiuſmodi autē ꝯiūctio ꝓhibet ſeparationē inter cauſam et cauſatū. Nō fuit igr̄ creatoꝛ nec in eternitate nec in tp̄e ſeparatus ab vniuerſo ꝙ ē dicere ſiue vniuerſo.

Onam tibi ꝛ terciā rationē Auicēne qua dicit ſic. Quoniā creatoꝛ an̄ mundūꝫ aut potuit creare coꝛpus aliqd̄ qd̄ haberet motū durantēꝫ vſqꝫ ad creationē mūdi vel nō potuit. friuolū autē eſt vt dicit apud creatorē dicere creatorē nō potuiſſe creare huiuſmodi coꝛpus. Si vero potuit creare huiuſmōi coꝛpus cuꝫ ex poſſibili nō ſit poſſibile vt accidat impoſſibile. poſito igr̄ ip̄m huiuſmōi coꝛpus creaſſe nō accidet impoſſibile. Eſto igr̄ ꝙ creauit huiuſmōi coꝛpus q̄m motus illi⁹ duraturus ē vſqꝫ ad creationē mūdi. Om̄is aūt motus in tp̄e ex neceſſitate ē cum ipſo erit igr̄ tempus mēſura motus illi⁹ durās vſqꝫ ad mūdi creationē. Mūdi igr̄ creatio nō fuit ī inicio tp̄is cum eā p̄ceſſerit temp⁹ illud. Eodē mō ē ꝓcedere ſi poſſibile fuit multa tp̄a motuū inequaliuꝫ creaſſe creatorem ante creationeꝫ mūdi tunc enim ex neceſſitate ſequet̄ motū tunc fuiſſe atqꝫ p̄ius ꝛ poſterius ꝓpter inequalitatē motuū que eñ inequaliter mouent̄ neceſſe eſt vt alterū eoꝛum maius ſpaciū inequali tempoꝛe ptranſeat q̄ꝫ alterū ꝛ ꝙ minus ſpacium citius ptranſeat q̄ꝫ alterū. Et generaliter in quacunqꝫ quantitate vel cuiuſcūqꝫ quantitatis ſpacio qd̄ ab ambobus trāſeundū ē p̄us neceſſe ē vt trāſeat illō id qd̄ ē

velocioꝛis motus ꝙ̄ id quod eſt tardioꝛis
Seqtur igr̄ vt ſit in huiuſmodi motibus
ꝑ̄us ⁊ poſterius ſm̄ tempus. quapꝛopter
⁊ tempus ⁊ ꝓpter hoc poſſibile fuit fuiſſe
tempus ante creationē mundi. Nō ē igr̄
neceſſe tempus incepiſſe a creatiōe mūdi
vel mundum incepiſſe in inicio tempoꝛis
ꝛ Eſpondebo igiť in ꝑ̄mis hijs rati
onibus ⁊ ꝓbationib⁹ Auicenne ⁊
dicā. q̄a ſup eo ꝙ dicť de ꝑ̄ceſſione
creatoꝛis iam reſponſum ē in eo ꝙ dixi ti
bi. ꝙ creatoꝛ ꝑ̄ceſſit mundū eternitate ſua
qualē etiā deſcꝑ̄ſi tibi. ⁊ fuit ante mundū
anterioꝛitate nō tp̄is. id ē nō ꝑ̄teriti vl' flu-
ente. Sed anterioꝛitate eternitatis ſtante
ſemꝑ in ꝑ̄ſencialitate ſua. Et debes hic ſci
re q̄a ante tp̄is ⁊ ante eternitatis nō dicū-
tur vniuoce neqꝫ vna intentiōe. Sicut ne
qꝫ duratio tp̄is et duratio eternitatis ⁊ ꝓ
pter hoc compationes ſm̄ ꝑ̄us ⁊ poſteri⁹
non hn̄t locū inter eternitatē et temp⁹ nec
inter veri nōis eternū ⁊ tp̄ale. Uniuocum
ei eſt omne cōpabile ſic ait Ariſtotel'. quē
admodum igr̄ nō eſt recipiēda compatio
inter tempus ⁊ numeū vel locū. vt dicatur
q̄a tēpus ē maius loco ⁊ nūero. aut econ-
uerſo. Sic nec inter eternitatē ⁊ temp⁹ vel
inter creatoꝛē ⁊ mundū aut aliud tēpale
Attēde etiā quia ante et poſt. Similiter ꝑ̄
us ⁊ poſterius fuit ⁊ erit intentiones ſunt
tempoꝛis ⁊ ꝓpter hoc fluxus atqꝫ ſucceſſi
ones ⁊ ꝑ̄teritiones. Et ſcito q̄a ſimiles lo-
cutiones ſunt cū dicť aliqd fuit ante mun
dū et cū dicť aliqd eſſe extra mundū vel
vltra mundū. quēadmodum enim mun-
dus nec habet extra. nec habet vltra cū ſit
omnia continēs et ambiēns. Sic tempus
qd̄ cepit a creatione mūdi non habꝫ ante
vel ꝑ̄us cum ſit omnia tp̄a cōtinens intra
ſe tanꝙ̄ ꝑtes ſuas. Scito etiā q̄a grāmati
ce doctoꝛes nugatoꝛiā ⁊ non ſatis grāma
ticā dixiſſent locutiones iſtas. Si q̄s eniꝫ
quereret. ſi eſſet ī ſummo celoꝝ ab aliquo
poſſes ne extendere manū tuaꝫ vltra pla-
ne. Reſponderet ei q̄a non loqueretur. ⁊
q̄a vox eius eſſꝫ ſine intellectu. Sicut ſi in
terrogaret. vidiſti ne hominē qui ē aſinus
quēadmodum enim hic implicať impoſſi
bile videlicet hominē eſſe aſinū. Sic ⁊ il-
le implicat locuꝫ eſſe qui non ſit mundus
aut intra mundū. Iſte autē locutiones ꝙ
aliqd fuit ante mundū aut nihil in inten-
tione quā dixi nō contradicūt ſibinuicem
quemadmodū nec iſte aut vidiſti hominē
q eſt aſinus aut non vidiſti ⁊ ꝙ plus ē nō
dicūt aliqd nō ſolū non ſibinuicem cōtra
dicunt. qui enim querit vtrū ante inicium
tempoꝛis fuiſſet aliqd cum ante ſit intētio
tp̄is. ſecundū eſt ac ſi quereret. vtrū in tp̄e
quod ꝑ̄ceſſit iniciū tempoꝛis fuerit aliqd.
Similiter ⁊ q querit vtrū extra mundum
ſit aliquid vel vltra idem eſt. ac ſi quereret
Utrum aliqd ſit in loco qui eſt extra mū-
dum. Nemo autē intelligēs iudicat iſtas
locutiōes veras locutiones eſſe aut reſpō
ſione dignas.
a D aliā vero rationem cui iꝑ̄e val-
de innititur ⁊ quā dicit eſſe veri ac
puri intellectus teſtimoniū plane.
Reſpondendū eſt q̄a non eſt verū huiuſ
modi teſtimoniū ⁊ ꝓpter hoc non eſt veri
ac puri intellect⁹ aſſertio. Declaratio autē
hm̄ōi ē q̄m̄ aut poſſibile ē creatoꝛi creare
ſubſtanciā aliquā cui⁹ creatio nō indige-
at adiuuari aliquo eoꝝ q̄ ſūt aut nō ē poſ
ſibile hoc aūt nō ē poſſibile creatoꝛi incō-
ueniens eſt etiā apud iꝑ̄m auicennā. qua-
re neceſſe habet hoc confiteri. Nihilomi-
nus tamen declarabo hoc eſſe verū et di-
cā. q̄a potentia creatoꝛis nō eſt ſuꝑ quod
dam poſſibile tm̄ ſed eſt ſuꝑ poſſibile ab-
ſolute. ⁊ ꝓpter hoc ſuꝑ omne poſſibile vl'
creabile in ſe. Cauſa autē in hoc eſt quoni
am potentia creatoꝛis non eſſet in vltimi
tate amplitudinis cū eſſet reſtricta ad que
dā poſſibilia. longe eīm amplius ē poſſibi
le ī ſe ſimpliciter ꝙ̄ quoddam poſſibile.
Amplius. Influxū et receptibile relati
ue adinuicem dicuntur. quare non eſt al-
terū altero amplius. Sicut igitur recepti-
bile in vltimitate amplitudinis eſt ad om
nes influentias. qd̄ ē dicere q̄a non eſt ali
ud ſuꝑ quod cadere poſſit aliqua influen
tia. Sicut influxiuū ꝑ̄mū ⁊ maximū in vl
timitate amplitudinis eſt ad influentias.
vt nec actu nec potentia nec etiā intelligē-
tia ſit influentia que non ſit ab eo vel que
eſſe non poſſit ab eo. Neqꝫ enim amplioꝛ
debet eſſe alueus receptibilitat' ad recipi
endum ꝙ̄ fons relatiue dictus ad iꝑ̄m q̄n
tum ad influendū. Amplius. Ponam
iꝑ̄i auicenne exemplū in ꝓꝑ̄a intelligētia
quā dicit eſſe nobiliſſimū omniū creatoꝝ
et neceſſe in coꝛꝑe nec ꝑ̄dere ex coꝛꝑe nec
etiā ex aliquo eoꝛum que ſunt niſi ex ſolo
creatoꝛe. Conſtat autem q̄a impoſſibile ē
intellectui noſtro ymaginari aliam ſimilē
intelligentiam et conſiderationem facere

de eis ꝓut ſe habent in ſeipſis. quēadmo-
dum de duob⁹ indiuiduis ſpeciei huma-
ne vt de Ariſtotele et Platone d̄ quibus
nemo intelligens dubitat quin cum in ſe
ipſis conſiderati fuerint eque generabiles
ſint et fuerint anteq̄ʒ generaretur. Sic di-
co et de ſole quoniam aliū poſſibile eſt ti
bi cum ipſo ymaginari. qui non quos duꝫ
in ſeipſis conſideraueris inuenies eos in-
dubitanter eque poſſibiles eſſe et eque ge
nerabiles atq̄ʒ creabiles quantū in ipſis ē
Sic dico de intelligentia prima et de alia
intelligentia ei ſimili que tamen eſt. Cum
enim in ſeipſis conſiderate fuerint abſtra-
cte ſcilicet ab ipſo eſſe ⁊ ſpoliatas ab eodē
inuenies eas eque ꝓpinquas adeſſe. qua
re eque poſſibiles eſſe ⁊ propter hoc eque
creabiles quantū in ipſis eſt. Nihil autem
creabile eſt niſi a creatore benedicto qua-
re inuenies creatorem eque potentem cre
are alterum vel alteram. Amp̄. Potē-
tia creatoris non magis aſpicit in alteraꝫ
vel eius poſſibilitatem q̄ʒ in reliquam vel
eiuſdem poſſibilitateꝫ nec cauſa eſt apud
alteram earum quare potentia creatoris
magis aſpiciat in eam q̄ʒ in alteram quā-
tum in ipſa eſt hoc autem eſt. quoniam in
iſta conſideratione videlicet quia conſide
rantur in iſta abſtractione et ſpoliatione
nec maior nec melior vllo modorū nec ipſi
eſſe ꝓpinquior eſt altera q̄ʒ altera. quare
manifeſtū eſt quia non magis eſt creato-
ri alteram creare q̄ʒ reliquam. Eſto igitur
ꝙ creauit reliquā quā poſito poſſibili im-
poſſibile ē accidere impoſſibile ex iſta po-
ſitione non accidet impoſſibile. Dico igiť
quia creator qui modo creat intelligenti-
am ipſam ex omib⁹ modis ſuis. Sic erat
prius quando non creabat eam. Ita erat
ſicut eſt modo cum creat illaꝫ apud ſe em̄
immutabilis eſt in vltimitate immutabi-
litatis. Nulle autem diſpoſitiones vel cō
parationes ſunt que adiuuent creatorem
vt creat eā vel ipſam vt creetur nunc. Iam
em̄ poſui tibi ipſam nullomō pēdere ex ali
quo eorū que ſunt quare nullo eoꝝ q̄ ſūt
adiuta eſt vt creetur preterq̄ʒ ſolo creato-
re ꝙ etiam apparere tibi poteſt ex creatio
ne alterius intelligentie que adducta ē ad
eſſe a ſolo creatore et per ipſum ſolum.

Manifeſtū igitur eſt tibi ex hoc exem
plo ſicut creat hanc intelligentiam ex om
nibus ſuis modis eſt ſicut erat prius quā-
do non creabat eam quare contrariū hu
ius eſt falſum et ꝓpter hoc non eſt veri ac
puri intellectus teſtimonium et hec eſt ra
dix ex qua intendebat elicere ꝓbationem
validiſſimam ſuper eternitatem vel anti-
quitatem mundi.

d Eſtruam autem tibi ⁊ aliter hanc
radicem cui ita innititur Auicēna
et dicam quia aut aliquid ē nouū
aut non. aut omnia ſunt eterna. Nouum
ſicut predixi tibi intelligo ꝙ cepit quare ſi
nihil eſt nouum eorum que ſunt erūt om
nia eterna hoc eſt ſine inicio exiſtendi hoc
autem adeo manifeſtū eſt incōueniens ⁊
impoſſibile vt circa illud non ratione diſ-
ceptandum ſit. Sed magis igne ⁊ gladio
perſequendum. et cum hijs qui hoc dice-
rent exterminandum. Reſtat igitur vt cō-
fiteatur. quia reuera aliquid cepit. Cauſa
ergo clarioris intelligētie innuētur a. Cau
ſa igitur operata eſt a. anteq̄ʒ operaretur
illud aut erat ex omnibus modis ſuis an
teq̄ʒ operaretur illud aut non. Si ſic. Iaꝫ
igitur venit contra illud quod dicebat ve
ri et puri intellectus teſtimonij. Si v̾o nō
erat cauſa a. ex omnibus modis ſuis an-
teq̄ʒ operaretur a. ſicut poſtea cum opera
ta eſt a. immutata igitur eſt ex aliquo mo
dorum ſuorum ⁊ ꝙ nouum factū in ea vł
circa eam illud nouum nominetur b. quo
niam certum eſt b. cauſam habere eadeꝫ
queſtio reſtat de cauſa ipſius b. aut em̄ an
teq̄ʒ operaretur ipm̄ b. cauſa eius erat ex
omnibus modis ſuis. Sicut poſtea cum
operata eſt b. aut non. Si ſic iam dicūt cō
tra illud irrefragabile teſtimoniū. Si ve-
ro dixerit ꝙ non erit. igitur aliquid nouū
factum circa cauſam ipſius b illud nouum
vocetur iterū c. quoniam igitur c. cauſam
habet eadeꝫ reſtat queſtio. aut ibit igitur
res in infinitum aut occurret cauſa econ-
trario ſe habens illi veri ⁊ puri intellectus
teſtimonij Si dixerit quia res currit ita in
infinitum. Impoſſibile igitur erit aliquid
fieri niſi infinita fiant cum eo. Iam auteꝫ
declarauit Ariſtoteles in libro ſuo quem
vocauit auditum hoc eē impoſſibile et fa
cilis etiam eſt tibi alia declaratio impoſſi
bilitatis ipſius quoniam infinita non poſ
ſunt fieri ſimul ab vno et eodem agente.
Sed neq̄ʒ infinitos poſſibile eſt eſſe ſimul
et ꝓpter hoc nec infinita corpora nec infi-
nita corporalia agentia poſſibile eſſe ſimł
quare nec infinita pacientia. Similiť nec

vnum paciens eſt ſimul recipere infinitas
paſſiones. Q̄ ſi dixerit quia cum no-
uum aliquid fit non eſt neceſſe infinita ſi-
mul fieri. Sed neceſſe eſt quedā fieri que
adiuuent ip̄m nouum adeſſe. quedaꝫ vo
deſtrui que impediebāt illum. Recidit in
idem infinitatis inconueniens et hoc eſt.
qm̄ nō ē minus incōueniens infinita de-
ſtrui vl' īfinitas deſtructiōes fieri qm̄ īfini
ta fieri vl' infinitas generatiōes eſſe et ſeq̄
tur ex hoc ꝙ impoſſibile ſit aliquid fieri.
quoniā in cuiuſlibet noui factione neceſſe
erit infinita deſtrui. Sicut autem impoſſi
bile eſt infinita ſimul fieri. Sic et impoſſi
bile eſt infinita ſimul deſtrui. Ex hijs etiā
accidit ipſi Auicenne in omni cuiuſcunqꝫ
noui factione vel creatione infinitas in-
nouationes fieri. Et potes ratiocinari ſi
vis ſuper hoc iuxta eandem breuius et lu
cidius vt videtur ſcd̄um hunc modum vt
dicas noui cauſam nouam eſſe vel ſcd̄m
ſe vel ſcd̄m aliquid ꝙ apud eā eſt vel ſm̄
aliquam ex diſpoſitionibus aut compati
onibus que circa eam ſunt ⁊ hee ſunt qui
bus vel adiuuatur vel impeditur et hec ē
intentio mea noui ⁊ nouitatis in hoc.

Manifeſtū eſt igitur omnis noui cau
ſam noui eſſe ſcd̄m hunc modum. Quia
igitur cauſa noua eſt nouum et ꝑ moduꝫ
iſtum neceſſe eſt et ip̄am cauſam nouā ha
bere ꝑ modum eundeꝫ. et ita ibit res in in
finituꝫ vel erit circulus in cauſis. Jam au
tem declaratuꝫ eſt tibi impoſſibile eſſe ea
rum aſcenſionem infinitam. Similiter et
circulum.

De eam vero ꝓbationem quaꝫ ad
a ieci ibi. et dicebam quia ſufficien-
tia cauſe cauſa eſt que efficit ꝯiun
ctionem inſeparabilem inter cauſam ⁊ ef
fectum ꝙ quidem ꝓbabile eſt et eius pro
babilitas multos decipit. Reſpondeo q̄a
cauſarum alie ſunt opationes ꝑ neceſſita
tem et hee ſunt cauſe naturales. ⁊ non eſt
eis poteſtas ſuꝑ operari neqꝫ libertas aut
electio ad vtrūlibet ꝓpter quod dixit ari-
ſtoteles. quia natura operatur ꝑ modum
ſeruiētis. Exemplū aūt hm̄ōi ē ignis de q̊
ſcis. quia non eſt ei poteſtas ſupercalefa-
cere et nō calefacere neqꝫ libertas eligēdi
vtrūlibet. imo neceſſe habꝫ calefacere ob
uiantem ſibi materiam receptibilem acti-
onis ſue. Alie vero cauſe ſunt operantes
per voluntateꝫ et electionem et inter has
ſunt que operantur per voluntatem inui-
tabilem aliud contrariū videlicet volūta
tem. Similiter ⁊ renouabilem vel cōſilio
nouo vel ſuaſione noua vel aliqua ex paſ
ſionibus quales ſunt amor ⁊ odiū dolor
et gaudium. ſpes et timor. ira et pax. hu-
iuſcemodi eniꝫ vel mutatur voluntas ad
contrarium vel noua generatur in volen
te et indubitanter in huiuſmōi verum eſt
quia cum nouum aliquid operātur quod
p̄us non operabantur neceſſe eſt vt inno
uatio aliqua fiat vel in ip̄is agentibus vl'
in aliqua ex diſpoſitiōibus et cōparatio-
nibꝰ ſepe dictis. Debes tamen ſcire. ꝙ nō
eſt neceſſe vt omne deſtruitur aut perit vt
deſtruatur nouo aliquo agente in ipſum.
quedaꝫ ei ſūt adeo debilis eſſe adeoqꝫ in
firmi vt ꝑſemetip̄a deficiant et hoc mani-
feſte vides in tempore et motu. tempꝰ em̄
nullo impellente fluit in non eſſe Creator
enim operatur per liberrimaꝫ ac dominā
tiſſimam atqꝫ per omnē immutabilē vo-
luntatem et ꝓpter hoc ꝯiunguntur ei cau
ſata ſua cum vult et ſeparantur ab eo cuꝫ
vult. Jn cauſis igitur naturalibꝰ que per
neceſſitatem vt predixi tibi operantur ſuf-
ficientia huiuſmōi ſufficit ad p̄dictam cō-
iunctionem. Similiter et in operantibus
voluntarie apud nos et hoc eſt quia non
eſt in poteſtate eorum poſtq̄ꝫ poſſe ſcire vl'
nolle cetereqꝫ diſpoſitiones concurrerint
vt nō incipiant operari. Jn creatore vero
ꝓpter liberrimam ac dominantiſſimam
eiuſdem voluntatem atqꝫ immutabilita-
tem non eſt neceſſe vt operetur vel incipi
at operari niſi cum vult. Et attende quia
poſſibile eſt vt creator velit modo aliquid
poterit tamē nō velle illud abſqꝫ vlla mu
tatione voluntatis ſue. Jn nobis autem
ecōuerſo ſe habet ex neceſſitate ⁊ hoc ali-
bi didiciſti et ꝓpter hoc errauit Auicenna
in hoc. Similiter et Ariſtoteles qui vide-
runt ꝙ creator poſſet velle aliquid. ⁊ poſ-
ſet nō velle illud abſqꝫ vlla voluntatꝭ ſue
mutatione. quemadmoduꝫ et de ſcientia
ſe habꝫ. quia ſcit creator aliquid futurum
eſſe. quod tamen poſſibile eſt nō fore. Si
accideret ipſum non fore tūc creator in ve
ritate modo non ſciret ipſum fore. Quare
ſcit aliquid creator ꝙ impoſſibile eſt ip̄m
non ſcire modo. et hoc abſqꝫ vlla mutati
one q̄ in ipſo fiat. vel ſcientia ip̄ius ⁊ hoc
eſt ꝙ ipſi non attenderunt in creatore be
nedicto.

p

Oſt hec autem addam et alia anteq; veniam ad rationes Ariſtotelis et dicaȝ. quia homines errauerunt circa nouitatem mundi ꝓpter breuitatem intellectus ſui et difficultatem ymaginationis ſue. Difficilimum enim eſt eis ymaginari omnem locuȝ aut mundū eſſe aut vltra mundum ⁊ non poſſent explicare ſeuel euoluere ab intentionibus iſtarū dictionum extra vel vltra. Similiter neq; ab intentione eius ꝙ eſt ante et poſt. De hijs autē iam expediui me et te. Et ex hoc errore et hac dificultate querit quidā phyloſophus ex ytalicis inquiens. vt quid innumera ſecula dormierunt. an dormierat creator per ſecula innumera et poſtmodū quaſi expergefactus creauit mundum huiuſmōi eñ hō de hijs fuit. qui non potuerunt ymaginari tempus finitum cōtinens omnia tempora cuȝ dicat innumera ſecula dormiſſe ac ſi temp⁹ innumera tempora preceſſiſſent. De hijs autem iam expeditus es et expedieris melius in capitulo ꝓximo contra errorē Ariſtotelis. De hac ſcilicet queſtione. Utrum ab eterno creauit deus munduȝ. Cum enim nihil aliud ipm ad creandū induxerit q̄ȝ bonitas ſua puriſſima et largiſſima et hec nō imminuta neq; adaucta. neq; aliter per aliquem modorum immutata ⁊ ipe ſimiliter ꝑ omnem modum immutatus nec de nouo vidit utilitates ꝓpter quas mundus creand⁹ erat nec maiores eas viderit in ipa creatione mundi q̄ȝ in ſua eternitate nec ſibi faciliorem creationeȝ eius tunc q̄ȝ in eternitate. Ut quid igitur creauit eum tūc potius q̄ȝ in eternitate. In quo reſpondeo, quia ipa iſta diſputatione. Solutio ē queſtionis apparet enim ex ipa diſputatione non ſtetiſſe hoc vel impedimentum fuiſſe ergo magis crearet. ab eterno vel in eternitate mundus perfectum et impedimentum qui eſſȝ a parte creatoris. Quare manifeſtuȝ eſt. ꝙ a parte mundi fuit iſtud impedimentū cuius natura non fuit ab eterno creabilis nec ſuſceptibilis eternitatis ⁊ hoc declarabitur tibi in prenominato capitulo non ſolum de mundo ſed de omni poſſibili. quia ipa ſua natura que eſt poſſibilitas ꝓhibitū ē ab eternitate.

p

Er eandem viam et modum eundem reſpondebis ad omnes ſimiles queſtiones videlicet cum queritur quid intendebat creator in creatiōe mundi. aut intendebat gloriam ſuam in creatione mundi. aut vtilitatem mundi et rerum mundaliuȝ. aut vtrunq;. Quodcūq; autem iſtorum dicatur. Manifeſtū eſt quia cauſata eſſet de creatione mundi ſi ab eterno fuiſſet creatus creatoris gloria quanto ipi mundo ⁊ rebus mundalibus maior vtilitas quanto eternitas tempore maior eſt. ab eterno igitur debuiſſet eum creaſſe. Qꝫ ſi dixerit. quia nihil horum intendebat creator ſed ꝓpter ſemetipſum tm̄ vel gratis ipm creauit tanto magis debuit eum creaſſe ab eterno. Scito tamen quia vbi dicit gratis dicit intentionē aliene vtilitatis. De hoc vero ꝙ creator dicit aliquid facere in laudem et gloriam ſuaȝ. Scito quia laus et gloria creatoris cū intimius cogitata fuerit eſt tota et ſola vtilitas aliena. Ex hoc enim non ſolum maxime. ſed etiam ſingulariter et ſolummodo ꝙ alijs bene eſt ab ipſo et quicquid bonī habent. habent ab eodeȝ. de hoc vero ꝙ dicit quia et gloria in infinitum maior eēt ei et ipi mundo et rebus mundalibus vtilitas. Similiter in infinitū maior. Uerum eſt hoc. Sed nō ſequitur ꝙ ꝓpter hoc debuiſſet creaſſe mundum ab eterno quoniam impoſſibile eſt vt dixi tibi mundū creatum fuiſſe ab eterno. ⁊ non eſt huiuſmodi ſermo quemadmodum ſi quis diceret. Si deus creaſſet te impaſſibilem ⁊ maior gloria eſſet deo de creatione tua et maior tibi vtilitas debuit ergo te creare impaſſibilem. Dico ꝙ non quoniam non debuit aliquid facere deus ꝙ fieri non poterat quecūq; vtilitas ab ipſo ſequeretur. tu eñ non poteras fieri impaſſibilis naturaliter et ideo non debuit te creator talem facere

p

Oſt hoc autem conueniens eſt vt ponā hic rationes Ariſtotelis quibus ipe induct⁹ fuit ad credendū eternitatem mundi vbi oportet te reminiſci eorum que preceſſerunt hic per que reſponſum eſt ſufficienter eis per que aſtruere conantur motum eternuȝ eſſe in libro quem vocauit auditum et ꝓpter hoc non repetam tibi rationes illas neq; reſponſiones predictas. Dicit igitur ariſtoteles in libro ſuo celi et mundi quia natura determinauit quibus ſemper nō eſſe vt impoſſibilibus que ſcilicet naturali et ꝓpria poſſibilitate ꝓhibita ſunt eſſe. Sicut quedaȝ

monſtra que contrarietas naturaruꝫ eſſe non patitur qualem fingunt chymeram ⁊ multa alia. Quibuſdaꝫ determinauit natura quandoqꝫ eſſe et quandoqꝫ non eſſe Sicut vides in animalibus et hominibꝰ et multis alijs. quare neceſſe eſt ⁊ quedaꝫ animalia eſſe qͥbus natura determinauerit ſemper eſſe quare nō ſolus creator ſemper eſt vel eternus. imo multa alia cuꝫ eo et adiuuatur iſta ratio per hoc quod dicit Auicenna. quia ſi inuenitur alterum contrariorum in vniuerſo nature atqꝫ mediū inter illa neceſſe eſt vt inueniatˀ et reliquū et ponit exemplum de aceto et oximelle ⁊ melle. quia cum inueniatur acetum in vniuerſo nature et inueniatur oximel quod eſt mediū inter acetuꝫ et mel neceſſe eſt vt inueniatur in vniuerſo nature et mel quoniam acetum eſt alterum duoruꝫ contrariorum. Mel vero reliquum ſcd̄m ipſum.

Amplius. Adiuuatur iſta ratio ꝑ hoc ꝙ ſi aliter eſſet duo inconuenientia vidētur ſequi. Primum quia incompleta eſſet contrarietas huiuſmōi cum deeſſet ei partium ſuarum principaliū altera ⁊ hoc nec decet creatorem nec decet naturam videlicet incompletum aliquid facere naturaliter. Maxime ſi illud ſuſceptibile fuerit cōplementi Aliud inconueniens eſt quia in vniuerſo eſſet vacuū nature. quemadmodum ſi in vniuerſo colorum deeſſet alterū extremorum aut aliqua ſpecies mediorū hec autem natura non patitur. ſicut enim vacuum loci. Similiter vides ꝙ in genere animaliū non eſt vacuitas nature que indubitanter eſt defectus alicuius ex ſpeciebus. Ex hijs igitur omnibus videtˀ neceſſe eſſe vt in vniuerſo inueniātˀ iſte tres maneries videlicet ſemꝑ exiſtentia ⁊ quādoqꝫ exiſtentia. Semper autem exiſtentia hec ſunt eterna. Sicut ſempiternitas ē eternitas ſcd̄m vnam intentioneꝫ. Si autem inuenitur multitudo ſemper entiū vel exiſtentium inuenitur multitudo eternorum et mundus ſiue vniuerſitas eorū eternus. Iuxta hunc modum eſt ratiocinari de hijs tribus videlicet neceſſe impoſſibile poſſibile, Et dicit Ariſtoteles quia neceſſe habet virtutē vt ſemper ſit et vt nūquā non ſit. Impoſſibile vero habet virtuteꝫ vt vnquā ſit et exemplificat de dyametro ⁊ latere. quia dyametro eſt virtus vt nunquā equalis lateri ſit. et iſta virtus non poteſt intelligi, niſi ꝓhibitio ab ipō eſſe et elongatio immobilis atqꝫ inappropriabilis. Et quia prolixus eſt ſermo Ariſtotelis circa hoc dico. quia eſſe de creatione et rebꝰ alijs non dicitur ſcd̄m vnam intentionem neqꝫ vniuoce ſicut album de colore et de ſuperficie equiuoce dicitur. Color eniꝫ dicitur albus eſſencialiter et non ſcd̄um participationem. Non enim dicitur albus in habendo ſeu participando albedineꝫ ſed in eſſendo ipſa albedo. Superficies vero alba vel paries albus econtrario. Sic creator non dicitur ens in habendo ipſuꝫ eſſe. Sed in eſſendo ipſum ſuum eſſe vt ꝑ omnia idem intelligatur in eo quod eſt ⁊ quo eſt. In nullo auteꝫ aliorum. ſic eſt in omni nanqꝫ alio aliud ē ꝙ ē et aliud quo eſt et ſcd̄um participationem generaliter omne aliud a creatore dicitur ens quare quemadmodum ſi quis dicat alba non comprehendūt ſimul vna intentione colores et colorata. Sic qui dicit entes ⁊ entia non comprehendit ſimul creatorem ⁊ creata quoniam vna poſitione vnius nominationis non poteſt equoce vti. Per hāc igitur interemptionem non ꝓcedit ratio illa Ariſtotelis Qd̄ autem dicit quia natura determinauit quibuſdaꝫ rebus vt ſemper non ſit quamquā multam habeat calūniam ſermo iſte et ꝓpter ſermonem nature et ꝓpter verbum determinandi quorū neutrius intentionem ſuam vel intellectū determinauit. neqꝫ enim quid naturam ibi vocet explicat neqꝫ quid intelligat ipm̄ determīare manifeſtat. Reſpōdeo tamē quia nulla natura aliquid determinauit creatori. licet verum ſit ꝙ natura ſua nobiliſſima ſemper ſit et nulla ſit ei penitus ad non eſſe appropinquāda poſſibilitas In rebus autem creatis impoſſibile eſt ꝑ hunc modum ſe habere. et hoc faciam te ſcire in ſequentibus neqꝫ conueniens eſt neqꝫ vlla neceſſitas hoc exigit vt ſi multitudo eſt ſemper non entium vel exiſtentium. Sicut nō eſt neceſſe. ſi eſt multitudo virium quod ſit ꝓpter hoc precioſior neqꝫ ſi eſt multitudo effectuum ꝙ ſit ibi et cauſarum. Eodem modo ſe habet de riuulis et fontibus de ramis et radicibus licet cōtrarietas nonnulla ſit inter eos non enim multitudinem riuulorum ſequitur ex ne-

ceſſitate multitudo fontiuʒ vel multitudinem ramorum multitudo radicum. Tu autem iam non dubitas quoniaʒ creator omnium aliorum entium et quin ip̄a ſint effectus eiuſdem et quin ſe habeat de ip̄a ex modo aliquo per moduʒ fontis ad ip̄a et ip̄a per modnm riuulorum ad ip̄m. Similiter et per modum radicis a ip̄a. ⁊ ecõuerſo ip̄a per modum ramorum ad ip̄m. licet non ꝓprie et multum diſſimili vt ita dicatur ſimilitudine. Inter res igitur creatas et vniuerſum creatum locum hūc huiuſmodi comparationes et ſimilitudines quibus vtitur Ariſtoteles non connumerato aliquatenus creatore cū ipſis et ſi forte apud creaturas teneant non eſt neceſſe vt ad creatoris eſſe per ſimilitudinē ſe extendunt cum creator ab ipſis ei diſtantiaʒ immēſurabili diſſimilitudine incogitabili eiſdem ſuperemineat et ſuper ſit et licet dicat ariſtoteles ꝙ quibuſdam eſt virtus vt ſꝑ ſint quibuſdā vero vt ſemꝑ non ſint. Debes ſcire quia ſermo eius non ē verus in hoc. Illud eniʒ videlicet ſemper eſſe ſingulariter eſt ꝓprium et nulli ex rebus creatis ineſt virtus vt ſemper ſit etiam ſi verꝫ eſſet ꝙ quedam ex eis ſemper eſſet nulla enim ſua virtute eſt vt ſubſiſtat. Jam eniʒ declaratum eſt tibi alias quia eſſe accidit vnicuiqꝫ preterq̄ʒ ſoli creatori cui ſoli eſſēciale eſt ip̄e igitur eſt ſua virtute ⁊ ſemper eſt fortitudine ſtabilitatis ſue. Unūquodqꝫ autem aliorum eius virtute ⁊ dono eſt ſicut eſt et q̄ʒdiu eſt et quantū in ſe eſt recideret in non eſſe niſi virtus et bonitas creatoris ipſum retineret ⁊ ſtabiliret in eſſe. Mirabilius auteʒ eſt ꝙ dixit quia quibuſdam ineſt virtus vt ſemper non ſint ſiue ad ſemper nō eſſe tanq̄ʒ non eſſe ſit finis alicuius virtutis et natura et dederit principium ad hoc videlicet ad non eſſe.

Cum manifeſtum ſit quia non eſſe nihil ē neqꝫ a natura vnq̄ʒ deſideratum aut queſitum. Et ſi enim negatio ſequatur ex affirmatione non tamen affirmatio eſt ad hoc vel propter hoc ex eſſe enim album ſequitur non eſſe nigruʒ. albedo tamen nō eſt ad hoc ſcilicet propter non eſſe nigruʒ Sic et in exemplo qđ ip̄e ponit đ dyametro et latere ſiue coſta quia nec dyameter nec magnitudo eius et ꝓpter hoc vt non ſit equalis lateri et idem eſt de latere. Sequitur tamen ex neceſſitate de quibuſcunqꝫ duabus lineis. ꝙ ſi fuerint in eodem q̄drato ſic ſe habentes vt altera ſit illiꝰ quadrati dyametri altera vero coſta ip̄as nō eſſe equales quēadmoduʒ ſequit̄ de quibuſcunqꝫ duobus corporibus quia ſi fuerint in eodem toto ſic ſe habentia vt alterum ſit eius medietas alterum quarta illa non eſſe equalia cum tamen nec ꝓpter hoc ibi ſint nec ꝓpter hoc ſint ſimpliciter. Nec minor erroris ſermo quo dixit quia virtus ineſt quibuſdam vt quandoqꝫ nō ſint. ſed vt quandnqꝫ corrumpantur et vt quandoqꝫ deſinat eſſe cum hoc ex virtute eſſe non poſſit videlicet deſinere eſſe. Nulli enim dubium eſt quin hoc ſit ex debilitate ipſius eſſe et quin defectibilitatem proprie ſequantur defectus et deſitio abeſſe. Sed ipſemet et expoſitores atqꝫ ſequaces opinionis ip̄ius. Dicunt quia ex potentialitate eſt ipſum non eſſe. Nemo autem dicit defectibilitatem aut deſinibilitatem virtutem eſſe ymo contrariam nominationem ei attribuūt videlicet impotentiam debilitatem eas vocantes.

p

Poſt hec autem conueniens eſt vt adducam rationes et probationes ad ſtabiliendam nouitatem mūdi et deſtruendam eternitatem eius. Non enim ſatis eſt reſpondere rationibus econtrario ſencientium et diſſoluere queſtiones eorum et contradicere opinionibus ipſorum ad completam certitudinem. niſi et probationibus irrefragabilibꝰ aſtruatur veritas ⁊ declaretur. Ex hijs ergo duobus completur vere recteqꝫ phyloſophantis intentio. Incipiam igitur ab ipſis mundi teſtimonijs ⁊ dicam quia ſtant apud omnes nationes amabiles hyſtorice ⁊ cronice narrationes in quibus narrantur conditiones ſiue edificationes atqꝫ fundationes ciuitatuʒ magnarum nominatarum. Similiter et inicia regnorum omnium ex quibus manifeſtum eſt et ipſuʒ mundum habuiſſe inicium in tempore. Cum igitur omnia hec que dixi inicia certa habuerint. Si mundus ante ea in infinitum duraſſet fuiſſꝫ in infinito tempore abſqꝫ ciuitatibus et regnis et ita ocioſus et vacuꝰ in maiori parte vtilitatum ſuarum. Sed de iſtis inicijs

eſſet eadem queſtio q̃ꝫ ⁊ ip̃e Ariſtoteles ⁊ ſequaces eius de inicio mundi referunt. Contradicere autem tot et tantis teſtimonijs non ſtulticie tm̃ ſed intollerabilis eſt dementie. Reſtant et hyſtorie hebreorũ ⁊ xp̃ianorum adam primum hominem fuiſſe teſtantes. ſed et ip̃e ꝓpheta hebreorũ hoc ipſum teſtificatur in ꝑncipio legis hebreorum cui tam magnificis ſignis mãdatis et ꝓdigijs ip̃e creator teſtimoniuꝫ perhibuit cum eidem prophete niſi per ſigna gens hebreorum credere voluiſſet. Cõtradicere autem teſtimonio tanti ꝓphete cui et ip̃e creator teſtimoniũ perhibuit tantorum ſignorum contradicere eſt ip̃i creatori et mendacem facere illum.

P

Rocedam autem vlterius ⁊ dicaꝫ quia ipſe totus mundus cõfitetur ſe habuiſſe inicium. ex tempe autem hoc potes audire ab eo et intelligere valentibus. Confitetur eniꝫ potẽtialitatẽ ſuam et ſe eſſe poſſibile eſſe ꝑ ſe quare cõfitetur potentialitatem ſeu poſſibilitatem eſſendi eſſe ſibi naturalẽ et a ſeip̃o. Actualitatem autem ſiue actum eſſendi recepiſſe aliunde ſiue ab alio ⁊ hoc eſt quoniam poſſibile ſiue potentiale inquantuꝫ ꝙ huiuſmodi ſiue per hoc ꝙ huiuſmõi nõ euenit in actuꝫ eſſendi ſiue adeſſe. Sed neqꝫ per aliud ſimile inquantũ ſimile hoc ẽ inquantũ potentiale ſiue poſſibile ſed remanet in ſua potẽtialitate et poſſibilitate q̃ntum in eo eſt. quare ⁊ in non eſſe ſm̃ actũ ſiue in non eſſe actualiter Quia igitur potentialitas eſt ei naturalis. erit et non eſſe eidem naturale. quare erit prius ex neceſſitate q̃ꝫ ipſum eſſe. Naturalia autem ꝑora ſunt vnicuiqꝫ rei ex neceſſitate q̃ꝫ aduenticia. Similiter et ꝙ per ſe eſt vnicuiqꝫ prius eſt ei q̃ꝫ ꝙ aliunde vel ab alio. Quare mundus hĩs omnibus conſideratis cõfitetur ſe accepiſſe eſſe poſt nõ eſſe. Amplius. Cum manifeſtum ſit mundũ factuꝫ vel creatum eſſe. Album vero non fiat niſi ex nigro. et calidum ex nõ calido. ergo ens mundus non eſt factus niſi ex nõ ente. In omni autem factione ꝑus eſt ex neceſſitate id quo fit aliquid quoniam ipſuꝫ factum. quare prius nõ ens fuit mundus q̃ꝫ factus fuit ens. fuit aliquãdo igitur nõ ens ⁊ ꝓpter hoc nõ ſemꝑ fuit ens. Amplius. Cum eſſe accepit mundus a creatione. quoniam ab illo et eſt et habet eẽ. aut accepit illud cum iam eſſet. et hoc ẽ impoſſibile quoniam cum erat habebat eẽ. non eſt autem poſſibile ip̃m accipere qδ habebat. Q̃ſi dixerit. quia accepit illud quando habebat quoniaꝫ ſubito accepit illud et non partes tunc igit̃ accepit illud quando ipſum primo habuit. quare aliquando primo illud habuit quando primo habuit eſſe tunc indubitanter incepit eẽ. alioquin igitur incepit eſſe. Q̃ſi dixerit q̃a incepit eſſe non quãdo habebat illud aliquando igitur nõ habuit illud quare aliquando nõ fuit mundus quare incepit eſſe omne enim qδ aliquando nõ fuit ⁊ aliquando fuit incepit eſſe. Amplius. de naturali potẽtialitate ſua educt⁹ ẽ mũd⁹ in actũ eẽndi. ergo nihil ſubito vl' ꝑ ꝑtes ſiue continue. Q̃ſi ſubito ergo in inſtanti ſiue in nunc temporis. quare in illo nunc primo fuit in actu eſſendi ſiue in eſſe. In illo ergo incepit eſſe et hoc eſt ꝙ querebã Si vero per partes ſiue cõtinue exiuit de potentia in actum huiuſmõi exitus indubitanter generatio fuit. generatio auteꝫ finiti in tempore finito eſt ⁊ ex vtraqꝫ terminato. Generatum autem de toto tempore ſue generationis nõdum eſt ſed fit ⁊ in termino generationis primum eſt et incipit eſſe quare mũdus incepit eſſe in termino ſue generationis cum antea non fuerit. Sicut neqꝫ alia generata. Nullũ eniꝫ generatum poteſt eſſe aut potuit vnq̃ꝫ ante complementum ſue generationis.

Amplius. Potentialitas ⁊ actualitas ſunt contraria. Similiter potentia et act⁹ et non ſunt ſimul in eodem. nec ſe compaciuntur aut igitur potentialitas eſſendi ꝑceſſit actum in mundo. aut non preceſſit. Si dixerit quia preceſſit. fuit igitur huiuſmodi potẽtialitas ſine actu quare fuit mũdus aliquando in potentia eſſendi et nõdum in actu. fuit igitur ens in actu aliquãdo mundus quare non ſemper. Q̃ſi potentialitas nunq̃ꝫ preceſſit actum in mundo cum manifeſtũ ſit quia naturaliter prior eſt ip̃o actu. Nõ igitur ordo nature ſeruatus eſt in creatione mũdi. Contra ordinem igitur nature eſt ꝙ mundus ſemper eſt in actu. Ampli⁹. Qualiter creatus eſt mundus a creatore. aut eſt generatus ex corruptõe ſcꝫ alteri⁹. ſiue ꝑ corruptionẽ illi⁹. aut fact⁹ ex aliq̃ ꝑter corruptionẽ illi⁹ vt dom⁹ ex lignis ⁊ lapidib⁹ ñ vnq̃ꝫ fit aut

creatus ex nihilo factus aut aliter ab eo dē creatus. Siue autē ſit generatus ſiue ſit factus vt dixi poſt non eſſe accepit eſſe. Si vero creatus hoc eſt de nihilo factus. aut ſubito creatus fuit. aut continue ꝛ per partes. Si ſubito ergo in aliquo nūc temporis quare tunc cepit. Si vero pars poſt partem et continue in termino creationis ſue videlicꝫ in quo creatio eius completa fuit incepit eſſe quoniam tunc p̄mum fuit Eadem via ꝓcedendum eſt quocūq̧ modo aliter cauſatum a creatore dicat illum quoniam neceſſe eſt vt cauſationem eius dicat eſſe ſubitam ſiue ſubito factam. aut partem poſt partem dicat eſſe cauſatam.

Ampliꝰ. Quid dicet de genere humano aut dicet ip̄m ſimiliter eternum et nullum eſſe primū hominem aut non. Si dixerit eternum eſſe et nullum ex hominibꝰ fuiſſe p̄mum. Cum pater ex neceſſitate ſit cauſa filij. et auus cauſa patris et ita in infinitum neceſſe habet cōfiteri cauſas aſcēdere in infinitum cauſas ſcilicet efficientes Pater enim eſt cauſa efficiens filij q̄ntum ad generationem corporis ſiue ambo parentes hoc eſt pater et mater. Jam autē declaratus eſt et ſtabilitus ſtatus cauſaꝝ cum omni genere cauſe. Et patefactū eſt impoſſibile eſſe vt aſcendant in infinitum et hoc ꝑ ip̄m Ariſtotelem et ſequaces ipſius atq̧ expoſitores librorū ip̄ius.

Procedam et alia via et dicam q̄ neceſſe eſſe ꝑ ſe ꝛ poſſibile eſſe per ſe cōtraria ſunt. Eodem modo et neceſſitas per ſe et poſſibilitas ꝑ ſe. Similiter antiquitas ꝛ nouitas. Sicut quia neceſſitas ꝑ ſe cauſa eſt eternitatis ſiue antiquitatis erit ex neceſſitate vt poſſibilitas ꝑ ſe cauſa eſt eternitatis ſiue antiq̄tatis erit ex neceſſitate vt poſſibilitas ꝑ ſe ſit cauſa nouitatis ſiue tem̄palitatis quare ſicut neceſſitas ꝑ ſe non inuenitur niſi in vno ſolo q̧ eſt creator benedictus. ita ꝛ eternitas ſiue antiq̄tas non inuenitur niſi in eodem

Amplius. Sicut neceſſitas ꝑ ſe nō ſuſtinet nouitatem cum eo in quo ē ſiue temporalitatem. ita et neceſſe ē vt poſſibilitas ꝑ ſe non paciatur ſecū in eodem ſubiecto eternitatem. Quare impoſſibile eſt vt aliqua rerum creaturarū eternitatem eſſe et in alijs diſpoſitionibus ſimiliter ſe habet Neceſſitas enim ꝑ ſe neq̧ creationem neq̧ corruptionem neq̧ generationem temporalem ſecum patitur. neq̧ illius modo rū inceptionem. Quare neceſſe eſt vt poſſibilitas ꝑ ſe econtrario ſe habeat. ꝛ iſta ꝓbatio fundata eſt ſuꝑ hanc radicem videlicet cōtraria cōtrariorum cauſas eſſe ꝑ ſe et ſuꝑ hanc aliam radicem que eſt ꝓportionalium alterū eſt et alterū et ſuꝑ terciā radicem. q̄ que ſunt ꝓportionalia ex neceſſitate ſunt et ꝑmutatim ꝓportionalia.

Quapropter cum quemadmodū ſe habꝫ neceſſitas ꝑ ſe ad eternitatem et antiq̄tatem. Sic poſſibilitas ꝑ ſe ad nouitatē ſeu tem̄palitatem quare ſi neceſſitas ꝑ ſe cauſa eſt eternitatis ſeu antiquitatis erit poſſibilitas ꝑ ſe cauſa tem̄palitatis et nouitatis. ꝛ ſi eternitas vel antiq̄tas conſequēs eſt vel comitans inſeparabile neceſſitatis per ſe. Erit ſimiliter ex neceſſitate tem̄palitas et nouitas conſequens vel comitans inſeꝑabile poſſibilitatis ꝑ ſe.

Et quoniā rationes que huc uſq̧ poſite ſunt partim ethice ſunt ſiue morales. vt ille videlicꝫ que ſunt a teſtimonijs. partim vero naturales ꝛ methaphyſice ꝓſequar rationes methaphyſicas circa hanc opinionē. Ariſtotel. ꝛ dicam in p̄mis quoniā accidit Ariſtotel. nō ꝑus fluxiſſe horam de toto tempore preterito q̄ꝫ diem vel menſem vel annū nec etiam anteq̄ꝫ mille milia annorū. Huiuſmodi autem ꝓbatio eſt quia ſi dixerit aliquā horam fluxiſſe vel anteq̄ꝫ mille milia annorum fluxiſſent. aut illam horam preceſſit tempus infinitum aut non preceſſit Si p̄ceſſit eam tempus infinitum. Certum autem eſt. quia mille milia annorū pars fuerunt temporis infiniti illius. quare in toto illo ſuo p̄ceſſerūt horā p̄dictā. Nō igit̄ hora illa ꝑus fluxit q̄ꝫ mille milia annorū nec ſolū mille milia annoꝝ p̄ceſſerūt horā illā. Sed etiā infinita milia cū tempus infinitum ex neceſſitate cōtineat infinita milia. Q̄ ſi horam illā non p̄ceſſit tempus infinitum aut p̄ceſſit eam tempus finitū. aut nihil temporis. Si tempus finitū Iniciū igitur illius fuit inicium temporis totius. Quare tempus infinitū inicium. Si autem nihil temporis preceſſit horam illā Manifeſtum eſt. quia inicium illiꝰ hore fuit inicium totius temporis. Quare manifeſtum eſt. quia ſcd̄m opinionem Ariſtotelis nō fluxit hora de toto tempore q̄ꝫ mille milia annoꝝ. ꝛ quia nō eſt deſignare q̄ꝫ nō p̄ceſſert īfinita milia annoꝝ.

Amplius. Cū infinitū vt ip̄emet dicit

alibi intranſibile ſit ⁊ maxime motu fini-
to. tempus aūt totū qđ p̄terijt infinitū ē vt
ip̄e dicit aut finitū. Q̄ſi finitū h̄z igr̄ initiū
Quapropter et motus et hoc eſt ei contra
riū. Si autem infinitum qualiter ergo to-
tum iam tranſijt fluxus enim ipſius non ē
infinite velocitatis nec maioris eſt veloci-
tatis q̄z motus celeſtis. Ponam autē ad
hoc exemplum de aqua et dicam. quia ſi
ymaginatus fueris aquā infinitam ⁊ po
nas fluxum eius finitū hoc eſt vt per fiſtu
lam finitam vel cauſale finitū et finita ve
locitate effluat nō erit nūq̄z poſſibile ipā
totam effluxiſſe. Amplius. Totū ipm
futurū ſm Ariſtotelē infinitū eſt nec finie-
tur nunq̄z. Non igitur minus ꝙ futurū ē
de tempore toto q̄z quod p̄terijt de eodē
equales ſunt velocitates quibus totū pre
teritum fluxum ſiue preterijt et totū futu
rum p̄tereundum eſt neutrū autem eſt ad
finem preteritionis eius ꝙ de tempe iam
preterijt tanta velocitate fluxus nō obſtā
te infinitate ipſius. Venietur igitur et ad
finē preteritionis totius temporis quod
futurum eſt cum equali velocitate preter
mundū ſic qua illud preterijt non obſtan
te infinitate eiuſdē. Quare neceſſe ē ipm
finiri. Amplius. In toto preterito tem
pore celū compleuit reuolutiones finitas
aut infinitas. Si finitas neceſſe eſt ꝙ in tē
pore finito quoniam tot partibus tempo
ris equalibus quot ip̄e fuerūt cū paris ve
locitatis ſint omēs reuolutiones celi. Erit
igitur totū tempus quod preterijt vſq̄z in
preſens nunc finitum. Si vero dixerit. q̄a
infinitas reuolutiones compleuit celum
toto tempore preterito ymaginabor quia
iſta ymaginatio poſſibilis ē intellectui ꝙ
duplo minori velocitate motum fuerit to
to tempore preterito. Quia igitur ē ꝓpor-
tio motus ad motum eadem eſt pertran-
ſiti ad pertranſitū in eodem tempore vl'
equali ex neceſſitate neceſſe eſt vt eodē tē
pore non niſi medietatem reuolutionum
iam completorum compleuerit. Reuolu-
tiones igitur quas compleuit toto tempo
re preterito celum habent medietatem et
per eandem viam habebūt quartā ⁊ octa
uam et ita in infinitum. Manifeſtum
autem eſt quia infinitū medietatem non
habet. Amplius. Cum ymaginať ecō
uerſo videlicet ꝙ duplo velocior motꝰ to
tius celi in toto tempore quod preterijt er
go ꝑ eandem rationē duplo plures erunt
reuolutiones complete in eodem tempo
re. Non autem erat completurum celum
plures reuolutiones eis que preceſſerint
et eis que future ſunt. Simul acceptis tot
autem compleuiſſet duplo maiori veloci-
tate reuolutum quare finiuiſſet motū ſuū

Amplius. Non eſt dubiū quin duplo
plures reuolutiōes compleuiſſet duplica
ta velocitate motus et in eodem tempore
quare numerus reuolutionū iā comple
tarum habet duplū et eſt medietas alicu-
ius numeri. Nō eſt igitur infinitus huiuſ
modi numerus cum et medietatem habe
at vt dictum eſt et etiam duplum. Am
plius. manifeſtum eſt quia celum ſolis vl'
ſol ip̄e perficit vnam reuolutionū ſuarū
in anno vno ſcđm motū ſuum medium ⁊
equalem ymaginabor igiť exempli gratia
annū huius reuolutionis trecentorū .lx.
dierum equalium ita vt vnicuiq̄z diei gra
dus vnus ſolaris circuli deputetur. Erit
igitur per ea que audiſti ꝓportio motꝰ ipſi
us celi ad motū ſolis ꝓportio que eſt tre-
centarum ho. ad vnam. Quare et reuolu
tionū celi et reuolutiones ſolis erit eadē
ꝓportio. Erunt igitur reuolutiones ſolis
et anni reuolutionum eius ad reuolutio-
num celi et annos reuolutionum eiuſdē
In ꝓportione vnius ad trecentos lx. Nec
te conturbet ꝙ dixi annos ⁊ annos quia
idem eſt ac ſi dicerem q̄ntū ad celū dies.
Eodem modo eſt conſiderare de reuolu-
tionibus Saturni que ſunt ad reuolutio
nes ſolis in ꝓportione vnius ad triginta
Similiter ⁊ de reuolutionibꝰ Iouis quo
niam ſimiliter ſunt ſcđm eundem motum
medium ad reuolutiones ſolis in ꝓporti
one vnius ad duodecim. et per eandē vi
am conſidera de reuolutionibus martis.
Veneris Mercurij et Lune. Inuenies et
ꝓportiones eorum a reuolutione celi cer
tiſſimas. et hoc eſt quoniam ꝓportiones
extremorum agregantur ex proportioni
bus ipſorum ad media et mediorū ad in
uicem. Inuenies igitur quia reuolutiōes
vniuſcuiuſq̄z planetarum ſcđm computa
tionem aſtronomicā erit pars certiſſima
hoc eſt certiſſime proportionis ad vniuer
ſas celi reuolutiones ſimul acceptas que
complete ſunt toto tempore qđ termina-
tur in preſens nunc. Impoſſibile autē eſt
infinitum eſſe cuius partes certe compa-
rationis et proportionis ad ipſū inueni-

T autem manifeſti. -untur ⁊c.

ꝺꝛa et certioꝛa ſint hec ꝺeclarabo. quia nō
poteſt eſſe continuum aliquod infinitum
Et pꝛimum ꝺeclarabo hoc in linea et faci-
ciā ſciri q̄a nō poteſt eſſe aliq̄ linea īfinita
ex altera p̄te tm̄ ꝓtrahať ei linea a. b. īfini
ta ex p̄te b. ⁊ ſupponať ei ⁊ ſit ī terra a. ⁊ b
cubitꝰ. Deinde applicer ei alia infinita q̄
voceť c. ꝺ. infinita ſcꝫ ex p̄te ꝺ. applicer aūt
ei ſit vel ſupponatur vt ſit c. punctus indi-
rectū b. vel ſuꝑ ip̄m b. Dico igr̄ q̄a a b. ma
ioꝛ eſt c. ꝺ. cubito vno ꝙ eſt inter a ⁊ b. Il-
lo em̄ cubito excedit eam ex altera vero ꝑ
te non exceſſus alterius in alterā hoc eſt a
p̄te infinitatis. Si em̄ exceſſus eſſet videli
cet ita vt altera ex p̄te illa extenderetur iu
xta alteram incipet exceſſus in aliquo pū-
cto ſiue eſſet exceſſus finitus ſiue infinitus
quare ille punctus eſſꝫ tercius linee mino
ris eſſꝫ igr̄ terminata ex vtraqꝫ p̄te nō eēt
igr̄ infinita. poſita autē erat īfinita vtraqꝫ
Reſtat igr̄ vt ex illa p̄te a p̄te ſcilicet infini
tatis non eſt exceſſus alterius ad alteraꝫ.
⁊ ideo ex neceſſitate a parte illa equales ꝑ
diffinitionem equaliū ē igitur exceſſus al
terius ad alterā Sicut dixi intellige igitur
ꝙ linea c. ꝺ. trahatur. ſuper lineam ad b.
donec punctus c. ſit ſuꝑ punctum a. ⁊ pun
ctus ꝺ. ſuꝑ punctū c. aut ergo eſt exceſſus
minoꝛ alteriꝰ ad alterī ex p̄te īfinitatis. Iā
oñſuꝫ ē tibi ꝙ nō ē infinita vteꝛqꝫ hoc au
tem erat poſitū ab altera vero p̄te non eſt
iam exceſſus cū iniciales termini earuꝫ vi
delicet c. et a. ſimul ſint. quare ex neceſſita
te modo ſunt equales ꝑ diffinitionē equa
liū que eſt. Equalia ſunt quoꝝ altero alte
ri ſuppoſito neutrū alterū excedit ꝓus aūt
erāt inequales. quare cum neutra creuerit
aut decreuerit adhuc ſunt inequales. qua
re ſūt ſimul equales ⁊ inequales. et hoc ē
impoſſibile ergo et illud ex quo ſeqtur eſt
impoſſibile hoc non ē niſi lineam illam in
finitā eſſe ex altera parte. Erit auteꝫ decla
ratio hec compendioſioꝛ atqꝫ lucidioꝛ Si
intellexeris a puncto b. ꝓtractam aliam li
neam infinitaꝫ cuius ꝓncipiū ſit pūctus c.
et ſuppoſitam parti ꝓoꝛis linee q̄ pars in
cipit a b. Dico igitur. q̄a linea illa equalis
eſt illi parti a. b. linee cui ſuppoſita ē qua
re eſt minoꝛ ex neceſſitate q̄ꝫ tota a. b. In
tellige igitur ꝙ trahatur linea illa ad par
tem a. donec ꝓncipiuꝫ eius hoc eſt pꝛimꝰ
punctus eius ſit ſuꝑ a. punctum. Quia igi
tur ſuppoſita a. b. linee non excedit eaꝫ vł
exceditur ab ea quoniā non excedit eam a
parte infinitatis vt ꝓmonſtratum eſt tibi.
Sed neqꝫ a parte a. cum ꝓmus eius pun-
ctus ſit ſuper a. Erit igr̄ equalis a. b. linee
ꝓus autem erat equalis parti eiuſdem vi-
delicet ei parti q̄ incipit ab ip̄o b. et ꝓcedit
in infinitum. Amp̄. Per eandē viam
demonſtrabitur tibi ꝙ infinitum ē maioꝛ
a. b. et hoc eſt quoniam ſi extraxeris eā ad
huc per cubitum citra a. Dico quoniam il
lo toto cubito excedit a. b. Reſiduū em̄ ab
illo cubito ē equale linee a. b. ⁊ hoc eſt q̄a
ſicut dixi a parte infinitatis non excedit a.
b. illud reſiduum non exceditur ab eo eſt
igitur illud reſiduuꝫ a ꝓnominato cubito
equale linee toti a. b. quare manifeſtum ē
ꝙ illo cubito excedit lineam a. b. et eadeꝫ
eſt via ad demonſtrandū ꝙ excedit eā du
obus cubitis videlicet ſi extraxeris eam ꝓ
dicto modo ꝑ duos. Similiť et mille mil
libus cubitoꝛum inuenientur excedere eā
ſi intellexeris eam tractam ad eandeꝫ par
tem per mille milia cubitoꝛum ⁊ ita in in-
finituꝫ. Quia igitur poſita linea ex altera
parte tantūmodo infinita. Sequitur iſta
inconuenientia et impoſſibilia manifeſta
videlicet partem eſſe equalem toti ⁊ etiaꝫ
maioꝛem et hoc in infinitum ſcilicet maio
rem partem toto ſuo in infinituꝫ. Ma
nifeſtum eſt eſſe impoſſibile id ex quo om
nia iſta impoſſibilia ſequūtur hoc autem
eſt lineam aliquam eſſe infinitam ex alte
ra parte tantū tractus enim linee quātus
eſt vel applicatio linee ad lineam nihil ad
dit vel detrahit magnitudini eius que tra
hitur. Similiter neqꝫ applicatio linee ad
lineam addit vel detrahit alterutrius ma
gnitudini.

a Ddam et aliam manifeſtationeꝫ
ad hoc. Dico igitur quia ſi linea
moueať vel trahatur ſcd̄m rectū
ſue longitudinis mouebitur equaliter cui
libet ex punctis ſuis. Uerbi gratia. Si mo
ueatur vel trahatur per cubitum quibuſli
bet eius punctus mouebitur tantūdem ⁊
tranſibit cubituꝫ. Si ergo terminus linee
ex altera parte infinite a. et tota linea illa
infinita vocetur a b. ⁊ ſit c. punctus diſtās
a. b. a. ꝑ cubitū. Dico igitur quia ſi linea a
b. moueatur a loco in quo eſt vſqꝫ adhuc
ꝙ eſt dicere per cubitum. dico ꝙ a. tranſi-
bit cubitum illum et perueniet ad c. et ſilř
ter quilibet ex alijs punctꝭ tantūdē trāſibit
quare punctus in linea a. b. ꝑ cubitū erit ī
fine hꝰ motus in pūcto ī quo erat a. et idē

eſt manifeſtũ de q̃libet ex alijs quare ma nifeſtũ eſt q: hoc mõ mouet̃ eq̃liter linea omnis ſiue finita ſiue infinita ſit cuilibet ex punctis ſuis. Eodẽ mõ ẽ aſcendere ⁊ de qualibet ex ptibus ſuis. Tota igr̃ linea a. b. mota ẽ p cubitũ. Omne autẽ qđ moue tur tm̃ relinq̈t vl' exijt ð loco quẽ exigit q̃ñ cum acq̈rit vel intrat de loco in quem mo uetur ⁊ iterũ oĩe quod mouet̃ ab aliq̃ lo co in aliũ ſiue moueatur ſm ptem ſiue ſm totum. hoc ẽ ſiue exeat illum ſm partem ⁊ intret alium ſm partez ſiue exeat illũ ſm totum ⁊ intrent aliũ ſcđm totũ. totum eſt ex neceſſitate inter duo illa loca ſiue inter partes illorũ locoꝝ. Quare ex neceſſitate

Amplius. Omne quod mouet̃ a loco in tantũ locũ relinq̈t poſt ſe de loco ĩ quo erat ꝑus quantũ acq̈rit ante ſe de loco no uo ⁊ oĩe quod hꝫ poſt ſe ⁊ ante ſe finituꝫ eſt. Siľr oſtẽdi poteſt. q̈a omne quod po teſt moueri finitũ eſt cum motus nõ poſ ſit addere vel detrahere q̈ãtitati Quare ſi finitum ẽ ex neceſſitate omne quod mo uet̃ finitum ẽ ex neceſſitate oĩe quod po teſt moueri Q̃ ſi dixerit. quia infinitũ nõ poteſt moueri q̈n trãſeat in ĩfinitũ ſpa ciũ. Reſpõdeo q̈a ſermo iſte impoſſibilis ẽ ⁊ error intollerabilis. ⁊ dico. q̈a ſi aliq̈d mouet̃ et trãſit in finitũ trãſit q̈ãlibet par tem ipſius tam finitã q̃ꝫ infinitam. Quare tranſit finitũ de illo ſpacio ꝑus q̃ꝫ trãſeat totũ illud finitũ. Amp̃. Si in ſpacio il lo finito nõ trãſit ad infinitũ. q̈cq̈d autẽ nõ trãſit de illo remanet intranſitũ ab eo dẽ. quare remanet quodlibet ſtadiũ de il lo ſpacio intranſitũ eſt. ergo ⁊ mille milia ſtadioꝝ vbicunq; ſignetur in illo ſpacio ĩ uenientur intrãſita. Qualiter igr̃ tota illud ſpacium infinitum per tranſitum.

Iam igr̃ declaratũ eſt tibi ꝑ hoc q: nõ eſt poſſibile lineã aliquã infini tam eẽ ex altera pte tm̃ ⁊ ꝑ eandez viam facile ẽ tibi oſtẽdere et de ſupficie et de corpe. Ex hoc aũt euidẽter ſequit̃. q: ſi nõ ẽ poſſibile lineam infinitã eẽ ex altera pte tm̃ multofortius ĩpoſſibile erit ex vtra q; pte illam infinitã eẽ. Si eĩ impoſſibile ẽ duorum alterum eẽ multofortius ambo.

Amplius. Si a. b. linea infinita ex vtra q; parte. Dico quoniã quodlibet punctuꝫ ſignatum in linea a. b. eſt terminus duarũ linearum infinitarum ex altera parte tm̃ a quolibet eĩ hmõi puncto ꝑgredit̃ linea ĩ finita et ĩ infinita tm̃ ex altera parte cũ inſi nuatur ex neceſſitate in puncto a quo ꝓ gredit̃. Q̃ ſi dixerit q: ab aliquo puncto linea a. b. nõ ꝑgredit̃ vlla linea ĩfinita tm̃ hoc erit in partẽ alterã Eſto igr̃ in pte a. ꝑ a. igr̃ nõ erit niſi linea illa de tota linea a. b. quare poſt a. nõ erit niſi finitũ de tota li nea a. b. quare erit a. b. finita ex pte a. po ſita autẽ erat linea a. b. ex vtraq; parte in finita. Amplius. Mediũ eſt in linea et in omni cõtinuo ẽ poſt qđ nõ eſt an pluſ q̃ꝫ ante illud aut ecõuerſo. Et iterꝫ mediũ in linea ẽ a quo deducti ꝑpẽdiculari ⁊ cir ca ipm reuolutis eo ꝙ eſt ante illud et eo ꝙ eſt poſt reuolutis inq̃ꝫ ad ꝑpendicula rem donec alterũ ſupiaceat alteri int̃ que inuenitur exceſſus. Iterũ mediũ linee cu iuſcũq; eſt certa quod reuoluta pte q̃ poſt ipm ẽ donec ſubiaceat pti que ante ipſum ẽ cũ alterius in altera nõ inueniat̃ exceſ ſus. Quia igr̃ poſita linea ex vtraq; pte in finita hoc accidit in omni puncto illiꝰ ne ceſſe ẽ ex p̄dictis diffinitiõibus eẽ punctuꝫ cuiuſcũq; linee infinite mediũ eẽ inter illa

Amplius. Omne punctũ eſt medium in quacunq; linea cum in eo facta ſectiõe ipa diuidit̃ in duo equalia. Quia igr̃ hu iuſmõi neceſſe ẽ accidere in omni pũcto cu iuſcunq; linee ex vtraq; parte infinite. ne ceſſe eſt omne punctũ hmõi linee mediũ eẽ in eadem. Ex hoc autẽ accidit partẽ eſſe equalẽ toti. Preterea. ratio quaꝫ poſui de medio nõ poteſt cõuenire duobꝰ. Eſto eĩ ꝙ cõueniat a ⁊ b. punctus in aliq̃ linea ſit infinita cũ a. ſit mediũ in ea qđ erit plꝰ id quod ẽ de ipa linea ante a. q̃ꝫ ꝙ ẽ pꝰ ipm Siľr cum b ſit mediũ in eodẽ ſimilit̃ ſe ha bere dicit̃ quare id de tota linea ꝙ ẽ inter a. ⁊ b. cũ eo ꝙ eſt poſt b. Simul acceptuꝫ nõ erit pluſq̃ꝫ id qđ ẽ poſt b. ꝑ ſe ſumptuꝫ et ita nõ erit plus totũ q̃ꝫ pars illud enim qđ eſt poſt a. ẽ totũ ad id qđ ẽ poſt b. quo niã cõtinet illud et inſup id quod ẽ inter b et a. accidit inſup ex hmõ poſitione q̃ ſci licet ponit̃ linea infinita ex altera parte vt pars ſit in infinitũ maior toto. Si enim c. d. lineã infinitã p̄dicto mõ ſubiacere intel lexeris a b. linee infinite. ita vt punctus c. ſupiaceat puncto b. Nõ ẽ dubiũ q̈n linea c. d. ſit equalis parti linee a. b. parti ĩ quã que incipit a b. puncto ⁊ pcedit in infinitũ ⁊ equalitas iſta manifeſta ẽ per diffinitio nẽ equaliũ et ſi traxeris eam ad partẽ a. ci tra a quantũcunq; volueris ⁊ ꝑ mille mi lia ſtadiorũ remanebit equalis ſꝫ linee a

b.ex parte infinitat' ambarū ſicut iam feci te ſcire quare toti reſiduo quo tracta eſt citra a.excedit illā ſp erit igit maior ea mille milibus ſtadiorum ⁊ iterum milies milie milib⁹. Si tm̄ eā tractā in ptem p̄dictā intellexeris. Prius autē demonſtratū ē tibi eam eē equalē parti linea a.b. ei videlʒ parti q̄ incipit a.b.et pgredit in infinituʒ q̄re ps illa linee a.b.maior erit ipa linea a b.in infinitum id ē abſqʒ menſura aliqua determinata.

Iam igr̄ declaratū ē tibi nec lineaʒ nec ſupficiē corpus infinitū eē poſſe ex altera pte tm̄ ⁊ multo forti⁹ ex vtraq; vel ex om̄i nō erit impoſſibilis alicui iſtoꝝ triū infinitas. Quia vo ſimiles ſunt ꝯtinuitates menſurarū huiuſmōi et tpis neceſſe ē ⁊ in tpe ſil'r ſe habere et hoc iam declarauit Ariſtoteles in libro ſuo d̄ auditu. Q' ſi voluer' calūniari q̄ nō poſſumus tractus p̄dictos ⁊ applicationes facere ad tempus nō effugiēs p hoc dico ei qa tempus ſimul fluit cū motu ⁊ mot⁹cuʒ tpe et a corpib⁹ motis trāſeunt ſpacia localia vel ſitualia ꝓportionaliter fluxui temporis ⁊ motus. Quēadmodum igr̄ feci te ſcire quia ſi a quocūq; motu trāſeat ſpacium infinitū.neceſſe ē vt ab eodē trāſeatur p̄us pars illius ſpacij q̄ totū ⁊ pars d̄ illo finita q̄ īfinita. Sic neceſſe ē vt a.cunq; ſi tranſeat idē ſpaciū infinicies trāſeatur prius milleſies q̄ milleſies et prius ſemel q̄ milleſies ⁊ infinicies q̄re celū p̄us fec vnā reuolutionē q̄ infinitas ⁊ p̄us partē reuolutionis q̄ totā cōpleuerit. Jam auteʒ deſtructū ē in p̄cedētibus. Amplius. Intelligibile ē tēpus velotius poſſe fluere aliquantulū q̄ fluat vel trāſeat. Similiter ⁊ tardius. Eſto igr̄ q̄ fluat vel trāſeat velotius ita vt fluxus eius ſit velotior quātitate vni⁹ hore. Dico igr̄ qa totū tempus effluet alias effluxerūt vna hora p̄us q̄ eēt alias effluxerūt q̄re a pte finis relinquunt poſt ſe vnius hore ſpaciū. quēadmodum ſi aliqd intelligatur moueri veloti⁹ q̄ moueretur ante ita vt trāſeat maius ſpaciū p cubitū q̄ alias trāſiret. Sicut occupat ante ſe vnū cubitum ſupra id quod alias occuparet ita poſt ſe reliquit plus vnum cubitum ſupra id quod alias reliquiſſet quare et tpi detrahit p iſtam adiectionem velocitatis a pte finis vna hora quare finietur ex neceſſitate in puncto vno q̄ eēt inicium hore illius ſi hora illa futura eēt. Cauſa aūt in hoc eēt quoniā q̄ occupat p̄teritio ſiue anteceſſio. hoc amittit futuritio. Exemplū aūt huiuſmodi ē in aqua q̄ tota effluit ſi intelligat fluxus ei⁹ augeri quantulūcunq; videlʒ in tm̄ q̄ntū ē fluxus mille modiorū ex neceſſitate accelerabit ei⁹ effluxio tāto tpe q̄ntū reqrit flux⁹ mille modiorū. Quare detrahet toti tpi in tanto ⁊ nō detrahet ei a pte p̄ncipij detrahet igr̄ ei a pte finis ⁊ ita finiet ex pte illa et nō effugit Ariſtotel'. qn ſi intelligibile ē vt augeatur in duplū velocitatis curſus tpis aut ſi minuat in duplū quādo habebat medietatē et quādo habeat duplū. Sil'r nō effugit illud impoſſibile videlʒ. q̄ om̄e nūc in tpe infinito ex vtraq; parte ſit mediū in toto tpe illo cū nō habeat plus de tpe ante ſe q̄ poſt ſe vel ecōuerſo. Amplius. Addā ⁊ iſtā vltimā manifeſtationē ad hoc ⁊ dicā.q; creator benedict⁹ aut potuit differre creationē mūdi p horā aut nō potuit. Si nō potuit cuiuſmōi illū arctabit neceſſitas ad creādū. Preterea hoc reputat ipi icōueniēs videlicet q̄ de⁹ nō potuerit aliqd qd in ſe ē poſſibile nulli eni dubiū ē qn mūdus in ſeipo ſic poſſibile eē q̄re q̄ntū in ipo ē creabile ē eius eē in īfinitū nulla aūt neceſſitas arctabat creatorē ad accelerandū couſq; creationē ipius q̄re poſſibile fuit differri ſaltē p horā creationeʒ ei⁹ poſito aūt poſſibili non accidit impoſſibile. ponat igr̄ iſtud qd p horā dilata ſit creatio mūdi. Dico ergo qa ī fine hore illius creatus fuit mūdus quare tp̄us a creatōe eius vſq; nūc finitū cū ſit ex vtraq; pte terminatū. Jam aūt didiciſti alibi qa ſi finitum remanet nec detracto finito p̄us erat finitū ⁊ ſi finitū addit finito totū erit finitū qa igr̄ finitū remanet cū tpe toto qd eſt a creatiōe mūdi vſq; nūc. Solo finito detracto ſcilicet hora dilationis p̄dicte ergo cū illo detracto erit ex neceſſitate finitum quare nō ē poſſibile vt ſit īfinitū cū nō ſit poſſibile. vt detracta illa hora. Solūmodo de eo remaneat infinitum.

Poſt hec igr̄ reſpondendū ē queſtionib⁹ que ſequūtur declaratiōes has. Haꝝ aūt p̄ma hec ē. Cū tempus finiendū ſit qd erit poſt ipm. Deinde an erit motus vel mutatio. Et iā dixi tibi ī p̄cedētib⁹ qa nulla erit mutatio glorificatis hoibus vel animabus eoꝝ nulla ſpes erit eis vltra aliqd acq̄rendi nullus timor aliqd amittēdi de obtēta tūc felicitate ipa

vo felicitas tota ſimul erit nihil habēs oī
no de malo ſeu defectu potētialitat̃ et ſi
cut alibi te feci ſcire ṽtutes animarū hūa-
narū erūt impfectiōibus ſuis oēs ⁊ ſigule
nec erūt tunc habitus dormiētes. imo erit
vnaqueq; earū in actu ſuo pfectiſſimo et
vltimo ⁊ actus earū delicie ⁊ gaudia. Si
cut patefeci tibi ex diffinitionibus delicie
⁊ gaudiū. Similit̃ erūt ipi actus p̄mia do
ctores ⁊ glorie animarū nr̃arum q̄ ſi non
eſſent ſimul oēs nō eēnt integra vel cōple
ta felicitas animarum nr̃arum ⁊ ſi ceſſare
poſſibile eēt aliquā ex virtutib⁹ hmōi ab
actu ſuo vel imminui ibi ab actu ſuo poſ-
ſibile eēt imminui felicitatē hmōi imo ⁊ ꝙ
plus ē locum haberet ibi dolor et miſeria
Impoſſibile ei ē tm̄ gaudiū amitti vel mi-
nui ſine dolore et miſeria ꝑpter hoc ergo
dixit Ariſtoteles. Si tm̄ veritatē felicitatis
illius intellexit. q: felicitas ē actus intranſ
mutabilis. Status igr̄ hmōi ſtatus ē intē-
poralis ⁊ vllomō obnoxius fluxus ⁊ i ſta
bilitate tpis ⁊ quoniā habiturus ē iniciū
licet nō tpis orizon veriſimile dicendus ē
eternitatis. Et dixi tibi q: ſimiliter ſe habe
bit et ſtatus inferni oēs ei dolores. omēs
cruciatus iſernales ſimul pacientur ibi dā
nati. Sicut iam p̄dictū ē tibi. Unde nec q
es ſine ceſſatio alicui⁹ eorū vel immunitō
locū habebit hic quare nec mutatio et ꝑ
pter hoc neq; tempus. Inuenit̃ autē in li
bris quos merito vocāt homines ſanctos
ſermones tropici de tormētis malorū ho-
minū quib⁹ ergo cōtradicere vnq̄; volo.
Et hiis ſermonib⁹ iuxta tropos intelligūt
quidā viciſſitudines tormentorū in iſerno
vt nunc ſint in ardore et incendio in exco-
gitabili. nūc in frigore nō minori ꝙ ſi de-
ita eis futurū eē reuelauit ita et ſit. Nō ei
vas quēquā ſermonib⁹ autētic̃ vel ſan-
ctis ꝯtradicere. Uerū nihil piculi ē in reb⁹
hmōi ſmones tropicos in ea q̄ rōnis ſūt
iuſticieq; diuine ⁊ merit̃ damnatorū con
gruū interptari p̄ſertim cum ratiōib⁹ ⁊ ꝓ
bationib⁹ ⁊ nō teſtimoniis ꝯtra errores i
pios diſputet̃. Et de hmōi autenticorū vi
rorū ſatis euidētia ⁊ expſſa teſtimonia nō
negātur ⁊ i ꝯtrariū habeant̃. Doctrina q
dē xpianorū hꝫ i libro quē ſapiētie librum
nomināt q: flumina ꝯcurrēt durit̃ ⁊ intel-
ligitur flumina tribulationū et dolorū q̄
ꝑpter hoc ꝯcurrere i malos dicuntur quā
q̄; nō pnices ⁊ vnū aliō nō expetit. Si qs
autē querat de glorificādis hoībus an in
eo ſtatu fixi māſuri ſint in loc̃ ⁊ ſedib⁹ ſu
is. an deambulaturi vel alit̃ mouēdi ſunt
⁊ ex hoc arguere q: mot⁹ erit et ꝑpter hoc
tempus. Refero queſtiōis hui⁹ ſolutionē
in ſequentibus niſi ſpero me declaraturū
q: motus hmōi nō erit ibi neceſſari⁹. nec
aliquid addēs felicitati glorificādorū ho
minū nec eius ceſſatio aliquid detrahens
eidē quinpotius forſitā illa felicitas motū
hmōi nullatenus patit̃. Hꝫ ⁊ gēs xpiano-
rum ꝓphetā itroducentē angelum iuran
tē p viuentē ineternuꝫ. q: tpus nō erit am
plius q̄; ꝓphecīā nō induco tanq̄; ꝓbati
onē. Sꝫ potius vt ſcias q: ſermones autē
tici ea ꝑtinēt que audis hic. Eadē queſtio
ē de motibus celorū an ceſſaturi ſint an ꝑ
māſuri. qm̄ ſi pmanſuri. erit igit̃ ⁊ tempus
cum motus ſine tpe eē nō poſſit. Si ita ceſ-
ſatur⁹ ē motus celorū quid faciūt illi moto
res celorū duplices. ſicut poſuerūt Ariſtotel̃
⁊ ſequaces eius ponētes intelligētias mo
uere celos q̄ſi motores extrinſecos. quem
admoduꝫ amata mouēt amātes. animas
vo poſuerūt eiſdē q̄ſi motores intrinſecos
querētes ipis celis pfectiōes hmōi videlꝫ
vt habeāt in actu ſitus quos habēt in po-
tēcia quaſi ſituū renouatio tam frequens
imo magl̃ et ꝯtinua ſit. Aliquid tāta inqſi
tione dignū. imo q̄ſi ſit pfectio beatiſſima
Similiter ⁊ ipa que non debet eē niſi via
et inquiſitio alterius pfectionis queratur
p ſe tanq̄; pfectio ⁊ finis ⁊ tāq̄; ipe ſit via
ad ſemetipm ⁊ inquiſitio ſuipis. Ubi non
videtur poſſe effugere circulū earū quo di
cit̃ q: ita ē ⁊ ita ē ⁊ celi mouētur vt moueā
tur ⁊ incedūt vt reuertātur quibus anima
bus ſi ita ē mille miſeriores ſunt que nihil
aliud querūt niſi motū corpib⁹ ſuis ⁊ exa
gitationē infinitam ꝑpter hoc hꝫ doctrīa
xpianorū ceſſaturū eē motuꝫ illum penit⁹
et alia circa hec de ſtatu futuri ſeculi q̄ au
dies in ſequētibus.

Poſtq̄; autē ſtabilita ē mūdi noui
tas ſtabilitione vniuerſali. Cōue-
niēs ē vt inquiratur de quibuſda-
ptibus ipius quib⁹ nōnulli phyloſopho-
rū poſuerūt antiquitatē quēadmoduꝫ pla
to qui hmōi antiquitatē eis poſuit. Poſu
it ei eas creatas ſiml̃ extra corpa ſua ⁊ po
ſitas in corpibus ſtellis ab inicio poſtmo
dū deſiderio icorpandi ⁊ illectas ⁊ abſtra
ctas deſcēdiſſe ad corpa Doctrina autem
quorundā hꝫ creari eas in corpibus ſuis.
in alia corpa trāſire ⁊ nō ſolū in humana

Sʒ etiaʒ in brutalia corpa donec explerēt
ſpa expiatiõis cuiuſdā añq̃ʒ licebat eis re-
dire ad compares ſtellas et hoc idē plato
poſuit q: nūeri certi tempor̄ ꝑſcꝑti erant
animab⁹ q̃s explere neceſſe habebāt i cor
pibus vel circa corpa vt ait plato. Inueſti
gandū etiā reſtāt de renouatiõe vniuerſi.
vtrū renouandū ſit ſm totū aut ſm partē.
⁊ vtrū corpa hominū renouanda ſint ꝑre
ſurrectionē et vtrū ſola an et alia corpa q̃
ſint illa ⁊ de vniuerſo corporeo quē ſtatuʒ
habiturū ſit p⁹ renouationē reſurrectiõis
Ncipiā igr̄ auxiliāte deo ⁊ dicā q:
i ſermo platonis erroneus ē ⁊ pate
faciā hoc multis vijs. Dico igr̄ q̄a
iā declaratū ē ab Ariſtotel. q: impoſſibile
ē imꝑtibile moueri motu ꝯtinuo. q̄re nō ē
poſſibile animas hūanas ſic aſcēdere vel
deſcendere vt ipē poſuit ipē em̄ poſuit eis
nō ſolū aſcēſiones ⁊ deſcēſiones. ſʒ ⁊ ꝑtes
ꝑ quas aſcenderēt ⁊ deſcēderēt ac ſi ſubſtā
cie ſpirituales ꝑtis ⁊ aptionib⁹ indigerent
et poſſent retineri corporeis obſtaculis q̃
minus trāſirēt. Scđo q̄re ab eodeʒ plato
ne cū penal' ſit habitatio corꝑm ſuoꝝ aīa
bus hūanis vtrū hmõi habitationē ſpon
te appetuerint atʒ ſuſceperint an iuite. Qꝛ
ſi ſponte. hoc nō niſi de intollerabili ſtulti
cia ꝓceſſit in eis. Sponte ei appetere taʒ
horrendū tantarūq̃ʒ afflictionū carcerem
nō niſi deuictis ē ⁊ mente capti. Ampli⁹
Deſideriū illud quo deſiderauerūt inha-
bitatões corpoꝝ aut fuit eis naturale aut
aduenticiū. Si naturale ⁊ nō ē dubiū q̄n
deſideriū illō ſtultū fuerit et ex inſania ſo
la ꝓcedēs naturalis igr̄ fuit inſania hec et
ꝓpter hoc naturaliter inſipientes ⁊ male
ſunt anime hūane. Amplius. quoniā
naturalia nō deponūtur nec recedunt ab
hijs q̄bus naturalia ſunt ergo poſt exple
tos nūeros in corꝑibus ⁊ reuerſionē ſuaʒ
ad cōpares ſtellas naturali iteruʒ deſide
rio appetēt inhabitationē corpoꝝ quare i
corꝑabunt iterū ⁊ ita ibit res in infinitum
Qꝛ ſi dixerit. q: deſideriū hmõi ē eius ad
uenticiū. In ipis igr̄ cōmorantes decepte
fuerīt vel ꝓꝑa ſtulticia vel ſuggeſtiõe alie-
na ⁊ vtrūq̃ʒ iſtoꝝ friuolū ē. quoniā ⁊ vt ta
les create ſint videlʒ deficiētes nō patitur
bonitas creatoꝝ. Suggeſtor ꝟo h⁹ ſtulti
cie ſeu deceptor earū q̄s erit. Si ꝟo infini
te de ſtellis deiecte ſūt. ⁊ in corꝑib⁹ detru-
ſe hoc idubitāter fieri nō potuit niſi a crea
tore. Quare neceſſe ē vt hāc penalē incar-
cerationē aliqua culpa meruerit alias em̄
iniurioſus eiſdē extitiſſet creator in hoc que
aūt culpa in eis cogitari p̄t niſi deſideriuʒ
hui⁹. Amp. aut ꝑſcierūt penalitatē carce
ris hmõi aut latuit eas. Si ꝑſcierīt q̄lr igr̄
eam appetiuerint. Si ꝟo latuit eas ⁊ hoc
qualiter poſſibile niſi lateret eas ſtat⁹ ge-
neris hūani totus. Oēs ei homines in affli
ctiõe ⁊ miſeria eē nulli intelligenti ignotū
eē p̄t. q: ⁊ ipi q̄ voluptates maxime ſequū
tur eaſdē ⁊ minime aſſequētur ⁊ dolorib⁹
atʒ tormētis innūeris eaſdē mercāt. Qꝛ ſi
latebat eas ſtatus hmõi terreni et homi-
nū quō ⁊ ille q̄ reuertebātur a corꝑib⁹ ad
ſtellas ſuas alias ſuꝑ hoc nō inſtruebant
atʒ docebāt. Amp. ſi latebat eas ſtat⁹
hmõi mundi quō appetebāt in ipm̄ veni
re niſi pueriliter atʒ ſtultiſſime. Ampli
us. aut create fuerīt ſapiētes in ſtellis ſuis
anime humane aut nō. Si ſit ergo prauo
deſiderio atq̃ʒ ſtulto create fuerūt. hmõi
ergo deſideriū vicʒ infundi corpa in q̄b⁹
⁊ ſapientiā obliuiſciture erāt. ſicut ipemet
plato dixit ⁊ ꝟtutes oēs immergende ve-
lut in lītheō flumine atʒ ſepeliēdo erant
Si ꝟo abſq̃ʒ ſapiētia create ſūt ⁊ omnino
nihil ſciētes appeti aūt vl' deſiderari inco
gnita nō poſſunt. Quō ergo deſideraue-
rūt inhabitationē corpoꝝ que de corꝑib⁹
om̄ino nihil ſciebāt. Qꝛ ſi dixerit quia ſci-
ebāt aliq̄d de eis. Verūtamē nō ꝑ ſapien
tiā ſʒ ꝑ ſcientiā ⁊ obſtante non penalitate
quēadmodum accidit ⁊ in hominibus q̄
voluptates corꝑales cōcupiſcūt ⁊ ſequūt
licet ſciāt eas ſibi eē pernicioſas. Qm̄ igr̄
manifeſtū ē q̄ iſta ꝯcupiſcētia ⁊ inordina
ta ē ⁊ culpabilis. Si in iſta cōcupiſcentia
create ſūt anime hūane. Manifeſtū ē eas
malas creatas fuiſſe a creatore bono hoc
aūt impoſſibile ē manifeſte. Amp. In q̄
ſtatu putauit eas fuiſſe plato cum erāt in
cōparibus ſtell' an i ſtatu felicitat̄ an ſi ſta
tu miſerie. Si i ſtatu felicitatis certū eſt q:
ſtatus ille nec ignorātiā patit̄ neq̃ʒ culpa-
bilē ꝯcupiſcentiā q̄re nullo mō erat eis de
ſideriū ihabitādi corpa cū habitatio adeo
ꝑnicioſa eēt eis vt ipemet plato ꝯfitebat̄.
Amp. qm̄ felicitatis plenitudo ē ⁊ ſacietas
oīm deſiderabiliū. Manifeſtū ē q: nullū
deſideriū ſuſtinet felicitas. Sicut nullā fa
mē ſacietas deſideriū ei fames ſpūalis ē ⁊
ſitis ⁊ generalr̄ deſideriū nō ē niſi vbi eſt
carēcia ⁊ defectus. nec eſt vnq̃ʒ ſine mole
ſtia q̄re impoſſibile ē vt ſit cū felicitate cuʒ

moleſtia oīs pars ſit miſerie et vera miſe-
ria. Si aūt in miſeria erant anime hūane
cū erāt in ſtellis ſuis cū fuerīt in ea miſeria
create vel poſtmodū aduenit eis. Si crea
te fuerunt in illa cū añ creationē ſuā nihil
meruerint ergo abſq; meritis ſuis iflicta ē
eis miſeria ⁊ ita iniuſte egit cū eis creator
Si vͦo poſtmodū aduenit eis ⁊ ſine culpa
ſua iniurioſe eis irrogata ē. Si aūt cū cul
pa ſua vel ob culpā ſuā peccauerūt. igr̄ añ
ꝙ̄ intrarēt corpa ⁊ hoc etiā nonnulli erro-
nei adhuc dicūt ⁊ ꝓpter peccata illa expi-
anda in corpibus velut in carceribꝰ itra ſe
ſunt Iſte aūt error deſtruet̄ multis mōis
Primū qa pena q̄ ab inicio vl' neſciētes ſu
ſtinet̄ nō ē ei ad expiationē vel purgatio-
nē aliquā. Secūdo q: corpa magꝭ hūana
ingnāt aīas ⁊ polluūt ꝙ̄ purificēt ⁊ ad cō-
cupiſcētias illicitas inūeras ipas animas
trahūt. Tercio qa in corpibus anime ipſe
peccāt ⁊ pluribꝰ peccatis et grauioribꝰ ꝙ̄
illa fuerūt que in ſtellis cōmiſerunt ⁊ pau
ciſſime ſunt atq; rariſſime q̄ in corpibꝰ pe
ne ⁊ abſq; nūero nō peccent. Quarto qa
creator hec oīa vidēs quō nō eis dat cor-
pora ad expiationē ꝓorū peccatoꝝ cū poti
us ſint eis ad maiorem cōtaminationē et
ingnationē. Amp̄. qs dubitat qn oēs
anime ſancte ⁊ virtuoſe cōquerūt̄ de cor-
poribus ſuis ꝑ eo ꝙ eas ad peccandū ſti
mulāt ⁊ multipliciter alliciūt et abſtrahūt
⁊ ꝓpter hoc bello implacabili cōtra ea in
ceſſanter decertāt. Quō igr̄ poſſunt eis eē
corpa ad expiationem Amp̄. q̄ anime
poſſunt melius noſſe an corpa ſint eis ad
expiationē ꝙ̄ anime ſancte ⁊ iuſte. Ma
nifeſtum autē eſt qa ipē de corpibꝰ ſuis in
ceſſanter ꝯquerūt̄ ꝑ ingnamētis q̄ paciū
tur ab illis ⁊ ꝯtinue ꝯtra eā pliāt̄ ac ſe de
fendāt ab ingnamentis eoꝝ ⁊ ꝓpter hoc
etiā mortē corpoꝝ ſuorū deſiderare nō ceſ
ſant vt liberēt̄ a pollutionibus ꝗs a ſuis
corpibus paciūt̄. anime vͦo vicijs dedite
abeūt poſt corpa ſua ſequētes ꝯcupiſcēti-
as ⁊ ꝓpter hoc amplius ⁊ amplíꝰ ingnāt̄
ꝑ corpa ſua. Quare manifeſtū ē q: nec bo
nis animabus nec malis ſunt ad expiatio
nē vel expurgationē corpa ſua per modū
iſtū quē erronei intelligūt. Alias autē cer
tū ē quoniā afflictiones corpales et dolo-
res ſunt ad expiationē eoꝝ q per eas emē
dāt̄ ⁊ ꝓpt̄ hoc multi et bonis virꝭ eas ſibi
met inferūt vt ardores ꝯcupiſcentiarū car
naliū ꝑ eas vel repimāt vel extinguāt. In

ſup etiā cū eis irrogātur gratāter eas reci-
piunt et eis ſe gloriātur multipliciter adiu
uari habētes eas velut quedā medicamē
ta viciorū Amp̄. Anime hūane penitꝰ
ignorāt hoc ꝙ in ſtellis quōdā poſite pec-
cauerūt ⁊ ꝓpter hoc ꝑ hmōi peccatis nec
adeo veniā ꝓcātur nec alias ipm placare
curāt nec deū vllo mō peccata illa curare
arbitrātur. Qualit̄ igr̄ vel expiationē ha
bēt vel paciūtur ꝑ illis ꝑ qbus nec penā
nec penitenciā agūt ⁊ d qbus vllo mō cu
rāt. Qꝭ ſi dixerit qa penalitas et afflictio-
nes ꝗs paciuntur in corpibus ſufficiūt ad
placandū creatorē ꝑ illis ⁊ ꝙ pena illa cō
tētus eſt. Dico qm̄ errat multipliciter. Pri
mū q: pena huiꝰ pena tm̄ ē pacientiū aīa
rū ⁊ nihil oīno operās ad correctionē vel
emendationē earū. Scdo qa hmōi pena
litas culpabilis ē cum ab inuitis ſuſtinea
tur. ipa ei voluntas ſuſtinēdi expiationē
quā creator ꝯſtituit aīabus peccatū ē quē
admodum et ipa redditio debiti ꝑ violen
tiā extorta culpabilis ē inuito ⁊ repugnan
ti que eēt volēti atq; ſpontaneo opus iuſti
cie. Tercio q: hmōi penalitas nō ſuffic ex
piādis peccatis q̄ in ipis corpibus ab aīa
bus eiſdē ꝑpetrātur. Quare neceſſe ē nec
alia illis expiatio ſtatuat̄ ⁊ ꝓpter hoc ſm
ipm in alijs corpibus retrudēt̄. Amp̄.
Scdm iſtū errorē platonis nō ſunt noui
homines q naſcunt̄ nec reuera homines
naſcunt̄ cum id qd ē potiſſimū ſeu ꝓcipu-
um in vnoquoq; eorū nō ſit nouū ⁊ hoc
ē anima vniuſcuiuſq;. Amp̄. nō eſt du
bium qn certus ſit i ſe ⁊ determinatus nu
merus animarū ſic creatarum qm̄ fuit iu
xta numeꝝ ſtellarum ſm ipm. Si igr̄ poſt
mortē corpm expletis numerꝭ vt ipē ait re
uertuntur ad ꝓprias ſtellas aīe humane.
Iā diu ē ita ꝙ reuerſe debuiſſent eē oēs
ad ſtellas ſuas in tot milibꝰ corpm expia
te ꝙ lōge plura miliū corpm iā mortua ſt
Vn̄ lōge plura milie ꝙ̄ ſint ſtellarū. Amp̄
ſm hoc nō plura corpa hoim fuerīt ꝙ̄ ab
inicio fuiſſent create anime. cū nō ꝓpter
aliud hmōi corpa generātur niſi ꝓpt̄ hoc
vt i eis oīno aīe expietur. Amp̄. manife
ſtum ē ꝙ totū corpus humanū natū ē ad
ꝑfectiones ꝗſdā vt oculꝰ ad viſum auris
ad auditum. pedes ad greſſum. manus ad
opatiōes multiplices. ⁊ ita de alijs. Sicut
aūt ſingla mēbra ad ſuas vͥtutes ⁊ opati-
ones. Sic totū corpus i totalitate ſua ad
animā totaliter. Quare totū vnūquodq;

coꝛpꝰ hūani natū ē ꝑfici ab aīa vna. ꝑfice
re aūt ⁊ perfici oppoſita ſūt ⁊ ꝓpoꝛtionali
ter ſe habētia ad aīam et coꝛpus. Quare
ſi naturale ē coꝛpi ꝑfici ab aīa erit natura
le ⁊ ipi aie ꝑficere coꝛpꝰ. Carcer aūt ⁊ icar
ceratū ſic ſe hn̄t imo carcer oīs inaturalis
ē icarcerato autē penalis. Clarius aūt erit
hoc. ſi ꝯſideres qꝛ ꝓpa ꝑfectio nō ē in ſuo
ꝑfectibili. ſꝫ ꝑfecte. ſicut icarceratū carcere
eluceſceret autē ampliꝰ iſte erroꝛ ſi ꝑticula
tim fiat ꝯſideratio ꝺ hiis. Quis ei dicat ꝙ
viſus ē i oculo ſic i carcere ſuo ⁊ auditus i
aure. ⁊ ita de aliis vel ad expiationē qs di
cat viſū eē i oculo et auditū in aure. ita de
aliis. Quare nec anima ē naturaliter eſſe
in coꝛpe ad expiationē. ſꝫ ad ꝑfectionē ipi-
us animā habētꝭ ſicut viſus i oculo ꝑfectio ē
ipius oculi ⁊ tāq̄ꝫ eius aīa. Amplꝰ qs audi
at dicere viſū creatū eē extra oculū ꝑ ſe na
turalr̄ ⁊ tādē cauſa expiatiōis miſſuꝫ eſt i
oculo. Et huc modū de aliis viribus ⁊ ꝑ-
fectiōibus oꝛganoꝝ alioꝛuꝫ. Quare nec ꝺ
tota aīa ita ſciendū fuit vt extra coꝛpꝰ cre
aretur. cuꝫ ipa aīa ſm ꝙ aīa ē hoc eſt ani-
matiua coꝛpis vel animās coꝛpus. Sic ſe
hꝫ ad totuꝫ coꝛpus vt ſingule vires ipius
ad oꝛgana ſeu mēbra q̄ aie hūane in moꝛ
te coꝛpm ſeꝑantur ab ipis ⁊ nō aſſeruntur
eis ꝑ moꝛtē vires naturales ſue. Sicut eſt
ꝟtus viſibilis ⁊ ꝟtus audibilꝭ neqꝫ aliqua
ex aliis Dico ꝗa verus ē ſmo iſte. ⁊ addo
ꝗa ſeꝑatio aiaꝝ nr̄aruꝫ a coꝛꝑalibus per
moꝛtē ipoꝝ violēta ē ex ꝑte viriū ipoꝝ quo
rū oꝑationes nō ſūt niſi in coꝛpe ⁊ per coꝛ
pus ⁊ ꝗa moꝛs inaturalis ē valde ⁊ plaga
magna in genere hūano ⁊ de hoc dedi ti
bi ꝓbationes ⁊ ratiōes alibi ⁊ nō ē plaga
tm̄ coꝛpm moꝛs ipoꝝ imo et aiarū nr̄arū
q̄ntū ad vitā quā hn̄t in ſe ⁊ apꝺ ſe. et hec
plaga moꝛitr̄ oꝑatiōes viriū ꝑdictarum.
Vn̄ ⁊ inducti fuerūt nōnulli ex phyloſophā
tibꝰ vt dicerēt viſū moꝛi. ⁊ alias vires hu-
iuſmōi moꝛte coꝛpoꝛꝭ ⁊ etiā viſū eruitione
oculoꝝ. Qui ſmo ⁊ ſi foꝛte ſm intētioneꝫ
eoꝛū intellectū aliquē ꝟitatꝭ hr̄e poſſit ali
quo mō nō eſt tn̄ recipiēdus qm̄ ſonat ali
quatenꝰ in moꝛtē animarū humanarum
quas iā nō dubitas eē imoꝛtales cuꝫ om̄i
bus viribus ſuis ⁊ potentiis naturalibus
Neqꝫ em̄ dico artē citarizandi vel muſicā
moꝛi in citharedo ſeu citharista deſtructi-
one cithare ipſius. Licet actus citharizādi
moꝛiatr̄ ⁊ pereat in eo ꝗn potius ipaꝫ artē
permanere vllomō illeſā apꝺ animā ipiꝰ
citharedi. Sic ⁊ vires ipius anime hūane
deſtructis oꝛganis illeſe permanēt apꝺ ani
mā humanaꝫ. Eodē mō ⁊ ipa aīa hūana
apꝺ ſe ⁊ in ſuo eē oīno viuēs ⁊ illeſa ꝑma
net deſtructo coꝛpē toto in quo erat ⁊ erat
ei vniuerſale oꝛganū q̄ntū ad vires pꝛedi ctas.

Debes aūt ſcire ꝗa plato nō
ſatis attēdit naturā humanarum
animarū cū poſuit eas creatas ex
tra coꝛpa ſua. Nō em̄ attēdit vires eas ha
bere q̄ nō niſi ꝑ violentiā poſſet eē ſine coꝛ
poribus quales ſūt ille quas nominaui ti
bi. vt ꝟtus vidēdi ⁊ ꝟtus audiendi ⁊ ſiles
hiis. Quarū oꝑatiōes nō poſſūt eē niſi ꝑ
coꝛpa ⁊ in coꝛpibus ⁊ hoc ē qm̄ nō ſponte
neqꝫ ſine doloꝛe ſuſtinēt naturalr̄ anime
nr̄e ꝓhibitiones ⁊ impedimēta operatio
nū ſuarū. Sicut vides in cecis ⁊ claudis ⁊
aliis occaſionatꝭ qꝺ moleſtiſſime ſuſtinēt
iſtas occaſiones ⁊ impedimēta operatio-
nū ſuarū. Adieci aūt naturaliter in hoc ꝓ
pter animas q̄ iā felicitate eterna fruūtur.
Illa nāqꝫ felicitas nec moleſtias eas hr̄e
patitr̄ nec doloꝛes ſꝫ quātū ē in natura ea-
rū nō leuis moleſtia ꝓ impedimētꝭ hmōi
eēt eis ſꝫ ſupinundās coꝛ diuine volūtatꝭ
ac ſpūalis eas euſqꝫ iocundat vt nullus
apꝺ eas ſit locus moleſtie vel doloꝛꝭ. Vide
ergo qꝺ dixi qm̄ hoc plato poſuit eis has
vires eē naturaliter ꝺ ꝗbus loquoꝛ adue
nerūt eis cū coꝛpibꝰ Si poſuit illas anima
bus nr̄is naturaliter eē aut poſuit eis feli-
citatē qualē dixi aut n̄ ſi poſuit vtrūqꝫ po-
ſuit eas eē in defectu ⁊ carētia. Sꝫ reuera
ſine moleſtia nulla ꝓpter icogitabile gau
diū felicitatis ipius. Quero igr̄ qd mouit
eas vl̄ induxit vt deſiderarēt habitare coꝛ
poꝛa vbi nihil veriſimile rn̄deri pōt niſi ꝙ
deſideriū ꝑfectiōis veriſimiliū an̄dictarū
ad hoc eas induxit quare ab inicio ſue cre
atiōis eadē fuit cauſa intrādi coꝛpa apud
illas ⁊ per moꝛā in ſcelus nihil creauit eis
q̄ntū ad hoc ab inicio igitur ſue creatiōis
quātū in ſe fuit intrauerūt coꝛpa. Apud cre
atoꝛē q̄ potuit eē cauſa detinēdi eas in im
perfectiōe hmōi niſi foꝛte qs dicat ꝗa cre
atoꝛ noluit eas ⁊ ꝑguſtare ⁊ ꝓbare felici-
tatē illā vt poſtmodū ad eā reuerti cōple-
tis nūeris feſtinarēt. Sꝫ hec cauſa eſſe nō
potuit cū creatoꝛ ꝑſciret illiꝰ felicitatꝭ nul-
lā poſtmodū eas hitaturas memoꝛiā. ſic
⁊ ipſemet plato teſtatr̄ Nullā igr̄ vidit cauſā
plato quare anime nr̄e vel ad modicū de
tinerēt in ſcelus aie hūane. Si ꝟo nō po

fuit eis plato vires hmōi ergo nō poſuit
eas eē veras animas hūanas cū ſm ỽita
tē aīe hūane vires hmōi habeant ⁊ quaſi
nihil eiſdē creuerit inter angelicas ſubſtā-
cias ſpirituales ⁊ aīas nr̄as in ꝑfectiōe ſci
entiarū ⁊ ỽtutū creatas nō ſoluꝫ ꝑfectibi
les. Quare ſm ipm nulla ē differētia ſcōꝫ
ſpeciē inter aīas nr̄as ⁊ ſubas angelicas ⁊
ſpūales. Et iſte error ē apud quoſdā erro-
neos vſqꝫ adhuc ꝗ dicūt aīas nr̄as nō eē
niſi angelos ꝗ de celo fere ab inicio mūdi
cecidiſſe creduntur. Manifeſtū autē ē tibi
ex alijs ꝗa ỽtus intellectiua ꝑ ſe ⁊ in eo ꝙ
talis nec ē in corꝑe nec opaꝛ ꝑ corp᷒ Qua
ꝓpter vllo modoꝝ ē ꝑ ſe corꝑi vnibilis ꝙ
igr̄ anima hūana vnibilis eſt corꝑi ex ꝑte
aliarū viriū ē. Quare ſi anime nr̄e natura
liter nō ſūt vires hmōi n̄ ſūt vnibiles cor-
poribus naturaliter ſicē neqꝫ angelice ſub
ſtācie ſpirituales. Quare poſitio ei᷒ ex ne
ceſſitate impoſſibilis ē. Sic ei vires hmōi
naturaliter vnibiles faciunt animas nr̄as
corꝑib᷒. Sic ꝑuatio naturalis hmōi viriū
naturaliter inunibiles faciūt angelicas ſb
ſtancias ſpūales ⁊ vnibiles hūanis corꝑi
bus. Et iſta ratō fundata ē ſuꝑ duas radi
ces ꝗ ſūt cauſalitas ⁊ ꝓportionalitas. De
hoc aūt alias audies cū faciā ꝯſideratōeꝫ
et inqſitionē de eo ꝙ dicūꝛ hmōi ſubſtā-
cie hoc ē angelice ⁊ ſpūales aſſūere corꝑa
⁊ appare in illis videlꝫ an ipoſſibile ſit an
nō. Manifeſtū igr̄ tibi dꝫ eē ex hijs qꝛ ſer
mo platonis nō ē ſmo naturalis de hūa
nis aīab᷒ videlꝫ ſermo ꝗ poſuit eas crea-
tas eē ſeorſū a corꝑibus. imo valde ē circa
naturā animaꝝ ipaꝝ. ⁊ ipe etiā ordo na-
ture ꝯtradicit eidē. Ordo ei nature cauſal'
nō ē cū ſit vniuerſalis atꝫ ꝑpetuus. Quia
igr̄ iſte vires animarū nr̄aꝝ ꝑus efficiūtur
in nobis vniuerſaliter atqꝫ ꝑpetuo ꝙꝫ vi-
res aīarū nr̄arū ſublimes ⁊ nobiles. Idē
aūt ordo ē ꝑfectibiliū qui eſt ⁊ perfectorū.
Manifeſtū ē igiꝛ ꝗa nō ꝑus ſūt vires no
biles aīarū noſtrarū ꝙꝫ vires earū inferio
res ꝗ in corꝑibus ⁊ ꝑ corꝑa operāꝛ. Qua
re nō ꝑus ſūt aīe nr̄e ī perfectionib᷒ viriū
illarū ꝙꝫ iſtarū nec ꝑus in virib᷒ iſtis ſiue
cū eis ꝙꝫ in iſtis ⁊ cū iſtis ꝗn potius ſi locū
haberēt hic ꝑus et poſterius ꝑus eſſent in
iſtis inferiorib᷒ ⁊ cū illis ꝙꝫ cū iſtis ⁊ ī iſtis
Ampli᷒. dubitari nō pt̄ ꝗn oculus inquā
tū oculus ſit natus ⁊ fabricat᷒ ad videndā
⁊ nō expiandā vel purgandā ỽtutē viſibi-
lē ⁊ ita ē de toto corꝑe. Quare ipa natura

mēbroꝝ ſingulorū hoc teſtificaꝛ ꝗre et na-
tura totius corꝑis atꝫ figura. hoc ipm teſti
ficatur de ſe ꝙ inadmixtū ē tanqꝫ organū
eius ꝯuenientiſſimū toti aīe hūane ⁊ hoc
per naturā. Vn̄ igr̄ iſta falſitas vaniſſima
ꝙ in carcerē ⁊ penalē vel expiatoriū ſit cor
pus humanū anime ſue totaliter. Ampli
us. certū ē generationē in hoībus et alijs
animalib᷒ generationē eē vniuerſaleꝫ ꝗa
oēs et ſinguli generātur atꝫ perpetuo hoc
ē vſqꝫ in finē curſu vno nō mutato curren
tē. Deſcēſus igiꝛ animaruꝫ aut ē per hunc
modū videlꝫ vt ſit ordinatus ⁊ currēs per
ſucceſſiones generationū corꝑm humana
rū aut nō. Si ſic nō ē igr̄ caſus aut ꝑcipita
tio earū ſiue deiectio ex alto ſtellarū. Caſ᷒
em̄ in culpā nihil habꝫ ordinis niſi diuine
iuſticie ⁊ hūc habet ad penā ꝑcedit em̄ pe
nā per diuinā iuſticiā vel ꝙ ē veri᷒ ac ma
gis ꝯueniēs eā ſeqtur pena ex ordīe diuīe
iuſticie queādmodū effectus cauſam ſuā.

Ampli᷒. Cuiuſmōi culpa animarū eſt
hec ꝗ expiāda ē ī corporibus ⁊ vtrū equal'
in oībus an ineqlis. Deſideriū ei incorpo
rādi nō ē culpa aliqua cū ſit naturale ma
xime ꝗntū ad iferiores vires. Si ei ỽt᷒ vi
ſibilis deſiderat oculum vt in eo ⁊ ꝑ ipm ꝑ
ficiaꝛ ꝗntū ad operatiōes viſibiles vel vt
etiā ipa perficiat oculū cui᷒ nata ē eē perfe
ctio ⁊ a qua natus ē oculus perfici ⁊ nihil
hꝫ inordinatū aut culpabile hmōi deſide
riū quare nec anime ꝓpꝛ hmōi deſideriū
culpabiles in aliquo ſūt ⁊ ꝓpter hoc neceſ
digētes erūt expiatiōe aliqua. Si ỽo dixe
rit ꝙ corꝑales delicias ꝯcupiuerūt cū eēt
in ſtellis ſic et hmōi ꝯcupiſcētia. fuit ī eis ī
ordinata atꝫ culpabiles Quis dubitat ꝗn
ꝯueniēti᷒ expiarēꝛ ī locꝭ ī qb᷒ ꝓhibite eēnt
ab eis ⁊ oī mō eis inacceſſibiles ꝙꝫ ī corꝑi-
bus in qb᷒ eas quodāmō neceſſe habēt
nō ſolū ꝯcupiſcere. Sꝫ etiā plurimū ſeqꝛ
exqrere. Amp. In corꝑib᷒ inceſſanter
eas ꝯcupiſcunꝛ ⁊ hoc eſt eis a ꝑte corporū
nec poſſūt a ſe ꝯcupiſcere hmōi ꝯcupiſcen
tiā dū in eis ſūt ex hoc igr̄ oriūtur ⁊ ſequū
tur incōueniētia multa. Primū qꝛ ſi hmōi
cōcupiſcere culpabile et expiabile iudica
bit creator quāto fortius iudicare debuit
ipm exqrere delicias hmōi ⁊ eis immer-
gi. Nō debuit igr̄ animas hūanas in cor
porib᷒ īcludere in quib᷒ nō ſolū a ꝯcupiſ-
cendo nō deſiſterent. Sꝫ etiā poti᷒ volu-
ptates anime hūane ꝑcipites abirēt. Se-
cundo quō culpā cōcupiſcēdi expiare per

co:pa intendebat creato: cũ ignorare nõ poſſet per ea ɔcupiſcẽtias augeri. Terciũ quia nulla eſt expiatio peccati vel culpe a quo nõ receditur nec ab eo purificat̃ anima q̃ ipm omnino nõ derelinquit. Quia igr̃ hmõi ɔcupiſcere nec in corporib⁹ nec per corpa relinquũt aīe noſtre imo mag' ecõ trario. Manifeſtum ẽ nullã eẽ hmõi expiationẽ animaꝝ quã plato poſuit. Qᷓ ſi dixerit quia anime virorũ ſanctoꝝ hĩ purificantur ⁊ ſanctificant̃ in corporibus ſuis. Uerũ indubitãter dicit ſꝫ hoc ṽtute et dono creatoris quo vel repmunt̃ ɔcupiſcentie et alie paſſiones hmõi vel extinguunt̃ et caſtigatione magna corpm qua in ſuitutẽ animarũ redigũtur. Nullaten⁹ autẽ ẽ ṽtute corpm cũ ea magis neceſſe ſit debilitari ſanct' exercitationib⁹ ⁊ etiã afflictionib⁹ ne animas humanas ɔcupiſcẽcijs et alijs paſſionibus polluãt et corrumpãt.

Amp̃. Anime humane cum revertũt̃ ad ſtellas ſuas ſm ipm aut recordãtur miſeriarũ et ingnamentoꝝ que paſſe ſunt in corpibus aut nõ recordãtur. Si recordantur fideliter igit̃ agunt erga alias ſi nõ eis hoc annunciãt ⁊ deſcendere in corpa non eiſdẽ diſſuadent quare quacũq; de mõo iſto illuc reverſa avertãtur alie admonitionib⁹ ipius a veluntate deſcendendi huc ⁊ ita ceſſabit hominũ creatio et iſte deſcẽſus platonicus animarũ. Si ṽo nõ recordant̃ eoꝝ que in hoc mũdo paſſe ſũt duo incouenientia ſequent̃. Primuꝫ q: tanta amiſſio memorie erit leſio graviſſima preſertim cũ expediat eis recordari expiationũ ſuarũ ⁊ alioꝝ beneficioꝝ creator' que hic receperunt ne incidãt inexecrabile nomẽ magnitudinis ⁊ ꝑpter hoc indigebũt expiatione alia ꝑ quã ab illo purificentur quare revertẽtur iterũ ad corpa vt ab illo in eis expiant̃ aut erit in celo eis ali⁹ modus expiationis ɔſtitutus ꝙ ſi ẽ quomodo ⁊ nõ ꝑ alijs minoribus vicioꝝ ingnamẽtis ẽ eis in eodẽ celo ꝺ expiatione ꝑuiſum. Secundũ incõveniẽs ẽ q: nõ avertẽtur a deſiderio revertendi ad corpa cũ nõ recordent̃ maloꝝ que in eis paſſe fuerunt cum ſint tanq̃ in corpibus nõ fuiſſent. Uides quia iſte error platonis nõ mediocriter vertit in opinionem erroneoruꝫ quos xpiani vocãt manicheos de quo ſupra mẽtionem tibi feci.

P Jttagore ṽo accidunt incõveniẽtia multa ⁊ inopinabilia. Primũ eſt quia omnibus aīalibus brutis erũt ratio ⁊ intellectus ⁊ ꝑpt̃ hoc omnia animalia erũt rationalia. Homo eñ nec ẽ nec dicitur animal rationale niſi ꝑpter animaꝫ rationalẽ ⁊ nullomõ ꝑpter corp⁹. Cũ igr̃ anime ratõnales hoc ẽ anime hũane ſint in corpibus brutorũ eadem de cauſa erũt bruta animalia rationabilia. Qᷓ ſi dixerit quia hominibus liberũ eſt vti ratione non ſolũ habent rationalitatẽ, imo ⁊ vſũ ipius. Reſpondeo q: multi nõ habẽt vſũ nec facultatẽ vti ratione queadmoduꝫ illi qui vocantur moriones. Similiter et furioſi omnes tempore furoris ſui. Nonim⁹ tamen ⁊ homines ⁊ animalia rationalia et ſunt et dicuntur. Si vero dixerit qa nõ per naturã ligata eſt ratio in huiuſmodi hominibus ſed a caſu per malam diſpoſitionem corpis hoc ipſum neceſſe habet dicere ⁊ in huiuſmodi brutis. Sola enim diſpoſitio brutalium corporum quia non congruit animabus humanis impedit in eis vſum rationis aliam enim cauſaꝫ fingere nõ poſſunt quare neceſſe habent cõtcedere bruta huiuſmodi animalia eſſe.

Amplius. Aut creavit deus corpa brutorũ aliqua in que non ſunt tranſlate alique anime humane aut non creavit. Si creavit aliqua que habent animas brutales ex illis cum animabus ſuis brutalib⁹ ſunt vere animalia et ex neceſſitate alterius ſpeciei q̃ illa bruta que habẽt animas humanas quare neſcient homines q habent animalia bruta. an habeant veros equos. veros aſinos. veros boves. an falſos. aut ſi magis homines reputãda ſint q̃ bruta animalia. et ita nephariũ erit vnicuiq; hominum vti ſervitute brutoruꝫ animarum et affligere illa ne forte ſtimulando boves aut equos vrgendo calcarĩbus aut affligendo alijs varijs laborib⁹ ne forte graſſetur in animas parẽtum ſuorum aut fratrum aut cognatoruꝫ. Si vero nulla creavit corpora animalium brutorum deus in quibus non incluſerit vel incluſurus ſit animas humanas. tũc manifeſtum eſt nullũ vere brutũ animal creatũ eẽ a deo ⁊ nullũ animal ṽe eẽ irrationale.

Amplius. Uirtus itellectiva nõ opat̃ in corpore nec ꝑ corpus opatur in qõ ſuaꝫ nobilẽ opationẽ q̃ ſunt intelligere ⁊ ratiocinari ⁊ de ſubſtancijs ſublimibus ſpũalibus abſtractis q̃re nõ ꝓhibebunt̃ a parte corpm bruta animalia phyloſophari ꝺ ra

libus ⁊ ꝯtēplari in eis ad phyloſophādū
autē de corporalibus ⁊ materialibus ad-
iuuātur a ſenſibus ⁊ multo nobilius atqꝫ
ſublimius adiuuātur qbuſdā ſenſibꝯ que
daꝫ q̄ꝫ hoīes. Uñ ⁊ tēpeſtates ꝑlagū mul
ta ex eis nō niſi ꝑ ea noſcūt ſꝫ ⁊ canes q la
trones inueſtigāt ⁊ deꝑhendūt ſplendorē
ꝓpheticū euidēter mutari vident. Ma
nifeſtū igr̄ ē ꝯſequēs eē animalia bruta et
phyloſophari ⁊ ꝓphetari poſt ſe. Amp̄.
Aut animabus hūanis eſt ordo ⁊ aptitu
do i humana corpa potius q̄ꝫ in brutalia
ſiue nō magꝫ curāt illa naturaliter q̄ꝫ bru-
talia. Qꝫ ſi dixerit qa ē illis ordo et concu
piſcētia naturalis ad hūana corpa cū hu-
iuſmōi ꝯcupiſcētia nō poſſit eē ꝓpter īcar
ceratiōnē naturale deſideriū earū ad illa
alia igr̄ intētione ē eis naturale deſideriū
ad ipa. naturale vo deſideriū ab ipo acto
re ⁊ creatore naturalit̄ eis inditū ē. Nihil
autē ē fruſtra inditū a creatore q̄re neceſſe
ē in plurali naturaliter huiuſmodi deſide
riū. Impletio igitur deſiderij naturalis ē.
Quia igr̄ ipletio hec nō ē niſi īcorparatiō
ipa cū impletio deſiderij n̄ ſit niſi adeptio
deſiderati. Incorpatio igr̄ animarū hūa
naꝝ naturalis ē. q̄re nec incarceratio ē ad
penā earū nec ad expiationē. Amp̄. ſi
motus ī aliquē finē ē naturalis ergo et ꝑ-
uentio in illū qꝛ igr̄ motus ꝯcupiſcentie ſi
ue deſiderij in corpa hūana naturalis eſt
animabus humanis ergo ⁊ ꝑuētio in illa
hoc aūt nō ē niſi increatio ſcilicet in illa ſi-
ue incorpatio. Amplius. qm̄ cuius ē po
tētia eiuſdē ē ⁊ actus potētie illius qꝛ ideꝫ
ē ſꝑ ex neceſſitate potēs et agēs ꝑ illā potē
tiā q̄ ē agēs Quia ergo naturalis ē anima
bus potētia incorpandi alioqn fruſtra in
ditū eēt incorpandi deſideriuꝫ ſi natura n̄
dediſſet ei ⁊ potentiā ad hoc quare actus
incorpandi naturalis ē animabus huma
nis. Incorpari igr̄ ē eis naturale nō carce
rariū aut piaculare. Amp̄. ſi motus ī ali
qd ē alicui naturalis ⁊ qes in eodē erit ei-
dē naturalis q̄re ſi motus quē dixi deſide
rij vel ꝯcupiſcētie in corpa hūana vel alia
ē aīabus nr̄is naturalis quare eē in corpi
bus ē animabus nr̄is naturale. Amp̄
ſi exitus ab aliquo vel motus ab illo ē ali
cui nō volūtarius ſꝫ violētus naturaliter
quies in illo erit eidē naturalis qꝛ igr̄ exi-
tus a corpibꝯ violenti ſunt animabꝯ nr̄is
naturaliter iuite exeunt ab illis erit quies
in illis naturalis eiſdē. Amp̄. ecōtrario ⁊
indirecte. Si eē in corpibus ē violentuꝫ ⁊
circa naturā aīabus nr̄is exire ab illis erit
eis volūtariū. Manifeſtū aūt ē qꝛ iuite ſꝑ
exeūt naturaliter qꝛ dico ꝓpter aīas q̄ ſpe
felicitatis eterne plurimū ita letificātur vt
deſiderabile ſit eiſdē dū ſunt in corpe diſ-
ſolui ab eodē ⁊ exire de illo. Amp̄. ſi du
orū aliquoꝝ ſeꝑatio violēta ē naturaliter
ꝯiūctio erit naturalis. Sꝫ ſeꝑatio anima-
rū hūanaꝝ a corporibꝯ violēta ē et mortē
hominū notat. ⁊ fugit eam cōmunitatem
hoīm naturaliter qꝛ ei vniuerſale ē atꝫ ꝑ-
petuū. nō ē cauſale ſꝫ naturale ⁊ alias ſic
dixi tibi luget ab eo ⁊ dolet natura hūana
teſte tota vniuerſitate īdiuiduoꝝ ſuoꝝ. q̄
re māifeſtū ē eā eē plagā duriſſimā nature
hūane. Manifeſtū igr̄ ē ꝑ hoc qꝛ cōiūctio
animarū humanarū ad corpora ſua eſt ⁊
diuiſio circa naturā ⁊ ꝓpter hoc earundē
aīaꝝ ꝯiūctio ad alia corpa ꝯtrariarū figu-
rarū ⁊ diſpoſitionū circa naturā ē. Si vo
dixerit qa nō ē aīabꝯ humanis ordo neqꝫ
reſpectus ad hūana corpa potiꝯ q̄ꝫ ad bru
talia ergo nō eſt eis cauſa a ꝑte ſua ꝓpter
quā potius intrēt humana corpa q̄ꝫ bruta
lia q̄re vel intrāt vtraqꝫ vel neutra q̄ntuꝫ i
eis ē. ē ergo iudiciū creatoris vt intrēt potiꝯ
hec q̄ꝫ illa aut ecōuerſo. Amp̄. Nemo
adhuc auſus ē dicere peccēt de hominibꝯ
autē manifeſtū ē qm̄ abſqꝫ mēſura ⁊ nūe-
ro peccant q̄re aptiora expiationi ⁊ ſancti
ficationi aīarū hūanarū corpora brutorū
q̄ꝫ corpa hūana. imo qꝛ plus ē corpa hūa
na omīno inepta ſūt iſtis purificatiōibus
animaꝝ nr̄arū cū in eis tā multiplr̄ ingnē
tur ſꝫ renitētes ⁊ inuite In alijs aūt ingna
ri nullatenꝯ poſſūt. Amp̄. q̄lit̄ poſſibi-
le ē vt adō irrecordabiliter obliuiſcāt̄ ipo
ingreſſu corpm ſtatus ſui in q̄ erāt cū eēnt
in ſtellis. Si ei ī cauſa hmōi obliuiōis eſt
ipa ꝯiūctio corpm dū igr̄ ſūt ī corpibꝯ ſtell
reꝝ potuerīt remiſci cū cauſa obliuiōis ea
dē remaneret. Si ei leuia ⁊ mīma obliuio
ni tradūt̄ nō ē hoc mirabile qm̄ nō curāt
nec etiā ſi magna ad modicū obliuiſcunt
Sꝫ qꝛ ⁊ ſemet ipas ⁊ ſtatū illū tā nobilē tā
q̄ꝫ magnificū obliuioni tradiderīt ⁊ hoc ꝑ
petuo hoc ē q̄ꝫdiu ī corpibꝯ ſunt. Qꝫ ſi di-
xerit quia hec ē ebrietas qua iebriāt̄ a ꝑte
corpis velut imerſe ī ipꝫ quō igr̄ recordāt̄
aliarū leuiorūꝫ ſcilicet ⁊ mīmorū. Si dixe
rit qꝛ ebrietas paulatim minuitur dū ſūt ī
corpibꝯ. Deberēt igr̄ reuerti ad cognitiōꝫ
ꝑſtinā quā habuerīt āq̄ꝫ igrederēt̄ corpa

Quia igr̄ nunq̄ꝫ reuertimur ad hoc nec re
miniſcūtur dū ſunt in corpore manifeſtuꝫ
ē naturalem eē ignorantiā hanc tum ſit ꝑ
petua ⁊ vniuerſalis nō em̄ eſt obliuio vel
ex obliuione. Q̄ſi dixerit. quia alique ali
quādo reminiſcūtur ſe fuiſſe in alijs corpi
bus q̄a ⁊ talia narrant̄ a poetis. Reſpon
deo q̄a nec illis creditur a ſapientibꝰ nec
illi ꝓbant hoc p̄ſertim cum ex narrationi
bus eorū nec p̄ſumptio appareat eos vl̄ i
ſcelus fuiſſe vel in alijs corpibus. Sꝫ quē
admodū mente alienati interdū videt̄ ꝙ
fuerint reges vel etiā aues vt apparet ma
nifeſte de ſipiētia eoꝝ. Sic dico et de hoi
bus hmōi. Amplius. q̄d maius p̄t ac
cidere circa animam humanam q̄ꝫ mors
corpis ſui de ip̄a aūt morte corpis certuꝫ ē
ꝙ nō abolet neq̄ꝫ abradit quodcūq̄ꝫ ſciūt
vel dū eēnt in corpe. Deſcenſus igr̄ huma
narū animaꝝ in corpa vel trāſlatio etiā ea
rū a corpibus in alia corpa nō deleuit ob
liuiōe vniuerſali atꝫ ꝑpetua ſcientias oēs
⁊ memorias q̄s habuerūt vl̄ in ſtellis ſm
platonē vel in corpibus alijs ſm pittago
rā. Atteſtant̄ autē nobis oēs homines ſe
nihil penitus ſcire de huiuſcemodi rebus
vel ꝙ in ſtellis ſuis fuerint anime eorum
et hoc etiā teſtificant̄ anime eoꝝ q̄a nihil
ſciuerūt anteq̄ꝫ eēnt in corpibus ⁊ fecerint
Sed oia que ſciunt ſe in ſuis corpibus di
diciſſe nulla em̄ dicit alicuius ſe reminiſci
taliū naturale aūt eſt in omnibus anima
bus humanis vt quociens vel ſaltē i plu
ribus vel multis aliq̄d rediſcūt eoꝝ que p̄
us ſciuerūt ſtatim auertunt ⁊ reminiſcunt̄
ſe illud alius ſciuiſſe. In mille milibꝰ aūt
ſtudentiū ⁊ diſcentiū vel etiā phyloſophā
tiū nō eſt inuenire animā vnā que remini
ſcat̄ aliq̄d eoꝝ q̄ dicit ſe ſciuiſſe in celo vel
apud ſtellā ſuam. Amplꝰ. ſi ipſe plato
poſuit phyloſophādo detegūtur op̄te vel
ſepulte naturaliter nobis vnite vel innate
ſciētie cū tā multa tam ꝓfunda inuēta ſint
a phis quō ab Ariſtotel. et ſeq̄cibꝰ eiꝰ q̄s
cōſtat in phyloſophyas ⁊ p̄minatiōes fu
iſſe ac p̄ſcrutationis inueſtigatiōis nō eſt
hoc vnū inuentū atꝫ detectū in animabꝰ
nr̄is videlꝫ aīas eoꝝ i celo fuiſſe ⁊ in corpi
bus ſtellis habitaſſe. Amplꝰ iſta trāſ
latio quā pittagoras poſuit aīarū quouſ
q̄ꝫ extēdet̄ an extēdent̄ in oīa corpa aīaliū
an ſtabit in aīabꝰ aliq̄bus q̄d ē dicere an
ſint tm̄ in oibꝰ corpibus aīaliū anime hūane
ſm itentionē platonis an pittagore an in
corpibꝰ hominū tm̄ an in corpibus etiā
quorūdā animaliū aliorū ⁊ de trāſlatiōe
eadē ē queſtio videlꝫ an trāſferant̄ a corpi
bus hūanis in alia corpa humana tm̄ an
etiā in corpa aliorū animaliū. Q̄ſi dixe
rit ꝙ in corpibꝰ oim animaliū ergo in cor
poribꝰ pulicū ⁊ muſculaꝝ q̄re quottidie ex
ibūt a corpibꝰ hmōi inūerabilia milia aīa
rū hūanarū ꝑ ſolū venatū yrundinū. omī
ei die vnaq̄ueq̄ꝫ yrūdo venat̄ pluſq̄ꝫ duo
milia muſtularū. Cottidie igr̄ reuertūtur i
nūerabilia milia aīarū hūanarū ad com
parabiles ſtellas de ſolis corpibꝰ muſcu
larū. Amplꝰ. manifeſtuꝫ ē nō eſſe tot
ſtellas in celo quot ſunt pulices ⁊ muſcu
le. Cū em̄ nota ſit magnitudo celi ⁊ decla
ratū ſit vnāquāq̄ꝫ ſtellarū fixarū viſibiliū
⁊ notabiliū maiorē eē tota terra. Mani
feſtū ē muſculas ⁊ pulices numero excede
re ſtellas oēs q̄re ⁊ oēs animas hūanas.
Plato autē poſuit aīas hūanas creatas
eē ad numerū ſtellarū. Si dixerit ꝙ i ali
q̄bus animabꝰ ſtat opinio platonis et pit
tagore vel in hoibus ſolis. Illa igitur ſo
la erunt vera aīalia vtpore habētia aīas
naturali aptitudine cōgruētes corpibꝰ ſu
is. ex anima em̄ humana et corpe brutali
nō poteſt eē verus aſinus aut verus leo ⁊
ita de alijs. Erūt igr̄ quedā animalia bru
talia vera ⁊ quedā falſa q̄d ē dicere. Equi
veri equi ⁊ quidā nō veri ⁊ de leonibꝰ ſilr̄
Manifeſtū autē ē q̄ꝛ trāſlatio aīaꝝ hu
manarū i corpora brutoꝝ nihil omino hꝫ
vtilitatꝪ plurimā v̄o hꝫ noxietatis. Si em̄
curreres ꝑ oēs vias vtilitatꝪ q̄ntū ad ipas
aīas nullā p̄rſꝰ inuenies q̄ꝛ nec ſibi ſapiētio
res aut meliores effici poſſūt q̄ꝫ eē i corpo
ribꝰ hūanis. imo ꝓrſus deſipiunt ibi ⁊ in
docibiles ſapiētie ⁊ honeſtatꝪ oīno effici
untur. Ad expiationē v̄o vel correctionē ſi
ue emēdationē penitꝰ iutilis ē hmōi trāſ
latio. Impoſſibile ei ē eas corrigi vel emē
dari in brutalibus corpibus. Q̄ſi dixerit
q̄ꝛ ex ordine diuine iuſticie videlꝫ ad penā
ꝓpter delicta ſua trāſferūtur a nobilibus
corporibus hūanis ⁊ ignobiliora ⁊ vilio
ra et hoc ip̄m vanū ē tā q̄ꝛ penā hmōi nō
ſentiāt ip̄e vel alie q̄ꝫ metꝰ hmōi pene de
terrere potuit ⁊ arcere a ſilibꝰ delictꝪ. Inu
tilis aūt ē māifeſte pena ois q̄ nec paciēti
nec alijs ꝓdeſſe p̄t talis ē autē ois pena in
cognoſcibilis. Hec autem adeo icognoſci
bilis eſt vt nec prophetis reuelata ſit nec a
tantis prophetis potuerit inueniri. Q̄ſi

dixerit qa a pittagore inuenta eſt Reſpō
deo quia non eſt inuentum niſi vel ſenſu
vel ratione irrefragabili veꝝ eē declaratū
ē niſi forte creatorꝭ reuelatōe fuerit oñſuꝫ
In huiuſmōi ei rebus opiniões hominū
nec mētiones ſꝫ ſomnia reputāda ſūt i cer
tis ꝓbationibꝰ aut ſaltē veriſiſibus fina-
liter approbate. Si vō dixerit qꝛ manichei
īuenerūt hāc trāſlationē reminiſci debes ī
becilitatis ⁊ erroneitatis ipoꝝū ⁊ qualiter
radicitus deſtructa ē ꝑ me in p̄ma pte tra-
ctatus iſtius ſecta eoꝝ in quo apparet tibi
euidēter qa poſitiones eoꝝ nō ſolū ipoſſi
biles ſunt. ſed deliramēta ſūt mente alie-
natoꝝ et fabule aniles q̄propꝉ nec dignū
eas ſigillatim et oēs deſtruere. Magis eī
riſu ⁊ deriſione digne ſunt q̄ȝ diſputatiōe
Si vō dixerit qꝛ ſtat in ſolis corꝑibus hu
manis huiuſmodi trāſlatio animarū hu-
manarū vt manifeſtum ē qꝛ oīa animalia
bruta et vē animalia ⁊ vē bruta ſūt. Soli
aūt homines nec veri ſūt hoīes. nec vera
animalia. imo equoce aīalia dicūꝉ et aīa
hūana equoce diceꝉ aīa ad aīas brutoꝝū
cū aīa brutalis oīs ꝑs ſit ipiꝰ aīalis bruti.
vt forma ipius atqꝫ ꝑfectio corꝑis eiuſdeꝫ
et vt ita dixerim naturalis ihabitatrix cor
poris eiuſdē ⁊ corpus brutale habitaculū
ipius aīa vō hūana ecōuerſo. Vñ natura
liter hoc ē ex ipa creatiōe ſua habeat eē ex
tra iuxta poſitionē platonis ⁊ pittagori et
ſic in corꝑe hūano tāq̄ȝ hoſpes et aduena
limitate hoſpitatiōis Amplius. Scōm
hoc nobiliſſima ſpecies omnium anima-
lium deeſſet vniuerſitati animalium ⁊ qḋ
eſt in ea velut caput. videlicet homo hoc
aūt nō decuit creatorē videlicet vt vniuer
ſitatē animaliū relinqueret imꝑfectā et tā
enormiter detruncatā. imo decapitataꝫ vt
aptius loquar. Si in oīa corꝑa animaliū
ē iſta tranſlatio animarū humanarū cur
non ⁊ in corꝑa planetarū. et deinde qua-
liter ſtabit ibi vt nō extendaꝉ iſta tranſla-
tio in lapides aut metalla. Amplius.
Cū corpus humanū nō minus organicū
ſit naturaliter nec minorꝭ aptitudinis na
turalis imo euidenter incompabiliter ma
ioris q̄ȝ corꝑis brutoꝝ ad oꝑationes mul-
tiplices qꝺ manifeſte apparet in ſculpturiſ
figurꝭ et innumerabilibꝰ fabricationibus
⁊ artificijs quō creator non ꝓuidit hmōi
corꝑibus naturalē perfectionē eis congru
entem ⁊ debitā vt eſt perfectio naturalis.
Quia igr̄ perfectio naturalis non habet

eſſe naturaliter niſi in eo et cum eo cuiꝰ ē
naturalis ꝑfectio aīas aūt hūanas voca-
mꝰ in hmōi perfectiones. q̄re anime hūa
ne per moduꝫ quo anime hūane ſunt nō
habent eſſe naturaliter extra corpora. Si
igr̄ extra corpora create ſūt per violentiaꝫ
tm̄ ſunt vel fuerunt in locis ſue creationis
q̄re ⁊ iniuſte egit creator cū eis cū ſine cul
pa hmōi violentiā eis intulit. nullā ei cul-
pam in ipa creatione ſua vel ante ſuā cre
atioē cōtraxerūt ⁊ ipē deſiderio incorpo-
rādi nullomodo peccauerūt cum incorpo
rari eis naturali iure competeret ⁊ ipſum
deſideriū eiuſdē naturale eiſdē eēt et nul-
lū naturale poſſit eē illicitū vel peccatum.
Que igitur cauſa potuit eſſe creatoris vt
iſtos carceres corpoꝝ tāte tenebroſitatꝭ at
qꝫ penalitatꝭ cū ꝯtra iuſticiā eiuſdē mani-
feſtū ſit hoc eſſe ⁊ in tantā ipaꝝū animarū
ꝑniciē pittagore vō maior euidēter eē ap-
paret iſania in tranſlatiōe animaꝝ hūarū
a corꝑibus in corꝑa. Impoſſibile eñ̄ ē vt
hic naturali earū deſiderio fiat vel etiam
alioꝝū ipaꝝū deſiderio cum neutro modo
rum hoc anime humane deſiderēt et hoc
apparet atteſtantibus eis q̄ deſideria ſua
puriſſime cognoſcunt quare neceſſe eſt vt
fiat hoc per violentiam huius autem vi-
olentie nulla prorſus inueniri poteſt vtili
tas. Sed ⁊ quomodo recordarentur tan
tarum mutationū et violentiaruꝫ circa ſe
factarum.

q Uoniam igitur ex hijs que preceſ-
ſerunt manifeſtū eſt tibi platoneꝫ
et pittagorem deſtruxiſſe in parte
iſta naturam animarū humanaruꝫ ⁊ ſi di
ligenter intēderis in hoc inuenies eos de
ſtruxiſſe omnes animas humanas et po-
ſuiſſe ſubſtantias angelicas ſpūales ſcōꝫ
veritateꝫ poſitionis ſue creatas fuiſſe an-
te fabricationem corporum humanorum
non autem veras animas humanas qm̄
hoc non patitur natura eorum et inuertit
error eius in opinionem eoꝝū cacodemo
nes quos vulgo dyabolos vocant de ce-
lo deiectos et ꝓpter delicta ſua in corpo-
ra humana velut in quoſdaꝫ carceres de
truſos ſentiunt quare non effugerint pla-
to atꝫ pittagoras. Sicut nec hū quos vlti
mo nominaui deſtructionem totius hūa
ne ſpeciei. Ueritas enim humane ſpeciei
eſt ex vera anima et ex vero corpore ex an
gelica quippe ſpirituali ſubſtācia in corꝑe
humano ipoſſibile ē eſſe verum hominē.

De hoc aũt qḋ ḋr a q̃buſdã ſubſtãcíis hu
iuſmodi corpa hũana aſſumere vt homi-
nes appareãt queſtionẽ hʒ nõ facile diſſo
lubilẽ an aſſumãt hmõi corpa an nõ aſſu
mãt et vtrũ aſſumptio iſta ſit talis ꝯiũctio
q̃ debeat dici vnio vl' vnitio ꝑ quã vnũ fi
at ex ſubſtãcia angelica et corpe hũano et
illud vnũ an ſit homo an alterius ſpeciei
⁊ iterũ ſcḋm errorẽ platonis quõ nõ obli
uiſcũtur angeli ſancti ꝙ cognouerũt aſſum
ptionẽ corpoꝝ hmõi an qa minꝰ immer-
gũtur corpibus q̃ȝ anime nr̃e ⁊ nec etiam
vniũtur eis an etiã ob aliã cauſam pſcru-
tabor in ſequẽtibus in tractatu videlicʒ ḋ
huiuſmodi ſubſtancijs.

P Oſt hoc conſequẽs erit de vniuer
ſo inueſtigare an habeat renoua
tionẽ ⁊ vtrũ vnam vel multas. Et
vtrũ ſm partẽ vel ſm totũ. Ubi etiã pſcru
tandũ erit de ſtatu illo ſcʒ generationis et
corruptiõis atʒ de morte ⁊ vita vtrũ pen-
nes ſint ⁊ nunq̃ȝ habiture finem ⁊ de vita
ipa vtrũ ppetuo fluxura ſit in mortẽ an ꝑ
petua fluxione ſtabilienda qñq; ⁊ implẽ-
da tũc quedã ꝓphecia xpianoꝝ q̃ ḋr quia
mors nõ erit amplius ꝙ ⁊ ipa lex ſarrace
norũ expſſe hʒ. Primũ igit' ponã tibi opi
niones antiquoꝝ horũ ẽ opinio aſtrono-
morũ ⁊ quorundã poetarũ ꝙ anno queʒ
vocãt animũ virtutem fiat renouatio vni
uerſi et erunt oĩa ſicut fuerũt in ipo princi
pio creationis vniuerſi ⁊ currẽt oĩa ſecula
eodẽ ſcḋo anno q̃ recurrãt ꝓma ⁊ reuertẽ
tur res eedẽ ad ſecula ſua q̃ fuerũt i alijs
ſeculis. Uerbi grã. Idẽ plato. idẽ ariſtote
les. Idẽ oẽs alij hoĩes ita ꝙ reuertãt' ſin
guli ⁊ renaſcãtur i ordine ſuo eadẽ agẽtẽs
eadẽ paciẽtes pꝛius que vel egerũt vl' paſ
ſi ſunt in tpibus ſuis ⁊ generaliter euentꝰ
oẽs in omĩ pte mũdi idẽ erunt q ⁊ pceſſerũt
⁊ iſta renouatio nõ eſt niſi reuerſio omni
um rerũ nõ ſolum ad ſtatũ ſuuʒ pſtinum
ſed etiã ad oẽs curſus ſuos actiones ſcili-
cet et paſſiones ⁊ alios euẽtus. Annꝰ aũt
iſte vt eis vt viſum eſt ꝯtinet. xxxvj. milia
annoꝝ ⁊ hoc ẽ quoniã ſcḋm ꝓbationem
ptolomei vnaq̃q; ſtellarũ fixarũ mouet'
ſingulis centum annis vno gradu quare
quoniã circulus celi nõ cõtinet niſi trecen-
tos ⁊ ſexaginta gradus. Unaqueq; ſtella
rũ pdictaꝝ ꝯplebit reuolutionẽ ſuã totam
id ẽ deſcriptionẽ totius circuli celi in tot cẽ
tenarijs annoꝝ quot gradꝰ ꝯtinet celi cir-
culus quare in trecentis ſexaginta cẽtena
rijs annorũ. Trecenti vo ſexaginta cente
narij annorum. xxxvj. milia annorũ ſunt.
Annus igr̃ magnus ſtellarũ fixarum. xxx
vj. milia continet annorũ. De planetꝭ vo
ſeptẽ id ipm ſentiunt qꝛ eodem nũero an
norum ad ſtatum ſuũ pmitiuum abſq; vl
la diuerſitate reuertẽtur. Predictũ igr̃ ſpa
cium annorum annus ẽ reuolutionis to-
tius celi ⁊ reuerſionis oĩm motuum ſuoꝝ
principium. Mundus vo nature id eſt ge
nerationis ⁊ corruptionis q ꝯtinetur int'
circulum linee ꝓpter quod et mũdus ſub
limaris dicitur quoniã ſm opinionẽ eorũ
mundum ſupiorem ac celeſtẽ tanq̃ȝ ducẽʒ
ſuum ⁊ cauſam motuum et mutationum
ſuarum mundus ſupiorẽ ſiue celeſtẽ ſequi
tur neceſſario reuertetur ſm ſe totuʒ et ſua
oĩa ad ſuum pmitiuum ſtatum. et hoc eſt
idẽ dicere ꝑ omnes idem pꝛius homines
⁊ ad minicula oĩa et cetera cuncta q̃ mun
dus iſte ſublimaris ꝯtinet regnabunt' ſeu
reparabuntur eadeʒ ⁊ ſequuntur poſtmo
dum per ſimiles celi reuolutiones eedem
et corruptiones habende generationesq;
alij euentus oẽs donec cõpleatur iteruʒ
mundus et pſcriptus annorum. xxxvj. mili
um poſt illius autem completionẽ fiet ite
ratio ſimilis et ita in infinitum. Et quoniã
de huiuſmõi hominibus alij poſuerũt mũ
dum eternum. alij vo creatuʒ tpe ex neceſ
ſitate coacti ſunt quidã eorum ponere infi
nitas iam renouationes huiuſmodi pceſ-
ſiſſe et infinitas ſubfuturas eſſe. alij vero
infinitas quidem futuras eſſe nõ auteʒ ꝑ
teriſſe hoc eñi phibet mundi nouitas ⁊ in
ceptio. Debes auteʒ ſcire qꝛ ſunt q dicunt
annum iſtum magnuʒ q ⁊ mundanus di
citur. xl. milium annoꝝ ſpacium ꝯtinere ⁊
credo qꝛ hoc ẽ forſitan ꝓpter diuerſitatem
reuerſionis. vij. planetarũ. Quid autẽ ve
ritas de hijs habeat facile ẽ tibi videre cũ
noti ſint motus planetarũ ⁊ facile inueni
biles ad oẽʒ tpis quãtitatẽ. Nõ refert aũt
q̃ntũ ad intentionẽ pſentis tractatus.

E T qm̃ magni reputati ſunt q hoc
dixerũt. Cõueniẽs ẽ vt acqratur ti
bi veritas ⁊ certitudo ſup hijs ne
leui rõcinatõe ⁊ debili ꝯtradictiõe diſſen
tire videarꝭ ab opiniõe tãtorũ. Primũ igr̃
decet vt audias cauſas q̃ eos i hãc ſentẽ-
ciã vel iduxerũt vel iducere potuerũt ⁊ iaʒ te
tigi tibi vnã ex hijs videlʒ celeſtẽ ducatũ ſi
ue mõi ſupioꝝ pncipatũ ⁊ trãſalitatẽ quã
poſuerũt ei ſup iſtũ iferiorẽ ſcʒ ſublimarẽ.

Ex quo viſum ē eis ꝙ inceptio rerū gene-
raliū ⁊ corruptibiliū ſit ex inceptione mo
tus celeſtis et ꝑgreſſus ex ꝑgreſſione q̄re
reuerſio ex reuerſione. iteratio ex iteratio
ne. ⁊ ꝓpter hoc iterari continget motū ce-
leſtem totiēs ⁊ res inferiores generabiles
et corruptibiles et hoc legiſti apud libros
iudicū aſtronomicoꝝ hac de cauſa poſue-
runt mutationes magnas in mūdo inferi
ori iuxta diſpoſitiones ſtellarū ⁊ lumina-
riū ⁊ iam noiaui tibi mutatiōes magnas
qualis fuit corruptio generis hūani vere
vniuerſalis ꝑ diluuiū vniuerſale ⁊ repara
tio eiuſdē ꝑ paucos qui ab eodē diluuio
euaſerūt. Similiter magnas mutationes
intelligo mutationes legū ⁊ ſectarū atq̄
magnoꝝ regnoꝝ. Secūda cauſa que eos
ad hoc inducere potuit ipa circulatio que
oīni anno ꝯtingit oīni ei anno reuertūtur
quattuor viciſſitudines tempoꝝ iuxta qua
drātes circuli ſolaris hoc ē circuli ſignorū
Ea aūt viciſſitudine ſunt ver eſtas autum
nus et yems. Silr attenderūt circulatiōes
in rebus q̄ fiūt in ſublimi quales ſunt plu
uie grandines niues rores ⁊ cetere huiuſ-
mōi quoꝝ omniū q̄a videbant circulares
renouationes eſtimauerunt q̄a vniuerſo
ſublimari eſſet ⁊ renouatio vniuerſalis et
ann⁹ ei appropriatus in cui⁹ cōpletione to
taliter reuerteret̄ ad ſuū iniciū. Si em̄ ꝑti
bus ꝑticulares renouatiōes ſint ⁊ anni ſu
arū renouationū ꝓ ꝯgruētia naturaꝝ ſua
rum conueniens eſt et vt ſit vniuerſo vni-
uerſalis renouatio ⁊ annus renouatiōis
congruēs vniuerſitati ſue. Tercia ratio vi
det̄ illa fuiſſe. Certū ei ē multa genera ani
maliū ꝟtutē in ſeipis renouatiuā. Sicut
manifeſtū eſt de ſerpente q̄ vocat̄ tyrus q̄
ſemetipm̄ renouat ⁊ a ſenectute ſua reiuue
neſcit. ſicut alibi didiciſti. Similit̄ aquile
ancipitres ⁊ de ceruis idē dicit̄ ſ; ⁊ vegeta
bilia q̄ ſingulis annis vetereſcūt ſingulis
annis renouātur ⁊ reiuueneſcūt. De aue aūt
fenice fortaſſis hʒ queſtionē. Uerū q̄ntū
mō mihi occurrit ꝟiſimili⁹ videt̄ ꝙ auis
hec magl̄ intēdat renouationē ſuā q̄ȝ mor
tē totū em̄ ꝙ facit ꝯburēdo ſeipaȝ natura
mouēte facit natura aūt nō mouet ſubie-
ctū ꝓpriū in deſtructionē ſuipi⁹ quare ma
gis videt̄ renouatio fenicis ꝑ huiuſmōi cō
buſtionem fieri q̄ȝ generatio noui fenicis
Jnueniūtur ei mlta alia vim renouatiuā
et reuerſiuā in ſemetipis habētia. Quāto
fortius igr̄ vniuerſū vel ꝟtute ſua renoua

bit̄ vel aliena dico ꝙ ꝓpter tyrū cui⁹ ꝟtus
nō ē renouatiua ſolūmō ipius. imo etiaȝ
alioꝝ ꝙ nobiles mulieres docētibus me
dias ſe noſſe multociēs oſtenderūt. Quar
ta ratio ē cui oēs ꝯſenciūt ſicut dic̄ Ariſto
teles q̄a ꝟtus itellectiua in animalibus ⁊
plantis reſtaurat ꝙ deperit ꝺ indiuiduo
ꝟtus ꝟo generatiua ꝙ depit de ſpecie. et
adiecit q̄a ꝟtus nutritiua cōſeruatiua eſt
indiuiduoꝝ generatiua ꝟo ſpecieꝝ fac̄ igr̄
vis generatiua qđ poteſt videlȝ qđ nō po
teſt renouare indiuidua in ſeipis renouat
ea in alijs. Quia igr̄ nulla vtilitas ē in ge
neratione nouoꝝ indiuiduoꝝ cū eque bo
na ſint q̄ corrūpunt̄ et ſimpl̄r mala ſit cor-
ruptio boni. Manifeſtū videt̄ ſupua
cuā eſſe generationē indiuiduoꝝ in ſemet
ipis. poſtq̄ȝ vis generatiua aliud nō inten
dit q̄ȝ ꝯſeruationē ſpecierū multo melius
eſſet nature ꝟtus renouatiua q̄ȝ generati-
ua q̄m ꝑ eā et malū corruptiōis tolleretur
ab indiuiduis ⁊ bonū ꝯſeruatiōis ꝓueni
ret eiſdē ⁊ ꝯſeruationis ſpecierū nihil pe-
nitus deperiret. ipi aūt teſtant̄ q̄m natura
intēdit nō ſolū in bonū ſ; etiā in optimuȝ
ꝙ ē ei poſſibile. Quare natura vniuerſal̄
intēdit ad renouationē vniuerſi quantuȝ
ei poſſibile ē q̄m nō eſt ſtabile vniuerſum
cui⁹ ꝑtes generabiles et corruptibiles ſūt
intēdit renouationē eius ꝑ ſucceſſiones et
reductiones ad ſtatū ꝑmitiuū ⁊ q̄m in eo
ſtare nō poteſt ꝓpter cauſam ꝑdictā neceſ
ſe ē ipm̄ corrūpi in ꝑtibus ſuis corꝑalibus
q̄re vel nō ſtabit oīno ſcilicet reſidens in
nō eē vl̄ renouabitur ſtatus eius ⁊ q̄ nul
lus eius ſtatus ſtabilis nec poſſibile ē q̄
oīnino recedat in nō eē neceſſe ē vt ſint ei
renouationes abſq̄ nūero et fine. Quīta
ratio. Amplius. Jn vegetabilib⁹ que ſin-
gulis annis renaſcuntur ⁊ poſtmodū cor-
rūpuntur veriſil̄e ē illa corrūpi in ea ex q̄-
bus cōpoſita fuerūt. Si em̄ ꝯpoſitū reſol
uitur in ea ex q̄bus ꝯpoſitū nō erat vt po
tius in illa q̄ȝ in alia. et q̄re potius in quo
dā in q̄bus nō ē ꝯpoſitū q̄ȝ i q̄uis alia hu
iuſmōi. Amplius. quō reſoluetur com
poſitū in ꝑtes ex q̄bus nō ē cōpoſitum vt
homo in animam ⁊ corpus ex q̄bus nō ē
⁊ numerus in vnitates ex q̄bus non ē ag
gregatus q̄re triticuȝ qđ hoc anno come-
ditur reſoluetur in ea ex q̄bus ꝯpoſitū eſt
et ꝓpter hoc ſi fiat generatio ex eiſdeȝ ge
nerabitur idē triticū ex eiſdē em̄ nō oȝ eſſe
niſi idē quare idem triticū erit ꝑſenti et ſe

quenti anno ⁊ eodemmodo ſe hꝫ de fru
ctibus. quare ꝯſequenter et de aīalibus
quo generant̄ ⁊ corrūpuntur ſuo tp̄e ea-
dem re generant̄. Jam autem declaratū
eſt in diſciplinalibus ſanctis et ꝓpoſitus
quodcūqꝫ numeris poſſibile ē inuenire
taꝫ minimū ꝙꝫ maximū numerantē illos
quare poſſibile erit inuenire ſpaciuꝫ tp̄is
quo fiat omniū hm̄oi regenerabilium re
generatio. Hec aūt dico qꝛ quedam vna
⁊ eadem die generant̄ ⁊ corrūpuntur que
dam vno menſe quedā pluribus ⁊ quedā
pluribus cētenarijs annoꝝ ſeculis. Sicut
coruus ⁊ cornix ꝑut ſupra audiuiſti ⁊ mul
te alie diuerſitates iueniunt̄ in hm̄oi q̄re
notis omnibus hm̄oi temporibus ⁊ tem
poruꝫ numerus facile ē inuenire qd̄ dixi
exercitat̄ in talibus vicꝫ tp̄us in quo fiat
omniū hm̄oi regeneratio qd̄ temp⁹ ſiue
ſit vt predictū eſt. ſiue maius ſiue minus
non refert quantū ad opinionē iſtaꝫ. Se
xta ratio. Neceſſe ē vt generatio ſiue cor-
ruptio extendant̄ in infinitū aut vt ſtent
aut vt reuertant̄ et quaſi reincipiāt curſū
ſuum. Q̄ autē extendant̄ in infinitū im-
poſſibile videtur eē cum iam ſtabilitus ſit
ſtatus cauſaꝝ quare quēadmodum non
ꝯtingit cauſas efficiētes aſcēdere infinitū
Sic neqꝫ deſcendere ꝙ eſt dicere vt a. ge
neret b. et b. generet c. et hoc finē non ha-
beat. Q̄ aūt non ſtet generatio in aliqui
bus indiuiduis inde manifeſtū videtur.
Jlla eīm in quibus ſtaret eēnt in infinituꝫ
ſtabiliora atꝫ fortiora eis a quibus gene-
rita eēnt q̄re effectus eēt fortior cauſa ſua
atꝫ ſtabilior hoc autē non eſt poſſibile cū
effectus per modū quo eſt effect⁹ totū qd̄
habet a cauſa ſua recipiat. Recipere aūt
ip̄m maius a cauſa ſua quā ip̄a cauſa ha
beat impoſſibile ē. quare non ē poſſibile
vt ſtent generatio et corruptio in aliq̄bus
indiuiduis nec poſſibile ē eos currere ī in
finitum. Recurrēt igr̄ ⁊ reincipiēt curſum
ſuum vel reſoluētur omnia corruptibilia
in nihilū. Q̄ ſi dixerit ꝙ non ē neceſſe ꝙ
nihilum. Q̄ ſi in prima naturam ex qua
generata ſunt fiat iſta reſolutio tūc nō ef
fugit quin reincipiat generatio ſi genera-
tio ſcd̄m naturam ē. Cauſa eīm generatio
nis efficiens eadē eſt que ⁊ a p̄ncipio ſiue
cauſa iſta intelligat̄ motus celoꝝ ſiue na
tura aut virtus alia ſiue creator ipſe ſub-
limis et celeſtis. Potuit et eos mouere
ad hunc errorem fictio vel narratio poe-
tarum in quoꝝ libris inueniunt̄ aliqua
huiuſmodi.

p Oſt hec igitur per ordinem rn̄de
bo rōnibus iſtis ⁊ dicam qꝛ iaꝫ fe
ci te ſcire quia motus celeſtis intē
tio non extendit̄ neqꝫ in p̄ticularia qꝛ ne-
qꝫ ip̄e pater. Socrates intendebat gene-
rare ſocratē cum daret operā generationi
Quanto fortius igr̄ celum vel virtus cele
ſtis non intendit in p̄ticularia vel indiui-
dua ſingulariter ⁊ ſi conceſſum fuerit eis
ꝙ virtus celeſtis cauſa ſit efficiēs omniū
generationū et corruptionū que fiant in
mundo ſublimari quamqꝫ de hoc multa
in p̄cedentibus audier̄. Quare nō eſt in-
tentio motus celeſt̄ vt generent̄ neqꝫ poſ
ſibile eſt hoc vllo modoꝝ v̄tuti celeſti cuꝫ
animaꝝ humanaꝝ creatio et corporū hu
manoꝝ fabricatio ip̄orūqꝫ ad inuicē con-
iunctaꝝ op̄atiōes ſint. Soli omnipotēti
creatori poſſibiles q̄re per interēptionem
poſitiōis illi⁹ aſtronomice diſſoluit̄ ratio
illa p̄ma eorū. Jn ſequētibus aūt deſtruā
radicitus ⁊ poſitiōꝫ eoꝝ ⁊ ratiōꝫ iſtam et
oſtendā multis vijs reuerſionē iſtoꝝ et re
nouationē nullo modoꝝ eē poſſibilē De
nouitate v̄o huius mūdi ſuperioris ymo
⁊ totius vniuerſi iā ſatiſfactū ē tibi ⁊ acq-
ſita certiudo poſtqꝫ nō eſt vlla relicta tibi
dubitatio. Scd̄e v̄o rationi cuius radix
ē circulatio que videt̄ eſſe in rebus q̄ ſecū
tur motū ſolis. Rn̄deo qꝛ errant de ipſa
circulatōe non eīm eſt circulatō niſi ab eo
dē numero in idip̄m. Non aūt ita ē in re-
bus de q̄bus exempla ponūt. Non eīm ē
ab eadē hyeme ad eādeꝫ reuerſio nec ab
eodem vere ad idip̄m nec ab eadem plu
uia ad pluuiā et ſic de alijs. Que igit̄ iſte
mutationes ſunt ex quibuſdā in alio nu-
mero et ex illis iterū in alia. Dico hoc eſſe
extenſionē ſm̄ rectuꝫ cū in eis ſit inuenire
p̄ncipium ⁊ finē diuerſa numero penitus
ecōtrario aūt ſe habet in circulatiōe. Ter
cie vero rationi quā de virtute renouati-
ua quorundā animalium inducunt ⁊ per
hoc qd̄ eſt in aliquib⁹ p̄tibus vniuerſi ge-
nerabilis et corruptibilis nituntur eam
extendere in vniuerſum illud. Rn̄deo qꝛ
virtus hm̄oi in paucíſſimis eſt partibus.
vniuerſi. Et quia multū diſtat inter reno-
uationem hm̄oi et regenerationē ipſi ve-
ro non ponunt̄ renouatiōes vniuerſi re-
nouationes inqꝫ que ſunt a vetuſtate ſed
regenerationes que ſunt a corruptione et

reſurrectiões que ſunt a morte ꝺ qb⁹ ma
nifeſtū ē ꝙ nec vniuerſo generabili ⁊ cor
ruptibili poſſibile eſt nec aliter parti ipſius
Nulla em̄ ē oīno creatura q̄ poſſit genera-
re ſe vel regenerare poſt corruptionē ſuā
vel reſuſcitare ſe a morte ſua. Ad hoc aūt
ꝙ dicūt quia melior eēt in indiuiduis ge-
nerabilibus v̓tus renouatiua quā gene-
ratiua. R̄ñdeo quia neceſſe ē corrumpi et
mori multa ex generabilibus ꝑpter con-
ſeruationē aliorū. ſicut de frugibus et fru
ctibus manifeſtū eſt et de animalib⁹ om-
nibus quibus alia nutriunt̄ in qbus om
nibus non h̄ʒ locū renouatio ſed magis
regeneratio ⁊ reſuſcitatio. Cōmeſtiōe em̄
hmōi animalia corrumpuntur et moriū-
tur. Similiter ⁊ plante multis modis pe-
reunt ꝑpter cōſeruationē hominū ⁊ quo
rundaʒ alioꝝ animaliū combuſtione ſcʒ
et diſſecatiōe multiplici. Quare vis reno
uatiua hmōi vel non habet locū q̄ntum
ad vtilitatem vniuerſi vel in perniciē cede
ret vniuerſi. ſi eius eēt fortitudinis ⁊ eſum
⁊ alios vſus neceſſitat̄ ab animalib⁹ pro
hiberet. De eo vero ꝙ dicunt quia vtilior
vis hmōi renouatiua qua ⁊ cōſeruarent̄
ſpecies ſimul et indiuidua Jam reſpōſuʒ
eſt per hoc eadem cū ex eis manifeſtū ſit
conſeruationē multoꝝ indiuiduorum de
ſtructionē eſſe ⁊ multoꝝ aliorū indiuidu-
rum melioꝝ atʒ nobilioꝝ et etiā humane
ſpeciei per quā alie ſpecies generabiliū ⁊
corruptibilium create eē videntur. Scito
aūt quia bonitas creatoris non intendit
in conſeruationē ſpeciei humane q̄ntum
ad vitam p̄ſentem tm̄. quēadmodū hoim
hmōi vanitas ſōniauit. ymo intendit eā
transferre in vitam alterā que futura ē p⁹
iſtam que eſt vita beata ⁊ vita glorie vita
qꝫ eterna rectiſſime noīatur. Nec data eſt
ab eodem vis generatiua hmōi ſpeciei in
diuiduis ꝑpter conſeruationē eius hmōi
ymo ꝑpter ipſa indiuidua generata ⁊ ſic
qbus creator optimus ꝑ nominatā glo-
riam intēdit ſingillatim ⁊ ſingulariter q̄n-
tum ē de largitate ineffabili beneficentie
ſue quāq̄ʒ propter cauſas multas ⁊ impe
dimēta multiplicia mſta eoꝝ eā mīme aſ-
ſequuntur. Sicut doceberis in ſequētib⁹
Et attende quia in iſta reſpōſione etiam
quarta ratio diſſoluta eſt. Quinte v̓o ra-
tioni qua nituntur aſtruere eadem oīa
regenerari et ſingulis annis fruges ⁊ fru
ctus ꝓximo precedentis anni eoſdem nu
mero reminiſcere ac reuerti. Reſpondeo
quia intollerabiliter erant ⁊ q̄ falſuʒ im-
poſſibile ſupponunt dicentes. Unumqđ-
qꝫ reſolubiliū in ea ex quibus eſt ſolumo
do poſſe reſolui. licet verum ſit vnumqđ-
qꝫ compoſitum in ea ex quibus eſt imme
diate compoſitum p̄ma ſui reſolutione re
ſolui tamen poſſibile eſt ſecunda ⁊ tercia
et q̄libet alia reſolutione in alia ipſum re
ſolui Uerbi gratia Corpus humanum in
mēbra ex quibus eſt neceſſe eſt prima re-
ſolutione reſolui ſiue diuidi et omne aliđ
totum integrale. Ueruntamē nullatenus
neceſſe eſt corpus humanū in ſemina ma
ris et femine reſolui prima reſolutiōe ſua
neqꝫ forſitan vlla et hoc eſt quoniā virtus
reſoluens vel dat materie reſolubili for-
mam ſibi ſimilem vel preparat ipſam ađ
huiuſmodi formā propter hoc in res non
ſolum alterius ſp̄ei. Sed etiam alterius
ſpeciei generis ſeu diuerſoꝝ generum re-
ſoluuntur plerumqꝫ compoſita. Cū enim
ignis ligna reſoluit in alia reſoluunt̄ q̄ꝫ
ſi illa aqua reſolueret. quēadmodum ſitr
econtrario virtute ignis alia generantur
ex eis q̄ꝫ ſi virtute aque reſoluerentur.
Simil̄r et cum materialis ſiccitas fortis
ea reſoluit generat̄ ex eis putredo pulue-
rulēta. cum vero innaturalis humiditas
ea reſoluit generant̄ ex eis vermes ⁊ qui
choredones vocantur. Manifeſtum
eſt quia neqꝫ ex huiuſmodi pulueribus
neqꝫ ex huiuſmodi vermibus ligna com
poſita ſunt. Sūma aūt huiuſmodi ratio-
cinationis hec eſt quia reſoluens nō ſem
per intendit reſoluere in ea ex quibus fa-
cta ē compoſitio ymo ſepiſſime noua ge-
nerare et inſuper preter intētionē reſoluē-
tis generantur noua ſicut vides in propo
ſito exemplo. Non enim innaturalis
humiditas generationē vermium. Sed
alia virtus ſe ingerit que preparatam ad
hoc materiā inueniens v̓mes ex ea gignit
Sexte v̓o rationi r̄ñdeo quia generatiōʒ
habēt vltimā indiuidua humane ſpeciei
in vltima generatiōe ſua quā generatiōʒ
et reſurrectionē lex chriſtianoꝝ nominat
ſtabilentur fixione perpetua ita ꝙ mors
non erit amplius apud ea neqꝫ etiam ali-
bi. De indiuiduis vero aliarum ſpecierū
animaliuʒ nec doctrina eorum nec ph̄ia
determinat quicq̄ꝫ. Uerum mihi ſimile ē
vt ea que ꝑpter eſum vel propter alium
vſum hominū et creantur et ſunt ceſſare

debeant ceſſante cauſa ipſorum. Uita em̄
illa hominū impoſſibile ē vt indigeat hu-
iuſmodi adiutorijs tunc ceſſabit etiā cur
ſus generationis ꝛ ipſa vis generatiua ceſ
ſabit in hominibus. Non em̄ erit neceſſa
rium vt per eā conſeruetur humana ſpēs
cum immortalitate firmiſſima ex tunc cō
ſeruanda indiuidua quorum conſeruati-
one manifeſtum ē ſpeciē conſ'uari. Qua
propter dico limitatā eſſe vim generatiuā
ſic in ſingul' hoīb᷒ Sic et ī vniuerſitate eo
rum et ꝑpter hoc determinatum eſſe nu-
merum indiuiduoꝝ humane ſpeciei eoq̄ꝫ
completo conſumandā eſſe et finiendā
generationem hominū ita vt nullus vlte
rius generetur. Debes autē reminiſci q̄a
in vita poſtq̄ꝫ futura eſt eorum que didici
ſti in deſtructiōe erroris qui continetur in
lege ſarracenoꝝ. Ibi enim patefeci tibi
ꝓbationib᷒ certiſſimis ceſſare omino ex
neceſſitate in alterius vite felicicitate vim
generatiuam ꝛ quantum ad fructum pro
lis et quantū ad voluptatem et quia feli-
citas illa delicias eſcarum ꝛ pati poteſt q̄
re nec extendetur in infinitum generatio
nec ad ſuum recurret iniciū vt naſcantur
ꝛ regenerant' iterum p̄mi homines.

Nota totuꝫ copulū contra ponentes
magnum annum

p Oſtq̄ꝫ autem reſponſum ē ratio-
nibus erroneoꝝ hmōi conueniēs
eſt vt adducam tibi ꝓbationes ꝑ
q̄s acquirat' tibi certitudo veritatis in re
bus tam longe vt videtur a cōſuetudine
hominū et inuentu cauſa difficilibus taꝫ
neceſſarijs vere ac nobilis philozophie ꝑ
ſcrutationē intendentibus et hoc faciam
ſi deus voluerit. Dico igitur in p̄mis q̄a
iſta iteratio ſiue circulatio quam ponunt
in primis ſuperuacua omnino ē et inutil'.
Si enim non fluit in finem aliquē qui ſit
poſt eum. hoc eſt in ſtatum nobiliorē. ſed
fluit ſolummodo nec iteruꝫ fluat fluit ex
neceſſitate ſine cauſa cum ipſa ſibi eē cau
ſa non poſſit. Quapropter inutiliter ꝛ ſu-
peruacue Amplius. ſi idem per omnia
eſt curſus eius qui eſt et recurſus quem ꝛ
ipſi ponūt et nullum meliorem recurſus
eiuſdem q̄ꝫ curſus et omino nihil addēs
vel ipſi eē vel bonitati eiuſdem. Inutilis
igr̄ eſt omni modo repetitio ipſius quem-
admodum vides de orōnibus repetitis
et nugatorijs. Uñ et nugationem ꝛ incō-
ueniens etiam ipſi ſophiſte reputant.

Amp̄. ſm eos creator eſt ſicut ſtultiſſim᷒
edificator qui totū qđ edificauit dſtruit ꝛ
poſtmodum reedificauit idipm̄ et hoc in
finicies et nec melius ꝛ nec pulchrius nec
ſtabilius et omnino nihil addēs vel opa
tioni vel modo. quis enim non reputaret
hmōi edificatorem ſtultiſſimū. ſic autem
eſt ſm eos et de creatore ſapientiſſimo et
optimo q̄ quicq̄d edificat per generatiōꝫ
in rebus hmōi deſtruit per corruptioneꝫ
et poſtmodū reedificat per generationeꝫ
per omnem modum rediens in idipm̄. q̄
igitur hmōi ſtulticia nec in operatorib᷒
hominibus inueniri poteſt quantofortiꝰ
creator ſapientiſſimus incōparabiliter lō
gius erit ab ea. Pone igr̄ q̄ ipſe ſcl'm vnū
prenoīati temporis edificet abſq̄ꝫ vlla ad
ditione vt dixi. Indubitāter eſt ponere il
lum ſtultiſſimū edificatorem ꝛ inſaniſſi-
mum operatorem. Amp̄. ſm hunc mo
dum vltime generatiōis homines vel ge
nerabunt vel non generabunt. Si nō ge
rabunt ſtabit igitur in illis curſus genera
tionis abſq̄ꝫ extenſiōe et recuruatiōe. Iā
autē poſuerūt ꝯtrariū. Si āt generabunt
aut igr̄ generabūt ꝓrio p̄cedētes ſe hoc ē
patres ſuos et matres et illos vel viuos
vel mortuos quoꝝ vtrunq̄ꝫ impoſſibile.
Uiuos em̄ generari impoſſibile manife-
ſtum eſt cū iam generati ſint ꝛ in hoc per
maneant. Mortuos autē regenerare vel
reſuſcitare opus nature non pōt eſſe.
Amp̄. ſi generent parētes ſuos. hoc eſt pa
tres et matres erit igr̄ vnuſquiſq̄ꝫ eorum
pater aut mater alicuiꝰ ex parentib᷒ ſuis
quare erit vnuſquiſq̄ꝫ auus ſuijpſius. Ma
ius autē inconueniens ē ſi generent anti-
quiores ſe q̄ꝫ ſint ipſi parentes eorum ꝛ ꝓ-
pter hoc longe maius inconueniēs eſt ſi
auuos et iterum ꝓauos et ita donec ve-
niatur ad p̄mitiuos. Maximū autem in-
conueniēs eſt in hijs dicere q̄ generēt ꝓ
genitores ſuos p̄cedentes eos multis mi
tibus generationū ꝛ tanto maius incon-
ueniens q̄nto pluribus. Amp̄. iſti er-
ronei non effugiunt circulū cauſarum in
eodē genere cauſaꝝ. Pater em̄ eſt cauſa
filij efficiens ꝛ auus cauſa patris ſimiliter
efficiens et generaliter generās generati
q̄re ſi circulentur generatiōes ꝛ circulabū
tur ꝛ cauſe. Iam aūt deſtructa eſt ꝑ me in
p̄mo tractatu totius p̄mi ſapialis ac diui
nalis magiſterij. q̄ eſt de p̄mo principio
circulatio iſta cauſaꝝ ꝛ infinitas. Amp̄.

R ꝓpter hoc recipiant iſte generationes ⁊ corruptiones quia recipiet motus celeſtis anno hmōi completo ⁊ reuertent̄ eedem. Reuertent̄ igr̄ diuerſe numero qꝛ motus diuerſus numero. Idēptitas vo ſm̄ ſpecieꝫ nō eſt cauſa ydēptitatis ſm̄ numerum alioqn omnia que ſpē eadē ſunt erunt ⁊ numero eadē. Qꝫ ſi dixerit motꝰ non eē diuerſos numero qm̄ ab eiſdē ſcꝫ inicijs et per eadē eoſdem ſcꝫ circulos et ad finem ſcꝫ eundē ſeqtur ex neceſſitae vt celi ſtellati vł ſupioris nō ſit infinita reuolutio numero ⁊ ꝙ eiꝰ hodierna reſolutio ſit eadē que craſtina ⁊ ſic de alijs Simil'r ſe habet de reuolutiōe ſolis ⁊ lune ⁊ eodēmodo de anno qm̄ non erit niſi vnus annꝰ ſꝫ repetitus. Quapropter ſequetur ⁊ de die ꝙ non ſit niſi vnus ipi autē iam poſuerūt trigintaſex milia annoꝝ vel amplius ꝯtineri in anno mundano ſeu vtente. Ex hijs autē ſequitur eandeꝫ diem eſſe nubiloſaꝫ et ſerenā ⁊ alia innumerabilia hmōi ⁊ annū non habere partes niſi horas cū annus non cōtineat niſi diē vnum Sequitur ex hoc reſurrectio dierū poſtꝙ preterierūt et horarum. Simil'r et motuum horum autē omniū facilis eſt deſtructio. Ut eñ redeat tempꝰ idē numero qȯ abijt non eſt ponere in die qn neceſſe ſit ponere ī hora vnaqꝫ. Si eñ dies reuertitur tota et vnaqueꝫ illius hora quare qm̄ iſta reuerſio circularis per naturam ē in motu ⁊ in tp̄e cum eiuſdem ꝓſus nature ſit tempus cū vnaqueqꝫ partiū ſuaꝝ erit ſimil'r reuerſio nō in vnaquaqꝫ horaꝝ ſꝫ eē in vnaqꝫ partiū cuiuſcunqꝫ illaꝝ q̄re nec illam horā continget preterire nec partem ipius aliquā. Si eñ preteriret ps aliqua medietas eius vel reuerteret̄ poſt p̄teritionem ſuā vel non reuerteret̄. Si reuerteret̄ g° nō eēt alia medietas illiꝰ. ſed eadē repetita et eodēmodo ſe hr̄et de medietate ipius repetite ⁊ ita ī infinitū. Quare impoſſibile eēt aliqd de tp̄e p̄terire impoſſibile eēt p̄tē aliquā tp̄s hr̄e. Iſta igit̄ opinio deſtruit tp̄us. Quapropter ⁊ motū. Amp̄. ſi melior eēt generatio anni ſeq̄ntis mundani ꝙ p̄cedentis. Ueriſimile eſt vt ⁊ tercij anni ꝙ ſecundi q̄re finem haberēt iſte generatiōes. cū ex nulla creatura diſtet ī infinitū ab optimo ſtatu ſuo Manifeſtū eſt quia ꝑ meliorationes finitas ꝑueniet ad illud hoc autē eſt finis vnuſcuiuſqꝫ nature vicꝫ vt ſit optimo ſtatu ſuo quare ſi ſecula illuc peruētura ſint quieſcent ibidē naturaliter Completa eñ intentione nature ⁊ acquiſitio fine quē intendit impoſſibile ē quin moueret vlteriꝰ Si eñ moueret vlterius moueret duobꝰ motibus contrarijs vicꝫ ad finē ⁊ a fine ꝙ eſt dicere ad optimū ſui ſtatum ⁊ perfectionem ⁊ ab ipſo. Qꝫ ſi dixerit quia ꝓpter inſtabilitatē ſuam id eſt defectibilitatē ſuam ſecula non poſſunt ſtare in aliquo ſtatu aut intelligit ꝙ defectibilitas moueat ipa aut intelligit ꝙ aliud. Dico igr̄ qȯ ſermo iſte defectibilitatꝫ erroneus ē. Si eñ defectibilitas moueret ea nō moueret ea niſi ad non eē non eſſe autem nō eſt finis quē aliqua natura intendat vel querat qꝛ nec aliquid eſt ipꝫ non eſſe. Preterea nulla natura intendit in deſtructionē ꝓprij ſubiecti. Si vero intellexit qa ꝓpter defectibilitatē ſuam paciunt̄ violentiā alicuius vel agentiū aliquoꝝ que vel deſtruūt illa vel tranſmutāt in alia ſecula erūt igit̄ ꝯtraria illis cum nō agant niſi contraria inuicem ⁊ hꝫ iſte ſermo inuolutiōes multas et dubietates et ꝓſecutio eius ꝓlixitatē vicꝫ an ipſa ſecula ſe deſtruūt an vnū aliud ſicut manifeſtū eſt generatiōes florum in vegetabilibꝰ ⁊ cadere eos per ſucceſſiones fructuū fructus vero deſtrui eſu hominū vel alioꝝ animaliū. Sil'r et aīalia multa pereūt mutua inuicē deuoratione. Amp̄. innumera pereūt peſte famē clade hoīes vero morbis gladijs ⁊ alijs modis pene innumerꝫ. De pluuijs vero niuibus grandinibꝰ ⁊ alijs generalibus et corruptibilibus. Manifeſtū eſt quibus mōis et qualiter deſtruant̄ et qualiter generent̄. Manifeſtū eſt igr̄ qꝛ ſm̄ opinionē iſtoꝝ oīa reſurgūt vicꝫ ⁊ niues et pluuie et cetera oīa que p̄noīata ſunt ⁊ qȯ ſeculū vnumqȯqꝫ in generabilibꝰ et corruptibilibus ſuis deſtruit ſe qꝛ quedā partes ad inuicē ſe deſtruunt ⁊ verum eſt Item qȯ quedam ſe inuicē generent ſicut animalia ex ſe inuicem generant̄ Quare manifeſtum ē ꝙ ſecula rerū generabiliuꝫ ſe inuicem deſtruūt ⁊ ſe inuicem cōſeruāt predictis mōis. Uerum nō eſt in natura vel virtute alicuius eorū vt ſemetipm̄ reducat ad ſtatum ſuū primitiuū. Iam aūt patefactum eſt tibi quia nec hoc habet vꝫtus celeſtis quoniam non intēdit in particularia determinate ⁊ p̄ticulariter. Nec etiam aliquis operatur hoc modo inten-

dit preter ſolum creatorem benedictum q
videt vnumqđq; particulariū futurorum
queadmodum vnumquodq; preſentiuʒ
ſicut alibi didiciſti. Alij auteʒ operatiões
exceptis ſubſtantijs abſtractis nihil videt
de particularibus futuris que operaturi
ſunt ſicut manifeſtū eſt tibi. ꝙ pater ſocra
tis non intendebat generare ſocrateʒ ſin
gulariter et determinate. Similr̃ nec edifi
cator non intendit iſtam domū edificare
ẜm diuiduum vagū vt Ariſtotilis ait Sic
nec ſoluʒ intendit generationē huius nu-
mero floris aut hm̃oi pomi ⁊ adhūc mo-
dum ſe habet de alijs operatorib⁹ Qua-
re manifeſtum ē ꝙ virtus celeſtis non eſt
determinate intendēs in generationē ho
minum vel quorūcunq; animalium et ꝓ
pter hoc nec in generationē hanc vel ſecu
li hm̃oi. Amp̄. virtus que intendit ge-
nerationes ſeculoꝝ ⁊ efficit eas aut inten
dit eſſe particulariū generatoꝝ ꝓpter eſſe
eorum aut intendit illud ꝓpter conſerua
tionem ſeculoꝝ. Q. ſi intēdit eſſe particu-
larium ꝓpter hoc vt ipſa ſint. Non inten
dit igitur deſtructionē illorum. quare de-
ſtractio eorum ē a caſu quantū ad inten-
tionem ipſius cum ſit ꝑter ilium ⁊ inſuper
cū intendit eē eorum ex neceſſitate quan-
tum in ip̄o eſt vt ꝓhibens non eē eorum
quapropter et deſtructionē. Q. ſi dixerit
q; reuera intendit eē eoꝝ. ſ. ꝓut conuenit
et patitur natura eoꝝ natura vero eorum
id eſt naturalis infirmitas non patitur ea
eē niſi ad modicum ſicut dicit Ariſtoteles
ꝙ ſingularia minime eſſe poterāt ꝓpt̃ lō
ge a ꝑncipio diſtare Intentio igr̃ iſti⁹ ho
minis eſt ꝙ intendit eſſe hm̃oi particula
rium ad breue ⁊ modicū quia vero non ē
minus malum non eē q̄ꝫ ſit bonum eſſe
quia non minus nocet q̄ꝫ illud proſit ⁊ in
ſuper ipſum non eſſe maius eſt cum in-
tendatur in trigintaſex milia annorum
ip̄m vero eſſe ad plus in paucos annos
quō operatur tam modicū bonum ⁊ nō
ꝓhibet tanto maius malum Ampli⁹
vel erit reſurrectio mortuoꝝ hominū vni
uerſalis vel non erit. Si erit Impoſſibile
autem eſt vt corpora hominū ſint nume-
ro infinita ſicut alibi didiciſti. Non erunt
autem plures anime q̄ꝫ corpora aut ecō-
uerſo. Erunt anime finite numero. Com-
pleto igitur illo numero ſtabit creatio ea
rum ⁊ ꝓpter hoc generatio hominū. Si
vero non erit reſurrectio hominū et gene

ratio humanoꝝ corporū erunt igitur aīe
ocioſe ꝑpetuo ẜm vires ſuas per q̄s ope-
rantur in corꝑe ⁊ ita pene ſuperuacue et
ꝓrſus inutiles erunt vires ille cū non ſint
vtiles niſi ad valde modicū vicʒ ad breue
illō t̄pis q̊ anime ſunt in corꝑib⁹ ꝙ eſt q̄-
ſi nihil ad compationē perpetue ocioſita
tis in qua erunt cū anime ſolute erunt a
corporibus ſuis q̄re modis omnib⁹ neceſ
ſe eſt ſtare creationē animaꝝ ⁊ generatio
nem hominū ⁊ ꝓpter hoc omnē genera-
tioneʒ que ē ꝓpter illam niſi forſitan alia
appeteret vtilitas aliaꝝ generationū.

Amp̄. ſi circulus eēt in generatiōib⁹ ⁊
ſeculis ita vt eadē omnia reuerterent̃ ea-
dem in q̄ꝫ numero fieret ex neceſſitate re-
ſurrectio ⁊ generatio omniū non ſolū ge
nerabiliū ſubſtantiarū ⁊ corruptibiliū ſʒ
omniū accidentiū ip̄oꝝ hoc eſt oīm q̄nti
tatum ⁊ qualitatū hoc autem ē inconue-
niens ꝙ nemo adhuc dicere auſus eſt
vicʒ vt eedem oēs ſubſtantie eadēq; oīa
accidentia numero reuertant̃. Tūc enim
⁊ ip̄a eadem mors reſurgeret ⁊ eedē cor-
ruptiōes generent̃ hoc aūt fieri non poſ-
ſet per vim generatiuā quā diximus cu m
manifeſtū ſit rerū innumerabiles omino
non habere illā. Per hanc etiaʒ viam ne-
ceſſe habēt cōfiteri eaſdē aquas numero
ſingulis annis reuerti per alueos fluuio-
rum q̄re nec ſtillam vnā aquarum poſſe
vllo mō vel retineri vel alit̃ impediri qn
regeneret̃ et reuertat̃ in anno ſeq̄nti. Ne
mo āt dubitari poteſt qn per multos an-
nos aliq̄d aque ſaluari poſſet in vaſe vi-
treo vel alteriuſmōi. Quare impoſſibile
ē fieri renouatiōes omniū aquarum ſin-
gulis annis. Amp̄. ẜm hoc eoſdeʒ pa
nes comederem⁹ eaſdē aquas biberem⁹
eadem vina biberem⁹ ſingulis annis Et
de alijs quibus ad eſum vtimur ſimilr̃ ſe
hr̃e opteret hijdē etiam capilli renaſcerē-
tur in nobis. Que oīa etiaʒ manifeſtū eſt
eē impoſſibilia. Cū manifeſtū ſit capillos
ō tātos ẜuari poſſe donec in eadē magni
tudine ſint alij generati Q. ſi dixerit quia
non de ꝑtibus capilloꝝ ſed de totalitate
intelligendū eſt totū vicʒ quia cuʒ capilli
vel pili ad eaʒ magnitudinē ꝑuenerint vt
vltra in eo cuius ſunt partes creſcere non
debeāt tunc regenerabūt̃ ⁊ non an̄. Et eo
dēmodo ſe hʒ de pilis lana cornib⁹ et de
alijs ſupfluitatib⁹ animaliū. Sermo iſte
multis modis apparet eē erroneus. Pri-

mum qa vel erit finis vniuerſalis omniū
hmōi quēadmodū ꝛ ipi ponūt reiceptioꝫ
vniuerſalē aut deducet paulatim vnūqḋ
qꝫ ad finē ſuum. Qꝛ ſi fuerit finis vniuer-
ſalis oīm ꝛ poſtmodū ſtatim reinceptio
neceſſe ē vt fiat hoc altero duoꝝ modoꝝ
vicꝫ vt ſubito vel per ſucceſſiōes ſicut facte
fuerunt ipē regenerationes. Qꝛ ſi ſubito
habebunt igit ꝛ ancipitres ꝛ aqle ꝛ alie
aues que renouāt plumas ſuas tot paria
plumaꝝ ſimul quot mutationes habuerīt
ipaꝝ. Simil'r ꝛ cerui tot paria cornuū quot
mutatiōes ipſorū fecerūt. Simil'r ꝛ equi
habebunt vngulas cū omnibꝰ detrunca-
tionibꝰ que eis facte ſunt tāta multitudi-
ne ꝛ freqntia ferrationuꝫ. Simil'r ꝛ oues
cū omnibus velleribus que tot tonſiōibꝰ
ammiſerūt reparabunt. Et oēs tyri cum
omnibus pellibus q̄s tot renouatiōibus
depoſuerūt ipi vo hoīes cū duobus pari
bus dentiū ꝛ cum ridiculoſa ac deformiſ
ſima immenſitatē vnguinū quare mani-
feſtū eſt impoſſibile eē vt ammiſſe ſupflui
tates ſic vicꝫ ſucceſſiue ꝛ p partes ꝯſum-
pte ſiue corrupte ſimul reſtituāt eis quoꝝ
fuerūt. Manifeſtū autē eſt hoc in fo-
lijs floribus ꝛ fructibꝰ arboꝝ. ſil'r ꝛ in frō
dibꝰ arboꝝ. Quare frōdes ſepe reſcindū
tur q̄les ſunt ſalices ꝛ vites ꝛ ſilue cedri-
ue. In hūs aūt manifeſtū eſt oēs pnoia-
tas ſupfluitates ſimul eē non eē poſſibile
Qꝛ ſi dixerit q: non ſimul fiet iſta renoua
tio ſed ſucceſſiue ꝛ p partes ꝛ eodē ordine
quo fluxerūt p corruptiōꝫ generabilia re
uertent vt iterū fluāt. tūc reddit raciocina
tio in idipm qꝫ pus vicꝫ vt q modo nepo
tes ſunt in cēteſima vel ampliorꝛ nūeri ge
neratione nepotes in quā ꝓgenitoꝝ ſuo-
rum fient viceuerſa ipi ꝓgenitores illoꝝ
in non minoris numeri generatiōes Acci
dit etiā aliud impoſſibile ſm hoc. q: vel in
iſta regeneratiōe erunt oēs hoīes infan-
tuli. Similr ꝛ oēs mulieres vel erit ſicut
modo ē. Si oēs infantuli ergo ſine patri
bus ꝛ matribꝰ ex qbus ergo nati ſunt et
a quibus geniti, hec igr via manifeſte im
poſſibilis ē nec eſſet renouatio iſta. ſꝫ po-
tius quantū ad hoīes vniuerſalis corru-
ptio atqꝫ mortificatio. puuli eñ ſtatim qꝫ
nati ꝛ geniti nec p diem viuere poſſent ſi-
ne matribus vel nutricibus. Si vero tūc
erūt illis patres ꝛ matres ꝛ nutrices ſicut
ꝛ modo. Manifeſtū igitur ē non eſſe
generationē vniuerſi generabilis atꝫ cor-
ruptibilis aut forſitā ōlirare velint qꝫ iſte
ſtatus qui modo ē. eius eſt. ſtatus quem
ſomniāt generationis. Amp̄. Accidit
in pluribus generabiliū ꝛ corruptibilium
qꝫ pticulatim ꝛ nō in vno loco corrumpū
tur. Qualiter igr intelligunt regeneratio
nem huius fieri ꝛ conuenire materijs de
tam diuerſis ꝛ tam remotis locis vt vnaꝫ
virtutē agentem eē que agat ſimul in to-
talitatem materie diſperſe ſic ab vno eñ
agente neceſſe ē vnumqḋ qꝫ generabilium
generari. Qꝛ ſi dixerint qa creatoris quā
conſtat eſſe potētiſſimā fiat renouatio iſta
et non virtute nature neqꝫ virtute alicuꝰ
agentis per naturā. In hoc iam declināt
ab errore iſto ꝛ incipiunt appropinquare
veritati. Uerum cōtrarij ſunt ſibijpis cuꝫ
pauloante adieciſſēt quia circulatio mū-
di ſuperioris cauſa ē circulatiōis mundi
inferioris de qua agitur. Amp̄. accidit
eis. Annū iſtum hoc eſt reuerſiōis ꝛ repa
tionis quā ponūt nō potius incepiſſe ab
inicijs motum ſtellarū ꝛ illuminarium et
ipſius ſpere ſtellarū fixarum q̄ꝫ ab alijs q
buſcunqꝫ punctis vel terminis motuū eo
rundem ab iſto eñ nunc incipit ſtatus q
dam rerum generabiliū ꝛ corruptibiliuꝫ
qui terminabitur in vltimo nunc triginta
ſextamiliū annoꝝ qui ab iſto nūc incipi-
unt. Et ad hunc modū eſt videre de quo
libet nūc ſi quia ab ipō incipit tpus trigin
taſexta milium annoꝝ. Quare ſimil'r eſt
ſtatus ſiue ſeculum generationū et corru-
ptionum ꝛ aliarū mutationū que future
ſunt in totalitate tpis illius ꝛ ſimiliter re-
nouatio futura in vltimo temporis illius
In quolibet igitur nunc incipit annus v-
tens qui eſt annus fluxus generabilium
ꝛ corruptibiliū et renouationis atꝫ reuer
ſionis ipſarum. De hoc autē qḋ nonnul-
los mouiſſe videri poteſt ex philoſophis
ꝛ adhuc mouere videtur multos ex vul-
garibus hominibus ꝛ alijs animalibus
virtutē generatiuā pmanere ꝛ operari ge
nerationem donec appropinquet finis vi
te eorum eandem pſeuerantiā virtutis ge
neratiue ꝛ generationis vident in terris ꝛ
aquis nec apparet vllus defectus vel de-
bilitatio vel hinc vel inde. Quia igit vis
generatiua et operatio eius cauſa ē conti
nuitatis ꝛ perſeuerantie rerum generabi
lium ꝛ corruptibiliū neceſſe eſt perſeuera-

re⁊ per henniē eſſe generationē ⁊ corrupti
onem in illis. Quare ſtatum generatōis
et corruptionis phennem eſſe eis viſum
eſt nec vnq̄ʒ habiturum eē finem In reb⁹
enim pſeuerantib⁹ in eē neceſſe eſt defe
ctuʒ ⁊ defectibilitatē apparere ⁊ etiā in cau
ſis earum. Nos autē ayunt videmus cō-
cupiſcentias viroꝝ etiam mulieres ⁊ ecō-
uerſo non minores eē in filijs ⁊ filiabus
quā in parentibus fuerint ſolicitudines
generandi et nutriendi nubendi ⁊ nuptu
tradendi. Eodēmodo ſe habet de agrico
lationibus ⁊ vegetatiōibus et nauigatio
nibus et alijs hmōi vite accionib⁹. quare
inquīt ſic ē modo ⁊ ita ſp erit p⁹q̄ʒ enim ne
q̄ʒ apō cauſas neqʒ apuđ defectus īuenit
defcūs neqʒ debilitas neqʒ laſſitudo necē
ē pſeuerare ⁊ ex eq pſeuerare inq̄ʒ pſeuerā
tia hui⁹ hoc ē vniuerſalitatē et ſucceſſiōis
Hec autē raciocinatio debilis eſt et eſt ſer
mo iſte hominū qui naturam ſolam po-
ſuiſſe videntur et gubernationē dei altiſſi
mi cui totaliter ſeruit natura penit⁹ igno-
raſſe. Sicut em̄ equus validiſſimus quā-
diu ei vires ſuppetūt ſeſſorem ptat motu
vno et equali. Ueruntamē in voluntate
ſeſſoris eſt motū eius vel omnino ſiſtere
vel accelerare vel aliter moderari ſʒ apō
equuʒ nec laſſitudo nec debilitas aliqua
ſit nec noua virt⁹ ei accreſcit. Sed creato
ris virtus dominantiſſima curſus hmōi
naturaliter ſit ſiſtere oīno cū noluerit et
accelerare ⁊ retardare abſqʒ laſſitudine ⁊
debilitate earū poteſt ꝑ beneplacito ſuo
laſſatis etiā et ex debilitatis naturis vires
et nouas dare et veteres cōfortare ⁊ ſicut
molendinarius fluxuʒ aque vel ſiſtit vel
auertit vel liberū dimittit ꝓut vult. Silr̄
ſiſtit eundē et retinet etiam ipm̄ cum vult
facit inundare copioſius. Non eſt igr̄ in
poteſtate nature vt fluat vel vt magis vel
minus fluat vel etiam vt ſtet fluxus eius
ſed in ſola poteſtate creatoris regentē em̄
ſapientia ſua cuius non ē enarratio et po
tentia ſua imperioſiſſima moderantis eā
dem hec eſt veritas quā aperte viderunt
⁊ ſcripſerunt ꝓphete illuminati ſplendo-
re qui vocatur ꝓphetia. Hanc etiam co-
gnouerunt et ſcpſerunt ſapientes chriſtia
norum eiuſqʒ crudelitatem gentis ſue cōi
cati doctrinis ſuis et exhortationibus nō
tanq̄ʒ veram tantuʒ ſed tanq̄ʒ ſalutarem
et creatori placitam firmare ſolicite ſtudu

erunt. Attribuunt ergo philozophis cau
ſis naturalibus in aliquib⁹ vltra quā om
nis competeret. Sicut per me alibi didici-
ſti. Fortaſſis autem aliquid veritatis ſub
eſt ſermoni auicenne licet habeat contra
dictionem multā et fortem. Sermo auteʒ
ipſius eſt quem dixit de duabus naturis
videlicet vniuerſali et particulari. Intelli
go inquit per naturam particularē virtu-
tem propriaʒ regiminis vnius indiuidui
videlicet regitiuam vnius indiuidui et in
telligo per naturam vniuerſaleʒ virtutem
infuſam in ſubſtantias celorū quaſi vnā
rem et gubernantē vniuerſitatem genera
tionuʒ et adiecit quia motus qui intendit
in infinitū eſt vnus per continuationē et
intellexit per infinitū durabilitatem in ter
minatam ipſius motus celeſtis quā gene
rationum inmundo ſublimari et in hoc
errauit. quia ſi verum ē quod intellexit de
natura vniuerſali ex neceſſitate eſſet inten
tio ipſius hoc eſt nature vniuerſalis con-
tra ordinem et beneplacitū creatoris quē
dico poſuiſſe terminū generationuʒ ſicut
ſcies in ſequentibus. Manifeſtū eti-
am eſt tibi quoniā intentio nature vniuer
ſalis q̄ʒ ponit in infinitū durabilitatis taʒ
motus celeſtis quā generationū non po-
teſt eſſe niſi altero duoꝝ modorum hoc ē
vel particularis vel vniuerſalis et intelli-
go intentionem particularē in infinite du
rabilitatis vnius indiuidui et vnius mo-
tus vel vnius generationis. Hec autē in-
tentio non ſolum fruſtra eſt ſed etiam im
poſſibilis cū impoſſibile ſit ad huiuſmodi
indiuiduoꝝ ſm intentionē ipſius durare
in infinitū Non em̄ de celeſtib⁹ indiuidu
is ſed de ſolis ſublimaribus loquit. Si-
vero vniuerſalis eſt iſta intentio non ſo-
lum impoſſibilis videtur ſed etiam ridicu
loſa ⁊ hoc ē qm̄ non intendit generatiōis
durabilitatē infinitā. Uirtus illa quā dr̄
naturam vniuerſalē. neceſſe eſt vt intēdat
ſimul durabilitatē corruptionis infinitā.
Quapropter erit intentio hec non ſolū vt
generentur indiuidua infinita ſublima-
ria et infinitū ſed etiam vt corrumpantur
Similiter quare erit intentio hec natura
lis ad cōtraria et intendet hec natura nō
ſolū generare ſʒ etiā corrumpe et deſtrue
re q̄ generauit. Hoc aūt non videt eē poſ
ſibile vt natura vna et eadē ꝯtraria inten
dat. Ridiculoſa etiā eſt qm̄ intentio edifi-

candi ⁊ deſtruēdi vnam ⁊ eādē domū in
edificatore ridiculoſa ē. Et q edificat do-
mū vnam ⁊ edificādo deſtruit.ꝑ inde eſt.
ac ſi eam nō edificaret. Q̄ ſi dixerit ꝙ du
rant per partem aliquā tp̄is indiuidua ge
nerabilia et corruptibilia vicȝ tēpore vite
ea que viuunt ⁊ ſic vnumqdqȝ aliorum.

Manifeſtū eſt tibi quia vita ipa non
durat nec ꝑmanet. Quare recipiēdo vitā
ammittunt eā ⁊ ꝯſequēter viuēdo moriū
tur ⁊ moriendo viuūt. De hoc etiā ꝙ dixi
quia virtus hmōi intendit in infinitū vi-
detur ꝙ eomodo poſſet dixiſſe qđ ſimili-
ter intendit in nihilū quoniam quēadmo
dum intendit in eē per generationē conti
nuam. Sic intēdit in non eē per corrupti-
onem continuā. quapropter in nihilum.
De eo vero ꝙ dixit virtutem hmōi infu-
ſam in ſubſtantias celorū. Scito ꝙ habȝ
dubietatem ⁊ inuolutionē multam. Pri-
mum de hoc ꝙ dixit virtutē ac ſi intelli-
geret vnam ꝟtutem eē in ſubſtantijs om
nium celoꝝ. Tu autē ſcis quia nec vna q̄-
litas nec anima vna infuſa pōt eē in ſub-
ſtantijs omniū celorum. Etiā ſm ſenten-
tiam ipius cū ipſemet poſuerit ⁊ ſe decla-
raſſe crediderit in libro ſuo quē ſcͥpſit de
aīa ꝙ vnicuiqȝ corpori aīato eſt aīa ꝓpa
⁊ nulla eadē multiſ ⁊ de q̄litatibꝰ atȝ alijs
accidētibus nec tibi nec alij dubiū qn ap
propāte ſint ſigillatim ſuis ſubiectiſ. Sub
ſtantiā vero ſeparatā non intellexit ꝟtutē
infuſam in ſubſtātias celoꝝ. Cū infuſio et
ſeparatio ꝯtraria ſint. Si ꝟo intellexit ꝟ
tutem iſtā ipſam eēntiā creatoris ⁊ intelle
xit eā infuſam in ſubſtantijs celoꝝ qm̄ in
illis ē vt in vnaq̄qȝ eaꝝ non quēadmodū
ſenſit abubacer ſarracenꝰ q dixit in expo
ſitione auditus Ariſ. ꝙ deus erat ſpūs ce
li appropinquit vt cūqȝ ad veritatē ⁊ hoc
didiciſti in ꝑmo tractatu magiſterij huiꝰ
vbi te feci ſcire ꝙ creator bn̄dictus ⁊ ſubli
mis in vnaq̄qȝ ſubſtātiaꝝ ē ⁊ ex ipa ꝑſen
tia ē vnicuiqȝ eaꝝ quicqd boni hȝ. Omne
em̄ bonū ois ꝟtus ois pulchritudo velꝰ
quedā redūdātia ē ꝑmi ⁊ vniuerſalis fon
tis. Q̄ ſi de hac ꝟtute intellexit auicenne
ſmonē predictū ꝓpter qđ dixit eā infuſaȝ
eē in ſubſtātijs celoꝝ cū in alijs ſubſtātijs
ſit eē infuſa ñ dubitet. Nō minorē quoqȝ
dubietatē aut inuolutionē hȝ ꝙ ſubiūxit
in ſermone ſuo vicȝ tanqȝ vnā rem. Utrū
enim intellexerit virtutē illam infuſam eē
tanqȝ vnam rem an ipas ſubſtātias celo-
rum eſſe tanqȝ vnaȝ rem. Reuertit eadē
q̄ſtio que prius videlicet cuiuſmōi vnam
rem intellexerit an vnam animā an vnaȝ
qualitatem an vnam ſubſtantiā ſeparatā
ſicut ꝑdixi tibi ⁊ vnūquodqȝ iſtoꝝ impoſ
ſibile eſt ſicut iā audiuiſti. Si ꝟo ipas ſub
ſtātias celoꝝ noluit intelligere tanqȝ vnā
rem. Hec intentio indubitāter ē magis er
ronea Quis em̄ dicat ſubſtātias celorum
eſſe vnā rem tanqȝ vnam rem. Nec minꝰ
erroneū videt ꝙ dixit ꝟtutē illā gubernātē
gubernationū. Cū generatiōes in multiſ
generibus animaliū ⁊ vegetabiliū tot ca
ſibus ⁊ peſtibus expoſitē ſint ⁊ multiſ mo-
dis corruptionibꝰ. quaꝝ pars magna de
celis venire videtur. Qualiter igr̄ guber-
nans eſt generationē virtus illa quā tam
multipliciter deſtruit. Frigus em̄ ſuperflu
um ⁊ calor immoderatꝰ. Similr̄ ſiccitas
⁊ hūiditas deſtruūt multas ex generatio
nibus. Harū autem q̄litatū elementaruȝ
ſupfluitates ⁊ diminutiōes ab hmōi vir-
tute eſſe ipſemet poſuit In generatiōibꝰ
vero hominū eadem accidūt. Q̄ igitur
intellexit generationē philozophus iſte.
Gubernatio nanqȝ ⁊ nauē ōfendit a ꝑicu
lis ⁊ naui ꝓuidet ꝯtra ea. Nec gubernās
aut gubernator nauis dr̄ q eā ſciēter mit-
tit ſiue immittit in ꝑicula vel naufragioꝝ
vel alia. Si vero ꝟtus illa non inducit pe
ricula gubernationū que ꝑdicta ſūt ymo
preter intentionē eius ⁊ contra voluntatē
eueniunt gubernabilibus nō poteſt dici
gubernans eaꝝ ſimpliciter. Cū pericula
generationū nec minora nec potiora ſint
qȝ profectus ipſarum. Quapropter ⁊ in ꝓ
uide cōmiſſa eſt hmōi gubernatio gene-
rationū vtpote ignare tot ⁊ tantorū peri-
culorum vel infirme dū ea auertere ⁊ eiſ-
dem occurrere non poteſt. Ipa etiam vir
tus hmōi gubernationē iſtā ſuſcepit quā
ſupra prudentiā ſuam ⁊ vires eē ignorare
non potuit niſi et ipa fecerit intollerabili
ignorantia obcecata

Contra originē ꝺ corꝑm anihilatiōe

p Oſtq̄ȝ autem iam patefactus eſt
tibi error iſte quō poſuerit quidā
circularē renouationem genera-
bilium ⁊ corruptibiliū ⁊ reuerſiōes mūdi
ſublimiaꝝ iuxta reuerſiōes celorū ſtellaꝝ
⁊ luminariū ad inicia motuū ſuoꝝ ⁊ de-
clarate ſunt tibi abſurditates ⁊ impoſſibi
lia que ex hmōi errore proueniunt. Con-

ſequens eſt vt alium erroꝛē qui pene ſimi
lis eſt huic incipiā tibi deſtruere et hic eſt
erroꝛ qui impoſitus fuit a quibuſdaꝫ vni
ex pꝛecipuis doctoꝛibus xpianoꝛum ⁊ iſte
fuit ex ſapientibus theologis grecoꝛum
⁊ vocatus fuit oꝛigenes. Apparebit autē
tibi ipſum nullatenus iſtud hoc ſentētia ⁊
aſſertione dixiſſe non ſolum ex ꝟbis ei⁹
ſed etiā ex incredulitate ⁊ impoſſibilitate
erroꝛis quo quattuoꝛ tāte ſapientie ⁊ eru
ditiones innolui pertinaciter finaliterqꝫ
non potuit. Erroꝛ autem hic eſt videlicet
ꝙ tota humana natura reſoluetur in ni-
hilum quantum ad coꝛpoꝛa qm̄ gloꝛifica-
tis animabus vſus copoꝝ non erit neccā-
rius ſm̄ hunc erroꝛem ꝗn potius onero-
ſus et cum ſm̄ opinionē omniū retro phi
loſophātium coꝛpoꝛa non ſint animab⁹
hūanis data niſi vt ſanctificentur et ꝑfici-
antur in eis perfectionibus qbus pꝛepa-
rentur ad felicitateꝫ eternam digne fiant
eadem ad quā ⁊ pꝛopter quā ſolam crea-
te ſūt. quare expleto iſto myniſterio ⁊ ob
tenta iſta vtilitate per ipſa ceſſabit. et eſſe
earum tanqꝫ vlterius inutile et ſuꝑuacu-
um ſed et obtenta felicitate et gloꝛia ani-
maꝝ qꝛ remanebit in aīab⁹ nr̄is natura-
lis mutabilitas ſeꝑabilitas a gloꝛia hu-
iuſmodi tanqꝫ eis aduenticia et acciden-
te fiet immutatio in aīabus nec peccabūt
deſiderantes incoꝛpoꝛari pꝛopter cuiuſ-
modi peccatū expiandum et ſanctificatio
nem animaꝝ perficiendā erit vſus coꝛpo-
rum neceſſarius quapꝛopter fiet regenera
tio coꝛpoꝛum humanoꝛū donec iterū pꝛe
parate ⁊ ſanctificate anime noſtre obtine
ant denuo felicitatē pꝛedictaꝫ a qua iteꝝ
cadentib⁹ reſtituant iterum coꝛꝑa ⁊ hoc
non habeat ineternū. Impoſſibilitas igr̄
iſti⁹ erroꝛis pꝛimū apparet ex eo ꝙ in eo
dicitur quia vſus coꝛpoꝛū non erit neceſ-
ſarius gloꝛificatis animab⁹. Hoc eīm ma
nifeſtū eſt eſſe falſum. In p̄mis qm̄ nec ꝑ
fectam poſſibile eſt eſſe gloꝛiam animaꝝ
ſeoꝛſum a coꝛpoꝛibus quoniā vires qua-
rum operationes ſunt ꝑ coꝛpus remanēt
quaſi extincte naturalis aūt moleſtia ani
marum noſtrarū quā paciuntur ab impe
dimentis huiuſmodi viriū certiſſimū iu-
dicium eſt partem ꝑfectionis ⁊ felicitatis
earū eſſe perfectionē virium huiuſmodi
Amp̄. quid eſt aliud dicere animā be
atam vel gloꝛificatā eſſe amiſſo vſu ſenſu
um ⁊ aliarum viriū quibus operatur per
coꝛpus ꝙ̄ hominē plene beatum gloꝛio-
ſum eē cecum ſurdum et mutū aliiſqꝫ hu-
iuſmodi operationibus coꝛꝑalibus om-
nino ineptum. Ne attendas autem men
daciis et deliramentis quoꝛundā qui ne-
gant animas humanas videre audire et
ceteras operationes que per coꝛpus ſunt
exercere. ſed hominē iuxta verbuꝫ Ariſto
telis dicunt huiuſmodi operatiōes exer-
cere in anima. Cum manifeſtū ſit operati
ones que per inſtrā fuerit ſibi pꝛopꝛie ab
ipſo qui vtitur inſtrumentis et ipſum ꝓ-
pꝛe operationes huiuſmodi operari. Cū
igitur et coꝛpus ipſum humanū totaliter
inſtrumentū ſit anime humane et mem-
bꝛa ſingula ſimiliter neceſſe eſt ipſaꝫ ope
rari operationes que per ea fiunt et eiuſ-
dem eſſe pꝛopꝛias ꝓpꝛieqꝫ de eadem dici
Uidere igitur ⁊ audire ꝓpꝛie operatiōes
ſunt animarum cuius autē actus eiuſdeꝫ
⁊ potētia quare viſus ⁊ auditus ⁊ cetera
hmōi que vires ſunt potentie animarum
humanarū. Quapꝛopter ⁊ oppoſita ea-
rum videlicet cecitas et ſurditas et cetere
p̄uationes huiuſmodi oppoſita eīm ſem-
per et maxime pꝛiuatio ⁊ habitus et circa
idem naturaliter. Manifeſtū autem ē
hoc in p̄uatione ⁊ habitu. De hoc vero ꝙ
dixiſſe dicit quia coꝛpoꝛa humana non
ſunt neceſſaria gloꝛificatis aīabus et pꝛo-
pter hoc ceſſabit eoꝝ eē oīno. Mani-
feſtum eſt ꝙ non ſunt neceſſaria ad eē ea-
rum et adiuuātia ſunt ⁊ impediētia mul-
tum ad ꝯplementū bene eē eaꝝ eſt enim
non nulla pars bene eē earum gloꝛia vi-
rium p̄dictarū qm̄ ſcire te faciam in ſeqn̄-
tibus. Amp̄. ſi delectationes coꝛꝑales
extinguit in animab⁹ humanis omne de
ſiderium delectationū ſpiritualium quā-
tofoꝛtius delectationes felicitatis eterne
que incomparabiliter maioꝛes ſunt extin
guent in animabus noſtris omne deſide
rium delectationū coꝛpoꝛalium. Quare
et deſiderium incoꝛpoꝛandi cū huiuſmo
di deſiderium non ſit niſi pꝛopter delecta
tiones coꝛpoꝛales. Nihil enim habet de
ſiderabile anime humane pꝛo ſtatu pꝛeſen
tis vite niſi delectationes huiuſmodi. Ce
tera enim quecunqꝫ coꝛpoꝛa ſunt in iſta
miſeria moleſta et oneroſa ſunt anima-
bus. Amplius. Amoꝛ eternoꝛum ac
celeſtium gaudioꝛū animas humanas
faſcidiare facit et debilitationes coꝛpoꝛa-
les et quod plus eſt pugnare contra eas

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

et earū deſideria et inſuper eſſe in hmōi
corporib⁹ atq̨ deſiderare diſſolutionē ab-
ipſis ꝓpter innumerabiles moleſtias et
impedimenta que p̄ſtant eiſdem. Quan-
to fortius igr̄ incogitabilis ſuauitatis illa
felicitas non ſolūmodo extinguet in ani
mabus noſtris deſideriū tam moleſte tā
q̨ oneroſe habitatiōis qualis ē ꝓ ſtatu
miſerie iſtius habitatio eaꝝ in corporib⁹
noſtris. Amp̄. Manifeſtū eſt q꞉ deſi-
derium felicitatis illius facit odire aīas
ſctās habitationē corporum noſtroꝝ. licꝫ
permodicū ſit ⁊ iuxta tepidum. Quanto
forti⁹ igitur amor habitatiōis ⁊ glīe cele-
ſtis quo ſupra omnē cogitatum ardebūt
cum eam continebūt non pacietur hmōi
terrene habitatiōis deſideriuꝫ aduenire
glorificatis animab⁹. Amp̄. amore il-
lo in ſuo ardore permanēte impoſſibile ē
amorem contrariū ſeu contrariuꝫ deſide
rium aduenire vel eſſe in animabus bea
tis. Si igitur aduenit neceſſe eſt amorem
illum vel tepeſcere vel frigere. Quare ne-
ceſſe eſt vt hoc fiat vno trium modorum.
vicꝫ in ſacietate vl' faſtidio vel corruptiōe
ꝑuerſitatis que fiat in animabus ipīs. Iā
aūt patefactuꝫ ē tibi alibi q꞉ ⁊ ſi ſacietas ⁊
plenitudo dſiderioꝝ cumlantiſſima apō
felicitatē illam ſic non tamē per eam mi-
nuit aut tepeſcit amor. Quēadmodū cō-
tingit in corꝑalibus delicijs que ardenti
amore ⁊ deſiderio nō habite diliguntur
⁊ appetuntur. Sua ꝟo ſacietate amorem
ſui minuunt et extinguunt. Ibi autem im
poſſibile eſt ſic ſe habere multis de cauſis
Primū quia ſuauitas p̄me bonitatis nō
eēt prima aut perfecta ex omnibus mōis
ſuis ſi hoc mō ſaciatiua eēt vicꝫ vt amo-
rē ſui vel deſideriū ſui fruitione vel obten
tu minueret. Amp̄. hoc ipm̄ videmus
in mult꞉ bonitatib⁹ que obtētu ſuo amo
rem ſui augent donec plene ac ꝑfecte ob-
tineātur. Quādiu vero augent in ſubie-
ctis ſuis augetur amor et deſideriū earuꝫ
in eiſdem ſubiectis. Cū autē in ſua pleni-
tudine et perfectiōe obtente fuerint ⁊ hoc
certū fuerit obtinentibus quieſcit quideꝫ
deſideriuꝫ qđ eſt motus ſpūalis in ipſas
amor autem earū permanet in ſua pleni-
tudine et perfectione. Quare impoſſibile
ē vel amorē p̄me bonitatis vel gaudium
qđ ex ea eſt in gloria ibidem extingui vel
etiam tepeſcere Quare impoſſibile eſt cō
trarium alterutrius eorum illuc vllo mo-
doꝝ attingere Contraria eīm ipmoſſibile
eſt generaliter in eodem ſm̄ idem eē. Sꝫ
neq̨ pugnā contrariorū neq̨ rebellionē
vllo modoꝝ patitur ſtatus ille. Amp̄.
ſicut ignis corꝑalis materiam calefactibi
lem in ſitu ſuo debito et coniunctiōe ſeu
oppoſitione ſibi conuenienter obuiantē
frigere non patitur. Sic et in igne ſpūali
ſe habere manifeſtū eſt ⁊ quēadmodum
quanto ignis corꝑalis fortior atq̨ ꝑſeue-
rantior tanto oprationē eius fortiorem
atq̨ perſeuerantiorē eē neceſſe eſt. Quia
igr̄ p̄ma ac puriſſima bonitas ignis ſpūa
lis ē cuius calor eſt amor in ipam ncc̄e ē ⁊
ſubſtantias angelicas factas et animas
beatas ꝓ magnitudine ignis iſtius atq̨
perſeuerātia ab eo calefieri ⁊ ardere. Du
rante igitur coniunctiōe illa conuenien-
tiſſima qua tante fornaci ſic coniūcte ſunt
impoſſibile ē eas vel tepeſcere vel frigere.
quare impoſſibile ē eis contrarium igneꝫ
vel ardorem ad illas attingere Amp̄.
quoniam amor vinculū eſt ⁊ quanto ma
ior et fortior quāto maius ⁊ fortius vincu
lum tanto aruptura et diſſolutiōe longi⁹
Quia igitur amor quo huiuſmodi ſubſtā
tie prime ac pure bonitati alligate ſunt et
aſtricte i vltimitate magnitudinis erit ex
neceſſitate in vltimitate elongatiōis aru
ptura et diſſolutione. Erit igitur omnino
irrūpibilis et diſſolubilis ⁊ ꝓpter hoc in
paciens cō trarij amoris et deſiderijs Q꞉
ſi dixerit q꞉ deſideriū eēndi in corꝑe ſiue
in corꝑandi vel corꝑalis in habitationis
non eſt ꝯtrariū amori celeſt꞉ illius ⁊ glo-
rioſe habitatiōis. Dico q꞉ ſm̄o eius erro-
neus ē in hoc qm̄ deſideriū iſtud ex neceſ-
ſitate aut ē deſideriū vnde hmōi habita-
tionis ⁊ q̄lis ſcꝫ ē in ſtatu miſerie p̄ſentis
et tunc deſiderat ſtatū illum erumpnoſū
ꝓpter ipaꝫ eius miſeriā q̨ eſt impoſſible
aut ē ꝓpter corꝑales delicias. ⁊ tūc mani
feſte ꝯtrariū eſt amori deliciaꝝ glorie ſic
iam alibi ſcire te feci vicꝫ in capitulo de-
ſtructionis ꝑadyſi carnalis quē gens ſar-
racenoꝝ poſt hāc vitā expectat aut ē ꝓpt
ꝑfectionē virium q̄bus operant̄ ꝑ corꝑa
ſua et hoc ē indubitāter naturale deſide-
rium et hr̄et moleſtias diuiſſimas ⁊ affli-
ctionē grauiſſimā niſi vel ſpes reſurrectio
nis corꝑm in qua hmōi ꝑfectionē obtētu
re ſunt eas ꝯſolaret̄ vel ipa in q̄ ſunt felici
tatis ſuauitas omnē hmōi dolorē ꝓpelle-
ret vel potius abſorberet quāq̨ et tam-

ta ſit eis voluntatis rectitudo vt nihil eas
velle vel deſiderare patiatur niſi ꝙ fuerit
diuine beneplacitum voluntatis nec de-
ſinunt etiã ille due virtutes que paciẽtia
et longanimitas vocantur quarũ altera
videlicet pacientia moleſtiarũ amaritu-
dines dulcorat altera videlicet longani-
mitas dilationis ⁊ longe expectatiõis te-
dium cõſolatur. Ubi vero tanto ſpei gau
dio tantaq; obtinenda certitudine tantũ
preſtat conſolatiõis ſolacium vt tedium
huiuſmodi ꝓcul pellat. Propter igr̃ iſtas
cauſas manifeſtum eſt vllam ex carentia
corporum moleſtiam nullũ ex dilatione
vel longa expectatione tedium apud illã
felicitatem penitus poſſe eſſe. Mani-
feſtum eſt tibi etiam ex hoc qđ audiuiſti
hic et ex alijs deſiderium incorporandi ſi
naturale eſt hoc eſt ꝓpter perfectiones vi
rium quib⁹ anime noſtre operantˀ in cor
pore et per corpus non eſſe peccatum nec
culpabile vllomodo poſſibile. Quare ꝓ-
pter expiandum illud non eſt neceſſarius
vſus corporeus hoc eſt corpoꝝ humano-
rum vel aliorum ſed que ꝓpter vtilitates
hominũ creata ſunt. Sed reuera ꝓpter ꝑ-
fectiones virium animaꝝ noſtrarum que
per corpora operantˀ vſus corporee natu-
re neceſſarius eſt et erit ſemꝑ ⁊ hoc nulla
dubitat anima niſi que ſe ⁊ naturã ſuam
ignorat. Reminiſcere etiã hic quia a p̄ma
⁊ pura bonitate poſtq̄ hmõi glorificata
ↄiunctione cõiuncte ei fuerint anime no-
ſtre nec violentia nec voluntate ꝓpria ab
eadem ſeꝑabiles ſunt. Cauſa aũt in hoc
eſt quia violẽtia ſublime felicitatis illius
nullo modoꝝ attingit ſed neq; volũtate
ꝓprie eas auerti ab eadẽ poſſibile eſt qm̄
omne qđ ab alio voluntate ꝓpria ſepara
tur non ſeꝑatur ab eo niſi altero duorum
modoꝝ ſiue alterutra duarũ cauſaꝝ vicꝫ
aut ꝓpter hoc qm̄ aliquid ſibi moleſtum
in eo ſentit qđ impoſſibile ē eē in p̄ma ac
puriſſima bonitate aut ꝓpter hoc quoniã
aliud ſuo placore ſeu ſua ſuauitate illud
attrahit et propter hoc neceſſe eſt ipſum
eſſe maius cum placore et ſuauitate q̄
illo qđ pro eo dimittitˀ qđ verum impoſ-
ſibile eſt eſſe apud fontalem bonitatem.
Uides quia quẽadmodum p̄dixi tibi ꝗa
ſermo huiuſmodi non eſt hominis q vel
naturam animarũ humanaruꝫ et diuine
bonitatis ſuauitatem et ad modicum co
gnouerit adeo eñ rapit in ſe diuina bo-
nitas ⁊ pulchritudo animas quibus ſe in
tuendam ac ſentiendã exhibet ⁊ apponit
vt aliud eis cogitare vel non liceat vel nõ
Et ſi enim aliud vel alia videant qui cum
in tanto humane que illuminatiõe intel-
lectus intuentur in ipſo et per ipm̄ et pro-
pter ipſum hoc faciunt. Quapropter nõ
tanq̄ ſperant et ſeorſum aſpectuq; decli-
nato ab incogitabili pulchritudine crea-
toris illud intuentur in ipſo intuitu pulch
ritudinis ipſius quantoq; iam clarius tan
toq; certius vnũquodq; aliorum cogno-
ſcunt et vident quanto in luce ac pulchri-
tudine creatoris magˀ eſt defixus et a de
clinatione elongatior eoruꝫ intuitus Fa
ciam autem te ſcire in ſequentibus quia
quicquid cognoſcunt vel angeli ſancti vel
intelligentie ſi tamen ſunt qđ dico quia
eorum eſſe nondum ſtabilitum eſt apud
me. ⁊ iam ſuper hec aliq̄ in precedentibus
audiuiſti. Dico igr̃ quia quicquid cogno
ſcunt magis cognoſcunt illud in creatore
id eſt intuendo creatoreꝫ ipſum q̄ aciem
intellectus dirigentes in illud et idem di-
co de animab⁹ que ſecundũ doctrinam
chriſtianoꝝ et gloria angelorum iam be-
ate ſunt et de omnibus alijs glorificãdis
ſicut ſcies in ſequentibus.

Nunc autẽ reuertar ad alias par-
tes promiſſe diuiſionis et dicam
quia in faſcidibilitas ē de ꝓprijs
perfectionibus diuine bonitatis atqꝫ ſu-
auitatis. Alioquin nec prima nec pura eſ-
ſet neq; ex modis ſuis omnibus perfecta
neq; enim mediocris perfectio eſt in bo-
nitatibus ac ſuauitatibus in faſtidibili-
tas. Amplius. ſi faſtidibilis eſſet. eſſet
neceſſario ⁊ moleſta atq; contriſtans poſ
ſeſſores ſuos faſtidium enim longum ex
neceſſitate ſequitur contriſtatio. Quare
non eſſet delectans niſi propter ſui deſi-
derium vel famem hoc autẽ modo et cine
res et carbones et lutum ſordidiſſimũ de
lectabilia ſunt quibuſdam egrotantibus
Similiter quibuſdam mulierib⁹ pugnã
tibus et quibuſdam paruulis. Ma-
nifeſtum igitur eſt tibi q̄ longe a verita-
te ſenſerit de diuina bonitate ſi qs nun-
q̄ i iſto errore errauit. De t̄cio vo mẽbro
diuiſionis vicꝫ de corruptione qđ ſtatum
illius felicitatis vllomodorum attingat
adeo palam. Si quis inde dubitat non
rationibus aut ꝓbationibus tradendus

in hoc ſit ſed magis ſupplicijs cohercẽd⁹ Amp̄. ſi appropinq̄tio ad creatorẽ ẽ elõgatio eſt ab omni corruptione et cõtagio

Manifeſtũ igr̄ eſt q̄ quecũq̄ ſunt in vltimitate appropinqtat᷑ ad ip̄m ſt̄ in vltimitate elongatõis a corruptione p̄dicte aũt ſubſtãtie in vltimitate ſunt appropinq̄tatis ad ip̄m cum ſint ꝓpĩctiſſime. Quare neceſſe eſt eas eẽ in vltimitate elõgationis a corruptiõe. Nulla igr̄ eſt appropinquatio corruptioni ad ip̄as. Amp̄. eſt appꝓpinq̄tio ad creatorẽ .ſ. aſſimilatio ſanctitatis et bonitat᷑ que igr̄ ſubſtantie ſt̄ in vltimitate ꝓpinquitatis ad ip̄m ſunt in vltimitate aſſimilatiõis ad ip̄z. Quare impoſſibile eſt ad ip̄as ꝯtingere corruptiõz aut contagiũ peccati. Amp̄. ſi virtus ⁊ ſcientie ſancte defendũt animas in ſtatu miſerie iſtius ab inq̄namẽtis ⁊ cõtagijs viciorum et peccatoꝝ vbi tot ⁊ tam fortes inſultus ſunt ⁊ pene contio et tam longe repellunt ea ab ip̄is. Quanto fortius virtutes glorie que incõꝑabiliter maiores ⁊ fortiores ſunt v̄tutibus hmõi vite ꝓhibebunt acceſſum inq̄nament᷑ hmõi ad ſubſtãtias que in ea ſunt preſertim cũ nullus inſult⁹ nulla pugna oĩno ſit ibi circa v̄tutes aut poſſeſſores eorũ ſolius creatoris.

Quare manifeſtum eſt omnes angelos ſimul creatos fuiſſe non igitur inceſſanter ⁊ continue creantur Ad id vero q̄ dicit de largitate creatoris. Rñdeo quia ſi continua ẽ generatio ⁊ corruptio et ip̄i ponut nulla videt̄ largitas creatoris. Cũ eñ omne q̄ dat per generationẽ auferat per corruptionẽ pene idem eſt ac ſi nõ daret. Et inſuper ſi reſurrectio mortuorũ nõ eſt futura. maior eſt ablatio ipſius incomparabiliter quã donatio ip̄ius cum donatio ſit ad modicũ tẽporis. Ablatio v̄o ad perpetuũ per generationẽ enim obtinẽt ea que generant̄ vt ſint ad modicũ ⁊ breue temporis ꝑ corruptionẽ vera amittunt eſſe perpetuo. Quia igr̄ eorum eſſe tẽpore breui finitur ip̄m vero non eſſe eorum infinitũ eſt cum nõ ſit ip̄orum reſurrectio futura verũ ex neceſſitate q̄ dixi. Amp̄. Cum ſicut indigent eſſe generabilia ita indigeãt ꝯtinuatione et ꝑpetuatiõe ipſius eẽ et hoc poſſit eiſdem dare largiſſim⁹ creator abſq̄ vllo detrimẽto ſeu diminutiõe diuiciaꝝ ſuaꝝ aliquid igr̄ in datũ relinq̄tur apud ip̄m q̄ ſine detrimẽto ⁊ diminutione rerũ ſuaꝝ dare poſſet quo et oẽs homines indigere. Manifeſtũ eſt igitur et oĩa alia que generant̄ ⁊ corrũpuntur.

Manifeſtũ eſt igr̄ p̄ncipiũ ratiocinationis hmõi erronei eẽ falſum. Qd̄ ſi dixerit quia non ẽ ꝯueniens creatori dare immortalitatẽ ſeu perpetuitatẽ eẽndi hominib⁹ aut aĩalibus alijs aut etiã vegetabilibus. Uerũ vtiq̄ dicit ſed cauſam penit⁹ ignorauit. Si eñ dixerit hoc q̄ hoĩes nõ ſunt receptibiles immortalitat᷑ q̄ntum ẽ de ſtatu qui nunc appet in natura hũana Uerum vtiq̄ dicit non tñ ſic effugit. Qm̄ manifeſtũ eſt poſſibile eſſe creatori ſtatũ nature hũane mutare in melius et firmare vitam in hoĩbus atq̄ ꝓlongare q̄ntum voluerit cũ mult᷑ medicinis ad hmõi virtutis dederit hoc ẽ virtutẽ renouãdi ⁊ cõfortandi naturã humanã et ꝓrogandi eidem vitã. Renouãdi autem v̄tutem intellige q̄lis apparet in thyro ſerpente ⁊ alijs rapacibus multis. Latet etiã et latuit huiuſmõi erroneos vtilitas mort᷑ in hoĩb⁹ precipua nanq̄ et finalis vtilitas exiſtentie animaꝝ hũanaꝝ in corpibus ſuis hec eſt ſanctificatio ⁊ purificatio eaꝝ a paſſionib⁹ que illas a nobilitate ſua degenerare faciunt atq̄ deijciunt et in brutalẽ ignobilitatẽ eaſdẽ trãſuertunt ſic dixit ſermo ꝓphĩcus quia homo cõparatus eſt iumentis inſipiẽtib⁹ ⁊ ſiĩis factus ẽ illis. Simil'r ꝯterſio ⁊ elimatio ab immũdicijs vicioꝝ q̄bus vel obtenebrant̄ vt multa ſibi ſalutaria oĩno non videant vel incraſſantur vt eas minus videant atq̄ difficile cognoſcant. Cũ hijs aũt eſt exornatio ac decoratio virtutũ ac ſcientiarũ quibus adeo accepte placitoq̄ creatori efficiuntur vt eas dignas reputet felicitate et gloria eterna ad hoc autẽ tua mors corporũ non mediocriter vtilis ẽ que a delicijs corporalib⁹ et diuicijs honorib⁹ potẽtijs ⁊ vanis laudibus q̄bus anime hũane obtenebrant̄ inebriant̄ horribiliterq̄ deturpant̄ atq̄ ip̄i creatori odibiles efficiunt̄ ipſa ſui meditatione et timore homines abrumpit ⁊ ſeparat ⁊ amorem rerum hmõi velut peſtiferum mortiferumq̄ incendium extinguit in ipſis. Si enim per mortẽ tam cito auferenda p̄nomiata hoĩes tam furioſo amore diligũt vt eis tã mirabil'r captiuentur iebriẽt deſipe brutalit̄ ꝓpellãt̄ qd̄ eẽt ſi ꝑpetuo eis habẽda ꝯcederẽt a creatore Deniq̄ ip̄e amor vite p̄ſentis non ſolũ cathena ẽ que alligatas animas hũanas in

corpibus tenet ſed etiã ipſam future vite fe
licitates vix cogitare vix ſperare ⁊ diligere
vix ꝗ ingrere patitur ⁊ hoc in paucíſſimis
qui ad hoc diuine pietatꝭ adiutorio ꝙ gra
tia vocatur cõmuniter adiuuantur. Qꝫ ſi
dixerit qs tãdiu igr̃ detineri debent a crea
tore anime humane in corpibus donec ꝑ
ficiantur in eis iſta tria videlicet ſanctifica
tio purificatio et exornatio virtutum. Re
ſpondi tibi in hoc iam in alijs tractatibus
et hic dico tibi quia multi culpa ſua hoc ē
negligẽtia et deſidia nõ adiuuantur adiu
torio antedicto. Multi auertunt ſe ab hu
iuſmodi adiutorio multi ꝓhibent illud a
ſe ab immanitate et multitudine offenſio
nũ creatoris multi indicio ipſius nobis oc
culto ⁊ de hijs in tractatu ð cura ⁊ ꝓuidẽ
tia ipſius audies vnde tibi merito ſatiſfiat
Interim igr̃ attẽde vtilitatẽ mortis in ho
minibꝰ quã audiſti. Cũ qua ⁊ multe alie
ſunt ſuo loco tibi nominãde ⁊ forſitan nu
merande. Reminiſcere autẽ eorũ que au
diſti in alijs tractatibus ꝑ me qualiter ⁊ q̃
de cauſa naſcũtur homines in multa cor
ruptione et ꝑuerſitate nature ſue. Et hanc
corruptionẽ doctrina xp̃ianorꝝ ⁊ fides ori
ginale peccatum nominãt circa ꝙ ſpeciali
ter datũ ſibi remediũ ponũt. Sacramẽtũ
regenerationis ⁊ renouationis quoniam
et ipſam hmõi corruptionẽ vetuſtatem re
ctiſſime vocant ⁊ de hoc in alijs ſufficien
ter edoctus es. Nec ſola vtilitas mortis
vel ſole vtilitates eiuſdeꝫ que reuera ma
gne et multe ſunt ꝓhibet vite ꝑennitatem
ab hominibus hic. Sed ⁊ ipſa nature illi
us īfirmitas atꝫ debilitas. Tercia vͦo cau
ſa mortis eſt in hominibꝰ tranſlatio in al
terã vitã que niſi ꝑ mortẽ fieri non poteſt.
Quartã vero cauſam aſſignat nõ imerito
ſancti et ſapientes ipſm creatoris iudiciũ.
ſicut quidã ex eis dixit hoc iudicium a do
mino om̃i carni et quoniãquidẽ reſponſũ
eſt hmõi ratiocinationi ꝙ oportuit. Reuer
tar ad id in quo eram videlicet ad ſtabili
endã reſurrectionẽ hominũ vniuerſaliter
Dico igitur quia bonitatis et ſapiẽtie cre
atoris ē non ſolũ bona ⁊ benefacere ſꝫ eti
am optima et optime prout vniuſcuiuſqꝫ
natura receptibilis ſeu capax eſt. Dico eti
am quia vita īmortalis vnius hominis li
cet miſeria melior ē innũerabilibꝰ ⁊ infini
tis vitis hominũ miſeris equalis miſerie
Quarũ vnaqueqꝫ ſit centũ annorꝫ. In vi
ta nãqꝫ ꝑenni ſeu immortali ipſius ē inue
nire nõ ſolum vnã vitam centũ annorum
ſed etiã infinitas. Cum igr̃ hmõi hõ vixe
rit centu annis in tanta miſeria et aliꝰ to
tidem inequali miſeria erũt ex neceſſitate
equales illi duo q̃ntũ ad vitã. Dico et mi
ſeriam de bonitate vel ſanctitate nihil lo
quor hic. Eodẽ mõ ſi ſuccedat illi mortuo
alius equalis vite et miſerie inuenietur ⁊
iſte immortalis equalis illi toto centena
rio annorũ. equalis inqꝫ quantũ ad vitã
et miſeriã ipſiꝰ vite. ⁊ ita ſi infiniti ſuccedũt
quorꝫ vnuſquiſqꝫ ſic centũ annorꝫ erit iſte
īmortalis equalis omnibus Quia igitur
neqꝫ maiores neqꝫ meliores ſunt ſigilla
tim vni ſuccedentes q̃ ſi ſimul ſint omẽs
vel ꝑ milia aut centena milia alij alijs ſuc
cedant. Manifeſtũ eſt vnũ hominem
immortalẽ infinitis mortalibus eiuſdẽ va
loris in iſta miſeria equalem eſſe et nullo
mõ minorem. Quare manifeſtũ eſt addi
ta ei gloria felicitatis eterne. de qua dubi
tum eẽ non poteſt intelligẽtibus qn euꝫ in
īfinitũ efficiat meliorẽ vtpote bonitas cui
nulla p̃ſentis vite bonitas comparabilis
eſt. Manifeſtũ inqꝫ ē vnius ſoliꝰ ho
minis glorificationẽ in infinitũ meliorẽ
eſſe atqꝫ preſtãtiorẽ omnium mortaliũ ge
nerationibus ⁊ etiã durationibꝰ. Multo
fortius igr̃ multitudo glorificationũ om̃i
bus generationibus hominũ incōꝑabi
liter melior. et multitudo glorificandorꝫ
hominũ omnibus alijs hominũ multitu
dinibus ſuꝑ oẽm cogitatũ et cōꝑationẽ
p̃cellentiori futura ē. Quare ſi tante gene
rationes hominum facte ſunt ⁊ tante vite
tꝑa data ſunt illis ꝓpter bonitatẽ p̃ſentis
et mortalis vite atqꝫ bonitatẽ hominum.
quã hic obtinẽt bonitatẽ dico que eſt p̃ter
gratiã et gloriã. Quãto fortius multitudo
hominũ aliqua glorificanda ē ꝓpter infi
nitũ ⁊ incomꝑabiliter maiores bonitates
glorificatorꝫ ⁊ glorificationũ. Idẽ eſt et ſi
equalitas in ſanctitate ponatur in eis Qꝫ
ſi dixerit qs qa ſi magnitudine bonitatis
vite glorioſe ⁊ glorificandorꝫ hoim atten
dens creator ſapiẽtiſſimꝰ ⁊ optimꝰ noluit
eam eẽ tꝑe ſuo et glorificare tũc quoſdam
ex hominibus cũ maior bonitas in mltõ
eſſe glorificationis omniũ hominũ q̃ pau
corꝫ. Debuit igr̃ velle glorificationẽ omni
um hominuꝫ ⁊ ordinare vt eſſet. Reſpon
deo in hoc quia ſi eſſoris ⁊ a rebꝰ tm̃ ſua
ſus vel inductus creator oparetur p̃cede
ret ratiocinatio hec aliquatenꝰ. Uerũ nõ

ſic eſt. imo ſola liberrima electione ſapiē-
tie ſue et mero bñplacito optime volūta-
tis ſue. cui⁹ impoſſibile ē cauſā aliquā vllo
modoꝝ eſſe. Cum ipa ſit vt ait plato cau-
ſa omniū que ſūt. Quapropter nō ē phy-
loſophantiū intentio vel officiū circa diui
nā voluntatē inq̄rere ꝑpter quid. Et ego
hic hoc ſolum intendo declarare q̄a crea-
toꝛ operatur quicquid oꝑatur ex pura bo
nitate ſua. ꝛ quāuis ſuꝑabūdantia ſint be
neficia ſua ſeu dona ſiue iniuria hic nō ac
cipientiū et plurimū abſq; vllo merito ac-
cipientiū opera autē omnia ipſius ſic ſunt
vt decet ea eſſe ꝛ vt pulchꝝ eſt ea eſſe. Sci
to autē q̄ in quibuſdā oꝑibus eius euidē
tioꝛ eſt pulchritudo iuſticie in alijs pulch-
ritudo miſericoꝛdie ipſius. In vtriſq; aūt
cum adinuicē conſiderata ꝛ compata fue
rint et maioꝛ ꝛ magis eluceſcit vtraq; pul
chꝛitudo. nec nō et vtilitas q̄ȝ min⁹ bona
maioꝛib⁹ q̄ȝ ſunt. et ipa que mala reputāt
homines vt pauꝑtas ꝛ moꝛs et cetera hu
iuſmodi adiumēta innumera ꝛ vtilitates
incogitabiles pꝛeſtāt bonis ꝛ hoc circa vi
cia et paſſiones peſtiferas animarum hu
manarū. Qualiter etiam ꝛ quantū etiam
boni homines p malos licet pſequētes et
impugnantes et om̄imodo eis aduerſan
tes ꝓficiant iam multa tibi dicta ſunt per
me. Ipa etiam pauꝑtas pauperū non ſo-
lum ad ea que nature ſunt atq; foꝛtune. ſꝫ
etiam ad ea que ſunt honeſtatis atq; v̓tu
tis pauperes em̄ qui taȝ multipliciter ope
ribus ſuis et operibus neceſſarii et vtiles
ſunt diuitibus eiſdē niſi pauꝑtas compel
leret non ſeruirent. Ad ea v̓o que hone-
ſtatis et ſanctitat' ſunt quis dubitat quin
paupertate ꝓuocentur diuites ad miſerā-
dum ad ſubueniendū ꝛ largiendū paupe
ribus. Hee auteȝ virtutes ſcilicet pietas et
largitas quē locū obtineant in bonis mo
ribus quis ignoꝛat. Sic ſe habet ꝛ in affli
ctionibus omnibus. Qꝫ ſi conſideratiōeȝ
feceris de pauꝑtate ſpūali que eſt defect⁹
ſapientie et virtutū et de afflictionib⁹ ſpū
alibus quas mali atq; ꝑuerſi homines ꝑ
tim ſenſibiliter et partim inſenſibiliter pa
ciētur videbis compabiles ac ꝓpoꝛtiona
les vtilitates eas occaſiōaliter auferre bo
nis hoibus ꝛ ipam maliciā maloꝝ homi-
nū ſi ꝓbas ē dicere multipliciter bonā hoc
ē vtilē bonis ꝛ ꝯſiderata vniuerſitate cre-
aturarū videbis admirandā pulchꝛitudi
nē in vniuerſo ꝛ laudabilis ſapientiam ꝛ
bonitatē creatoꝛis q̄ ex ꝑuis malis immē
ſa bona ꝛ ex pauc' malis innūerabilia bo
na elicit ꝑua dixi mala ꝯꝑatione bonoꝛū
Iā ei alias didiciſti bonitatē incompabili
ter eē maiorē malicia pauca dixi mala cō
ꝑatione multitudinis bonoꝝ q̄ ex illis ꝓ
ueniūt occaſionalit' ꝛ vt videas. Hoc cui
dētius attēdere ex vnius hoīs vnica pau-
ꝑtate quot miſerationes ſiue ꝯpaſſiones
quot elemoſyne ꝓueniant quot vtilitates
alie ſeruitioꝛū erga diuites. Deinde quot
ipi pauꝑi ex ea vtilitates ꝓueniunt videlȝ
puritas ſiue mūdicie alioꝛumq; alibi tibi
noīatoꝝ ꝛ nūeratoꝝ ꝓuenit etiā eidē pie-
tas in alioſq; paupes niſi vltra moduȝ re
probus ſit. Iuxta doctrinā v̓o xp̄ianoꝝ ex
vnius tyranni ſeuicia quot et quāta bona
ꝓueniūt pacientib⁹ et ex vnius hoīs ꝑdi
tione ſalus innūerabiliū ꝓuenit. Hec oīa
induxi vt indubitāter agnoſcas q̄a oīa q̄
in vniuerſo ſūt decēter collocata ꝛ vtiliter
oꝛdinata a creatoꝛe ſūt. Suſtinet igr̄ boni
tas creatoꝛis ꝛ ꝑmittit mala eē et fieri nō
tam vtiliter q̄ȝ etiā decēter ꝛ pulchꝛe ꝛ hoc
in tractatu de cura eiſdē circa vniuerſum.
Ubi etiā appebit tibi q̄d vtilitatis et etiaȝ
pulchꝛitudinis infern⁹ habeat totaq; dā-
natio et ſupplicia repꝛoboꝛū. Interim au
tē certū tene paucoꝝ hominū ſanctificati-
onē atq; gloꝛificationē ex diuine bonitatis
et gratie electione eē. Damnationē aūt ex
diuine iuſticie iudicio. Queſtio v̓o quam
ꝓponit ad pſens ſic ſoluetur. Quare inq̄t
nō oēs ſanctificat atq; gloꝛificat. Reſpon-
deo q꞉ hoc nō faciēdo nulli eoꝝ iniuriam
facit. Utitur em̄ libertate ſua quāq; veruȝ
ſit quia et malis meritis ſuis multi deme
reant' ꝛ ſanctificationē ꝛ gloꝛificationē et
mereant' etiā eternā dānationē. Ipis etiā
q damnādi ſūt multa et magna bona lar
gitur et multis modis deſeruiunt vtilitati
bus hoīm ꝛ gloꝛie dei ſic doceberi' i ſequē
tib⁹. Attēde v̓o q꞉ cū explicuer' iſtā queſti
onē q̄re potius quoſdā de hoīb⁹ eligit ad
gratiā ſuā et gloꝛiā q̄ȝ alios nihil inuenies
aliud ꝑ eā queri niſi hoc. Quare eligit q̄ſ-
dā ꝛ nō alios nec aliud. Reſpondendū eſt
niſi q̄ voluntate ſua optima vtrūq; facit
et voluntate ſua eligit iſtos et voluntate
ſua non eligit illos. id ē eligere poſtponit.
Queri autem non poteſt niſi deſipientiſſi
me quare vult eligere iſtos et non vult eli
gere illos et hoc eſt ꝓpter cauſam quam
diximus.

E
T quoniā glorificatio animarum
humanaꝝ hūs qui norūt immor
talitatē earū dubitationē non ha
bet quin ſaltē ⁊ ſi nō oēs alique tamē ea-
rū glorificāde ſint neceſſe habēt iſti pone-
re reſurrectionē corporū earū necnō ⁊ glo
rificationem corpꝫm ſuoꝝ Si ei omnino nō
redderentꝰ eis corpa ſua nō glorificarentꝰ
aīe ipē ſed eēnt vt ꝓdixi tibi damnate et q̄
ſi mutilate q̄ntū ad vires quarū opatōes
exercētur ꝑ corpa ⁊ vt rememorationē eiꝰ
tibi faciā eſſent ſicut homines ſurdi. muti.
paralitici. omnibuſq̄ ſenſibus damnati.
Quia igiꝰ nec damnatio nec dānationis
pars locū habet apud gloriā illā. Ma
nifeſtū eſt nō eſſe poſſibile iſtā quaſi muti
lationē ⁊ reuera damnationē locuꝫ habe
re apud felicitatē illā. Amp. Aut meri-
tis reddiꝰ huiuſmodi gloria aut daꝰ ex ſo
la diuine grē largitate aut in q̄buſdā ſit ⁊
⁊ in alijs ſic. Qd̄ ſi meritꝭ reddiꝰ tanq̄ ex
diuina iuſticia. Cū igꝰ vires exteriores nō
minus vt ita dicā pugnauerūt ꝯtra paſſi-
ones delectationū ſenſibiliū et moleſtias
illis cōtrarias q̄ vires interiores ꝯtra ſu-
as nec minꝰ vicerint q̄ ille nō minus coro
nāde ſunt. Qꝛ ſi dixerit q̄ hoc fuit impio
⁊ auxilio viriū interioꝝ atq̄ ſublimiorū.
Dico ꝙ hō hmōi ꝑ ſermonē iſtum remo-
uet etiā meritū a viribus interiorībꝰ ⁊ hoc
ē quoniā ipē ⁊ auxilio gratie longe maiori
⁊ impio creatoris omnia faciūt et fecerūt.
Amp. Tu ſcis quia ſermo hmōi quo
vires mereri dicūtur tropicus ē ⁊ nō ꝓpri
us. Homo enī ē q̄ ꝓpē mereꝰ apud deum
vel anima hūana. Quare ſicut totus hoc
eſt tam interius q̄ exteriꝰ videlicet taꝫ ſm
vires interiores q̄ exteriores placitis cre
atoris obſequijs ei ſeruit totus a deo hoc
ē ſm vtraſq̄ vires remunerādꝰ ē. Quare
totꝰ ab eodē glificādus. Si glorificatio re
mūeratio ⁊ merces hmōi obſeqoꝝ. Neq̄
ei ꝯgruit diuīe bonitati aut iuſticie aliqd̄
ex meritꝭ ſibi obſequijs ſibi placitis qd ir
remuneratū relinquere aut hic minꝰ q̄ ſe
extēdant merita mercedē ꝯtrahere. Quia
igꝰ in totū hominē tā interius q̄ exterius
ſe extendūt merita id ē grata creatori obſe
quia neceſſe ē vt ⁊ in toto ſe gloria remūe
rationis extēdat. Qꝛ ſi dixerit q̄ ſolis vir
tutibꝰ doniſq̄ creatoris q̄ apud xp̄ianos
gratie creberrime nominaꝰ debeꝰ iſta glo
rificatio de q̄ agiꝰ cū ipē nō ſunt niſi i ani-
mabus hūanis oīno nihil habētes in cor

poribꝰ. Rn̄deo duobꝰ modis. Primū q̄
iſte ſermo cogit eū ꝯfiteri ꝙ etiaꝫ placitis
creatori obſequijs nihil remunerationis
penitus debeatur. Cū lōge remotiora ſint
huiuſmodi obſeq̄a a ṽtutibus et gratijs
antedictis. Secūdo dico q̄ ex eis redun
dat in vires exteriores ⁊ mēbra ⁊ in totaꝫ
vitā exteriorē decor multiplex cōpoſitio-
q̄ ⁊ ornatus que eſſe deo grata nemo in-
telligens ignorat. Quarū ſi decor interior
animarū humanarū q̄ vtiq̄ virtutū eſt ⁊
gratiarū ꝯgruentē ſibi hꝫ remunerationē
ꝓ eo vtiq̄ quia creatori grata ſeu placita
cur nō ⁊ exterior ex eadē cauſa et hoc ē ꝙ
aliquis ex ſapiētibus xp̄ianoꝝ dixit vide-
licet quia ex interna gloria animarū hūa
narū redundabit in ipa corpa earuꝫ ſani-
tas incorruptionis ꝙ vtiq̄ nō mediocriꝰ
ꝯgruit diuine iuſticie et equitati videlicet
vt ꝓportionaliter ſint merita gratiaruꝫ et
ꝓmia gloriarū. Quapropter quemadmo
dū ex abūdātia grarū redūdat in totū cor
pꝰ totāq̄ vitā hūanā exteriorē decor crea-
tori acceptꝰ ⁊ ꝯpoſitio eidē placita ſic ex ſu
perabundātia gloriarū nō minꝰ redūda-
re neceſſe ē mercedē congruenteꝫ in corpꝰ
totāq̄ vitā exteriorē. Qꝛ ſi forſitan obijci-
at de paruulis in q̄bus locū nō hꝫ vite de
cor exterior. ⁊ ꝓpter hoc nō ē neceſſe corpa
eoꝝ glificari. Rn̄dendū ē ei quia largitas
creatoris nō intēdit ad calculos meritorū
hūanoꝝ. imo largitur dona ſua iuxta ma
gnificentiā glīe ſue. ⁊ quemadmodum ali
bi didiciſti q̄ totos licet ignorātes et aīa
et corpe ꝑuulos ſacrat atq̄ ſanctificat ſic ⁊
integre tpē ſuo glorificabit eos. Reuertar
aūt vt reſpondeā ei de rōcinatiōe vbi iam
in ꝑte reſpōdi ⁊ dicā q̄ nō oīa que poſſi-
bilia ſunt eē indigēt ipo eē ea ſcꝫ indigētia
ꝓpter quā ꝯueniat largitati creatoris da
re eis illud. Jaꝫ enī patefactū ē tibi q̄ nō
minus bonū ē vita ꝑennis vniꝰ hominis
in aliq̄ quātitate bonitatis naturalis ſiue
etiā grē generationibus infinitoꝝ quoruꝫ
vniuſcuiuſq̄ vita ineq̄li quātitate bonita
tis ſic centū annoꝝ. Quare neceſſe ē vt vi-
ta vnius glorioſa tāto maius bonū ſit in-
finitis vitis centenarijs q̄nto vita glorio-
ſa vita quacūq̄ ꝑſenti hoc ē ſiue nature ſi
ue gratie ꝓſtantior. Et vnꝰ hō glorioſus
ſiue glorificatꝰ infinitis hmōi hominibꝰ
incōꝑabiliter etiā in infinitū maiꝰ bonuꝫ
Quare potius eligēdus fuit creatori et fa
ciendū q̄ extendenda generatio hominū

In īfinitū ⁊ vita eoꝝ ꝑ ſucceſſiones imper-
petuū ꝓpagande. Magis igiť ꝯueniens
fuit largitati creatoris hoc bonū facere in
infinitū maius ꝙ̃ illud in infinitū minus
Dico inſup conueniēs eſſe ſapiētie ⁊ boni
tati creatoris illud minꝰ dimittere ꝓpter
hoc ſi iſti ꝓſtaret impedimentū. Quia igr̄
nec infiniti glorificari poſſunt homies nec
eē ſimul multos tamē glorificari neceſſe ē.
vt ꝙ prohibet infinitas ⁊ ꝙ mala merita
alioꝝ alieq̧ cauſe quas audies in ſequen
tibus bonū glorificationis cuius tota ml'
titudo hominū non eſt receptibilis de di
uina largitate in pte ſaltē aliqua ſupplea-
tur. Q ſi interrogauerit aliquis cū omni
potentie creatoris poſſibile ſit omnes glo
rificari qd arctat vel anguſtat magnificen
tiā largitatis ipſius iaꝫ tibi multociēs mul
tis modis reſponſū ē ſup hoc. Reminiſce
re igr̄ quia naturalis corruptio et acqſita
per vicia ⁊ peccata licet in nullo obſiſtere
poſſint diuine potentie faciūt tamen vt di
uina iuſticia partim hoc ꝓhibeat fieri par
tim autē diuina volūtas ē vt hoc nō fiat.
Cuius ſicut nulla cauſa ē nec in ea aut cir-
ca eam ꝓpter qd inquirendū. Alias etiā
reſponſiones ſup hoc audiuiſti in capitu-
lo de ꝑpetuitate ſuppliciorū infernalium
vbi etiaꝫ audiuiſti quia queſtio hmōi eſt
queadmoduꝫ illa qua querit ꝓpter quid
luna nō habet ſplendorē equalē ſplendo-
ri ſolis et quare nō oēs ſtelle eiuſdē clari-
tatis. Similiter et ei qua querit ꝓpter qd
nō oēs homines ſunt reges aut ṗncipes
terreni talis ē ⁊ illa qua querit quare non
oēs lapides ṗcioſi ſimiles ſunt et ille que-
ſtiones quibus querit. Cur non oēs lapi-
des carbunculi ſunt vel ſmaragdi. Scito
aūt quia vulgaribus hominibꝰ atq̧ ſim-
plicibꝰ nō leuia argumēta ſunt ſcptura re
ſurrectionis corpm ꝙ ſumūtur ex compa-
tionibꝰ ipoꝝ corpm vel ad homines vl' ad
animalia aliq̄. Si ei corpa ptes hominuꝫ
ſunt. Si ſole anime glorificabūt dimidiū
homines remunerabūt. Tu vo vides ꝙ̃
ridiculoſum ſit ſeruū vel ſeruitorē remūe-
rare dimidiū. Si vo domꝰ animarū ſunt
ipa corpa. Domus inꝙ̃ naturales earum
ſunt. Conueniēs ē bonitati largitatiq̧ cre
atoris vt dū extra ipa ſunt ſuo tpe reficiāt
eis atq̧ reparent imo ṗparent eis decorē
tur ⁊ ornēt ꝓ ꝯgruētia glorie illiꝰ quā ade
pture ſūt. Eodē mō ſi veſtes animaꝝ ſunt
veſtes inꝙ̃ naturales denudatio carūꝫ in

dubitāter ps miſerie ē ꝓpter qd neceſſe ē
vt reddātur eis veſtes hmōi non in vetu-
ſtate ⁊ ſciſſuris vilitateq̧ ſaccina in quibꝰ
mō ſunt hoc ē inꝙ̃ in vita iſta habuerunt
ſed in gloria ⁊ decore ꝙ felicitati future de
ſeruiat ⁊ ꝯcordet. Silr̄ ⁊ ex cōpationibus
regni illius et glorie ad ipos hoies vel ani-
mas ipoꝝ ꝯueniētia vulgaribꝰ hoibꝰ atꝫ
ſimplicibus ſumūt argumēta. Indecens
em̄ ⁊ illiberale modis oībus ē ⁊ inaudite
hactenꝰ ruſticitatis vt aliqs diues in hoſ
picio ſuo ſiue in domuꝫ ſua nolit recipere
hoſpitē quē diligit niſi dimidium aut niſi
nudum. Eſt em̄ gloria illa celeſtis domus
glorioſe habitationis beatificandorū ho-
minū ⁊ animarū. ⁊ ſic palaciū regis reguꝫ
in qua domo habitat ⁊ manet creator bn̄
dictus tanꝙ̃ prfamilias eiuſq̧ cū eo ṗcla
ra familia. Milia ſcilicet miliū ſanctorum
angeloꝝ ⁊ beatarū animarū ꝙ iaꝫ ibi pie
tatis ſue dignatiōe ⁊ recepte ſunt iuxta fi-
dē ⁊ doctrinaꝫ xpianoꝝ. Ibi ſedet velut in
palacio ⁊ ſolio glorie ſue velut rex vniuer
ſalis dn̄ationis cuius magnificentiaꝫ nec
attingit eſtimatio neq̧ cogitatus. An aūt
et alie ſubſtātie ibi ſint ꝙs arabes et greci
phyloſophi intelligētias vocāt audies lo-
co ſuo. Ex compationibꝰ igr̄ ꝙ ſunt domꝰ
ad hoſpitē ſiue palaciū ad eundē ⁊ ex libe
ralitate atꝫ largitate creatoris quas neceſ
ſe ē i vltimitate ꝑfectiōis. Impoſſibile ē vt
corpa hoim ſi ptes hoim ſunt excludat oi
no a domo ſua vel hoſpicio ſiue palatio.
Similiter ſi veſtes animarū ſunt. Eodeꝫ
mō ſi corpa hūana velut equi animarum
ſunt nō paciet ea excludi a domo ſua vel
palacio. Magnificētia largitatis creatorꝭ
ſublimis. hoc ei neq̧ apud nos neq̧ apō
liberales hoſpites ꝑmittit fieri id modicū
qd apud eos eſt liberalitatis ⁊ largitatis.
Quātofortius igr̄ nō pacietur iſtam illibe
ralitatē fons ille abyſſalis ac redundātiſſi
me largitatis. Habet autem et gens xpia
noꝝ argumentum non ſolū fortiſſimum
ad aſtruendā reſurrectionē bonoꝝ ſed eti
am auditu iocundiſſimū ex reſurrectione
filij dei quē credunt ineffabili largitate pi
etatis et gratie ſue ꝑ ſalute hominū factū
hominē ⁊ etiā morte ſuſcepti corpis mortu
um hmōi em̄ glorioſa reſurrectio ꝑ teſtes
et multociens apud eos claruit ita ꝙ etiā
a quingentis ſimul teſtibus viſus eſt vna
hora poſt mortē ſuam. Quia igr̄ apō eun
dem ⁊ iuſtiſſimū iudicem equaliū merito

rū equa ſint p̄mia et ſimiliū ſimilia omni
um aūt veroꝝ ⁊ bonoꝝ xpianoꝝ merita
ſimilia ſunt meritis illius ſcd̄m qd̄ homo
fuit. Omnes enī veri et boni xpiani in eo
q̄ tales ſunt imitatores illius ſunt. Qua-
re omniū taliū merita apud deū patrē iu-
ſtiſſimū iudicē meritoꝝ ⁊ datorem largiſſi
mū p̄mioꝝ ſimile p̄mium nō dico equale
obtinebūt. Similitudo enī ē in meritī xpi
⁊ ſuoꝝ nullatenus aūt equalitas. Simi-
lē igr̄ glorioſam reſurrectionē ei quā xpus
obtinuit neceſſe eſt omnes obtinere ⁊ om
nes ſuos et ei ſimiliter eē glorificādos nō
dico equalē vel equaliter ꝓpter p̄dictam
cauſaꝫ. Qd̄ ſi dixerit quis q̄ꝛ ratiocinatio
iſta nō ꝓbat niſi reſurrectionē bonoꝝ et
veroꝝ xpianoꝝ ⁊ quia vniuerſalē reſurre
ctionem nō ꝓbat hoc ē vniuerſoꝝ veruꝫ
indubitanter dicit. De paruulis vero ſan-
ctificatis ⁊ in huiuſmōi ſanctitate decedē
tibus nō eſt dubiū quin ſimiles ſint xpo ī
gratia. ⁊ ꝓpter hoc ex neceſſitate ſimiles
ei futuri ſunt in gloria. De meritis autē ni
hil ꝑtinet ad eos in etate illa. Merita aūt
intelligo hic obſequia operū creatori pla-
citoꝝ ad que manifeſtū ē paruulos in eta
te ꝑuula impotentes eſſe. De malis vero ⁊
ꝑuerſis hominibus atq̄ mādatis creato-
ris rebellibus. Ex p̄cedentibus appere ti-
bi poteſt quia neceſſe ē eos reſurrecturos
eſſe in corpibus vt ſatiſfiat diuine iuſticie
hoc ē vt quēadmodū male et culpabiliter
ſe habuerūt in vita iſta tam interius q̄ꝫ ex
terius. Sic ⁊ vtrūq̄ ꝑ iuſticiā creatoris re
tribuatur eiſdē retributione inq̄ꝫ peccatis
et vicijs ꝯgruente. Hec aūt retributio ē pe
na tam ſpiritualis q̄ꝫ corpalis. Qualr̄ au
tē corpa eoꝝ ⁊ ignē eternū ⁊ alia tormēta
corpalia que eos expectāt ſuſtineāt dicet̄ ī
ſequētib⁹ cum gloria corpm̄ humanoꝝ ti
bi fuerit declarata videlicet ſtabilita in eē
ſue ⁊ in qualitatibus ſuis. Debes autem
ſcire quia cauſam efficientē ⁊ radicē ꝑ ſe re
ſurrectionis corpm̄ noſtroꝝ in natura no
ſtra ſiue de natura ⁊ etiā naturam noſtrā
eſſe impoſſibile eſt. Et hoc breui et leui cō
ſideratione tibi patefiet. Neq̄ꝫ enī anime
humane poſſibile ē reformare corpus ſuū
aut repare cum ꝑ mortē diſſolutū aut pu-
trefactū ſeu in puluerem redactum fuerit.
Corpi vo ſic ſe habēti multo minus cum
tunc nō ſit. Ambobus autē ſimul cū alteꝝ
nō eſt certū ē nihil eſſe poſſibile nihil autē
amplius ē in natura hūana. Quare om̄i-
no nature hūane impoſſibile ē ꝑ modum
factionis reſuſcitatio corpoꝝ noſtrorum.

Amp. Manifeſtū ē tibi q̄ anima hu-
mana nec retinere ſe poteſt nec etiā rema
nere in corpe ſuo circa morbuꝫ vel egritu-
dineꝫ mortalē nec defendere ipm̄ a morte
vel vulneribus aut egritudinibus vl̄ alijs
cauſis mortis vniuerſaliter. Multo igitur
fortius nec poteſt eripe de morte cum iaꝫ
mortuuꝫ fuerit ſimilr̄ nec reintegrare nec
reformare. Si vo dixerit quis q̄ in natu-
ra ſeu virtute celoꝝ eſt potētia iſta reſuſci
tandi ⁊ repandi corpa nr̄a poſt mortē ipo
rū. Manifeſtum ē hoc multipliciter eſ
ſe falſum quia nec virtus ea generandi in
eis eſt imo in parentib⁹. P̄terea Nul-
hmōi effect⁹ adhuc ex celis vel ſtellis ap-
paruit neq̄ꝫ enī adhuc auditū ē ab illis vel
vnū hominē generatū aut a mortuis ſuſci
tatum. Dico igr̄ quia reſurrectio corpm̄ at
q̄ꝫ reformatio ſiue reparatio eoꝝ opera-
tio eſt ſolius ſublimis ⁊ bn̄dicti creatoris
Neq̄ꝫ enī dicere poſſunt qd̄ generatō ſeu
formatio p̄mi hominis ex celis vel ſtellis
fuerit. Quo enī ſi in eis eſſet virtus hmōi
opationū vel vnū ſolū vel taꝫ paucos ge-
nuiſſent. Quō etiā tamdiu poſtmodum a
taꝫ nobili ope deſtitiſſent. Manifeſtū
igr̄ ē ex om̄ib⁹ hijs quia om̄ipotēti bonita
ti creatoris ſolius ē virtus vel potentia re
ſurrectionis ſeu regenerationis corporuꝫ
humanoꝝ ⁊ ꝓpter hoc apud ipam querē
da ē cauſa ⁊ ꝓbatio ſeu declaratio ipſius.
Dico igit̄ quia ſicut ſepe audiuiſti per me
quia bonitas et virtus creatoris nō opat̄
ꝑ modū nature q̄ modus ē ſeruiētis atq̄ꝫ
ſeruilis. ſed eius opatio ē ꝑ electionē liber
rimā ⁊ beneplacitū volūtatis quā vl̄ cogi
vel impediri impoſſibile ē que nec ſuade-
tur nec inducit̄ aforis. Cōſilio igr̄ ſapiētie
ſue ad qd̄ īpoſſibile ē vel ignorātiā vel er-
roreꝫ attingere de puriſſima bonitate ſua
facere q̄ facit ⁊ qn̄ ⁊ quō facit. Silr̄ et nō
facere q̄ nō facit. Neceſſe igr̄ ē ipam elige
re ea facere q̄ meli⁹ ē facere q̄ꝫ non facere
Similiter ⁊ de tpibus ⁊ modis ſe habet.
Quare neceſſe ē ipum ⁊ optima ⁊ optime
facere iuxta qd̄ decet ipum ⁊ ſcd̄m qd̄ res
ipe receptibiles ſunt ⁊ eis ipis expedit ſeu
vtile ē neq̄ꝫ etiā ſapiētis hōis ⁊ boni eſt vl̄
minus bona vel min⁹ bn̄facere cum opti
ma ⁊ optime facere equali facilitate poſſi
bile ſit. Quia igr̄ ī toto genere hūano opti
mū ē glorificatio de q̄ nō dubitat̄ qn crea

ſoris bonitatē deceat ꝛ quin homines illius id ē glorificationes receptibiles ſint neceſſe eſt bonitatē creatoris in genere hūano tempe ſuo optimū iſtuꝫ efficere vel ſm partē vel ſcōm totū. Et quoniā ſcōm totū non eſt poſſibile iuſticia creatoris partim ꝑpter mala merita hoīm obſiſtente ꝑtim mereo ꝛ beneplacito ſuo et iudicio nobis occulto neceſſe eſt vt in pte tm̄ generis humani bonū iſtud preſtantiſſimū operetur Q. ſi qs dixerit homies nec ſcōm vniuerſum ſuū eſſe receptibiles hmōi glorie nec ſcōm animas ſcilicꝫ nec ſcōm corpa vl' ſaltem nō ſcōm opera. Dico quia hmōi ſermo erroneus ē ꝛ impoſſibilis et hominis ignorantis nobilitatem nature humane. Dico igitur quia anima humana ſuſceptibilis eſt omniū ſcientiarū phyloſophicaꝝ naturaliter. Si enim alique anime impedite ſunt paſſionibus corpoꝝ ſuoꝝ: vt moriones vel defectu ſenſuū vt qui ceci et ſurdi naſcuntur vel alias occaſionati hoc ex accidenti eſt ꝛ adueticiū ꝛ innaturale animabus. De alijs vero animabus quibus paſſiones huiuſmōi ſiue occaſiones impedimenta doctrine et diſcipline non preſtant non eſt dubiū quin capaces ſeu receptibiles ſint omniū phyloſophicarū ſcientiarū. Receptibiles etiam ſunt quedam ꝓphetici ſplendoris ꝛ ꝑpter hoc neceſſe eſt etiā ꝙ omnes. Luꝫ receptibilitas naturalis in omnibus animabus humanis quēadmoduꝫ ꝛ generaliter omnia naturalia vnius indiuiduorꝫ cuiuſcunqꝫ ſpeciei ex neceſſitate naturaliter inueniant̄ in vnoqqꝫ aliorū indiuiduoꝝ eiuſdem. Amplius. In ꝓphetico huiuſmōi ſplendore nō ſtant naturali fixione ꝛ ꝓhibitione qua ꝓhibeantur a ſublimiori ꝛ nobiliori claritate. Amp̄. Appet ex magycis opib⁹ maxime que ſunt diuinationum ꝙ maioris aut nobilioris claritatis ſuſceptibiles ſūt q̄ſ ſit cognitio naturalis. Claritas em̄ illa qua diuināt ꝑterita vel futura ꝛ etiam vident ꝑſentia abſcondita maior eſt omi cognitione naturali q̄ꝫ habeant vel hr̄e poſſint anime noſtre in corpib⁹. Naturaliter em̄ alia videre nō poſſūt anime humane Si igr̄ hmōi claritas ꝛ illuminātio eſt eis ex ꝯiunctione demonū. tanq̄ꝫ ex applicatione luminis quia reuera ꝛ ipi lumina quedā ſunt ex maioris luminis maiori applicatione magis eas illuminari neceſſe ē Cū maioris luminis intellectū nō obtenebret vel obſcuret imo ꝑfortet magis ꝛ illuminet. Licet aliter in ſenſib⁹ ſe habeat qđ et dixit Ariſtotel'. ꝑpter qđ dixit qa extrema corrūpūt ſenſum ſicut vehemētia ſolaris luminis vl' obfuſcat vel obtenebrat viſum noſtrū. Quia igitur cōiungibilis eſt anima hūana luci ꝑme ac puriſſime q̄ eſt creator benedictus. neceſſe eſt vt ex ei⁹ cōiunctione vl' applicatione tanto amplius tantoqꝫ ſublimius illumineť anima hūana quanto ipſa lux ꝑma aliis luminibus hoc eſt ſanctis angelis atqꝫ demonib⁹ eſt clarior ſeu luminoſior. Neceſſe eſt etiā eā confortari ſcōm vim intellectiuā ꝛ delectari in ea delectatiōe que merito beatitudo nomineť. Q. ſi dixerit qs quia anima humana non eſt ſic cōiungibilis deſtrues errorem iſtū multipliciter Primū quia non eſt dubitatum apud intelligētes virtutem intellectiuam creatam eſſe ad intellectum ſeu viſionem ſpiritualem ꝑme lucis et nō ad quemcunqꝫ intellectū vel viſionē ipi ſed ad nobiliſſimā atqꝫ pfectiſſimam Hec autem ē cōiunctio ad ipſam et applicatio ſine medio. fruſtra igitur creata eſſet ſi iſta perfectio nō eſſet ei poſſibilis. Amplius. Nō eſt cōiungibilis ad alia niſi ꝑpter illam ergo magis illi. Amp̄. Unaqueqꝫ virtus et vnaqueqꝫ potentia propter optimū ſuum actū nobiliſſimāqꝫ perfectioneꝫ ſuam creata eſt. Alie em̄ perfectiones propter optimam ac nobiliſſimā pfectionem ſunt. Quia igiť optimi cognoſcibilis optima cognitio ꝛ nobiliſſimi nobiliſſima optima ac nobiliſſima perfectio eſt virtutis intellectiue eſt talis cognitio creatori optima autem cognitio datoris eſt illa quam predixi. Amp̄. manifeſtū eſt quia localis diſtantia nec eſt nec eſſe poteſt int̄ creatorem et animā humanam diſtantiā igitur ſpiritualem ſolam inter eos eē poſſibile eſt. Hec autem nō poteſt intelligi niſi altero duoꝝ modoꝝ vel trium. Primū diſſimilitudine et hec eſt malicie que diſſimilat animas noſtras a creatore qui bonus eſt in vltimitate bonitatis et hec eſt que ꝓ ſe et directe ꝓhibet ſentiri ſuauitatem ipius. Quemadmodū cōtraria diſpoſitio in palato corpis ſentiri ꝓhibet dulcedinem vel aliā ſuauitatē tibi. Secūdo vo tanq̄ꝫ diſtantiā ſpūaleꝫ facit aliud apphenſum cum via nō fuerit ad apphendendū creatorē. Hoc autē ē cū fuerit: apphenſū vt res. Reminiſci nanqꝫ debes ſermonis quē di

xit Ariſtoteles quia ymago leonis appre
henditur q̄n̄q; vt res ⁊ quādoq; vt ſignū
⁊ cū apphendit͛ vt res ſtat in ea et ſigit͛ ap
p̄henſio ⁊ nō ꝑuenit ad leonē. Cū apphē
dit͛ vt ſignū nō ſtat in ea apphēſio ſ; tran
ſit ad leonē ⁊ apphēditur ꝑ ipſam leo. Ui
des ig͛ quia vnomō ymago leonis eſt in
terpoſitū inter apphendētē ⁊ leonē ⁊ tāq;
obex vigens in ſeipo apphenſionē et ꝓhi
bens eam trāſire ad leonē. Alio vō modo
velut via nō ſolūmō tranſitū p̄bens app
henſioni leonis ſed etiā trāſferēs ſiue trāſ
uehens apphenſionē in leonem. Et iuxta
iſtos duos modos currit res in oīb⁹ crea
tur͛ ⁊ creatore qm̄ quelibet creatura ⁊ res
ē in ſe ⁊ via ad apphenſionē creatoris ⁊ ſi
gnū ē ipſius intelligētib⁹. Tercio imerſio
et incraſſatio quedā animarū diſtātia ē ꝓ
hibens ꝑuentionē luminis ⁊ irradiatiōis
ab ipo ſuꝑ illas nec mirū cū illuminatōe;
intellect⁹q; d; eſſe ꝑ ſenſus a pte corpis eti
am ꝓhibeat ⁊ incraſſatio iſta ⁊ immerſio
facit homines motiones ⁊ pene brutales
Cū igit͛ iſta tria ſublata fuerint ab anima
bus nr̄is tunc erit poſſibile deſcendere ſu
per eas irradiationes q̄ ſunt a lumine pri
mo ⁊ etiā a pte ſenſibiliū vt p̄dixi. Quia
igit͛ quedā irradiationes huiuſmōi natu
raliter deſcendūt ſuꝑ quaſdā ſubſtancias
videlicet ſuꝑ angelicas. Unde ⁊ in quadā
ꝑfectione ſapiētie naturalis creatas illas
eē manifeſtū ē. Quidā vō cadūt iuxta be
neplacitū creatoris etiā poſt illuminatio-
nē hmōi naturalē ⁊ iſtis nō ē menſura ni
ſi bn̄placitū creatoris q̄ īfluit ō lumīe ſuo
quantū vult ⁊ quō vult. Opinati aūt ſūt
qdā; q̄ a ſplēdor ꝓpheticus ē ſm recepti-
bilitatē nature hoc ē ſm diſpoſitione; ani
marū ſuꝑ q̄s deſcēdit et ꝓpter hoc pauce
ſunt anime humane ſuꝑ q̄s deſcēdit. et in
ſuꝑ non equaliter neq; vnomō ſuꝑ ipas.
Uerū iſta nō ſūt indicia certitudinis qm̄
ſimilis diuerſitas inuenit͛ in īfluētiis illūi
nationū q̄ gr̄e tm̄ ſūt ⁊ nihil habētes om̄i
no a pte nature q͛ vel eas augeat vel mi-
nuat ſiue expediat aut impediat. Jam igi
tur manifeſtu; eſt tibi per hoc quia gloria
intellectus anime humane eſt longe ſubli
mior q̄; gratia prophetie et q̄; etiam illu-
minatio naturalis intellect⁹ angelici. quē
admodum et beneplacitum creatoris eſt
incomparabiliter ſuper omnem receptibi
litatem nature et ſuper omnem limitatio-
nem ipius et iam ſcis quia beneplacitum
eius non habet limitationē aliunde ſed a
ſeipſo. Et limitatio iſta eſt in ipſo ſcdm ſe
cum ⁊ potentia ipi⁹ ⁊ diuicie in vltimitate
ſint amplitudinis et copioſitatis. Sed li-
mitatio eſt in muneribꝰ eius ſiue ſint na-
ture dona ſiue gratie ⁊ etiam in penis ma
lorum ſiue ſuppliciis que ſemper minora
ſunt q̄; merita eorum requirant. Ea enim
ē ſuperabūdantia et diuicie miſcōie ſue v͛
mali nunq̄; ab ipo totū qō merent͛ recipi
ant. Aggregata igit͛ ratiocinatione. Dico
q͛ decet creator͛ bonitatē addūcere natu
rā humanā ad optimū vbi ⁊ nō obſiſtit e⁹
iuſticia ⁊ ꝯcurrit receptibilitas eiuſdē et p̄
ſertim vbi merita ꝯgruūt vel etiā hoc reg
rūt hoc aūt in oībus electis quos hic p̄il-
luſtrat donis grāꝫ ſuarū atq; virtutū qb⁹
et dat vt hic ſm bn̄placitu; ſuum viuant.
Amp̄. ſicut nata ē vis intellectiua cogno
ſcere creatorē ⁊ videre veritatē ſeu clarita
tem ipius. Sic nata ē vis affectiua ſeu de
ſideratiua ſuperior et nobilis ſentire bo-
nitatem ipius. Quare vtraq; vel ducēda
eſt ad hunc ſuum finem nobilē iuxta mo-
dum quem predixi tibi. Amplius. Si
cut illa nata eſt illuminari ſeu perfici lumi
noſiſſima veritate creatoris. ſic iſta iocun
dari ſeu beatificari ſuauitate bonitatꝭ ipi
us. ⁊ nemo intelligens ignorat quin intel
lectus principaliter atq; finaliter ad lumē
prime veritatis intuendum creatus ſit et
quin ipa lumen eius ſit ⁊ ſuum proprium
et principale viſibile ipſius. Sic et prima
bonitas ſuum deſiderabile et vt ita dica-
tur ſuum ſenſibile virtutis noſtre affecti-
ue nobilis. Huiuſmodi autem indicium
certiſſimum eſt q͛ neutra vel impletur vel
perficitur vel etiam quieſcit citra ipm. Si
enim creatori placeret omnia alia clariſſi-
me oſtendere virtuti noſtre intellectiue ſe
ipo aut eidem abſcondito nemo dubita-
re poteſt quin adhuc et vacua et imperfe-
cta remaneret nec reputaret ſe quicq̄; co-
gnoſcere vel videre ignorato vl' non viſo
creatore ſic ſe habet ⁊ de v͛tute noſtra de-
ſideratiua quam dixi quia ſi poſſibile eſ-
ſet ei haurire omnes ſuauitates que pre-
ter illam ſunt adhuc ſe vacuam ſentiret et
prime bonitatis ſuauitatem eſuriret atq;
ſitiret. Corporales quidem delicias faſti-
diret hoc enim eſt earum proprium et na-
turale vt ipa ſua habūdantia faſtidiū ſui
generent. Spirituales vero famē ſui ſiue
ſitim ſua ipa habūdantia vehemētiorem

ꝓuocant ⁊ inflamant ⁊ ꝓpter hoc impoſ
ſibile eſt eis aliquē ſaciari citra fontē ipm
earū q eſt indubitāter bonitas creatoꝝ ⁊
inde ꝓmittitur eis ſacietas ꝑ ꝓphetas he
breoꝝ quorū vnus dixit ad ipm creatorē
loquēs. Saciabor cum apparuerit gloria
tua. Et alibi. Torrentē voluptatis tue po
tabis eos ⁊ inebriabūtur ab vbertate do
mus tue. Phia vo ꝓphete xpianoꝝ dicit
q̄ deducet eos ad vite fontes aquarum.
Manifeſtū igr ē ꝑ hoc qꝛ ꝯiūctio hec
ſiue approximatio ad creatorem felicitas
eſt et gloria. ⁊ iterū plenitudo atꝫ ſacietas
⁊ ꝑfectio earū Amp. ſi citra ſiſterent vt
nō ex ipo fonte luminis hoc ē ex ipa p̄ma
ac luminoſiſſima vitate haurirēt et ore vt
ita dicat pleno biberēt cognitionē ſiue ſci
entiā ad quā nate vel create ſūt anime hu
mane nō ſolū impꝑfecte ſꝫ miſere remane
rent. cruciatuqꝫ vehemēti famis ⁊ ſitꝭ ſpū
alis torquerētur. Hoc aūt appet euidēter
in viris ſanctiſſimis de quibꝰ apud te nō
eſt dubitatio quin plus deſcendat ſuper
animas eorū ⁊ de lumine prime veritatis
et de ſuauitate prime bonitatis q̄ ſuꝑ ali
os quoſcunqꝫ. Certū etiā eſt tibi quia quā
to ſanctiores ſunt tāto magis eſuriūt et ſi
tiūt p̄dicta duo bona videlicet lumē p̄me
veritatis ⁊ ſuauitatē p̄me bonitatis. et ꝓ
pter hoc magis affligūtur fame et ſiti hu
iuſmodi et hoc ſentiebat idem ꝓpheta he
breoꝝ q dicebat. Quemadmodū deſide
rat ceruus ad fontes aquarum ita deſide
rat anima mea ad te deus. Et iterū. Siti
uit anima mea ad deū fontē viuū. ⁊ alibi
Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. In
ipo igr creatore ⁊ ex ipo immediate ē qui
es oīm deſiderioꝝ et plenitudo. Amp
Cū hanc virtutē ⁊ largitatē dedit deꝰ ſub
ſtācijs multis naturalibus vt applicatiōe
ſua ſeu cōtactu aſſimilent ſibi receptibilia
virtutū ſuarū ⁊ actionū ꝑ modū receptibi
litatis earū ſicut appet in igne q ferrū eo
uſqꝫ ſibi aſſimilat vt ñ ſolū ignitū ſꝫ ignis
etiā nominet ſicut ⁊ ōis facies ſpeculū qḋ
ei obiectū fuerit ſi mundū terſumqꝫ fuerit
ipm ſibi exp̄ſſiſſime aſſimilat ſimilitudinē
ſuā exp̄ſſiſſima eidem imprimens. Sic in
odoribus ⁊ in ſaporibus et alijs innume
rabilibus ſe habet. Quāto fortius igr lar
gitas et virtus creatoris quas manifeſtū
eſt eſſe in vltimitate copioſitatis ac redun
dantie euſqꝫ aſſimilabit ſibi animas hu
manas vltimata illa approximatione ſibi
ꝯiunctiſſima vt non ſolū deificate ſint. ſed
etiā dee ⁊ dij et ſint ⁊ veraciter nominent
et hoc indubitāter aliquo mō ſomniauit
antiqtas. ſicut appet ex phyloſophoꝝ an
tiquorū ſermonibus et etiā poetarum. Et
deos generaliter nominabant viros ma
gnificos ⁊ ſtrennuos vt herculem omnes
qꝫ illos qui ſcḋm opinionem ſuā laudabi
liter et ſtrennue in hac vita ſe habuerant
tranſlatos vel transferendos opinabant
et deos eos fieri ſeu deificari credebant.
Cuius exemplū apparet quia et ſaturnū ⁊ io
uem ⁊ mercuriū ⁊ appollinē ⁊ multos ali
os quos deos putabāt ⁊ vt deos colebāt
homines aut mulieres fuiſſe ex hyſtoricis
narrationibus certū eſt. Unus etiam ex ꝓ
phetꝭ hebreoꝝ ex ꝑſona creatoris deos vo
cat aliquos de gente illa. Ego inquit dixi
dij eſtis. Et iterū ex ꝑſona ſua. Deꝰ ſtetit ī
ſynagoga deorū in medio autem deos di
iudicat. Cuius ſi ex tā modica appropinq̄tio
ne ad creatorem quanta videlicet erat ho
minibus illis in vita iſta quāto fortius ex
illa futura que incompabiliter maior erit
dij congruentius potuerunt nominari.
Amp. Cum incompabiliter maior ſit
influentia ex largitate ⁊ gratia creatoris q̄
eſt poſt influentiam et largitionē donoꝝ
naturaliū hic in hominibꝰ ſeu in anima
bus humanis. Multo fortiꝰ igitur maior
erit influētia futura omni influentia natu
re qꝛ et ipa nomina oſtendūt. Preſens ei
influentia huiuſmodi gratia nominatur.
Futura vero que deo dilectis animabus
ꝓmittitur vocatur gloria cōmuniter ⁊ vſu
cōmuniſſimo. Nemo autē intelligens di
xit ad hoc compabilem eſſe gratiam glo
rie. Hoc autem inde manifeſtum eſt quo
niam nec ſtillam glorie ſuſtinere poteſt vi
te p̄ſentis infirmitas. Suſtinet autē gra
tiā ꝓphetie que maxima inter gratias eē
videtur de hoc autē melius doceberis in
ſequentibus vbi de ipa eſſencia in verita
te glorie inquiram inquiſitione perſcruta
ta ſi deus voluerit. Amplius. Si tan
te ſunt influentie donorum et gratiarum
creatoris in eos quorū nulla ſunt ad hoc
merita nulla preceſſerūt ei obſequia quā
te erunt in eos in quibꝰ inuenientur et di
gna merita et placita creatori p̄ceſſiſſe ſer
uicia preſertim cum non ipſe nitendat ad
calculos meritoꝝ. ſꝫ magꝭ attēdat qḋ dece
at magnificētiā largitatꝭ ſue q̄ qḋ debeat
meritis ſeruientiū ſuoꝝ. ⁊ ꝓpt hoc nō vi

detur finitum id qđ addit ſupra cōdigna
pmia meritorū tunc enim vacare videret
ad calculos ſi finitum eſſet vel compabile
ei ꝙ reddit ex iuſticia id qđ ſuperaddit ex
ſue ſupabundantia largitatis. Ampli
us.ſi inimicos etiā qui quantū in eis ē ma
lis meritis ſuis nō ſolū reſtringūt.ſed etiā
penitus repellunt diuitias largitatis ipiꝰ
quante erūt influentie bonitatis ꝛ munifi
centie ipius in amicos et ſeruitores ſuos.
Amp. Si pulchritudines bonitates atꝫ
ſuauitates ſenſibiliū ita rapiunt in ſe ani-
mas humanas nec ſolū rapiūt ſed etiam
vniūt tanta vnione amoris quanta appa
ret in paſſionibus ꝛ cōpaſſionibꝰ.paſſio-
nibus inqꝫ dictoꝝ ſenſibiliū ꝛ cōpaſſioni
bus animarū humanarū ad illa.quid fa-
ctura ē pulchritudo creatoris ꝛ bonitas at
ꝙ ſuauitas quas nec attingit admiratio
nec eſtimatio nec etiā cogitatus.ſicut igit
amoris iſtoꝝ ad amorē qui tūc erit creato
ris nulla eſt comparatio.ſic neqꝫ vnionis
pdicte ad vnionē erit beatarū animaꝝ ad
creatorē. Differt aūt quoniā amor hmōi ꝛ
vnio animarū noſtrarū ad ſenſibilia ebri
etas eſt imo inſania captiuitas inſuper et
obcecatio earū. Illa vero illuminatio eſt
animarū noſtrarū ꝛ ſapiētia pfectiōis vl-
time libertas ſimul atqꝫ felicitas in vltimi
tate elongationis a miſeria et ſanitas ad
quā nec leſio nec aliqd attingit contrario
rū vllo modorū Amplius. Cū adamas
ferrum attrahat tantaqꝫ velocitate rapiat
illud ad ſe et ꝯiungat ſibi a primo ꝙ nō
eſt niſi quodam occulto amore naturali
quid facient pulchritudo et bonitas crea-
toris cū innotuerint animabꝰ nr̄is et hoc
abſqꝫ velamine et interpoſito. Amp.
ex pportione. Cū pulchritudo ꝛ bonitas
creatoris ſup oēm mēſurā ꝛ compationez
maiores ſint pulchritudie ꝛ bonitate quo
rūcūqꝫ aliorū ſiue ſint ſenſibilia ſiue inſen
ſibilia anime vo nr̄e cū eq̄liter vtraqꝫ eis
innotuerint ꝛ libere atꝫ mūde fuerint a p-
uerſitate corruptionis ō q̄ ſepe audiſti ne
ceſſario trahūt ab eis pportionaliter cau
ſis hoc ē ſm pportionē quā habēt inuicez
pdicta trahētia. Quia igr̄ trahētiū ad tra-
hentia nulla ē cōparatio hoc ē pulchritu-
dinis ꝛ bonitatis creatoris ad alias quaſ
cūqꝫ nō erit compatio amoris ꝛ attractio
nis pulchritudinis et bonitatis creatoris
ad amorē ꝛ attractū aliarū. Quare ſuper
menſurā et comparationez erit amor pul
chritudinis et bonitatis creatoris ad amō
res ꝛ attractus aliorum et ppter hoc nul-
lus erit tūc talis amor aut attractus q̄ntū
ad alias pulchritudines ꝛ bonitates. Ex
quo manifeſtū ē paradyſum carnalem in
altera vita impoſſibile eſſe. Sic eñ quoni
am ad modicum valde trahuntur anime
noſtre a pulchritudine et bonitate creato
ris et hoc eſt quoniā ad modicū eis inno-
teſcunt.trahuntur etiaz ab alijs pulchritu
dinibus et bonitatibꝰ. Qua de cauſa im
pugna magna ſunt hic anime multe. Cū
autem inualeſcit etiam hoc in hac vita no
ticia pulchritudinis ꝛ bonitatis creatoris
extinguitur amor aliarū amor inqꝫ qualē
dixi. Quantofortius igit cum plene inno
tuerint hoc autem eſt quemadmodum ſi
ymaginaueris mobile aliquod quo traha
tur duabus virtutibus in partes cōtrari-
as exempli gratia nominet mobile huiuſ-
mōi c.et virtus mouens ipm in ſurſuz no
minetur a.virtus vero trahens illud in de
orſum nominetur b. Manifeſtū eſt ti
bi quia ſi a.fortitudine pualuerit b.trahet
in partem ſuā hoc eſt in ſurſum ipſum b.
Quare ſi in infinitum pualuerit totaliter
trahet ipm in partem ſuam hoc eſt in ſur
ſum. Quia vero impoſſibile eſt aliqd mo
ueri ſimul cōtrarijs motibus et hoc tota-
liter. Manifeſtum eſt nullū eſſe motū
ipſius c.tunc ad partem b. Et quoniā mo
tus animaruz noſtrarum deſideria ſunt.
Amor vero virtus eſt et radix huiuſmōi
motuū ſpiritualiū. Manifeſtū ē in altera
animabꝰ ſic raptis ꝛ attractis amore pul-
chritudinis et bonitate creatoris nullū eē
motum contrarium hoc eſt deſideriū vel
etiam amorem ad ſenſibiles pulchritudi-
nes ꝛ bonitates et quoniam in nō amatis
et non deſideratis impoſſibile eſt delecta
tionem eſſe in ſenſibilibus pulchritudini-
bus ꝛ bonitatibus delectationem in quā
qualem ibi ſomniat et delirat vulgus ſar-
racenoꝝ. Non enim veriſimile ē phyloſo
phos gentis illius in pte iſta tam erronee
ſentire. Delectationē multiplicē eē futuraz
animabꝰ ſeu hominibus glorificatis ex cre
atoris q̄ tūc erūt ꝛ etiā ex hijs q̄cūqꝫ eē deſt
erit manifeſtū tibi fiet i ſequētibꝰ bonitatis
Uerū hmōi delectatio erit ex amore pme
pulchritudis atꝫ bonitatis et ppt̄ hoc nul
lomō ei ꝯtraria vel repugnās neqꝫ ipedi
ens vllo modoruz eam delectationē que
erit in pulchritudine ꝛ bonitate creatoris

Amplius. ymaginare mundū diuinū ſeu ſeculū altius qđ et patriā et ciuitatem deo dilectoꝝ ⁊ ab eo electoꝝ hominibus theologi xp̄ianoꝝ vocant ⁊ ymaginare in ea duos populos alterū ſanctoꝝ angelorū. alterū ſctōꝝ ⁊ glorificatorū hominum ymaginare etiā infernū velut carcerem et locū tormentorū vbi in malos et creatorꝭ volūtati rebelles vindicanꝫ ꝑ iuſticiā creatoris iniurie et cōtumelie quas et creatori ⁊ hominibus dum in hac vita viuerent irrogarunt. ymaginare etiā locum aliū nihil habentē hmōi tormentorꝫ ⁊ ibi poſitos paruulos qui nature corruptione originali peccatū aliqđ addiderūt nec cōtra eam mūdationis remediū ꝑceperunt. Dico igr̄ quia omnis generis homines ſunt ſic in ſtatu cōuenientiſſimo eis ac decētiſſimo. Decet em̄ modis om̄ibus creatoris famulos ac myniſtros eſſe cum eo ⁊ iuxta eum quatinus hoc phas ⁊ poſſibile ē. Nihil em̄ indecētius regi inclito atꝫ magnifico q̄z ſolitudo ⁊ paucitas milicie atꝫ familie. Nihil decentius glorie ipſius q̄z multitudo milicie dico indute ⁊ ornate atꝫ decorate ꝓut decet regalem magnificentiam. Quia igiꝫ iſte ſtatus ſic ſe habet et hmōi eſt tam in hominibus q̄z in alijs ſubſtancijs nobilibꝰ q et creatoris milicia et eiuſdeꝫ familia digni vocari ſunt vel erūt. Dico quia iſte ſtatus cōgruentiſſimꝰ ē glorie creatoris. Decorū aūt eſt qđ decet ⁊ ꝓpter hoc maxime decorū quod maxime decet Nihil autem magis decet creatorē q̄z ꝙ maxime decorū eſt maxime iuxta eū atqꝫ in domo ſiue in aula ſiue in palacio ſuo.

Quare ſic ſe habere magnificentiſſimam domū ipſius ⁊ p̄clariſſimā aulam nobiliſſimāqꝫ miliciaꝫ eiuſdem tp̄e ſuo neceſſe eſt Q̄ꝫ ſi dixerit quis quia nō eſt cōueniens vt homines ſimul ⁊ ſubſtantie ſpūales in vna ſcꝫ domo vel palacio habitent cū homines corporei ille vero incorporee et incorpales ſint. Reſpondendū eſt ei qꝛ multo amplius incōueniens videri deberꝫ eidem ꝙ anime humane cum corꝑibus habitent cum inter ipſas ⁊ corꝑa ſua lōge ſit maior differentia naturarū. homines em̄ et ſi corꝑei ſint ſcd̄m partem eſt hoc partē dico inferiorem ⁊ ignobiliorē. In corꝑei aūt ſm partē p̄cipuam p̄dictiſqꝫ ſubſtantijs in ſtatu illo illo glorie ſimilimam. Cōuenientius autē eſt vt corꝑa hūana ſequātur animas ſuas et trahanꝫ ab eis in ſublime ſeculi altioris q̄z vt ipſe trahantur ab eis in locum inferiorem et habitationi earum minime cōgruentem. Dico etiam qꝛ ſermo iſte hominis eſt ignorantis gloriā corporū glorificatoꝝ. Si enim ſciuiſſet ꝙ valde ſimilis eſt nature ſpirituali ſicut tibi patefiet in ſequentibus nullatenꝰ hoc dixiſſet. Dico etiam quia ſermo ꝓpheticus quo creator dictus ē rex glorie non habet dubitationem ſue veritatis apud intelligentes. Non poteſt autem intelligi rectius rex glorie q̄z vno iſtorum modorꝫ videlicet vel vt intelligatur regnum eiꝰ gloria et quia precipua pars regni ciuitas eſt in qua ſedes eſt ⁊ ſolum ipſius quare illa tota gloria eſt et omnes inhabitantes in ea glorioſi ſeu gl̄ificati. Et ciuitas illa merito ciuitas glorie habenda eſt ⁊ dicenda et quoniā gloria perfectio eſt ſicut alibi didiciſti impoſſibile eſt in ciuitate illa glorie aliquid eſſe imperfectiōis. Alio modo intelligitur rex glorie quomō dicitur ⁊ rex iuſticie quaſi iuſtiſſimus quemadmodū dicitur vas pulchritudinis vas pulcerrimū. ⁊ qđ nihil habet indecentie vl̄ deformitatis. Sic rex glorie rex glorioſiſſimus quaſi cuius regnum eſt in vltimitate glorie et et nihil habens glorie repugnans ſeu contrarium. Neceſſe igitur eſt regnuꝫ eius totum ꝙ eſt vniuerſitas hoc eſt vniuerſa ſeries ſeculoꝝ ſic ſe habere videlicet vt ſit in vltimitate pulchritudinis ſcd̄m omnes ꝑtes ſuas. et hoc ꝓut cōgruit et expedit vnicuiqꝫ earū tempore ſuo. Et ꝓpter hoc neceſſe ē vt et vniuerſitas angelica ⁊ vniuerſitas hoīm ſic vnoqꝫ tp̄e ꝓut decet eā eē ⁊ ꝓut decoꝝ eſt eaꝫ eſſe in tp̄e vnoquoqꝫ et quia decoꝝ ac decentiſſimū eſt vt p̄ma ac ſup̄ma habitatio habitatoribus ſeu ciuibus nobilitate eiuſdem congruentibꝰ impleatur. ꝙ impoſſibile ē fieri niſi ex angelis et hominibus vtriſqꝫ glorificatis. Nec enim phas eſt neqꝫ cōueniens aliqueꝫ eē veſtitum niſi gloria. omne enim aliud veſtimentuꝫ vel operimentum indecens eſt et regi glorie et regno glorie. Impꝑfectuꝫ autem veſtimentum et imperfectus ornatus in hominibus eſt gloria animarū neceſſe igitur eſt glorificandarum animarū corpora gloria cōmuni congruente ſuo tēpore veſtiri. Tercio modo intelligitur rex glorie ꝑ approbationē videlꝫ cuiꝰ ſoliꝰ eſt ⁊ cui tota debeꝫ glīa. Quare neceſſe ē oīa ſuo tp̄e ꝯuerti ī gloriā ipiꝰ. nō ſolū igr̄ aīe

humane quatinus eis cōgruit ꝑ glorifica
tionē ſuā cōuertende ſunt in gloriā ipſius.
Sed etiā corpa earū. Quēadmodū igitur
anime totū glorie victure ſūt ꝑ gloriā quā
accepture ſunt ab eo. Sic et corpa totalit̄
in gloriā eius ⁊ obſequiū ↄuertēda ſūt tē-
pore ſuo ⁊ ꝓpt̄ hoc adeptura gloriā q̄ illi
ſtatum et officio ↄgruat. Ampliꝰ. ſicut
alibi didiciſti. Mors plaga ē nō ſolum in
naturalis nature hūane ſed etiā eouſqꝫ
cōtraria vt eam etiam deſtruat. hmōi au
tem iudiciū certiſſimū ē qꝫ naturaliter hor
retur ⁊ fugitur ab hominibus. Nihil aūt
naturale naturaliter horretur ⁊ fugit̄. Na
tura igr̄ hūana naturaliter nec ad morteꝫ
tendit nec ad illā ducit homines naturali
ter. Quare manifeſtū ē plagam hmōi ſa-
nandā eſſe tpe ſuo. ſi em̄ i pecude ſua ſiue
in grege vel armento nemo ſuſtineret pla
gā mortis ſiue etiā mortalitatis ſi eā auer-
tere poſſet. Quātofortius creator in gene-
re humano qꝫ velut grex eius eſt. imo no
biliſſima amabiliſſimaqꝫ poſſeſſio eiꝰ nō
ſuſtinebit plagam mortis quin eam curet
tpe ſuo. Ampliꝰ. Quis paterfamilias
peſtem ſeu peſtilentiā a pecudibus ſuis ſi
poſſibile ei fuerit nō depellat. Quis deni
qꝫ rex in regno ſuo que totū illud vaſtent
ſi hoc poſſet facere nō auertat. Et qa ma-
nifeſtū ē qꝫ genꝰ humanū pars precipua
ac nobiliſſima eſt poſt ſubſtācias abſtra-
ctas et nobiles regni creatoꝝ. Neceſſe igi
tur ē bonitatē creatoris peſtem iſtā ⁊ vaſti
tatē abigere a regno ſuo. Mors igr̄ ⁊ cor-
ruptio finē habebunt in genere humano
Eodē mō ē argumētari ⁊ de ruina domꝰ
q̄ſi em̄ domus creatoris ē vniuerſitas ho-
minū et aliarū ſubſtāciarū nobiliū ⁊ ex il
lis velut duobꝰ pietibꝰ edificata ſeu ↄſtru
cta ruit aūt alter paries totaliter ꝑ morteꝫ
Qualiter igit̄ iſtā ruinā in domo ſua ꝑpe
tuo ſuſtinebit cū eā reedificare poſſit atqꝫ
ſtatuere ſtabilitate ꝑpetua qs pr̄familias
ruinā hmōi repare negligeret ⁊ domū ſu
am ſtabilē facere ſi poſſet. Q̄ ſi dixerit qs
qꝫ ruinā q̄ ꝑ mortē fit vel corruptionem re
parat creator q̄tidie ꝑ nouoꝝ hoim crea-
tionē. Debes reminiſci eius qꝫ audiſti i ꝓ-
cedentibꝰ ⁊ in hoc eodē capitulo qa reedi
ficatio hmōi ↄtinuo deſtruēda cōtinueqꝫ
ruens nō reedificatio ē tm̄ ei deſtruere q̄n
tū reedificat̄ ex altera pte. perinde eſt ac ſi
nihil reedificaret̄. ad alterā vo ptē queſti-
onis nō reſpondet videlicꝫ qualiter ſuſti-
net bonitas creatoris tantā ruinoſitatem
tantaqꝫ inſtabilitatē tā preclari edificij ſui
Quis em̄ paterfamilias ruinam ↄtinuaꝫ
in ſua domo vel edificio ſuſtineret maxie
cum eam aduertere preualeret.

r Euertar autē et dicaꝫ quia creato
ris aula ſiue palaciū cum repletū
fuerit ſubſtācijs ſpiritualibꝰ et ho
minibus glorificatis erit ſm magnificen-
tiam regni ⁊ glorie creatoris erit ⁊ ſm vlti
mū decentie et decoris ꝓprij. Quare ⁊ ex
parte creatoris ⁊ ex parte ſua erit ſm opti
mū vltra qꝫ nec melius nec decentiꝰ poſſi
bile eſt eſſe. Sic dico ⁊ de inferno quia ni
hil magis decet carcerē et locum tormēto
rum q̄ꝫ malefici et iuſtiſſimi cruciatus eoꝝ
Quare ſcdm ymaginationem poſitā erit
infernus ſcdm vltimum decentie et deco-
ris et hoc ex pulchritudine iuſticie creato-
ris que ibi ⁊ ꝑ magnitudine ſua ⁊ pro re-
ctitudine luciduſſime apparebit hoc eſt ꝑ
ut poſſibile erit glorificatis oculis tam ſpi
ritualibus q̄ꝫ corporalibus magnitudinē
rectitudinem et pulchritudinem illius cō-
ſpicere et videre. Quia vero paruuli q ni-
hil culpe addiderunt originali corruptio-
ni nihil pene actual' ő iuſticia diuina paſ-
ſuri ſunt et hoc eſt quoniaꝫ pena actualis
non debetur niſi culpe actuali. Mani
feſtū eſt eis non deberi nec decere eos lo-
cum alicuius pene actualis. Et quoniam
digni gloria non ſunt vtpote qui circa ori
ginalem culpam remedium qđ eſt gratia
ſanctificationis non receperūt. locus glo
rie eos omnino non decet. Decētiſſime igi
tur collocati ſunt ſcdm poſitam ymagina
tionē in loco qui nec ſit pene actualis nec
glorie. Q̄ ſi dixerit quis quia impoſſibile
eſt huiuſmōi homīes fore ſine pena actu
ali in quocunqꝫ loco ſint cum cognoſcant
ſe fuiſſe creatos ad felicitatem et gloriam
⁊ non adeptos illaꝫ. Dico quia ſermo hu
iuſmodi non eſt verus. Non enim creati
fuerunt ad illam niſi qui electi fuerūt cre-
atoris predeſtinatione ad ipam. Cum igi
tur videant ſe non eſſe electos ad illam vi
dent ſe nihil iuris habere in illa et ſibi nō
deberi illam. Quemadmodum igitur vi-
des in multis hominibus qꝫ abſqꝫ mole-
ſtia ⁊ dolore ſuſtinent ſe non eſſe reges ꝑ
hoc ſcꝫ qꝫ ſciūt ſine iiuria ſua ⁊ cōtumelia
hoc eē. ſic ⁊ iſti abſqꝫ vlla pena ⁊ cruciatu
ſuſtinebūt ſe nō obtinere felicitatē ⁊ gl'iaꝫ
regni illiꝰ ſblimis atꝫ ꝑclari. Si vo dixerit

quia videbūt ſe potuiſſe obtinere illam ⁊
ꝑpter hoc dolebunt quia nō obtinuerūt
⁊ hoc ipm diſſolues ꝑ ꝑdictum exemplū.
Nō em̄ ē hō qui naturali poſſibilitate ꝓ-
hibitus vnq̄ꝫ fuerit a regno. ſunt tamē in-
numerabiles q omino nō dolent ꝑ eo ꝙ
reges facti nō ſunt. Nō eſt igit̄ ꝯſequens
vt ſi aliquis bonū aliqđ obtinere natura-
liter poſſibilis ſit ꝙ ꝑpter hoc doleat q: il
lud nō aſſeqtur. Jam igr̄ manifeſtū ē tibi
ꝙ ſcḋm poſitā ymaginationē ſtatus vniuer
ſitatis hominū ē ſcḋm optimū ſuū ⁊ in vlti-
mitate decentie et decoris nec nō ⁊ in vlti
mitate ſue pulchritudinis ⁊ qa ꝑ ipam ſa
tis fit ſimul miſcḋie creatoris ⁊ iuſticie ipi
us atq̄ꝫ nature humane et meritis homi-
nū. Nature quidē humane qa redditur ei
ſua ꝑfectio naturalis q̄ntū ad vires natu-
rales exteriores q̄s exercet ꝑ corpus. Red
ditur etiā ei corpus ſcḋm hoc. Reddit̄ inq̄ꝫ
quale congruit ipi naturaliter qđ ē dicere
immortale ſicut alibi didiciſti. Nec ſolū
quale congruit ei naturaliter ſed etiam q̄
le congruit meritis ipius ⁊ ſtatui. Statui
quidem glorie cōgruit corpus glīoſum cu
ius gloriam in ſequētibus audies Statui
vo eterne miſerie cōgruit corpus qđ eam
ꝑpetuo ſuſtinere poſſit et tale redditur na
ture hūane in vita futura ſcḋꝫ poſitā yma
ginationē. Satis fit etiā ſcḋm hoc ſtatui ꝑ-
uulorꝫ qui cōtra corruptionē ſeu maculaꝫ
originalē ſatiſfactionis remediū nō acce-
perunt. Hic igr̄ ē ſtatus ꝑ omnia decētiſſi-
mus et q̄ntū ad gloriā creatoris tam ex ꝑ
te miſcḋie ipius q̄ꝫ ex parte iuſticie. Simi
liter et q̄ntū ad ſalubritatē ⁊ vtilitatēꝫ na
ture humane nec nō et vltimā eiuſdē ꝑfe-
ctionē quantū humane nature poſſibile ē
cum eqtate et iuſticia creatoris. Hunc igr̄
ſtatum eliget. imo elegit eternaliter apud
ſeipam ſapiētia et bonitas creatoris. Qua
re manifeſtuꝫ ē in eo ſtatuendū eē finalit̄
naturam humanā. Amp̄. quia nullus
mot⁹ nature fruſtra ē naturaliter neq̄ꝫ na
turali ipoſſibilitate ꝓhibit⁹ ab eo ſiue in-
q̄ꝫ eſt. Quia igr̄ appetitus immortalitatis
naturalis eſt. id ē naturaliter indit⁹ homi
nibus quemadmodum fuga mortis hoc
eſt timor et horror illius. Manifeſtū ē
immortalitatē que eſt finis huius appeti-
tus et euaſionē ab ipa morte nō eē natura
liter impoſſibiles homib⁹ nec aliud inten
do in ſermone iſto niſi ꝙ naturaliter poſ
ſibiles ſunt iſti duo fines homib⁹ poſſi

biles quidē ꝑ modū receptionis ⁊ inſuꝑ a
natura intenti ſiue intentati. Non em̄ ſic
intelligo poſſibilitatē iſtā quēadmodum
dicit̄ poſſibilitas vnicuiq̄ꝫ hominū eſſen-
di vel fiendi regeꝫ. Regalitas quippe nō
intendit̄ a natura humana neq̄ꝫ directio
humane nature aduenit ſed magis ab ac-
cidente ⁊ indirecte ſicut et cauſa eius que
ē voluntas ſiue electio hominū ad quos
pertinet reges eligere vel ꝯſtituere. Inſu-
per tota intentio nature ꝑficitur et implet̄
abſq̄ꝫ hoc qđ adueniat ei regalitas ſeu re
gia dignitas. Non autem ſic ſe habet im-
mortalitas ad naturā humanā quoniam
ſine adeptione immortalitatis non ꝑficit̄
natura neq̄ꝫ intētio eius nec ꝑuenit natu-
ra ad finē in quē tendit ꝑ duos ꝑnomina
tos ſuos motus videlꝫ appetitū immorta
litatis et fugā mortis Amp̄. Ullus mo
tus naturalis eſt hominibus in regiaꝫ di
gnitatē vel poteſtatē. ſed magis ex cupidi-
tate ⁊ ambitione ē deſideriū hui⁹ poteſta
tis hominibus autē ꝙ rariſſimū ē ex crea
toris dilectione vel hominū ipoꝝ et hoc ē
cū credit̄ ab hijs qui poteſtatē hmōi ſuſci
piūt vel deo placere vel hominibus expe
dire vt ipi regnēt credūt ⁊ ꝑpter hāc ſolaꝫ
cauſam regnare ſe ſuſtinent. Manife-
ſtum igr̄ quia hmōi poſſibilitas nō ē poſ
ſibilitas ꝑ ſe ⁊ ordinata ad hmōi finem.
Quare ꝯſequēs ē q: poſſibilis ē hūana na
tura recipe imortalitatē poſſibilitate ꝑ ſe ⁊
ordiata ad illā ⁊ q̄m tēdit ad illā naturali-
b⁹ motibus pluribus ſuis q̄re neceſſe ē vt
ad illā ꝑueniat vl̄ totaliter vel in parte ꝙ
ſi cōceſſerit quia in parte ꝑueniet ad illam
Jam audiſti ſuꝑ hoc alias ratiōes ꝑpter
quas impoſſibile eſt ꝙ in ꝑte etiā nō ꝑue
niat. Amp̄. Jam alibi audiuiſti qa ⁊ ſi
ꝯtingāt ſpeciē aliquā in aliqua ꝑte indiui
duoꝝ ſuoꝝ ꝑfectiōe ſua vel ꝑfectionibus
ꝑuatā eē impoſſibile tamē ē vt vniuerſali
ter ꝑuetur illa vel illis. Similiter impoſſi
bile ē vniuerſaliter et ꝑpetuo aliquā ſpeci
em remanere vniuerſaliter ⁊ ꝑpetuo in ꝑ
uatione ſeu potētialitate ſue ꝑfectōis. Ali
oqn fruſtra et vane creata eēt a creatore.
Hmōi aūt exemplū ē in mineris metallo-
rū ⁊ gemmarū aliorūq̄ꝫ lapidū nobilium
Materia ei ois que ꝑ ſe materia ē nō cre-
atur vt ſit materia tm̄ ſed creat̄ ꝑpter ꝑfe
ctionē. creatur inq̄ꝫ in materialitate ſua vt
in ea ꝑmaneat. Cui⁹ expoſitio ē vt intelli-
gas quia minera auri nō eſt minera vt ſit

minera tm̄ neq3 vt remaneat in hac mate
rialitate q̄ ē mineralitas ſ3 ꝓpter aurū vt
aurū ſolicȝ et ea fiat. Quia igr̄ materia vt
materia nō ē vtilis niſi ꝓpter id qđ ex ea
exiturū ē. Manifeſtum eſt ꝙ nō crea
tur vel eſt vt ſit vel remaneat materia tm̄.
qm̄ eius eē ſic inutile ēēt. Sapiētia autē ⁊
bonitas creatoꝛis nō ꝑmittūt hoc vt cree
tur vel ſit inutiliter ſpecies aliq̄ totalit̄ hoc
ē ſm̄ oīe indiuiduū ſuū. Quare impoſſi
bile ē ſpeciē aliquā remanere totaliter in
ſua materialitate vel potētialitate. Neceſ
ſe igr̄ ē vnāquaqȝ ſpeciē vel in totalitate
ſua vel in ꝑte indiuiduoꝝ ſuoꝝ ad id ꝑue
nire qđ ſupꝛa diri ſupꝛa ꝑfectionē vl̄ actū.
Quia igit̄ ſpecies hūana in hac poſſibili
tate ſeu potētialitate creatur vt ex ea poſ
ſint fieri imoꝛtales hoīes. Quare neceſſe
ē ſaltē aliquos fieri imoꝛtales. Hāc igitur
moꝛtē q̄ nūc ē hoim. Sequetur ex neceſſi
tate imoꝛtalitas. Hec aūt ē vita imoꝛtalis.
Amp̄. nihil magis erigit hoīes ad eie
ctione vicioꝝ ⁊ paſſionū inoꝛdinatarū q̄3
ſpes future imoꝛtalitatis ⁊ retributionis.
nihil magis eos animat atȝ ꝯfoꝛtat ad ac
quiſitionē virtutū atȝ cuſtodiā ⁊ ad cōpo
ſitionē moꝛū ſuoꝝ totiuſq3 vite ſue decoꝛati
onē q̄3 ſpes future imoꝛtalitatis. ⁊ hoc ap
paret in hīs q nihil boni ſperāt in vita fu
tura q oīa credūt cū ipſa luce vite p̄ſentis
relinquere. hīs eī null⁹ ē amoꝛ v̄tutū nul
la cura ꝯponēde vite ſue. ſed totos ſe tra
dūt et exponūt inſtar iumētoꝝ voluptati
bus coꝛꝑalibus. Quare q ſpem iſtā tollūt
de medio negantes eā virtutes etiā de coꝛ
dib⁹ hūanis extirpāt totiuſq3 vite humane
decus atȝ decoꝛē in bꝛutales delicias atq3
turpitudines transferūt ⁊ defoꝛmāt. Ma
nifeſtū igr̄ ē hāc opinionē radicē eē ꝑnici
oſiſſimā atq3 peſtiferā hūane vite et inſuꝑ
ipſi creatoꝛi ꝯtumelioſiſſimā q̄ ⁊ amoꝛē vir
tutū ſalubꝛiū extinguit in hoībus et crea
toꝛis cultū ⁊ honoꝛificentiā extirpat radi
citus ⁊ laudē creatoꝛis aufert ex oꝛe hoim
Uita nāq3 inmētina ebꝛietaſq3 et inſania
deliciarū carnaliū etiā ab anima huma
na cogitatū abꝛadit ⁊ abolet creatoꝛis fer
ro igr̄ et igne ꝓfligāda ē ⁊ fundit⁹ extermi
nāda huiuſmodi opinio. Nō tā igr̄ ꝓba
tionib⁹ cōtra eam pugnandū ē q̄3 toꝛmen
tis. Q̄ſi dixerit quis quia ꝓpter diuitias
p̄ſentes et coꝛꝑales delicias ꝯpōnēda ē et
oꝛnāda virtutibus ⁊ moꝛib⁹ vita p̄ſens tu
ipſe vides quia iſta ſūt q̄ totā turbāt ⁊ con
fundūt vitā p̄ſentē hominū ⁊ ipſos etiā ho
mines vſq3 in inſaniā ſubuertūt. et hec eſt
vna et cauſis ꝓpter q̄s ſapientes ipſas fu
giūt taq3 peſtes. Uides etiā quia hec ſunt
que homies auertūt maxime a creatoꝛe ⁊
ab omni cultu et honoꝛificētia ipſius. Nō
inducūt igr̄ hoīes ad honoꝛificandū et cō
lendū creatoꝛē ꝗn potius obdurant. Iſta
etiā ſunt ex q̄bus ſunt lites et iurgia. ſedi
tiones ⁊ bella ebꝛietates et furoꝛes hoim
inuicē. Qualiter igr̄ ꝓpter iſta que cultū
et honoꝛificentiā creatoꝛis adō impediūt
q̄s maximi cultoꝛes creatoꝛis maxime fu
giūt et ꝯtemnūt ex quib⁹ mala q̄ ꝑditi om
nino ſūt colēdus vel honoꝛādus erit crea
tor. Amp̄. ſi ꝓpter hec ſola honoꝛan
dus vel colēdus eēt creatoꝛ ꝙ vtiq3 eſſet ſi
alia vl̄ melioꝛa ab eo nō ſperarent̄ vel ꝙ
recti⁹ ē gratis cū colēdus eēt q̄ igr̄ eas nō
habēt abſoluti eēnt oīno a debito cultus
⁊ honoꝛificētie creatoꝛis cū apud eos cau
ſa huiuſmōi debiti nō eēt. Q̄ſi dixerit q̄a
ipſa vita p̄ſens bonū magnū ⁊ ipſa anima
bonū maximū. Similiter ⁊ coꝛpus totū
⁊ mēbꝛa ſingula bona et magna ſunt. Ue
rū vtiq3 dicit et reuera largitiōe tantoꝛū
bonoꝛū obnexios ſibi nos fecit bonitas
creatoꝛis ⁊ debitoꝛes obſequioꝝ q̄ ex hīs
eidē impēdere poſſum⁹. Uerū adeo leſa
ſunt oīa hec ⁊ coꝛrupta ī nobis ⁊ oꝛigina
li coꝛruptiōe de qua tot ⁊ tanta iam audi
uiſti ⁊ alijs cauſis q̄ de induſtria p̄tereo
vt ex eis neq3 decēter neq3 acceptabilit̄ cre
atoꝛi ſeruire poſſimus ⁊ ꝓpter hoc neceſ
ſariū ē nobis vt mūdemur ab hmōi ⁊ no
uis adiutoꝛijs a creatoꝛe adiuuemur Hec
aūt adiutoꝛia ſunt q̄ virtutes ⁊ gratias et
dona doctrina xp̄ianoꝝ creberrime nomi
nat. Scito aūt ꝙ nō ē hec intentio creato
ris vt ꝓpter obſequia nr̄a p̄dicta nob̄ mu
nera largiat̄ Nō eīn indiget hīs ſed nos
eis indigemus vt ꝑ hec creatoꝛi nos acce
ptos et placitos exhibeam⁹. ⁊ ꝑ eadē ab
eodē incōꝑabiliter melioꝛa atȝ ſublimio
ra obtineam⁹. Hec igr̄ ē intētio ipſius ad
iuuare nos hic hmōi adiutoꝛijs vt nō ſo
lū munificētia ei⁹ ⁊ miſcdia ydoneos nos
faciāt maioꝛa ac p̄cellentioꝛa accipe. ſ3 eti
am eiuſdē iuſticia nos dignos iueniat vt
talia nobis ex meritis debeāt̄. Quapꝛo
pter manifeſtum ē ꝙ fuit bonitas nature
ex diſpoſitionib⁹ bonis naturalibus p̄pa
rat et ydoneā facit naturā humanā ſic ipſa
adiutoꝛia eandē p̄parāt nō ſolum vt ydo

nea ſit ad ea q̄ ſunt eterne felicitatis ⁊ glo
rie. ſed etiā vt et digna ex eiſdē adiutoꝛijs
de hijs aūt licet multa p̱ pphetas hebꝛeo
rū et dicta et ſcripta ſint genti illi. doctrina
tamē xp̄ianoꝛū de hmōi adiutoꝛijs digni-
tatibus retributionibuſqꝫ creatoꝛis refer
tiſſima ē ⁊ gratiā adoptionis hereditatēqꝫ
regni celeſtis ſtudioſiſſime attollit et p̄di-
cat ex q̄ manifeſte ſequit̄ reſurrectio moꝛ-
tuoꝝ ⁊ gloꝛificatio coꝛū ſaltē in p̄te. Sta-
bilit̄ aūt gr̄a iſta exemplo vno p̱ bonita-
tē et largitatē creatoꝛis. Dico igit̄ q̄a ſi rex
aliq̄s in hoīb⁹ haberet regnū ditiſſimū
ac p̄clarū nec eſſet ei niſi vnicus filius. Re
gnū aūt eiuſmōi vel maneriei eēt vt p̱ mł-
titudinē heredū nulli minueret̄ ⁊ ipi vni-
genito regis gloꝛia multa atꝫ p̄claritas p̱
multitudinē coheredū atqꝫ ꝯſoꝛtiū accreſ
ceret bonitas ⁊ largitas ipſius regis mul-
tos filio ſuo ꝯſoꝛtes aduocaret. ⁊ multos
filios ſibi gr̄e adoptaret. Licet autē apud
nos in hominibus multotiēs factū eſt qui
cū filios p̄pꝛios nō habebāt extraneos ad
optabāt. nec dubiū ē apud intelligētes q̄n
etiā ſi multos haberēt filios poſtq̄ꝫ p̱ quā
tamcūqꝫ gratiā adoptionis ac p̱ quātācū-
qꝫ multitudinē adoptiuoꝛū nihil deperit
vnigenito creatoꝛis de diuitijs aut gloꝛia
regni ſui. quinpotius auget̄ ei gloꝛia exte
rioꝛ vltra omnē admirationē. Si ex multi
tudine miliciarū ex multitudine ⁊ magni
ficētia p̄ncipū auget̄ gloꝛia regis vniuſcu
iuſqꝫ. quātofoꝛtius innūerabilis multitu-
do regū celeſtiū erit ad decoꝛē ⁊ gloꝛiā re-
gi regū oīm. Si em̄ decē regib⁹ impare tā
ta gloꝛia ē imperātis regib⁹ inq̄ꝫ terrenis ⁊
oibus terrenis regib⁹ impare tāto maioꝛ
gloꝛia terreni impatoꝛis q̄nto maioꝛ ē nu-
merus atꝫ potētia regū terrenoꝝ q̄ꝫ decē.
Quātomagis oīm regū celeſtiū obedien-
tia ⁊ ſubiectio erit ad gloꝛiā regis omniū
ſeculoꝝ. Manifeſtū igr̄ ē quia dominan-
tiſſimus ille impatoꝛ quē dei filiū dixi ſiue
intēdat ad gloꝛiā ſuā ſiue inutilitatē homi
nū p̄ut decet diuitias bonitatis eius atqꝫ
iuſticiā ex neceſſitate aduocat ⁊ adoptat
ſibi cōſoꝛtes atꝫ coheredes regni et glorie
ſue innumerabiles quos ſecū gloꝛificatu-
rus ⁊ coꝛonaturus ē in nouiſſimo et aſſili-
turus ſibi aſſimilatiōe que deceat magni
ficentiā largitatis ipius ⁊ cōgruat meritis
ipoꝝ. Dico etiā ſi poſſet eos equales ſibi
facere in gloꝛia. hoc ē ſi ipi receptibiles eſ-
ſent vllo modoꝝ eoſdē ſibi in gloꝛia adeq̄

ret. Nō op̱tet aūt doceri quia natura poſ
ſibilis p̱ ſemetipām vllo modoꝝ receptibi
lis ē equalitatis ad eū q ē neceſſe eſſe p̱ ſe
ex oibus modis ſuis quācꝫ receptibilis ſit
ſimilitudinis. Licet a ſup̱eminētia ipi⁹ in-
cogitabiliter lōge diſtāns. Nec aliter ſen-
tiendū ē de largitate ⁊ magnificētia boni-
tatis ipius creatoꝛis. Qui em̄ has diuiti-
as hācqꝫ p̄fuſionē munificētia creatoꝛis
quā dixi negāt vel ignoꝛāt ꝯſequēter ⁊ dei
tatē ipius negāt ⁊ minimū ſue largitati ei
dē relinquūt. Quicq̄d em̄ largit̄ bonitas
creatoꝛis modicū valde ē ad nobilitatē et
gloꝛiā regni celoꝝ et gloꝛificationē atqꝫ co
ronationē regū innūerabiliū. Qui igitur
eam negāt maximū ſui q̄ntū ad munera
largitatis auferunt creatoꝛis ⁊ p̄pter hoc
male de bonitate ipi⁹ ſentiūt. imo nō lar-
gitatē de ea ſed auariciā potius reſtrictiſſi
mā de eadē ſomniāt et delirāt. Amp̄.
q̄s ex terrenis magnatibus ſiue p̄ncipib⁹
militē q equū ſuū in bello eiuſdē amiſerit
illi nō reſtituat ſiue reddat. Silr̄ ⁊ alia dā
na quecūqꝫ in ſeruicio eius incurrerit eidē
nō reſartiat aut refundat. Quia igr̄ electi
creatoꝛis atꝫ dilecti in ſeruicio ipius coꝛp̱a
ſua p̱ eoꝝ moꝛtē amittūt neceſſe habꝫ cre
atoꝛ ex bonitate ſua ⁊ iuſticia reſtituere tē
pore ſuo. Q̄ᵹ ſi dixerit q̄s quia coꝛp̱a illa
ex dono receperūt creatoꝛis ⁊ ſic eadē eis
donauit q̄ꝛ eadem ſibi retinuit nō a ſe ab
alienauit quare que creatoꝛis erāt ammi-
ſerūt nō que ſua tm̄. Et p̄pter hanc cauſā
nō tenetur creatoꝛ huiuſmōi eis facere re
ſtitutionē. Attende igitur quia ſermo iſte
hominis eſt erronei ⁊ hoc declarabit̄ tibi
duobus modis. Primū quia ſm̄ hoc ſub
lata eſt ſpes mercedis ⁊ retributionis ſub
lata inq̄ꝫ dei ſeruitoꝛibus vt nulla ſit apō
creatoꝛem omnia nanqꝫ bona ſiue ſint vir
tutes et gratie ſiue grata creatoꝛi obſeq̄a
dona ſunt creatoꝛis. Si igitur p̄pter hoc
quia coꝛp̱a noſtra dona ſunt ipius nō eſt
debitoꝛ retributionis ipoꝝ coꝛp̱m multo-
foꝛtius neqꝫ gratoꝝ ſibi quoꝛūcunqꝫ obſe
quiorū cum omniū obſequioꝛū que in vi
ta iſta p̄ſtari poſſunt eidē moꝛs coꝛp̱m ſit
quādo p̄pter eū ſuſcepta fuerit. Alio mo-
do deſtruitur deliramentū iſtud quia et ſi
humana coꝛpa dona creatoꝛi ſunt noſtra
tamen aliquo mō ſunt ⁊ tantomagis nr̄a
quāto illa in obſequijs creatoꝛis occupa-
uerimus. Etiam alibi didiciſti p̱ me quia
obſequia que ex amore ſolo gratuito in-

tendimur dona ſunt apud eū cui impēdū
tur ⁊ ꝓpter hoc obligāt ipm̄ ad redonati-
onē ſeu remūeratiōnē ſiue retributionem
Donant igit̄ adeo dilecti ⁊ deū diligētes
hoīes creatori corpa ſua cū ex amore ſolo
hmōi illa morti ꝓ eo exponūt faciūt igit̄
ipm̄ ꝯuenientis retributionis ſibi debitorē
Hec aūt ē ꝯmuni oīm hoīm opinione cō
ueniēs retributio vt in p̄mis reſtituat̄ dā-
nū corꝑis ꝑ mortē amiſſi ⁊ de diuine boni
tatis largitate q̄ vt iam dixi tibi nō vacat
calculis meritoꝝ ſed magis attendit quid
magnificētiā ⁊ gloriā eius deceat erga ſer
uitores ſuos ⁊ vt ſupra addatur gloria cor
pori qualē audies in ſequētib⁹. Qđ ſi for
te dixerit quia ibi ꝯuenientiſſimū ē magni
ficētie creatoris illis corpa reſtituere q pro
eodē ea morti expoſuerūt. In aliis vō q ea
ꝓpter mortē naturalē nō illi tam illa licet
in ſuo ſeruicio amiſerūt nec dignū nec iu-
ſtū ē vt eis reſtitutio ſic amiſſoꝝ corpm fiat
cum nō ꝓ ſeruicio creatoris illa amiſerint
Dico igr̄ quia hō iſte dei liberalitatē ⁊ lar
gitatē ꝯtrahit etiā infra notiſſimā atqꝫ cer
tiſſimā hoīm bonitatē. Nullus ei ē homi
nū qui damna ſeruoꝝ ſuoꝝ que in ſuicio
ſuo incurrūt eis nō reſarciat ⁊ qui nō tur
pe ſibi et erubeſcendū reputet hmōi dam
na nō refundetur eiſdem. Que igr̄ erit li-
beralitas atqꝫ largitas creatoris ſi q̄ aua
ricia hoīm vel vix vel vllomō ſuſtinet ipa
i ſeruitores ſuos ſibi gratiſſimos ac deuo
tiſſimos opetur.

Alia habebūt corpa ſancti poſt reſur-
rectionem.

Uoniā igr̄ ex eis q̄ p̄ceſſerūt euidēt
q eluxit et claruit tibi animab⁹ ſuis
reddēda eē corpa ſua inuita q̄ erit
poſt hāc ⁊ hec redditio reſurrectio eſt mor
tuoꝝ q̄ p̄mū ab ipō creatore ꝑ ꝓphetꝰ reue-
lata ē deinde rōnib⁹ ⁊ ꝓbatiōib⁹ q̄s audi
uiſti ſicut fuit dignatōis ei⁹ dare intelligē
tib⁹ approbata relinqt̄ ꝑſcrutādū de diſ-
poſitiōib⁹ corpm hūanoꝝ q̄ ſal; aut q̄les
erūt. Dico igr̄ qm̄ cū aie hūane q̄dā glori-
ficāde ſint qa illis ex neceſſitate reddenda
ſūt corpa nō ſolū imortalia ſ; etiā ipaſſibi
lia ⁊ nutrimēto nō indigētia. Erūt etiā eis
alie mirabiles diſpoſitiōes ꝓpter q̄s ipſa
corpa merito gl'ificata noiabūt̄. Si ei paſ
ſibilia eēnt a leſiōib⁹ ⁊ aliis paſſiōib⁹ ſen
ſibilib⁹ eſſent aie ille gl'ificate obnoxie do
lorib⁹ ſenſibilibus cū neceſſe ſit paciētib⁹
corꝑib⁹ aiās eoꝝ compati nō eēt igr̄ vera

ſicut nec pura illa futura felicitas in tanto
rū doloꝝ miſeria vel admixta eēt vel ad-
miſceri poſſꝫ. Uera eīm ⁊ pura felicitas nō
tam actu q̄ꝫ etiā potētia lōge ē in vltimita
te elōgatiōis ab admixtione miſerie alio
quin nō eēt ipſa felicitas in vltimitate ſue
ꝑfectionis nec eēt etiā gloria noianda aut
ſtatus hmōi glorioſus q cōtrarie miſerie
ſuſceptibilis eēt. imo q̄ verius ꝑ ꝯtrariā
miſeriā deſtructibilis. Nihil ei eorū q̄ ſūt
glorie deſtructibile ē. Per eandē viā clare
re tibi p̄t qa nec mortalia erūt corpa aiaꝝ
gl'ificatarū eēt ei ꝑ mortē eoꝝ aiarū gloria
deſtructibilis ⁊ etiā doloribus mortis ob
noxia. Amp̄. ſcōm hoc nō differt vita
illa a p̄ſenti niſi ſm̄ magis ⁊ minus hoc ē
nō eēt alterius ⁊ admirāde ſupeminētiſſi-
meqꝫ felicitatis ſ; eiſ; finalis felicitatis vt
hec licet maioris quemadmodū accidit il
lis qui paradiſuꝫ deliciarū carnaliū poſu
erūt. Qđ ſi forte dixerit qa nulla felicitas ē
eius ꝟtutis aut potētie in rebus creatis q̄
ꝓhibeat ab eis naturalē paſſibilitatē ſeu
defectibilitatē. Dico quia hō iſte dicit ſer-
monē in ꝑtinentē ad id de quo agit̄. Nō
ei hoc intēdit hic vt oīno ꝑ gloriā futuram
deſtruatur defectibilitas naturalis vel in
animabus hūanis vel in corꝑibus. ſed di
co qa ꝓhibetur ab actu ſuo ꝓhibitiōe im
poſſibilitatis ꝑpetue. Cuius rei exemplū
vnū licet longe diſtātis diſſimilitudinis ē
aqua in vaſe ſolidiſſimo et oīmino ipetra
bili circūcluſa. Uides igr̄ ibi fluiditatē ipi-
us aque naturalē in nullo penitus iminu
tā ⁊ modis oīb⁹ ꝑmanētē illeſaꝫ. Subſtā
tiāqꝫ ipius in nullo ꝓrſus mutatā a fluxu
ſuo ꝓhibitā ſ; hoc idē exteri⁹ ē ei et i hoc
ē diſſimilitudo exempli huiuſmōi ad glo-
riā felicitatis de q̄ agit̄. Cōueniētius autē
exemplū ē in criſtallo. Si poſueris aquaꝫ
vehemētia ꝯgelationis in criſtallinā duri
ciē ſolidatā ⁊ hoc ē qm̄ ſm̄ hāc poſitionē
ipa criſtalli ſuba mutata ē a fluiditate ſua
et ꝓhibetica a fluxu ꝓut poſſibile ē criſtal-
line ſoliditati. Euidētius aūt exēplū eſt de
re iſta i lapide q dr̄ dyamas. Silr̄ ⁊ in eo
qui adamas noiatur. Tāto aūt cōuētiora
ſūt exēpla iſta p̄ſenti negocio quāto ſube
hmōi videlicet que ꝑ ꝯgelationē idurate
ſūt ſolidiores fuerint ⁊ a reſolutiōe remo-
tiores. Quapropter i celeſtibus corꝑibus
ꝯueniētiora ſūt exēpla que tāta ſoliditate
ſtabilita ſūt atqꝫ firmata vt nec corruptioni
nec leſioni alicui obnoxia ſint. ſ; naturali

potētialitate ſeu poſſibilitate defectibilia
ſint in ſe ꝓut viſū ē Ariſtoteli ⁊ ſeq̄cib⁹ ipi
us ſilr̄ ⁊ platoni. Nō ſūt igr̄ ꝯtraria neq̄
adinuicē eouſq̄ ſibi repugnantia vt ſe in
vno eodēq̄ ſubiecto nō cōpatiant̄. Sicꝫ
ecōtrario naturalis viſibilitas ſeu vidēdi
potētia ⁊ ꝑpetuitas cecitatis id eſt a ſubie
cto iſto in vita iſta īſepabilitas. Qꝫ autē
nec alimēto indigeāt ī ſtatu felicitatis illi⁹
corpa glorificata inde manifeſtum ē quia
om̄e nutrimētū ſicut alibi didiciſti reſtau
ratio ē eius ꝙ fluit de corpe nutribili per
motū et ꝯſumptionem caloris naturalis.
Quia igr̄ hmōi diſſolutio vel cōſumptio
locū nō hꝫ in hmōi corpibus. Manifeſtū
eſt qm̄ neq̄ nutrimentū. Amp̄. fames
et ſitꝫ miſerie magne ſūt qm̄ ſimul ſūt pau
ꝑtas ⁊ afflictio q̄re nullus ē locus illis vbi
vera ē ac plena felicitas. Si aūt apud cor
pora illa eēt diſſolutio ſeu ꝯſumptio locū
haberēt ibi fames ⁊ ſitis. Amp̄. etiā ha
beret locū ibi mors. Cū ei ꝯtinua eſſet ibi
deperditio ſeu ꝯſumptio quā ꝑdixi videli
cet q̄ ꝑ nutrimentū reſtaurari hꝫ neceſſe ꝑ
eā tandē venire corpa ad defectū q mortē
īduceret. Quia igr̄ extrema miſeria eſt hec
hoc ē in vita iſta mors corpm. Manifeſtū
ē vitā illā futurā glorificatoꝝ hoim a mor
te eē ꝓrſus liberā ⁊ immunē. Qꝫ ſi dixerit
qs quia ſufficere dꝫ ⁊ ſatis erit glorificatis
hoibus vt nūq̄ moriant̄ ⁊ quia nō ē eis ne
ceſſaria hmōi īpaſſibilitas. Dico ī hoc qa
iam declaratū ē tibi quia ſine īpaſſibilita
te corpm nō ē poſſibile eē illā gloriā aiarū
qm̄ quacūq̄ paſſiōe corpm hoc ē ſine leſi
one ⁊ dolore ſenſibili euacuaret̄ tota atꝫ
deſtrueret̄. Sꝫ neq̄ etiā veri nois glīa eēt
ſi ad eā vllo modoꝝ eēt acceſſus miſerie.
Unū ei de ꝯſequētib⁹ ē hmōi gloria vltimi
tatis elōgationis a miſeria. Amp̄. di
co quia hmōi corpibus glorificatis cedēt
abſq̄ vlla reſiſtētia ⁊ difficultate qualibet
corpa alia alioqn paſſibilia eēnt ab ipis.
Cauſa autē in hoc ē. qa oē corpus reſiſtēs
alij erit neceſſario agēs ī illud vel retardās
aut īpediēs motū illi⁹ ⁊ ſi fuerit alteꝝ alte
ro ſubtilioris ſube ītrabit alterū ī alteꝝ fa
ciēs in eo ſectionē ſeu diuiſionē. Si aūt ſe
ctabilia aut diuiſibilia eſſent hmōi corpa
eēnt neceſſario hoies glorificati mortales
diſſecatio ⁊ diuiſio corpm hūanoꝝ mortē
īducit homi corpalē. Amp̄. om̄e impe
dimētū ⁊ retardatio mot⁹ volūtarij. oīſq̄
difficultas miſeria ē nihil autē miſerie ha
bitura ē illa felicitas. Motus igr̄ volunta
rius in hoibus nec reſiſtentiā nec retarda
tionē nec difficultatis q̄cq̄ habebit ꝑ que
cūq̄ igr̄ corpa erit eis trāſitus ab omi reſi
ſtētia et difficultate liberrim⁹ et īmunis ꝑ
quecūq̄ in q̄ corpa alia videlicet que non
ſint glorificata. Si qs aūt q̄rat an ipi ho
mines glorificati ſi moueri in celo vel ꝑ ce
lū maluerint poſſint moueri. Dico qa iā
rn̄derūt ſapiētes xp̄ianoꝝ in hoc qa corpa
glorificata poterūt eē in eiſdē locꝫ cū alijs
corpibus lꝫ hec nulla ꝓbatiōe declarauerint
Declaratio aūt eius eſt hec. qm̄ ſi alia
corpa ī ſuis locis ſecū nō poſſent pati cor
pora glorificata. neceſſe eēt vt glorificatis
ingrediētib⁹ loca illa eīcerēt alia de locꝭ il
lis in q̄bus antea q̄eſcebāt. Quare ꝑ vio
lentiā eēt exitus illoꝝ a locis illis ex neceſſi
tate igr̄ retardarēt ingreſſū illoꝝ in loca il
la ⁊ difficultatē ingererēt motui glorifica
toꝝ. Jā aūt ꝓhibitū ē hoc a motu eoꝝ. Qꝫ
ſi qs dicat qa glorificatis corpibus cedūt
alia ſponte loca ſua ⁊ hoc ꝑtinet ad glori
am eoꝝ vt tanq̄ honorabiliorib⁹ atꝫ no
nobilioribus cedāt eis alia. Uerū ariſtol.
⁊ ſequaces ei⁹ eſtimauerunt ſe ꝓhibuiſſe
hoc dicētes diuiſiones ſectiones non eſſe
poſſibiles apud corpus celi vel etiā apud
quodcunq̄ ex alijs corpibus celeſtibus et
cauſas eſtimationis ſue iā alibi audiuiſti
ꝑ me hoc ē igr̄ veriſimili⁹ qꝺ ſupradixi nec
hꝫ ꝯtradictionē ariſtol. vel alicui⁹ ex ſeq̄ci
bus eius videlꝫ ꝙ corpus nō glorificatū
ſecū in eodē loco paciat̄ glorificatū abſq̄
vlla ſui diuiſione vel ſectione. ⁊ hec ē vna
ex cauſis ꝓpter q̄s lex ⁊ doctrina xp̄iano
rū corpus glorificatū vocat ſpūale. videli
cet qm̄ queādmodū ſpiritus totū corp⁹ qꝺ
minuat atꝫ viuificat abſq̄ diuiſione ſecti
one abſq̄ vlla etiā leſione intrat. Sic cor
pora glorificata intrabūt alia ⁊ etiā intra
būtur ab eis. Qꝫ multi crediderūt ꝺ ferro
ignito ⁊ carbone ardēte opinātes ꝙ ignis
totaliter intret ferrū ignitū ⁊ totaliter ītre
tur ab eo. Similiter crediderunt de ligno
ignito ꝙ carbonē ītret. Et hoc ipm̄ opina
ti ſunt de vipa hoc eſt ꝺ vinato ſiue vino
madefacto totaliter pane ⁊ de oibus ſimi
libus. Cauſa ỽo ſecūda ꝓpter quā ſpiritu
alia dixerīt futura corpa glorificata eſt qm̄
nō erūt īdigētia nutrimēto. Tu ỽo iā di
diciſti quia nutrimentū reſtauratio ē deꝑ
ditionis et ꝯſumptiōis que fit in vita iſta
in corpibus animaliū mūdi hui⁹ videlicꝫ

ſublimaris. Quia igr̄ apud corpa illa glo
rificata nulla oīno erit ī ſubſtātijs eoꝝ de
perditio vel ꝯſumptio. nulla erit apud ea
hmōi reſtauratio quare nec nutrimentū.
Debes autē hic remiſſi eoꝝ q̄ alibi didici
ſti de nutrimēto animaliū videlꝫ qꝛ nutri-
mentū hmōi nō fit niſi ꝑ multas digeſtio
nes ac depurati ōes ex q̄bus ſūt generati
ones multiplicium ſuꝑfluitatū. Ex hijs aūt
ſequit̄ incōueniētia q̄ audiuiſti in capitu
lo de deſtructiōe ꝑadyſi deliciarū carna-
liū. quātācū qꝫ ei amplitudinis et capacita
tis ſit regio illa ꝑadyſi nō eēꝫ poſſibile vt
ſufficeret imꝑpetuū etiāꝫ ſolis ſuꝑfluitati-
bus corꝑm hūanoꝝ. Manifeſtū igr̄ ē tibi
ꝑ illa ⁊ hec q̄ hic audis nō eē poſſibile cor
pora glorificatoꝝ hoīm nutrimētis vl̄ epu
lis indigere. Utrū aūt ſit eis futura mobi
litas illa ſeu agilitas quā eis ponit doctri-
na xp̄ianoꝝ facile eſt declarare ⁊ hoc mul
tis vijs. Et pͥma quidē via ad hoc ē id qđ
audiuiſti in p̄cedētibus de ſubtilitate ſeu
ſpiritualitate ipoꝝ ꝑ quā abſqꝫ vlla reſiſtē
tia ⁊ difficultate q̄libet ſeu retardatiōe eſt
eis liber tranſitus ꝑ oīa alia corpa. Quare
quēadmodū ſi motus eſſet poſſibilis fieri
ꝑmane ſic viſū ē ariſtoteli eēt motꝰ abſqꝫ
mora ⁊ mēſura in tpe ⁊ hoc eſt dicere ſubi
tus. Totū eñ qđ motꝰ req̄reret eſſet apud
mobile. potētia aūt oīs q̄ totū hꝫ apud ſe
qđ req̄rit eiꝰ actus nō dꝫ hr̄e morā in exi-
tu ad ſuū actū ⁊ ē intētio mea in hoc ſmo
ne. qꝛ nō dꝫ eē mora inter potētiā hmōi et
actū ipſius quare ſubitus ē eius exitus in
ſuū actū vbi v̄o reſiſtētia ē circa ipāꝫ potē
tiā ibi nō ē mirū ſi mora ⁊ retardatio locū
habēt. Exemplū aūt hmōi ē qꝛ motus hu
iuſmōi nō ē niſi ꝑ violentiā ⁊ victoriā mo
uētis ſuꝑ id ꝑ qđ ē motus ſcindētis ipm̄ et
faciētis ſibi viā ꝑ illud. Quia igr̄ groſſiora
corpa maioris reſiſtētie ſūt ⁊ difficilioꝛ di
uiſionis q̄ꝫ ſubtilia ideo ex neceſſitate vni
us ⁊ eiuſdē corpis motus ē tardior ꝑ groſ
ſa corpa q̄ꝫ ꝑ ſubtilia. Cuiꝰ exemplūꝫ ē q̄a
tardior ē motus corpis cuiuſcūqꝫ qđ ꝑ ter
rā moueri pōt q̄ꝫ ꝑ aquā. Silr̄ ⁊ ꝑ aquam
tardior q̄ꝫ ꝑ aera quare iuxta poſitionem
ariſtotelis motus ꝑmane ſicut oīno eēꝫ ſi
ne reſiſtētia ſic eēt oīno ſine tarditate et
mora. eſſet igr̄ in nō tpe ⁊ ſubitꝰ ⁊ hoc erat
incōueniēs tꝑibus ariſtotelis q̄n nihil ad
huc auditū erat vel etiā cogitatū apud eū
⁊ ſequaces eiꝰ de motu corꝑm glorificato
rū. Ipe etiā ariſtoteles d̄ motuū naturali

um corꝑm naturalibus agit et tractat in li
bris illis. Q̄ ſi q̄s dicere voluerit q̄a nec
celū nec aliqđ corꝑm celeſtiū patit̄ reſiſtē-
tiā aut difficultatē in motu ſuo ⁊ ꝓpt̄ hoc
q̄libet celeſtis motꝰ deberet eſſe in nō tpe
⁊ ſubitus. ⁊ ꝓpter hoc etiā equales oēs
motus ⁊ reuolutiones eoꝝ et tūc nec eſſet
dies neqꝫ nox neqꝫ mēſis aut annus neqꝫ
vllū tp̄s cū oīs motus ſubitus eēt et ī vno
ſolo nūc cōpleretur. Dico quia ſermo iſte
nō ē declaratus ⁊ adhuc neqꝫ per ſe mani
feſtus videlicꝫ qꝛ v̄tutes mouētes celos ñ
habēt impedimentū vl̄ reſiſtentiā motuū
ſuoꝝ fortaſſis ei virtus que mouet celū lu
ne nō poſſet reuoluere eādē velocitate ce-
lū ſolis vel forte nec mouere ipm̄ vllo mo
dorū. ⁊ multo minus celū ſtellarū fixaruꝫ
quēadmodū aīa que mouet corpus mu-
ſce vel pulicis nō poſſet mouere corpꝰ ymi
dinis aut equi ⁊ que poſſet mouere corpꝰ
ymīdinis aut equi non poſſet mouere cor-
pus aquile vl̄ corpus elephātis. forſitā igit̄
ꝓportionate ſunt v̄tutes mouētes celos
magnitudinibꝰ ipoꝝ ita vt in maiora cor-
pora motus tāte felicitatis nō poſſunt. Si
quis v̄o dicat quia eādē aīa mouet corpꝰ
pueri in īfantia ſua cū valde modicū eſt ⁊
mouebit ipm̄ in iuuētute etiā ſi gigātee ſta
ture et magnitudinis fuerit. Dico q̄a cre-
uerūt ei adiutoria mīta cū cremēto corpis
ipius videlicet neruoꝝ ſpūum oſſiū corda
rū et ligamētoꝝ et inde ē qꝛ ꝓpter paucita
tē ipoꝝ hoc ē adiumētoꝝ hmōi nō poteſt
mouere corpus paruuli. vel ad ſaltationē
vel ad curſū apud celos auteꝫ nihil hmōi
eſt.

De eodem.

Euertar aūt ad id in quo eram et
r dicā quia naturalis motus natu-
raliū corꝑm ſequit̄ naturā ipſorū
corꝑm que ē ꝯtinuitas et diuiſibilitas in i-
finitū ⁊ ꝓpter hoc ꝯtinuus ē oīs motꝰ na-
turalis naturaliū corꝑm ⁊ in infinitū par-
tibilis iuxta ſermonē ariſtotelis quo dixit
in quolibet moueri eē infinita mota et in
q̄libet fieri infinita facta ⁊ declarauit hoc
in libro ſuo quē vocauit auditū et poſt eū
multi alij etiā tpe meo. Quoniā aūt virtu
tes glorie v̄tutibꝰ nature incōꝑabilit̄ no-
biliores ⁊ fortiores ſūt neceſſe ē vt in oꝑa-
tionibꝰ ſuis ⁊ modis oꝑationū p̄cellāt eiſ
dē ſuꝑ oēm ꝯparationē ⁊ menſurā. Qua-
re neceſſe eſt vt motus ad motus ſimiliter
ſe habeāt cū ꝓportiōales ſint v̄tutes vtre
qꝫ ⁊ motus earū. Quia igr̄ nullus motus

cõtinuus ad aliũ ↄtinuũ ē incõꝑabilis in
velocitate neceſſe ē alterũ iſtorũ duorum
motuũ nõ eē ↄtinuũ Quare neceſſe ē ipm̄
eē in nõ tp̄e ſiue ſubitũ. Neceſſe ei ē om̄es
duos motus inequales quoꝝ vterqꝫ eſt in
tp̄e ↄparabiles eē ⁊ ſi fuerint in tp̄ib⁹ equali
bus erit ꝓportio ſpaciorũ ꝑtrãſitorũ que ⁊
velocitatũ motuũ. Qm̄ igr̄ nõ dꝫ eē cõpa
ratio motus ad motũ niſi nõ ē ꝟtutis mo
uẽtis ad virtutē mouentē nõ erit ↄparatio
motuũ nature ad motus glorie in veloci-
tate. Erũt igr̄ motus glorie īfiniti in velo-
citate ad motus nature cũ virtutes glorie
mouebũt ꝓ magnitudinis ⁊ vehementie
ſue immēſitate. Nõ ei negandũ ē qui ⁊ ꝓ
voluntate ac bñplacito ſuo glorificati ho
mines moueri poſſint in ſtatu illo. Si vł
decuerit vel oportuerit ⁊ ſtat⁹ ille hoc ꝑmiſe
rit moueri inqꝫ motu ↄtinuo et nõ ſubito
hꝫ ei nõ leuē neqꝫ facile determīabilē que
ſtionē hoc ſicut patefiet tibi in ſequẽtibus

Amp̄. imꝑatiuũ ⁊ miſtratiuũ correlati
ua ſunt. Similr̄ imperiũ ⁊ miſtratio ſiue
obediẽtia q̄re neceſſe ē eē ipa eq̄lia om̄ia
ei correlatiua eq̄lia ſũt ⁊ oīs relatõ ſue cor
relatiõi eq̄lis ⁊ econuerſo. Nec obſtat ꝙ
apud mathematicas poſitiões q̄s vocãt
ſuppoſitiões minores ſuis ſuppoſitiõib⁹
dicunt ⁊ hoc tp̄e meo declaratũ fuit ꝑ me
Declaratio aũt hec ē ꝙ quãtũ a. ē mai⁹ b.
tãto b. tm̄ b. min⁹ a. q̄re maioritas a. ad b
tãta ē quãta maioritas b. ad a. Eq̄les igr̄
ſũt oēs maioritates ſuis minoritatibus et
ecõuerſo. Qr̄ igr̄ dupla ꝓportio maior dr̄
apud eos q̄ꝫ ſub dupla ad denoīationem
refert ⁊ ita ſe hꝫ in oībus aliis duplicitas
enim a binario denoīata eſt ⁊ ſub dupli-
citas ab vnitate.

Item de eodem.

Euertar igr̄ ad id in quo eraꝫ ⁊ di
r caꝫ quia imperiũ et obediẽtia eq̄
lia erant ⁊ imꝑatiuũ et myniſtrati
uũ in ſuis cõparationibus quare q̄ꝫ impe
ratiua erit anima hũana ſiue q̄ꝫ potēs im
perare corpi ſuo in ſtatu illo glorie. taꝫ mi
niſtratiuũ erit corpus ⁊ tam potēs miſtra
re eiſdē. Quantũ motũ igr̄ et quã velocē
potēs erit imꝑare aīa humana corpi ſuo
tũc tm̄ ⁊ tam velocē erit tũc potens exequi
corpus ipius. Quare motũ nõ in tẽpe ſed
ſubitũ poterit imperare corpi ſuo tunc ⁊ il
lũ exequi corpus. Amp̄. quãtumcunqꝫ
velocē motuꝫ imperarēt anime ī ſtatu illo
corpibus ſuis et quãtũcunqꝫ veloci motu
mouerent ea dummõ motus illi eſſent in
tẽpe non eſſent illi motus glorie cum vł
equales vel ſaltē cõparabiles inueniẽtur
motus naturales vł ad minus q nõ ſunt
glorie qualis ē motus p̄mi celi. cuius tran
ſit⁹ ē in ictu oculi pl⁹ q̄ꝫ mille millia millia
riorũ ꝙ apparet ex ipſa magnitudine celi
illius. Motus em̄ ipius ē in ſpacio. vigin-
tiquattuor horarũ equaliũ ē iter ſexagīta
milliũ annoꝝ fere. Ita vt annus ſit trecen
torũ ſexaginta dierũ. Iter vero diei qua-
draginta milliaria. Ita inqꝫ ē iuxta ꝓbati
ones ⁊ declaratiões quas ſcripſit quidaꝫ
in libro ſuo de ꝓfunditatibus celoꝝ. Qm̄
autē admirationi ē inſipiẽtib⁹ ꝓpter igno
rationē glorie iſtius qualiter tanta ſtabili
tate ſolidanda ſint corpa glorificatoꝝ ho
minũ qualiter tanta ſanitate incorruptio
nis firmãda. Reſpondebo in p̄mis admi
ratiõi eorũ ⁊ dicam quia ſup iſta queſtio-
ne ſatiſfeciſſent eis ſcripture rerũ geſtaruꝫ
et hyſtorie ſi eas vel videre vel audire cu-
raſſet. Notiſſima quippe eſt hyſtoria muli
erũ que amazones nominãtur quarũ ar-
ma linita dicunt fuiſſe bitumine ꝙ nec fer
ro nec igne ſoluitur. Quali etiã bitumine
portas caſpias exere fuſas liniuiſſe regeꝫ
allexãdrũ narrat hyſtoria geſtoruꝫ eiuſdē
Simile bitumen apparet in archa noe q̄
ſtat adhuc ſup montes armenie a tot mil
libus annoꝝ durante adhuc linitura ⁊ li-
gatura illius bituminis. Si igr̄ natura il-
lius bituminis in tantã ſolidationē potu
it vel ꝓprii ſubiecti vel eorũ quibus appli
cata ē vt nec ferro nec igne ſoluat̄ quid ex
iſtimandũ eſt poſſe gloriaꝫ circa corrupti-
onem ⁊ paſſibilitatem ſubiectorũ ſuorũ.

Amp̄. Si creator dedit nature que ad
tam modicam eſt gloriam tantã virtutem
ſoliditatis atqꝫ fortitudinis quid putand⁹
eſt creator eſſe daturus corpibus glorifica
torum hominũ. quorũ perpetuitas ⁊ icor
ruptibilitas erit ei ad incõparabiliter ma
iorē ac nobiliorem gloriam. Qr̄ ſi forte di
xerit hyſtoriagraphis atqꝫ poetis nõ eſſe
credendũ in omnibus ſatiſfaciam eis per
ſenſũ oculorũ ſuoꝝ in parte iſta. Videant
igitur oculis ſuis ⁊ diligenter intueant̄ du
riciem lapidis adamantis ⁊ ſoliditateꝫ la
pidis dyamantis cui etiaꝫ ferri duricia ce
dere dicitur. Attendant etiam ad quantã
ſoliditatem ex tenerrima aque fluiditate
criſtallus operante natura ꝑueniat ⁊ con
ſiderent quia nõ ē limitatũ creatori ſolaꝫ

naturales fortitudines quib⁹ voluerit largiri. imo etiaꝫ multo nobiliores atq; ſublimiores tribuere in ſolo dignatiõis eius beneplacito eſt cui voluerit. Amplius Si regem terrenoꝝ ea eſt potentia et magnificentia vt plebeios imo natos ſeruos homines ſupra naturales cõditiones eorum eleuent et exaltent dantes eis dignitates et potentias. qualiter abnegabit regi omnium cõditori ꝛ dominantiſſimo ſeculoꝝ omniũ imperatori naturas vltra q̃ꝫ naturaliter ſint poſſe extollere. ꝛ de electis atq; dilectis ſuis reges in regno glorie ſue facere ꝙ nulla numeroſitate coronarum minui poſſibile eſt vel vllo etiaꝫ modorum ledi queadmodum ſupra dixi qꝛ pondus augeri vnicuiq; coronaꝝ et ipſi creatori neceſſe eſſe eſt ex hoc gloriaꝫ ampliorem. Item de eodem.

Q Uod autē merito queri poteſt de huiuſmõi corporibus ſcilicet glorificatis. vtrum luminoſa et colorata futura ſint et de coloribus eorũ atq; luminoſitate an ſint notorum apud nos ſcilicꝫ in hoc mundo gemini pſcrutandũ eſt inquiſitione qua mihi poſſibilis eſt. Et quoniam huiuſmõi luminoſitates atq; colores qui habentur apud nos viſibiles ſunt et viſibilia faciunt corpa quorum ſunt etiam oculis ꝛ viſibus quales in vita iſta habentur viſibilia eſſent nobis corpa glorificata videantur forſitan alicui queadmodum et corpa mundi huius que videnť a nobis. Color enim ſcdm rationem ſuam hic ſuum eſt ſenſibile viſus et lux ſimiliter vel forte ꝑus et magis ꝓprie magiſq; per ſe. Nemo autem adhuc dixit ipa viſibilia humanis oculis quales ſunt i vita iſta in ſplendorib⁹ et pulchritudinib⁹ ſuis. Q. ſi dixerit quis quia ꝓpter hoc ſolũ nõ ſunt viſibilia ꝓpter vehementiam ſcilicet imo ſupereminẽtia ſplendoris atq; coloris q̃s infirmitas vel armonia ſcdm ariſtotelem viſuum noſtroꝝ non patitur quemadmodũ ſe habet in ſole. tunc neceſſe eſt ea eſſe quantuꝫ in ipſis eſt tanto magis viſibilia Sol enꝫ quantũ in ſe ē inter omnia quoꝝ luminoſitas nobis nota ē maxime viſibilis eſt. Utrum autem colores mediũ tantã luminoſitatis ſeu ſplendoris vehementiã patiantur ſecum in eiſdem ſubiectis merito dubitabit quis. nõ enim viſa eſt apud nos adhuc nigredo vel nitor vel aliquis alioꝝ medioꝝ colorũ qui noſtri viſus armoniaꝫ vel infirmitatē vel corrumpat vel ledat. Amplius. In valde ſubtilibus corporibus color locum non habet. Sicut apparet de aere et etiam de aqua. Si igitur tanta erit ſubtilitas corporum glorificatorum vt omnia eis alia corpora peruia ſint quomodo colores in eis locuꝫ habebunt. colores inq̃ꝫ qui apud nos ſunt. Scito igitur in hoc quia in rebus taꝫ ſublimibus tanq; longe a conſuetudine noſtra et etiam ab aliorum corporum natura diſtantibus nõ eſt via declarationis nec eſſe debet per vias rerum naturaliuꝫ apud quos conſuetarum hoc autē eſt ꝓpter lõgiſſimam ab eis diſtantiam et vix nobis cogitabilem diſſimilitudinem. ꝓpter hoc igitur neceſſe eſt te recurrere ad ꝓphetaꝝ oracula et ad dei reuelationes atq; eoruꝫ qui ex mortuis reſurrexerunt teſtimonia Unus quippe eorum dixit ſe in ſeculo illo nihil vidiſſe ꝙ ſimile eſſet alicui ex rebus mundi iſtius preter lucem et illam longe noſtre luci diſſimilem. Quare lux et color apud vitam alteram ꝛ apud hanc in qua ſumus equiuoce ex neceſſitate dici videntur et ꝙ habent ꝓphetaruꝫ ſermones videlicet ꝙ iuſti fulgebunt ſicut ſol docti vero ſicut firmamentum ꝛ quidam ſicut ſtelle intelligendum eſt de ſplendore congruenti glorie vite illi⁹ vel quia vulgares homines ſublimiores ac nobiliores ſplẽdores intelligere et capere non valebant dictum eſt ſermonibus huiuſmõi quid eos vtcunq; erigeret ad cogitandam ſublimitatem glorie. quemadmodum ſapientes xpianorum ſcripſerunt promiſſionem de terra lacte et melle manante factaꝫ hebreis ꝓpter epulentias atq; delicias ſpirituales que ab aliis ſermonibus in rudi et pene puerili adhuc in rebus diuinalib⁹ populo inſynuari nõ potuerunt.

S I quis autem iuxta planum littere ponere noluerit corpa glorificatorum hominum claritatem ſolis habitura vel maioreꝫ incidet in queſtiones difficile explicabiles videlꝫ de mẽbris ipſorum corporum videlicet an futura ſint eiuſdem claritatis an diuerſarum. Non enim videntur oculi ꝛ naſus eiuſdē claritatis futuri cuꝫ magis congruat oculis claritas q̃ꝫ naſo. Similiter et de inteſtinis ſimilis queſtio erit ſi habitura ſint claritatem huiuſmõi tanq̃ꝫ velut criſtallina futura ſint corpa eorũ ſꝫ incõpabiliter ma

ioꝛis claritatis ꝙ criſtallus. Quia igr̃ i hũi
ꝛ ſimilib' nõ ẽ certũ ꝛ determinatũ poſitũ
fundamentũ q̃ vel declarare vel defẽde-
re parat' eẽm ẜm poſſibilitatẽ paruitatis
mee nolo ð ingenio meo nouũ aliq̃d po-
nere i talib'. Tu aũt generalit̃ i hũi qui
bus nec fundamẽtũ reuelatuꝫ ꝑ ꝓphetas
vel alias a creatoꝛe ꝛ niſi deficit hũane in
genioſitatis iueſtigatio noli ꝑcipitare opi
nionẽ tuã ſiue iudiciũ. Sꝫ idubitãter certũ
tene q꞉ coꝛpa gloꝛificatoꝝ hoim i tãta glo-
ria futura ſũt in tãtaq꞉ pulchꝛitudine ꝛ de
coꝛe quantã regret gloꝛia eoꝛũ q nõ ſoluꝫ
amici electi ꝛ dilecti dei. ſꝫ etiã filij eiuſdeꝫ
adoptiui filijq꞉ eiuſdẽ ꝑ graꝫ ipi' dicẽdi ſꝫ
nõ ei itẽtiõis ẽ mee i tractatu iſto nouã fi-
dẽ aſtruere ſꝫ veterẽ atꝫ ꝯmunẽ vitatẽ. hoc
ẽ cõiter ab oibus credẽdaꝫ atꝫ tenẽdam ꝛ
q̃m nõ ẽ dubitãdũ ꝓphetas ꝛ oẽs ſapien
tes q ꝓfundauerũt ſe i rebus diuinalib'
tenuiſſe et tanq̃ ꝑncipiũ ac fundamẽtum
ṽe religiõis ſeruaſſe et defendiſſe.

Contra erroꝛẽ de reſurrectiõe coꝛpm.

i Nſipiẽtibus aũt nõ ſolũ admira
tioni ẽ ſꝫ etiã icredibile videtur ꝙ
de puluere ſeu cinere in quã reſo-
luta fuerĩt hũana coꝛpa refoꝛment̃ in rege
neratiõe ſeu reſurrectione vniuerſali hoc
aũt ẽ eis ex ignoꝛãtia q̃ ignoꝛãt oipotentiã
creatoꝛis ꝛ mirabilia atꝫ admirationẽ ex-
cedẽtia opa ei'. Latet ei eos indubitãter
ꝙ celos creauerit ð nihilo oipotẽti verbo
ſuo. Sic declaratũ ẽ tibi in pte pma tracta
tus iſti'. q̃m ipe dixit ꝛ facta ſũt mãdauit ꝛ
creata ſũt. latet etiã eos illa incogitabilis
impioſitas vbi ſui q̃ vocat ea q̃ nõ ſũt tã-
q̃ ea que ſũt. ꝛ qa ei obediũt ea q̃ nõ ſũt
vt ea q̃ ſũt. ꝛ ꝓpter hoc cũ mãdat vel iubꝫ
ea eẽ ſtatim ſũt. Quãto foꝛti' igr̃ obediũt
ei moꝛtua coꝛpa vt viuẽtia. Quapꝛopter
eo vocãte adeſſe neceſſe eſt ea venire ad il
lud ꝛ eo mãdante ſeu iubẽte vt reſurgant
neceſſe habẽt reſurgere. Audiũt ei moꝛtui
vocẽ filij dei q̃ vocat eos ad vitã vel iubꝫ
eos viuere ꝛ ꝓpter hoc viuũt ex neceſſita-
te. Neq꞉ ei ferramẽtis aut dolabꝛis aut ſe
curib' aut maleis ſeu q̃buſlibꝫ alijs iſtru-
mẽtis aut quocũq꞉ humano artificio refa
bꝛicãda ſũt coꝛpa. Sꝫ oĩpotẽti impioſiſſi
moq꞉ vbo creatoꝛis iuſſa reſurgere reinte
grata ꝛ refoꝛmata reſurgerẽt hoc ei mõ et
celũ fabricauit ꝛ terrã Mirabile vo eſt de
admiratione hmõi hoim q ligna aridiſſi
ma et quotidie ſalices reuiuiſcere refron-

deſcere refloꝛeſcere ꝛ refructiferare vidẽt ꝛ
hoc de ſemetipis deſperãt vel etiã credere
ꝯtradicũt. Cũ tãto maioꝛẽ curã neceſſe ſit
eẽ curatoꝛi oim ꝛ ſinguloꝝ creatoꝛi ð refoꝛ
matiõe ac renouatiõe moꝛtuoꝛũ hoim q̃
moꝛtuarũ herbarũ arbuſtoꝛũ aut arboꝝ.
quãto nobilioꝛ ẽ hũana natura naturis il
loꝛũ quãtoq꞉ in maioꝛẽ gloꝛiã creatoꝛi eſt
renouatio ac refoꝛmatio hoim q̃ renoua
tio aut refoꝛmatio huiuſmõi vegetabiliũ.
Amp̃. cũ videãt tam multoꝝ generum
aialia ꝛ de puluere ꝛ de putredine genera
ri que generatio nõ fit niſi oĩpotẽti vtu-
te ſapientiaq꞉ et bonitate creatoꝛis. Qua
ſtulticia igr̃ deſperãt poſſe fieri vel eã futu
rã generationem humanoꝝ coꝛpm ex pul
ueribus in quos reſoluta fuerint. p̃ſertim
cũ tam modica apparet hmõi generatio-
nis aialiũ vtilitas tam modica ex eis glo-
ria creatoꝛis ꝯpatiõe vtilitatis hominũ ꝛ
gloꝛie creatoꝛis que ex hominũ generatio
ne ꝓuenture ſunt. Amplius. cũ vtute
nature videãt ex viliſſimo cinere generari
vitrũ mundiſſimũ ac nitidiſſimũ. Simili-
ter et gẽmas choꝛuſcantiſſimas atꝫ vernã
tiſſimas q̃liter deſperãt ex cinerib' coꝛpm
hũanoꝝ refoꝛmari poſſe ſeu regenerari vl̃
etiã regenerãda eẽ coꝛpa humana. p̃sertiꝫ
cum hoc requirãt nõ ſolũ bonitas et largi
tas creatoꝛis ſꝫ et iuſtia et gloꝛia ipſi'. Qꝛ
autẽ omnes gemme nõ ſolũ ex cineribus
vehementia caloꝛis reſolutis. ſꝫ etiã cinis
ſint iam in p̃cedentibtibus declaratuꝫ eſt
tibi nec ponitur alia cauſa diſſolutõis eo
rũ cum eis quas audiuiſti niſi vt refoꝛmẽ-
tur in melius quia etiã coꝛpa damnatoꝛũ
immoꝛtalia refoꝛmabũtur ſicut audies in
ſequentibus.

i Ntollerabilis aũt erroꝛ ẽ q̃ hmõi
hoies ꝯſuetudinib' oculoꝛum ſu
oꝛũ adeo ꝑtinacit̃ innitũt̃ vt nihil
poſſe facere creatoꝛẽ credãt niſi oculis ſuis
videre ꝯſueuerĩt tãq̃ alligata ſit oipotens
vtus creatoꝛ reb' q̃s vel nouerĩt vl̃ noſſe
ſe credunt ꝛ tãq̃ anguſtata et limitata ſit
bõitas ꝛ largitas ipi' auaricie velut q̃bu
dã repagul' vt vl̃ nõ velit vel nõ poſſit no
ua ꝛ eis icognita dona dare q̃cũq꞉ quãta
cũq꞉ ꝛ q̃lcũq꞉ decuerit magnificentiã gl̃ie
ſue. Mirabile aũt ẽ valde ſi credũt hmõi
hoies ꝯtẽtã eẽ potẽtiã bonitatẽ ꝛ ſapiẽtiaꝫ
creatoꝛ iſta alternatiõe moꝛt̃ et vite i ho
mibus atꝫ generatiõis et coꝛruptiõis. Cũ
longe melioꝛ vtilioꝛq꞉ ſit hominibus im-

Moꝛtalitas etiã in vno quemadmodũ ĩ p̄ce-
dẽtibus audiuiſti q̄ꝫ huiuſmõi alterna-
tio in innũerabilib⁹ eoꝝ ⁊ nemo potẽs ⁊
diues domos ruinoſas iaꝫ iamq̄ꝫ caſuras
edificaret ſi eas ſtabiles non quãq̄ꝫ ruitu-
ras eadẽ felicitate edificare poſſet niſi do-
mos illas vellet eẽ ad tp̄s tm̄ quemadmo-
dũ ꝟtoꝛia ſeu tabernacula quedaꝫ ad mo-
dicũ tm̄ tp̄is edificãtur vel niſi aliq̄ ex cau-
ſis ꝓhiberet quarũ nulla apud creatoꝛeꝫ
inueniri poteſt. Eccleſia eſt ſponſa xp̄i

ſ Jqs etiã ſermonib⁹ autẽticiſ ⁊ ſan-
ctis qui ſũt ſermones votoꝛum ꝓ-
phetarũ attẽdere voluerit euiden-
ter ⁊ expꝛ̃ſſe videbit in eis ꝙ totã ꝯgregati-
onẽ electoꝝ ⁊ dilectoꝝ ſuoꝝ creatoꝛ ſub-
limis ⁊ bñdictus vocat ciuitatẽ ſuã domũ
templũ ſponſam equũ ⁊ veſtimentũ ſuũ.
Ex quarũ nominationũ vnaquaq̄ꝫ ſequi-
tur renouatio ⁊ reparatio glo:ioſa eiuſdẽ
ciuitatis ſiue domus. Nemo quippe vult
hr̃e ſponſam niſi ſpecioſam et que nunq̄ꝫ
veteréſcat ⁊ oꝛnatã ac decoꝛatã oꝛnamen-
tis ſimiliter que nõ veteréſcãt om̄iq̄ꝫ appa-
ratu ſpectabilẽ ⁊ qui cõgruat gloꝛie mari-
ti. Quis aũt nõ videat ꝙ imoꝛtalẽ ſponſũ
nõ decet niſi ſponſa imoꝛtalis ⁊ ſponſum
gloꝛie nõ niſi ſponſa gloꝛioſa et ei⁹ ſpecio-
ſitatis que quantũ poſſibile eſt ꝯueniat ⁊
ꝯcoꝛdet pulchꝛitudini ſponſi que oẽm ad-
mirationẽ om̄eq̄ꝫ cogitatũ excupat. Sic et
de domo ⁊ de equo et de alijs que ꝑnoĩa-
ui tibi negociandũ eſt. Qđ ſi dixerit quis
q̄m iſta ratiocinatio deducit reꝫ ad hoc ꝙ
creatoꝛ altiſſim⁹ ab inicio debuit creare
ſponſã iſtã in gloꝛia imoꝛtalitatꝭ ⁊ ſpecioſi-
tatꝭ hmõi ⁊ nõ ſuſtinere ruinas iſtas moꝛ-
tis et aliarũ miſeriarũ. Rñdeo q2 creauit
eã q̃lis decuit vt crearet̃ ⁊ qualẽ eã decuit
eẽ in ipo inicio exiſtẽtie ſue ⁊ in q̃daꝫ glo-
ria cuiuſdã imoꝛtalitatis ⁊ ĩ multo decoꝛe
ac ſpecioſitate ſcientiarũ ⁊ virtutũ natura-
liũ. ⁊ hic erat oꝛdo decentiſſim⁹ vt ꝑfectio
naturalis tãq̄ꝫ fundamẽtũ ꝑcederet perfe-
ctionẽ gr̃e ⁊ gloꝛie naturalia em̄ nr̃a ꝑoꝛa
ſũt nobis q̄ꝫ adueĩticia ⁊ hoc ẽ quoniã ina-
ta nobis. dona vͦ q̃ ſũt gr̃e vel gloꝛie ſup-
addũt̃ nobis diuĩe bonitatꝭ largitate Si
vͦ q̃ſierit Cur ergo poſtea creatoꝛ moꝛti ⁊
alijs miſerijs ⁊ nõ ad ꝑnoĩatã gloꝛiã illã ꝑ-
duxerit ⁊ vt qd tot milib⁹ annoꝝ ĩ moꝛte
tãtiſq̄ꝫ miſerijs eã detinuerit. ⁊ quid expe-
ctat bonitas creatoꝛꝭ ⁊ ꝓpt̃ qd differt glo-
riã ſponſe ſue. Rñdeo q2 iuſticia creatoꝛꝭ
hoc expoſcit ꝓpt̃ peccatũ ꝑmoꝛũ hoim ꝙ
tibi alibi iã declaraui. Dico etiã ſic ĩ ꝑcedẽ-
tib⁹ dixi ꝙ innũerabiles vtilitates ⁊ bona
ieſtimabilia fac̃ bonitas creatoꝛꝭ ex moꝛte
⁊ alijs miſerijs ꝓuenire hoĩb⁹ et hec oĩa
patefiẽt tibi ĩ tractatu q ſequet̃ hũc abſq̄ꝫ
medio ſcꝫ de cura creatoꝛis. Manifeſtuꝫ
vͦ tibi ẽ q2 quottidie reuertũt̃ hoĩes a ma-
licijs ſuis ⁊ efficiũt̃ boni multi. multi vͦ ex
bonis efficiũt̃ melioꝛes. Hec igr̃ dꝫ eẽ me-
rito vna cauſa durationis ſtatus iſti⁹ gene-
ratio eĩ ⁊ vita quã nõ bonitas ⁊ decoꝛ vtu-
tũ illuſtraret ipis quoꝝ eẽt noxia eſſet licꝫ
alijs foꝛſitan ꝓdeſſe poſſet ⁊ iã dixi tibi q2
vita maloꝝ ac ꝑuerſoꝝ hoim multiplicit̃
vtilis ẽ bonis et vtuoſis. Noſſe auteꝫ de-
bes quia vnaqueq̄ꝫ ſpecies creata ẽ ꝓpter
optimũ ſui ſic totũ qđ ĩ hoĩe ẽ ⁊ tot⁹ hõ ꝓ-
pter optimũ ſui ⁊ ꝓpter ꝑfectionẽ ei⁹ ꝙ ẽ
in eo optimũ hoc autẽ nõ ẽ niſi illud qđ ꝑ-
cellit bꝛutis aĩalib⁹ ⁊ ꝑfectio illi⁹ vltima fu-
tura gloꝛia ẽ aĩarũ. Sic tota ſpecies ſcilicꝫ
hũana ꝙ ẽ dicere totũ genus hũanũ cre-
atũ eſt ꝓpter optimũ ſui ac nobiliſſimũ ⁊
hoc indubitãter ẽ cetus electoꝝ atꝫ gloꝛi-
ficãdoꝝ hoim. q̄re ꝓpter gloꝛiã futurã in
hoĩbus tota ſpecies hũana creata ẽ pars
quidẽ vt eã obtineat. Pars vͦ vt adiuuet
obtenturã. Mali quippe ac ꝑuerſi hoĩes
bonos adiuuãt et ad bonitatẽ quã habẽt
⁊ ad gloꝛiã quã habituri ſũt lꝫ hoc ipi ma-
li ignoꝛẽt. Qđ ſi quis queſierit q2 aliq̃ mlꝭ-
titudo hoim ẽ vel aliq̃s populus ĩ q̃ null⁹
ẽ niſi ꝑuerſus. nec inde aliquis aſſumẽd⁹
ẽ ad gloꝛiã futurã. ⁊ ꝓpter hoc tota ẽ inuti-
lis vel foꝛſitã noxia vita illoꝝ. dũ ſibi nec
alijs ꝓſũt. q̃ntũ ad hoc hoc ẽ q̃ntũ ad ꝑfe-
ctionẽ vtutũ et ſciẽtiarũ vel q̃ntuꝫ ad ꝑfe-
ctionem future gloꝛie. nõ videnť igr̃ crea-
ti hmõi homines vel ad hoc vt ipi futurã
gloꝛiã obtineant. vel ad hoc vt adiuuent
obtenturos. Reſpondeo quia ſermo iſte
nõ eſt de ſermonibus autenticis nec ꝺ ſer-
monibus ꝑ ſe manifeſtis. nec de ſermoni-
bus demõſtratiuis ꝓbationibus declara-
tis vel etiã declarabilibus. nec ẽ de ſermo-
nibus legis alicuius ꝓpter qđ nõ cogeris
ſermonem huiuſmõi cõcedere vel recipe-
qui etiã ſi verus eẽt nõ ꝓpter hoc inutiles
eẽnt aut inutiliter creati huiuſmõi homi-
nes. Quẽadmoduꝫ em̄ luminoſitas ſolis
⁊ ſi multis nõ ꝓſit nõ tamẽ in pte inutilis
eſt aut inutiliter creata. Sicut et multi fru-
ctus ſũt q̄bus nec homĩes nec alia aĩalia

veſcūť cū tm̄ comeſtibiles ſint qa et ſi actu vtiles non ſint potētia tm̄ ſūt. largitas aut bonitas creatoris nō ē tm̄ erga hoīes ad neceſſitates eoꝝ. ſꝫ ē ꝓfuſa vlteriꝰ ꝓut decet magnificētiā ipiꝰ. Cuiꝰ exemplū poſui tibi ī p̄cedētibus in viro diuite ⁊ dapſili q nec p̄parat nec apponit cibos cōuiuijs ſuis ꝓut reqrit indigētia vel fames eoꝝ ſolūmō. imo ꝓut decꝫ largitatē ipiꝰ. Et vult etiā largitas et magnas eē reliqas menſe ſue ne iproperetꝰ ei a creatore qꝺ dixit ſctūs ⁊ ſapiēs. Nihil inqt remāſit de cibo eius

r Eminiſci etiā debes eoꝝ hic q̄ dixi tibi ⁊ in p̄cedētibꝰ in hoc tractatu et etiā alibi qa vniuerſitas hominū velut materia ē et ſilua et velut aurifodina ſiue minera alteriuſmōi ē q̄ ꝑ multas excoctiōes ⁊ depuratiōes tāq̄ꝫ aurūꝫ pulcerrimū ac ꝓbatiſſimū extrahitur cetꝰ ſapiētū atꝫ bonoꝝ ⁊ ī futuro glorificādoꝝ. Tu aūt vides qm̄ nō oīa ligna ſiluaruꝫ q̄ apta ſūt edificijs expēdūtur ī illis nec oēs minere ꝯſummūtur ī extractiōe metalloꝝ. Qui igr̄ miratur diuinā largitatē maiorēꝫ eē circa nos q̄ꝫ ſint neceſſitates nr̄e vel expenſo neſcit cogitare deūvt deū neqꝫ diuitias bonitatis eiuſdē ad hoc vel ſaltēꝫ ad modicū app̄hendit. Hoīes igr̄ licet mali ⁊ ꝑuerſi ⁊ inutiles etiā alijs q̄ntū ad debita adiutoria in multā gloriā ſūt creatori q circa mala eoꝝ merita nō obſtāte etiā ī gratitudine ipoꝝ innūerabilia ⁊ ïeſtimabilia eis bn̄ficia largitur creādo ſcꝫ ꝯſeruādo et ꝑ creaturas eos multipliciter erudiēdo ſi aduertere vellēt. Electis aūt atꝫ dilectꝭ dei multā deuotionē et grār̄ū actiones in creatorē ꝓuocāt cū eos vel vidēt vel audiunt ī ſuis ꝑuerſitatibꝰ ſuſtineri ⁊ expectari diutiꝰ a creatore ⁊ a donis ⁊ muneribꝰ grārū et virtutū qbus obtinetur eterna felicitas defraudari. Se aūt ad futurā gloriāꝫ tanq̄ꝫ ꝑ arrā quandā p̄dictorū donoꝝ electos queādmoduꝫ eis poſſibile ē cognoſcūt. Quāq̄ꝫ aūt de ſpecioſitate multa ꝑticularia ſupra nos ſint eouſqꝫ vt ad ea ꝓhica īueſtigatio nō attingat ⁊ honorāda potius ſilētio videātur q̄ꝫ ꝓhica ꝑſcrutatiōe indagāda. tm̄ ī hoc ⁊ mihi ⁊ tibi euitendū ē vt error ⁊ incredulitas rerū hmōi tollatꝰ de medio qm̄ ꝯtumelioſiſſimꝰ eſt creatori. Debitus aūt honor ⁊ gloria creatori fuetur ꝑ fidē veriſſimā atqꝫ rectiſſimā q̄ creditur innūera nūerabilia ⁊ feciſſe et facere ⁊ facturus eē inceſſanter q̄ nō ſufficimus ad certū et liquidū inuenire erroneū ei intollerabiliter ē limitibus nr̄e ꝯſuetudinis circūſcribere atꝫ reſtringere creatorē ⁊ tanq̄ꝫ metiri eū nr̄i intellectus anguſtijs. et eius immēſitatē nr̄a ïcludere ꝑutare qꝺ nec faciat nec facere poſſit niſi vel q̄ vel qualia videre ꝯſueuimus aut ꝯp̄hendere p̄ualemus ⁊ hanc ſtulticiam non ignoras eſſe ⁊ fuiſſe in quibuſdam hominibus.

ſ I qs aūt querat ꝓpter quā cauſā differatur reſurrectio mortuorū q iam deceſſerūt ⁊ vt qd imꝑfectio exteriorū viriū qbus ſcꝫ anime hūane operantur ꝑ corpa tanto tpe ſuſtinetur. et maxime animarū que purgatiōe alterius vite nō indigēt q̄ſi ſicut totū humanū genꝰ ꝑticulariter moritur. ſic ⁊ ꝑticulariter reſuſcitaretur. ⁊ vniuerſalis reſurrectio non expectaretur. Rn̄deo ī hoc quia hō qui ſic q̄rit ignorat pulchritudinē ordinis ⁊ ordinē pulchritudinis in reſurrectione mortuorū ignorat etiā vnitatē atqꝫ ſocietatē electorū atqꝫ dilectorū creatoris qui cetū eorū vocat ⁊ ſponſam ſuam habet. Qui igr̄ pulchrius eſt vt tota ſimul reformetur decoretur ⁊ exornetur glorificetur ⁊ recipiat pulchritudinē que ꝯgruat glorie tanti ſponſi et vt tota ſimul introducatur in thalamū eiuſdem et in ſolium glorie ſue quam fruſtratim atqꝫ per partes ita ⁊ futuruꝫ ē per electionē ⁊ bonitatē creatoris et ē admiratio ⁊ queſtio huiuſmodi ac ſi q̄reretꝰ de ſocijs amore fortiſſimo et ingenti. ꝓpter qd alter alterū expectat nolens ingredi ꝓpriam ciuitatē ſolus vel etiam intrare patriā abſqꝫ tota ſocietate quāq̄ꝫ verū ſit qa anime a bonū labe vicioꝝ ⁊ peccatorum purgatiſſime atꝫ donis virtutū et gratiarum decorate cū ſanctis et beatis angelis iam ſunt et in gloria ſimili glorie illoꝝ quantū poſſibile ē ſiue corꝑibus et expectant gloriam virium ſuarū exteriorum gloriamqꝫ corporum ſuorum vt fiat totius ſancte ac dilecte deo ſocietatis glorioſa regeneratō ex q̄ ſicut alibi didiciſti ꝓpter ïeffabilē ïcogitabilis dilectiōis vnionē. erūt cuiqꝫ tot gaudia q̄t erūt ſilꝭ reſurgētes in gloriā quātū quāta erit charitas mutua in oēs alios ⁊ in ſingulos eorū ita vt nullꝰ amor ſeculi iſtiꝰ ꝯpabilis illi ſit ⁊ ꝓpt̄ hoc oēs amores vite iſtiꝰ ſi in vnū amorē ꝯgeſti vel ꝯiuncti eſſent. nō eſſꝫ ille vnus minimo amori vite illius cōparabilis quia igr̄ amores p̄ſentis vite licet taꝫ parui tanqꝫ debiles ita

deuincīt ⁊ ꝯnectūt ſeſeqꝫ amātes hicvt ſe
parationē abinuicē vel vix vel nulla tenꝰ
admittit qd facere eſtimādus ē amor ille
beatarū animarū quē habent in creatore
et in animas iam ſibi ſociatas in gloria il
la nec nō ⁊ in conſociandas in poſterum
Quid mirū igiṫ ſi ſimul cū eis recipiendā
expectāt gloriā maxime tamē tot et tanta
gaudia ſint eis ex vniuerſali reſurrectione
⁊ glorificatione totius illiꝰ electe ſocietatꝭ
ꝓuentura cū etiā nō ignorent hoc eſſe bn̄
placitū creatoris vt totā illā ſponſam dile
ctiſſimam ſibi ſublimet ſolio regni qḋ ei ꝑ
parauit. ⁊ itroducat in thalamū abſcōdi-
te ⁊ incogitabilis nobis pulchritudinis ⁊
glorie. Certiſſimū etiā ē eiſdē quāta ſit pul-
chritudo diuine iuſticie quātaqꝫ ſit gloria
creatoris vt innoteſcat publice que maxime
clara ⁊ euidēs fiet ꝑ iudiciū vniuerſale ne
qꝫ alia via ē adeo cōueniēs manifeſtatiōi
ac declaratiōi ipſius qꝫ iudiciū Cū iudiciū
veriſſima ac rectiſſima diffinitiōe ac ratio
ne declaratio ſit iuſticie. Maior aūt ē pul-
chritudo ſꝑ in toto in totalitate ſua cōſti-
tuto qꝫ ſit in ptibꝰ impcialite ſua ꝯſiſtenti
bus. Aggregāda ē igṫ ex vniuerſis ptibus
ſuis iuſticia dei forinſeca ex oibus retribu
tionibꝰ ⁊ vltiōibꝰ aggregāda inqꝫ in vno
iudicio faciēdis vt tāto magnificētius ſplē
deat ad gloriā creatoris in totalitate ſue
pulchritudinis quanto maior eſt vniuerſi
tas oim retributionū et vltionū vnaquo-
qꝫ ipaꝝ. Eſt aūt nōnulla ſimilitudo iudi-
cij huiuſmodi ad iudicia regū terrenorū
q magnificētius putant magnā multitudi
nē maleficioꝝ ſimulꝭ punire qꝫ ſingularibꝰ
iudicijs ſingulas ⁊ ꝓpter hoc interdū re
ſeruenṫ donec aggregeṫ ex eis multitudo
magna vt ex iuſticiatiōe tante multitudīs
⁊ magis et maior appareat iuſticia regū
hmōi tāqꝫ ex aggregatis ꝑuis lumibꝰ ful
gur maior ſplēdeat ⁊ bonitas ipſius ꝑnci-
pis tāto fulgore maiori laudi ⁊ glorie pa-
teat. Nota ſolutionem queſtionis.

f I qs aūt querat q̄lṫ ſine dolore
carētia corpm ſuoꝝ ſuſtineant aīe
beate q̄ cū dolore magno amiſerīt
Similiṫ et de ſocietate p̄dicta q̄liter feſti-
nēt ſibi differri vel gaudiū qḋ ex hmōi aſ-
ſociatione ſperāt vel etiā tm̄ bonū ſocieta
tꝭ illiꝰ quā ſupra cogitatū ipm diligūt aut
ei deſiderāt gloriā corpm ſuoꝝ ⁊ viriū ſu-
arū qbꝰ ꝑ corpa opanṫ aut nō deſiderāt.
Q̄ ſi deſiderāt ſine dolore igiṫ nō differṫ
eis. Si vo nō deſiderāt hoc videṫ mirabi
lius q tm̄ bonū ſuū et ſibi etiā debitū nō
deſiderāt. Rn̄deo i hoc ⁊ ſimilibꝰ genera
liṫ q adō ē eis recta volūtas vt i nullo diſ
cordet a rectitudīe volūtatis ipſius creato
ris. ⁊ hec ē ps potiſſima glorie ipaꝝ. Licꝫ
igṫ deſideret ꝑnoiatā gloriā nō tm̄ deſide-
rāt eā hre niſi qn̄ eā dare vel reddere bn̄-
placitū fuerit creatoꝝ. Nō ignoras autē
qa q deſiderat i tps nō affligiṫ deſiderio
illo an̄ tps illud i q̄ hre vult qḋ deſiderat.
⁊ q totaliṫ vult iplere bn̄placitū creatoris
neqꝫ ꝯtrariū vult aut deſiderat vllo mōꝝ
vllo deſiderio affligiṫ cū ſꝑ ipleaṫ deſide-
riū ipiꝰ ſꝑ ei i omībꝰ et ꝑ oia ſit bn̄placitū
creatoꝝ ⁊ hoc beate aīe nō ignorāt. Quā
tū em̄ ad hoc notū ē eis totaliṫ bn̄placitū
creatoꝝ. Eodēmō rn̄dendū ē tibi ꝺ illo de
ſiderabili ꝯſortio aīaꝝ q̄ aſſumēde ſunt ⁊
nōdū aſſūpte ad gloriam in qua iſte ſunt
de quibus agitur.

Ddā aūt adhuc tibi duas manife
a ſtatiōes qbꝰ euidēter pateſiet tibi
imortalitas corpm hūanoꝝ q̄ red
dēṫ aīabꝰ glorificādis. Dico igṫ qa etiā na
turaliter ꝑ magnitudīe ac fortitudīe vtu-
tis ē magnitudo ⁊ fortitudo opatiōis ⁊ ꝑ
copioſitate fontꝭ ē magnitudo et vehemē
tia iundatiōis. Quare cū aīe hūane oms
vtus incōpab iliter maior ⁊ fortior futura
ſit i gloria de q̄ agiṫ qꝫ in iſta vita vbi tot
miſerijs affligiṫ ꝑmiṫ debilitaṫ. neceſſe ē
vt eius oīs opatio i corpꝰ ſuū lōge maior
⁊ fortior ſit. imo icōpabiliter qꝫ ſit hic hoc
ē i ſtatu miſerie iſtiꝰ vita vo corpis ſui vna
ſit ex opatiōibꝰ ipiꝰ erit maior ⁊ fortior in
cōpabiliter qꝫ mō ſit. Nullo igṫ modo nō
erit morti obnoxia. ſi ei mortalꝭ eēt quēad
modū hic nō eēt poſſibile vt icōpabiliter
fortior futura ſit ibi qꝫ ſit hic. Iuxta hunc
modū dico qa vita corpis hūani ad ipſā
aīā hūanā ē vt iundatio ad fontē ſuum.
Quia igṫ aīa hūana in ſtatu illo erit vita
copioſior erit ex neceſſitate inundatio ſeu
redūdātia eiꝰ etiā corpꝰ tanto copioſior ac
vehemētior quanto ipa tūc erit vita pleni
or ſeu copioſior. Quare ſic ipa aīa hūana
erit tūc ex vltimitate ꝓpinqtatꝭ imo ꝯiūcti
onis ad ꝑmitiuū fontē vite q ē creator bn̄
dictꝰ i vltimitate plenitudīs ac copioſitatꝭ
vite ſibi ꝯgruētis erit ex neceſſitate vita re
dūdās ab ipa in corpꝰ ſcꝫ vita corpis i vlti
mitate ſue vehemētie ac fortitudīs ⁊ ꝓpṫ
hoc i vltimitate elōgatiōis a morte ꝯria.

Amp̄. Manifeſtum ē tibi quia ipē ſpirituales paſſiones ſiue affectiones cuꝫ vehemētes fuerint mortē corpis inducunt. ſicut ſunt amor ⁊ odiū. ira. triſticia. dolor ⁊ gaudiū ⁊ cetere hmōi. Cū igr̄ incōpabiliter vehemētiores atq̄ fortiores ſint amor et gaudiuꝫ in ſtatu illo glorie q̄ꝫ poſſint eē hic vehemētia aūt ⁊ fortitudine ſua extinguūt vitā corpis qualis ē hec. Impoſſibile igr̄ ē vt eas paſſiones ſuſtineat vita futura corpis humani in ſtatu illo glorie niſi fuerit incomparabiliter fortior q̄ꝫ ſit hic Nō erit igit̄ morte vincibilis aut ſupabilis. Neceſſe em̄ ē oēs duas vitas corpales morti corpali obnoxias ſiue ea vincibiles compabiles adinuicē eſſe fortitudine. Declaratio aūt hmōi ē hec quoniā neceſſe eſt eas eē aut equales fortitudine. ⁊ tunc manifeſte compabiles aut alterā alterā excedere. Q̄ ſi alteraꝫ altera excedit aut finitē eam excedet. et tūc neceſſe eſt ꝓportionalē compationē inter eos eſſe aut infinito ⁊ tunc erit infinite fortitudinis cū eius fortitudo cōtineat infinicies fortitudinē alterius. Jam em̄ alibi didiciſti omne aggregatū ex infinit̄ tanti ſui gener̄ quacūq̄ quātitate demōſtrata infinitū eē dubitari ꝟo nō poteſt ab aliquo intelligēte vitā infinite fortitudinis morte poſſe nullatenus ſuperari.

De glorificatione corpoꝝ.

a Ddam tibi et aliā manifeſtationē pulchritudinis ſimil̄ et agilitat̄ hominū glorificatoꝝ q̄ntū ad corpa ⁊ dicā quia indubitatū ē amorē euſq̄ cōfortare animas hūanas in hoc ſtatu i corpibus ſuis vt ipa corpa eis longe leuiora ꝓpter hoc videātur ⁊ multo leuius ea moueāt quāq̄ꝫ et in aliis paſſionib⁹ iſta etiaꝫ manifeſta ſint vt i freneſi et mania hijs ei duab⁹ paſſionib⁹ laborātes quātofortiꝰ quātoq̄ leuius corpa ſuā moueant q̄ꝫ alij hoīes licet ſani ac robuſtiſſimi ſenſu forſitan edoctus es alioqn ſup hoc ſenſu poteris edoceri. Neq̄ em̄ ipēmet qn̄ ſani facti ſunt ab huiuſmōi paſſionib⁹ vel vincula irrūpe vel hoīes fortiſſimos lacerare poſſent aut ligātibus ſe reſiſtere q̄ eos i ipſis infirmitatib⁹ poſitos poſſe videm⁹ A me etiam alibi audiuiſti qa vires corpales in animabus plurimū ſue ꝯfortationis ⁊ fortitudinis hūc a naturis ⁊ paſſionib⁹ aiarū. Quia igr̄ mille paſſiones amor̄ ⁊ gaudij q̄ in vita iſta habeāt compabiles ſunt ad amores et gaudia future glorie animarū hūanaꝝ ⁊ hominū neceſſe ē vires motiuas humanoꝝ corpm infinite ſiue icōpabiles fortitudinis eē futuras ad vires motiuas ꝓut ſe habēt in ſtatu vite p̄ſent̄. agilitas igr̄ corpm glīficatorū ſiue mobilitas ſup oēm ꝓportionē excedit agilitatem corpoꝝ humanorum q̄ꝫ hūt hic. Q̄ ſi dixerit qa tantā vehementiā motiuā tantāq̄ exagitationē ſuſtinere nō poſſent corpa hūana. Dico quia ſermo iſte ē hoīs etiā corpaliter nō videntis. Si em̄ vere videns eſſet videret vtiq̄ in infirmis corpibus p̄dictis paſſionib⁹ laborantiū quātos mot⁹ quātaſq̄ exagitationes ſuſtineāt q̄s nec ſana ſuſtinere valerent. Nō attēdit ⁊ forte app̄hendere nō p̄ualet velocitatē motuū celeſtiū q̄ vix in noſtrā ymaginationē cadit ꝓpter ſui magnitudinē. Q̄ ſi tm̄ robur corpibus licet egrotātibus p̄ſtant paſſiones hmōi que infirmitates tm̄ ſunt ⁊ nō vires ac virtutes qd eſtimāde ſūt facture amor glorie illius et gaudiū q nō ſolū virtutes erūt imo ꝟtutes pfectiſſime in vltimitate pfectionū ſuarū et in actibus ſuis vltimis intrāſmutabiliter ſtabilite.

d E pulchritudine ꝟo ipoꝝ hominū glīficatorū q̄ vltra eſtimationem noſtrā ex ipa interna animarū humanarū felicitate augēda ſic iudiciū eſt id q̄ appet in hoībus in vita iſta in vultib⁹ eoꝝ etiā ex modico gaudio cū fuerit i animabus eoꝝ. Uides em̄ q̄ inde ſplendeſcunt oculi eorū et tota facies gratiori colore ſuffundit̄ dilatat̄ etiā inde tanq̄ nouo decore atq̄ pulchritudine venuſtat̄. Quia igr̄ ꝓportionales ſunt ſp cauſe ſimiles ſuis effectibus erit ex neceſſitate ꝑ immenſitate futuri gaudij ſplendor ⁊ venuſtas in facie vniuſcuiuſq̄ hominuꝫ glorificatoꝝ.

Amplius. ſi ex ſola bona diſpoſitione anime humane diſpoſitiōe inq̄ꝫ ſine ſtatu naturali tanta redūdat in corpus bona diſpoſitio ſanitatis ⁊ roboris atq̄ mobilitatis ſiue agilitatis. quātofortiꝰ ex illo ſtatu glīe incōpabiliter modis oīb⁹ meliori. hoc ē fortiori copioſiori redundantiori redundabit incōpabiliter maior ſanitas et agilitas expeditioq̄ omīmoda in corpus humanū. et hoc quidē habet ipſa doctrina xpianoꝝ hoc quippe dixit vnus ex ſapientib⁹ ⁊ doctoribus eoꝝ ſcꝫ q̄m ex beatitudine anime humane redūdabit in corpus humanū ſanitas icorruptiōis. Quia

ṽo in parte vel non vident vel videre no-
lunt aut ꝙ verius ē videre neſciūt ea que
in ꝓſpectu oculoꝝ habēt hmōi homines

Manifeſtū eſt tibi ꝑ ea que ingeniati
ac ꝓbāti in corporibus celeſtibꝰ que ipi
poſuerunt animata eē ⁊ etiā incorruptibi
lia et eſtimauerūt ſe ꝓbationes adduxiſ-
ſe ad hec. Ex quo ſequit᷑ eos vt vel ponāt
animas hmōi corporum aut nobiliores
animabus corpoꝝ humanoꝝ aut eque
nobiles aut minus nobiles. Q. ſi minus
nobiles conſequēs igitur eſt vt ſi ex illis ē
corporibus celeſtibus vita ꝑpetua natura
liter ꝙ ex animabus humanis ſit natura
liter vita perpetua corpibus noſtris ē enī
de nobilioribꝰ redundātiis animaꝝ vita
nobilis. hoc aūt non eſt niſi immortalita
te ſtabilitate hoc eſt immunitate a morte
Q. ſi dixerit quia hmōi vita ſcꝫ immorta
lis vtiqꝫ redūdaret ex animabus hūanis
in corpora hūana naturaliter ſi vite talis
eēnt naturaliter ſuſceptibilia. Rn̄deo in
hoc ⁊ dico quia errat intollerabiliter ſi eī
corpus humanū eſt naturale vas fontis
hmōi emanationis ⁊ ꝓpter emanationē
ſuſcipiendā fonti naturaliter applicitū er
rant igitur natura vas emanatiōis in ſu-
ſceptibile fonti hmōi applicando Natu-
ra autē in hiis que naturaliter facit mani
feſtū impoſſibile ē. Quare naturaliter cō
gruit ex neceſſitate vas humani corporis
per receptibilitatē fonti huiuſmōi emana
tionis Hec aūt emanatio eſt vita ꝑpetua
vt ipſe ponit. Naturaliter igr̄ ex animabꝰ
humanis redundat vita ꝑpetua in corpa
humana ⁊ ipſa naturaliter receptibilia ſī
ipſius alioquin inepta valde eſſet ⁊ natu
re prudentiā minime decēs hmōi vaſorū
ad hmōi fontes applicatio ſiue ꝯiunctio
Si ṽo fuerint nobilitate equales anime
celeſtes et anime humane manifeſtū eſt
ex equalitate cauſarū ſequi debere natu
raliter equalitatē effectuū. Erit igr̄ redun
dantia vite corporalis in corporibus hu
manis immortalitate id ē immunitate a
morte firmata naturaliter. Jam aūt audi
uiſti alibi ꝓbatiōes ⁊ declaratiōes alias
ad hec. Q. ſi dixerit quia nobiliores ſunt
anime ille celeſtes animabus hūanis et
hmōi indiciū eſt ipſa nobilitas corporuꝫ
hoc enī iam multi dixerūt. Dico q᷑ longe
maior appet nobilitas in hūanis corpori
bus in qbus apparēt tot organa ⁊ tā mul
tiplicium operationū. In illis ꝗppe corpori
bus nec vnū apparet organū vnius ope-
rationis aut ṽtutis. Nobilitas autē aiaꝝ
⁊ omnium ṽtutū etiam apparet ex multi
tudine ⁊ nobilitate operationū ꝓpterea
ar. ⁊ ſequaces eiꝰ poſuerūt celū ſtellarū
fixarū ceteris celis nobilius ⁊ ſoluꝫ ſtella
rum plurimarū multitudine inſignitū. tan
ꝗꝫ ipſe ſtelle organa quedā ſint ⁊ ſigna ṽ-
tutum multipliciū quibus creator celum
illud pre aliis illuſtrauit. ⁊ in hoc aſtrono
mi conſenſerūt illi. Verū ar. manifeſte dꝫ
organa motus non eē data ſtellis vtpote
qui eas poſuit nō moueri per ſe ſed in ce-
lis ſuis. Quia igr̄ tanta multiplicitas ṽtu
tum apparet in aiabꝰ hūanis tantaqꝫ re
dundantia ſiue emanatio opationū. In
illis ṽo non apparet niſi motus et virtus
motiua de qua nō leuis deceptatio ē apō
phōs. Manifeſtū eſt aias humanas
nobiliores eē illis quas ponūt corpibꝰ ce-
leſtibus. Si ṽo dixerit quia alias habēt
multiplices ṽtutes nobiliſſimas que note
ſunt apud aſtronomos ⁊ ſcripte ſunt in li-
bris eoꝝ Tu iam audiuiſti intentionē me
am ſuper hoc ⁊ declaratiōes qbus decla
ratum ē per tibi ꝑ me quia nō eſt poſſibi-
le ṽtutes tam nobiles atꝫ ſublimes eē ce-
lis ⁊ ſtellis ⁊ multi ex aſtronomis poſue-
runt nec amplius eis relictū eſt a me de ṽ
tutibus ⁊ influentiis ꝗs eis poſuerūt niſi
ſuper ꝗttuor elementa et in ea que ex ele
mentis ſunt ⁊ hoc ꝗtenus alligata ſūt eis
⁊ de rebus volūtariis apud hoies qd ꝓ-
ſint ⁊ non poſſint qualiter ⁊ ꝗtenus pate
factum ē tibi ꝓbationibus ⁊ rationibus
ad hoc igr̄ iā deuenit iſta raciocinatio q᷑
maior nobilitas appet aiaꝝ hūanaꝝ na-
turaliter ꝗꝫ illaꝝ aiaꝝ quas ponūt celeſti
um. Q. ſi dixerit eas intelligētes eē longe
nobiliꝰ atꝫ ſublimiꝰ naturaliter quā poſ-
ſibile ſit aiabus nr̄is quāꝗꝫ ipſi nec ꝓbēt
nec declarēt hoc. Dico q᷑ de ītellectiua ꝑ
ſe nō fluit vita apud corpus. Cū ipſa ꝑ ſe
nō ſit corpori ꝯiugibilis aut applicabilis
Quare eēt etiā iſta nobilitas atꝫ ſublimi-
tas ṽtutis intellectiue apud aias illas nō
eēt influētia vite corpalis ex illa ꝑ ſe. Qua
re impertinenter illā ponunt ꝗntum ad in-
fluentiā vite immortalis. Mōis igr̄ om-
nibus neceſſe eſt vitā corpoꝝ humanorū
tanꝗꝫ naturalem redundātiā naturaliter
Rn̄deo naturali fonti ſuo naturalis aūt
fons vite corpalis humane aia humana
eſt abſqꝫ vlla dubitatiōe Quare natura-

liter ſicut ipſa aīa ꝑpetue copioſitatꝭ ē ac
redundātie. Sic ipm̄ corpus humanū na
turaliter perpetue receptiōis eſt hmōi re
dundantie. Naturaliter igr̄ vita humani
corꝑis ꝑpetua eſt et de hoc iaꝫ alibi alias
ꝓbationes audiuiſti.

Capitulū de corpibus damnatorum.

P Oſt hec aūt reuertar ad corpa dā
natoꝝ de quoꝝ reſurrectiōe ſeu re
generatione nō dꝫ eē apud te du
bitatio cū plures ex hijs rōnibus ⁊ ꝓba
tionibꝯ q̄s audiuiſti ſuꝑ reſurrectiōe ſeu
regeneratiōe glorificādoꝝ hominū ſuffici
ant tibi certitudinē facere de illa. Maxie
autem ꝓbationes que ſunt a ꝑte iuſticie
creatoris hoc em̄ requirit iuſticia ipius vt
effectus cauſis ſuis. Rn̄deant ⁊ pene ma
lis meritis. Quapropter ſicut duo p̄ceſſe
runt in malis genera meritoꝝ maloꝝ vicꝫ
⁊ corꝑalia et ſpūalia ita reddant̄ eis duo
genera penarum vicꝫ ſpūales ⁊ corꝑales
hoc aūt fieri non pōt niſi malis ⁊ ꝑuerſis
aīabus corꝑa ſua reddātur que redditio
non ē niſi reſurrectio ſeu reſuſcitatio ipoꝝ
Habet igr̄ merito q̄ſtionē difficileꝫ ꝑ ſcru
tabilē cuꝫ corꝑa illa dānandoꝝ neceſſe ſit
immortalia eē ⁊ paſſibilia ſicut paucꝭ de
clarabo tibi q̄liter iſte due diſpoſitiones
vicꝫ immortalitas ⁊ paſſibilitas ſe cōpa
ciantur in eis. Dico igr̄ quia iā alibi decla
rata eſt tibi ꝑ vias multas ꝑpetuitas pe
narum ⁊ q̄m aliter non eēt ſatiſfactū iuſti
cie creatoris niſi mali ⁊ incorrigibiles hic
ꝑpetuo torquerent̄ in vita futura ꝑpetui
tas autē penaꝝ non poteſt eē in ſubiecto
mortali. p̄ſertim in ea magnitudine et ve
hementia q̄ future ſunt in q̄bus eas ſuſti
nere non poſſent vllo modoꝝ corꝑa que
non eēēt immortalitate firmata. Si vero
paſſibilia non eēnt nulle eēnt pene corꝑa
les. nꝯli dolores vt videt̄. Qꝭ ſi dixerit qs
quia dolor ē ſolutio ꝯtinui ſiue ꝯtinuita
tis ſicut poſuerūt aliq ex philoſophis et
p̄ſertim medici. Dico quia iam rn̄ſum eſt
ad hoc ꝑ me in hoc eodē tractatu vbi di
xi quia eſt ſpēs ignis qui nec diſſoluit cor
pus nec ledit vllatenus. torq̄t autē intolle
rabiliter animā in corpore illo exiſtētem.
Si em̄ pene ille corꝑales eterne q̄m defi
cientibus per mortē corporū ſuorū ſubie
ctis pene corꝑales deficerent et ita non eſ
ſent ꝑpetue. Reſtat igr̄ hmōi corꝑa in ſe
cabilia eē ⁊ incōbuſtibilia. Verū queſtio
nem habet vtrū ex ꝓpria diſpoſitiōe hoc
habeant an ex ꝓtectiōe diuine iuſticie ſic
habent ſe in p̄moꝝ hominū corporibus
que non ꝓpria impaſſibilitate a ſectioni
bꝯ ⁊ diuiſionibꝯ imunia erāt ⁊ libera an
teq̄ꝫ peccaſſent illi p̄mi hoīes. Similr̄ ab
omni dolore et pena hoc aūt erat per or
dinem diuine iuſticie quo ꝓhibebat̄ pe
na culpam p̄cedere. Sicut et ordo nature
non patitur vt effectus cauſam ſuam p̄ce
dat. Sic ⁊ ꝓtegente diuina iuſticia a leſio
nibus diſſolutionū atꝫ diuiſionū in ipis
ignibꝯ futuroꝝ tormētorū liba ⁊ imunia
ꝑſiſtēt corꝑa dānādoꝝ. Iā aūt multis expe
rimētꝭ didiciſti ex narratiōibꝯ autēticꝭ de
quaꝝ veritate nephas ē dubitare multos
in medio igniū homines ꝑ bonitatē crea
toris illeſos fuiſſe ſeruatos et tā a leſione
coporū ſuorum q̄ꝫ ab omni dolore tam
corꝑali q̄ꝫ ſpirituali liberatos. Quia igit̄
non eſt maiꝯ creatori ab altero duoꝝ ſal
uare vel liberare q̄ꝫ ab ambobꝯ ſimul q̄
eſt admiratio aut incredulitas ſtultoꝝ de
hoc ꝙ ſaluatis corpibꝯ in medio futuro
rum igniū ⁊ illeſis per oīa in ipſis ꝑ igneꝫ
hmōi anime ſint torquēde. Facilius em̄
in ſe eſt non dico q̄ntū ad impotentiā cre
atoris ſola corꝑa ſit ſeruare q̄ꝫ animas et
corꝑa ſimꝉ. Qꝭ ſi dixerit qꝛ ignes illi infer
nales imcōparabiliter fortiores ſunt igni
bus ſeculi iſtius. Verū vtiqꝫ dicit. Sꝫ ipa
corpora damnandoꝝ erunt incōꝑabiliter
fortiora ad ſuſtinendū ignes hmōi q̄ꝫ no
ſtra ſint hic ad ſuſtinendū ignem ſeculi p̄
ſentꝭ quāq̄ꝫ omnipotētie creatoris nō ſit
vllo modorū difficile p̄ſentis fragilitatis
⁊ infirmitatis corꝑa ignibus ſupple illis
futuris ſeruare illeſa. Amp̄. iam dixi
tibi in p̄cedentibus ⁊ pellē animalis ꝙ di
citur ſalamādra ⁊ plumas q̄rundam aui
um in igne fortiſſimo apud nos ſuari il
leſas ⁊ dicitur etiā ꝙ ibidem purgantur ⁊
meliorantur. Aurū etiam in fornace non
tam ſeruatur q̄ꝫ etiam purgat̄ et meliora
tur. Si igr̄ iſta mirabilia ſint in naturis ⁊
virtutibus earū quomodo nō magꝭ crea
tori poſſibile eſt ⁊ etiam placitū ꝓpter ad
impletionē iuſticie ſue ſeruare corꝑa per
petuo in medio igniū infernaliuꝫ a diſſo
lutione combuſtione atqꝫ cōſumptione
⁊ ſi talis ignis qui corpora nō ledat ⁊ ani
mas torqueat inuenit̄ in naturis et factu
ris creatoꝝ in mūdo iſto quomodo non
multo fortiꝯ in altero ſeculo qđ totum re
fertiſſimū eſt numerabilibus creatoris et

vbi tam neceſſarius eſt ꝓpter executiões
iuſticie ſue non inueniet. Amp̄.cui et
regibus magnis ⁊ inclitis defuerunt vni
q̄ȝ inſtrumēta penalia ad executionem iu
ſtaruȝ vindictaꝝ in maleficos. Quātofoꝛ
tius igitur non deerūt regi regum omni-
um. Quia igiť talis ignis neceſſarius eſt
ad executiōȝ iuſticie creatoꝛis in pueꝛſos
⁊ incoꝛrigibiles qui ſicut alibi didiciſti pe
na ꝑpetua eſt neceſſe ē non ſolum ignem
hm̄oi futurum eſſe ſed etiam ab eo tem-
poꝛe factum eē quo ipſum reqſiuit dei iu-
ſticia ꝓpter vſum iſtū. Quare ab eo tem-
poꝛe quo ceperūt eē qui igne hm̄ōi digni
eſſent. Dico etiā quia ſi factus ab eo tem-
poꝛe non fuiſſet. faciēdus tamen eſſet cre-
atoꝛi in iudicio futuro alioqn iuſticia ipi-
us deeſſet vel executio vel executiōis ce-
leritas. Turpe nanqȝ eēt non mediocriter
creatoꝛi ⁊ omnino nō decens gloꝛiā ipſi⁊
vt vl defectū inſtrumentoꝝ hm̄ōi vľ retar
dationem executiōis ſue eiuſdem iuſticia
paciať. Nec dubiuȝ ē tibi iam ex aliis qm̄
pena hm̄ōi hominū perpetua ſit. Qua-
pꝛopter neceſſe ē ignem hm̄ōi et parcere
eis a conſumptiōe coꝛpoꝛum ſuoꝝ et non
parcere a toꝛmento pſertim cū ad hoc tan
tum creat⁊ ſit nec eſt multū mirabile hoc
cum etiā ignis qui apud nos ē impurga-
tione metalloꝝ et non parcat ad mixti eo
rum ſoꝛdib⁊ parcat autē puris ſubſtantijs
ipſoꝝ. De hm̄ōi etiam igne iam dixi tibi
quia ſepe ⁊ coꝛpibus ⁊ animab⁊ per ꝟtu-
tem creatoꝛis pepcit vt nec toꝛmentū ani-
mabus eoꝝ nec coꝛpibus aliquā leſioneȝ
intulerit. Alias etiā didiciſti vicȝ in tracta
tu p̄mo ſapiētialis diuinaliſqȝ magiſterij
ꝟtutes om̄es naturales ſic teneri benepla
cito creatoꝛis vt non influāt operationes
ſuas niſi cū creatoꝛ voluerit et q̄tenus et
q̄do voluerit. ⁊ audiuiſti eum tenuiſſe ⁊ a-
quam et ignē ita vt non influerēt operati
ones ſuas que ſunt cōbuſtiōes ⁊ infuſio
nes et immerſiōes et hoc legis in ſmoni-
bus autēticis ꝓphetaꝝ hebꝛeoꝝ. Multo
autem plura et maioꝛa in lege ⁊ doctrina
xp̄ianoꝝ et p̄cipue in narratiōibus mira-
culoꝝ ſuoꝛum q̄s ſepe conſului tibi inſpi-
cere qm̄ multipliciter adiuuāt philoſophi
am nobilem ⁊ ſublimē. Gens autem ſar-
racenoꝝ ipſo legis latoꝛe eoꝝ teſtante nō
habȝ nec habuit miracula ⁊ cauſa tibi no
ta eſt ex alijs que de lege gentis illius per
me didiciſti.

b ys igr̄ ita ſe habētibus cōueniēs
eſt poſt hoc declarare tibi gloꝛiaȝ
coꝛpoꝛū gloꝛificandoꝛū et hoc fa-
ciam ex ratione et ꝑtibus ſuis. Dico igiť
quia gloꝛia ſm̄ intentionē ⁊ doctrinā xp̄i
anoꝝ apō quos ſolos de ea ſmo eſt alijs
eīm gentibus nullaten⁊ innotuiſſe videť ē
inqȝ gloꝛia ſtat⁊ ſeu diſpoſitio omniū ſta
tui nature in creatoꝛis lōge ſuper eminēs
⁊ totus mirabilis In coꝛpibus autē ſp̄ua
litati ſimilitudine multa. Primus ſicut au
diuiſti in p̄cedētib⁊ ꝙ ꝓpter hanc cauſaȝ
in lege ⁊ doctrina xp̄ianoꝝ ſp̄ūalia dicta
ſunt coꝛpa huiuſmōi primum qdem ꝓpť
ſubtilitatem ſubſtātie ipoꝝ deinde ꝓpter
velocitatē ſiue agilitatem qua pari facili-
tate ſe transferunt habentes eas ſi volue-
rint qꝛ ſp̄ūales ſubſtātie a cogitatu ī cogi-
tatum. De hoc tamē aliquid audies in ſe
quentibus. Tercio ꝓpter incōſumptibili
tatem atȝ ſtabilitatē ſubſtātie ſue per quā
ꝓhibentur indigere nutrimēto. Quarto
qm̄ inpalpabilia ⁊ inuiſibilia ſunt et in
ſenſibilia omino ſenſibus noſtris ꝓut ſč
in ſtatu miſerie iſtius niſi ſeipſi gloꝛificati
homines mō quem ipſi noꝛūt vel cognͭ-
turi ſunt ſe ad hoc accomodauerint ⁊ ad
aptauerint hoc eīm qbuſdā dei electis atȝ
dilectis etiā in iſta miſeria diuino mune-
re ꝯceſſum eſt vicȝ vt nec viderenť nec ſen
tirentur. niſi cū vellēt. Sicut legitur in nar
rationib⁊ miraculoꝝ gentis xp̄ianoꝝ ⁊ in
operibus magoꝝ tam naturalium q̄ȝ ma
leficoꝝ de rebus hm̄ōi multa inueniūtur
Tu etiā vides in ſole ꝙ viſui noſtro p nu
bem interpoſitā coaptatur ita vt meli⁊ iu
dicent homies ſe videre illum q̄ȝ de tecto
ad nudum fulgoꝛe ſuo. Uerum ſi gloꝛi-
ficati hoīes apō nos videnť aut aliter ſen
tirentur merito dubitari poſſet an ipi ful
goꝛem ſuū ſi viſib⁊ noſtris tēperarent vt
hoc ſolū ſui fulgoꝛis in oculos noſtros in
fluerēt ꝙ ipi oculi pati poſſent. An noua
virtute ad hoc noſtri viſus ⁊ oculi iuuarē
tur et foꝛſitā ita ē in ſp̄ūalibus viſionibus
que ſunt ꝓphice reuelatiōes ⁊ apparitio
nes ꝙ noſtri viſus interioꝛes id eſt noſtre
ꝟtutes ītellectiue nouo adiutoꝛio eleuāť
ꝯfoꝛtāť vt talia valeāt ītueniri. Interdū
āt velaminib⁊ ſignoꝝ ⁊ figuraꝝ rerū viſa
rum fulgur eis ⁊ claritas tēperať. De hoc
autem pſcrutatius ingram in ſequentib⁊
ſi de⁊ voluerit. Interdū autem veriſimile
valde eſt homines gloꝛificatos ſiue gloꝛi

ficandis eouſq; habere corpa ſua in pace vt ꝛ qualitates ꝛ quãtitates ſuas ꝓ bene placito ſuo habeant oſtendere ꝛ exhibere quibus voluerint ꝛ qũo voluerint et quãdo et hmõi rei exempla multa inuenies in ꝑnominatis libris de miraculis xpianorum. Quarta vero cauſa ꝓpter quam ſpiritualia dicuntur eſt iſta poteſtas atq; libertas apparitionis qua apparent quãdo volunt et quibus volunt et quomodo volunt quẽadmodũ ſpirituales ſubſtantie de qbus multa legunt tam in lege hebreorum q̃ȝ in lege xpianorũ. Uides igit qa iſta q̃ttuor longe valde ſunt a quantũlibet ſublima nobilitate nature. Sic ſe hȝ de immortalitate atq; impaſſibilitate corporum hmõi videlicet ꝙ longe ꝑſtantiores diſpoſitiões ſunt atq; ſublimiores diſpoſitiones aliorũ corporum animatorũ tam mundi huiuſmõi ſublimaris q̃ȝ etiã ſuperioris mundi corporei qm̃ ſi ponant celi ꝛ ſtelle animalia queadmodũ viſum eſt platoni et ariſtoteli atq; ſequacib⁹ eorum nec immortalitas nec impaſſibilitas ſimilis eſt illis. Et de impaſſibilitate quidem manifeſtũ eſt. Dicit em̃ forſitan paſſibilia non ſint a contrarijs quia contraria non habent vt hmõi phyloſophi poſuerũt tamẽ ꝙ indiuiſibilia ꝛ inſecabilia atq; impenetrabilia ſint non ẽ veriſimile. Scito autẽ ꝙ omnes res create ſeu facte naturaliter receptibiles ſunt melioris ſtatus atq; nobilioris et ꝑfectionis excellentioris q̃ȝ naturaliter habeãt Creator vero ſolus additionẽ non recipit et hoc eſt qm̃ nobilitas ꝛ ꝑfectio ipſius in vltimitate ſupereminentie et altitudinis ẽ per omnem modum. Qḋ ſi dixerit quia ſtelle celi ꝛ luminaria non recipiunt additionem neq; meliorationẽ. Uerum vtiq; dicit ſi intelligat a natura vel naturaliter. Natura em̃ non poteſt addere aliquid naturalib⁹ ꝑfectionibus ipſorȝ. Scire tamẽ debes q̄ ſapientes doctorũ xpanorum docuerunt ꝛ ſcpſerunt in tractatibus ſuis ꝛ ꝓphete eis atteſtari videntur expſſe quia meliorationem recipient ꝛ nobilem valde renouationẽ in renouatiõe ſeu regeneratione hominũ et cauſam hmõi audies ꝑ me in ſequentibus queadmodũ igitur vides in hĩs partibus glorie corporũ ꝙ longe precellunt naturalibus ꝑfectionibus ipſorȝ Sic ymaginari et ſcire te oportet de gloria animaruȝ humanarũ.

Erito vo inueſtigandũ eſt de ipſis m ſenſib⁹ humanis in quo ſtatu q-buſue diſpoſitionibus futuri ſint glorificatis animab⁹ humanis atȝ corporibus Dico igr̄ quia glorificandi homĩes totaliter glorificabunt. Si em̃ oculi non glorificarent ſȝ remanerẽt in iſta miſeria et paſſibilitate poſſent cecutire vel penit⁹ excecari. Sic ꝛ poſſent ſurdeſcere hoĩes glorificati. Similr̄ ꝛ ſenſum tactus cõtingere poſſet obſtupeſcere vel extingui ꝛ ita non eſſet vera ac pura illa felicitas que tãtã haberet partem miſerie. Amp. non ſe viderent inuicẽ glorificati hoĩes ꝓhibẽte hoc ſubtilitate corpm ipſoꝝ quoniã qꝛ nec aer nec ignis elementũ viſibilis eſt hic oculis humanis ꝓpter ſubtilitatem ſubſtãtie vtriuſq;. quãto fortius igr̄ illa corpa glorificata non eẽnt ibi viſibilia oculis humanis in iſta impfectione ꝑmanentibus Amp. ſi electi dei atȝ dilecti tunc fulgebũt ſicut ſol iuxta ꝓmiſſionẽ ꝓphetarũ ꝛ vtriuſq; dictaꝝ legũ. ſ. hebreoꝝ ꝛ xpianoꝝ non potuerũt homines glorificati ſe inuĩcem intueri abſq; leſione viſuũ ſuorũ. Sicut neq; modo ſolẽ. Amp. manifeſtũ eſt tibi quia ſola vigilia deficit viſus humanus aut igr̄ erit ſomnus id ẽ dormitio ac cõtinuitate vigiliaꝝ neceſſe erit caligare oculos hominũ glorificatoꝝ ꝛ tandem obtenebrari oĩno. Qḋ ſi fuerit ibi dormitio erit ibi laſſitudo ꝛ fatigatio nõ erit igr̄ ṽa felicitas. Neceſſe igr̄ ẽ oclos hominũ glorificatoꝝ glorificatos eẽ virtus vero viſibilis ꝑfectio ẽ oculoꝝ. Quare necẽ ẽ virtutem viſibilẽ in omnib⁹ glorificãdis hominibus glorificandã eſſe que igr̄ erit gloria illius ſi ꝑ eam non vident hoĩes tunc eque longe vt ꝓpe ꝛ equaliter remota vt ꝓpinqua. Amplius. ſi nõ omnia corpora eẽnt viſui glorificato quia poſſet habere impedimentũ ṽtus viſibilis in operationibus ſuis retardatiões multas atȝ difficultates. Quare non eẽt elongata in vltimitate elongationis a miſeria quã hȝ hic. Non eẽt igr̄ diſpoſitio eius aut ſtat⁹ aut diſpoſitio glorie. Qḋ ſi dixerit quia retardationes hmõi ꝛ impedimenta mira facilitate declinabit hoc eſt longe maiori q̃ȝ poſſet hic declinare. Dico in hoc quia qui ſic dicit glorie virtutis viſibilis contradicit et remouet ab ea gloriam futuram. Sȝ reuera potuit ei lõge minorẽ miſeriã quã ſic ea in qua nunc eſt hic. Qm̃ igitur

declaratū eſt tibi per hoc ⁊ alia que pceſ/
ſerūt homines glorificādos totaliter glo
rificandos eſſe hoc que ita glorificandos
vt nulla eoꝝ pars remaneat in miſeria.

Amp̄. qm̄ ipſe anime humane q̄ glori
ficāde ſunt totaliter glorificāde ſunt hoc
eſt ſm omnes vires ſuas neceſſarie glori/
ficandi ſunt oculi hominū ⁊ aures et vir/
tutes animarū ſcʒ viſibilis audibilis ⁊ ce
tere exteriores non ſolū interiores ⁊ iam
audiuiſti cauſam in hoc. Apparet igiť ex
hijs quāto pſtantior atʒ ſublimior ē viſus
glorificat⁹ viſu adhuc exiſtente in iſta mi
ſeria et obnoxio tot ⁊ tantis paſſionibus
ac leſionibus.

Queſtionē autem habere videtur
q difficile explicabileʒ quis modus
vel videndi vel audiēdi vel aliter
ſentiendi erit tunc hominib⁹ glorificatis.
Si enim p paſſiones ⁊ immutatiões or/
ganoꝝ ſenſibilium. In huiuſmōi autem
actionibus ⁊ paſſionib⁹ ppinquitas ⁊ re
motio ſenſibilium euidens pſtant impe/
dimentū vel adiuuant ſenſibilia em̄ que
ppinquiora ſunt organis ſenſuū fortio/
res immutatiões operātur in eis ⁊ vehe/
mentiores impſſiones influunt ⁊ huic q̄
magis ſentiri ſe faciunt remotiora vo ecō
trario ſe habent. Q̄ ſi dixerit quis qa or
gana ſenſuum adeo erunt purgata tunc
a deoq; facile immutabilia vt in quanta/
cunq; remotione a ſuis ſenſibilib⁹ immu
tētur neceſſe habet dicere vt ex appropin
quatione ſenſibilium augeanť immuta/
tiones huiuſmōi ⁊ pꝑter hoc tandem in
ualeſcant in leſionem ipoꝝ ſenſuum ⁊
hec ſunt in conuenientia que remoui tibi
in precedentibus a ſenſibus glorificatis.
Dico igr̄ quia facile eſt creatori apō queʒ
nullomodo ꝛ ē difficultas. Sic moderari
et menſurare immutationes iſtas vt nec
appropinquatiōe creſcant nec remotione
ſenſibilium minuanť. Sicut em̄ multoci/
ens tenuit virtutem ignis vt omnino nō
combureret nec aliquatenus lederet com
buſcibile in quo erat. Sicut modo vides
ſepiſſime laxatum ardorē ignis vt influat
combuſtionē ſup ligna arida. Sic in be/
neplacito ipſius omnimodo poſitum eſt
vt laxet virtutes ſenſibiliū et reſurgat mē
ſura qua voluerit ad faciendas immuta/
tiones in organis ſenſuum elongatione
⁊ appropinquatiōe eoꝝ nec addente ali/
quid nec minuente. Hoc autem dico ſi be
neplacitum eius eſt vt iſte ſit modus ſen/
tiendi. Si cui autē videatur quia menſu/
ra huiuſmōi erit in diminutiōe ſenſuum
quantum ad operatiões ipſorum pꝑter
hoc quoniaʒ maiores immutatiões hoc
eſt excedentes menſurā huiuſmodi errat
indubitanter nec attendit etiā ea que ma
nifeſte accidunt hic in naturis. Quidam
em̄ homines non vidēt ſubtilia niſi mul/
ta appropinquatiōe eorum ad oculos ſu
os ⁊ quibuſdam neceſſaria eſt elongatio
earum ab oculis ſuis et adiuuať viſus eo
rum per illam. In lapide vo qui dyamas
dicitur quantūcunq; puus ſit diſtincte ta
men videnť ibi forme multe ſil'. Q̄ ergo
mirum ſi modica immutatiōe etiam cla/
riſſime ac diſtinctiſſime videbuntur viſi/
bilia in futura felicitate.

Si quis aūt dixerit quia ſicut tota
ſ potencialitas virium animarum
humanarū exibit ⁊ perpetuo ma
nebit in futura gloria in vltimitate ſue p/
fectionis et actualitatis. Sic et vires exte
riores quib⁹ opantur anime humane p
corpora liberabūtur tunc a malo poten/
cialitatis et erunt in vltimitate pfectionū
ſuarum et in vltimitate actualitatū ſuaꝝ
hoc aūt eſt dicere quia vis intellectiua in
ſtatu glorie future erit ſpeculum in effectu
omniū intelligibilium et erit ſpeculū in/
telligibile hoc eſt exemplū in effectu vni/
uerſitatꝭ intelligibilis. Sic vnaqueq; vis
ſenſibilis erit ſpeculum in effectu omniū
ſuorum ſenſibilium. et pꝑter hoc non in/
digebūt organa ſenſuū vel vires ſenſibi/
les immutatiōibus nouis quēadmoduʒ
nec vis intellectiua tunc quia dico qa ſer
mo iſte non eſt improbabilis gloriam fu/
turam intelligentibus. Cauſa aūt in hoc
eſt quoniam omnis imperfectio reuera ⁊
omnis obnoxietas ad miſeriam tollēda
eſt per gloriam futurā. Q̄ ſi paſſionibus
iſtis et immutatiōibus obnoxie eſſent vi
res predicte multe impfectiones remane/
rent apud eas ex quibus vna eſt quia nō
omnia viſibilia viderent glorificati homi
nes ſimul et non viderēt ea que eſſent p⁹
eos. ſed tantum ea que eſſent ante. quare
viderent particulatim vnuʒ poſt aliud ſi/
cut ⁊ modo. Amplius. iocunditas ſeu
delectatio que tūc erit ex viſu eſſet fruſtra
tim atq; particulatim et non eſſet tota ſi/
mul. Amplius. deperiret pticulatim ſi
cut ⁊ generareť quoniā cum deſinerent vi

deri quedam viſibilia periret delectatio
que foret ex viſione eorum. Non cõgruit
autẽ gaudijs nullomodoꝝ ꝙ alia eorum
pereat vel aliquid ex aliquo eorum. Con-
gruit igr̃ iſte ſermo vt dixi glorie atqꝫ per
fectioni viriũ predictaruꝫ. Querat autem
fortaſſis aliquis de virtute guſtabili ⁊ vir
tute tangibili et etiam odorabili. Si qua
erit earũ operatio vel vſus in futura glo-
ria et reuera non eſt tibi dubitandũ quia
vires ille non recedent ab animabꝰ hũa-
nis. Sed operatio virtus guſtabilis que
guſtatio ſiue comeſtio eſt cum non ſit ne
ceſſaria niſi ꝓpter nutrimentũ et reſtau-
rationẽ corpis non erit ibi neceſſaria. Si-
cut neqꝫ operatio virtutis generatiue que
generatio eſt, liberabuntur aũt iſte vires
a miſerijs in quibꝰ modo ſunt. Tu enim
vides qualiter hic affligitur virtus guſta-
bilis fame ⁊ ſiti maliſqꝫ saporibus. De vi
etiam generatiua notũ eſt tibi que tormẽ
ta paciatur hic ab ardoribus cõcupiſcen-
tiarum et libidinibus ab hijs igitur erit
libera tunc et immunis et erit decor eius
et gloria caſtitas inuiolabilis. Sic non
eſt tibi dubitandum quin ornetur tunc ⁊
glorificetur virtus guſtabilis ſobrietate ⁊
abſtinentie que illi glorie ꝯgruat ſi phas
eſt eas ſic nominari. Non eñ ſobrietas
aut abſtinentia aut minꝰ v̾tutes ſunt aut
minus arma animaꝝ humanarũ in pace
ſpirituali q̃ꝫ in bello ⁊ hoc eſt qm̃ non ſo-
lum arma ſunt ſed etiam ornamẽta ⁊ pul
chritudines animaꝝ mirabiles ac deſide
rabiles. In eo igr̃ ꝙ virtutes ꝙ ornamẽ-
ta ꝙ pulchritudines animaꝝ vſus earum
manifeſti ſunt in ſtatu beatitudinis illius
animas eñ fortificant vt virtutes ornant
eas ⁊ decorant vt ornamẽta et pulchritu-
dines. Uerum qm̃ par illa bella non ha-
bet nec ad illam attingere bella poſſibile
eſt vllo modoꝝ in eo ꝙ arma nullus eſt
vſus earum hoc eſt dicere nullus eſt vſus
ꝓtectionis earũ nullus vſus impugna-
tionis hij enim ſunt duo vſus armorum
in eo ꝙ arma ſunt.

r Euertar aũt paululum ad ea que
preceſſerunt et dicam quia reuera
res felicitatis illius ⁊ glorie ꝓpter
elongationẽ ſuam a conſuetudine noſtra
et a rebus ſeculi iſtius non eſt facile vt in
ueniantur per vias ꝓbationis ad certum
et liquidum per ſingula. Sed indubitan
ter verum eſt ꝙ felicitas illa nullam ſecũ
pacietur miſeriam in glorificatiſ nullã im-
perfectionẽ que dedeceat aut non deceat
homines glorie illius. Utrum autẽ vires
ſenſibiles ſic perficiende ſint quemadmo
dum audiuiſti an aliomodo creatori et q
bus reuelare noluit noto nobis autẽ ad-
huc innoto cũ ex ſermonibus ꝓphetarũ
vel alijs ſermonibus autenticis ꝑſpicuuꝫ
non ſit non facile affirmandũ eſt Si quis
autem dixerit quia ſicut nihil corruptibile
habet vita illa glorie ita nihil habet etiã
corrumpens vel corruptiuũ veriſimile ꝓ-
culdubio dicit. Scio eñ multas ⁊ maxie
in rebus diuinalibus ad modicũ exercita
tos non facile poſſe videre ꝙ omnia viſi-
bilia ſimul videantur in effectu viſione lu
cida et diſtincta Similiter ⁊ ꝙ omnes ar
monie omneſqꝫ concentꝰ delectabiles ac
tualiter ſimul audiant̃ ⁊ ſub diſtinctione
clariſſima non minus eis incredibile vi-
detur. Tu v̾o audiuiſti quid rationis ha
beat. In eternũ igitur cauſa exercitatiõis
iſta teneas donec per me vel per aliuꝫ ac-
quiratur tibi certitudo rerum huiuſmodi
Non eñ parum habet admiratiõis aut
queſtionis an armonias habeat ⁊ concẽ
tus delectabiles vita glorie illius ⁊ tu ſcis
quid ſenſerit Ariſtoteles de ſonis ⁊ gene
ratione ipſorum quãq̃ꝫ auteꝫ plato poſu-
erit armonias in celis mobilibus. In ce-
lo tamen immobili ponende non ſunt et
ſm ipſum ꝓpter motum enim ipſoꝝ po-
ſuit in celis armoniã. Tu autẽ iam audis
ſermones hominũ de cantibus angeloꝝ
Audis etiam ſermones ꝓphetarũ et ma
xime ꝓphetias chriſtianorũ de hijs ⁊ re-
uelationes que apud eos ſunt de quibuſ
iam ſepe dictuꝫ eſt tibi per me quia valde
vtile ẽ videre eas et ſepe inſpicere. Hꝫ etiã
q̃ſtionẽ q̃ future ſint ibi armonie ⁊ voces
hoim vtꝝ vniuoce vocibus q̃s hẽmus hic
et vtꝝ ꝯueniat eis ratio quã poſuit. Ariſt.
vocis ꝙ eſt dicere an ſint vniuoce voces
ille vocibus noſtris. Generaliter ergo ſci
to quia delectationes ſenſibiles hoc eſt ꝑ
ſenſus quecunqꝫ erunt ibi non erunt ſen-
ſibiles per modum quo hic ꝙ eſt dicere
quoniaꝫ non ſtabunt anime noſtre in re-
bus ſenſibilibus neqꝫ herebunt eis ꝑ de-
lectationes iſtas Sed magis erunt ei vie
ad bonitatem pulchritudinẽ atqꝫ ſuauita
tem creatoris omnes bonitates pulchritu-
dines atqꝫ ſuauitates creaturaruꝫ. Tunc

enim iuxta ſermones ſapientium ⁊ ſanctorum creatore omnes gloꝛificatis hominibus intuentibus et ſentientib⁹ eas manifeſte apparebunt veſtigia vie intus et ſigna creatoꝛis ducentes ad ipm̄ et oſtendentes ipm̄ ⁊ hic eſt erroꝛ quo gens ſarracenoꝛum inuoluta eſt miſerabiliter et ſeducta quoniam ſic ſe credunt eſſe delectādos in rebus ſenſibilibus et per ſenſū delectabilibus ſicut delectari ſe ſentiunt hic Cum indubitater res ſenſibiles ⁊ per ſenſum delectabiles non detineant tunc animas gloꝛificatas hominū quin poti⁹ ducant eas ⁊ transferant in creatoꝛem et ꝓpter hoc q̄ maxime delectabit homines gloꝛificatos in creatoꝛis erit ipſe creatoꝛ ⁊ foꝛſitan q̄ ꝓpꝛie ac per ſe quemadmodū in veſtigijs et alijs ſignis cum ſint delectabilia per ea ſolummodo quoꝛū veſtigia vel ſigna ſunt illa pꝛopꝛie ⁊ per ſe delectāt quoꝛum ſigna vel veſtigia ſunt ⁊ foꝛſitan non eſt delectatio veri nominis aut vere rationis quā gens ſarracenoꝛū ſomniat aut q̄ inebꝛiant ⁊ captiuantur anime ſtultoꝛum hoc autem erit tibi manifeſtū cum rationes ſeu diffinitiones delectationis conſideraueris. Delectatio em̄ ē appꝛehenſio vt ait quidam ex philoſophis virtuti appꝛehendenti Rectius autem diffinitur delectatio coniunctio conueniens ꝯuenientis cum cōueniente. Jam autē alibi didiciſti per me quia coniunctiones animarum noſtrarum cū ſenſibilibus delectabilibus in iſta miſeria neq̄ naturales ſunt neq̄ conuenientes cū ſint abuſiue ⁊ adulterine hoc autē eſt quoniam ſicut amoꝛ ꝓpter ſe ab animab⁹ noſtris non debetur niſi creatoꝛi. Sic delectatio debet eſſe eiſdem per ſe aut ꝓpter ſe niſi in illo aut per illum. Et cum ymaginatus fueris animam ex omnibus modis ſuis bene diſpoſitam atq̄ perfectam inuenies hoc euidenter q̄ omnia delectabilia vite ſunt ei ad creatorem et nullus finis et ꝓpter hoc in nullo eoꝛum ſtat hoc em̄ reputat abuſionē ſinē habere viam vel viam habere ſinē. Similiter et adulterinum cum amoꝛem ſuum et amplex⁹ ſuos ſpirituales per ſe atq̄ finaliter ſciat ſe non debere niſi creatoꝛi quem etiam omnis anima erudita non dubitat eſſe ſponſum ſuum ſm̄ id totum qḋ eſt in ea eſt nobile atq̄ ſublime Hoc autem eſt totum qḋ pꝛecellit bꝛutalibus animabus ⁊ hoc eſt tres vires ſupioꝛes nobiles ip̄i⁹ anime rationalis ⁊ de hoc plura per me in alijs tractatibus didiciſti ⁊ quia philoſophi multi in hoc leuiter errauerunt ponentes naturales et veras eſſe delectationes iſtas abuſiones ⁊ adulteria.

Nunc autē reuertar ad id a quo tā longe diſgreſſus ſum ⁊ dicam q̄ gloꝛia animarū humanarū quātum ad exterioꝛes ſiue inferioꝛes ſimul vires ſuas ſiue ſit per modum illum ꝑfectionis quo omnia viſibilia delectabiliter videant per modū quo dixi videlicet vt veſtigia creatoꝛis vt vias ad ipm̄ vt ſigna et nutus ipſius et vt refulgentiā quandā bonitatis pulchꝛitudinis ⁊ ſuauitatis ipſius ſiue ſit per modum alium cōgruentem beatitudini illi future qui nec impedimentū habeat nec retardationē nec difficultatem vllam nec ꝑiculum a leſionibus viriū illarum aut oꝛganoꝛum ſuoꝛū hoc enim congruit felicitati illi videlicet vt ad ipam nō attingat leſio vel coꝛruptio vllo modoꝛū non video erroꝛem vtrūlibet dicatur nec adhuc manifeſta ē certitudo i altero iſtoꝛum vel ſermonibus autenticl vt pꝛedixi nec ꝓbatiōibus. Ueruntamē pꝛimū iſtoꝛum duoꝛum magis philoſophicū eſt et magis congruēs ꝑfectioni illi future. Secundum autē minus eruditis credibilius ſed vtrum duoꝛū verum ſit ꝓpter nouitatem diffinire ſuperſedeo Tu igitur ex hijs que audiuiſti ymaginare et ꝯſiderare veritatem future gloꝛie tam in coꝛpoꝛib⁹ q̄ in animabus ⁊ reminiſcere quia q̄ttuoꝛ tibi poſita ſunt in ꝑcedentib⁹ velut partes q̄ttuoꝛ gloꝛie future coꝛpoꝛum. Expeditio ſcʒ ſiue agilitas impaſſibilitas ſubtilitas cui non obſiſtit ſoliditas aut duricia coꝛpoꝛum alioꝛū deinde claritas que vtrum ſit vniuoca claritatibus mundi iſtius magis eſt diſputabile q̄ perſpicuum. Non eſt autem ꝓpoſitū meum hic ſtabilire que expꝛeſſe non continentur in ſermonibus autenticl aut que expꝛeſſe in eis declarari euidenter nō poſſint. Ex poſite etiā ſunt tibi q̄ttuoꝛ cauſe ꝓpter quas ſpiritualia dicitur coꝛpoꝛa gloꝛificata et hoc eſt q̄m per illas multa ſimilitudine ſpirituali nature appꝛoximāt. Expoſui etiam tibi ꝓut mihi poſſibile fuit q̄liter ⁊ quibus oculis viſibilia futura ſint et quo apparere tibi debet qualiter etiā tangibilia ſeu palpabilia ⁊ quibus ſeu qualibus tactibus. De

modulationibus autez ⁊ armonijs q̄les
ibi future ſint. Manifeſtū eſt indubi-
tanter quia ſpūales ibi erunt quales autē
ipſe ſint ⁊ quales future reſeruo tractatui
de ſubſtātijs ſpūalibus qui ſequetur iſtū
De corpalibus autem modulationib⁹ ⁊
geſticulatiōibus ⁊ de choris ſiue choreis
quas ibi futuras multi credūt determinā
dum eſt ex alijs et per alia quoniā ꝓcul-
dubio ante ea perſcrutandū eſt an poſſi-
bile ſit ibi fore motum corpalem. Si eñ
non eſt poſſibile ibi eſſe motū impoſſibi-
le eſt ibi eſſe cantiōes aut geſticulatiōes.
Cum geſtulatiōes euidenter motus ſint
modulatiōes autem corpales non vide-
antur niſi per motum poſſe fieri vllo mo-
dorum. Hanc igr̄ queſtionez videlicet an
motum poſſibile ſit ibi eſſe ꝓſequar in ſe
quententibus primū aliquibus dictis de
natura ſeu diſpoſitione corpoꝝ eorum q
damnandi ſunt et de corporib⁹ paruulo
rum qui abſq; remedio originalis corru-
ptionis et immūdicie deceſſert. Dico igiẗ
q̄ corpora damnatoꝝ immortalia erunt
vt iam audiuiſti alioquin non eēnt ſuſce-
ptibilia cruciatus perpetim. Amp̄. nu-
trimento non indigebūt cum in conſum-
ptibilia futura ſint Si eñ locum haberet
apud ea conſumptio nutrimento reſtau-
rabilis eſſent neceſſario mortalia ⁊ hoc ē
quoniam cōtinuo defectu ſeu conſumpti
one tandem neceſſario morerenẗ. Qˀ ſi
dixerit quis quia iſta duo ſunt partes cor
porum glorificatoꝝ. tu vides ex hijs que
dicta ſunt. quoniā iſta conſumptibilitas
non excludit miſeriā. ymo eſt in extrema
miſeria et veriſimile eſt etiā quod non ex
cludat miſeriaz fame ⁊ ſitis qm̄ iuſtiſſimū
eſt vt quemadmodū peccauerūt virtute
guſtabili per eandēz torqueanẗ et quem
admodū peccauerūt in gluuie ciboꝝ ⁊ in
gurgitatione potuū fame ⁊ ſiti contrarijs
crucientur. Uerūtamen poſſibile eſt om-
nipotenti creatori igne illo de quo ſupra
mentionem feci tibi eos in faucibus et li-
guis ſufficienter punire De agilitate vero
vel mobilitate huiuſmōi corporū non ali
ud apparet ad p̄ſens niſi q̄ non eſt ibi ne
ceſſaria q̄ntum ad diuinam iuſticiā quo-
niam magˀ decet corpora hmōi hominū
detineri grauata ⁊ illigata ſupplicijs q̄ il
la agilitate q̄ audiuiſti ſuperius ad loca
varia euagari preſertim cū de carcere in-
fernali eis exire nec liceat neq; etiam con
ueniat. De coloribus v̄o eorum veriſimi
le eſt vt tales q̄ congruāt defor̄mitati ani
marum eoꝝ videlicet thetri ⁊ aſpectu hor
ribiles vt quemadmodū imitati ſunt per
uerſitate malignos ſpiritus et horribiles
Sic et eos penali deformitate et aſpectu
horrifico imitentur.

D E corporibus v̄o paruuloꝝ quos
prenominaui tibi multas hz̄ que-
ſtiones quas nuſq; credo d̄termi
natas vel etiaz ꝓpoſitas. Et p̄ma eſt vtꝝ
in eis diſpoſitionib⁹ reſurrectura ſint in
quib⁹ ex hac vita deceſſerūt. Uidelicet il-
la infirmitate ſeu debilitate in qua erant
quando deceſſerūt ⁊ in illa deſipiētia qua
nec loqui poterant nec intelligere quicq̄
aut ſi forte corpora eoꝝ cum ſint immorta
lia futura erūt ⁊ impaſſibilia ⁊ hoc idem
debet eſſe tibi clarum ex hijs que preceſ-
ſerunt quia nulla pena actuali punibilia
erūt ſicut nulla culpa actuali tenebantur
dum hic viuerēt hoc autem ita eē cogit ve
ritas iuſticie creatoris que non ꝑmittit ali
quem actualiter puniri q̄ actualiter non
peccauit. Si eñ in deſipientia ⁊ puerilita-
te in qua erant incunabulis vbi ⁊ deceſſe
runt ꝑmanerent multa incōuenientia ſe-
quenter. Primū quidem quoniā vita eo-
rum ocioſa videẗ et omnino inutilis. de-
inde niſi immortalitate firmeẗ vllomodo
durabilis Tercio v̄tus tam ſpiritualis q̄
corpalis eſſet omni ꝑfectione naturali p̄-
uata in eis ꝓpter hoc ⁊ alia veriſimilius
eſt in ea ꝑfectione naturali ſm̄ curſū miſe
rie iſtius ⁊ in virili etate hoc eſt imꝑfectio
ne virilis etatis q̄ adepturi erant ſi tādiu
viuerent et hoc eis p̄ſtabitur diuine largi
tatis beneficentia vt ſic impleaẗ decor ⁊ ꝑ
fectio humani generis q̄tinus diuina iu-
ſticia patitur. Nec eſt mirabile ſi ꝑfectiōz
quā largitur⁹ erat eis creator ꝑ ſucceſſus
etatum et tempoꝝ ſi eouſq; viuerent ipſo
reſurrectionis momēto eiſdem largiaẗ et
ita requirit ip̄a miſeria paruuloꝝ vt defe-
ctus adiumentoꝝ nature diuina bonitas
ſuppleat ⁊ q̄ naturalib⁹ nutrimētˀ ⁊ ad-
iumentˀ acceptura erat natura hoc v̄tus
creatoris illis deficiētib⁹ largiaẗ. Similr̄
⁊ de ꝑfectibus atz ꝑfectionibus anima-
rum vt eis in reſurrectiōe tribuanẗ quas
ſi vſq; ad virilem etatē viuerent obtinerēt
Uerbi gratia naturalē prudentiā et ſimi-
les ꝑfectiones quas virilis etas habere
naturaliter conſueuit. Si quis autē que-

rat de artificijs ⁊ magiſterijs dignitatibꝰ
et poteſtatibus que omnia forſitan obti-
nuiſſent in vita iſta ſi in ea tanto tpe per-
manſiſſent. Rñdeo duobus modis. Pri-
mum quia non eſt certũ quia aliquis eaꝝ
aliqđ ex huiuſmodi artificijs ſeu artibus
magiſterijs aut dignitatibꝰ obtineret etiã
ſi tamdiu in vita iſta ꝑmanſiſſet ⁊ hoc vti
qꝫ tunc certum erit quoniã manifeſtũ erit
tunc diuinam ꝓuidentiã aliter de hmõi
muneribꝰ ordinaſſe. Secũdo reſpondeo
quia magiſteria et dignitates et artificia
diſtribuit bonitas creatoris ad ꝯmunes
vtilitates hominũ ꝙ ex inde apparet qa
homines ſe inuicẽ indigent ꝓpter huiuſ-
modi artificia et officia. Quis eñ eſt qui
textore ⁊ artificio texture nõ indigeat. Si-
militer fabro et arte et fabricandi. Magi-
ſtratibus autẽ poteſtatibus iudicibus ad-
uocatis et bellatoribus q̃ntum res huma-
ne indigeant quis nõ videat. Per hos et
iuſticia et pax et fit ⁊ ſeruatur inter homi-
nes per quas potiſſimũ bene eſt homini-
bus bene inqꝫ ſm naturã Sicut ⁊ cõtra-
ria videlicet bella lites ⁊ iniuſticia res hu-
manas ꝑturbant atqꝫ cõfundunt ipſamqꝫ
vitam humanã deſtruunt ꝓpagationem
etiã et educationẽ generis humani mul-
tipliciter impediunt ſicuti noſti.

Q Uoniã ãt mlta in hoc capitulo ag-
gregata ſunt tibi quedam de be-
neficientia largitatis creatoris q̃-
dam de rectitudine iuſticie ipſius Quedã
vero de perfectione et decore ſtatus vni-
uerſalis generis humani videlicet qa vl-
timitas pulchritudinis ipſius ẽ in qua eui-
denter apparet beneficiẽtia largitatꝪ cre-
atoris et rectitudo iuſticie ipſius et perfecti-
ones nature humane ꝓut conueniẽs eſt
bonitati et iuſticie creatoris. et dictum eti-
am eſt tibi ꝙ genus humanũ eſt in iſtis
diſpoſitionibus ꝓut decet magnificẽtiã
et gloriam creatoris ⁊ hic ẽ ſtatus eiꝰ opti-
mus atqꝫ pulcherrimꝰ vtpote ſapientie ⁊
bonitati eius conuenientiſſimꝰ et per hoc
claruit tibi reſurrectio mortuorũ tam ma-
lorum q̃ꝫ bonorũ tam paruulorꝫ q̃ꝫ ma-
gnorum. Tuũ erit de cetero ex hijs ſtudio-
ſe ac diligẽter conſiderare an per hec om-
nia ſufficienter declarata ſit tibi renoua-
tio vniuerſi corporei futura ĩ ea parte ſua
que genus humanũ vocatur ſiue vniuer-
ſitas hominũ et ſiquidem acquiſita ẽ tibi
certitudo huiuſmõi renouationis per hoc

et deſtructi errores contrarij gratie tibi et
mihi agende ſunt bonorũ omnium lar-
gitori. Alioquin ſaltem vie tibi multe a-
perte ſunt et inicia tradita per me quibus ⁊ ꝑ-
ſcrutatius inueſtigare et facilius inuenire
ſuper rebus a cõſuetudine noſtra tam lõ-
ge diſtantibus poteris veritatẽ. Ego vero
ꝓut diſtractiones occupationũ permiſe-
runt ſm poſſibilitatem meã ꝯſiderio tuo
curaui ſatis facere in hac parte et certum
eſt mihi quia exercitatis in rebus diuina-
libus atqꝫ philoſophicis ⁊ veritatis ſalutife-
ris amatoribus ſufficiũt que audiſti. Con-
ſequenter igitur ꝓſequar alias que reſtãt
de queſtionibus que circa hec ſunt. Qua-
rum pma eſt de reliq̃ parte vniuerſi corpo-
rei an ⁊ ipſa renouationẽ vel melioratio-
nem receptura ſit. Scito igr̃ quia ſermo-
nes ꝓphetarum hebreorꝫ hoc videnẽ in-
nuere ꝓphetie vero xpianorum expreſ-
ſe hoc teſtantur. Uidi inquit vnus ex ꝓ-
phetis eorum celum nouũ et terrã nouã
Primũ eñ celũ et terra abijt. In ipſa lege
vo ⁊ doctrina xpianorꝫ multa ꝺ hoc ⁊ cla-
ra teſtionia de iſta renouatiõe poterꝪ inue-
nire. Qꝫ ſi quis dicat qa celũ ⁊ terra incor-
ruptibilia ſunt et immutabilia. Reſpon-
dendum ẽ ei qa nihil habẽt omnia hec ni-
ſi ꝙ acceperunt ex ſolo beneplacito crea-
toris nec ſtant nec ꝑmanent niſi eo conſer-
uante et retinente. quẽadmodũ ipſe etiaꝫ
plato teſtatus ẽ dicens ex perſona creato-
ris loquẽtis ad eos et dicentis natura qui-
dem nos diſſolubiles me aũt ſic nolente
indiſſolubiles. Nulla igr̃ neceſſitate nec
ꝓphetica eſt omnipotens volũtas crea-
toris a renouatione et melioratione celo-
rum et celeſtium corporũ. Jam autem te-
ſtificati ſunt ꝓphete quia et terris ⁊ flumi-
nibus et vegetabilibus atqꝫ animalibꝰ ⁊
melius et deterius fuit ꝓpter homines.
Certum etiam factum eſt hoc experiẽtia
multiplici quia et celi non dabant pluuiã
neqꝫ rorem aliquando ꝓpter maliciã ho-
minum ⁊ ſicut dixit ꝓpheta hebreorꝫ ter-
ram fructiferã dedit in ſalſuginem a ma-
licia inhabitantiũ in ea. Audiuiſti etiam
famoſiſſimas ſubuerſiones ciuitatum
qnqꝫ et totius regionis illius extermini-
um et qualiter cum eſſet ante ſicut paradi-
ſus dei facta eſt poſtmodum vaſtitas
horribilis. Note et ſunt tibi plage egypti
antique quibus percuſſa eſt a creatore
et in fluminibus conuerſione Et ſan-

guinem et in terrā vaſtatione locuſtaruꝫ
⁊ in aere tenebꝛis palpabilibꝰ. Sic ⁊ ecō
trario iuxta teſtimonia ꝓphetaꝝ terram
ſiue aquā credit creatoꝛ in exitus aquarū
et fertilitatē terris ⁊ vegetabilibus dedit
multotiens ⁊ reddidit. Si igr̄ ꝓpter pau
cos electos ⁊ dilectos ſuos et bꝛeuē habi
tationem eoꝝ ſuper terrā beneplacitū fuit
bonitati creatoꝛis ſic melioꝛare et oꝛnare
terrā ⁊ congrua ſibi venuſtate veſtire pro
pter modicū ⁊ pauci tp̄is ſeruicium quan
tofoꝛtius ꝓpter incōpabiliter plures ele
ctos ſuos ⁊ dilectos et incōparabil'r meli
oꝛes ꝗꝫ eſſe poſſent hic erit beneplacitum
eiuſdē decoꝛare celos ⁊ ſtellas ⁊ lumina
ria q̄ue ab inicio mūdi ſeruierūt eis ⁊ taꝫ
multiplicibꝰ ſeruicijs Amp̄. ſi benepla
citum fuit creatoꝛis declarare habitatio
nem electoꝛū ſuoꝛuꝫ tā bꝛeuem tanꝗꝫ mo
dici tempoꝛis in terra quātofoꝛtius deco
rabitur celum ꝓpter inhabitationē eoꝛū
perhennē Amp̄. ſi verum eſt iuxta teſti
monia ꝓphetarū ꝙ cetum electoꝛū habe
at creatoꝛ tanꝗꝫ ſponſam ſuā ſpiritualem
Nemo aūt regum vel etiā inferioꝛum ho
minū eſt qui domum ſuā non ꝑparet ⁊ ex
oꝛnet qūo creatoꝛ ſponſam hm̄oi in effa
biliter amplꝰ ſibi dilectā introducturus
in palaciū illud pꝛeclarum atꝫ magnificū
et inthalamū illud ſecretiſſimū incogita
bilis felicitatis introducturus non ꝑdeco
rabit et pꝛeoꝛnabit pꝛeter ſolitū decoꝛem.

Amp̄. quis regū ī coꝛonatiōe vnius fi
lij ſui non ꝑparet et oꝛnet atꝫ decoꝛet pa
lacium ſuū nouo decoꝛe ⁊ oꝛnatu. Quan
tofoꝛtius igr̄ creatoꝛ īnumerabiles filios
adoptiōis ⁊ gratie ſue coꝛonaturos pala
cium illud nobiliſſimū ac pꝛeclarum in ꝗ
cū eo regnaturi ſunt et ſeſſuri in gloꝛia fu
tura nouo d̄coꝛe ⁊ oꝛnatu faciet ſolito ſpe
cioſſiſſimus ꝓpter honoꝛē et gloꝛiam ipſo
rum et ſuā. Qꝛ ſi dixerit ꝗa longe ſecus ē
in natura ꝗꝫ in gratia ꝗa incompabiliter
plus diligitur filꝰ nature ꝗꝫ filius gratie
Uerū indubitāter dicit ꝗa indubitanter
ſuper oēm compationem et etiā cogitatū
maioꝛis gloꝛie ē et habet̄ apud patrem fi
lius nature ꝗꝫ filius gratie. Ueruntamen
non eſt ſecus in hoc ꝗn et coꝛonatiōis na
ture ⁊ coꝛonatiōis gratie debituꝫ et ſeq̄la
ſit decoꝛatio hm̄oi et oꝛnatus pallacij Si
vero dixerit quia tāta eſt ſpecioſitas atꝫ
p̄clarita s celeſtis illꝰ palacij vt coꝛonatio
regum huiuſmōi maioꝛem merito nō re
quirat. Dico quia maioꝛē requirit quan
tacunꝫ illa ſit et hoc ē ex congruentia ho
noꝛis et gloꝛie coꝛonantis. Decet em̄ regē
et dominū ſeculoꝛum ita facere vt dixi et
iudicium huiuſmōi eſt naturale exemplū
ꝙ poſui tibi de regibus et inferioꝛibꝰ oꝛ
dinibus. Non em̄ ocioſe aut fruſtra pin
git exempla natura exempla huiuſmodi
in manifeſto Sed obediētia cauſam quā
dixit auencebꝛon. Scito ingens ꝗa ma
nifeſtū eſt iudicium occulti. Amplius,
ſi ꝓpter hoſpites ⁊ aduenas ſit appara
tus huiuſmodi domoꝝ vt honoꝛifice ac
feſtiue recipiantur ⁊ hoc ab hominibꝰ ex
modica virtute hoſpitalitatis quid ab il
lo patrefamilias creatoꝛe videlicet cuius
largitas ac liberalitas ē in vltimitate per
fectionis et hoc pro electis atꝫ dilectis.

Amplius. cuꝫ eos gratia adoptionis
honoꝛauit quo honoꝛe in creaturꝭ maioꝛ
cogitari non poteſt quo modo honoꝛes
minoꝛes ⁊ compatione iſtius nullus nō
eis impendet. Uides igr̄ quoniā recte ſen
ſerint et docuerint ſapientes xp̄ianoꝛum
qui celos ⁊ ſtellas atꝫ luminaria re
munerādos eſſe dixerūt ꝑ ſeruicio q̄d ele
ctis impenderūt tam illuminādo ꝗꝫ tem
perando ⁊ aptādo habitationē eoꝛum ter
renam remunerādos inꝗꝫ ob gratiam id
eſt ob amoꝛē et honoꝛem ipſoꝛum. Qꝛ ſi
dixerit quis ꝗa nobilioꝛes ſunt celi ſtelle
et luminaria ꝗꝫ hoīes et ꝓpter hoc indi
gnum eſt vt eis ſuierint ⁊ vt motus eoꝛū
⁊ alie opationes ꝓpter homines fuerint
quēadmodū dixit auicēna quia res igno
biles ſeu minus nobiles non debent eſſe
cauſe rerum nobilioꝛū. Dico igitur quia
manifeſtus eſt erroꝛ eoꝛum in hoc. Uide
mus em̄ euidenter quia homines ſeruiūt
ceteris animalibus vt paſtoꝛes ouiū oui
bus et paſtoꝛes equoꝛum equis et ita de
alijs ⁊ ꝙ magis eſt artifices omniū arti
ficioꝛum artificijs non ſoluꝫ in fabꝛicando
ſed etiam decoꝛando et exoꝛnando ſed
etiam in conſeruādo et cuſtodiendo illa
ipſi ec reges et p̄ncipes ceterīꝗꝫ rectoꝛes at
ꝗꝫ doctoꝛes qui vident̄ dominari ſubdi
tis ſuis ſerui eoꝛum ſunt ſeruientes eis in
officijs a quibus huiuſmodi denomina
tiones habent et iſta nomina que audi
uiſti et cetera omnia huiuſmodi nomina
ſunt officioꝛum atꝫ ſeruitutum. Uerum
enim nihil aliud eſt quam ſeruus iuſticie
⁊ ꝓpugnatiōis ꝑſubditis ⁊ ꝓpt̄ hoc eſt

igitur ab eo iuſticia quẽadmodũ a ſeruo
debita opa. Unõ r vſualiter dicitˀ reddere
iuſticiam ſiue iura quẽadmodũ ſerui de-
bitas opatiões. apparet ẽt idubitãter tibi
per hmõi exempla ꝛ ſimilia quia nõ eſt in
cõueniens vt res nobiliores ſeruiãt mino
nobilibus. Ex quo manifeſtũ eſt tibi q̃a
verus ẽ ſmo q̃ quicũq; voluerit maior in
ter hoĩes fieri neceſſe hʒ ẽẽ omniũ ſeruus

De mundo ſublimari.

ſ Equitur aũt poſt hoc vt ꝓſequar
tibi de mõdo ſublimari quẽ ſtatuʒ
habiturꝰ ẽ tũc. Dico igr in p̃mis
quia neceſſe eſt ea elemẽta pacem habe-
re inter ſe et vt non ſit amplius pugna et
conflictus inter ea. Cauſa autẽ in hoc eſt
q̃m pugna hmõi ꝛ conflictus non ẽ apud
elementa niſi ꝓpter generationẽ genera
bilium et corruptibiliũ que ſunt ſub ſpe-
ra lune. Quia igr̃ ceſſabit generatio ceſ-
ſabit etiã ꝛ corruptio vt iam patefactũ eſt
tibi ꝛ patefiet tibi per rememoratiõʒ aliq̃rũ
que precelſerũt. Cum eñ animalia ꝛ ve-
getabilia. Siĺr metalla et alia quibꝰ vtũ
tur homines in habitatiõe iſta non ſint
neceſſaria niſi ꝓpter ipſos tranſlatis autẽ
hominibꝰ in loca ꝑhenniũ habitationũ
ſuarum ceſſent vtilitates reruʒ huiuſmõi
neceſſe ẽ ceſſaturam tunc generationẽ et
corruptionẽ ipſarum. Qˀ ſi dixerit quia
ignis non poteſt manere ignis ꝛ nõ pun
gnare cũ aqua quãq; hoc ſup ſatiſfactũ ti
bi debeat eſſe ex p̃cedentibus. Reminiſci
tamẽ debes qualr̃ olym in egypto ignis
in aqua magis ardebat q̃ʒ extra aquam
Reminiſci etiã debes eius q̃ audiuiſti p
me quia philozophi plus attribuerũt na
turis cauſalitatis atʒ influentie q̃ʒ veritas
habeat. Non eñ naturas ſic dimiſit ſibi-
ipſis creator benedictus vt earũ virtutes ꝛ
influẽtias nõ omnino i beneplacito ſuo
retinuerit atq; poſuerit et hoc manifeſtũ
eſt ex miraculis hebreorũ antiquis que
iam diu eſt penitus ceſſauerũt apud eos
ꝓpter infidelitatẽ et maliciam eorũ. Siĺr
et ex miraculis xp̃ianorũ que a tempe in-
cepte legis et religionis eoꝝ inceperunt ꝛ
adhuc nõ ceſſant tibi poterit elucere. Nec
attendas ſermonibꝰ philozophoꝝ in pte
iſta nec etiã in alijs ſi vis eruditus eſſe et
abſq; errore in rebus diuinalibus niſi q̃-
tenus eos cõcordare inueneriˀ ſmonibꝰ
ꝓphetaꝝ ꝛ alijs ſermonibus autenticis
Mirabilia eñ creatoris que miracla no-
minãtur aut oĩno non credidiſſe et hec ẽ
cauſa ꝓpter quã errauerunt in naturis ꝛ
earum ṽtutibus errore quẽ dixi tibi. Et q̃
etiam in alios errores plurimos incidũt.

n Ec ꝑtereas aũt quia qui ponũt ge
nerationẽ elementoꝝ q̃ttuor factã
per motũ celorum cõſeruariq; ea
p motum eundẽ videantur cogi concede-
re q̃ ceſſãte motu celoꝝ ceſſet ex neceſſita
te eſſe q̃ttuor elemẽtoꝝ. Cauſa eñ conſer-
uatiua ceſſãte ceſſare neceſſe ẽ eſſe qđ per
eam ꝯſeruabatur. Amp̃. ſi q̃ttuor ele-
menta nõ erant niſi ꝓpter generabilia q̃
generabantˀ ex hijs ceſſante igr̃ generatio
ne videntˀ et ipſa ceſſatura. Amp̃. q̃s
vſus vel vtilitas virtutũ elementariuʒ in
ſtatu futuro q̃ ẽ dicere quis vſus caloris
aut frigiditatiˀ in ſtatu illo. Amp̃. ſi ter
ra renouãda eſt ꝛ acceptura decorẽ ꝛ orna
tum perpetuũ quid fiet de alijs elemẽtis.
Amplius. q̃ttuor elementa que ſunt
partes domus creatoris que totus mun-
dus eſt. Si domus hec renouãda decorã
da et ornãda; eſt q̃uo in vetuſtate ſua ꝑs
iſta remanebit. Et de terra quideʒ aliqui
ex ſapientibꝰ chriſtianoꝝ dixerunt q̃ gra
minibus ſemp virentibꝰ ꝛ floribꝰ in mar
ceſſibilibus perpetuaq; vernãtia ꝛ ame-
nitate inſtar paradyſi terreſtris decorãda
eſt ꝛ ornanda. Nec habet dubitationem
apud intelligẽtes quin ornatus hmõi et
perpetua cõſeruatio ipſius poſſibilis ſit
creatori. De alijs aũt elementiˀ nec perſpi-
cuũ eſt ex ſermonibꝰ autenticis nec meũ
eſt nouũ aliquid hic ponere ſed veterem
veritatẽ quam creator ꝓphetis ꝛ ꝓpheta
rum ſequacibꝰ innotuit q̃ntum mihi poſ
ſibile ẽ aſtruere. Uериſimile aũt eſt nubes
et nebula pluuias niues ꝛ grandines ful
gura ꝛ tempeſtates ceteraſq; hmõi impſ
ſiones quibus aer deformari videtˀ ceſſa
turas eſſe et ip̃m aera decorandũ eſſe pu-
ritate. De aq̃s ṽo nec lex nec doctrina ali
cuius legis quẽ ſtatuʒ habiture fuit aliq̃d
ſtatuit cuiꝰ declarationẽ me intendere op
teat. Qˀ ſi quis ornatũ aquarum dicat pi
ſces ꝛ alia animalia que generantˀ in aq̃s
ꝛ viuunt in eis. Dico q̃a ſimiliter idem pt
dicere q̃ ornatus terre ẽ animalia terre-
ſtria et vterq; ornatus reuera pulcherri-
mas atq; nobiliſſimꝰ et nec terra nec aq̃
poteſt habere p̃ſtantiorẽ. Quia igr̃ non
põt hoc eſſe niſi alterutro duoꝝ modorũ
videlicʒ vt immortalia ſint vtraq; aĩalia

terreſtria ſcʒ ⁊ aquatica aut vt cōtinuet̄ imppetuum generatio ⁊ corruptio. Nulla autē apparet vtilitas immortalis vite animalium ea eñ que ad eſum ⁊ victum hominū tantū vtilia ſunt p̄ mortē vtriqȝ vſui deſeruiūt ad euectiōes vō ⁊ medicinas nulla erit vtilitas eoꝝ cum glorificādorum hominū corpora nulli oneri vel tedio ſint eis futura cū laborē ⁊ laſſitudinē apō eos felicitas illa ꝓcul ab eis inacceſſibiliter faciat. Medicine vō nullus locꝰ ibi ibi eē poterit vbi nec morbi nec vulnera vbi tanta felicitas firmitas vt confortationē vel meliorationē non recipiat. Corpora quoqȝ dānatorum miſeria omnino immedicabili ⁊ irremediabili teneantur. De corporibus vō paruuloꝝ qui actualiter non peccauerūt dum hic viuerent qm̄ immortalite ſtabilienda ſunt ⁊ diuine ꝓtectionis impaſſibilitate numienda. Sic dixi ⁊ quali dixi. Manifeſtū eſt ꝙ nullus vſus animaliū apud ea locum habebit. Quapropter cōſequens ē qȝ ſi ꝓpter vſus ⁊ vtilitates hominuʒ ſolummodo vel creata vel creanda eēnt hmōi animalia. Conſequēs ē ea nec debere nec poſſe eſſe cuʒ vſus iſti ⁊ vtilitates ceſſauerint ꝙ vero ꝓpter vſus ⁊ vtilitates hominū creata ſunt ipſa natura teſtificat̄ que homines omnibus vti docet ⁊ ſuggerit.

Si vō dixerit quis generationē et corruptionē animaliū cōtinuendam eſſe imppetuū ne habitationes iſte terrarū ſcʒ ⁊ aquarum ⁊ aeris vacue ſint ⁊ ꝑpetua ocioſitate inutiles. Reminiſci debes eoꝝ que preceſſerūt in iſto tractatu quoꝝ vnum ē quia neceſſe eſt finiri generationē et corruptionem aliaſqȝ mutatiōes omnes ⁊ motus qui in tp̄e habent fieri finiri ⁊ ceſſare cum tp̄e ⁊ diffinitione tp̄is non eſt tibi relicta dubitatio. Aliud vero eſt quia generatio animaliū ceſſatura eſt ex neceſſitate cū eius omnis vſus ⁊ vtilitas ceſſabit. Q si quis dixerit qȝ depurabit̄ aqua. quēadmodū et aer depurabit̄ inqȝ ab immūdicijs ſuis que ſunt aliene cōmixtiōes nō improbabiliter dic neqȝ incredibile eſt eā eſſe largitatem ⁊ magnificentiā creatoris vt electos ſuos atqȝ dilectos non ſolū in ſeipis ſed etiam in oībus ſuis hoc ē quibus in obſequiuʒ creatoris bene vſi ſunt honorificet atqȝ remuneret quēadmodū ſupra dixi de ipſis corpibus ⁊ corpalibꝰ virtutibus animaꝝ hoc eſt quibus opantur per corpora ꝓpt hoc igr̄ non immerito ſentiunt doctores xp̄ianoꝝ extendendā eſſe mercedē ſiue remunerationē largitatis creatoris non ſolum in ſeruitores ipſius. Sed in ea etiam qbus bene vtendo eidē laudabiliter ſeruierunt ⁊ ꝓpter hoc in terras ⁊ aquas et aera quaſi non fruſtra neqȝ inuanū tot ⁊ tāta cōmoda ſiue ſeruicia electis ⁊ dilectꝭ dei aer aque et terre impēderint qm̄ ꝑut decet largitiōʒ creatoris magnificā inde remunerabunt. Si vō dixerit quis qȝ ſm̄ hanc rationē ⁊ cauſam extendenda eſt remuneratio ſiue merces in alia animalia ⁊ etiā in vegetabilia Rn̄deo qȝ non ſunt receptibilia remunerationis cum irreſurgibiliter mortua ſint ⁊ irrepabil'r corrupta Si vō dixerit quia reſuſcitari debent vt ſibi congruentē remunerationē recipiant Dico qȝ nec hoc poſſibile ē quia nec aq nec terre ea capere poſſent. Et iam alias patefactū eſt tibi nec poſſunt nec eē debēt per hennes ⁊ multe vie ad declaratiōem hmōi oſtenſe ſunt tibi. Attēde autem qȝ quēadmodū nō eēt nobis inuegetabilis ſtatus vniuerſi corpei nec etiā ſtatus generabilium ⁊ corruptibiliū anteqȝ eēt. Sic ⁊ multo minus inueſtigabilis ē nobis ſtatus eiuſdē futurus poſt curſum expletū p̄ſentē ⁊ hoc eſt qȝ incorpabiliter admirabilior ē. Inueſtigabilē vero intelligo ad certum et liquidū. Maxime cum de ingenio ſuo in talibus nemo aliqs niſi temere affirmare poſſit niſi ea q̄ ſermonibus autenticis expreſſa ſunt aut ex hijs euidēter ſequunt̄ aut ſaltē non ꝯtradicūt et in aſſertionibus etiā taliū niſi vel neceſſarijs vel multū veriſimilibꝰ ꝓbationibus non eſt aliquid affirmandū

Poſt hec āt reuertar ad inueſtigādum de motu vtrū futurus ſit in ſtatu illo futuro. Dicam igr̄ in primis quia ſi motus ē ibi futurus neceſſe ē ibi futurū eē tp̄us. Tu aūt iam audiuiſti remotionē tp̄is in p̄cedentibꝰ qȝ ex neceſſitate ſequit̄ remotio motus ⁊ omniū mutationū que non habent fieri niſi in tp̄e.

Amp. ſi non p̄t ibi eē motus erūt igit̄ hoīes glorificati mobiles ⁊ hoc videt̄ eſſe nō leuis miſeria. Amp. ſanū corpꝰ ſana mēbra ⁊ incompabiliter fortiora magꝭ qȝ expedita qȝ poſſint eē hic quis ꝓhibebit moueri. In hoc ergo rn̄dendū videt̄. Si qs dicere voluerit ꝙ motꝰ nō erit ibi

q: motũ nõ ꝓhibet infirmitas aut debili
tas corporum. Sꝫ ipa diſpoſitio ſtatus il
lius qui erit eternitati ſimilim⁹ que non
ꝑmittit ibi eē prius ⁊ poſterius nec ↄtinui
tatem ſucceſſiuã vllo modoꝝ. Sicut in p̃
cedentibus didiciſti. Adiuuat aũt reſpõ
ſionem iſtã perfectio ſtatus illius ꝑ quaꝫ
prohibita eſt omnis indigẽtia ab illo. Et
iam patefactum eſt tibi in naturalibus ꝙ
motus elemẽtoꝝ et omniũ animaliũ alio
rumqꝫ elemẽtatoꝝ ex indigentia ē ſeu ca
rentia. Indigentiã autem ⁊ carentiã per
fectio ſtatus illi⁹ omni modo remouit ab
illo. Qꝫ ſi dixerit quis quia hoc non hꝫ lo
cum immotibus celoꝝ ⁊ celeſtiũ corporũ
qm̃ per illos non intendũt celi vel celeſtia
corpa ↄſulere aliqb⁹ indigẽtijs ſuis vel ca
rentus. Sꝫ ipi motus pfectiões ſũt q̃s itẽ
dũt nõ effugit qn ⁊ ipi motus hmõi ex ca
rẽtia vel indigẽtia ſint cũ ipos intẽdãt vt ꝑ
fectiões ⁊ ipis pfici querãt. pfectio em̃ oĩs
ex indigẽtia ⁊ impfectiõe querit̃. Si vero
dixerit quia quidã motus ſũt velut iocun
de deambulationes q interdũ fiũt nõ ex
indigẽtia aliq̃ vel ex neceſſitate quẽadmo
dum venatorie exercitationes nõ ex indi
gẽtia tibi fiũt a potẽtib⁹ ⁊ magnatib⁹ ſed
cauſa iocũdatis tm̃ ⁊ ſic ſe hꝫ in oĩbus lu
dis ⁊ imodulationib⁹ q̃ cauſa delectatio
nis querũt̃ ⁊ fiũt. Dico in hoc q: ſmo iſte
ē ſermo hoĩs nõ exercitati ĩ reb⁹ naturali
bus ⁊ etiã nõ intelligẽtis ſeipm̃. Indigen
tia ei ⁊ carẽtia voluptatis idigẽtia ⁊ caren
tia ſũt veri hoĩs ⁊ vere rõnis nec querunt̃
niſi ab indigẽtib⁹ illis ⁊ carẽtib⁹ eis ⁊ hoc
ex indigẽtia ⁊ carẽtia obtẽte ei nõ querũt̃
ſꝫ tantumõ dũ nõ habẽt̃. Quia igr̃ ceſſan
tib⁹ indigẽtia ⁊ carẽtia earũ voluptatuꝫ q̃
ꝑ hec acqrũt̃ ceſſant hec ⁊ durantib⁹ indi
gẽtia ⁊ carẽtia earũ durãt hmõi vel mot⁹
vel actiones. Manifeſtum ē indigẽtiã
⁊ carentiã hmõi voluptatũ cauſã eē natu
ralẽ hmõi motuũ ⁊ actionũ cauſã inqꝫ eo
mõ quo carentiã vel ꝓuationẽ ꝓncipium
vnũ naturaliũ mobiliũ ponit ariſtoteles
in libro phyſicoꝝ. Quia igit̃ vt p̃dictũ ē ti
bi ↄuenientiſſimũ ē illi ſtatui hr̃e ſiml̃ oĩa
delectabilia ſeu deſiderabilia q̃ congruũt
nobilitati et pfectiõi felicitatis illi⁹ alio qn
nõ tota ſiml̃ eēt neqꝫ plena cuꝫ pticulatim
atꝫ fruſtratim eēt. Nõ ei vere felix aut bea
tus ē cui aliq̃ ps ṽe felicitatis aut beatitu
dinis deeſt. Amp̃. Felicitas ammiſſibil̃
ſiue ꝑ totũ ſiue ꝑ ptes. imo q ṽe amittere
tur q̃liter felicitas dici poſſet ⁊ de hoc iam
multa audiuiſti ĩ capitulo de eternitate ĩn
tpe. Nec dubiũ ē alicui itelligẽti ammiſſi
onẽ etiã ptl̃ felicitatl̃ ptẽ eē miſerie magne
q ē amiſſio totius felicitatis. Amp̃. Si
deambulatio locũ hr̃et ibi nõ eēt niſi ꝓpt̃
obtinẽda loca alia ab hijs in qbus p̃mũ
locati eēnt hoĩes aut ꝓpter vidẽdos ami
cos ſeu aliq̃ delectabilia loca ṽo alia ſi q̃
rerẽtur deſererẽtur p̃ora. ⁊ tũc neceſſe eſſꝫ
vt vel eēnt equalia nobilitate ⁊ iocũdita
te vtraqꝫ aut ineq̃lia. Qꝫ ſi eq̃lia fruſtra igr̃
eēt motus ab hijs in illa cũ nulla melio ra
tio nulla fieret additio felicitatis q̃ obtine
bat̃ ĩ p̃orib⁹ locis niſi forte qs dicat q: de
ambulatio hmõi fieret ꝓpter tollendum
faſtidiũ more longioris in eodẽ loco. Hic
aũt ſermo valde erroneus ē cum nulli du
biũ eē poſſit felicitatẽ illã nec faſtidiũ hr̃e
poſſe nec tediũ. Si ṽo dixerit loca p̃ora ĩ
equalia eē in iocũditate ⁊ nobilitate p̃ori
bus. Manifeſtũ ē q: acq̃ſitiõe poſteri
orũ aut augebit̃ aut minuet̃ felicitas illa.
Utrũlibet aũt fiat nec erit vera nec pfecta
felicitas illa vera quidẽ nõ erit q̃ mutatio
nes augmẽti ⁊ diminutiões ⁊ etiã ammiſ
ſionis ſaltẽ in pte patit̃ pfecta nõ erit que
augeri poteſt. imo auget̃ ſm hoc. Qꝫ ſi di
xerit quia deambulatiões erũt ibi ꝓpt̃ vi
dẽdos amicos aut aliq̃ delectabilia q̃ pri
us nõ videbant̃ ea igit̃ videre ꝓhibebat
vel remotio vel interpoſitio aliqua quare
remotio ibi et interpoſitio ꝓhibẽt vel ipe
diũt delectationes que ſunt ex huiuſmõi
viſitationibus omnes aũt delectatiões q̃
ibi ſunt ptes ſunt felicitatis illius. Sꝫ iam
dictum ē tibi qa non eſt vera aut pfecta fe
licitas que vl̃ minui põt vel impediri ſiue
in toto vel in ptibus et non ē perfecta que
tota ſimul non ē. hic ergo ſermo eſt ſtatui
eternitatis et ſtatui eternitati ſilĩ modo cõ
gruentior ⁊ tã ſublimia cogitare valẽtib⁹
ṽiſimilior. Sibi aũt ſoli ⁊ eis qbus reue
lare dignat⁹ fuerit reſeruauit atꝫ retinuit cre
ator ſublim⁹ ac bñdict⁹ ſtat⁹ illius claram
ac liquidam certitudinem ⁊ hoc inſinua
uit vnus ex nobiliſſimis ꝓphetaꝝ hebre
orum hijs ṽbis. Oculus non vidit deus
abſqꝫ te que p̃paraſti diligẽtibus te. Et in
lege ⁊ doctrina xp̃ianoꝝ inuenit̃ ſmo ſilis
DEbes aũt ſcire qa ſermo deambu
latiõis iocunde ⁊ viſionib⁹ ami
corum alioꝝqꝫ delectabiliũ ſmo
eſt hominũ breuis intellectus ⁊ pauce ex

ercitatiōis in rebꝰ diuinalibus ⁊ maxie in
rebus mirabilibus q̄ ſunt ſeculi altioris
et habitatiōi glorioſe niſi ciuitas illa idē
cetus gloꝛificādoꝝ hominū collocāda eſt
⁊ māſura perpetuo. Cūqꝫ ꝯſideraueris er
roꝛem hebreoꝝ atꝫ ſarracenoꝝ q̄bus ſpe-
rant paradyſum deliciaꝝ ſenſibiliū inue-
nies ſermonē iſtum multū appꝛopinq̄ntē
erroꝛi eoꝝ. Hoc autē eſt q̄m delectatio de
ambulatiōis et viſionis delectabiliū ſenſi
bilium ꝑut iſti ſentiūt ad carnalē ⁊ ſenſi-
bilem ꝑtinet paradyſum. Siīr ⁊ ſermo d̄
miſeria quā ſomniāt eidē erroꝛi ꝑximus
ē. Si eñ impoſſibilitas mouēdi ſiue mo-
tus vel miſeria eēt vel pars miſerie eēt cre
atoꝛ i parte iſta miſerrimꝰ hoc aūt eſt q̄m
tam longe ē creatoꝛ a poſſibilitate hmōi
q̄ꝫ longe ē ab omni indigētia et carentia.
Quare manifeſtuꝫ eſt motū ⁊ mouendi
poſſibilitatē in vltimitate elōgatiōis ⁊ im
poſſibilitatē ꝓphetică eſſe a creatore quē
admodū omnem carētiam ⁊ indigētiam
Qꝫ ſi dixerit qꝛ in hominibꝰ q̄ ſunt natu-
raliter volūtarie mobiles miſeria ē mouē
di impoſſibilitas nō effugiet q̄n cogat cō
cedere qꝛ copioſitas ⁊ plenitudo omniū
deſiderabiliū immunitaſqꝫ omniū triſta-
biliuꝫ fedibiliū faſcidibiliū que ſunt due
partes totaliter ꝯſtituētes veraꝫ ac plenā
felicitatē miſeria ſit aut miſerie pars Qua
pꝛopter ipa felicitas erit miſeria vel miſe-
rie pars. Uera ei ac plena felicitas motū
pati non videt̄ in ſtatu ſuo vllo modoꝝ
ſicut neqꝫ carētiam aut indigentiā. Si q̄s
autē dicat qꝛ ſanctiſſimi ac beatiſſimi an-
geli viſi ſunt veniſſe ad homies ⁊ ambu-
laſſecū hominibus ⁊ ducatū eis p̄buiſſe
quādoqꝫ. Sicut euidēter legere potes in
eoꝝ legibꝰ et doctrinis nō ammiſſo neqꝫ
imminuto ſtatu felicitatis ſue. Attēde q̄a
ad modicū edocti in talibꝰ hoies q̄m nō
ē moleſtū angelis ſanctis neqꝫ tedioſum
vllo modoꝝ ꝑ beneplacito creatoꝛis ſe-
cedere ab habitatiōe gloꝛie ſue ⁊ deſcēde
re ad homines vt eis ꝯſulāt vt inſtruāt. ꝑ-
muniāt interdum aūt ⁊ defendāt a malis
angelis quos dyabolos vocāt vel etiā ab
hoibus malis. Interdū etiā ad malos vt
eoꝝ ciuitates ſubuertāt ⁊ eos etiaꝫ perdāt
⁊ de hoc p̄dicte leges ⁊ doctrine multa cō
tinent teſtimonia. Doctoꝛes aūt et erudi-
toꝛes in talibꝰ gentis xp̄ianoꝝ ſoli ſenſiſſe
vidētur angelos ſanctos atqꝫ beatos cuꝫ
ad hec officia vel miſteria deſcendūt hos

ē deſcēdere vel vident̄ vel dicūtur in autē
ticis ⁊ ſanctis ſermonibus beatitudinis ⁊
gloꝛie ſue nullū pati penitus detrimentuꝫ
nec a viſione pulchꝛitudinis creatoꝛ aut
a fruitione ſuauitatis illius nullatenꝰ elō
gari cū quocūqꝫ vadāt quocūqꝫ mittātur
p̄ſentiſſimuꝫ inueniāt vel potius habeant
creatoꝛē. Ego v̄o dico tibi in hoc q̄a ſ̄mo-
nes iſti ex actiſſima ac diligētiſſima ꝑſcru
tatione determinādi ſūt. Similis queſtio
eē videt̄ ⁊ de gloꝛificatis hoibꝰ quoꝝ ad-
uentus et apparitiones crebꝛi habent̄ in
gente xp̄ianoꝝ ⁊ iam de hoc in p̄cedētibꝰ
aliq̄ audiuiſti et alibi plura q̄ deberet ſuf
ficere tibi. De angelis v̄o ſanctis atqꝫ ma
lis an poſſibilis ⁊ an ꝯueniēs ſit eis motꝰ
⁊ quis intellectus eſſe debeat in ſermoni-
bus autēticꝭ ⁊ ſanctis cū dicūt̄ ibi vel mo
ueri vel deambulare vl̄ volare tentabo ti
bi ſatiſfacere in tractatu ſingulari d̄ eis q̄
ſequet̄ iſtū ſi deus voluerit. De eodeꝫ

Aterim aūt ſcito quia nō ē i poſſi
i bile vllo modoꝝ omīpotētie crea
toꝛis neqꝫ incōgruū felicitati ⁊ glo
rie future vt felicitas illa oēs ꝑtes ſuas ſil
habeat et vt viſo gloꝛificato quēadmodū
dixi ſupꝛa oīa viſibilia videātur a gloꝛifica
tis hoibus ſi hoc ad illā felicitateꝫ ꝑtineat
videāt̄ iqꝫ n̄ obſtāte vl̄ ꝑuitate vl̄ magnitu
dine nō ꝓhibētibꝰ vl̄ īpediētibꝰ hoc diſtā
cijs aut interpoſitiōibꝰ. Si q̄s v̄o dixerit
q̄a delectatio quātacūqꝫ poſſit eē tūc ꝑſen
ſus quaſi in vltimitate ꝑuitatis erit ad de
lectationē q̄ erit ex aſpectu ⁊ viſione crea
toꝛis ⁊ ꝓpter hoc ſi detrahat̄ oīno vel q̄-
cūqꝫ pars eius per inde eſt ac ſi nihil ei de
traheretur quēadmodū ſi punctꝰ linee vl̄
coꝛpi detrahat̄. Et iſtud exemplū adiuuat
ſermonē p̄mū de deſcenſu ſanctoꝝ ac bea
tiſſimoꝝ angeloꝝ ad hoies. Interpolatio
ei bꝛeuis felicitatis illiꝰ ad totā quaſi pun
ctus ē. Alius aūt ſermo ſicut ſepe dixi tibi
quo dicit̄ ſtatus felicitatis illius eternita-
ti ſublimius ⁊ felicitas illa ꝓpter hoc oēs
ꝑtes ſuas hr̄e ſimul ſapiētie ꝯuenictioꝛ et
ſtatui illi cōgruentioꝛ. Ratio autē ad hoc
validioꝛ e q̄a ſi q̄s ita poſuerit neceſſe ha-
bet ponere p̄us ⁊ poſterius ī ſtatu illo ⁊ ꝓ
pter hoc tp̄s qd̄ iā videt̄ ex p̄cedētibus de
mōſtratiua deſtructiōe remotū. Secūdꝰ
v̄o ſermo quo ponūt̄ angeli ſancti atꝫ be
ati ꝓpter miſteria ⁊ vtilitates hoīm deſcē
dere ad hoies ⁊ īterpolare ad modicū be
atitudinē illā videri pt̄ ſ̄mo īpoſſibilis. Tē

pus eñ hmōi interpolatiōis erit tanq̄ꝫ di
uino beatitudinis diuidēs beatitudinem
ipſam in duas ptes q̄rū altera terminatur
inicio tpis altera vo fine eiuſdē nec videt
dubiū eē poſſe apud aliquē intelligētium
omnē interpolationē diuiſionē eē duorū
quoꝝ alterū alteri abſqꝫ medio iungeret
niſi interpolatio interueniens prohiberet
Erit igr̄ diuiſibilis in ptes ⁊ ſm pus et po
ſterius illa felicitas nec ſolū in ptes duas.
ſꝫ etiā infinitas. Cū poſſibile ſit qualibꝫ p
te tpis deſcēdere ⁊ mitti angelos ſanctos
multos ad homines ppter multa ⁊ varia
myniſteria in multis ⁊ diuerſis tpis parti
bus exequūtur ⁊ adimplēt erūt ex neceſſi
tate tot interpollatiōes ⁊ tante quot ⁊ q̄n
te tpis ptes hmōi. Sequit etiā ex hoc nō
ſolū diuiſibilē eē felicitatē hmōi ſꝫ etiaꝫ in
numerabiliter eē diuiſam. Cum ab inicio
creationis generis hūani angeloꝝ miſte
ria innūera ⁊ innūerabilibꝰ vicibꝰ fuerint
⁊ adhuc ſint et ſinguloꝝ myniſteriorū ex
pletiores ſingulas interpolationes atꝫ di
uiſiones in illa felicitate fecerint. Erit igit
mirabiliter quaſi dilacerata ⁊ in innume
rabiles dirupta q̄ntuꝫ ad angelos hmōi
felicitas illa ⁊ ſcd̄m doctrinā xpianorū eti
am q̄tū ad omēs ſanctos angelos et bea
tos cū ſm illā oēs ſint admyniſtratorij ſpi
ritus miſſi in myniſteriū ppter dei electos
homies ⁊ dilectos hoc igr̄ cauſa exercita
tionis hoc poſui in ſequēti tractatu ſtudi
oſius pſcrutādū. Et qm̄ q̄ſi ꝯtraria ſūt feli
citas illa et infernalis miſeria nō imerito
neqꝫ improbabiliter in multis ſīlr ſe habe
re ⁊ in multis ab inuicē diſcrepare dicūtur
Si ei illa ē vera ⁊ extrema miſeria oēs eiꝰ
ptes ſimul eē vidētur. Sicut audiuiſti ō p
tibꝰ felicitatis oppoſite alioqn nō eēt in fi
ne ſiue vltimitate ſue vt ita dicatur pfecti
onis ⁊ eadē icōueniētia vidētur ſequi q̄ ſu
pra audiuiſti de diuiſiōe ⁊ laceratiōe feli
citatis ⁊ de cōtinuatiōe tēpis hoc ē de du
ratiōe eiꝰ ipetuū. Amp̄. nō eēt leue reme
diū penarū ⁊ tormentoꝝ trāſitus eorū vel
eaꝝ ⁊ multoplus ceſſatio tormētoꝝ q̄ꝫ mi
tigatio eoꝝ. Quēadmodū igr̄ in illa felici
tate nulla ē remiſſio vel diminutio gaudi
orū. Sic et in inferno nulla ē mitigatio vl
aleuiatio tormētoꝝ. Qđ ſi dixerit qs q: lō
ge ſupabūdātior ē miſcdia creatoris in p
mijs ⁊ retributiōibꝰ q̄ꝫ ſit iuſticia eiꝰ i ſup
plicijs ⁊ tormētis. Uerꝫ idubitāter dic ppe
tuitas aūt ⁊ integritas ꝯmunes eē vident

ex neceſſitate extreme illi felicitati ⁊ extre
me miſcdie ⁊ hoc ē ppter ſtatū illū futurū
quē quātū videre datur hic eternitati op
ſ Iqs vo querat ꝯtet eſſe ſimilimū
q̄liter aīe hūane vel homines tan
tis ⁊ tot gaudijs ſiml' gaudere poſ
ſint vl' tot ⁊ tāta tormēta ſimul ſentire. De
bes reminiſci eoꝝ q̄ alibi de hoc p me au
diuiſti. Ubi oñdi tibi multis exemplis q
etiā in iſta miſeria ⁊ anguſtia pſentis vite
multe anime multis ſimul apphēſionibꝰ
vacāt ⁊ intēdūt ⁊ paſſiones ſimul multipli
ces patiūtur. Quid igr̄ de eis in illa felici
tate ſentiēdū ⁊ niſi inſtar ſubſtantiarū an
gelicarū ſublimiū dilatāde roborāde atꝫ
libertate et expeditiōe vix vob cogitabili
donāde ſūt. Addo etiam tibi magnitudo
gaudioꝝ ⁊ claritas apphēſionū ⁊ cogniti
onū cogit ⁊ ea ſimul ſentiri ⁊ illas ſimul eē
Iuxta modū iſtū viſile ē ſe hr̄e ō doloribꝰ
⁊ ſupplicijs infernalibus ⁊ vidētur ſermo
nes ſacti et autētici hoc innuere. Dicitur ei
in quodā ex ſanctꝪ ⁊ autētitis libris q: flu
mina tūc ꝯcurrēt duriter et intelligitur eui
dēter hoc ō fluminibus tribulationū illa
rū ac ſi diceretur q: ſiml' nō p ptes neqꝫ p
ſucceſſiones torquebūt dānatos. In alio
vo libro ex eiſdē dr̄ donec deus pluat bel
lū ſuū ſup eū. Inſinuans q: quēadmodū
ſtille pluuie innūerabiles ſimul cadūt ſu
per aliquē. Sic ⁊ dolores illi inūerabiles
ſimul affligēt dānatos. Scio tñ q aliqui
aliter ⁊ in cōtrariū ſmones iſtos interpta
būtur intorquētes eos ⁊ trahētes ad intel
lectū ſuū iuxta ꝯſuetudinē ſuā. Attendere
etiā debes ppter qd dixerim qa felicitas
hec ⁊ infernalis miſeria q̄ſi ꝯtraria ſunt ⁊
nō dixi q eēnt ve ꝯtrarie q: reuera felici
tas illa impoſſibile ē vt habeat ꝯtrarium
quēadmodū impoſſibile ē vt cauſa eiꝰ effi
ciēs ⁊ immediata impoſſibile eſt vt ſit ali
cui ꝯtraria vel aliqd ei ꝯtrariū. Neqꝫ eñ
pulchritudo. neqꝫ claritas. neqꝫ bonitas
creatoris ꝯtrariū vllo mōꝝ hr̄e pt ex hoc
declaratū ē tibi ſufficiēter i pma pte tracta
tus iſtiꝰ Si remiſcerꝪ aūt eius qđ dixit ari
ſto. i li. topicoꝝ q: ſciētia ex eo q ē ꝯſidera
re qm̄ dyamet ē coſte aſimet non hꝫ ꝯtra
riū adiuuabit te ad hoc cognoſcēdū ppt
hoc eñ ſciētia demōſtratiua quecūqꝫ ſit ⁊
vbicūqꝫ ipſa ſit ñ hꝫ ꝯtrariū qm̄ res demō
ſtrabiles nō hn̄t ꝯtraria ppter neceſſitatē
ſui eē ꝯtraria inqꝫ que ſint a nō entibꝰ au
tē ſciētia neqꝫ aliud eē poteſt. Alibi inſup

audiuiſti q oia veri nois τ rationis ptraria ſunt ſibinuicē e regione alterū cōtra alterū in eodē gradu altitudinis τ dignitatl naturalit. Tu aūt n̄ es oblit9 vias qb9 declaratū ē tibi creatori nihil poſſe eē e regione iuxta pdictū modū. imo vniuerſitas ſb eſt ei abſolute ipē vo ſupē ei i vltitate ſupeminētie τ altitudinis τ pter hoc in ſmonib9 autēticis rectiſſime noiat altiſſimus

Euertar aūt vt audias id qd̄ mul
r tis faceret admirationē grandē ſi qs eēt q hoc aſſerer et. Si ei vt forſitan alicui videri poſſit nihil potētialitatl hoc ē carētie indigētie ipfectiōis in virib9 animarū hūanarū relinqt pfectio future felicitatis tūc vis vocalis ex q̄ ſunt modulationes emittet ſimul oēs voces atq ſonos quos naturaliter emittere pt τ etiam quaſcūq pfectio glorie illi9 ſupaddiderit Erit igr os vniuſcuiuſq bois gloriſira i ſicut cythara cordarū innūerabiliū et ſicut organū innūerabiliū fiſtularū τ erit ſonoritas ex ore vniuſcuiuſq glorificati hominis cōcentus vocū ſiue ſonorū innūerabiliū mira τ incogitabili nobis hic ſuauitate ſibinuicē pſonātiū τ aurib9 pfectiōis illius ſimul audibiliū. Ratio vo q̄ aliquem fortaſſis adhuc moueat ē glorificatio de q̄ audiuiſti animarū nr̄ar quā neceſſe ē fore vt videt ſm oēs vires earū. Quia igit virtus vocalis vna illarū ē q̄ alia exiſtimari pt ei9 glorificatio q̄ hec vic vt ei9 poſſibilitas ſic impleat τ eius potētialitas ſic pficiat oēs igr ptes ſue pfectiōis ex neceſſitate ſimul erūt hee aūt nō ſunt niſi voces ſiue ſoni vocales aut inuſitati aut articulati τ intelligibiles. Amp. niſi ſimul eēnt oēs ille pfectiōes ptes ſ pticulatim τ truncatim ibi ſuccederent ex neceſſitate eēt ibi dē τ tpus vt audiuiſti. Q ſi qs dixerit de vtute interpretatiua q̄ ē virtus loquendi ſimilē dz hre pfectionē hoc aūt eſt vt vnuſqſq boim beatorū oia ſimul loquat ſup q̄ erit poſſibilitas vtutl ei9 iterptatiue nō videret mirabile hoc ſi locutiones vel ſermones locū haberēt ibi. Multis aūt ex ſapiētib9 de gēte xpianorum videt nō fore ibi neceſſario ſmones τ hoc ē pter claritatē ſtat9 illius vt nihil aliquē glorificatorum hominū ibi lateat q videre vel ſcire ipm deceat τ q noſſe ad gloriā illā ptineat. Supuacuū igr eēt ibi interptari alterū alteri cōceptos ſuos ſeu cogitatiōes ſuas cū ibi neminē lateāt τ a nemine abſcōdite ſint cui expediat illas noſſe τ manifeſtū ſit q ainnoteſcere vel interptari q noſſe non expedit nō ſolū ocioſum ſed etiam ſtultum eſt

Ji qs vo queſierit qlit vna fiſtula
ſ ſiue arteria tāte multitudini vocū tāq varijs modulatiōib9 deſuire poſſit pculdubio q ſic ponit neceſſe hab hoc attribuere glorie illi vltra ei omnē admirationē nr̄am et cogitatū erūt virtutes τ potētie glorificatorum corpm ſup id qd̄ ſūt hic. Sic dico τ de ptib9 τ organis quorū vſus erit ibi τ nō ē mirabile ſi ſtatus ille q totus ē mirabilis τ miraculoſus tot9 plurima hz vel etiā oia q̄ etiā vtute fidei ſola τ ad modicū quo quō capiat. Sicut igit hic fac vnus hō i ſtatu ſcz miſerie iſtius in eis q̄ ſūt roboris τ vtutis τ agilitatl id qd̄ x. vel. xx. alij facere nō pualēt.. Sic nō eiz pbabile vel icredibile vnā fiſtulā vl arteriā in gloria pfectōis illius multa poſſe facere que multa milia fiſtularū vel arteriarū facere nō poſſent. Remiſci etiā debes queſtionis in pcedētib9 ppoſite que ē de differētia vocū hūanarū hic τ ibi ſcilic an ſint vniuoce id ē eiuſdē nois τ ratiōis. Si igr ita ſe hz veritas in hoc ſatiſfactū ſit deſiderio tuo τ pposito meo q nō inermem neq indefenſam cōtradictiores veritatis eā inueniāt de cetero. Si vo aliter ſe hz reuelabit hoc creator bn̄dictus ſi voluerit et declarabit eam per quem voluerit.

Abz aūt queſtionē de choris ſiue
b choreis τ geſtilatiōib9 an in ſtatu illo glorie futuri ſint τ hāc queſtionē p pte aggrauāt τ difficiliorē faciūt ſmones ſapientiū q pceſſerūt i gēte xpianorum q hoc euidēter ſcpſiſſe inueniūt ipa q̄z natura τ naturaliū expiētia hec inſinuare imo aūt teſtari videt. Jn hoc ei ſtatu iſta modica gaudia q̄ i eo ſūt boies nō ſuſtinent abſq motu corpm ſuorum τ pene ſingulorū mēbrorum. Manifeſtū ei ē tibi q̄liter ex gaudijs q in aīa tua ē mouet os tuū motu q riſus vocat9 ē τ tota etiā tua facies imutatur. Uides inſup viros τ mulieres pgaudijs hmōi diſſiliētes trepētes ſaltātes τ ſonis cātilenarū aut muſicorū iſtrumētorum q poſſūt effigiatiōe motuū pcordare tonantes. Multos q̄z vidiſti ex virl τ mulierib9 q vel cātātes vel cātus audiētes ab hmōi effigiatiōe geſtilatiōis corpa ſua nequeūt ptinere. Quia igr geſtilatiōes iſte exuberātie ſūt ſiue redūdātie pſentiū gaudiorū q̄ tā modica ſūt, imo nulla cōpatiōe gau-

dioꝝ felicitatis future q̄liter poſſibile eſt i
cōpabiliter maiores exuberātias ſeu redū
dātias ꝯuenientiū ſaltationū ſeu exaltati
onū ꝯuenīētiſſimeq; respondentiū nō eē
ex illis. Rn̄dēdū igr̄ videt̄ hic vera ac ſpū
alia gaudia nō īundare ī corpa hūana ge
ſticulatiōes aut effigiatōes hmōi ⁊ hoc ē
qm̄ vt ait q̄dā ex ſapiētibꝰ. Uerū gaudiū
res ſeuera ē hoc ē nō frangēs nō emoliēs.
nō diſſoluēs gaudentē qn potiꝰ ꝯfortans
⁊ erigēs ipm̄. Corpalia ṽo ⁊ nō vera gau-
dia merito hmōi exuberātias influunt in
corpa ſic gaudentiū. Et manifeſtū ē vnicui
q; intelligēti q̄a magl̄ videt̄ hmōi geſticu
latiōes atq; ſaltatiōes exagitatiōes īſanie
q̄ꝫ veroꝝ gaudiorū exuberātie. Jā aūt de
claratū ē tibi ꝑ me q̄a hmōi gaudia falſa
ſunt ⁊ geſticulatiōes q̄ ex illis foris perſtre
punt velut motus petulētie ſūt ⁊ iperꝰ atq;
p̄cipitationes iumētoꝝ ⁊ alioꝝ hmōi aia
liū. nō leuiter aūt moueri p̄t aliqs. Si qs
dixerit ꝙ ibi tacebūt ore laudes creatorl̄
cū decentiſſimū ac debitū modis oībꝰ ꝓ
ſe videatur ⁊ corde ⁊ ore ibi potiſſimū lau
dari creatorē ab hijs in quos incogitabili
ter ꝓfuſa erit beneficētia largitatis ipius.

Amp̄. ipa virtus gratitudinis nec ꝯple
ta fore in opationibꝰ ſuis videri p̄t ſi non
erūpit ī voces collaudationū bn̄dictionū
⁊ glorificationū creatorl̄. Dicet aūt fortaſ-
ſis aliqs q̄a vocalis illa collaudatio ſup-
uacua eēt ibi ꝓpter id qd̄ ī p̄cedētibꝰ audi
uiſti videlicʒ q̄m virtus vocalis interp̄tiua
ad alterū tm̄ ſunt ⁊ opatiōes eiꝰ ꝓpter in-
digentiā ⁊ impfectionē alienā. Hec aūt eſt
mutua ignorātia ſiue in alterutrū apd̄ ho
mines cogitationū ſeu paſſionū ſuarum.
Ceſſatura aūt ē ibi cauſa hmōi q̄re ceſſatu
rus videri p̄t ⁊ effectus. Ql̄ ſi dixerit qs q̄
nō parua neq; ꝯtēnenda ps felicitatl̄ dee
rit illi ſtatui futuro. Si delectatio armoni
arū maxime bn̄ morate muſice iuxta ſmo
nē platonis ⁊ ſuauitatis ꝯtentuū armoni
ci generl̄ cātilene ibi defuerit. Tu iā inſtru
ctus es ex p̄cedētibꝰ q̄ ſmo hmōi manife
ſte vergit atq; declinat ſm̄ intētionē loquē-
tis ipm̄ in paradyſū ſenſibiliū voluptatū
iuxta errorē gētis ſarracenoꝝ. Jā aūt ꝓhi
bitus ē a te error hmōi ꝑ me deſtructioni
bus demonſtratiuis.

Non immerito ṽo pſcrutandū eſt
qd ſit ꝙ delectet aias nr̄as in vo
cibꝰ muſicatl̄ ſeu melicatis ⁊ forſi
tan videatur alicui nō irrationabiliter ꝙ
nō voces ipe delectēt eas ſʒ magis nūeri
⁊ ꝓpoſitiones muſice q̄ nullatenꝰ audiūt̄
ſʒ iterius ſolūmō cogitatur. Judiciū autē
hmōi nō leue ē q̄m videmꝰ aliquos abſur
diſſime canētes ⁊ in iocūda ꝑcuſſione au-
res audientiū offendētes ſuis cantibꝰ nō
mediocriter delectari. Jntus igr̄ apd̄ aias
eorū ē cū tam inſuauiter tanq; moleſte fo
ris ſonēt cātus eoꝝ ꝙ ſi ita ē videlicet vt ea
q̄ intus ſūt apud aias delectatiōi ingerāt
muſicalē nō videtur neceſſe eē vt ꝓpter il
lā ſonēt forinſece voces. Recte aūt vtenti
bꝰ vel harmonijs vel alijs ſenſibilibꝰ ⁊ po
tiſſimū in illo ſtatu taʒ felicis pfectiōis im
poſſibile ē futurū eē modū iſtū delectatio
nis ſenſibilis vel verius iumētiue. Nec ti-
bi dubitandū qn oīs pulchritudo. omnis
apta ꝯiunctio oīs ꝯueniēs applicatio tūc
futura reſonet ī eo ſtatu ſpūaliter pulchri-
tudinē bonitatē et ſapientiam creatoris et
ipum vniuerſum vniuerſalit̄ hoc ē in oībꝰ
ptibus ſuis ſpūalibꝰ ⁊ corpalibꝰ erit q̄daʒ
reſonātia creatoris ⁊ velut carmē pulcher
rimū arte creatoris ⁊ ſapiētia ineffabili ar
tificio modulatū. Spūaliter vt dixi glori-
ficatis hominibꝰ auditu iocūdiſſimū non
forinſeco ſtrepitu vllo modoꝝ tumultuo-
ſum. Sciendū ṽo ē tibi q̄a ſermo quē au-
diuiſti d̄ hoc ꝙ ſtatus future glorie hoīm
⁊ animarū ſtatui eternitatl̄ erit ſimilimus
queſtiōes diuinalit̄ phyloſophātibꝰ pleſ
ac difficillimas generat ⁊ ſilēcio forſitā po
tius honorādas q̄ꝫ pſcrutatione attentan
das. Harū p̄ma ē hec q̄a fides veritatl̄ ſic
ē apud gētē xp̄ianorū notiſſimū euident̄
aſſerit quottidie aliq̄s aſſumi in gloriā il-
lā quēadmodū ⁊ gētes antique reges ſu-
os in deos trāſuehi ſiue trāſferri opinabā
tur et abeūtes ſe vidiſſe iactabāt. ſi credit̄
hyſtorijs earū. Eſto igr̄ exēpli grā aliquaʒ
ex hmōi heri fuiſſe trāſlatā in gloriā illā et
⁊ aliā hodie ſilr̄ trāſferendā. Quia igr̄ ſpa
cio vniꝰ diei diſtāt trāſlationes ſeu aſſum
ptiones hmōi neceſſariū videtur alterum
duoꝝ vicʒ vt tm̄ diſtēt ī ſtatu illo glorie aut
vt ſiml̄ fiāt. Sil̄ autē eas fieri īpoſſibile vi
detur eē ſcd̄m poſitionē iſtam. cum altera
alteram ſpacio vniꝰ diei p̄cedere et etiam
ſubſeq poſituʒ ſit. Si ṽo diſtāt īgreſſu al-
terius ī illū ſtatū ab īgreſſu alteriꝰ ī eundē
ſpatio vnius diei neceſſe ē ibi eē tp̄s ⁊ p̄us
⁊ poſterius ⁊ an̄ et poſt vbi ergo ſilitudo
ipius ad eternitatē. Similēʒ q̄ſtionē gene
rat deſcenſus aiarū ad iudiciū ⁊ ad corpa

ſua reſumēda. Judiciū ei nō videꝶ ſubito
facturū pſertim cū credaꝶ habēda ibi diſ-
ceptatio de meritis bonoꝝ atꝫ maloꝝ et
rapiēdi vtriqꝫ boni ſcilicꝫ in ſublime beati
tudinis ſibi ꝓmiſſe ⁊ ꝑparate mali ṽo i ꝓ
fundū infernale. Jllo igr̄ interuallo iudi-
cij hoc ē pte tpis qua totū cōplebiꝶ iudici
um cū diſceptatiōibꝰ et ſentencijs ſuis et
ſententiarū ipſarū executionibꝰ videꝶ ab
eſſe a loco illo ſublimi a quo deſcenderūt
cū ipō iudicē viuoꝝ ⁊ mortuorum. Jnter
deſcenſum aūt iſtū ⁊ aſcenſus earū gn tē-
pus vnū fuerit ſiue faturū ſit aut plures tē
poris ptes ꝙ dico ꝓpter hoc qm̄ nō ſimꝉ
aſcenderūt oēs q inde tunc deſcēderūt du
biū nō eſt. Habitatio igr̄ earū ab aſcenſu
ſeu aſcenſibus hmōi tpe vel tpibus termi
nata ē. Neceſſario autē habitatio illa aut
tota ē habitatio eoꝝ in ſublimi illo felicita
tis aut pars. Q ſi tota erit igr̄ finita ⁊ mē
ſurata certo tēpe habitatio illa glorie non
erit igr̄ ꝑpetua. Si vero pars ē igr̄ partibi
lis ſcōm tps nō erit igr̄ tota ſimul. Quali
ter igr̄ erit eternitati ſimilis. Q ſi noluerꝭ
circa hoc appropinqori negociari poterꝭ
incipe ſic. Quoniā aūt aliqd de illo ſtatu
tranſit tranſitu vniꝰ diei aut nihil. Si dixe
rit qm̄ aliqd eſt igr̄ ſtatus ille ſtatus nō ꝑ-
manens ad modū tpis ſiue motꝰ. imo flu
ens atꝫ dilabens quēadmoduꝫ alteruter
ipoꝝ. Si vero nihil p̄terit de illo ſtatu ſpa
cio vnius diei cōſequēs ē ſicut alibi didici
ſti ꝙ nec aliqd inde p̄tereat ſpacio vniꝰ an
ni et ſilr̄ mille annoꝝ. Quacūqꝫ hora igr̄
id ē quacūqꝫ tarda qs ingrediatur ſtatuꝫ
illū nihil minus obtinet illo qui mille an-
nis ante eum ingreſſus ē ⁊ inibi moraꝶ ꝓ
nihilo igr̄ habendū ē ibi ihabitaſſe ꝑ mil-
le annos ⁊ ſilr̄ ꝑ mille millia annoꝝ. Exē
plū aūt declarans obiectionē iſtā ē in tpe
vnius diei vel quolibet alio determinato
Si eīm nihil flueret de die nihil minus ha
beret de die qui hora meridiana naſcere-
tur q̄ꝫ qui ſummo diluculo ⁊ hoc ē qm̄ to-
tū diem ſimul inueniret. Eodē mō ⁊ etiaꝫ
manifeſtius ſe habet in aqua fluente ⁊ in
aqua ſtante. Si eniꝫ flueret ab inicio diei
aqua de clepſedra ⁊ hoc ꝑ totā diem plus
ex neceſſitate hr̄et de illa q ab inicio diei
illam excipe inciperet fluentem ⁊ exceptio
nē hmōi ꝑ totam diem cōtinuaret q̄ꝫ qui
hora qualibet alia eiuſdē diei hoc faceret
Si vero nihil de aqua flueret nihil hmōi
diuerſitas alteruter vel afferret vꝉ auferret

Cū ea eſſet aque hmōi conditio vt eā vter
qꝫ totaliter haberet. Uides igitur quia ni
hil deſipientibꝰ dici poſſe videtur q̄ꝫ hoc
videlicet nihil eſſe hoc eſt nec ꝓdeſſe nec
valere quicq̄ꝫ per mille milia annorum.
fuiſſe in ſtatu felicitatis illius Jſtas igitur
queſtiones ꝓpoſui tibi hic cauſa exercita
tionis. Non eum facile ē determinare ea
in capitulo iſto ⁊ hoc eſt ꝓpter difficultatē
ymaginādi et declarandi ſtatuꝫ huiuſmo
di cuius declaratio ſingularē tractatū de-
ſiderat diffuſum ac pſcrutatū. Jnterim au
tem tibi ſufficiat quia ſermones quibꝰ ſcꝫ
vtimur hic ⁊ intellectus ſeu paſſiones que
ſunt apud animas noſtras in vita iſta p̄-
ſenti multū longe ſunt multumqꝫ differen
tes et forte non equiuocantur ad illos vel
illas qui vel q̄ ſunt vel future ſūt apud ſta
tum illū felicitatis et maxime ſermones tē
poris ⁊ motus ⁊ queſtio eſt non facile cer
tificabilis an ſermones temporis ſiue intē
tiones eoꝝ hoc eſt p̄teriti p̄ſentis ⁊ futuri
locum habeant apud felicitatem iſtaꝫ vel
apud eternitatem. Maxime cum manife-
ſtū ſit in eternitate nihil fluere nihil eē an
te et poſt. De hijs igitur que futura ſūt in
tempore vel p̄terierunt in illo an poſſit vel
dici vel excogitari in eternitate qm̄ erūt vꝉ
fuerunt merito dubitabit quis. Si eīm de
vnoquoqꝫ p̄teritorum verum eſt quod fu
it et de vnoquoqꝫ futuroꝝ verū ē quoniā
erit quō iſta vera non ſunt ibi dicibilia vꝉ
cogitabilia. Amplīꝰ. Scōm hoc nihil
ſcitur ibi de veris huiuſmōi quoniā omīs
ſcientia que ibi eſt ē ſcientia in effectu ⁊ nō
tanq̄ꝫ habitus dormiens. Scientia auteꝫ
in effectu non ē niſi cogitatio ſiue viſio ſpi
ritualis. Conſequēs igr̄ erit ex hoc vt neqꝫ
creator ipē bn̄dictus aliqd ſciat de hmōi.
Scito igr̄ qm̄ iſta tpalia q̄ dixi cognoſcūꝶ
ibi ⁊ cogitanꝶ intemꝑaliter quēadmodū
vides in temetipō ꝙ quietus ⁊ inmotꝰ vi
des moueri multa ex hijs q̄ mouētur ⁊ co
gitas motū eoꝝ ⁊ tranſitū aliquoꝝ trāſe-
untiū ante te cuꝫ tu nō tranſeas. imo ſtes
fixus in loco tuo. Sic ī immobilitate eter-
nitatis exiſtēs creator in vltimitate ſtabili
tatis fixiſſimꝰ videt fluxus motꝰ ſucceſſus
⁊ mutatiōes tpaliū ⁊ nō tangit eū vel ſta
tū eiꝰ aliqd fluxuū aut ſucceſſionū hmōi
quēadmodū ⁊ nihil ꝑtinet ad te trāſitꝰ eo
rū q̄ vides trāſire corā te vt ꝑ hoc opteat te
moueri trāſitu ſimili niſi hoc ſoluꝫ reuera
tangit te qꝫ motū nō vides in iſtanti. imo

neceſſe ē vt videas ip̄m in tp̄e. Sȝ ap̄d in-
tellectū exemplū ē de hoc cōuenientius q̄m
motū q reuera nō ē niſi i tp̄e app̄hēdit eū
cū ꝛ cogitat ſubito ꝛ in iſtanti. Siłr ꝛ tp̄us
Iuxta hm̄oi exempla opꝫtꝫ te conari ad
ymaginādū q̄liter tp̄alia ꝛ in eternitate et
in ſtatu ei ſiłi mō cognoſcanť ꝛ itelligibiliť
videať ꝛ tn̄ ſeorſū a tp̄e hoc ē intp̄aliter Et
quēadmodū de localib⁹ ſeu locabilib⁹ lo
quuť hoīes extra loca in q̄bus illa ſūt exē
plū gr̄a hoīes q ſunt in alapia loquuť de
reb⁹ q̄ ſūt in yndia vł ethyopia ꝛ hoīes q
ſunt i terra loquuť de ſtellis ꝛ aliis corpo-
rib⁹ q̄ ſūt in celo ꝛ cogitāt de eis ꝛ app̄hē
dūt eas cū tam longe ſint ab eis. Similiť
ꝛ hoīes q ſūt in ſtatu aliquo cogitāt ꝺ ho
minibus q ſūt i ſtatu lōge alio ꝛ alteriuſ-
mōi. ip̄e ꝛ anime nr̄e dū hic ſūt cogitāt de
ſanctis ꝛ beatis angelis ꝛ de ſtatu ac feli-
citate ip̄oꝝ ſm̄ poſſibilitatē ſuā. ꝛ hoīes
cū tp̄ales ſint ꝛ in tp̄e de ip̄a eternitate co
gitāt ꝛ de creatore q ſolus in ea ē licȝ p dif
ficilimū ſit eis clare ymaginari ꝛ ad liq̄dū
cōp̄hēdere ea. Manifeſtū igiť ē q̄m et
de eternitate ē tp̄s ꝛ tp̄alia cōſpicere et de
ip̄o tp̄e eternitatē. Sȝ verū ē q꞉ de eterni-
tate ta q̄ꝫ in lumine et ex lumine vltra q̄ꝺ
nō ē lumē de tp̄e ṽo tāq̄ꝫ de tenebris et ilł
ad modū denſis. Ver⁹ ei ē ſermo ſancti ꝛ
ſapiētis duo dixit. Nos q̄ppe iuoluimur
tenebris. Iaȝ etiā audiuiſti alibi q̄m ſenſi-
bilia ſūt nobis hic tenebre magne ꝛ hoc ē
ꝓpter corruptiōes ꝛ icraſſatiōes q̄ ſūt aīa
bus nr̄is a p̄te corp̄m et augētur euidēter
tenebre iſte a p̄te quorūdā corp̄aliū. Sicut
vides a p̄te nutrimētoꝝ quorūdā corp̄aliū
vt app̄et manifeſte in cibis ꝛ potibus qui
b⁹ inebrianť vſq꞉ idiſipiētiam aīe noſtre.

a Ttendēdum etiā ē tibi hic q꞉ felici-
tas illa tantā hȝ claritatē cognitio
nis vt nō magł videať illic q̄ p̄ſen
tialiter ſūt q̄ꝫ q̄ p̄terierūt i tp̄e vel futura ſť
Vn̄ ſm̄o cōis vicȝ ſapiētū iā eē ibi que ad-
huc i tp̄e futura ſunt ꝛ p̄ñtia ibi eē que iā i
tp̄e p̄terierūt. Ex illo igr̄ lūie videť futura i
tp̄e q̄ ex illo lūie neq꞉ per p̄teritionē exeūt
neq꞉ p aduentū ſuū i tp̄e ſuo nouiter illu-
ceſcūt. Hec ē cauſa ꝓpter quā dixerūt aliq
antiquoꝝ q̄m i eternitate ē ꝛ intra ip̄aȝ q̄
nōdū ē in tp̄e q̄m ſic audiuiſti in p̄cedenti
bus infinitas eternitatis circundat ꝛ cōti
net anguſtiſſimā tp̄is bonitatē quēadmo
dū ſi diceret q꞉ q̄cq̄d ē in terra ē et in celo.
q̄m circūdať ꝛ ꝯtineť celo. Vn̄ ꝛ poſuerūt

hoc ṽbū ē equiuocū ꝛ diuiſerūt ſignifica-
tioni ei⁹ ponētes alterā eternalē alterā tē-
poralē et dixerūt q꞉ ſm̄ intentionē eterna-
lē nō declinatur in fuit vel erit ꝛ hec ē intē
tio ſm̄ quā de ſolo dicit creatore iuxta fi-
dē et doctrinā xp̄ianorū. Similiť ꝛ hebre
orū quoꝝ vtriq꞉ nihil eternū ponunt p̄ter
ip̄m ꝛ poſitio iſta eſt tibi verificata in p̄ce-
dētibus. Atteſtanť aūt iſti diſtinctiōi ſācti
ſermones et autētici q̄ manifeſtū eſt in li
bris ꝓphetarū et aliorū q ꝓphetas ſecuti
ſunt. Secunda ṽo intētione ſua nō ꝯgru
it niſi temporalib⁹ ꝛ tp̄i ſic neq꞉ inflexiōes
ip̄ius. Vere tn̄ ſm̄ ꝯmunē vſum loquēdi
ꝺ hijs diciť que tota ſimul ſunt hoc ē quo
rū eē nō fluere ſiue ſint ſimplicia ſiue com
poſita. in hoc ei nō vicinanť nō nulla ſimi
litudine eternitati ꝓpter quā ſc̄dm̄ intētio
nē eternalē quā dixi ꝛ etiā habeat tp̄s ve-
riſſime diciť nō ens ꝛ nō eē ſed magis flu
ens ꝛ fluere oīm eēm̄ que eē dicunť quoli-
bet mō ab eternitate remotiſſimū ē tēpus
ꝛ hoc ē q̄m eternitatē minimo ſui tāgit tan
tūmō hoc aūt ē ip̄m nūc ſeu pūct⁹ ei⁹ ꝛ de
hoc aliq̄ audiuiſti i p̄ma p̄te tractat⁹ iſti⁹.

q Vod autē ſtatū felicitatis future ſi
miliū eternitati ſepe dixi neceſſe ē
vt ita intelligas nō q̄n ꝛ iniciū et
partes habeat felicitas eēm̄ ſc̄toꝝ angeloꝝ
cui⁹ ſimilitudo ꝛ eq̄litas ꝓmiſſa ē elect̄ et
dilect̄ dei ab ip̄o ꝛ p ip̄m idubitāter cepit
ꝛ iuxta doctrinā xp̄ianoꝝ q ſoli ꝺ ea p̄bāti
ſūt paulo p⁹ creationē ip̄oꝝ habuerīt q̄dā
añ hāc aliā felicitatē q̄ñq꞉ q̄ merito natura
lis ꝺꝛ q̄m ip̄a fuit opulētia bonoꝝ natura
liū hoc ē ſciaꝝ naturaliū ꝛ ṽtutū habēs ex
neceſſitate multā iocūditatē cum tam lon
ge eſſet a moleſtijs ꝛ miſerijs ꝛ quoniam
nō erat ſine cognitiōe magna et lumino-
ſa creatoris habebat illa felicitas ex neceſ
ſitate gaudiū ex cognitione ip̄ius licet in-
cōparabiliter minuſq꞉ habeat illa q̄ poſt
modū data ē eis felicitatis. Dico igr̄ quia
hec felicitas i hijs que narrabo ē eternita
ti ſiſſima hoꝝ p̄mū ē q̄ oīa bōa gaudioꝝ ꝛ
gloriaꝝ ſił hȝ nec p̄it aut fluit q̄cq̄ꝫ eoꝝ q̄ꝝ
p̄manētia ip̄a req̄rit et q̄ decet apud eam
p̄manere. Secūdū ē pax placidiſſima ab
oī tumultu motionū corp̄aliū atȝ ꝯflictuū
lōge imunis ꝛ libera. Terciū ē ſtabilitas
atȝ imp̄mutabilitas in ꝯtrium vel in mīn⁹
vel in deteri⁹. Mēſurari autē eā nihil ꝓhi
bet ſȝ hoc idem eſt alieno tp̄e nō ſuo quē-
admodū ꝛ mot⁹ ſublimares tp̄e q̄ꝺ ē mē-

ſura prop̄a motus celeſtis menſurantur.
Et tu vides etiā q: magnitudines que no
te ſunt ꝑ alias notas menſurant̄ Sic lon
gitudo panni ꝑ vlnā ⁊ altitudo viſa ꝑ vm
brā ſuā meridianā. Sic ⁊ ꝑ aſtralabiuʒ et
tabulas eius ac circulos aliaſqꝫ deſcripti-
ones q̄ in eo ſunt menſurātur. Attēde etiā
quia ſunt quedā de q̄bus feci tibi in prece
dētibus mentionē videlicet quoꝝ eē totuʒ
ē ſimul in oībus ⁊ cū omnibus ꝑtibꝰ ſuis
ſicut vnaqueqꝫ ſcientiarū atꝫ virtutū ſe hʒ
⁊ mora ſeu manſio earū in ꝓprijs ſubſtā
cijs. Nō ei incōueniēs ē vllo modoꝝ dice
re ꝙ aliq̄s ꝑ duos annos fuit iuſtus vel ꝑ
plures ⁊ in fine ſecūdi anni cecidit a iuſti-
cia ⁊ ꝑſeuerātia eius vel mora in ip̄a. iuſti
cia menſurat̄ tp̄e qđ fuit inter iuſtificatio-
nē eius ⁊ caſum eiuſdē a iuſticia. Jam igr̄
determinatū ē tibi ꝑ hec exempla q̄a mo-
ra ſiue manſio in felicitate angelica mēſu-
ratur tp̄e. tp̄e vtiqꝫ nō ſuo ⁊ manifeſtū eſt
tibi quē ē fuiſſe in illa ꝑ mille annos. Utrū
aūt recipiat diuiſionē vel interruptionē ꝑ
deſcenſum futurū animarū que ibi tūc in
uenientur ad iudiciū ⁊ etiā angeloꝝ q̄ deſcē
ſuri ſunt cū ip̄o cōditore ⁊ rege ſuo ⁊ quid
ip̄e deſcenſus ſit reſeruandū ē ex neceſſita
te tractatui ſequēti ſicut p̄dixi tibi.

Nota ꝓ ſermone de omnibꝰ ſanctis.

Habet aūt queſtionē vtrū illa felici
tas mutationē ſaltē recipiat in ma
ius qđ ē dicere vtrū augeri poſſit.
Videt̄ ei nō parū augēda tribus de cauſ̄
. Primū ē ſi tantus ē futurus glorificatꝭ ho
minibus amor diuine iuſticie ⁊ extermina
tionis oīs iniq̄tatis ⁊ iniuſticie oīſqꝫ miſe
rie a ſanctis et electis hoībus ſeu aīabꝰ q̄
liter poſſibile ē eos iſta videre fieri ⁊ nouū
eis gaudiū nō accreſcere. om̄e em̄ amatuʒ
obtentu ſuo ſiue adoptiōe aut nouū inge
rit gaudiū aut p̄ſtinū adauget. Secundo
ex receptiōe gl'ificatoꝝ corp̄m. Si ei tātus
amor ē corp̄m ſuoꝝ animabꝰ hūanis etiā
ī iſta miſeria ⁊ deformitate poſitorū. quō
nō incōꝑabiliter maior amor ē eis corp̄m
ſuorū cū ea viderint glorificata ꝓ magni-
tudine aūt amorꝭ in amatū ē magnitudo
gaudij ex adeptiōe amati. Manifeſtū
igr̄ ē ex receptione corp̄m glorificatorū ac-
creſcere eis gaudiū ieſtimabile. In ip̄a ei
glorificatiōe hmōi ꝑficiēt ⁊ ipſe ſm̄ vires
ſuas exteriores ſic ī p̄cedētibus audiuiſti.
Tercio cū tātus amor ſit ⁊ angelis ſanctis
in aīas ſanctas ⁊ aīabꝰ ſanctꝭ q̄ iā ī illa fe-
licitate ſūt in aīas glorificādas hoc ē q̄ ad
illā felicitatē adhuc aſſumēde ſunt. Quō
nō ex aduētu ⁊ ꝯſortio earū augebit̄ gau
diū vtrorūqꝫ ꝓ magnitudine amorꝭ ī eas
Debes etiā reminiſci eorū q̄ ſuꝑ hoc alibi
audiuiſti ⁊ demōſtratiue declaratōis quā
ſuꝑ hoc feci tibi. videlʒ de hoc ꝙ gaudiuʒ
vniuſcuiuſqꝫ beatorū angelorū de gloria
vniuſcuiuſqꝫ hoīm glorificatoꝝ ſeu aīarū
maius erit oībus gaudijs q̄ ī hoc mundo
vel vita ſūt etiā ſi aggregarētur in vnum.
Quia igr̄ nō vnū tm̄ ſʒ innūerabilia milia
hmōi gaudioꝝ vnicuiqꝫ tā beatorū ange-
loꝝ q̄ʒ aīarū q̄ iā ꝯſortes ſūt felicitatꝭ ipoꝝ
aduenient ſeu accreſcēt ex oībꝰ hijs q̄ de iu
dicio aſſumēt̄ ad vtroꝝqꝫ ꝯſortiū quō nō
augebit̄ et tot tātoꝝ gaudiorū milibꝰ feli
citas vtrorūqꝫ p̄us glorificatorū. Qꝭ ſi in
tēdere q̄s noluerit ī ip̄am gloriā ⁊ honorē
q̄ tūc multipl'r nō ſolū inoteſcet ſʒ etiaʒ ꝑ-
ſtet et hoc ītelligo de gloria forinſeca que
erit appitio clara magnificētie ſue ⁊ omni
potētie iuſticieqꝫ eiuſdē. Inſuꝑ extermia-
tiōis iiurie ⁊ ꝯtumelie ipiꝰ ⁊ inimicas vin
dicta iuſtiſſima atꝫ impioſiſſima videbis
euidēter etiā ꝓ magnitudine eorū dei cre-
atorē gaudiū accreſcere eiſdē ex oībꝰ hijs
p̄ſertim cū amor oīs ſtatꝰ illius ſit ip̄fectio
ne vltimi actus ſui et eq̄lis eidē. omis em̄
amor ſtatus illiꝰ eq̄lis ē gaudio ꝙ p̄mor
p̄ncipaliter ē ex illa ⁊ ꝓpter hoc amor ī cre
atorē eq̄lis ē gaudio qđ ꝑ ſe ⁊ p̄ncipaliter
ē amāti ex illo. Secūdaria v̇o gaudia q̄ ex
alijs ſunt licet ꝓpter ip̄m creatorē ⁊ ad ipʒ
poſſibile eſt eſſe minora forſitan. Dico igr̄
in hijs veriſimile eſſe augendam eſſe feli-
citatem ip̄am p̄dictis cauſis ⁊ modis pre-
ſertim cū in imꝑfectione ſit et multa ei de-
eſſe videantur ad ꝑfectionē ſuā quēadmo
dū audiuiſti in p̄cedentibus q̄a pars glo-
rie hominū eſt gloria corp̄m ſuorū ⁊ pars
glorie animarū etiam gloria eſt viriū illa-
rū quibus operant̄ per corpa et in corpo-
ribus. Scis etiam quia nemo amicus ꝓ-
p̄a felicitate cōtentus eſt nec beatum ſe re
putat cū in miſeria videt amicos ſuos eſſe
et ſemper ſibi ad beatitudinē deeſſe repu-
tat beatitudinem eorū quos amat. Quia
igitur angeli ſancti ac beatiſſimi tāto am-
plius tanto rectiꝰ ſinceriuſqꝫ diligūt ami-
cos ſuos q̄ʒ boni homies diligere poſſint
in vita iſta amicos ſuos neceſſe eſt tanto
magis impleri ac perfici felicitatem eoꝝ
conſortio ⁊ cōmunione amicorum quāto

felicitatis illius amicicia ē amicicia vite p̄ſenti ſublimior atq̄ p̄ſtantior. Nec dubitā dū tibi ē angelos illos amicos eſſe homi nū amicorū dei altiſſimi cū ⁊ videāt illos ab eo dilectos ⁊ etiam ſemetip̄os ab illis Q̄ſi q̄s dixerit q̄ gaudia felicitatis illi⁹ ex app̄hēſiōe ſūt ſiue cognitiōe cognitiōi vō felicitatis illi⁹ n̄ videt̄ aliqd addēdū cū tāta claritas ſit ſtat⁹ illi⁹ vt ip̄a futura ſit ibi tāq̄ p̄ſentia videat̄ et p̄pter hoc gaudijs illis nihil ex futura glorificatiōe hoīm vl̄ aiar̄ augeat̄ gaudijs felicitatis illi⁹. Dico in hoc q̄ nō ē iſtud ad certū ⁊ liqdū declaratum adhuc et etiā ſi eēt verū multū diſtat inter app̄hēſionē q̄ app̄hēdit̄ res eē futura ⁊ eā q̄ app̄hēdit̄ eē p̄ſens. Silr ⁊ inter cogniti onē q̄ aliq̄s cognoſcit ſe aliqđ bonū habi turum ⁊ eā q̄ cognoſcit ⁊ ſentit ſe iam h̄re illud. Et dixerūt aliq̄ q̄ multū diſtat inter gaudiū rei iā habite vel obtēte. Et ſi igitur p̄noſcat̄ a ſanctis ac beatis angelis certitu dine indubitata ſocietas eor̄ vel hominū ſcʒ vel animar̄ q̄ ad eor̄ cōſortiū aſſumē di ſūt nōdū t̄n habet̄ niſi in ſpe ⁊ vt veri⁹ dicat̄ t̄m ſperat̄ habēda nōdū aūt habet̄ Q̄ſi q̄s dixerit q̄a nō ē futura eis maior aut certior cognitio q̄ iam habeat̄ ab eis de gloria aſſociandor̄ ſibi. Dico quoniaʒ nec verū ē. quia cū fixū erit oīno q̄ʒ immu tabile q̄ creator ſtatuit de glorificatiōe fu tura hoīm vel animar̄ erit certior ac firmi or cognitio ſanctor̄ angelor̄ đ illa. Quia ꝟo de multis pendet adhuc q̄m multi qui iuſti ſunt ⁊ ſancti poſſunt ⁊ mali fieri ⁊ ma li decedere ex hac vita ⁊ multi p̄parati ſūt ⁊ p̄electi ad gloriā illā q̄ poſſunt et nō eſſe electi ⁊ nūq̄ʒ fuiſſe electi ad illum ⁊ hoc do cebert̄ in ſequētibus. Manifeſtuʒ ē in ſup q̄m ſic aliud ē futuritio rei alicui⁹ aliđ p̄ſentia ſeu p̄ſentialitas eiuſdē. Sic alia ē cognitio de ipſa futuritiōe rei alicui⁹ alia de p̄ſentia ſeu de p̄ſentialitate ipſi⁹ apud creatorē aūt nō ſic ē cui ⁊ apud quē de hijs q̄ ſua ſunt nihil deperit aut p̄terit. Uerum apud beatos angelos et animas ſanctas q̄ i cōſortiū eorū iā aſſumpto ſūt perit et p̄ terit ſpes quorundā bonor̄ futurorū. Si militer ⁊ gaudiū de ſpe ip̄orū q̄ cito ip̄a adueniūt ⁊ ab eis p̄ſentialiter obtinētur.

De gaudio future beatitudinis an ſecū ꝯpaciat̄ op̄atiōnē aliquā corp̄alē.

m Irabitur aūt quis nō īmerito de ip̄o gaudio future beatitudīs ſpū al' quo fruiture ſunt aīe ex aſpectu pulchri tudinis creatoris etiā ſenſu bonitatis ac ſu auitatis eiuſdē an ſecuʒ paciat̄ op̄ationē aliquā corp̄alem ſiue ſenſibilem in homi nibus glorificatis. Cū eī̄ degustatio tam modica que nōnullis ſanctorū virorū hic i terduʒ concedit̄ ita rapiat in ſe et occupet corda eorū vt aliud illa hora vl̄ agere vel cogitare nō liceat ⁊ ita etiā vel vere mor tui ſint vel mortui videātur ſenſib⁹ et viri bus corpis penitus deſtituti. Quid abyſ ſalis illa ſuauitas ⁊ gaudior̄ illorū immē ſitas factura ē in hoībus tunc glorificatis Deficiet igr̄ vt videt̄ ex neceſſitate vita cor poralis ⁊ vſus oīmino corp̄m hūanorum. Dico igr̄ in hoc q̄ ſicut p̄dixi de plenitudi ne illa ⁊ immēſitate erit redūdantia cōue niens in ip̄a corp̄a hūana et erit ip̄a expe diens ⁊ cōfortās vltra admirationē nr̄aʒ vite aūt nr̄e corp̄alis miſeria ⁊ infirmitas nec p̄ſentē gratiā aut virtutum op̄ationes abſq̄ʒ moleſtia et debilitate ſua ſuſtinet. hoc aūt ē nō ſolū p̄pter infirmitatē ac de bilitatē ſuā ſed p̄p̄t quādā quodāmodo cōtrarietatem quā hʒ ad bona ſpiritualia hec aūt eſt innata corruptio q̄ eis aduerſa tur ⁊ hinc ē q̄ cōualeſcentib⁹ ⁊ p̄ficientib⁹ bus bonis ſp̄ualibus hoc ē gr̄arū donis et virtutū ip̄a infirmatur et deficit. In ſua ꝟo puritate ⁊ in ſue incorruptionis firmi tate confortabitur vt p̄dixi ex bonis ſp̄ua lib⁹ future felicitatis vtpote in nullo diſcre pans ab ip̄o ſpū in nullo tunc aduerſans eidē et hoc dignū et iuſtum eſt vt ceſſante corruptione innata que cauſa cōtrarieta tis atq̄ʒ rebellionis iſtius ſola eſt ſit pax in ter carnē depuratam ⁊ ſpiritū illa felicita tis gloria ſublimatum.

De loco iudicij.

p Oſt hec autē tentabo de ip̄o loco iudicij vniuerſalis futuri q̄s futu rus eſt. In quo reminiſci debes ſer monuʒ p̄phetarū q̄ de hoc aliquid locuti ſunt et expreſſit aliq̄s q̄ in valle ioſaphat que eſt non longe a hieruſalem ciuitate fa moſiſſima. Uerum hoc per methaphoraʒ more p̄phetico dictū eſſe forſitan q̄s opi netur quoniam vallis illa poſſe cap̄e nul latenus videtur innumerabilem illā mul titudinē omniū gentiū de quib⁹ nō ē du biū q̄n in illo iudicio iudicande ſint ⁊ nūe rabile etiā ē ſi medietas toti⁹ terre eas ca pere ſufficiet. Sapientes vero et docto res gentis xp̄ianoruʒ dicunt regem glorie iudicemq̄ʒ omnium deſcenſurū in aerem

iſtum inferiorem et ibi diſceptaturum cū bonis et malis et laturū ſententias duas ſaluationis ⁊ electorū ⁊ dānatiōis aliorū Sūt aūt hic q̄ſtiōes mlte ⁊ p̄ma tū credat apiturus oībus iudicādis et manifeſtū ſit multitudinē illā longe plus q̄ centum milia p circuitū eē occupaturā qualiter a tam longe diſtātibus videri poterit et p̄ſertim in forma hūana in q̄ creditur iudicaturus Secūda ē cū diſceptaturus ſit cū iudicandis ſicut exp̄ſſe ꝯtinet ſermo ꝓpheticus ⁊ lex xp̄ianoꝝ hoc euidēter ꝯtineat diſceptatio aūt nulla ſit niſi diſceptās audiat. Similiter ⁊ niſi ſentētie audiant ab hijs cōtra quos vel ꝓ q̄bus ferēde ſūt inuanum et inſipiētiſſime ꝓferētur. Dico igr̄ q̄ nō p metaphoram imo iuxta planū lr̄e diſceptatio iudicātis ⁊ ſentētiatio ꝯueniēter intelligūt in terra ei fieri d̄r qō ſit ſup terram et nō longe a terra. Saluū igr̄ ē planū lr̄e p hāc expoſitionē lȝ ī aere inferiori ſuper vallē ioſaphat ⁊ nō lōge a terra factur⁹ ē ea q̄ dixi etiā ſi nō tota mltitudo hoīm in valle illa futura ſit. Ibi eī diſceptatur⁹ eſt ⁊ iudicaturus iuſtus ille iudex vbi et futurus ē tūc. Qualiter aut vel videndus eſt a tam lōge diſtātibus hoc ⁊ oīpotētiſſime virtuti eius ad tribuendū ē ⁊ glorie tam viſus q̄ auditus electoꝝ ⁊ de hoc multa audiuiſti in p̄cedētib⁹. Et q credit ip̄m dediſſe viſum oībus vidētibus ⁊ etiam multociens cec̄ nō potes dubitare qn facillimū ſit ei eouſq̄ clariorē ⁊ ampliorē dare quatinus hoc req̄rit iuſticia ⁊ iudiciū hoc aūt ita dixi licet manifeſtū ſit oīi intelligentī nullū eē locū difficultati apō ip̄m. ō dānatis autē nō ē dubitandū quin ⁊ viſibilem ⁊ audibilem eis ſe tunc exhibeat hec enim pars nō modica futura eſt videlicet aſpectus tremendi iudicis quo tanto tremore cōtremiſcent tanta erubeſcentia cōfundētur vt requiret tunc ⁊ magnitudo ſcelerum ⁊ feditas vicioꝝ ⁊ maieſtas terrifica iudicantis. Manifeſtū igitur eſt tibi p hoc quia hoc requirit illud iudiciū vt iudex vl' ſua virtute ſe malis atq̄ damnandis exhiberet viſibilem et audibilē velut hoc operetur in viſu et auditu eorum. Unde ipſum tunc et videre valeant et audire.

His autē peractis diſceptatiōe ſcilicet ⁊ ſentētiarū ꝓlatiōe nulla mora futura eſt et executioni nec aliud reſtat niſi vt iudex in celeſte palaciū ſe recipiat ⁊ electā illā ⁊ p̄claram familiā ſuā in ip̄m introducat ibidem cū eo ꝑpetuo regnaturā ⁊ gaudijs illis incogitabilib⁹ fruituram. Si quis autē querat vtrū totū celū vltimum qō ſepe dixi tibi eſſe habitationem eſſe glorificandorū hominū ⁊ beatorū angeloꝝ totū repleturū an in aliqua eiuſdē parte manſuri ⁊ pars illa que ſit an orientalis an occidētalis. an auſtralis. an meridienalis difficile inueniet conuenientē ac certā reſponſionē. Si em̄ totū celū illud qō magnitudie ſua excedit celū ſtellarū fixarū repleturi ſūt glorificādi hoies q̄liter capiet infernus oēs dānatos. Iam eī alibi didiciſti totā terrā in vltimitate paruitatis eē ꝯpatiōe magnitudinis celi ſtellarū fixarum. Infernū autē multo minorē eē terra tota dubitari nō poteſt. Cū manifeſtum ſit ex p̄cedētibus ip̄m eē in medio terre ⁊ ꝓpter hoc partē ip̄ius terre nō magnā hoc ē neq̄ medietatem neq̄ quartam De ſimilitudine vo damnandorū omnis lex determinatū habet ſe q̄ multo maior futura ſit multitudine glorificandoꝝ. Nō videtur ergo poſſibile vt totum celum multitudo glorificandorū exceſſura ſit niſi forte quis dicat eo tropo replendum eſſe celum hominibus huiuſmōi queadmodum diceretur terra repleta hominibus aut pecudibus aut ip̄m celum ſtellatū ſtellis huiuſmōi em̄ ſermones inueniunt in libris autenticis videlicet ꝓphetarum. Cum autem incimius ac perſcrutatius conſideraueris ſermonem huiuſmōi videbitur tibi occurrere intollerabilis abſurditas ⁊ hoc eſt ꝓpter diſtantiam ſtellarum abinuicem que em̄ ſibinuicē ꝓpingores videntur diſtant p multa miliaria. ⁊ hoc apparere poteſt facile per omnia inſtrumenta quibus inuenitur diſtantia ſtellarum ab inuicem Si igitur tantis in triſticijs diſtantes in illo celo collocandi ſunt magis diſperſi apparebunt q̄ congregati vel etiam aſſociati. Sed nec facile corda hominū hoc recipiant. Inter homines tāta ſibinuicē amicicia cōiunctos tantas diſperſionis diſtātias eſſe nō penales. Cum de hoc ſemper ſit apud amicos dolor querulus q̄ ab inuicem ſunt elongati. Si vero in parte celi collocandi ſunt homines non eſt dubium ſi p̄ximi inuicem futuri ſunt. quia magis apparebit celum vacuū q̄ huiuſmodi hominibus plenū et hoc etiam apud homines turpe ac ignominioſum reputatur vt per ampla ac p magnifica palacia i parte

ſui maxima vacua ſp̄ eēt. Quātofortiꝰ igr̄
in illo p̄claro nobiliſſimoq̈ʒ palacio regis
regū hoc indecens ⁊ turpe eſtimandū eſt.

Amplius. regalibus menſis atq̈ʒ pala
cijs qs dubitat ignominioſiſſimā eſſe pau
citate cōuiuarū que aūt ē paucitas vt ma
ior aut ignominioſior ꝙ̄ illa q̄ nec palacij
nec menſe partē centeſimā occupare ſuffi-
cit aut implere. Amp̄. iam alibi didici-
ſti ꝑ me quia felicitas illa ꝑ magnificū eſt
atq̈ʒ opulentiſſimū cōuiuiū ſp̄ualium epu-
larū. Sicut expreſſe legere potes i lege xp̄i-
anoꝝ ⁊ i libris ꝓphetarū hebreoꝝ licʒ nō
adeo euidēter. Qualiter igiṫ ꝓ honore et
gloria hoc ē ꝓut decet honorē ⁊ gloriā tā-
ti regꝰ nō erit ibi multitudo ꝯuiuaꝝ. Que
aūt multitudo deceri poteſt magnificētiā
⁊ gloriā ip̄ius niſi que totū eius palacium
implere ſufficit ⁊ menſam eiuſdē totaliter
occupare. Et apud hoīes quidē quanta ſit
indecētia quātaq̈ʒ deformitas menſe etiā
in p̄te vacuitas manifeſtū ē p̄ſertim cuʒ ci
boꝝ tāta ſit habūdantia tantaq̈ʒ ferculo
rū varietas vt om̄i multitudini nō ſolum
ſufficiāt. Sʒ etiā ineffabiliter ſupabūdent
In hoc igr̄ nō aliud video reſpondendū
niſi quia decētia ⁊ decor maxime hic ꝯſide
rādus ē ⁊ plenitudinis intētio ſp̄ reſpōdet
ei cuiꝰ ē. aliter ei dr̄ domus plena cōuiuā-
tibus aliter hoībus. Nō eīm ſic impleṫ cō
uiuātibꝰ vt pincerne ⁊ dapiferi alijq̈ʒ epu
larū miſtri inter ꝯuiuātes ad menſarū mi
ſteria itercurrere nō poſſint plenitudo igr̄
ꝯuiuantiū miſtros epularū non excludit
Similiter cū dicis plenā domuʒ homini-
bus nō intelligis plenā aſſummo vſq̈ʒ de
orſuʒ neq̈ʒ ei ad hoc domus facta eſt vt ſic
repleaṫ hoībus vaſa ῾vo aliquoꝝ ea intē-
tione plena diūṫ videlʒ cū aſſummo vſq̈ʒ
deorſū nihil vacuū habuerint ⁊ ſi forte li-
quores aliqua euentacōē idiguerint qm̄
interdū liquoribus noxia ē nimia plenitu
do; nihilominus vaſa plena dicūṫ viſuali
ter. licet aliqua p̄ticula eoꝝ vacua ſit cuʒ
plena fuerit iuxta ꝯgruentiā hmōi ꝙ̄ ꝯſer
uatio liquoꝝ reqrit. Aliud etiā vides in
om̄i rerū collocatiōibus quedā ei reqrūt
ꝓpinqtatē ſummā ⁊ hoc ē cōtiguitas. Si
cut dētes in multis aīalū quedā ῾vo diſtā
tiā adinuiceʒ vt manus vel pedes ⁊ ale et
hoc ē qm̄ ip̄a ꝓpinqtas ⁊ deformis eſſet ⁊
mēbroꝝ hmōi officia ipediret. In ſtructu-
ris etiā ⁊ edificijs hoc idē vides q: colūne
rectā reqrūt diſtātiā abinuicē lapides ῾vo

in muris ⁊ parietibus ꝑ ꝯtiguitatē ordinā
tur ⁊ ibi etiā multe ſūt iterpolatiōes maxi
me ſi lapidibus varijs aut precioſis fuerit
edificiū decorandū. Nō ei omēs lapides
marmorei eiuſdē coloris ſimul in eadē ſe-
rie ordināṫ. Sʒ iterpoſitꝭ alioꝝ coloꝝ la
pidibus alternatim hmōi ei varietas ⁊ al
ternitas nō parū pulchritudis addit edifi
cio. Iſte igr̄ due cauſe vicʒ neceſſitas ſiue
vtilitas ⁊ pulchritudo ita opanṫ in rerum
collocatiōibus ⁊ ordinibꝰ ⁊ neutra appet
nobis ꝑ aſpectū in celo ſtellato. Quā de-
cēter ei ⁊ quāte pulchritudis ordine ſic lo-
cate ſint ſtelle i illo nō alia via ꝓbare poſ
ſumꝰ ꝙ̄ ꝑ ſapientiā ⁊ bonitatē creatorꝭ cui
placuit celū illō indubitāter ordinare ⁊ de
corare ſtellis. Utrum aūt hmōi ordinatio
ſtellarum neceſſaria ē vel vtilis ſit ip̄i celo
nō ē nobis ꝑſpicuū de neceſſitate aūt ⁊ vti
litate earū apud res ſublimares multa ⁊ i
multis capitulis iā audiſti ꝑ me. Nullate-
nus aūt dubites q: ſi dareṫ nob celū iſtud
e vicino ꝯſpicere appareret nob euidenter
pulchritudo ordinis ip̄aꝝ ſtellarū. In col
latiōibus ῾vo hoīm vides differētias mul
tas vicʒ i ordine ſ̄m an̄ et poſt ſ̄m ſuperiꝰ
⁊ inferius. Uides ⁊ aliā differentiā ſ̄m lō
ge ⁊ ꝓpe. Magnates ei ſpacioſius ſedere
ſolēt ⁊ abinuicē diſtātius ꝙ̄ plebes. Uul-
gus aūt etiā apud nos eē ꝯſueuit in angu
ſtia ⁊ p̄ſſura. Et iterū vnuſq̇ſq̈ʒ magnatū
cū comitatu ſuo collocari ꝯſueuit i maio-
rū palacijs. Reges etiā q̇ ſuberāt imperio
babilonioꝝ i babilone habebāt habitati
ones ſuas ⁊ ꝓp̄a palacia abinuicē ꝯgrua
remotiōe diſtātia. Et forſitā apud vrbē ro
mā ſimiliṫ ſe habuit res et veriſimile ē ad
hoc ſpecialiter edificatū fuiſſe palaciū ma
gnificū vt reges impio romano ſubditi in
eo cū ip̄o impatore ꝯueniēter et honorifi-
ce recipi poſſent. Quāq̈ʒ aūt p̄ncipatus et
potētatus hmōiq̈ʒ officia hoīm ſimiliter ⁊
ſanctoꝝ angeloꝝ vtpote ibi nullo modo ꝝ
neceſſaria cū ibi nec doctrina nec eruditio
ne nec diſciplina neq̈ʒ correctione ſiue co-
hertiōe opus ſit tāta claritate ſapiētie illu
minatis hoībus tāta ꝯpoſitiōe imo p̄fecti
one moꝝ ⁊ virtutū vt illā decet gloriā de-
coratꝭ erūt tn̄ ibi gradꝰ varij meritoꝝ atq̈ʒ
p̄mioꝝ ſpōſaq̈ʒ varietas tā i ſanctꝭ ⁊ bea
tis angelis ꝙ̄ i glorificatꝭ hoībus ⁊ ſic hic
appet i gēte xp̄ianoꝝ i q̄ diligēṫ ꝯſiderātī
bꝰ ⁊ talia itelligere valētibꝰ ꝓut poſſibile ē
i vita iſta mīta reſultat ſilitudo ciuitatꝭ illiꝰ.

nobiliſſime ac p̄clare cuius edificiū ex pre-
dictis angelis et hominibus tūc erit ı̄ ſua
pulchritudine atq̄ ꝑfectiōe ꝯſumatū Sic
erit ad decorē ciuitatis eiuſdē varietas p̄-
mioꝝ et gloriarū. Sicut mō ē varietas or-
dinū ⁊ ꝓfeſſionū ad decorē ipſius gentis
xp̄ianoꝝ. Neq̄ diuerſitas ꝓfeſſionū con
trarietatem hꝫ repugnantiāq̄ decorē ı̄ to
to ſuo vel deturpet vel minuat aut aliq̄te-
nus ı̄pediat. imo auget ⁊ qȯ mnius eſt ex
iſta varietate ⁊ in iſta cōſiſtit pulchritudo
totius. Sicut neq̄ varietas mēbroꝝ aut
officioꝝ ipoꝝ ledit vllo modoꝝ pulchri-
tudinē totius corꝑis humani. Similiť ne
q̄ varietas v̾tutū aut oꝑationū pulchritu
dinē animarū humanarū quin potiꝰ illaꝫ
exornat ꝑficit ⁊ ꝯponit. Sic ſe habitura ē
in totalitate ciuitatis illiꝰ ſpecioſa illa glo
riarū varietas. Quēadmodū etiam cele-
ſtes ymagines ex qbꝰ duodecim ſigna no
minātur ipm celū ſtellatū tanq̄ multe ex
illis abinuicē multū diſtent diſtinguūt at
q̄ decorāt. Sic illi ſupceleſtes ordines ce
lū illud vltimū in quo collocādi ſūt ı̄cogi-
tabili pulchritudine decorabūt Nec dubi
tandū ē tibi q̄ in celo ſaturni nō indecen-
ter collocata ē ſtella vnica ⁊ ı̄ ſequētibꝰ ce
lis ſimiliter. nec vllo mō arbitrandū tibi
q̄ tāta vacuitas a ſtellis deturpet aut de-
formet vllo modorū aliqḋ ex celis huiuſ-
modi quēadmodū neq̄ paucitas oculoꝝ
corꝑa hominū aut alioꝝ animaliū q̄ ſo-
la frons in hominibus oculis ornata ē to
tū v̾o reſiduū corꝑm humanoꝝ vacuum
ē ab oculis nō deformitas ē eoꝝ. imo de
cor atq̄ decentia. Sic ⁊ q̄ in fronte draco
nis ſola carbūculū gignit natura. totū v̾o
reſiduū corꝑis eius vacuū relinq̄t ⁊ a gem
ma huiuſmōi ⁊ ab aliis. Nemo aūt ē qui
hoc imputare poſſit ad deformitatē. Sic ⁊
de celo vltimo ac nobiliſſimo quis exiſti-
mare ꝓhibeat vt parte eius modica ꝯpa
ratione totius repleta ſanctiſſimis ac bea
tiſſimis ciuibus illis maior eius ꝑs vacua
ab eis abſq̄ vlla indecētia ac deformita-
te remaneat quāq̄ ⁊ ignotū nobis adhuc
ſit an ꝑs eiꝰ aliq̄ aptior ſit imo ſpecialiter
aptata habitatōi hmōi q̄ alia. in eodē ei
regali palatio manſiones multas ⁊ offici
nas eſſe. Quāto fortius in illo tam magni
fici regis palatio multas māſiones eē mul
tāq̄ amplitudinē nec multoꝝ tanq̄ vario
rū meritoꝝ ciues collocādi ſūt. Si qs aūt
dicat quia celū illud ſimplex ē ⁊ vnius na
ture ꝑ totū ⁊ ideo nō habēs diuerſitatē mā
ſionū attēdat hō hmōi q̄ in aere et in aq̄
inuenit̾ diuerſitas ſm rarū ⁊ denſū ſubti-
le ⁊ groſſum licet ſint corꝑa ſimplicia ⁊ ni-
ſi etiā nō apparent vtilitates aut neceſſita
tes ſimiles eis quas requirit tāta varietas
tantaq̄ multitudo inibi collocādoꝝ. Qt
ſi dixerit quis qꝛ nihil ad gloriā ſanctoꝝ
angeloꝝ attendat hmōi hō q̄ multū ꝑti
neat ad animarū gloriā nobilitas et tota
gloria corꝑm ſuoꝝ que ⁊ ſi in multis oꝑa
tionibus multis virtutibꝰ deſeruiēt aīarū
habitacula tamē eaꝝ ſiue receptacula eē
nō dubitātur. Attēdat etiā regū antiquoꝝ
gloriā nō modicā reputatā thronos aure-
os lectos eburneos palacia deaurata mul
taq̄ varietate p̄cioſoꝝ lapidū decorata
omnēq̄ ambitionē veſtiū cortinarū velo
rū quoꝝ nec vel corꝑa cupiūt vel ꝑ ſe corꝑi
bus cupiūtur. Quinpotius anime ſunt q̄
iſta deſiderant ⁊ delicias in hiis gloriāq̄
ſuā ſentiūt vel ſomniāt potius vt ſepe au-
diſti. Si v̾o dixerit quoniā animabꝰ hūa
nis dū in corꝑibus ſūt talia vtrūq̄ ꝯgru-
unt hoc ē corꝑales vel delicie vel glorie et
cetera que noīaui ad angelos v̾o ſanctos
incorꝑales ⁊ abſtractos nihil ꝑtinet d̾ hu
iuſmōi corꝑalibus. Dico tibi qꝛ reſponſū
ē in p̄cedētibus de hoc. Addā aūt hic aliq̄
Dico igiť qꝛ ſmo iſte adhuc deducit iſtum
erroneū vt dicat ad creatorē bn̄dictum ni
hil ꝑtinere de celo vel de tota mūdi corpo
rei multitudine de q̄ nō ē dubiū quin eaꝫ
inhabitet ⁊ repleat ꝓut decet hmōi ı̄habi
tatio magnificentiā glorie ſue ⁊ iſti ſūt ſer
mones autētici ꝓphetarūq̄ creator bn̄di
ctus in celo ē ⁊ habitat ⁊ celū et terrā ipſe
implet. Sermōes etiā antiquoꝝ phyloſo
phoꝝ ſunt mūdū corporeū eē habitatio
nē deoꝝ ⁊ hominū. Miror autē ſi homo
hmōi audiuit ſermones vulgatiſſimos q̄
bus dicit̾ deū habitare in hoībus ⁊ etiaꝫ
in templis ⁊ de hoc aliqd audiuiſti in pre
cedētibus. Scito igiť qꝛ habitationes cōi
ter fiūt tribus de cauſis in rebus corpora-
libus vel in locis. Primū ꝓpť indigentiā
inhabitantiū q̄ ob cauſam habitāt in do
mibꝰ ⁊ volucres in nidis et ferarū multa
genera in ſpeluncē vt ꝑ hec ꝓtegāt ab in-
comodis frigoris ymbriū ⁊ ventoꝝ. Ha-
bitāt etiā aues ı̄ aere ⁊ piſces in aqs ꝓpť ı̄
digētiā vite ſiue neceſſitatē ſic ſcis In turri
bꝰ v̾o et aliis munitiōibꝰ habitāt ob aliā
neceſſitatē ſcꝫ ꝓpť rapinaꝝ atq̄ belloꝝ ꝑi-

tula. Secūda vō cauſa ē indigētia locoꝝ ⁊
rerū que inhabitantur et hoc mō habitat
deus in hoībus nō ꝓpter indigentiā ſuaȝ
cuius plenitudine ⁊ diuitijs oīa indigent
ipſe vero nullo omnino. Indigent qppe ho
mines tali et tanto inhabitatore cū ex eiꝰ
pſentia ⁊ inhabitatione influat in eos qc
quid boni habēt ſiue illud ſit nature ſiue
grē ſiue glorie ſiue etiā tpale aut corpora‑
le bonū. In templis vō qm̄ templa ꝓpter
dei honorē ⁊ gloriā ſunt ⁊ ꝓpt̄ ſanctifica‑
tiones aliaſqȝ ſpirituales vtilitates homi
nū habitat deus ꝓpter vtilitates hoīm ſi
militer. Qꝛ em̄ ibi honoraṫ ⁊ glorificatur
non ſua vtilitas eſt ſed hominū. Sicut ꝙ
ſol videtur nō vtilitas ipſius eſt ſed viden
tiū. Sic et dei glorificatio ſeu honoratio
tota perfectio animaꝝ noſtrarū ē ⁊ homi
nū pſertim cum fuerit in vltimitate ſue cō
pletionis q̄ eſt felicitas futura. Tercia vō
cauſa ex duabus iſtis ꝯpoſita eſt ⁊ hec eſt
cauſa habitationis animarū noſtrarū in
corpibus noſtris ⁊ anime enim corpibus
indigent ꝓpter multas opationes atqȝ ꝑ
fectiones ⁊ corpa animabus ꝓpter vtilita
tes multiplices que notiſſime ſunt ⁊ quas
nec nominare opus eſt nec nūerare. Et ſi
igitur creator benedictus nec celo nec ho‑
minibꝰ nec templis indigeat nec aliquid
ei ex habitatiōe hmōi rerū accreſcat celo
tamen ⁊ hominibꝰ ⁊ templis multa ⁊ ma
gna ex inhabitatiōe creatoris adueniunt
que alibi didiciſti ⁊ hec ē cauſa inhabita‑
tionis eius in hijs. Sic ⁊ ſanctis angelis
⁊ ſi nihil eis ex habitacul' ſuis vel recepta
culis que habent in celo empireo accreſcē
ret vl' adueniret ꝓpter vtilitatē aliquā ipo
rū receptaculorū inhabitare inibi poſſent
tantus quippe ornatus tanqȝ creatori ho
norificus tanqȝ aſſociat' ſibi hominibus
iocundus vel vtilis poſſet eſſe ex preſentia
et in habitatione ſanctorum angelorum.
vt merito ipa ꝓpter hec inhabitare debe‑
rēt quēadmodū narrat lex hebreoꝝ ꝙ an
gelus pcedebat exercitū eorū in columna
nubis quā et pſentia ſua illuſtrabat a pte
ipoꝝ a pte vō egyptiorū obtenebrabat vt
hebrei i lumine egypcij vō in tenebris am
bularent. Sunt alij ornatus q̄ȝ luminis ⁊
de hoc feci tibi i pcedētibꝰ aliquā mētionē

q Uia vero terra deteriorata eſt et
maledictiōe quadā a creatore dā
nata ꝓpter peccata pmorū hoīm
ſicut narrat liber pmus legis hebreorū nō
leue neqȝ inualidū argumentū ē credenti
bus legis illius latori terrā liberandam a
maledictōe hmōi cū cauſa hmōi maledi
ctionis oīno ceſſauerit hoc aūt ē dicere vt
ſpinas vl' tribulos ampliꝰ nō generēt Si
milit' ⁊ in meliꝰ ipaȝ reformādaȝ q̄ȝ ab ini
cio ꝯſtituta fuerit ꝓpt̄ cauſaȝ ꝯtrariā forti
orem. Si enim apud creatoris iuſticiā pec
catū illud hoc potuit vt terra maledictio‑
nem iſtam incurreret vt ſpinas ⁊ tribulos
in penam hominibus generaret panē vō
non ſine labore ⁊ dolore multiplici tanto
fortius apud bonitatē ipſius atȝ miſcōiaȝ.
virtus et gratia hominuȝ ne dicam gloria
hec poterit non ſolū vt reſtituaṫ ad ſtatuȝ
priſtinū ſed etiā vt in meliorē ac nobiliorē
reformetur quicūqȝ ille ſit ꝓpter hoc ppe‑
tua vernātia ⁊ amenitate venuſtandā eſſe
terrā creditur a' gēte xpianorū. Unū et flori
bꝰ immarceſſibilibꝰ ppetuiſqȝ viroris gra‑
minibus a multis creditur exornāda. De
lignis aūt aut arboribus nihil expſſerunt
ꝙ ad nos puenerit ſermones autentici.

q Uoniā autē iſta credulitas firma
ta ē in gente xpianorū p ſapientes
eorū quos theologos vocāt vide
licet ꝙ ſi pmi homines nō peccaſſent i pa
radyſo terreſtri tota poſterioritas eorū re
manſiſſet ibidē pmanſura vtiqȝ ad pfinitū
tempus a creatore quo trāſferenda erat in
paradyſum ⁊ cōſortiū bonorū angeloruȝ
conſequēter creditur habitationē iſtā nō
patriā naturalē eſſe hominū Sȝ magꝰ ex
iliū ⁊ ob hanc cauſaȝ tot ⁊ tantis miſerijs
⁊ erumnis obnoxiā ⁊ aſperſam. Quia igi
tur pmis nō peccantibus ceſſaſſet origina
lis corruptio que cauſa radicalis ē vicioꝝ
cōſequentū ⁊ peccatoruȝ nullus naſcereṫ
vel poſtmodū efficeretur peccatorū. Qua
re habitatio iſta nec deſeruiret hominibus
vt patria cū in ea nullꝰ naſceretur nec de‑
ſeruiret vt exiliū cū i ea nullus exulare me
reretur. Animalia vero ⁊ alia vegetabilia
que in vſus ſolos ⁊ vtilitates hoīm crean
tur. Similit' metalla lapides ⁊ gēme nul‑
li vſui vel vtilitati hominum in ea deueni
rent ſed nec alibi deſeruitura eēnt quoniā
nec in paradyſo terreſtri cū ibi nulla eſſet
penalitas nulla indigentia tibi p ea occur
reretur. Quis igr̄ eſſet vſus qs ſtatus iſti‑
us habitationis ſi pmi homines non pec
caſſent. Sequitur igitur ex hꝰs non mole
ſte ferendū eē phyloſophātibus. Si igno
rant ſtatū habitationis iſtius q indubitā

ter erit naturali nobilioꝛ et ꝓpter hoc eſſe
debet occultioꝛ qñ ipe ſtat⁹ natural' q phy
loſophicis ē inueſtigatiōib⁹ vicinioꝛ non
ꝑt eē ꝑ phām vſqꝫquaqꝫ ꝑſpicuus. Sꝫ illō
indubitāter tenēdū ē ꝙ hmōi ſtatus talis
erit vt ⁊ gloꝛiā creatoꝛis deceat ⁊ future ꝑ
fectiōi vniuerſi coꝛpoꝛei cōgruat.

ſ Ji quē aūt foꝛſitan moueat vis ge
neratiua terrarū et aquarū q̄ ꝑpe
tuo ocioſe eē videbūť ⁊ idō inuti
les. Rñdeo in hoc duob⁹ modis. Primū
quia vſus vt iā ꝑdixi tibi virtutis genera
tiue nō erit vlterius neceſſari⁹ vſus dico
ꝯſuetus nec in hoībus nec ī alijs ⁊ cauſas
ī hoc iam audiuiſti in ꝑcedētibus. Secū
do qꝛ nouiſſima generatio ī vegetabilib⁹
lꝫ vnica futura ſit nobilitate ſua ac ꝑpetui
tate nō ſolū cōpenſabit imo etiā ſupabit ī
compabiliter. Cōtra ſomnia vō ſtultoꝛuꝫ
atꝫ deceptoꝝ q inueniūť in gente ſarrace
noꝝ q vſuꝫ ⁊ vtilitatē ṽtutis nr̄e generati
ue futurā in ſola voluptate carnali conſti
tuūt ī alio tractatu audiuiſti ꝑ q̄ ſufficien
ter ⁊ euidēter deſtructa ſūt et hoc ē qm̄ vo
luptas hmōi paradyſū ſpūalē nullo mōꝝ
ſuſtinere ꝑt ibi etiaꝫ declaraui tibi ꝙ neqꝫ
regio coꝛpalis etiā ſolas ſpurcicias egeſti
onū aliarūqꝫ imūdiciarū q̄ hmōi erroꝛeꝫ
ſequēť cape nullaten⁹ ſufficerēt etiā ſi eſſet
celo vltimo centies milies maioꝛ.

r Reuertar igr̄ ad id in quo eraꝫ ⁊ di
cam qa ſtat⁹ mūdi inferioꝛ' terre
ni futurus poſt famoſū illud ⁊ vni
uerſale dei iudiciū nōdū ē inuentus ꝑ me
vel ꝑ aliū cuius inuentio ad me ꝑuenerit
certitudine determiata. In vniuerſali vō
ꝓut traditū ē genti xp̄ianoꝝ a p̄rib⁹ inue
niri ꝑt ꝑ vias q̄s ī ꝑcedētib⁹ audiuiſti qō
erit īdubitāter ſpecioſioꝛ atqꝫ preſtantioꝛ
q̄ꝫ mō ſit ⁊ erit laboꝛib⁹ hūanis ⁊ agrico
lationib⁹ oīno nō indigēs ⁊ om̄e gen⁹ ho
minū ceſſabit ab hmōi laboꝛib⁹ deinceps
hoc ē ab expleto ꝑdicto iudicio ⁊ ꝯcoꝛdat
in hoc lex hebꝛeoꝝ ⁊ credulitas ſapientuꝫ
q manifeſte intelligūt ab ipō leg' ꝑncipio
hoc ꝑmo hoī īflictū fuiſſe laboꝛē agricola
tionis qm̄ dictū ē ei ab ipō creatoꝛe. In ſu
doꝛe vultus tui paſceris pane tuo. Intelli
gūt etiā euidēter ex eodē leg' capitulo ter
ram ab hmōi maledictiōe damnatā q̄ in
digeret laboꝛe agricolationis.

ſ Ji q̄s aūt querat cuiuſmōi vſui vł
vtilitati deſeruitura ē ſtatus illius
ꝑcioſitas atꝫ ꝑſtantia ſm̄ opinio
nē phyloſophoꝝ. facilis ē reſponſio vide
licet quia ꝑfectiōi deſeruiēt vniuerſi ſpūa
liť aūt ꝑfectōi vniuerſi coꝛpoꝛei quā nullo
modoꝝ decet negligere creatoꝛē alias au
tē vtilitates audiuiſti ī ꝑcedētib⁹. Sꝫ ⁊ de
hoc vicꝫ de ipā ꝑte terre tota q̄ extra para
dyſū terreſtrē eē dinoſciť hos vſus vł vti
litates habitura erat ſi ꝑmi hoīes nō pec
caſſent ⁊ cui⁹ etiā ſtatū cū ſtatū ꝑſentē ſta
tū maledictiōis ⁊ nō ſtatū ſue ꝑme cōſti
tutionis ſeu ꝯditiōis eē appeat ex lege he
bꝛeoꝝ. Rñdeo ī hoc qꝛ reuera lōge nobili
oꝛ q̄ꝫ iſte ſit atꝫ ꝑfectioꝛ. de vſib⁹ vō ⁊ vtili
tatibus ipius planū ē iuxta opinionē phy
loſophoꝝ vt dixi planū etiā ē iuxta cōmu
nē fidē ac veritateꝫ qa ſtat⁹ ille deſeruiret
gloꝛie creatoꝛis ⁊ appet in eo iuxta poſſibi
litatē ſuaꝫ largitas ac redūdātia bn̄ficētie
creatoꝛis. Iā etiā dixi tibi ī ꝑcedētib⁹ ō ve
nis auri ⁊ argēti ⁊ venis oīm metalloꝝ ⁊
de lignis ſeu arboꝛib⁹ ⁊ fructib⁹ earū qui
bus oībus nemo vtiť q̄liter ſeruiūt glo
rie creatoꝛis ⁊ de omnibus alijs huiuſmo
di.

De ſtatu ſanctoꝛum.

d De ſtatu vō future gloꝛie ſanctoꝛuꝫ
angeloꝝ et ſctōꝝ hoīm. quatin⁹ et
q̄liter ſimilis futur⁹ ē eternitati di
xi tibi qō potui. Ubi poſui tibi multa cau
ſa exercitatiōis ⁊ vt appareret tibi inſipiē
tia eoꝝ q ſpem gloꝛie illius ī dei electis et
dilect' hoībus velut inanē irridendā ⁊ va
cuaꝫ ⁊ vt etiā cognoſceres qꝛ et ſuaſiones
habes ꝑ iſta ⁊ defenſiones q̄les poſſibile
ē in reb⁹ tā arduis ⁊ a nr̄a cōſuetudine taꝫ
remotis tanqꝫ diſtātibus inueniri. In om
nib⁹ aūt ſermonibus meis de reb⁹ hmōi
⁊ de alijs rebus diuinalib⁹ ac intentiōe ⁊
moderatiōe loquoꝛ vt in nulla opinione
vel ineſſe fixus et imobilis niſi q̄tinus dei
auctoꝛitas ⁊ patꝝ doctrina atꝫ teſtimonia
me aſtringūt. Si igr̄ vel ꝓpa īueſtigatiōe
vel cuiuſcūqꝫ alteri⁹ declaratiōe aliť ſe ha
bere veritatē īuenero me aliter ſenſiſſe do
lebo ⁊ veritati ſꝑ adherere ſtudebo hoc ei
verē ac recte philoſophātis ē ītētio vt a de
ꝑhēſa falſitate ſtatī recedat ⁊ erraſſe ſe do
leat atꝫ inuentā veritatē cū gaudio ample
ctať ⁊ hoc maxime ī rebus ad veritatē re
ligiōis ꝑtinētibus. Diligēter igr̄ ac ꝑſcruta
te ītēde ī hijs q̄ ī ꝑcedētib⁹ ſunt diſputata
ꝯtra erroꝛē ariſtotel' ō eternitate mūdi cō
ſidera etiā ſtudioſi⁹ de fine ſine affinitione
tꝑis ſi foꝛte aliter ſe haberet veritas īueni
ri poſſit. Silr̄ ⁊ de ꝑfectiōib⁹ futuris vniu

exterioꝝ animarū nr̄arū futurꝰ i ſtatu glorie illiꝰ vbi videt̄ magꝰ abſcōdita veritas quā vtinā tibi reuelet deꝰ ⁊ mihi pte oino ei periculoſū ē i rebꝰ inuētis tā difficilibus ⁊ de qbus nihil habemꝰ traditum a patribus aliquid temere affirmare.

D E ſtatu v̄o mūdi ſuplunaris cōtinētis celos mobiles nouē q̄ reuera melioradꝰ ſit ⁊ q̄ eis nouus decor addēdus ſit ſplendorq̄ꝫ luminariū ad augēdus ⁊ ꝓphete hebreoꝝ inſinuare videt̄ ⁊ doctrina xp̄ianoꝝ doctorū affirmat ⁊ cauſas in hoc audiuiſti et rōes q̄s mihi fuit poſſibile iuenire ſꝫ ⁊ de tp̄e poſtq̄ꝫ ceſſauerūt motꝰ celoꝝ ſtellarūq̄ꝫ ⁊ luminariū iuxta doctrinā xp̄ianoꝝ cū i celis tp̄s tunc locū nō habeat nec ē i terris aut aquis cū nulla i eis mutatio remaneat. Sꝫ de iferno ꝓpter varietatē ⁊ multitudinē tormentoꝝ multis viſū ē tēpus ibi futurū eē. Cauſa aūt hmōi opinionis apud eos ē credulitas q̄ credūt nec oia ſimul eē vel aliquid eoꝝ totū. Verū ſi qs dixerit ea ſimul futura ⁊ ſomnia ⁊ vnūquodq̄ꝫ totū ſimul futurū i oibꝰ eis q poſt iudiciū ibi futuri ſunt. quēadmodū ptes future felicitatꝭ ⁊ omes ⁊ tāta ſimul eē i glorificādis nō videbit̄ errare multūq̄ꝫ piculoſe neq̄ꝫ iprobabiliter dicere hec aūt qm̄ ꝯpleta videt̄ futura eſſe infernalis illa dānationis miſeria quēadmodū ⁊ ꝯpleta futura eē videt̄ ꝓmiſſa ſāctis felicitas neutra aūt earū cōpleta fore videt̄ ſi nō om̄s ptes ſuas ſimul habuerit ⁊ de hoc nullā aggrediaris ꝯtentionē qm̄ nullū ē piculū in hoc niſi ſmo aliqs autēticus ecōtrario habuerit cū nullatenꝰ contradicēdū ē tibi. Tūc ei vere ac recte ꝓphetamur cū veritatē ſanctꝭ ⁊ ſapiētibꝰ diuinitus reuelatā vel p eos aliter declaratā vel defendimꝰ vel aſtruimꝰ vel cū ipam non declaratā alias ꝑut nobis poſſibile eſt declaramus et intelligibilem facimus.

Tractatus de ꝓuidentia.

P Oſt hec aūt aggrediar loq de gubernatiōe vniuerſi corpei ⁊ maxime q̄ntū ad res hūanas et ipſos hoies et hoc ē qm̄ circa hoies ipſos et res hūanas magꝰ errāt ⁊ piculoſius ⁊ erratur adhuc a multis ipi etiā phi hebreoꝝ parū ītelligētibꝰ dubitaſſe videri poſſūt de cura ⁊ ꝓuidētia creatorꝭ ⁊ hoc legere potes i libris hebreoꝝ. Nōnulli etiā ex nobilioribꝰ poetarū interdū dubitaſſe ſe ſcpſerūt in libris ſuis poeticis ꝓponā igr̄ in p̄mis tibi queſtiones q̄ ſūt circa hec ⁊ tentabo determinare illas qm̄ ex ſciētia ſcꝫ ſapiētiali ſcītia ē gubernatiōis dei altiſſimi ſicut audiuiſti ex ſmonibꝰ Auicēne. Harꝫ igr̄ queſtionū p̄ma ē an curet creator bn̄dictꝰ ⁊ ſublimis vniuerſa ⁊ ſingula ⁊ de vniuerſis et ſingulis. Scd̄a qualit̄ curet d̄ malis que iuſtis ⁊ ſctis hominibꝰ accidūt in hac vita ⁊ de aliis q̄ circa hanc queſtionē ſunt vicꝫ qualiter et q̄ vtilitate vel vſu ſuſtineat hic florere malos florere inq̄ꝫ potentiis diuitiis deliciis. Silr̄ q̄ vtilitate vel fructu ſuſtineat bonos affligi hic ⁊ etiam opp̄mi a malis et ipos malos dn̄ari malis ⁊ multiplici tyrānide atꝫ violentia graſſari in eos poſt hec de ipo malo an p ꝓuidentiā creatorꝭ ipiꝰ eueniat loqr̄ etiā hic de fato ⁊ fatꝭ a qbꝰ dicūt fatari hoies vl̄ eē fatatos ⁊ hic ſmo valō vulgarꝭ ē. ⁊ valde anilis. loquar etiā de hiis q̄ vocātur apud poetas pce ⁊ noiant̄ ab eis clochos lathesꝭ otrophos et faciā te ſcire de p̄ſciētia ⁊ ꝓuidentia creatoris q̄liter ex eis nō ſit rebꝰ cōtingētibꝰ neceſſitas nec p eas vllo modorū īpedit̄ vel ꝓhibet̄ nr̄a libera volūtas neq̄ꝫ arctat̄ vel reſtringit̄ nr̄a libertas q̄ꝫtuꝫ ad velle ⁊ nō velle facere ⁊ nō facere niſi q̄tinus ⁊ quibꝰ modis oſtendam tibi.

ſ Cito igit̄ in p̄mis q̄ differt intētio p̄ſciētie ab intētione ꝓuidētie qm̄ intētio p̄ſciētie amplior ē ⁊ extenſa tā ſup bona q̄ꝫ ſup mala futura eque ei p̄ſtit creator bn̄dictꝰ mala ⁊ bona ⁊ ecōuerſo. Intētio v̄o ꝓuidētie reſtrictior ē et nō cadit niſi ſup bona futura. Cōmuniter eīm ſola bona ꝓuideri dicūt̄. Nemo ei dic̄ ꝓuidere malū vl̄ ſibi vel aliī ꝓuidet ei q cōſulte intēdit aliqd facere vel vt aliqd fiat. Mala v̄o nō intendūtur ꝯſulte ſiue circūſpecte imo p errorem. Amp̄. q ꝓuidet aliqd ꝓcurat aliquo mō ex intētiōne vt illud fiat vel eueniat. Nō aūt ē bonitatꝭ diuine intētio vt mala eueniāt vel fiāt mala dico culpabilia. Sꝫ neq̄ꝫ eiuſdē bonitatꝭ ē ꝓcurare vt mala hmōi fiant vel eueniāt. Quare manifeſtū ē mala nō eſſe ꝓuiſa a creatore. Sicut neq̄ꝫ ꝯſulte ꝓcurata quāq̄ꝫ dubitare nō debeas oia ⁊ bona ⁊ mala p̄ſcita eē ab eodē ⁊ p̄cognita ac ꝓuiſa ⁊ ē intētio mea hic de malis culpabilibꝰ. Proſeqr̄ igr̄ p̄mā queſtionē. Dico igr̄ qm̄ vniuerſa et ſingula curat creator. et vniuerſa ⁊ ſingula bona nec nō ⁊ mala quoꝝ duo ſunt genera culpabilia ſcꝫ atꝫ penalia licꝫ

mō diuerſo hoc aūt ē videre ꝑ ptes eadē-
q̄ q̄ ſūt ab ip̄o ꝑ creationē dubitari nō p̄t
ꝗn curet. Cū eis ſciēter ⁊ eē tribuat ⁊ ꝯſer-
uet nō ei modica ē iſta curatio. Q̄ſi dixe
rit quis ꝗa poſtq̄ dederit eis eſſe dimittit
ea ſibimet nō ea de cetero gubernās vł cu
rās vlterius, attende errorē iſtū quo multi
ſe inuoluerūt aut necator rebus hmōi de
dit vires ſiue ꝟtutes ꝗbꝰ ſeip̄as regere ſeu
gubernare ſufficerēt abſq̄ ampliori cura
creatoris aut nō. Si ſic ⁊ hoc fec vtiq̄ ſciē
ter ⁊ ꝓinde ꝑ ꝓuidentiā igr̄ eiuſdē regunt
cū ꝑ curā ſeu ꝓuidentiā eius factū ſit apō
eas vn̄ ſe regerēt hoc em̄ habēt ex cura ⁊ ꝓ
uidētia ip̄ius vt ſeip̄a regāt atq̄ gubernēt
Exemplū aūt hmōi rei euidentiſſimū ē in
illo q volēs regere ꝑ ſe filiū ſuū elegit ei et
dedit rectorē inſtruēs ip̄m q̄liter filiū rege
ret ⁊ limitās ei certis mādatis et regulis fi
lij gubernationē. In hoc igr̄ exēplo mani
feſtū ē q꞉ pr̄ nō dimiſit filiū ſibip̄i imo po
tius regēdū ꝯmiſit rectori iſtructo ab ip̄o.
Nec dubitare p̄t quiſquā ꝗn pr̄ curet filiū
nec qs audebit dicere qḋ negligat ip̄m vł
neglexerit. Illa ꝗppe nō curari dicūtur q̄
negligūtur. Amp̄. vires hmōi ſeu ꝟtu
tes q̄ſi gubernacula ſunt ꝗbus res ip̄e re-
gūt ſe ſḿ hoc. Nullus aūt ex gubernato
ribus nauiū negatur gubernare nauē cu-
ius tenet gubernaculū ſꝫ dr̄ eā gubernare
ꝑ gubernaculūꝫ. Si igr̄ hmōi vires tenet
creator q̄ gubernacula ſūt rerū hmōi q̄lit̄
negabitur res hmōi gubernare. Amp̄
q regit rectorē aut gubernat gubernatorē
in eo q꞉ rector aut gubernator ē indubitā-
ter regit et gubernat id qḋ regitur aut gu-
bernatur ab ip̄o. Gubernacula em̄ nauiū
regūtur et gubernātur a rectoribus ip̄aꝝ ⁊
hoc ꝑ manus eoꝝ tāq̄ ꝑ quedā guberna-
cula ſꝫ ⁊ manus ip̄e ꝑ muſculos cordas et
ligamenta. ⁊ hec iterū ꝑ vires motiuas et
ita donec veniatur ad ſapientiā gubernā-
tis q eſt gubernatiuū ꝑ ſe et gubernatore
alio nō indigēs ſi vera ⁊ ꝑfecta ē. Et iuxta
hūc modū ſe hr̄e neceſſe ē in ſapiētia crea
toris que ē gubernās ⁊ dirigēs ꝑ ſe ea q̄ i-
mediata ſūt apud ip̄am et ꝑ illa imediate
ꝯſequētia ⁊ ita donec veniatur ad vltima
gubernata a creatore. Si qs ergo dicere
voluerit q꞉ nō oīa creata regūtur a creato
re imediate hoc ē ꝑ ſe ſolū nō contradico
cū innūerabilia regat ꝑ rectores tam ſpūa
les q̄ꝫ corꝑales. Multi ei ex hoibus recto
res ſūt alioꝝ ⁊ mlti ex angelis p̄ſūt alijs

⁊ etiā hominibus et in animalibꝰ etiāꝫ in
uenitur in multis generibus q꞉ parētes re
gūt filios et erudiunt. Sicut aquile erudi
unt filios ſuos ad volandū ⁊ accipitres ſi
militer. In volatu etiā multe aues duceꝫ
ſibi ꝑficiūt vt grues. Amp̄. hmōi vires
aut egent naturaliter rectore aut guberna
tore aut nō. Si egent aut ꝓuidit eis crea-
tor aut non ꝓuidit. Si nō prouidit cū ege
rent relinq̄t igr̄ eas caſui et temeritati eas
igr̄ ꝑiclitari ſciēter voluit q̄re ad caſum ſi-
ue ruinā ⁊ periculū eas cōſtituit. Q̄ſi ꝓ-
uidit eis rectores vel rectorē q꞉ indubitan
ter ſapiētie eius et bonitati cōgruit. Q̄ſi
ꝓuidit eis rectores vel rectorē tūc vel ſe re
ctorē ꝑ ſe ⁊ immediatū aut rectores alios
et ꝑ eos ex neceſſitate regit illas. Ma-
nifeſtū igr̄ ē q꞉ in eis q̄ ꝑ creationeꝫ ſunt a
creatore locū habet cura ⁊ gubernatio ip̄i
us. Amp̄. Illa nobiliſſima ſūt in crea-
turis rationabilibꝰ. Similiter ⁊ corꝑalia
que ab ip̄o ſunt ꝑ creationeꝫ nobiliſſima
ſūt in corꝑalibus. Intelligo aūt de corꝑa
libus quo mere corꝑalia ſunt. Si non cu
rat igr̄ ea que nobiliſſima ſūt multofortiꝰ
non curabit ignobiliora ⁊ ſic nihil omino
curabit in vniuerſo Si em̄ nobiliora non
curat multo minus ignobiliſſima ⁊ ſi ſup̄
ma multo minus neq̄ media neq̄ iſima.
Amp̄. oīs creatura indiget cura et gu-
bernatiōe creatoris q̄tū ad ꝯſeruationeꝫ
ſui in ſuo eē. Q̄ſi dixerit ꝗa animalia q
ꝯſeruāt ſuū eē ꝑ nutrimentū nō indigent
ampliori cura creatoris ſꝫ ſufficit eiꝰ natu
ra quoniā q̄cito natus eſt porcus ſcit cur
rere ad vbera mr̄is ⁊ inde ſuggere lac. Si
militer ad paſcēdas herbas ⁊ ad alia nu-
trimēta ſumenda nō indigēt duce vel p̄ce
ptore ⁊ ꝓpter hoc ſufficiunt ſibi ad cōſua
tionē vite ſue quāq̄ iāꝫ remouerim iſtud
in p̄cedentibꝰ addā et alia ad idip̄m am-
plius ⁊ lucidius renouādū. Dico igr̄ q꞉ na
tura que docet aīalia ſic alimēta ꝗrere ⁊
vitā ſeruare gubernatrix ē eoꝝ hanc autē
dedit eis creator ſapiētiſſimꝰ et ad hoc de
dit vtiq̄ vt ab ea ⁊ ꝑ eā ſic gubernarentur
Redit igr̄ iſte ſermo ad hoc vt cōfiteat̄ q
hoc dicit creatorem gubernare hmōi ani
malia ſed ꝑ mediū rectorē aliū videlicꝫ na
turā ꝑ naturā hmōi qui autē cōfitetur cre-
atorē curare et gubernare aliq̄d ſcilicꝫ per
mediū rectorē ⁊ gubernatorē aliuꝫ nō de-
ſtruit curam aut gubernationem creatoris
ſed magis declarat eam.

D E motibus aũt celoꝝ ſtellarũq̃
⁊ luminariũ ⁊ de viciſſitudinibꝫ
tempoꝝ ⁊ de generationibus et
corruptõibus que viciſſitudines tempoꝝ
ſequunť ꝓpter curã et ꝓuidentiã creatoris
ſũt iudicia manifeſta intelligẽtibꝫ vtilita-
tes que inde ꝓueniũt hominibus et alijs
aĩalibus q̃ nullomõ ꝓuenire poſſent niſi
ꝑ curã ⁊ ꝓuidentiã creatoris. Inutiliť em̃
hmõi hoc ẽ homines ⁊ alia animalia atq̃
vegetabilia creaſſꝫ creator ſi nõ eis alimẽ
ta et alia ſine q̃bus durare nõ poſſunt ꝓ-
uidiſſet. Exemplum aũt hmõi ẽ in archite
cto q nõ ſolũ inutiliter ſed etiã inſipienter
edificaſſet domũ corruẽdo ꝑ ſe ⁊ ſtatim ſi
nõ eidẽ fulcimẽta quibus ſtabiliret adie-
ciſſet frequẽtia ſiľr ſiue ꝑpetuitas ⁊ vniuer
ſalitas iudicia certiſſima ſũt cure ⁊ ꝓuidẽ
tie ⁊ remouẽt caſũ ⁊ temeritatẽ quẽadmo
dũ dixi tibi in p̃cedẽtibus q2 mors accidit
hoĩbꝫ vniuerſaliter ⁊ ſꝑ q̃diu ſũt hic. hec
igiť duo ſũt iudicia certiſſima qꝛ ꝑ curam ⁊
ꝓuidentiã creatoris mors ẽ in hominibꝫ.
Ecõtrario v̾o raritas atq̃ ꝑticularitas iu
dicia ſunt certiſſima caſus ⁊ temeritať q̃n
tũ ad nos. Quantũ aũt ad creatorẽ neq̃
caſus neq̃ temeritas aliqd ẽ ⁊ iſtud ibi at
tendendũ ẽ diligẽter in om̃i genere aĩaliũ
generatio ei pedũ alarũ ⁊ etiã plumaꝝ in
oĩbus aĩalibus q̃ naturaliter habẽt mem
bra hmõi vel admunitas ſicut plumas et
ſquamas ex neceſſitate ꝑ curã ⁊ ꝓuidentiã
eſt creatoris qm̃ pennis ẽ vt ita dicaꝫ hoc
ẽ durans quantum creator hic eſſe anima
lia ꝓuidit. Eſt etiam vniuerſalis vnicuiq̃
generi animaliũ hmõi Sic ſe hꝫ ⁊ genera
tio piloꝝ in illis ꝑtibꝫ animaliũ ĩ q̃bus cõ
ſueuerint generari. Curã dico intelligẽtiã
vt mediã vel ĩmẽdiatã vľ mediatã vel im-
mediatã. Quãto fortiꝫ igiť motus celoꝝ
tã frequẽs ⁊ tã imutabiľ erit ꝑ curaꝫ ⁊ ꝓui
dentiã creatoꝝ. Amp̃. nõ p̃t dubitari qn
creator p̃uiderit ſiue p̃nouerit qd boni vel
eẽt vľ hrét motꝫ celoꝝ ⁊ qd ꝓpť illõ dede
rit v̾tutes ad hmõi motus ꝓuidit igiť mo
tũ celis cũ illũ ꝓcurauerit ꝓpter bonũ vel
qđ ẽ vel qđ ex eo hꝫ vel qđ ex eo ẽ hoc au
tẽ eẽ ꝑ curã vel ꝓuidentiã vt p̃dixi tibi. Eſt
igiť hmõi motus ex ꝓuidẽtia q̃re et omne
id qđ ꝑ ſe naturaliter ex eo ſequiť q̃re di-
es et nox et generationes et corruptiones
vernales et autũnales hyemales ⁊ eſtiua
les ⁊ viciſſitudines ĩpe temporũ quattuor
Utilitates aũt iſte note ſunt nobis multo
fortius igiť creatori. Quoniã igitur intẽtio
ſapientis eſt intendere in ope ſuo om̃e bo
nũ et omnẽ vtilitatem que ꝓuenire debet
aut poteſt ex opere ſuo erit hec intẽtio mľ
tofortiꝫ creatoris ſapiẽtiſſimi. Quare om
ne bonũ qđ ẽ vel debet eẽ ex quocũq̃ opi
bus eius eſt ꝑ intentionẽ ipſius omne autẽ
bonũ ad opus eius ẽ aut ex ope eius om̃e
igiť bonũ ẽ ꝑ intentionẽ ipſius et effectꝫ eiꝫ
vel mediatꝫ vel ĩmediatꝫ q̃cq̃d aũt ẽ crea
tũ ab eo ẽ creatũ ꝑ ſapiẽtiã eiꝫ et ꝓpť hoc
oẽ bonũ ẽ ꝓuiſũ ab ipo ⁊ ꝑ curã ac ꝓuidẽ
tiam ipſius. Scito aũt quia ytalici ꝓhi p̃di
ctis iudicijs vſi ſunt ad declarandã curã ⁊
prouidentiã creatoris circa vniuerſuꝫ cor-
poreũ et circa corꝑalia que generanť ⁊ cor
rumpunť ſub circulo lune. Uerũ non po-
tuerũt ꝑ has vias extẽdere curaꝫ ⁊ guber-
nationẽ creatoris vſq̃ ad ſingula particu-
lariũ. vt em̃ generetur hoc granũ frumen-
ti vel corrũpať ꝑ curã ⁊ gubernationẽ cre
atoris nullo modorũ videtur declaratum
ꝑ vias iſtas hoc aũt eſt qm̃ nõ ẽ patefactũ
ꝑ eas qꝛ cura et gubernatio creatoris ſit ĩ-
mediate circa hmõi mediorũ v̾o nõ eſt in
tentio ad hoc verbi gr̃a. Intentio p̃ris ſo
cratis nõ fuit ad hoc vt generaretur ſocra
tes. Sed magis vt generareť proles ĩ vni
uerſali vel forſitan vt dicat aliq̃s indiuidu
um vagum hñ igiť ſe habet ⁊ cõueniẽs eſt
huic capitulo qꝛ tractare incepi inueſtiga-
re de hoc. Debes igiť ſcire quia nõ ẽ neceſ
ſe vt media ꝑ que ſit gubernatio intendãt
generaliter vel intẽtione vniuerſali vel in-
tentione ꝑticulari. Sicut manifeſtũ ẽ tibi
in armamẽtis nauis hoc ẽ in inſtrumẽtis
gubernatiõis ipſius qꝛ nihil om̃ino inten
dũt vel vniuerſaliter vel ꝑticulariter. Ne
q̃ etiã cũ hoĩes medij ſunt gubernationũ
neceſſe ẽ vt intendãt in omĩa ꝑticularia ſic
myniſtri argonautarũ ſiue archinautarũ
intendũt in ſingulos fluctus vel vndas q̃
poſſunt nauem ſubuertere nec in ſingulas
guttas quẽ poſſũt in ſentinã influere quo-
niã nec cogitãt de illis cogitatiõe particu-
lari. Sic nec duces de ſinguľ paſſibus nec
ipi etiã ambulãtes ex quibꝫ exemplis for-
taſſis alicui videatur q2 multofortius non
eẽ neceſſe om̃ipotentiſſimũ creatorẽ inten-
dere in ſingula eorum que ꝑ curam et gu-
bernationẽ ipſius fiũt vel gubernanť. Si
em̃ nõ oꝑtet aurigam de ſingulis paſſibꝫ
equorũ trahentiũ currum ſuum aut de ſin
gulis reuolutionibꝫ rotarũ currus quem

regit ſingulariter intẽdere vl' cogitare quã
to minus creatorem om̃ipotẽtiſſimũ ac re
ctorẽ vniuerſoꝝ deũ nõ optebit ſingulari-
ter intendere de omnibus que ꝑ curam et
ꝓuidentiam ipſius reguntur preſertim cũ
incomparabiliter facilius ſit ei vniuerſuꝫ
regere q̃ꝫ cuiuis aurige curruũ leuiſſimuꝫ.
Amplius. Ridenda ⁊ ridiculoſa vide
ri poteſt prouidentia circa athomos atqꝫ
arenarũ calculos p̃ſertim cum nemo ſapi
ens hmõi minucias curet vel etiã numeꝝ
earũ ſciat aut ſcire velit. Quãtomagis igi
tur creatori iſta curãda nõ ſũt hinc ẽ ꝙ q-
dã ex ſapiẽtibus et doctorib⁹ xp̃ianorũ re-
putauit dei adulatores q talia ipſum cura
re dicerent. Tu igr̃ attẽde in hijs exemplis
q̃ poſita tibi ſunt hic qm̃ in eis ſunt ſermo
nes quorũ intentiões ibi diligẽter intuen
de ſunt. videlicꝫ ꝙ auriga dicit' regere cur
rũ aut equos trahẽtes ipm̃ ⁊ dux itineris
viantes. Nõ em̃ iſta dicit' ſimpliciter ⁊ ſm
totũ equi nanqꝫ greſſus ſuos regũt ſenſi-
bus ſuis ⁊ vi eſtimatiua ẽ maximo eorum
⁊ in minimo regũtur ab auriga ſic ſe hꝫ et
de itinerãtibus ⁊ duce eorũ. De patre v̾o
familias vel ſapiẽte quocũqꝫ q non curat
minima domus ſue vt athomos et calcu-
los arenarũ. Uerũ vtiqꝫ ẽ hoc. Cauſa aũt
eſt quoniã intentio ſapientis hmõi limita
ta ẽ circa ea que videt vtilia ſibi vl' expedi
entia domui ſue vel hijs qbus hꝫ ex offi-
cio ſuo ꝯſulere vel ꝓuidere. Hinc ẽ ꝙ nec
numerũ athomoꝝ vel aliarũ minuciaruꝫ
hmõi neqꝫ aliqua ex eis curat ſꝫ ea ſola i
qbus ẽ ſpes aut certitudo quã intẽdit vtili
tatis. Amp̃. Nec poſſibile ẽ hoi iſta ſin
gillatim neqꝫ ꝑ ſingula curare qm̃ nec co-
gitare. In creatore v̾o tamlonge aliter tã
qꝫ diſſimiliter cura ⁊ ꝓuidẽtia quantũ lõ
ge ẽ eius bonitas ⁊ ſapiẽtia a bonitate hu
mana et ſapiẽtia quantecũqꝫ ipſe ſint. Si-
cut em̃ ſapientia creatoris aut intuituꝫ ei⁹
nõ adiuuat magnitudo reꝝ aut paucitas
Sic neqꝫ paruitas neqꝫ multitudo ipedit
eam vllo modorũ. Hoc em̃ declaratũ ẽ in
p̃ma pte ſcientie iſti⁹ ⁊ cauſa in hoc ẽ quo
niã creator nõ ẽ ſapiens aliunde vel aſſorꝫ
ſꝫ eſſencialiter ꝑ hoc qd̃ ẽ ſcilicet ⁊ per hoc
equaliter nouit futura vt p̃ſentia ⁊ p̃terita
ſimiliter. Silr̃ parua vt magna ⁊ multa vt
pauca ⁊ corꝑalia vt ſp̃ualia et econuerſo.
Similiter pticularia vt vniuerſalia. Qua
ꝓpter et ſingula que creauit ⁊ ſingula s vti

litates eoꝝ in vltimitate claritatis et certi-
tudinis intuet'. Ex quo manifeſtũ ẽ q̃ om
nes bonitates creaturarũ ſingillatim ꝓui
det ⁊ ſingillatim largit' hoc aũt ẽ eſſe ꝑ ꝓ-
uidentiã ⁊ curã eiuſdẽ videlicet bonũ eſſe
vel vtile ⁊ cõſulte ſiue ſcienter factum eſſe
Amp̃. In quolibet cõtinuo indubitan
ter ſunt ꝑtes infinite ⁊ ſi ꝓuidit ⁊ curauit
creator vt eẽt totũ. Sic ꝓuidit et curauit vt
eẽt medietas ⁊ eodẽ mõ ſe habet de medi
etate medietatis et ita in infinitũ qui eniꝫ
ꝓuidet et curat vt ſit domus ꝓuidet et cu
rat vt ſit paries ⁊ etiã vt ſit lapis in pariete
Uerũ non oportet eũ curare vt ꝑtes lapi-
dis ſint in lapide hoc em̃ iuenit p̃ter curã
⁊ ꝓuidentiã iam factã. Creator v̾o benedi
ctus de hijs que facit vel fecit nihil ĩuenit
vel inuenit factũ alias vel ab alio. Inten
do autem factum alias factum nõ per cu-
ram et prouidentiam ſuam. Manife-
ſtum igitur eſt quia totum continuuꝫ eſſe
cum vniuerſitate ⁊ infinitate partium ſua
rum factum eſt per curam et ꝓuidentiam
creatoris apparet aũt hoc euidẽter ꝑ hoc
ꝙ generatio omnis naturalis hoc ẽ cuiuſ
libꝫ cõtinui qd̃ generat' cũ non ſit niſi per
virtutẽ generantẽ datã a creatore ad hanc
vtilitatem videlꝫ generandi. Conſequens
igr̃ ẽ vt oẽs ⁊ ſingule partes cuiuſlibet ꝯti
nui generati ſint ꝑ curam ⁊ ꝓuidentiã cre
atoris ⁊ multofortius et cuiuſlibꝫ cõtinui
creati qd̃ dico ꝓpter celum vltimũ videlꝫ
empireũ ⁊ ꝓpter terrã que forſitan videa
tur creata et nõ ꝓp̃e generata. De nouem
vero celis mobilibus qui in medio aqua
rũ facti ſunt forſitan magis veriſimile ẽ ꝙ
ſint generati vel facti ex aquis hoc eſt ex
media parte aquarũ in cui⁹ loco poſiti et
ordinati ſunt.

r Euertar igitur ad id in quo eraꝫ ⁊
dicã quia ſicut partes in toto con
tinuo ſunt non obſtante numero
ſitate vel etiã infinitate earũ ſunt inqꝫ ꝑ ꝓ-
uidentiam creatoris ſic et multofortius in
toto diſgregato hoc ẽ in omni monte are
noſo et littore vniuſcuiuſqꝫ maris ⁊ in ri-
pa vniuſcuiuſqꝫ fluminis. Neqꝫ ei obſtat
infinitas aut numeroſitas ſapientie aut ꝓ
uidentie creatoris vt minus eaꝫ videat q̃
finitate vt ita dicam aut minus infinita q̃ꝫ
vnuꝫ. Amp̃. vnuſquiſqꝫ ꝓuiſor dom⁹
ſue ſcit aggregare feſtucas ſeu paleas ad
ſternendã inde domũ vel conſtruendum

ſtratu ʒ licet nõ videat vniuſcuiuſq ʒ palee vel feſtuce vtilitatẽ ꝑ ſe viſione ſingulari ⁊ determinata. In vniuerſali vtiq ʒ videt fa ſcẽ palearũ neceſſariã eẽ ad alterã duoꝝ ꝓdictoꝝ. Quãtofortiꝰ creatoꝛ oĩa intuens et ſingula ſinguloꝛũq ʒ omnium vtilitates videns ad certum ⁊ liquidũ nouit aggregare ſiue in totum continuũ ſiue in totum congregatum particulas minutiſſimas ſiue coꝛpoꝛa minutiſſima. Nouit eñ nõ minus vtilitatem vniuſcuiuſq ʒ calculi arenalis quantũcunq ʒ paruulus ſit vt vtilitate ʒ aggeris totius ex innumerabilibus calculis arenalibus congeſti neceſſe igitur eſt ⁊ parua et minuta coꝛpa in quantũcunq ʒ ꝑuitate ſint eſſe ꝑ ꝓuidentiam ⁊ curã creatoris. Veru ʒ ipe nouit vtilitates vnicuiuſq ʒ calculi arenalis quas habet in ſe et per ſe et incõpabiliter lucidius q̃ ʒ nos eas quas habet in toto. Nos autem ꝓpter ebetudinem ⁊ obſcuritatem intellectus noſtri at ʒ breuitatem ipius ad hoc tam minuta nõ attingimus quẽadmodũ neq ʒ viſu coꝛpali videre tam parua poſſumꝰ in ſua paruitate donec aggregata fuerint ĩ atriũ vł aliam congeriem vel cõtinuitatẽ in totalitate alicuius colligata. Manifeſtũ igr̃ eſt tibi ex hũs quoniam ſingula creatoꝝ ſuorum et etiam ſinguloꝛũ partes curat creatoꝛ ſinguloꝛum partes ſingulas. Amp̃ Si curauit de ſingulis vt eſſent ⁊ vt bona eſſent et vt bene eſſent ꝓuidens vnicuiq ʒ locum cõuenientẽ ʒ ⁊ ſalutarem ſibi et etiam virtutem acquirendi ipm locũ vnicuiq ʒ tribuit quomõ non per ꝓuidentiam et curã eius nõ ſunt omnia que creauit ſub cura et ꝓuidentia ipius qualiter veriſimile eſt vt regere et gubernare negligat ea q̃ eſſe voluit et curauit. Amp̃. Cum ꝓpť certas vtilitates vnũquodq ʒ eoꝝ q̃ ſũt creauerit neceſſe eſt vt ea dirigat et perducat ad illas vtilitates quantũ in eo eſt ⁊ ad fines ꝓpter quos ea eſſe voluit qđ dico ꝓpter homines malos ⁊ angelos malos q cũ ad felicitatem nobiliſſimam ſcilicet perpetuam creati ab eo ſint ad illã tamẽ non perueniunt. Cauſa autem in hoc eſt malicia volantaria qua ab eius regimine atq ʒ directione ſe auertunt q̃ntu ʒ ad hoc. Nõ enim extra regnum ipius ſunt quos ta ʒ ſepe cõpeſcit et laxat vt non noceãt mali angeli quantũ volunt neq ʒ mali homines libidines ſuas aut cupiditates explere poſſint ꝓ libito neq ʒ in alios graſſari ⁊ đ hoc perſcrutatius et diffuſius loquar in ſequẽtibus. Qualiter aute ʒ eos laxet ⁊ compeſcat et quibus vtilitatibus audies tunc.

Manifeſtum autem eſt tibi q ʒ equus qui aſſeſſoꝛe interdum laxatur a curſu. Interdum autem frenatur ab eo in ambulatione. Interdum autem et ligatur omnino ita vt etiam nec moueri poſſit non ẽ extra regimen et curam ſeſſoꝛis. De paruulis vero quas vtilitates habeat quos vſꝰ vel vtilitates habeat vel natiuitates eoꝝ vel vita. Jam aliqua ſuper hec dicta ſunt tibi. Reliqua vero expectanda ſunt vſq ʒ in capitulum quod dixi. Alios vero homines et angelos amauit indubitanter dirigit at ʒ perducit creatoꝛ benigniſſimus ad bonum pꝛopter quod et ad quod eos creauit et adiuuat etiam illos multiplicibus et pene innumerabilibus adiutoꝛijs animalia quoq ʒ que ſunt ad vſum hominu ʒ creata ꝑ induſtrias et artes quas ipſemet dedit hominibus ad hoc cõuertuntur in vſus hominum quare licet per homines medios ad finem perducuntur ad creatorem ad que ʒ ſunt. Jam enim alibi dixi tibi q ꝓ quicquid eſt cauſa cauſe per ſe in eodem genere cauſe eſt etiam cauſa cauſati et intelligo cauſa cauſe per ſe. Cum igitur induſtria hominũ ⁊ voluntas vtendi animalibus huiuſmõi a creatoꝛe cauſate ſint efficienter ſiue effectius et ipe cauſet vſum huiuſmodi eodem modo cauſandi neceſſario et vſus hmõi opus ẽ creatoris ⁊ donũ at ʒ beneficiũ. Quicq̄d aũt ẽ cauſatum ab eo ita vł donatũ ẽ cauſatũ vel donatũ ab eo per curam et pꝛouidentiam ipſius. quare vſus animalium huiuſmodi erit ꝑ curam ⁊ pꝛouidentiam creatoꝛis. Amplius. Certum eſt q ꝓ moꝛs ⁊ vita totaliter in voluntate ſunt ⁊ beneplacito creatoꝛis ne ꝗ ʒ viuit aliquis niſi ex dono et beneficio ipſius ⁊ nec moꝛitur aliquis niſi vel eo faciente vel permittente quicquid autem vel facit vel donat ſcienter facit et quicq̄d permittit ſimiliter pꝛomittit ſcienter quicquid autem ſcienter donat vel facit curat indubitanter et facere et donare et curat etiam finem et fructum qui ex hoc pꝛouenire debet niſi foꝛte ſit vltimum donatum qđ eſt finis ⁊ fructus omnium pꝛecedentium illud in oꝛdine ſuo vel oꝛdinatione ꝓinde igr̃ ⁊ curate ſiue ꝓuidẽter oĩa facit

que facit et donat ſimilit᷑ alioqn velut ludo ſeu ioco ocioſo aliqd faceret vel pmitteret fieri qđ nec bonitas nec ſapiētia eius vllo modo⁊ patitur. Manifeſtū igit᷑ ē tibi ex oībus hijs qm̄ a maximo creato vſqꝫ ad minimū oīa bona curat ⁊ prouidet creato: et om̄e bonū aliud ab ipo ē per curā ⁊ prouidentiā ipius om̄ino em̄ indecēs ē bonitati ⁊ ſapiētie ipius ea nō curare vł qd ipa faciūt vel quid de eis fiat que curauit facere alioqn iocoſe ⁊ ocioſe tm̄ ea fuceret quēadmodū ſi quis artifex artificiuꝫ aliquod faceret ⁊ poſtmodū nō curaret vł quid ipſū faceret vel quid de eo fieret vel qđ deueniret ad iocū ſtultiſſimū atꝫ ocioſiſſimū opatus manifeſte appareret. Qđ ſi dixerit qs qꝛ de modicis et minimis nō opoꝛtet creatoꝛē curā hr̄e ⁊ quia ridiculoſa eēt atꝫ ridenda hmōi cura ſiue curatio. Jam reſpōdi tibi in hoc qꝛ poſtq̄ꝫ creator iudicauit bonū illa facere ⁊ nō ridiculoſū neceſſe ē vt iudicet bonū illa curare ⁊ regere alioquin vt dixi iocoſe et ridiculoſe illa feciſſet.

Vt autē erigā te atꝫ dirigā ad ſubliWmioꝛē ac nobilioꝛē ꝯſiderationem cure ac ꝓuidētie creatoꝛis in reb⁹ minimis cōſidera ⁊ inueſtiga niſi diſcunt vł didicerūt aranee nere ſiue filare ⁊ telas ſuas atꝫ reciaculas texere vbi didicerūt ſimiliter caſuras eē muſcas in reciacula earū et ꝙ muſce p̄de earū eē naturaliter debeant ⁊ eſca anteq̄ꝫ vel matres filātes viderēt anteq̄ꝫ cognoſcerent vt fila vel telas vel reciacula anteq̄ꝫ appereret eis muſca aliqua. Similē conſideratione fac de anatibus q q̄ꝫcito aquā vidēt in eam ſtatim iſiliūt ⁊ natare incipiūt cū nullū animal natare viderint vbi natare didicerūt ⁊ aquā eē habitationē ſuā hoc ē nature ſue ꝯuenientē. Similis ē queſtio ac cōſideratio de formicis vbi didicerūt theſaurizare. ⁊ qđ ē mirabili⁹ vbi didicerūt grana tritici germinatura ſi ea integra relinquerēt et ideo diuidunt ea in fruſta. De ꝑdicib⁹ vero hꝫ admiratione non leuē q̄liter matrē agnoſcāt quā nūq̄ꝫ viderūt ⁊ relinquāt ꝑdiceꝫ q furaꝛ oua matrł fouit ea ꝑdiculi vo exclu ſi ſtatim ei relinquēt ⁊ matrē que oua in q bus nati ſūt poſuit ſequenꝛ inſeꝑabiliter Longe aūt mirabili⁹ oībus hijs ē generatio ſcarabeoꝝ. Scarabei aūt cum ſcarabeos alios generare nō viderint miro artificio generāt alios. De ſtercoꝛe nanqꝫ equino globos rotūdos foꝛmāt ⁊ ad receptacula ſua eos poꝛtātes atꝫ deſup incubātes alios generāt. Sūt ⁊ alia innumera artificia animaliū quale ē artificiū pice quo cōpingit nidū ſuū quē nemo carpentarioꝝ vel architectoꝝ effigiare poteſt. Dicit᷑ autē et illud mirabile ꝙ fateoꝛ me nō ꝓbaſſe quia etiā pluries reſiſti ſtructura illa arte etiā cementarioꝝ quadā vti videt᷑ yrūdines ⁊ quidā volucres alie ⁊ vt vlteri⁹ te dirigā qs docuit roſas texere floſculos ſuos ⁊ cingere ⁊ lilia ſil᷑ ⁊ de om̄i genere ſeminuꝫ ſm̄ qđ dixit ariſtoteles qꝛ virtus q̄ ē in feminibus ſimilis artificijs ⁊ ꝓpt̄ hoc ꝙ genera artificioꝝ naturaliū quare manifeſtū ē oīa ſemina artifices eē nature vel naturales. Deniqꝫ qs docuit gallinas et alia animalia ouātia ſupincubādo ouis ſuis generare animalia ſuarū ſpecierum. Quis docuit ſtrutōes oua ſua calefacere i ſabulo ad ſolē ⁊ ſic generari ſibi pullos. Quis vo docuit apes vt fauos ſuos ꝑ etagorios opāꝛ qs docuit eas vel quē explanatoꝛē habuerūt ꝙ mel eēt in floꝛib⁹ ⁊ qs oſtēdit eis artificiū illud colligendi ex illis Ubi didicit fenix ex aromatib⁹ roguꝫ ſibi cōſtruere ⁊ in eo ſe cōcremare vt ex ei⁹ cineribus fenix alius generet᷑. Pretereo de medicinis aīaliū occultł ⁊ ſaluberrimis ſicut de buffone q medicamētū veneni pri⁹ oñdit i ruta et ſaliua et inūera hmōi ſꝫ que legūꝛ apđ medicos ⁊ naturales phyloſophos. Sup huiuſcemōi igitur ioco ſe multotiēs aliquos interrogaui ⁊ ē vna reſponſio oīm ꝙ natura docet aīalia hmōi artes et artificia. Poſtmodum aūt quere ab eis vtruꝫ natura hec liber ſit an mgr̄ ⁊ iterū cuiuſmōi liber cuiuſmōi litteris ſcriptus ⁊ q̄ quātitas ⁊ cui⁹ volumis ⁊ deſcriptoꝛe iterrogo eos ⁊ neſciūt mihi reſpōdere. Qđ ſi dixerint ꝙ mgr̄is ga magiſter eſt Quero iterū vbi mgr̄ ille tot ⁊ tāta artificia didicerit ſi didicit. qm̄ ſi nō didicit hoc ē ſi ſcientiā hmōi ab alio nō habꝫ neceſſe habēt ꝯfiteri quia magiſter iſte creatoꝛ eſt cū ſolus creatoꝛ ſcientiā ab alio nō habeat ⁊ qcūqꝫ habēt ab eo habeāt. Mirabile autē valde eſt ꝙ ſimul artifex et magiſter aut ſimilis liber apud nos nōdum inuentus ē. Qđ ſi creatoꝛ ipē qui docet hmōi artifices qb⁹ nulla ē artificioꝝ neceſſitas ꝑ ꝑa compatio idigētiarū ⁊ neceſſitatū nīarū quātomagis in nos deberet eſſe tante diuine bonitatis largitas vt in hominib⁹

tēnt iſte artes naturaliter vel ſaltem artes
neceſſarie vt nō cogerēt hoīes tāti vigilijs
et laborib⁹ artificia ſibi neceſſaria diſcere
ꝛ acqrere. Mirabile aūt ē ſi liber in quo le
gūt iſti artifices artificioꝝ ſuoꝝ ſcientiā q̄
liter ibi legere poſſūt ꝛ videt̄ ꝙ lr̄e ille ſint
naturales ſi lr̄e ibi ſūt qm̄ mille lr̄e natura
liter legūt̄ ab hoīb⁹ ꝛ lr̄e nō poſſūt eē na
turales aliō ꝙ̄ naturalia ſigna. Sꝫ ꝛ hec
ſigna vbi impſſa ſūt ꝛ qs impſſit. Amp̄. na
tura q̄ ita docet hmōi artifices ſi nō ē ſb
iecti. Sꝫ i ſubiecto quēadmodū docꝫ ari
ſtotel̄. q̄liter docet cuꝫ ipa nihil ſcire poſſe
videat̄ qs ei opinet̄ accidēs vl̄ ſcire aliqd
vl̄ docere niſi quēadmodū qs dicat albe
dinē vel aliū colorē dicere puiſū ꝛ calorē ꝛ
tactū ꝛ vnūquodqꝫ alioꝝ ſenſibiliū doce
re ſenciētem ſe p ſenſū ſiue p ſentionē ſui.
Modus aūt iſte multū lōge a cognitioni
b⁹ q̄ videt̄ eſſe naturaliter in animalibus
antedictis et in multis alijs.

D Icendū igr̄ videt̄ vt quēadmodū
fluit eſſe a fonte p̄mo ꝛ vniuerſali
eēndi ꝛ p bn̄placito ipius ſupeſſe
cauſatū ab ipo ꝛ quēadmodū bonitas et
pulchritudo ꝛ alia q̄ vocāt̄ bona ſiue bo
nitate ſup oīa creata ꝛ generata. Sic et a
lumie ſapiētie creatorꝭ deſcendūt ſiue flu
unt p bn̄placito ipi⁹ naturaliter p bn̄pla
cito ipius lumina p̄dictarū cognitionū p
ut reqrit neceſſitas ꝛ vtilitas coꝝ quemad
modū ſup formicā lumē quoddā puiden
tie qa hoc reqrit neceſſitas vite ipi⁹ niſi ei
ꝯgregaret in eſtate vn̄ aleret̄ i hyeme cum
extra receptacula ſua ppter aſpitatē frigo
ris ꝛ teneritudinē atqꝫ paſſibilitatē pprii
corpis alimēta ꝛ receptacula ſua pqrere n̄
valeret. Sic velut aliud quoddaꝫ lumē q̄
dā venādi deſcēdit ſup araneā velut aliud
quoddā lumē. Manifeſtū ei ē qm̄ venati
one muſcaꝝ vitā ſuā ſuſtētat aranea ꝛ qm̄
hoc lumē i ipa inutile eēt p ſe ſupadditū eſt
ei ex puidētia creatorꝭ aliud lumē videlicꝫ
nendi ſiue filandi ꝛ reciacula ſua texandi.
Silr ꝛ receptaculū ouoꝝ ſuorū fortiſſimū
vbi oua ſua ponit et cubat ſiue fouet. In
lupis aūt ꝛ lupab⁹ aſtucia venādi nō mo
dica lumē quoddā naturale ē ꝛ qō mirabi
lius videt̄ eē i caſibus non ſolū hoc factis
nobilior ē ꝙ̄ i multis aliorū aīaliū ſꝫ etiaꝫ
velut quoddā lumē ꝓphecie ſeu diuinati
onis qbuſdā canibus a creatore inditū ē
naturaliter ita vt et latrones et hoīes oc
cultos hoc lumine inueſtigent dinoſcāt et
apphendāt. Cauſa autē in hoc ē qm̄ canis
creatus ē ppt̄ cuſtodiā hoīm ꝛ rerū ipartū
quā ipa ſollicitudie ſua ꝛ amicabilitate q̄
dā quā exhibere videtur hoībus nec non
latratibus ꝛ morſibus qbus arcere nitit̄
ea que videntur eis nocitura hoīb⁹ dn̄is
ſuis vel rebus coꝝ euidēter indicāt. Quia
igr̄ latrones ꝛ occulti homicide ō hꝫs ſūt
q̄ multū nocēt hominibus ꝛ rebus eoruꝫ
lumē hmōi q̄ſi diuinatiōis cuiuſdā datuꝫ
ē canibus. Uerūtū paucīſſimis vel ppter
nobilitatē ipius luminis vel ppter rarita
tē diſpoſitionis q̄ illos receptibiles illi⁹ lu
minis facit. Quēadmodū ꝛ qdaꝫ dixit de
ſplendore prophecie quia tanta bonitas
cōplectionis rariſſime inuenitur in homi
nibus que receptibilis ſit ſplendoris illi
us ideo rariſſime inuenitur i illis. Tibi ve
ro certū poteſt eē ſplendorē iſtū nō ſequi
bonitatē cōplectiōis qn potius ab ipſo p
pter aliā poteſtatē qm̄ multis datus eſt p
pter meritū ſanctitatꝭ ipſoꝝ multis ppter
alios inſtruēdos ꝛ p̄muniendos circa ma
la ipis imminentia. Multis ob alias cau
ſas quas audies ſolo loco et interduꝫ val
de male complexionatis etiam inuenies
ꝛ datū eſſe ꝛ dari donū iſtud. Quēadmo
dū igr̄ a p̄mo fonte eſſendi ſiue a p̄mo eē
vt eſſe ſic eē deſcendit cui⁹ eſſe aliud. Sic a
p̄me lumine ſapientie vt ē lumē ſapientia
le deſcendūt oīa hmōi lumina p bn̄placi
to creatoris ꝛ p puidentiā eiuſdē ad vtili
tates q̄s dixi ꝛ alias innūerabiles q̄s no
minare et numerare et mihi difficile eſt et
multe me latent et tibi forſitan eſſet tedio
ſum. Debes in hoc etiam ſcire quia ſtulti
cia augurarum et opinio tam antiqua de
veritate auguriorū qua opiniōe multi ad
huc errare noſcuntur an poteſt videri ha
buiſſe occaſionem ſui eſſe et ſue credulita
tis tanꝙ̄ ſuper coruos et cornices alioſqꝫ
aues circa quas obſeruātur auguria deſ
cenderent quedam lumina p̄ſagiorū a lu
mine antedicto ꝛ que per hec de euentib⁹
humanis p̄ſagirent aues huius garrib⁹ ꝛ
volatib⁹ aliīſqꝫ corporum ſuorū motibus
hominib⁹ iudicarent. Qualiter autem et
quib⁹ vijs error iſte declaretur non ſoluꝫ
impoſſibilis ſed etiam ridiculoſus pateꝫ
et tibi per eme loco ſuo ſi de⁹ voluerit. Cau
ſas etiaꝫ deceptionis iſtius audies ibideꝫ
ꝛ fient tibi manifeſte videtur etiam iuxta
hanc viam vt omnia que ſunt virtutis et
fortitudinis et pertinent ad illas deſcēdāt

ſimilit̃ a p̃ma virtute ſiue fortitudine ſiue
potẽtia vt ẽ v̾tus ꝛ fortitudo ꝛ potẽtia ꝛ ſp
ꝑ ꝓuidẽtiã ipſius ꝛ ꝓut requirũt neceſſita-
tes ꝛ vtilitates recipientiũ. Vñ in q̄buſdã
ſunt arma defenſionis ſicut i bobꝰ ꝛ vac-
cis appet ĩ cornibꝰ q꞉ ꝑ illa ſe defendũt a
lupis quedã v̾o ſũt arma ꝓtectiõis ſic du
ricia cutis in apris ꝛ cocodrilis licet ꝛ alie
ſint vtilitates iſtorũ. In alijs v̾o dẽtes et
vngues ad ĩpugnationẽ ꝑiter ꝛ defenſio-
nẽ ſunt. Sicut in vrſis ꝛ leonibꝰ ꝛ alijs aĩa
libꝰ q̃ de p̃da ſiue rapina ſua nutriunt̃. ſic
etiã de pulchritudinibꝰ dicendũ videtur
qm̃ oẽs deſcẽdũt a p̃ma pulchritudine vt
ẽ pulchritudo ꝛ bonitates a p̃ma bonita-
te vt ẽ bonitas. Silr̃ ſciẽtie vel ſapientie a
p̃ma ſapiẽtia vt ẽ ſciẽtia et altitudines a p̃
ma altitudine vt eſt altitudo ꝛ ſuauitates
veri bois a p̃ma ſuauitate vt eſt ſuauitas
Cauſa autẽ in hoc ẽ qm̃ omia hec relucent
ad p̃mum ĩq̄ntũ talia ſũt ad p̃mũ ĩqꝫ inq̄n
tũ tale q̄le determinaui tibi. ſic ois v̾tꝰ ad ip̄ꝫ
inquantũ ẽ virtꝰ ꝛ ois bonitas relucet ad
ip̄m inquantũ eſt bonitas ꝛ eodẽ mõ cur
rit res in alijs. Quia igit̃ omne q̄d relucet
ad ip̄m non relucet ad ip̄m niſi ꝑ id q̄d ca
dit ſuꝑ ip̄m de irradiatiõe p̃mi. Manife
ſtũ ẽ ꝙ om̄e q̄d ẽ potẽs et om̄e q̄d ẽ bonũ
nõ ẽ tale niſi ꝑ illud q̄d cadit ſuꝑ ipſuꝫ de
irradiatiõe p̃mi ꝑ p̃dictas cõparationes
ois v̾tꝰ videt̃ eẽ cauſa ꝛ declaratio ſermo
nũ hmõi. Caue aũt ne ꝑ hoc intelligas di
uerſari p̃mũ apud ſe vllo modoꝝ queãd-
modũ ꝛ fons quãtũcũqꝫ multitudine vel
diuerſitate riuoꝝ apud ſe nõ diuerſat̃ aut
multiplicat̃. Sic nec p̃mũ ꝓpter multitu-
dinẽ aut diuerſitatẽ influentiarũ q̃ ex ip̄o
ſũt. Caute aũt ĩtellige vbicũqꝫ noiari crea
torẽ audieris fontẽ et creaturas riuos vel
flumina. Nõ ei ẽ ꝓp̄e riuos niſi aq̃ q̃ flu-
it ĩ fonte vt ꝑs fontis id ẽ aqua fontal' ꝛ ꝓ
pter hoc ĩueniret̃ ex neceſſitate eius fluxu
vel exitu aq̃ fontalis niſi ei alia daret̃. Re
mota ei iam a creatore ẽ ꝑ me ẽ ꝑtibilitas
Nec ſuꝑ hoc ẽ tibi relicta dubitatio. Et ab
vno ꝛ eodẽ calore ẽ ĩmolicio in cera et ĩdu
ratio ĩ luto. Uides etiã q꞉ ex eodẽ ſemine
tã modico ꝓueniũt fructus flores et folia
frondes ꝛ cortices ꝛ etiã ſemen ſil'e cum ſe
men vnũ ꝛ forte vnũ ſimplex hoc ẽ vnius
nature ſit. In ſemine ꝛ hũano ꝙ vniꝰ na
ture tm̃ eſt videt̃ apparere maior multitudo
maiorqꝫ diuerſitas ĩ effectibꝰ ſuis hoc ẽ in
eis q̃ ex ip̄o generãt̃ quoꝝ ẽ tãta multitu-
do atqꝫ varietas vt pili vngues caro oſſa
nerui cartilagines medulle ꝛ q̃ttuor hũo-
res radicales ꝛ ip̄a ſubſtãtia cerebri. Quã
to fortiꝰ igr̃ a creatore ꝑ modũ effectiõis ꝑ
imperioſiſſimũ verbũ ipiꝰ erit multitudo
atꝫ diuerſitas adeo deorſũ ab ip̄o adeoqꝫ
diſcreta vt nec ſpecie nec genere nec etiã p̃
dicamẽto cõmũicet. In hijs aũt ſimilitudi
nibꝰ attẽde lõgiſſime diſtantẽ diſſilitudi-
nẽ. Semen ei licet fortiſſimã habeat virtu
tẽ oꝑatiuã cauſa material' eſt ꝛ ꝓpter hoc
corrũpitur ĩ generatiõe eoꝝ q̃ ex ip̄o fiunt
hoc aũt nõ ẽ cauſe efficiẽtis nũqꝫ ꝑ ſe ſalꝫ
vt ip̄a corrũpat̃ ip̄a oꝑatiõe ſua q̃ ẽ ei pro
p̃a ꝛ ꝑ ſe. Nec moueat te exemplũ fenicis
q̄d poſui qm̃ ignis ille quẽ ip̄e ſuccẽdit eſt
cauſa efficiẽs corruptiõis ipiꝰ ip̄e aũt fenix
nõ ẽ cauſa ꝑ ſe ꝛ ꝓp̄e ignis illiꝰ. Remiſce
re igr̃ ſublimitat' ac ſuꝑeminẽtie creator'
bñdicti imperioſitatiſqꝫ verbi ipiꝰ d̄ quo
plura audiuiſti in p̃ma parte tractatꝰ iſtiꝰ
Et videbis q̄ꝫ longe ẽ om̄ipotentiſſima vir
tus ipſius ꝛ excellentia atqꝫ magnificentia
oꝑationũ ipſius ab alijs virtutibus et mo
dis operationũ ip̄arum. Reminiſcere etiã
quia nomẽ ꝛ intentionẽ cauſe efficient' vi
dent̃ merito phyloſophi extendiſſe vt ex
actã ac deputatam eiuſdẽ rationẽ forſitan
enim ſic non congruit niſi prime cauſe ef-
ficienti que eſt creator benedictus

q Uia v̾o ſimiles illuminatiões eis
que ſupra poſui hr̃e vident̃ om̄ia
alia aĩalia ꝛ quedã multo miores
minuſqꝫ nobiles. Quedã etiam maiores
queãdmodũ vultures ſi verũ eſt ꝙ de eis
multi fabulati q꞉ p̃uident ſtrages futuras
ex p̄lijs ꝛ ꝓpter hoc cõgregãt̃ ĩ locis vbi fu
ture ſũt ſtrages hmõi tãqꝫ p̃uideat ĩ futu-
rã eſcã cadauoꝝ hũanoꝝ ꝛ equoꝝ. Appet
tibi ex oibus hijs luminibꝰ luminoſitateꝫ
ſapiẽtie creatoris penetrare atqꝫ ꝑtingere
nõ ſolũ vſqꝫ ad extrema aĩaliũ ſꝫ vſqꝫ ad
extrema ſeminũ lumina q̃ cadũt ſuꝑ ſemi
na ſil'ia ſũt artificijs vt dixit ariſtoteles. at
tende etiã q̄d lumina hmõi nõ ſunt tm̃ ſic
artes aut artificia oꝑandi ſꝫ ſunt velut im
peria creatoris q̃ neceſſe habẽt ĩplere ip̄a
ſemia. Nõ em̄ ex libero arbitrio oꝑant̃ ſꝫ
ex neceſſitate ꝑ modũ ſcꝫ ſuient' q̄d ꝛ ari-
ſtoteles alit̃ alibi generalit̃ dixit de natu-
ra ſcꝫ qm̃ ip̄a oꝑat̃ ꝑ modũ ſuictis. Nemo
ãt dubitat qm̃ ſemia nec alia nec alit̃ oꝑa
ri poſſunt queãdmodũ ĩ ip̄is ẽ ĩpediri tm̃ ꝛ
adiuuari poſſunt vt meliꝰ ꝛ citiꝰ operent̃

Sicut appet ex opib⁹ magice naturalis q̃
ſunt ſubita generatio pediculoꝝ ranaruꝫ
vermiũ et alioꝝ multoꝝ. Impediũt' vo
ſemina in agris multotiẽs p naturã agro-
rũ ẽ repugnantẽ vt ex ſeminato tritico nõ
generet' niſi ſinapis aut ſigalũ. Jam igit'
declaratuꝫ ẽ tibi qm̃ ad oĩa hec puenit nõ
ſolũ luminoſitas ſapiẽtie creatoꝝ ſꝫ et im
periũ q̃re oĩa hec q̃ ſic fiũt vel generant' ꝛ
fiũt creatore ſciẽte ꝛ imperãte fieri ꝛ ſic fie-
ri quare ꝛ ꝓuidenter ab ipõ et per ipſum

D Et hoc q̃ꝫ ꝙ querebat' cuiuſmodi
cognitiões vel ſciẽtie eẽnt lumĩa
iſta. Reminiſci debes eoꝝ q̃ ali-
bi audiuiſti p me vicꝫ qm̃ ſcientiarum ſiue
cognitionũ alie ſũt deſcẽdẽtes deſup a lu-
mĩoſitate creatoꝝ ꝛ hee vocãt' ſcie ĩdite vl'
ĩfuſe et ĩdite qdẽ q̃ naturalit' ĩſũt ꝛ cũ hiis
creãt' q͛b⁹ ĩdite ſũt ꝛ noĩant' recte ſcie natu
rales vel innate. Alie vo q̃ poſt naturã cõ
pletã dono creatoris adueniũt cõiter vo-
cant' ĩfuſe. Tercio vo reb⁹ ipĩs adueniũt
quẽadmodũ ymagines reſultãtes ĩ ſpecu
lis ab inſpicientiũ facieb⁹. Et iſte ſũt q̃ ſe-
quũtur numeroſitatẽ rerũ et varietatẽ atꝫ
diuerſitatẽ vtpote cauſate ab ipĩs. Nec mi
rũ cuiq͛ʒ videri debet ſi multitudinẽ aut va
rietatẽ rerũ ſequũtur ymagines earũ et ve
rificat' iſtõ p augmẽtationẽ a cauſa et a p
portiõe. Cũ eñ res omẽs ad hmõi ymagi
nes ſuas ſilr ſe habeãt ſiue ꝓportionalit'.
Conſequẽs ẽ vt pmutatim. ſicut res adiui
cẽ ſe habẽt. ſic ꝛ ymagines earũ ſe habeãt
adinuicẽ ꝛ ꝓpter hoc vt ẽ diuerſitas ĩ reb⁹
adinuicẽ. Sic ꝛ in ymaginibus ꝓpter hoc
igr̃ ſiue res hmõi vniuerſales fuerint ſiue
pticulares. Eodẽ mõ erũt ꝛ ſciẽtie vel vni
uerſales vel pticulares. Sciẽtie vo alie vi
delicet tam inate q͛ʒ infuſe ſequũtur imita
tẽ cauſe ſue ꝛ ꝓpter hoc vna earũ ẽ multo
rũ generũ ꝛ multarũ ſpecierũ ꝛ indiuidu-
oꝝ hinc ẽ ꝙ lumina q̃ nũeraui tibi ꝛ no-
mĩaui ſequũt' hoc mõ vnitatẽ ipi⁹ nec ha-
bent lineationes aut deſcptiones libroꝝ
nec aggregatiões ptiũ quẽadmoduꝫ nec
ſapiẽtia pma. Et idẽ dico de ſplẽdore pro-
phetico qm̃ vn⁹ nõ ẽ diuiſibil' neq͛ʒ aggre-
gatus ex pticularib⁹ ſplẽdorib⁹ ꝛ in illo et
p illũ viſa ẽ a ꝓphet' tãta rerũ et euentuũ
multitudo atꝫ diuerſitas. Sic dico ꝛ de iſtl'
luminib⁹ quãq͛ʒ nec lumina dicẽda ſint ꝯpa
ratiõe ſplẽdoꝝ ꝓphetici. ĩ vno tñ ei aſſimi
lãt' vicꝫ ĩ hac vnitate ꝛ indiuiſibilitate. Si
tñ inuenirẽt' in hoĩbus lumina ſimilia vi
delicꝫ inueſtigãda latrones ꝛ dinoſcẽdi atꝫ
dephẽdẽdi eos aut nendi ſiue filãdi texẽ
diq͛ʒ rethia ꝛ venãdi. Si inq͛ʒ inuenirent' in
hoĩbus pter eruditionẽ ꝛ doctrinã ſplẽdo
res illos ꝓpheticos nemo noĩare vereret'.
Sꝫ neq͛ʒ ſciẽtia illa neq͛ʒ p ſciẽtias operari
aĩalia vel ſemina vſualiter dicim⁹ ꝓpter
paucitatẽ nr̃e exercitationis in hiis ꝛ ꝓpt'
nouitatẽ quã ſp ꝛ mõſtrat' ꝛ plurimũ ab-
horrẽt vulgares hoĩes et impiti ꝓpter qd̃
ariſtoteles dicere noluit ꝙ artificia eſſent
in ſermonib⁹ ſꝫ vtutes ſimiles artificiis ꝓ
pter qd̃ ꝛ ꝯuenientius acomodato aptato-
q͛ʒ ſermone nõ dicim⁹ lumina iſta ſcienti-
as aut artes ſeu artificia ſꝫ magꝭ ſimilitu-
dines ſcientiarũ ꝛ artium et artificiorum.

I Si qs aũt querat vtrũ aranea ſciat
ſiue ſiue filare ꝛ reciacula tendere ꝛ
alia facere q̃ facit ꝓponet queſtio
nẽ nõ facile determinabilẽ impitis aut eñ
ſciẽter facit aut caſu qd̃ facit ꝛ preter inten
tionẽ. Qꝫ ſi rñdeat qs q: neſciẽter facit qd̃
fac̃. Qualiter igr̃ declinat errorem omnẽ
ĩ opib⁹ ſuis. Amp̃. ſi quẽadmodũ dic̃ ari
ſtoteleſ q: oĩno ſciẽti ſignũ ẽ dicere poſſe ꝛ
ñ poti⁹ ſignũ ſciẽt' erit facere poſſe. Amp̃.
ꝙ ſignũ ẽ ĩ muliere filãte ꝙ ipa filare ſciat
ꝙ nõ ꝛ meli⁹ ꝛ magꝭ appeat ĩ aranea. Si
vo dixerit q: mulier hoc fac̃ arte vel ſcia ſi
ue artificio oblit⁹ videtur huiuſmodi ho
mo ſermonis quẽ dixit ariſtoteles. quia ꝙ
natura tale magis tale. q̃re naturalis ars
magꝭ ars ꝛ natural' ſciẽtia magis ſcientia
ꝛ naturale artificiũ magꝭ artificium ꝛ na-
turalit' ſciẽs magꝭ ſciẽs. Quare et magꝭ ſci
ens ẽ aranea hmõi opis ꝛ magis ſcienter
opat' fila ꝛ rethia q͛ʒ mulier q̃ hoc p doctri
nã alienã aut p ꝓpam adiuẽtionẽ hoc ſcit
vel didicit. Qꝫ ſi rñderit q: iſtinctu nature
hoc fac̃ aranea inuoluit ſe difficiliorib⁹ q̃-
ſtionib⁹ de inſtinctu ſcꝫ ꝛ natura qd vtrũ
q͛ʒ illoꝝ ſit. Eadẽ eñ reſtat queſtio de natu-
ra vtrũ ſciẽter inſtiget araneã ad iſta faciẽ
da aut inſciẽter. Qꝫ ſi ſciẽter nõ erit hmõi
natura ĩ ſubiecto eis eñ q̃ ĩ ſubiecto ſunt
nullo modoꝝ ꝯgruit ſcire vel ſciẽter aliqd
facere. Si vo ſubiectũ fuerit natura hmõi
ſequẽtur alie queſtiões de hmõi ſubiecto
an p ſe hoc faciat an alieno inſtinctu. Qꝫ
ſi p ſe reſtat queſtio qua vtilitate et cuius.
Si eñ ſua vtilitate hoc facit nõ erit hmõi
ſubiectũ niſi ipa aranea. Venatio eñ muſ
carũ ſoli aranee q̃ illã exercet vtilis eẽt vi
det'. Niſi forte qs dicat quia etiã vtilis eſt

hominibus ad admirationē ſapiētie creato
ris ⁊ ad phyloſophandū de ꝓuidētia ipi⁹
Si vero alieno inſtinctu hoc facit hm̄oi na
tura ꝑueniet hec eadē ad creatorē et fiet ꝑ
hoc manifeſtior in rebus hm̄oi ꝓuidētia
diuina cū inuentū fuerit ꝙ ꝑ eius īſtinctū
⁊ filant aranee ⁊ texunt fila ſua et retia et
venātur. Si aūt nō ꝑuenerit hoc vſqȝ ad
creatorē neceſſe ē vt veniat hoc ad aliam
ſubſtantiā nobiliorē ꝙ̄ ſit aranea ⁊ hoc vel
vnam vel multas que ſi fuerit vna ſola ap
parebit eē regitiua oīm aranearū docens
eas hm̄oi viuēdi artificia vel inſtigās eas
ad hoc vt illa exerceāt qđ vel erit ei cōmiſ
ſū a creatore vel erit eidē innatū ꝑ vtrāqȝ
aūt viarū iſtarū appet euidēter oīa hm̄oi
artificia ⁊ eſſe ⁊ exerceri ꝓpter videntiam
creatoris Eodē mō ſi multe fuerint hm̄oi
ſubſtātie regitiue aranearū nō poterit eē
dubiū qn regnū huiuſmōi ſit eis vel inna
tū vel cōmiſſum a creatore. Tu ergo atten
de in hijs ⁊ ſimilibus qr nō ē contendēdū
recte phyloſophātibus de vocabulis aut
nominibus quin potius ſine litigio ⁊ con
tentione ſicut vtitur cōmunitas hominū
Extrancitas autem quam repudiat vſus
communis in vocabulis modis omnib⁹
fugienda eſt philoſophantibus. Similit̄
⁊ vacuitas earum niſi forte defectus neceſ
ſitas cogat noua vocabula fingere aut ſal
tē circūuolutionibus vtendū eſt eis ꝓpt̄
hoc igit̄ ariſtoteles noluit dicere virtutes
que ſunt in ſemibus artes eē vel artificia.
ſed ſimiles artificijs qnāqȝ abſqȝ abuſiōe
intollerabili dixiſſe potuiſſet eas eē quaſ-
dā artes ſeu quedā artificia nature. Neqȝ
ꝯtendendū eſt tibi ſup hoc ꝙ ꝑdixi videli
cet vtrū aranee ſciant facere qđ faciūt. vel
vtrū ſcientie tibi faciant quod faciunt. Cū
vſus ꝯmunis hominū recipiat eas ⁊ ſcire
opari ⁊ ſcienter opa hm̄oi ⁊ tantillum lu
minis accepiſſe eas a luminoſitate ſapiē-
tie creatoris ad acquirendū ſibi ſuſtētatio
nē vite ſicut dixi verū aūt ꝑ mediū ſiue me
dia an imediate nō diffinio hic qm̄ eē ⁊ vi
ta imediate vident̄ ꝓcedere a creatore et
creari ab ipſo et ꝓpter hoc fortaſſis vide-
atur alicui ꝙ in iſta modica lumina ſicut
et magna deſcendant ab ipō ſuper hm̄oi
creaturas ſicut et nobiliſſima lumina que
vocātur dona gratiarū ſcientieqȝ ⁊ v̄tutes
ſublimes dicūtur ab ipō imediate deſcen
dere ſup homines et angelos beatos. In
tm̄ igr̄ determinatū ſit tibi ꝑ hec oīa hm̄oi
que ꝑnominata ſunt ꝑ ꝓuidentiā creato
ris et eſſe et fieri.

q Voniā autē datū eſt a creatore oī
bus corꝑibus vt poſſint ſibi acqui
rere loca naturalia hoc ē naturis
ſuis cōgruētia et virtutes etiā ad hoc eis
date ſunt ab eodē qbus hec acquirāt per
motū ⁊ quibus etiā in eis quieſcant non ē
tibi dubitandū qn ꝑ ꝓuidentiā creatoris
ſint mot⁹ eorū ⁊ qetes ꝑſertim cū mot⁹ na
tural' vniuſcuiuſqȝ corꝑis nō tā ſit ingſſū
loci natural' ꝙ̄ etiā fuga īnatural' atqȝ ꝯtra
rij. Vides igr̄ euidēter qr corꝑa naturalia
ſibi ꝓuident naturaliter ad cōſeruationē
ſui eſſe ⁊ a locis nociuis ꝓfugā ⁊ de locis
ſalutaribus ꝑ motus ⁊ inclinatiōes natu
rales ⁊ hec ē cauſa vt mihi videt̄ que īdu
xit ariſtotelē naturā hm̄oi in corꝑibus na
turalibus quaſi quandā vitam eē quoniā
in viuentibus hm̄oi ꝓuidētiſſima euiden
tiſſima eſt videlicet qua declināt noxia et
querūt ſibi ſalutaria atqȝ ꝓficua. Et in qui
buſdam quidem animalib⁹ naturalis pe
ricia et ars innata medicinalis. Quis eīm
docuit bufonē alieno morſu atqȝ veneno
vulneratū rutam adire et eidē locū vulne
ris affricare ⁊ ꝓpter hm̄oi affricationē a
periculo veneni curari ⁊ hoc idem de ſali
ua facere creditur a multis. Similiter qs
docuit cattam ꝑ affricationē ſuam ad her
bam que nephyta nominat̄ concipe poſ-
ſe et ſic defectū maſculi ſupplere. Eodem
mō ⁊ equas exponere ſe flatui venti vt ex
eius afflatu atqȝ attractu conciperēt. Quis
vero docuit piſces quoſdā poſtq̄ in aquā
effuſa fuerint oua eorū ſemine ſuo ſupfun
dere alios aūt generare nō poſſe. Deniqȝ
qs docuit aquilas et coruos reiuueneſce
re ⁊ in iuuentutē ſuā modis qb⁹ alibi au-
diuiſti renouare. Quis docuit ſcorpiones
exteriora tm̄ manuū in hominib⁹ ꝑcutere
palmis aūt parcere vel qđ verius credo ti
mere ne forte ab eis incluſi capti detineāt̄
ꝙ ab exteriorib⁹ manuū minime timent.
Sunt ⁊ alia innūera que hyſtoriographi
nature de hm̄oi ſcripſerūt in qbus oīb⁹
manifeſtū ē tibi ⁊ cōiter dici artes q̄ſdam
et artificia ⁊ ingenia nature dici et nō im-
merito. Iſta tamen vocabula vſqȝ ad na
turas inanimatorū corꝑm neminē adhuc
audiuim⁹ extendiſſe etiā hoc ē ꝓpter ꝑui
tatem ſuam ⁊ vt ita dicam tenuitatem lu
minis. Nulli eīm phyloſophantiū audiui
m⁹ dixiſſe ponderoſa corꝑa inclinari vel

mouerí ad mediũ mundi arte vel artificio
Similiter neq; ignem cõburere ligna ar-
te vel artificio nature licet cõiter receptuȝ
ſit q̃ hoc faciat virtute nature ſue ſed hoc
eſt vt dixi ꝓpter longam diſtantiã atȝ diſ
ſimilitudinẽ ad artes ⁊ artificia. Creatori
aũt ꝓuidentia ſicut ⁊ virtute eiuſdẽ ꝑma-
ria omnia iſta fieri que nominaui tibi iaȝ
dubiũ eſſe non debet nec in partibus nec
in totis vt ꝑdixi. Fortaſſis autẽ nõ inten-
dit ſingularia in his niſi quis dicat eaȝ in
tendere ſingularia vaga. Nõ eñ videtur
intẽdere aranea hoc filũ determinare vel
hoc reticulũ. Iam autẽ audiuiſti alibi in-
tentionem meã de indiuiduo vago quali-
ter ſe habet in ipſo ſenſu ⁊ in ipſa ymagina
tione. Et hmõi exemplũ quoddã eſt in ho
mine qui videtur alonge veniens ſed ꝓ-
pter elongationem nõdũ ſcitur eẽ homo.
ſed ſcitur eſſe hoc animal veniens deinde
cũ appropinquauerit cognoſcitur eſſe iſte
homo veniens ⁊ nondũ ſocrates. Erit au
tẽ magis vagum ſi euſq; remotuȝ fuerit
vt nõ deꝑhendatur animal eẽ ſȝ hoc mo-
uens. magis etiam vagum ſi nec moueri
appareat. Tunc eñ nõ cognoſceretur eſſe
niſi hoc corꝑale. Ex hĩs igit̃ apparet tibi
quia denudatio a cõditionibus ꝑticulari
bus ⁊ circũueſtitio eorũ facit indiuiduum
vel vagum vel magis vagũ vel expreſſum
ac determinatiſſimũ iuxta modos huiuſ-
modi exemplorum.

Q Uia vero ſermones phyloſophe
rũ de animabus animaliũ nõ ra
tionabiliũ fuerunt eas apprehen
dere vniuerſalia non poſſe ⁊ dixerũt hoc
eẽ ꝓpriũ animarũ rationabiliũ ⁊ ſubſtan
tiarũ intelligentiũ. Nõ videtur ſm eos q̃
in animab⁹ animaliũ ſimiliter artificib⁹
operationũ ſint ymaginatiões vel alie im
preſſiones vniuerſaliuȝ neq; q̃ poſſibilis
ſit eis abſtractio circũueſtitionib⁹ indiui-
duantibus vſq;quaq;. Quapropter diffi-
cile erit eis determinare vtrũ aranea yma
ginet̃ muſci cũ ipſam non viderit vel qua
liter ymaginet̃ eaȝ ſi vniuerſaliter eaȝ ap-
ꝑhendere non poſſet ſm eos. Si vo indi
uidualiter aut ſingulariter ymaginatur q̃
cõditione vel circũueſtitione illam indiui
duet difficile poſſe videri videtur cum ipſe
ꝯditiones ꝑmo indiuidualiter neceſſario
appꝑhendatur Fiet autẽ euidentius qđ di
co ꝑ exempla. Si eñ ymaginatur aranea
muſcã caſuram volatu in telam ſuam iſte
conditiones oẽs cõmunes ſunt ⁊ plurib⁹
cõmunicabiles. Nõ indiuiduãt igr̃ muſcã
⁊ vt breuius dicam ꝑ has ꝯditiones nõ ẽ
deſcendere ad hanc. Qualiter igr̃ deſcen-
det aranea ad quãcũq;. Q̃ ſi nõ deſcẽdit
ad hãc aliquã ſtabit igit̃ eius ymaginatio
ſiue appꝑhenſio alia in ꝯmuni ſiue in gene
rali. Nõ erit igit̃ ꝓpa ſubſtantiarũ intelli
gentiũ appꝑhenſio ꝯmunionũ ſiue vniuer
ſaliũ. Amp̃. De artificibus q̄ non ſunt
apud nos nullus dicit ſe edificare hãc do
mũ indeterminate ſed potius quandam
domũ. Similiter neq; textor aliq̃s ducit
ſe texere hunc pannũ ſed quendã pannũ
Nec aliq̃s ex fabris dicit ſe fabricare hũc
gladiũ ſed quendaȝ gladium. Multo mi-
nus igitur in animalibus ratione carenti-
bus erit poſſibile hanc indiuiduationem
ſeu determinationẽ eſſe. Amp̃. cũ ani-
me rationales multo nobiliores ⁊ fortio-
res ſint in appꝑhẽdendo q̃ȝ anime quomõ
extendent ſe in appꝑhenſionẽ ſingulariuȝ
vires appꝑhenſiue earum et vires appꝑhen
ſiue animarũ rationabiliũ erũt adeo bre-
ues ⁊ decurtate vt in ſuis artificijs vſq; ad
particularia ⁊ vaga ſimiliter idiuidua nõ
attingant. Si quis autẽ dixerit q̃a aranee
operant̃ quẽadmodũ aliquis artifex opa
retur cecus vel clauſis oculis nec ſic etiam
abſoluit ſe a nodo queſtionis iſtius quo-
niã q̄ ſic operatur quoniã et ſi clauſos ha-
beat oculos vel oĩno obſcuratos aper-
tam tamẽ habet atȝ reuelatam ymagina-
tionẽ in ipſm ſenſum cõmunem interioreȝ
Difficile autẽ ẽ inuenire exemplũ diſſimi-
litudinis ymaginationis ⁊ intentiõis hu-
iuſmõi animaliũ in opibus ſuis apđ nos
⁊ hoc ẽ q̃ñ ipſa intendũt ab intus ⁊ ymagi
nãtur inſup. Nos aũt aforis ⁊ deorſũ i ar
tificijs que apud nos ſunt. Et iam dixi ti-
bi in plurib⁹ capitulis et tractatib⁹ ſciẽtie
iſtius quia lumina que deſurſũ deſcẽdũt
⁊ longius ⁊ latius ſe extendunt q̃ȝ que de
orſum ⁊ a rebus animalib⁹ nr̃is in aiab⁹
animaliũ irrationabiliũ adueniũt ꝓpter
quod ⁊ menſurãtur ⁊ numerãtur ſcđm res
Unius eñ vna ẽ viſio ⁊ vnius ſoni vna ẽ
auditio ⁊ duorũ due ⁊ ita ſe habȝ de alijs
et hoc eſt quoniã omnia hec ad modum
paſſionũ ſunt a rebus agentib⁹ ĩ animas
appꝑhenſiuas ⁊ ad modũ reſultationũ a-
formis rerũ ſenſibiliũ i ſpeculis anime vo
appꝑhenſiue ⁊ receptibiles hmõi paſſionũ
efficit ſpecula hmõi reſultationuȝ. Uiſus

ꝟo ⁊ auditus habitus naturalis et ceteri
hmõi habitꝰ amplioꝛes ſunt atꝫ latioꝛes
licet impfecti actu naturaliter ⁊ indigenti
bus paſſionibus ⁊ reſultantijs quas di-
ximꝰ. Sic ſe hꝫ et de luminibus que noia
ui tibi ⁊ quanto ampliꝰ aſcẽderis ⁊ cogi-
tatu ⁊ conſideratiõe tanto amplius eam
īuenies dilatari donec ꝑuenias ad puriſ-
ſimū lumen vicꝫ lumen luminū qd̓ ē crea
toꝛ ſapientiſſimꝰ. Cuiꝰ luminoſitas eſt in
vltimitate latitudinis ſeu hꝫ ſanctus ⁊ au
tenticus ſermo vicꝫ qm̄ ſapīa attingit a fi-
ne vſqꝫ ad finē foꝛtiter ⁊ diſponit oīa ſua-
uiter. Hinc eſt ꝙ ſplendoꝛes ꝓphetici ꝑ-
ut poſſibile ē mutātes illud lumē ſcꝫ lumi
num non ſolum in latu ampliſſime diſcē-
duntur ſed etiā in longuꝫ ꝓpter qd̓ ipſi ꝓ
phete non ſolum ꝑ̄ma vident in ſplēdoꝛi-
bus iſtis ſed etiā nouiſſima. Apparet igit̃
tibi per hec iſta lumina naturalia nō im-
merito eē extēſioꝛa appͥhenſionibꝰ noſtrꝭ
que affoꝛis inueniunt ⁊ ꝓpter hoc neceſſe
eſt vt res pꝛecedāt appꝛehenſiones hmõi
tanq̄ꝫ cauſe earū. Splendoꝛes ꝟo ꝓpheti
ci ⁊ iſta lumina ſicut a rebus nō ſunt Sic
nec exigunt exiſtentiā rerum p̄cedere ſe ꝓ
pter hoc ⁊ non exiſtētia anteq̄ꝫ ſint exten
dunt. Ideo ⁊ ſplēdoꝛes ꝓphetici ꝓphe-
tis oñdunt pꝛeterita que iā nō ſunt ⁊ futu
ra que nondū ſunt Sic ⁊ iſta lumina aq-
lis ⁊ ceruis oñdunt ſuas renouatiões an
teq̄ꝫ ſint ⁊ cauſas earū ⁊ modum opatio
nis quo eas faciant aut ꝓcurent. Simil'r
⁊ araneis reciacula que non ſunt et foꝛte
muſcas que nondū ſunt ⁊ cauſas eaꝝ in
reciacula anteq̄ꝫ ſint. Q̇ꝺ ſi quis dixerit ꝙ
nec araneas nec hmõi aīalia ſcire vel vi-
dere que operant̃ vel vtilitates operum.
tunc magꝭ accedit ad vt concedat ea non
ſua ſed aliena ꝓuidētia operari. ⁊ tandeꝫ
deueniet ſermo iſte adhuc vt ꝓcedat oīa
opera hmõi fieri per ꝓuidentiā creatoꝛis
ſicut pꝛedixi tibi. Seqtur etiā hoc vt dicat
araneas alieno inſtinctu comedere mu-
ſcas q̄s capiunt. Et hoc ipm̄ habebit nce
eſſe poꝛcꝭ ⁊ omni generi animaliū qd̓ nō
inſtinctu ꝓpꝛie nature aut famis cōme-
dunt ſed alieno inſtinctu vt qd em̄ potiuſ
faciunt opationes hmõi alieno inſtinctu
et nō illas vicꝫ comedere ⁊ bibere q̄ finis
hoꝝ ſunt ⁊ vtilitas. Amp̄. qcquid p̄t
in finem et in viā et quicqd in extremū et
in mediū naturaliter Quia igr̃ iſte opera
tiones filare texere reciacula inſidiari ara
neas capere eas media ſunt ⁊ vie natura
lis ad comeſtionē earū et ad acquiſitionē
nutrimēti ex eis ſimil'r ⁊ media naturalia
ſicut ad illa Illa ꝟo extrema ad hoc oꝛdi
natiõe naturali ⁊ aranee naturaliter poſ
ſunt in finē vel extrema potuerunt multo
amplius in vias et media. Amp̄. hoc
eſt dicere ꝙ aliqs poteſt naturaliter in co
medere ꝙ nō eſt naturaliter niſi ꝑ maſti-
care et non p̄t naturaliter maſticari. Silr
ꝙ aliquid pōt naturaliter nutriri cibo et
non poteſt coquere vel dirigere cibū. Ui-
des igr̃ per me in hijs nō nullas vias ex-
ercitatiõis ingenij cui ꝙ ſi melius videre
dederit tibi deus in hijs gaudere ⁊ vellē
fieri mihi.

Emotibus ꝟo naturalibus q ſūt
d a medio et quidā addunt tercium
vicꝫ circularē qui eſt circa medium
quāq̄ꝫ hoc impꝛobabile merito valde vi-
deatur Arꝭ. et ſequacibus eius. Simil'r ⁊
de inclinatiõibꝰ ex quibus ſunt hmõi mo
tus. Iam dixi tibi quia neqꝫ motus ꝑ ſci-
entiam fiunt eoꝝ que mouent̃ ſic neqꝫ ꝑ
ꝓuidentiā. Neqꝫ areſtoteles voluit noia
re ꝑ̄ncipia motuū iſtoꝝ artes vel artificia
per aīas vel vitas ſed quaſi vitas ⁊ cauſa
in hoc fuit ſicut pꝛedixi tibi diſtantia ⁊ elō
gatio ab hijs quibꝰ hmõi nominatiões
recta ac vera nominatiõe congruūt. Iaꝫ
igitur apparet tibi ex hijs que p̄ceſſerunt
ꝓuidentiā diuinā attingere a ꝑ̄mis crea-
tis vſqꝫ ad minima. et intelligo hoc d̓ ſub
ſtantijs ⁊ tā de partibꝰ q̄ꝫ de totis coꝛpo
reis ſubſtantijs. ⁊ quia nō eſt incōueniēs
vel indignū ſapientia ⁊ bonitate creatoꝛꝭ
ea curare. poſtq̄ꝫ ſunt que curauit cū non
eſſent et eouſqꝫ curauit vt ea eſſe faceret
quia mõis omnibus decet eius ſapientiā
⁊ bonitatē ea deducere ad fines hmõi et
vtilitates qbus ea aptauit et oꝛdinauit ſi
ue ſint nobis noti ſiue ignoti hoc autē eſt
ſicut p̄dixi tibi indubitāter regere vicꝫ cō-
ſeruare et deducere ad fineꝫ vel vſum ad
quem res ē. Q̇ꝺ ſi quiſierit qs qualiter cu-
rat muſculas q̄s yrundines tā ſtudioſe ve
nantur Cū nec videat̃ eas conſeruare qn
potius videtur eas expoſuiſſe deuoratoi
yrundinū. Qualiter etiā videt̃ deducere
ad finem ad quē ſunt ⁊ an eſt alius finis
earū q̄ꝫ nutrimentū ſeu ſuſtentatio yrun-
dinum Rñdeo in hoc quia reuera hic eſt
vnꝰ finis et vna vtilitas muſculaꝝ hmõi
⁊ ad hunc finem vel vtilitatē deducit eas

creato: p naturam ipaꝝ vrūdinū quā crea
uit eſui earū nutribilē ſeu ſuſtētabilē. qb⁹
et dedit lūmē naturale de p̄dictis lumib⁹
quo becillo mō cognoſcant ⁊ etiā ipas ca
pere ſciāt quēadmodū ⁊ comedere. Conſ
uat igr̄ eas creato: vſq3 ad vſū bmōi quā
q̄3 ⁊ alie vtilitates ſint ⁊ alij vſus quos au
dies i ſequētib⁹. Nec ē incōueniēs quedā
animalia i eſū ⁊ ſuſtētationē alioꝝ creato
rē creaſſe vel etia3 i alios vſus multiplices
Sicut apparet de equis ⁊ aſinis et mulis
qui non comeduntur ab hominib⁹ com-
muniter. boum vero et ouium ⁊ capꝛarū
alie ſunt vtilitates multe quibus adiuuā-
tur homines q̄3 eſus ⁊ nutrimētu3 ⁊ vt eui
dentio: tibi fiat dei pꝛouidētia in omnib⁹
narrabo tibi et numerabo generales vtili
tates creaturarum. Prima igitur genera-
lis eſt bonu3 quod ē vel quod habet vna
queq3 ſiue illud ſit eſſe ſiue aliud ſiue alia
ſiue eē cū alio aut cū alijs. Gratuita nāq3
bonitas creatoꝛis nō intēdit ꝓdeſſe ſibi in
creādo res in dādo eis eē vel bona alia ſ3
ꝓdeſſe reb⁹ iſtis ⁊ hec ē ſp intētio gratuite
bonitatis vic3 hmōi rectitudinis vt nec re
curuet eā dato: i ſe intendēs ſc3 ſibipi hoc
ē in ꝓpriū bonū vel hono:ē vel comodu3
vel gloꝛiā vl' voluptatē vel aliqd ad hmōi
neq3 deflectēs eā ab hmōi rectitudine vel
in nocumentū inimicoꝛū vel i pfectū ami
coꝝ ſuoꝝ vic3 q: ſui ſūt. Hec enī ꝯſideratio
vic3 q ſui ſūt declinatio ē a rectitudie gra
tuitat' ⁊ h3 aliqd recuruatiōis p̄dicte. Se
cūda cauſa ē creatiōis i qbuſdā ē vtilitas
aliena ⁊ hoc accidit i multis generib⁹ reꝝ
Quedā ei ſūt nata eē p ſe ⁊ inſup eē vtiles
alijs. ſic ia3 ſuperi⁹ multotiēs audiuiſti de
vegetabilib⁹ ⁊ animalib⁹ irrationabilib⁹
q nata videt̄ eē vtriq3 vtilitati ⁊ vſui ho-
minū. Alia vo ſūt nō nata eē p ſe vt ptes
⁊ mēbꝛa animaliū quēadmodū ocul⁹ nō
natus eē p ſe ⁊ pes ⁊ man⁹ ſūt. S3 i toto ſi
militer ⁊ toti. Similiter os ⁊ nerui et caro
in animalib⁹ nō ſūt nata eē p ſe ſed i aīali
bus tn̄ nata ſūt eē ⁊ vtilitati totalitatis eo
rū. Quapꝛopt̄ finis qdā ⁊ vtilitas creatio
nis eoꝝ videt̄ eē vtilitas totalitat' aīaliū
quoꝝ ptes ⁊ in qb⁹ ſolūmō nata ſūt eē et
hic non itelligo niſi vtilitates naturales.
Sūt ei ⁊ alie vtilitates ſublimioꝛes at3 no
biliores ⁊ hec ſūt qbus adiuuat̄ v̄tutes ⁊
cōpoſitio moꝝ i hoībus ⁊ ea bona gratia
rū at3 v̄tutū qb⁹ ꝑennis ⁊ futura felicitas
obtinet̄ ⁊ hec oīm vtilitatū nr̄arū vltia at3
pfectiſſima vtilitas. Ex qbus manifeſtū ē
tibi q: v̄tutes ⁊ dona grārū vtilioꝛa ſūt oī
bus alijs qm̄ vtilitas iſtoꝛū ad quā ſcilicet
ſūt eē ⁊ quā intendit creato: ⁊ p̄ncipaliter
hoībus vtilitas ē vltra quā nihil querēdū
erit. Poſt hec v̄o ſm̄ gradū vtilitatis obti
nēt in oꝛdine iſto ea qbus iſta acq̄rūt̄ nu
triunt̄ adiuuāt̄ cōſ̄uant̄ adaugēt̄ ⁊ inter
hec p̄me ſūt bone diſpoſitiōes earū natu
rales ſiue bonitas ꝯplexiōis ⁊ benignitas
naturalis ⁊ māſuetudo naturalis. Qui ei
iſtis p̄diti ſūt faciles ſūt recipe gratuitā ac
nobilē v̄tutē paciētie et ſancte dilectionis
nec nō ⁊ pacis at3 ſeueritat' coꝛdis cuius
cōtrariū ē turbulētia ⁊ inq̄etudo ⁊ d̄ hijs
oīb⁹ ſatiſfactū d3 eē tibi p ea q̄ audiuiſti
de v̄tutū tribus generibus hoc ē naturali
bus gratuitis ⁊ cōſuetudinalibus ⁊ eis q̄
circa ipas ſūt terciū locū obtineret in oꝛdi
ne iſto doctrina ſtudioſitas ⁊ diſciplina ⁊
ꝓpter hoc gens xpianoꝝ q̄ maxime place
re creatoꝛi nitit̄ ⁊ ſtudijs qb⁹ creatoꝛi pla-
ceat ⁊ ſumōpere iuigilat ſacris doctrinis
⁊ p̄dicatiōibus ſingulariter iſiſtere videt̄
cū alie gētes iſta negligāt euidenter. Nec
dubiū ē apud te de ſacris doctrinis ⁊ p̄di
catiōibus quātū incitēt ad cultū ⁊ honoꝛi
ficentiā creatoꝛis quātū illuminēt mentes
hoīm ad cognitionē ipius ⁊ eoꝝ q̄ aman
da q̄rēda tenēda ⁊ ſ̄uāda ſūt hoīb⁹. Silr̄
ad cognitionē eoꝝ q̄ eis fugiēda ſūt et di-
mittēda ⁊ etiā pſequēda. ⁊ oīno non igno
rās quāta ſit virtus doctrine ⁊ p̄dicatiōis
i immitādis coꝛdibus hominū ⁊ in auer-
tēdis eis ab omni erroꝛe ⁊ pꝛauitate et ab
oīnibus aduerſitatibus ⁊ cōtagijs merito
rū maxime cū grā creatoꝛis ⁊ loquētibus
⁊ audiētibus affuerit. Et tu ia3 didiciſti q:
reuerentia que puritate intentionis ſacre
doctrine et exhoꝛtationes ⁊ loquēde ⁊ au
diende ſūt et quō p irreuerentiā ⁊ impuri
tatē cōtrarias abſq3 fructu plurimū et au
diūtur et docētur. Studia v̄o que ſūt lecti
onū meditationū lectionū quidē in ſacris
libꝛis. Meditationē vniuſcuiq3 apud ſemet
ipm et p ſe ⁊ deliberationū ſeu circūſpecti
onū in eis que agunt̄ aut ſuſtinent̄. Qui-
dā enī impati ⁊ impꝛouiſi pariq3 circūſpe
cti pſiliūt ad opa que cōſultiſſime agēda
eſſent ⁊ incauti irruūt in pericula aduerſi
tatu3 pꝛius deiecti ⁊ letaliter vulnerati q̄3
de pugna deliberent q̄3 armis ſe accingāt
vel induant.

q Uia vero de diſciplina aliquantū

lũ diffuſio: ſermo habẽdus eſt ꝓpter hoc
quoniã minime cognoſcũt homines vtili
tates eorũ que ſunt diſcipline ꝓpter quod
ipſam tanq̃ noxiam fugiunt et cum dolo-
re et moleſtia ꝑ viribus illam plu
rimũq; ſuſtinent. Res igit̃ diſcipline ſunt
que timorẽ aut dolorem aut oppſſionẽ in
ferunt et que fomenta vicijs ſubtrahunt
aut eis concludũt vel acceſſum ad ea om̃i
no auferunt. Timoris autem vtilitates iã
alibi audiuiſti in capitulo de operibus et
mirabilibus ipſius et ꝑ ſe manifeſtũ eſt qa
timor fuga ſpiritualis ẽ et reſiliatio ab eo
qđ timetur. timor igitur bonus et ſanctus
ẽ quo fugitur ab om̃i qđ iram ꝓuocat cre
atoris. hoc ẽ ab om̃i inquinamẽto peccati
mortiferi. ꝓpter hũc igitur timorẽ incuciẽ
dũ mortalibus creator et ſtellas cometes
in celo gladioſq; igneos. et dracones fla-
meos creat et apparere facit ĩ ſublimi. Si
militer et portẽta in terra ⁊ in mari et mu-
las parere monſtra in hominibus etiã na
ſci vt infantulos multorũ capitũ. ꝓpt̃ qđ
et mõſtra dicũt̃. nõ ſolũ ꝓpter admirati-
onẽ nouitatis ea hoĩes ſibinuicẽ mõſtrãt
ſed quoniã iram dei monſtrãt in munere
mortalibus vt ſcʒ turbatio reꝝ ordine tur
batus hoĩbus creator appeat. Sũt ⁊ alia
innũera p̃ter illa que lex xpianorũ exp̃ſſe
cõtinet que ſcʒ futura ſũt in ſole et luna et
ſtellis ⁊ in alijs inter que etiã terre motus
enũerãtur vt ipſo tremore ſuo terra tremo-
rẽ hominib⁹ incuciat. ⁊ tremendũ eis ſua
deat ꝓpt̃ iminentẽ vindictã creatoꝝ. Qua
propter manifeſtum ẽ terre motũ fieri ꝑ ꝓ
uidentiã creatoꝝ ꝓpter tam euidentẽ vti
litatẽ que ex eo dʒ ꝓuenire hoĩbus morta
libus. et hec ſiue fiat ꝑ naturaʒ quã didici
ſti in libro metheororũ ſiue alias ꝑ volũta
tem creatoris ꝓpt̃ hãc cauſam lex hebreo
rũ data ẽ eis in tantis terroribus ignis ca
liginis et lampadaꝝ ignis diſcurrentium
clangoriſq; terrifici ſʒ ⁊ ipſam p̃ceſſerũt ter
ribilia facta in egypto. vt timerẽt a malo ĩ
obediẽtie. et a peſſimis ꝯſuetudinib⁹ egy
pti qbus nutriti erãt. ꝓpter qđ elegant̃ in
terp̃tatur doctrina xpianorũ hebreos fuiſ
ſe de egypto inſequẽtibus egypcijs ⁊ eos
fugãtibus vt eo ipſo intelligerẽt fugienduʒ
eis eẽ nõ ſolũ ab hominibus egypcijs. ſʒ
etiã ab egypcijs moribus ab execratiõe ſci
licet ydolatrie ⁊ a vicijs qbus illi ſe creato
ri abhominabiles ⁊ odibiles fecerant.

Amp. cũ diligentiorẽ ꝯſiderationẽ d ti
more feceris inuenies ipſm euidẽter ſuper
omnia alia dona dep̃mentẽ coꝝ humanũ
et ſubijcientẽ ei quẽ timet. cor inq̃ immo-
bile durũ atʒ ſeruile. ꝓpter qđ ſciens crea
tor rebellionẽ cordis gentis hebreorum ſe
eis timendũ atq; tremẽduʒ tot tantiſq; tre-
moribus legꝭ datione exhibuit vt eos ab
legis ſiue obediẽtia nõ tam incuruaret q̃ʒ
etiam frãgeret. Sciens enim illa ſicut ipſemet
creator dicit in lege eoꝝ gens dure ceruicꝭ
fuit. ⁊ ꝓpter hoc inclinationẽ volũtariam
nõ ſuſcipiẽs terroribꝰ horrificis terrẽda fu
it ab inicio. De bono doloris.

e A vero q̃ ſũt doloꝝ ſicut ſcis mor
tificant et extinguũt ꝯcupiſcẽtias
voluptatuʒ. deſideriaq; carnalia
ac ſecularia. ipſaſq; voluptates mortificãt
⁊ abradũt hominib⁹. Iã aũt noſti ex alijs
q̃ʒ noxia ſint hominibus voluptates hmõi
⁊ deſideria q: videlʒ captiuãt inebriãt de-
bilitãt diſſoluant excecant atq; dementãt
in om̃e genus inſanie aĩas humanas ſeu
hoĩes. Dolor igit̃ qui oĩa hec extinguit et
abradit ab eiſdem q̃ʒ ſalutaris ſit apparet
ex hijs. et q: reuera medicina ẽ iſtar abſin
thij vermes hmõi mortificãs ⁊ ẽ velut lixi
uia abhominãdi hmõi inqnamenta dilu
ens. ꝓpter hec igr̃ duo vicʒ mortificationẽ
iſtã ⁊ ablutionẽ abſinthio noĩata videtur
aqua tribulatiõis ĩ ſermonib⁹ ꝓphetarũ.
Sciendũ etiã tibi ẽ q ipſam auariciã atq;
ſupbiã radicit⁹ exterminat cũ geminibus
earũ ⁊ quẽadmodũ ignis lateres ⁊ oĩa alia
vaſa fictilia firmat atʒ fortificat ⁊ obdura
tiõe quodãmõ armat. nõ ſolũ ꝯtra aquã
ſʒ etiã cõtra ſe. lateres ei excocti nec igneʒ
timẽt nec aquã. Sic dolor p̃ſentiũ tribula
tionũ aĩas hũanas armat atʒ fortificat. et
velut armaturã quãdã eis pacientiã opat̃
et p̃ſtat. et hoc exp̃ſſe legit̃ ĩ vtraq; lege he
breoꝝ ſcʒ ⁊ xpianoꝝ. ⁊ in lege qdẽ hebreo
rũ dixit ipſe legiſdator ad gentẽ illã excoxi
te ĩ camino paupta tꝭ. In lege vͦ xpianoꝝ
legit̃. Tribulatio paciẽtiã opatur. aĩas etiã
am hũanas mirabiliter adiuuat ⁊ illumi
nat ad ſapiẽtiã. Ipſe vͦ ſapiẽtiſſim⁹ hebre
orũ ⁊ rex gentꝭ illi⁹ dixit ĩ quodã ex libris
ſuis. qa colligata ẽ ſtulticia ĩ corde pueri.
ſʒ vͣga diſcipline fugabit eã. Et in codeʒ li
bro. Uirga ac correctio tribuũt ſapiẽtiam
Ali⁹ etiã ex ſapiẽtib⁹ antiqs dixit. qa ſapi
entia nõ inuenitur in terra ſuauiter viuen
tiũ. Et ex phis archita carẽtin⁹ exp̃ſſe dixit
Ubi dñatur libido nullũ eſſe locũ tempe

rantie ⁊ i regno voluptatꝫ ṽtutē nō poſſe
ꝯſiſtere. Quare nec ſapiētiā cū ſapiētia ve
ri nois ṽtus ſit plus ꝙ̄ ars ſicut dicꝫ ariſtotꝫ
de metaphyſica ipa. Attēde igr̄ iſtas vtili
tates doloꝝ ⁊ auerte q꞉ eas nouit creator
⁊ q꞉ ē bonitas creatorꝫ vt diligat aīas no
ſtras. ⁊ ꝓpter hoc neceſſe ē vt eis ꝓuideat
bona tā ſalutaria. qb⁹ a tātis malis libe
rant̄ atꝫ purificant̄. Amp. cū oia nūera
ta mala a qbus ꝑ dolores ꝑ̄dictos ē libe
ratio animab⁹ morbi ſint vulnera fedita
tes deformitates ⁊ inqnamēta abhomia
bilia aiaꝝ. ⁊ alia multiplicit̄ noxia aiab⁹
nr̄is ⁊ ledētia illas. Cū nemo itelligēs du
bitet creatorē amare ⁊ velle ſanitatē. mun
diciā pulchritudinē ⁊ fortitudinē. ceteraſ
q꞉ ꝑfectiōes aiaꝝ nr̄arū qualiter dubitari
poterit hec bōa eū nō ꝓuidere aiab⁹ nr̄is
qbus adeo efficacit̄ adiuuāt̄ ad obtinen
dū ꝑ̄noiatas ꝑfectiōes q̄s nō diligere in
eis nō ē poſſibile creatorē. Amp. ſi vi
des egrū multipliciū egritudinū incōmo
dis laborātē ⁊ videris ei exhiberi medici
nā ſalutarē ꝯtra oia illa. cū ipe nec de ſani
tate ſua cogitet. nec aliqd ſibi medicatio
nis ꝓcurat aut ꝯquirat. dubitabilis ne al
teri⁹ bonitate ⁊ ſapientia medicinā hmōi
eidē ꝑ̄ſtari. De illis ṽo q dolores inferūt
⁊ mederi paciētib⁹ nō intendūt. Mani
feſtū ē q꞉ eoꝝ ꝓuidētia medicina vt medi
cina nō ꝑ̄ſtat̄ hmōi. qm̄ nec intētiōe eorū
ē vt ſanēt vel ꝓſint alias ſꝫ magꝫ vt ledāt
⁊ noceāt niſi forte ſint eruditores atq꞉ do
ctores. Qꝫ ſi ymaginari volueris vniuerſi
tatē hoim ꝑ̄noiatis tibi egritudinibus la
borare ⁊ attēdēs creatorē iugit̄ ītueri mor
bos ſiue egritudines hmōi i genere hūa
no. Cōſideraueriſq꞉ diuitias pietatꝫ ipi⁹
nō aſcēdet vllo mōꝝ in cor tuū ipm negli
gere tantā plagā i genere hūano ⁊ relinq̄
re irremediatā ſeu īmoderatā. Quia igit̄
optimi ⁊ ſapiētiſſimi medicātis ē ea ſꝑ me
dicādis adhibere remedia. q̄ ſaluberrima
eē ꝯſpicit ⁊ ad curādas egritudines effica
ciſſima. ꝑ̄noiatos ṽo dolores videt crea
tor hñdict⁹ adeo ṽtuoſos ad curāda ꝑ̄di
cta incōmoda. adeo ſalutares egro hmōi
neceſſe ē vt eos eidē adhiberi ꝑ ipm. Ma
nifeſtū igr̄ ē iaꝫ ex hoc dolores tribulatio
nū q̄ in hominibus ſunt eē in eiſdem ꝑ cu
ram et prouidentiam creatoris.

Q Uod ſi dixerit quis qa iſta eueni
unt hominibus ab ipis vel in ſe ꝑ
ſemetipos vl̄ ab alijs in alios ver
bi gratia. Egritudo interdū ex crapula in
terdū ex ebrietate. interdū ex cibo vel po
tu non ſano. interdū ex eſtu vel frigore ni
mio. et alijs plurib⁹ modis. Ab alijs vero
in alios vt verbera et plage. carceres vin
cula damnificationes ꝑ fraudes dolos ra
pinas. Eodē mō ⁊ cōtumelie et que cōtu
meliarū ſunt hmōi igr̄ omnib⁹ non cauſa
eēndi vel adueniēdi nō videtur eē diuina
bonitas. quin potius humane iniqtates
atq꞉ malicie et ignorantie agentes eniꝫ ec
cleſie ſunt occaſionū ſuarū et paſſionis ef
fectus eſt illatio ꝯ actionis ꝓpter hoc igr̄
dixeriꝫ maiores ex ſapientibus xp̄ianoꝝ
quia reuera actiones hmōi hoc ē malas
q̄ſcūq꞉ atq꞉ ꝑuerſas nō cauſat directe bo
nitas creatoris. ſed ſuſtinet eas ſiue ꝑmit
tit ꝓpter bonitates et vtilitates paſſionuꝫ
et ꝓpter hoc ipas paſſiones cū cauſare di
xerūt quoniā eas ꝓuidet diligit approbat
vtpote tam multipliciter vtiles. ꝓpter hoc
igitur ſuſtinet actiones ꝑuerſas ſiue ꝑmit
tit. Et quoniam longo maiores ſunt ⁊ plu
res bonitates et vtilitates paſſionum. ele
git ꝓuidētia creatoris paucas ⁊ modicas
malicias atꝫ ꝑuerſitates vt inde mltoplꝫes
multoq꞉ maiores bonitates eliceret. ꝙ̄ il
las oino eſſe nō fineret. In hoc igr̄ et ſm
hoc a qbuſdā dict⁹ ē creator cauſa malaꝝ
atꝫ ꝑuerſarū actionū. ſꝗ꞉ et actores earum
creauit et vires eiuſdē dedit qbus abuten
tes eas faciūt licet nō ad hoc eas illis de
derit. Tu ṽo vides euidēter q꞉ nomie cau
ſe abutunt̄ et etiā cuꝫ dicūt a creatore eſſe
malas actiones abutunt̄ a ꝑ̄poſitiōe hac
ē ei hmōi ꝑ̄poſitio nota ſiue ſignū directe
originis ⁊ recte cauſationis. Cui⁹ exemplū
ꝯgruentiſſimū ē in rege iuſtiſſimo. ⁊ pręfe
cto eius iniquo ſiue ꝑ̄tore q occidit inocen
tē ſcienter inique. In hoc igr̄ exemplo ne
mo dicit hāc occiſionē innocētis eē a rege
vel ꝑ regem iuſtiſſimū. licet ꝑ̄toriana pote
ſtas ꝑ quā inique occiſus ē ab ipo rege ſit
hoc aūt ē qm̄ ⁊ ſi poteſtas ꝑ̄toriana a rege
ſit directe ⁊ ꝑ ſe occaſio tamē innocētis nō
ē ab illa directe ⁊ ꝑ ſe. qn potius ꝑ intorſi
onē ⁊ abuſionē ⁊ inflexionē in latus nō ei
deſcēdit pena directe a poteſtate niſi ꝑ iu
dicij rectitudinē ⁊ tūc ſꝑ nocentes ſolumō
vel q merito nocētes habēt̄ ſeu reputant̄
qđ dico ꝓpter ꝓbationes que interdū vel
falſe ſunt vt falſi teſtes vel falſa inſcientia.
Neutrorum tamen falſitas appet iudici.
Multociens etiā deeſt iuris ꝓbatio ⁊ ne

ceſſe hʒ iudex ex officio iudiciario cōdem
nare inocentē. Cui⁹ exemplū ē in debitore
qui reuera ſoluit mutuū ſed deficit ī pro
batione ſolutionis. Cōfitet̄ aūt ſe recepiſ
ſe mutuū ſtat ergo iudex merito cōfeſſio-
ni ei⁹ quā ꝯtra ſe facit cū ꝓbationē ſoluti-
onis nō adhibet. Ex hīis igit̄ manifeſta ē
tibi ꝙ male actiones atꝫ ꝑ ſe nō ꝓpe dici
poſſunt eē a creatore. Sicut neqꝫ innocen
tū ſupplicia aut falſa ſiue iniqua iudicia ꝑ
toris a rege iuſtiſſimo vel ꝑ ipſum eſſe. niſi
abuſiue imo niſi intollerabili abuſiōe ne-
mo diceret.

ſ J vero voluerisvtilitates dolorū
inuenire et numerare. quō dolor
et aqua tribulatōis vocat̄ ⁊ ignis
in ſanctis autenticiſqꝫ ſermonibus cōſide
ra actus et oꝑationes ignis naturalis ⁊ in
uenies ad ſimilitudinē ⁊ ꝓportionē earū
oꝑationes et vtilitates ſpirituales dolorꝝ
⁊ tribulationis in animabus humanis et
de hīis alibi plurima audiuiſti per me. Ex
hijs etiā ē manifeſtū tibi ꝙꝫ vtiles ſint ī ge
nere hūano q dolores inferūt ſiue ea ex q
bus dolores ſunt. quoniā tot vtilitatum ⁊
miniſtri et vaſa ſunt ſeu inſtrumēta. lʒ nō
intendentes et ſcientes hec faciant ⁊ inter
dū contraria intendētes. hoc eſt nocumē-
ta ſiue nocere. hinc eſt ꝙ cū vtilitates my
niſterij eorū ceſſauerint ꝓijcientur in locū
damnationis niſi interim reſipuerint et ꝑ
penitentiam fuerint emendati. Hmōi au
tem exemplum ē in virga quā erudito ad
plenū filio paterfamilias in ignem ꝓijcit
ꝓpter hoc dixit ſanctus et ſapiens ⁊ in gē
te xpianorū doctor clariſſim⁹. Quid glo-
riatur impius quia de illo flagellū mihi
facit pater meus. Si igitur nouiſti adhuc
creatoris pietatem immenſam erga gen⁹
humanū ⁊ diligēti ſcrutatiōe cōſideratio
nē in reb⁹ hūanis feceris. inuenies ipm pa
terna ſollicitudīe atꝫ dulcedine ſic erudire
totū genus humanū ꝑ malos queadmo-
dum pater vnus vnicū filiū alijs etiā ma-
lis que non ſunt ꝑ malos. queadmodum
ſunt mors et peſtes fames atꝫ ſterilitates
innumeras vtilitates preſtat bonitas cre-
atoris mortalibus et quoniā de hijs mul-
ta alibi dicta ſunt et alibi etiaꝫ dicenda vi
delicet in ꝑdicationib⁹ et exhortationib⁹.
Reuertar ad ꝓpoſitū et dicaꝫ qꝫ bonitas
creatoris et ſapientia cū nihil faciat aut fie
ri ꝑmittat ſine cauſa et inutiliter. Cuꝫ nec
ala vnius muſce ſit niſi ꝑ curā ⁊ ꝓuiden

tiā ipſius. Quāto fortius ea ex qbus tot ⁊ tā
te vtilitates nobis ꝓueniūt nō erunt niſi
ipſo faciēte vel fieri rationabiliter ꝑmittēte
⁊ etiā ordinante. Qꝫ ſi dixerit quis qa mul
tis nō ꝓſunt imo nocent mala hmōi. Jā
reſponſum ē tibi ſuꝑ hoc in ꝑcedētibus ꝑ
menſam cōuiue dapſilis qui nō ſoluꝫ ad
menſurā ſacietatis ꝯuiuantiū. ſʒ iuxta ma
gnificentiā largitatis ſue menſam ornat ⁊
ꝑparat. et addo alia hic ⁊ dico quia culpa
et defectus eorꝝ eſt q tam vtilibus auxilijs
vti vel noluerūt vel neſcierūt. quāqꝫ ⁊ hoc
nō facile concedendū ſit ꝙ videlicꝫ flagel
la hmōi nō ſemꝑ ꝓſint. Cū veriſimile val
de ſit filium ſub virga patris rebellantem
multo rebellantiorem ſibi fore dimiſſum.

Manifeſtuꝫ etiam eſt intelligentibus
ipſam mortem ad modū vtilem eſſe etiam
in malicijs ſuis pertinaciter ꝑſiſtentibus.
Cum euidenter hmōi hominibus expedi
at malefaciēdi amittere poteſtatem atꝫ li-
bertatem. queadmodū et furentib⁹ ⁊ furi
oſis ſe habet de amiſſiōe ſeu ablatōe gla
diorū. Omis eñ poteſtas abutentis ea in
perniciem ſuam et aliorū velut gladius ē
in manu furentis. Amplius. cum tot ⁊
tantis vtilitatibus indigeat genus huma
num. ſi malicia eorum ad eas reficiendas
nō ſufficeret eas indubitanter procuraret
bonitas creatoris. Nullo eñ modo rōi taꝫ
pernicioſum defectuꝫ in genere humano
ſuſtineret. Quid mirū igitur ſi ꝓuide imo
ſapientiſſime cauſas hmōi malorū in ho-
minibus eſſe ſuſtinet et permittit. Am
plius. ꝓpter hmōi vtilitates ſūt iuſtifica-
tiones iuditiales videlicꝫ mulctatiōes pe
cuniarie membrorū mutilatiōes latronū
ſuſpendia. omeſqꝫ cruciatus ꝑtoriales. vt
ipſi mali qui non iudicio ſed malicia quū
qꝫ mala que dixi inferunt hominib⁹ ne eo
uſqꝫ turbent ſuis inſolentijs res hūanas
vt non ſolū bene viuere ſed nec etiā viue-
re inter eos liceat compeſcātur. Jbi igitur
manifeſtū eſt ꝑnominatos dolores atqꝫ
mala ꝑ diuinam prouidentiā ꝓcurari ho
minibus. Cum omnes rectores ⁊ iudices
ꝓpter has vtilitates dari ab eodē manife
ſtum ſit hominibus. Non debet igit̄ eſſe
dubium alia mala dolorū ⁊ tribulationū
ſcꝫ diuina ꝓuidentia ꝑmitti et ordinari ꝑ
pter cauſas eaſdem. Amplius. Multa
de hmōi malis licet non ꝓſint pacientib⁹
ꝓſunt tamen alijs. Unius eñ pena male
fici multos deterret a ſimilibus. Amꝑ

Quis nõ videat q̃ ſi mũdus iſte non ha
beret niſi pacem atꝫ delicias inſeparabili
adherentia detineret in ſeipõ homines ⁊
a bonis futuris et virtutibus eouſqꝫ auer
teret. vt pauciſſimi vel has vel illa curarẽt
Uita igitur hũana et magnis et multipli
cibus reſpergenda fuit amaritudinibus ⁊
dolorib⁹. vt tm̃ malum tantaqꝫ noxietas
auerteretur ab hominib⁹ Quis enim ma
gis pernicioſum magiſqꝫ noxium huma
no generi cogitari pot. eo q̃ aufert ei bo
nuꝫ propter quod ſolum creatum eſt. bo
num ſcilicet felicitatis future. ⁊ malũ quo
nullũ maius eſt videlicet ſuppliciũ dãna
tionis eterne infert eideꝫ. Non immerito
igitur vite iſtius dulcedinẽ amaricari vel
le debuit creator hoĩb⁹ ne a bono ad qđ
eos creauerat illos auerteret et in malum
contrariũ eoſdem traheret. Quomõ igit̃
opinãdũ eſt dolores tam vtiles tãqꝫ ſalu
tares diuina ꝓuidẽtia vł ꝓcurãte vł ꝑmit
tente et ordinante non eſſe in hominibus

Probatur hoc idem per exempla.

P Onam autẽ tibi ad hec exempla
multa multo plura ꝑtermittẽs de
clinãs ꝓlixitatis tediũ et horũ ꝓ
mũ erit exemplum nutricis que tp̃e abla
tionis puer quẽ nutrit videns paruulum
dulcedine lact. adeo illectũ. vt ab eo ſe ſe
pari ſe nõ patiat̃. nec ad ſolidiorẽ aut cõ
gruentiorẽ ſibi cibum inclinari velle. ſum
mitates papillarũ aliqua aſpgit amaritu
dine quã puul⁹ ſentiens in papillis ſponte
eaꝫ reſpuit ⁊ etiã refugit ⁊ ad menſam pa
tris inhyat et poſtmoduꝫ comedit. Quid
igr̃ mirũ ſi toti⁹ generis hũani creator nu
triti⁹ et nutritor a lacte nõ dico puericie ſꝫ
puerilitatis humane que turpiſſima ac ꝑ
nicioſiſſima ẽ ſepare nolẽs ⁊ ad menſã fu
turarũ ſpũaliũ epularũ que in celo glorie
ſue parata ẽ inhyare volens homines at
qꝫ aſpirare. amaritudinib⁹ multiplicibus
aſpgit carnales ac ſeculares dulcedines q̃
rũ falſitaꝫ atqꝫ fallacia adeo noxia adeo
qꝫ ꝑnicioſa eſt hominib⁹. vt et a mẽſa illa
delicijs in excogitabilib⁹ refertiſſima om̃i
no auertat hoĩes ⁊ in ſeipis eoſdeꝫ inebri
et et dementet. Res inſup hũanas bellis
litib⁹ om̃iqꝫ inordinatiõe atꝫ ingetudine
deturpet ꝯfundat atꝫ perturbet. Aliud exẽ
plũ hmõi rei ẽ paterfamilias q videns fi
liũ i loco periculoſo arrepto flagello ipm̃
crebro percutiẽs illũ afterret inde et diffu
gat. de quo dubitare nõ potes. qꝫ ſi multi
tudinẽ magnãꝫ haberet filiorꝫ diſpſam ĩ
multꝫ loci periculoſis. q̃n multiplicaret fla
gella ⁊ flagellationes ad idipm̃ faciendũ
multitudini filiorũ q̃ faceret vnico. Cũ igi
tur vniuerſitas hoĩm ſicut multitudo ſic fi
liorꝫ aliquo genere filiationis. Quid mirũ
ſi creator benigniſſim⁹ cui manifeſtiſſima
ſunt oĩa pericula omniaqꝫ noxia habita
tionis iſti⁹. et moram que per amoreꝫ no
xia ẽ hominib⁹. qđ inqꝫ mirũ ſi multipli
cat. flagellis atꝫ dolorib⁹ eos nec huic ha
bitationi ſiue mundo hereant abſterret ⁊
diffugat. Ut ſi dixerit qs deũ nec habere
nec reputare hoĩes filios ſuos vllo mo
dorũ filiationis. quãqꝫ in parte iſta ipius
creatoris oraculis hoc ẽ ſermonib⁹ ꝓphe
ticis apte cõtradicat negare tamẽ non po
teſt quin ſaltem aut vt boues aut vt oues
aut in aliqua conditione ſeu comparatio
ne ſue poſſeſſionis eos habeat. Quis au
tem paterfamilias de ouibus ſuis aut bo
b⁹ ſi in periculoſo aliquo loco eos eẽ cõ
ſpiceret non ita faceret vt dixi. apparet igr̃
ex hoc ꝓuidentiam diuinam cauſam eſſe
dolorum ꝑſentium in hominibus. Terci
um exemplũ ẽ de vino fortiſſimo ⁊ inebri
antiſſimo cui ſimilime ſũt vite hmõi ꝑſen
tis carnales aut ſeculares voluptates. In
ebriant eñ vſqꝫ in brutalẽ deſipientiã ⁊ in
ſaniſſimã dementiã. Tribulatiões vero ⁊
dolores ꝯtrarie ſimilime ſunt aque q̃ntũ
ad virtutẽ repmendi maliciã vini hmõi et
obſiſtendi ne inebriet. Nemo autẽ intelli
gens ignorat omnes homines quoſdam
creatoris eſſe conuiuas vel ſaltem hoſpi
tes. quin potius manifeſtũ eſt etiaꝫ alum
nos eſſe quin omnes cibet ⁊ potet. Quis
autem paterfamilias conuiuis ſuis vinũ
tam noxium non temperet. Quis alum
nis ſuis quib⁹ curã alendi et ſumptis ali
mentorum impendit non ꝓuideat a mor
tifera pernicie. ſi eam eſſe cognouerit in a
limentis. Quis hoſpitibus ſuis a veneno
mortifero non caueat niſi maligniſſimus
ꝓditor. ⁊ querens mortem hoſpitum ſuo
rum. Nullum autem venenum pernicio
ſius eſt voluptatibus antedictis. imo ille
tanto pernicioſiores omni veneno peſtife
ro quanto vita beata futura quã hoĩbus
auferunt ẽ vita corpis quã ſolã venena ex
tinguũt preſtãtior. Quia igit̃ ꝑ aquas tri
bulationũ ⁊ dolorꝫ ſupradictas tãt. maſſa
luberrime occurrit̃ atꝫ picul. Nõ relinqt̃
tibi dubitatio. q̃n aque tribulationum et

doloꝝ hmői ꝑ ꝓuidentiā ⁊ bonitatē crea
toris admiſceat̄ p̄ſentib⁹ delicijs. Ut aūt
finē faciā ratiocinatōis iſtius. Dico q꞉ nec
de minimo bono quocūqꝫ dubitare ꝑmit
titur ꝗ bō ē nō noīe tm̄ ſꝫ re et noīe. qn ipꝫ
ſit a creatore. quēadmoduꝫ ſi nō eēt fons
luminis nec eē poſſet p̄ter ſolē ꝗ hoc noſſꝫ
nō dubitaret de quocūqꝫ lumine vel quā
tocunqꝫ qn ip̄m eēt a ſole. Quia igit̄ iam
declaratū ē tibi in p̄ma ꝑte magiſterij hu-
iuſmodi. nec eſſe nec poſſe eſſe fontē boni
vel bonitat̄ p̄ter creatorē. Manifeſtū
factū ē tibi non poſſe eē aliq̄d boni vel bo
nitatis niſi ab ip̄o. Declaratū etiā ē tibi in
p̄cedentib⁹. tribulatiōes ⁊ dolores hmői
nō ſolū bona eē ſꝫ etiā valde bona. Tam
magna ꝟo bona creatorē negligere qs ni
ſi hō ſine intellectu cogitet. negligere autē
intelligo vt curet ea eſſe nec curet qualiter
aut quo fructu. Sūt et alia innūera exem
pla hmői innumerabiliū vtilitatum ⁊ fru
ctuū doloꝝ et tribulationū hmői. que ali
bi et maxime in exhortationibus ſacris ⁊
dicende ⁊ exponēde ſunt. Si qs ꝟo dixe-
rit quia reuera ꝯmunitati hoīm ⁊ cōſulit̄
⁊ ꝓuidetur innūeris vtilitatib⁹ ⁊ fructib⁹
ꝑ hec. et q꞉ creator gerit indubitāter curaꝫ
vniuerſitat̄ nō aūt ſinguloꝝ. Rn̄dendū ē
hoī illi q꞉ ī reb⁹ naturalib⁹ ſinguloꝝ euidē
ter appet cura creator̄ ⁊ ꝓuidētia ip̄ius vi
delicet in ꝯpoſitiōe formatione nūeroſita
te ⁊ colligatiōe mēbroꝝ atꝫ ꝑfectiōe. Nul
la ei ē natura n̄ l̄a virt⁹ alia cui poſſibil̄ ſit
fabricatio hūani corꝑis. ⁊ de natura q̄deꝫ
corꝑali dubitationē nō hꝫ de natura vero
ſp̄uali breui ꝯſideratiōe id ip̄m videre p̄t
qm̄ illa nō oꝑat̄ inſtrumētis cū illa nō ha
beat ſꝫ ymaginādo ſiue itelligēdo tm̄ ⁊ vo
lēdo ſiue imperādo. Nō recipit aūt intelle
ctus rationalis vt eſſe ſubſit volūtati aut
imperio alicui⁹ q̄ꝫ creatoris. Similiter ne
qꝫ ꝙ forme corꝑales ⁊ maxime corꝑm aīa
liū ſubſint niſi ſoli imperio creatoris. qm̄
ꝙ nō p̄t naturalit̄ impare eē multo min⁹
nō p̄t imꝑare ſic eē aut tale eē. Mani-
feſtū igr̄ ē ꝑ hoc ſolā ꝟtutē creatoris poſſe
fabricare ⁊ formare corꝑa hūana. ⁊ etiam
alioꝝ animaliū ex quo manifeſtū etiam ē
ꝯſequēter ⁊ ip̄am nutritionē vitā ⁊ ꝯſerua
tionē totā qꝫ reliquā gubernatiōes ad cre
ator̄ ꝓuidentiā ꝑtinere. Nō ei minus ē
mirabile nutrimētū et crementū corporeū
aīaliū atqꝫ vegetabiliū nec mīori difficul-
tate inuētū aut poti⁹ eſtimatū q̄ꝫ genera-
tio ⁊ fabricatio ip̄oꝝ Quis eniꝫ admirari
ſufficiat tā ſtudioſe tā q꞉ diligēter decoqui
nutrimentū tā crebra excolatiōe depura-
ri tanta fidelitate vt ita dicat̄ diſtribui ſin
gulis mēbris ⁊ ꝑtib⁹ ꝓut vnicuiqꝫ op⁹ eſt
⁊ ꝯuenit ⁊ ꝓut etiā iuſtū eſt. q̄ arte ariſme
trica nūerari poſſent nutrimētoꝝ ⁊ nutri-
toꝝ ꝑticule q̄ geometria diuidi menſurari
⁊ cōmēſurari mēbris ⁊ alijs ꝑtib⁹ atꝫ ap-
tari neceſſitatib⁹ ⁊ indigentijs earū. nulla
ei cōqueri p̄t ꝙ min⁹ iuſte aut plus recipi
at q̄ntū ē ī virtute nutritiua et nutrimenti
diſtributiua. niſi cū ei aut plus debito aut
min⁹ ei de nutrimēto traditū fuerit aut ei-
dē ꝟtuti inobediēs. In hijs aūt trib⁹ caſi-
b⁹ culpa ē tm̄ ſuꝑioris diſpēſatoris quēad
modū cuꝫ aliq̄s vel plus iuſte onerat ſto
machū. vel minus cibi q̄ꝫ nature ſufficiat
infert in illū. vel cibū quē decoquere et de
purare ſtomachi virtus nō ſufficit nō cul-
pa ē ſtomachi quicq̄d viciationis aut cor
ruptionis ex hijs accidit nutrimēto vel cor
pori nutriēdo. ſed vt p̄dixi culpa eſt male
diſpēſantis ip̄i ſtomacho ſꝫ nec in hijs ceſ
ſat ꝓuidētia aut bonitas creatoris ꝗ egri-
tudines et dolores exinde ꝓueniētes taꝫ
multipliciter efficit fructuoſas vt audiuiſti
Appet igitur euidenter ex hijs tibi quia in
corꝑibus animaliū et partibus eorū que-
cunqꝫ naturaliter fiunt ꝑ diuinam ꝓuidē
tiam et bonitatē vel fiunt et ordinātur. vt
exinde multiplices vtilitates ꝓueniāt et ſi
cut non eſt pilus in veſte tua qui locū con
uenientē in ea non teneat. licet ꝓpter par-
uitatē ſuam ⁊ vtilitatis ip̄ius paruitatem
hoc ſenſus ꝑficere non ſufficiat. Ita et de
omnibus vniuſcuiuſqꝫ totius particul̄ cu-
iuſcunqꝫ generis totū ip̄m ſic ſe habet. Iā
em̄ declaratū ē in tractatibus de ꝯtinuo ⁊
infinito quia om̄e aggregatum ex cōtinu
is id ē ex ꝑtibus quoꝝ vnaqueqꝫ ꝯtinua ē
ip̄m ꝟo totū diſgregatū aggregatū eſt de
neceſſitate ex finitis. Quapropter oīs pan
nus cuiuſcūqꝫ magnitudis ſit ex finitis pi
lis ē ⁊ oīs aceruus arene ex finit̄ lapidib⁹
⁊ ſi vn⁹ pilus detraheret̄ panno detrahe-
ret̄ aliq̄d de totalitate ip̄ius. ⁊ ꝓs certe ac
determinate in ſe cōꝑatiōis ad totū pan-
nū licꝫ neqꝫ compationē hmői neqꝫ detra
ctionē ſenſus ꝑcipiat lūioſitas ꝟo ſapien-
tie creator̄ oīa hec ⁊ ſilia mēſurat atqꝫ di
nūerat neqꝫ em̄ ſine cauſa dixit ſanct⁹ ⁊ ſa
piens loquens ad ip̄m omnia in numero
pondere et menſura diſpoſuiſti.

Post hec aũt veniã ad ea que sunt
p oppſſionis ꝛ ſubſtractionis mate
rie maloꝝ ꝛ ꝓhibitiua acceſſus ad
ipſam hoc ẽ q̃ ꝓhibet homies abſcedere a
malo ꝛ ecõuerſo. Dico igr̃ q꞉ oppſſio ipſa
intẽtione ꝛ noiatiõe ſua hꝫ vtilitates mul
tas ſpũales q̃rũ pma ẽ circa inigſſimã ele-
uationẽ ſupbie quã ꝛ imminentẽ ſanat et
circa iminentẽ pſuat. Secũda vtilitas ei⁹
ẽ circa incõſtantiã leueq꞉ nobilitatẽ qbus
qdã ex hoibus adeo exagitantˀ vt nec in
vno loco corpaliter nec in vno ſtatu ſpũa
liter pſiſtere poſſint et pme vtilitatis exem
plũ ẽ cõpreſſio pelliũ inflatarũ. Silr̃ et fol
liũ fabriliũ ꝛ omia alia q̃ cõpreſſiõe detu-
meſcũt. Euidẽs aũt exemplũ ẽ in buffoni-
bus q generãtˀ in anguſtiis fixuris petraꝝ
q intumeſcere nõ poſſunt donec inde exe
ant. Secũde vtilitatis exemplũ eſt in leui
bus tecturis domoꝝ q̃ lapidibus onerãtˀ
ne a vẽto auferantˀ. Similiter ꝛ oĩa illa q
bus ponderoſa ſupponũtˀ ne vel flatu vẽ
toꝝ vel fluxu aquarũ rapiãtur. Tercia vti
litas ẽ cuius exemplũ appet i equis quoꝝ
nimia velocitas ꝛ ipetus repmitˀ oneribˀ
ꝛ greſſus ad ſuauitatẽ ꝛ modeſtiã redigũ
tur ꝛ iuxta has vias tuũ erit videre ꝛ exco
gitare multas alias. Que vo ꝓhibent ho
mines abſcedere a peccato vl̃ peccata ab
ſcedere ab eis ſũt carceres ꝛ vincula et cu
ſtodie diſciplinales atꝫ circũcluſiões q̃ vi
ri ſancti omnẽ aditũ peccatis obcludere i
tẽdẽtes ſeq꞉ atꝫ diſcipulos ſuos ab abſceſ
ſu eoꝝ ꝓhibere volẽtes ſibi fecerũt et ad-
huc faciũt ꝛ iſta apud gentẽ xpianoꝝ ſolã
inueniũtˀ. Nonulli tñ ex ꝓhis aliud vici
nũ hmõi cuſtodijs feciſſe dicũtur eligẽtes
ſibi habitatiões deorſũ ꝛ lõge ab hoibˀ.
Sciẽtes q̃ piculoſa ſit ſocietas indoctoꝝ
atꝫ incõpoſitoꝝ hoim philoſophari volẽ
tibus. Pauptas vo adeo ſalutaris eſt ca-
ſtitati et ſobrietati vt in incendijs caruꝫ li
gnoꝝ ſubſtractio opulentia nanq꞉ ciboꝝ
et potuũ alioꝝq꞉ tpaliũ que corpi deſer-
uiunt obſunt ad luxum ꝛ luxuriã atꝫ nimi
as cõcupiſcẽtias ciboꝝ et potuũ q̄ ligna
ad ignẽ vel incẽdiũ. Secũda vtilitas pau
ptatis ẽ vallaris munitio q̄ eñ ẽ vallũ ad
arcẽ quã circũdat ſiue inuicẽ hec pauptas
ad pauperẽ ſiue hoc itelligat ſiue nõ ꝛ qm̃
quẽadmodũ vallũ arcet hoſtes ꝛ ꝓhibet
ab igreſſu imo ab acceſſu. Sic pauptas vi
cia luxus ꝛ luxurie cõmeſſationũ ꝛ ebrieta
tũ accedere nõ ſinit ad hoies. Ex incõmo
dis aũt diuitiarũ facile appehẽdes tibi fru
ctus et cõmoda paupta tis et iã alibi p me
de vtriſq꞉ plurima didiciſti.

q Uoniã aũt maxime errauerũt ꝛ ad
huc errãt hoies circa ꝓuidentiã et
curã creatoris in eis que caſu inuẽi
derũt accidere ꝛ hec ſũt q cõiter et eq̃liter
eueniũt ſapiẽtibus et inſipiẽtibus iuſtis ꝛ
iniuſtis. q̃lia ſunt picula naufragioꝝ q̃ iu
ſtũ et iniuſtũ piter abſorbẽt ꝛ mortes et in
alia icomoda fortuita. Secũdo q̃ i eis oi-
no nõ curari videntˀ tam a creatore q̃ ab
aliis q̃les ſunt furioſi q furore ſuo ſolum-
mõ ferri videtˀ. Tercio in hijs q ꝓlibito vi
uunt hoc ẽ vt volũt et nõ niſi male viuere
volũt. et vt ita dicitur ſtulta volũtate ſua
dicũtˀ vel poti⁹ agũtur vllo rectore vel cu-
ratore vt videtur exterius. Quarto in hijs
q oino derelicti videntˀ quẽadmodum ca
dauer expoſitũ canibus et auibus ꝓ cui⁹
liberatione adiripientibus ꝛ deuorãtibˀ
nihil fit. Sic nõnulli paupes diripiũtur ꝛ
multiplicãtur affliguntur hic nõ ſolũ vllo
eripiente vel defendente vel etiã cõtradi
cente aut ſaltem cõpaciẽte pſertim cũ ſan-
ctiſſimi atq꞉ iuſtiſſimi ſint. Qualiter ergo
eos curat creator benedictus. Si vo hos
nõ curat qualiter alios curat. Scito ergo
in pmis quia caſus et temeritas tam lõge
ſunt a ſapiẽtia et bonitate creatoris q̃ lõ-
ge ſtulticia vel ignorãtia. et ꝓpter hoc q̃n
tum ad creatorẽ nihil eſt caſus Apud nos
vero locũ hꝫ caſus ſed q̃ntũ ad nos hoc
aũt eſt ꝓpter ignorantiã et improuiſionẽ
creator enim omnia intuetur non intuitio
ne que ſit habitus dormiens quin potius
intuitu qui ẽ in vltimitate vigilãtie ꝛ actu-
alitatis neq꞉ aliquid eſt opertum vel ab-
ſconditum vllo modorũ a viſione ipſius.
Sed neq꞉ intuetur aliquid tãq̃ longe ſit
ab eo neq꞉ tanq̃ propinquum ſit ei. et in-
telligo in hoc ſermone meo q̄ propinqui
tas et remotio rerum nec addit nec minu
it cognitionem ipſius. Quapropter videt
omnia ad nudũ et tanq̃ primo. Ma
nifeſtum igitur eſt quoniam nihil euenit
vt ſit in rebus q̄ ipe nõ ſciat ꝛ etiaꝫ pſciat
Et quoniã intẽtio ẽ eius ꝛ vt bona ſint ꝛ ſi
ant ꝛ pmaneãt q̃diu videt decere gloriaꝫ
ſuã et ꝓuenire ex eis vtilitates q̃s vult ex
eis eſſe. Circa mala vo vũ q̃ vulgus mala
noiat et hec ſunt mala penalia que vulga
les iſipiẽtes hoies totis ſtudijs ac viribˀ fu
gere ꝛ declinare vel ſaltẽ minuere atꝫ leni

re conāť qm̄ reuera bona ſūt hm̄ōi ſic ali
bi didiciſti ⁊ ſūt opa iuſticie ⁊ miſcđie ipi⁹
multiplr̄ vtilia ac ſalutaria hoīb⁹ circa in
quā hec ē eadē ei intētio q̄ ⁊ circa alia bo-
na tpalia ſeu corpalia. hoc vno excepto ꝙ
iſta ꝯueniētiora ſūt bonis correctōis ⁊ re
tractōis hoīm a mal' vicioꝝ ⁊ pctōꝝ ⁊ ꝯue
niētiſſima noīatiōe bona diſciplinalia bo
naq; diſcipline ⁊ eruditōis creatoꝝ noīari
poſſūt. alia vͦo bona tpalia ſcȝ et corpalia
bona attractiōis ⁊ allectiōis diuine beni
gnitatis dicēda ſunt. Ea ei largiť benigni
tas creatoꝝ hoīb⁹ vel ad neceſſitatē ſuſtē-
tatiōis ⁊ hoc cōiter oīb⁹ vel ad blandimē
tū attractiōis ⁊ allectiōis. et hoc ſpecialiť
puerilis ſenſus hoīb⁹. adeo ei modica bo-
na ſūt hec. vt ea ſapiētes deſpiciāt ⁊ ea di-
gnitate ſua idigna oīno eē cognoſcāt. pue
riles vͦo hoīes eadē tāq; magna tota aui
ditate amplectūť. ꝑ hec igr̄ q̄ſi blādiť eis
bonitas creatoꝝ vt eos ad amorē ſui ⁊ cul
tū attrahat ⁊ paulatim ꝓficiētes ad ſubli
mia bona. ꝓpter q̄ eos creauit ꝓuocet in
ſtar matris atȝ nutricꝭ ⁊ etiā boni prīs par
uulos ꝑ munuſcula piroꝝ atȝ pomorū in
amorem ſui ꝓuocātū. ⁊ deinde vl' ad ſtu
dia lr̄arū vel ad alia queq; maiora eiſdeȝ
ꝓuocātū quo artificio erga gentē hebreo
rū creatoris bonitas manifeſte vſa ē. Cui
vtpote puerili ⁊ adhuc ꝑ mille bona ſubli
mia vel cognoſcere vel amare nō valenti
ꝓ obſuatōe legis ſue ſola modica tpalia
tāq; puerilia munuſcula ⁊ ꝓmiſit ⁊ ſola cō
traria videlicȝ pauptatē mortē corpalē mi
nat⁹ ē eiſdē tāq; puulis deterrēdis. Nō ei
iudicauit ſapiētia creatoꝝ cū gēte illa ſibi
agendū eo tpe tāq; cū ſapiētib⁹ ſciēs pue-
rilitatē ⁊ niditatē ipi⁹. ꝓmiſſiōes ei hm̄ōi
munuſculoꝝ ſapiētib⁹ illuſiones ⁊ irriſio
nes eēnt ſi eis fierēt. Quis ei ſapiēs nō ſe
irrideri cognoſcat ſi ei mulier papillas diſ
cooperiēs ſuggēda offerrat ⁊ ſi ꝓ muneri
bus magnis ac p̄cioſis duas eidē vel tres
auelanas porrigat ꝓpť hoc igr̄ paulatim
erudito genere hūano tā doctrina legꝭ he
breoꝝ ⁊ ꝓphetarū q̄ȝ phicis dogmatib⁹ ⁊
alijs creatoꝝ eruditiōib⁹ atȝ miracul' bo-
na ſublimia ꝓmiſſa ſūt i lege vitatꝭ ⁊ pfe-
ctiōis. ⁊ ꝓmiſſa bona ſublimia vicȝ bona
alteri⁹ vite que ſola digna ſunt excellētia
generꝭ hūani ⁊ pfectiōe eiuſdē. In quo no
bilitati phōꝝ ſatiſfactū ē. Silr̄ ⁊ alioꝝ ſa
pientū q ⁊ puerilia hm̄ōi munuſcula ꝯtē
nēda eē cognouerūt ⁊ docēt dei ſapiētia ꝑ

legē ⁊ doctrinā xp̄ianoꝝ ꝓmiſſiōes bono
rū deſiderabiliū hoc ē futuroꝝ tota auidi
tate recepeſt. Silr̄ ⁊ ꝯminatiōib⁹ maloꝝ
magnoꝝ deterriti ad v̄tutes ſublimes cō
fugeſt. Intelligētes i lege hm̄ōi ⁊ euiden-
tiſſime cognoſcētes pfectiōes q̄s quō q̄re
bāt. Intellige igr̄ ex hiis q: lex ⁊ doctrina
xp̄ianoꝝ nō puerili pp̄lo vt puerili data ē
qđ manifeſtū ē ex ꝓmiſſiōib⁹ ⁊ cōicatio-
b⁹ eiuſdē qm̄ earū cognitio nō cadit i ani-
mos pueriles nec ab eis capiūtur. Appet
igr̄ ex hiis q̄ dixi tibi intētio bonitatꝭ crea
toris circa vtraq; bona p̄dicta q: ꝑ altera i
tēdit ſuſtētationē cōiter oīm hoīm. Speci
aliť aūt blādiri puerilib⁹ et eos attrahere
ad maiora futura vicȝ ⁊ p̄ſentē miſeriā ta
liter q̄liť ꝯſolari. Per alterā vͦo intēdit bo
na diſcipline hoc ē retrahere ⁊ p̄ſeruare a
malis vicioꝝ ⁊ pctōꝝ. Et iā dixi tibi in p̄ce
dētib⁹ q: null⁹ ē cui ipa mors corpal' vtilis
n̄ ſit. Sāctꝭ ei ⁊ iuſtꝭ liberatio ē a p̄ſentib⁹
malis oībuſq; ꝑiculis exituſq; de carceri-
b⁹ ⁊ vinculis ⁊ egreſſus ad regnū felicita-
tꝭ future. Multa etiā alia bona mortis cor
poralis ꝑ me alias audiuiſti. Malis vͦo ⁊
qb⁹ ſtatim p⁹ mortē iminet iſernale ſuppli
ciū i hoc mors vtilis ē qm̄ malis meritꝭ ſu
is a qb⁹ reſipiſcere n̄ ꝓponūt pſiſtēdo i eis
maioꝝ dānatōis ſibi ſupplicia cumularet
Dico āt reſipiſcere nō ꝓponūt qm̄ qcūq;
hoc ꝓponit ſāctus ⁊ iuſt⁹ ē ꝓpoſitū ei nō
peccādi de cetero ⁊ recte viuēdi ꝯtinuo in
poſterū oēm maculā pcti mortalis abolet
⁊ abradet a b animab⁹ hūanis ſic ⁊ volū
tas q̄ hoc vult nō dico vellet. Sic igiť vo
lētib⁹ reſtat iterdū aliq̄ ſatiſfactiōe q n̄ mi
n⁹ purgatio ē poſt mortē ſatiſfactio et pur
gatio iuſticiā et ſāctitatē nō extinguūt aut
minuūt qn poti⁹ adiuuāt multipliciť atȝ
clarificant. ſic alibi didiciſti. Eſt ⁊ alia vtili
tas hui⁹ mortis cōiter eueniētis iuſtis ⁊ in
iuſtis hoīb⁹ ē ei nō leuis admonitio mor-
taliū ad p̄pationē finis ſui ⁊ erit⁹ ō hac vi
ta magna excitatio ꝯ torporē atȝ pigriciaȝ
hūanā q̄ qdā i vita iſta velut dormiētes ſt
⁊ oīno neſciētes qd eis vel circa eos agať
neq; p̄cogitare volētes qd eis immineat.
Eſt ēt ipa mors aliena adiumētū validū ⁊
ꝯtēptū vite p̄ntis de q̄ creator euidēter oſ
dit q̄ȝ parū illā ap̄pciet ⁊ q̄ȝ ꝑui nobiſſipis
eē debeat quātū facile extiguibilē fec ⁊ tot
mortꝭ generib⁹ ſubiecit. Mala igr̄ hm̄ōi ⁊
bonis et malis cōiter eueniūt et oīb⁹ in
dubitāter. Sȝ nō eq̄liter pſūt. Dico etiam

quia ipis iniuſtis ⁊ peccatorib⁹ multotiēſ
p̄ſtatur vt horrore tēpeſtatis ⁊ metu mor
tis imminētiſ auertant a ſuis vicijs ⁊ pec
catis. ē ei tmor fortiſſime v̄tutis ad expel
lēda pctā ⁊ ad abrupēdū hoīes a vijs ſuis
malis ⁊ puerſitate ꝯſuetudis. Mani
feſtū igr̄ eſt qa expedit ⁊ ſaluberrimū mul
tis ex pctōribus pire naufragijs. Quāto
forti⁹ ergo ſctis ⁊ iuſtis hoc āt fiet tibi ma
nifeſtius teſtimonio eoꝝ q frequēter na
uigant ⁊ v̄ſantur in marib⁹. Ipi em̄ ma
nifeſte narrāt atq; teſtant nuſq̄ꝫ a deo ſibi
diſplicuiſſe vicia ſua ⁊ pctā. Nunq̄ꝫ adeo
doluiſſe vel penituiſſe de illis nūq̄ꝫ adeo
deſideraſſe ⁊ amaſſe iuſticiā ⁊ ſanctitateꝫ
q̄ꝫ cū ſibi videbat imminuere naufragi pe
riculū q: igr̄ nulli incredibile vel ignotū ē
creatorē p̄noſcere hec bona ꝓuenire bo
nis et malis iuſtiſ ⁊ iniuſtis ꝯmuniter ex
naufragioꝝ piculis. Quid mirū ſi creator
vult eiſdē eē ꝯmunia hmōi picula vbi em̄
effect⁹ ꝯmunis et vtilitas non eſt indecēs
cauſam eſſe ꝯmunem.

De furioſis v° rn̄deo q: nō ſunt ex
tra curaꝫ ⁊ ꝓuidentiam creatoris
cum videamus quoſdam religa
ri vl̄ flagellari ne ſibi vel alijs noceāt. Cū
etiā videam⁹ eos paſci nutriri et veſtiri et
alia nccaria eiſdē p̄ſtari q: ſiue ex natura
li amore ſiue ex pietate p̄ſtantiū ſiue etiaꝫ
ad cuſtodiā vel rerū vel hoīm qbus noce
re poſſent ſi dimitterēt per curā fiunt hec
oīa ⁊ ꝓuidētia creatoris Cui⁹ dona ſunt
amor pietas et ſolicitudo p̄dicta. Qꝫ ſi di
xerit qs q: in hmōi ſatis appet cura et ꝓ
dentia creatoris Sꝫ in furioſis q ſibi ip̄is
dimittūt nulla eē videt. Cū neq; a ſeipis
nec ab alijs rogant. Rō quia in qbuſdā
ip̄a dimiſſio q̄ ſibi dimiſſi vident non ſo
lum eſt p curā et ꝓuidentiā creatoris ſed
etiā per curā ꝓuidentiam hominū et hoc
qm̄ quidā ꝓpter hoc ſoluunt a vinculis
et liberi dimittūt q: ip̄a dimiſſio et liber
tas diſcurſus et euagatio ꝯtra furioſitatē
ſalutariſ ē eiſdē. Nec adhuc puenit ad me
q: alia de cauſa dimitterēt ſibi ip̄i furioſ⁹
ſꝫ ne ꝓpē hac ō cauſa dimittit ſi ei⁹ dimiſ
ſio atq; libertas alijs piculoſa videt. Qꝫ ſi
etiā de vinclis euaſerit ſicut int̄ dū ꝯtingit
Manifeſtū eſt ex hoc ⁊ ſibi et alijs bo
na magna ꝓuenire et ei quidē ꝓuenit bo
num cautioris cuſtodie. Uidētib⁹ aūt illū
eē ſuo et alioꝝ piculo liberū ꝓuenit inde
ꝓuocatio ad pietatē et beneficētiaꝫ in ipꝫ

Que tria magna eē bona et creatori acce
pta nemo rōnalis dubitat ⁊ ſi etiā aliquē
leſerit añq̄ꝫ cōprehendat hoc ip̄m vtilita
tes q̄s iam didiciſti et forſitā multas alias
Si v° ſemetip̄m in aquā vel ignē p̄cipita
uerit ⁊ hoc ip̄m eidē vtile ē ſicut audiuiſti
eis etiā q̄s ledere poterat bonū pacis et ſe
curitatis ab eo p mortē ipis ꝓuenit. De ipo
etiā malo furoris dico q: plerūq; ymo ſp
valdē ē furioſis. Siue em̄ boni et iuſti ſint
cū in furore incidūt. In tuto ponit p furo
reꝫ ſanctitas eoꝝ ſiue bonitas cū tpe furo
ris peccare nō poſſint et ita nec amitti ab
eis nec minui eo tpe ſctitas et iuſticia eoꝝ
poſſit cū per ſola pctā ſanctitatē et iuſticiā
poſſibile ſit vl̄ minui vel oīno tolli ſiue eē
mali et iniuſti ſint in hoc eis p furorē ꝯſu
litur vt malicia eorū dē eo tpe nō augeat
⁊ ꝓpter hoc nec future dānatiōis ſuppli
cia eis creſcāt. Qꝫ ſi credit Galieno adiu
uat hūc ſmonē id qd̄ dīt in libro de melā
colia vicꝫ q: qdā ex nimio deſiderio vidē
di deū nimiaq; ſolicitudine circa hoc inci
dere i melācoliā q: non eēt poſſibile apd̄
creatoris bonitatē vicꝫ vt ex tāto bono tā
q; ei accepto q̄ntum eſt deſideriū vidēdi
ip̄m et circa hoc vehemēter eē ſolicitū per
mitteret eos in tm̄ malū incidere morbū
melēcolie niſi eiſdē ip̄m preuoſtis vtile fo
re multipliciter et ſalubre. Debes āt ſcire
q: tpe ſeo multi fuerūt viri ſanctiſſimi ac
religioſiſſimi qbus deſiderio magno erat
morbus melācolie ꝓpter ſecuritatē ante
dictā. Unde et cū inter eas eēt quidā me
lēcolicus ⁊ ſtatū eius mediocriter affecta
rēt aperte dicebāt deū ineſtimabilē graꝫ
illi melēcolico ꝯtuliſſe in hoc vicꝫ q: bona
eius ſpūalia a deo in tuto eidē ꝯſtituerat
vt ea amittere nō poſſꝫ cū bona hmōi ni
ſi p pctā vt p̄dixi amitti nō poſſint. Qꝫ ſi
dixerit qs q: ū ē impoſſibile apd̄ volūtatē
creatoris vt ꝓpter bona aliqs mala reci
pe pmittat neq; rarū eē imo freq̄ntiſſimū
Quis em̄ dubitat multos occidi ꝓ iuſti
cia q: eā vl̄ fecerit vel deſerere nolebat ab
ydolatrijs q̄t milia hoīm interfecta ſūt qm̄
a cultura creatoris q̄ dubitari nō p̄t iuſtiſ
ſima recedere nolebāt et qm̄ ydola colere
vel eis ſacrificare ꝯtēnebāt. Deinde quot
milia matronaꝝ et v̄ginū interfecta ꝓ eo
q: libidinib⁹ corruptoꝝ coīngnari renue
bāt In hoc igr̄ rn̄deo q: nulla hmōi pena
lia a vulgarib⁹ ⁊ inſipiētibus hoīb⁹ ⁊ ma
la falſe ⁊ etiā iniuſte dicūtur atq; credūtur

Non eni poſſunt eſſe mala que iuſta ſunt ⁊ que iudicio creatoris quē errare vel falli impoſſibie ē bona ſunt ac eiuſdē remūeratione digniſſima. nec adhuc dubitatū ē a quo quā intelligēte qn pati ꝑ veritate ⁊ iuſticia ⁊ bonū ⁊ iuſtum ſit ⁊ apud homines glorioſuȝ laudeqȝ digniſſimū. Apud etiaȝ iuſticiam creatoris remunerabiliſſimū. Male igitur atqȝ damnabiliter infliguntur mala ꝑ bonis. ſed laudabiliſſime tollerantur. Nō norunt ergo virtutem pacientie neqȝ rectitudinē eiꝰ pulchritudinēqȝ ipius et gloriaȝ penitus ignorant q nec dum ſciunt qȝ decorū ſit pati per iuſticia ⁊ ꝙ ipa paciencia omnium aliarū virtutuȝ ꝓtectrix eſt ⁊ velut clypeus omnis ictus ⁊ inſultus quibꝰ alie impugnātur cunctaqȝ iacula que in eis iaciuntur in ſemetipa excipens et elidens oēs eliſos ꝓtegit ⁊ cuſtodit. Et ſermo iſte de paciencia queȝ hic dico determinatio ē queſtiōis quarte quā primo ſupra poſui.

De hijs vero qui voluptuoſe hic viuere videnſ ⁊ ꝑ voto tanqȝ vicijs ꝯſtituti et expoſiti per omnia qualiter ſub cura et ꝓuidentia creatoris viuāt ⁊ hoc intelliges quia qui donis creatoris ad ſolas voluptates vtunſ quiqȝ adeo dediti ſunt voluptatibꝰ moleſtias diuinarū flagellaruȝ nullatenus ferre poſſent. imo occaſionaliter ꝑ eas deteriores fierēt quāto eni dolore quātaqȝ iracundia tabeſcerent ⁊ excandeſcerent ſi eis delicie qȝs ſumopere habent auferenſ ſi eis delicijs inſerrenſ inde manifeſte videre potes quoniā deliciarū ablatione inſaniunt. Amp. ſi eis donis que maxime amāt ⁊ de qbus maxime gaudent nō ꝓuocanſ ad amorē creatoris ſed potius ingrati eorū abutuntur eis in tantā animarū ſuarū perniciem quid credit eos facturos in flagellis cōtrarijs ꝓculdubio inſanirēt vſqȝ ad blaſphemias creatoris ⁊ ꝑuerterentur ad negandum ipm. et etiam nephandam ydolatriam corruerēt ſicut de multis iam audiuiſti. Conſulto igitur ſapiētia et bonitas creatoris elegit hmōi homines quantum in ſe eſt ꝓuocare et attrahere ad ſe donis et beneficijs que maxime diligunt qȝ ꝯterrere flagellis ⁊ a ſe abſterrere tribulationuȝ doloribus quas maxime oderunt. Si eni lactis dulcedine nō ꝓuocatur puulus vt papillas diligat ⁊ eis adhereat quāto minus attrahetur abſinthij aut cuiuſcūqȝ alterius amaritudine. ꝓpter hoc eni ⁊ creator prouidentiſſimus dulcedinem in lacte poſuit māmillarū. vt ipm appetibile atqȝ amabile faceret paruulis qui nutriri eiuſdē ſubſtantia tota etate paruula indigēt. Adhuc igr dulcedo tempaliū bonorū potiſſimū creata ē vt paruulos adhuc ſapiētia nutriat in amore et obediētia creatorꝫ non ſolum vt eas corpaliter nutriat et impinguet. Nec phas eſt ſentire de ſapiētia et bonitate creatoris vt corpa humana tātopere curet et animas negligat. et vt bona corpalia que ingratis et inſipientibus per ingratitudinem ⁊ abuſionē ſuā adeo noxia efficiūtur et tanta ꝓfuſione ſue largitatis tribuat que tam neceſſaria. tanqȝ ſalutaria hoibꝰ ⁊ ſine qbus ipa bona corporalia ꝑniciosa eſſe conſpiciunt auaricia et nihil crudelitate quaruȝ vtraqȝ de ipſo cogitare nephas eſt oīno gladio ⁊ igne ab ipo exterminandum largiri non curet. Qꝫ ſi dixerit quis hmōi bona corporalia ſeu temporalia multꝫ nō eſſe ꝓuocatoria aut nutritoria amoris et obedientie in creatorem quin potius in ꝑuerſionem et corruptionem animarū ſuarū videlicȝ in ſuperbiā ⁊ luxuriā ceteraſqȝ peſtes viciorum ⁊ ideo non diuina ꝓuidentia aut cura ea dari hominibus cuȝ intentio ſapientie et bonitatis creatoris. Sic vt dona eius proſint recipientibus nō autē vllo modorum vt noceant. Reſpondeo quia veriſſimꝰ ē ſermo vltimus hic videlicȝ de intentione ſapientie et bonitatis creatoris et ꝓter intentionē ipius et reuera ē ꝙ bona dei dona hmōi homines in ꝓpriam vertūt perniciem ꝙ indubitanter faciunt pabuſiuā intorſionem date ſibi a creatore libere poteſtatis. Hmōi rei autem exempla multa ſunt dedit quidem vinum creator hominibꝰ ad ſalubritatē ꝙ multi ex eis inuertūt inebrietatem. Dedit igitur ignē multiplex adiumentū ſalutis ⁊ cōſeruationis. Furioſi tamen in eū ſe ꝓcipitantes ipm ſibi faciunt inſtrumentū perditionis. Dedit etiā aquam eiſdem ad vtilitates tam multiplices tanqȝ neceſſarias multi tamen ꝑ inſaniam in eam ſe imergētes euecantur Dat interdū paterfamilias filio gladiuȝ ad ipius defenſionē qui tamen ꝑ furorē aut iracundiā nimiam eodem ſe perimit. Sic eſt lux ſolaris taȝ late tanqȝ longe ad illuminationē oculorū radians fit eiſdē in obtēperationē permenietatē ſiue ſupabundā

ham aſpectus in eũ vel lumẽ ipſius. Quõ autem manifeſtũ eſt omnes hmõi abuſiones ꝛ intorſiones culpabiles eẽ atqꝫ peccata et prauitates vtpote ꝯtra rectitudinẽ dignum ꝛ iuſtũ eſt atqꝫ iuſticie creatoris conuenientiſſimũ vt hec peccata pena ſeqͣ ꝛ dei dona que ꝑuerterit in abuſionẽ culpe ſint eis cauſa eẽ iuſte pene. Juſtiſſimũ igr̃ eſt vt abuſionẽ vini ſequatur ebrietas vel alia pena iuxta beneplacitũ creatoris quemadmodũ interdũ ſequitur eã ydropiſis interdũ febris aliqñ interdũ ſompn⁹ inexcitabilis per quẽ datur optunitas latronibus ſpoliandi aut etiã ingulãdi ebrios. Sunt ꝛ alij caſus innumeri atꝫ mala ex ebrietate ꝑuenientia. Apparet igit̃ in hijs omnibus penis euidẽter ſcꝫ abutentium beneficijs creatoris ipi⁹ iuſticia. In bene vero vtẽtibus eiſdẽ eiuſdem ꝑlarga benignitas. Utraqꝫ aũt indubitanter ad curam ꝛ ꝑuidentiã ipſius videlicet ꝛ que iuſta ſunt et q̃ vt ita dicat̃ benigna. Nec dubitatur qn vinũ vtute ſua naturali quã hꝫ a creatore inebriet quãqꝫ non adhuc hmõi virtutem creator eidẽ dederit ꝛ per occaſionẽ abuſiõis male vtẽtis fit creatori inſtrumentũ iuſtiſſime vltiõis. Quapropter veriſſimũ eſt quia q̃ ſic beneficia creatoris in ſuã inuertũt perniciem eadẽ arma creatoris faciũt ꝛ inſtrumenta iuſticie circa ſemetipſos. Quin aũt placeat hmõi iuſticia creatori apd̃ intelligẽtes dubium non ẽ. Uterqꝫ igr̃ homines id ẽ et bene et male vtentes dei beneficijs vel ſub larga beneficiẽtia recte ſe regũt atꝫ cõpoſite vel ſub eius iuſticia vindictas eiuſdẽ iuſtiſſimas paciunt̃. Quis autẽ non videat ſub eiuſdeꝫ regis regie atqꝫ gubernatione eẽ et bonos qbus pacem ꝛ alia bona largit̃ et maleficos quos iuſto iudicio atꝫ iuſticia torquet ꝛ punit. Si vo dixerit aliquis q̃ huiuſmõi penas non intẽdit creator facile eſt ubi videre qm ſmo hmõi hominis erroneus ẽ. Cum enĩ manifeſtũ ſit penas omnes hmõi iuſtas eſſe et ꝓpter hoc bonas et creatori placitas neceſſe ẽ creatoris intentionẽ cadere ſuper illas. Cauſa aũt in hoc eſt qm̃ cum non ſit fons iuſticie preter ipſum creatorẽ nec ſtillã eſt reperire iuſticie que non ſit donũ ipſius q̃ igr̃ iuſte ſunt pene hmõi ex dono ẽ creatoris quicquid aũt dat creator dat ſciens ꝑudẽs ꝛ vigilant̃ atꝫ volens nõ ignorans aut dormiens. Quare ſciente volẽte et dono ſuo hoc facientibus creatore iuſte ſunt ꝛ iuſte huiuſmodi hominib⁹ inflictiõe per curã igr̃ ꝛ ꝑuidentiã creatoris.

Amp. certũ eſt qm̃ in regno totaliter ꝛ immediate ſubiecto regi ſuo iuſtiſſimo nec ſit iuſticia vl̃ iudicium niſi per ꝑuidentiã ꝛ curam ipſius quia nec poteſtas iudicãdi eſt in eodem regno cuiqꝫ niſi ab eo et per ipm̃ ꝛ multo fortius ſi nec volũtas faciẽdi iudiciũ aut iuſticiam nec ſciẽtia cuiqꝫ fuerit in hmõi regno niſi per illuꝫ regẽ. Quia igr̃ vniuerſa ſeries ſeculoꝝ regnum eſt creatoris et nulli eſt in ea ptãs vel voluntas aut ſciẽtia iudicium vel iuſticiã faciendi niſi a creatore ꝛ per ipm̃ nec iudiciũ nec iuſticia ſit in tota ſerie ſeculoꝝ niſi ab eo ꝛ per ipm̃. Juſticia igr̃ qua abuſores beneficioꝝ eius tam iuſtis penis iuſticiant̃ ab ipo eſt et ꝑ ipſum ꝛ hoc vtiqꝫ ſciẽter atꝫ volenter vt ꝑdixi. Quicquid igr̃ iuſticie ſit in totalitate vniuerſi ſiue in exemplis ꝓpoſitis vel alibi per curã ſit et ꝑuidentiã creatoris.

Amp. q̃ ſalutaria ſunt iudicia q̃ neceſſarie iuſticie quot et q̃nta bona atꝫ vtilitates ex eis ꝑueniant rebus humanis.

Manifeſtũ eſt etiam pauca intelligẽtibus ꝛ eſt intentio mea in hoc ſermone de iudicijs et iuſticijs que per iudices atꝫ iuſticiarios hoĩes exercentur. tanta ãt bona vicꝫ iudiciũ et iuſticiaꝫ eẽ in rebus humanis vbicunqꝫ ſunt dubitari nõ poteſt. Cum incompabiliter minuſqꝫ vtilia reb⁹ hũanis ꝑuidere nec vnq̃ ceſſauerit nec adhuc ceſſet. Neceſſe igr̃ eſt vt vbi ꝑ homies iudiciũ et iuſticia nõ ſunt aut exercẽtur diuinã ſapientiã ꝛ bonitatẽ iſta tanta bona vel per ſe vel ꝑ alias creaturas hominibus ſupplere. Et hoc non ſolũ ꝓphetarum hiſtoriarũqꝫ autenticarũ teſtimonijs ſed etiã iugi experientia. Manifeſtum eſt per aquas ſiquidẽ diluuij vniuerſalis in totũ genus humanũ velud vniuerſale iudiciũ et iuſticiam exercuit. Ubi ab hmõi inundatiõe atꝫ conſumptione oc o hominib⁹ ſolis pcendum duxit per pluuiã ignis et ſulphuris flagicia quinqꝫ ciuitatũ vindicauit. famoſiſſima ſunt iudicia que in egyptios ꝛ deos eoꝝ ꝛ beſtiolas ranarũ et cyniſum per ignẽ ꝛ grandinem per cõuerſionẽ aquarum in ſanguinem per obtenebrationẽ eius partis egypti in quã erant egyptij per illuminatiõꝫ ei⁹ ptis quã inhabitãt hebrei ꝛ nouiſſime per ſubmerſionẽ regis egypti ꝛ totius ex

ercitus ſui in mari rubro fecit altiſſimus.
Jn ipos etiaꝫ hebreos multotiēs vltiōes
per ignem et interdū per ipſam terrā hya
tu ſuo abſorbentē aliquos ex ipis creato-
rē feciſſe certiſſime narrāt hiſtorie peſtes
inſuper fames et ſterilitates ſiccitateſqꝫ ⁊
pluuiaꝝ defectus notiſſime ſunt que crea
toris iudicio ⁊ iuſticia ꝓpter peccata ho-
minū facta eē non dubitantur cuꝫ in eas
earumqꝫ contraria ſolus habeat ptātem
Legentibus etiā hiſtorias manifeſtū eſt
fieri ⁊ vrſas ⁊ alias beſtias vicꝫ locuſtas
et mures in vindictā miſſas eſſe ſuperna-
tiones iniquas. De tēpeſtatibus vō mar'
⁊ terre hoc ē inundatiōibus et terre moti
bus demerſiōibus ⁊ cōfragatiōibus ciui
tatum ⁊ regionū non ē neceſſe vt loquar
tibi. Diligentē autem conſideratione faci
ens ꝑ ſingula inuenies nihil vacare a cre
atoris iuſticia. qū et ipſas beluas ⁊ pene
oīa genera animaliū inuenies quandā ex
ercere iuſticiā et iura ſua defendere. Attē
de qualiter vrſa rapinā vel necem catulo
rum ſuoꝝ vindicet. Simil'r et leena quali
ter ꝓ vxoribus ꝓuidis pro eſcis ꝓ pullis
ſeu fetibus ſuis pugnet quāta iuſticia la-
bores ſuos maſculi ⁊ femine inuicē parci
antur vt femina remanente in mūdo vel
ſpelunca maſculus ad perquirendū cibū
atꝫ reportandū femine ſue et fetibus egre
diatur et regrediat᷑. Tpe etiam meo cico-
nia tanqꝫ de adulterio ꝯuicta poſfactuꝫ
maſculi ſui. ꝯgregata multitudine cyconi
arum neſcio q̄liter accuſante maſculo vel
detegēte crimē eiꝰ a tota illa multitudine
deplumata atqꝫ dilacerata ē tanqꝫ ꝯſilio
aut iudicio oīm rea eēt adulterij iudicata
Narratur etiā d̄ equo q ignorāter cū ma-
tre ſua ꝯcubuerat poſtqꝫ hoc dephendit
ꝓpis dētibꝰ ſibi gēitalia abſcidiſſe tāqꝫ in
ipm vindicās inceſtū quē commiſiſſe ſibi
videbat᷑ licet ignorās eo qꝫ operimēto ab
ſcōdita fuiſſet ei mater eius dū eam aſcē-
debat. Angelos etiā ſctōs nec non et ma-
miſſos malos eē ſepe i vīdictā ſceleꝝ legē
potes in libris hiſtoriarū maxime gentis
hebreoꝝ atꝫ gentis xp̄ianoꝝ quarum gē-
tium hiſtorijs nemo ſapiēs dubitat eē cre
dendum Jn narratiōibus autem gentis
xp̄ianorū et miraculis eoꝝ quaruꝫ ⁊ ad-
modum ſalutaris et valde iocūda eſt in-
ſpectio inuenies innumeras et cōſolatio
nes angelicas et vīdictas magnificas ſce
lerotoſqꝫ ꝑncipes multos arreptos a de-
monibus et miſerabiliter cruciatos. Si
quis autē dubitat de barbaris nationibꝰ
que omnino extra leges et extra regnum
omne eē videntur. Scito qa nulla eſt na
tio adeo barbara q maiores ſuos nō ha
beat quibus paret ⁊ ꝑ quos vtcunqꝫ regi
tur. Simil'r et deos et ſacra que mag' ex-
ecrationes dicēde ſunt ⁊ ritus aliquos et
ceremonias non tā impios qꝫ etiam ridi-
culoſos adiuuat ⁊ gubernationē eaꝝ ipa
feritas ſeu veracitas barbarica qua ſe in-
uicem reprimunt ⁊ caſtigāt nec permittitur
barbarꝰ in barbaꝝ ſeuire abſqꝫ vindicta
qualem quidē irrogare ſufficit ipe qui pa-
titur et ꝓpter hoc mutuo ſe inuicē timore
compeſcūt aliquatenꝰ. Jpa ⁊ barbaries
atqꝫ indomabilitas atꝫ incredibilitas iu
ſtiſſime pene ſunt nationū hmōi ex iuſtiſ
ſima diſertione creatoris q nec duces nec
rectores neqꝫ doctores eis adhuc dedit q
bus erudirent᷑ et componerent᷑ ad inſtar
nationū que viuunt vt homines. Et qm̄
alibi didiciſti aliam iuſticiā eſſe naturalē
aliam vero poſitiuā et inſtitutam per ho-
mines. Tertiā vero diuinā ab ipo creato-
re inſtitutā et hoc ē de componēdis ad ꝑ-
fectionem moribus hūanis atqꝫ de cultu
ei per ſe placidiſſimo atqꝫ ſanctiſſimo q̄-
qꝫ ſolum ipemet dignū reputat remune-
ratione felicitat' eterne. Cerne et inueſti-
ga vniuerſuꝫ mūdi ſublimar' ⁊ inuenies
euidenter nihil vacare ab iſtis tribus ge-
neribus iuſticie. Jnuenies vnumqōqꝫ re
gi aliquo iſtoꝝ trium generū vel duobus
vel et omnibus tribus. Quia igr̄ iſte om-
nes iuſticie ſiue leges a creatore ſūt ⁊ per
ipſum Manifeſtū eſt nihil eſſe in mū
do ſublimari qꝫ nō aliqua lege creatoris
vel aliqbus eiuſdē legibꝰ regatur. Quic-
qd autem regit᷑ lege vel legibus cuiuſcun
qꝫ cura et ꝓuidentia eiuſdē regitur indu-
bitāter. Nihil igr̄ eſt in vniuerſo ſublima
ri vel hominū vel animaliū qꝫ non rega
tur cura et ꝓuidentia creatoris.

Euertar aūt ad id in quo eram et
r dicaꝫ quia homines q voluptuo
ſe ⁊ ꝓuoto viuere hic videntur ⁊
beneficijs creatoris abutunt᷑ in ſupbias
auaricias luxurias ſuas ceteraſqꝫ peſtes
hmōi ipſa beneficia ſicut dixi ſibi faciunt
penalia et inſtrumēta contra ſeipos diui-
ne iuſticie et ſic creatoris donis abutētes
executores ſunt licet neſciētes ꝯtra ſemet-
ipos diuine iuſticie atrociſſimi quippe ſu

totes ſunt animarū ſuarū dū delicijs eas inebriat et excecant. Mala vo ſuperbie ⁊ auaricie ⁊ aliorum vicioꝝ quos moꝛbos ⁊ vulnera ſeruitutes ⁊ vincula oīs ſapiē-tia philoſophoꝝ ceteroꝛūqꝫ ſapientū no-minat quis meciatur aut numeret. Quis diuicias corꝑales theſauris honeſtatis ⁊ virtutū diuicijs compet. Si igr ablatio pecunie corꝑalis pena eſt ⁊ ablatoꝛ eius punitoꝛ amittentis eā. Quātofortius ab-latio diuiciaꝝ prenominataꝝ ē pena ⁊ ab latoꝛ eaꝝ punitoꝝ amittētis eā ⁊ hoc tāto acratioꝛ qnto ſpūales ille diuitie ad hūc modū qui corꝑalia mala inferūt vt moꝛ bos ⁊ vulnera virtutes carceres et vincl'a vere lictores ſunt eoꝝ quibus hec irrogāt Quātofortius in moꝛbos ⁊ vulnera ſpūa lia ceteraqꝫ mala hmōi ⁊ inimici vel licto res reputādi ſunt facientiū. Cum nec ma-la cū deterioꝛa ſint malis corꝑalibus quā to aīe humane ꝑcellunt coꝛꝑibus. Uerus igr eſt ſermo quē dixi quia ⁊ creatoꝛ be-neficia inſtrumēta ſibi penaꝝ faciunt ⁊ ſe ipos executoꝛes dīe iuſticie licet ignorātes cōſtituunt dū creatoꝛis iniurias ⁊ ꝯtume lias in aīas ſuas tā attrociter vindicāt et plerūqꝫ in coꝛpa ſua ſicut ꝑtetigi tibi Qua re iuſtiſſimo creatoꝛis iudicio et ꝑ omnia laudanda iuſticia eiuſdem ſeruiūt in exe cutionē contra ſemetipos iuſticie q ingra tos ſeipos de beneficijs exhibētes ſerui-voluntarij nolunt eē eiuſdem iuſticie.

d Ebes aūt ſcire qꝛ interdū impijs atqꝫ peſſimis hoībus ꝓdeſt diuine largitatꝭ beneficiētia ⁊ a malꝭ ſuis hoc eſt vicijs ⁊ peccatis. Sicut accidit tpe meo de quodā diuite ⁊ magno dignitatē auertit. Cuiꝰ vita cū eſſet de tantis bene-ficijs creatoꝛꝭ ingratiſſima luxuriaqꝫ ſpur ciſſima ⁊ nihilominꝰ electus eēt ad hono rem ⁊ dignitatē pontificalem oblata ſibi electioe ſtatim dixit. Uiciſti me benigniſ-ſime ac dulciſſime deus infatigabili boni tate ⁊ beneficiētia tua qui beneficia tua ⁊ mihi ſemper largiri non ceſſaſti cui ⁊ ego mala ſemper reddere non deſtiti. Nunc autem me omni bono indigniſſimū oīm dānatiōe et moꝛte digniſſimū ad iſtū tātē ſublimitatꝭ ho noꝛē vocare feciſti cōduxiſti mihi ⁊ ꝯduxi me pietati tue trado ꝺ ceſſo dicis ⁊ hunc honoꝛē ⁊ omnia mala bona tua tempalia quibꝰ tam ingrate tanqꝫ dā nabiliter abuſus ſum abiens igr relictis oībus arctiſſime religioni ſe dedit. Ibidē perpetuo creatoꝛi victurus. Poſti etiā qꝛ liberatio de periculis tēpeſtatum de car-ceribus obtentus victoꝛiarū innumera-biles auertit a ſuis vicijs ⁊ peccatis ⁊ ad emendacionē vite eoꝝ et moꝛum cōpoſi-tionem induxit. Sic ⁊ alia beneficia crea-toꝛis multos etiā de quibus neſcitur ad amoꝛē creatoꝛis ⁊ obedientiā induxerūt.

q Uarta vo qſtio facile determīabi lis eſt poſt hoc de hijs vicꝫ qui fla gellis et tribulationibus omnibꝰ qꝫ coꝛpoꝛalibus incōmodis expoſiti ſunt Dico enim qm aut paciuntur hec ꝑ iuſti-cia eē ab impijs hominibꝰ vicꝫ nolentes eam ſeruare ⁊ non deſerere neqꝫ iniqtati conſentire ⁊ tunc manifeſtū eſt hoc nō eſ ſe extra curam ⁊ ꝓuidentiā creatoꝛis cuꝫ nihil iuſtius nihil legi creatoꝛis ꝯſonātiꝰ nihil eidem acceptiꝰ aut apud ipm remu nerabilius. Si vo pro delictis ſuis ⁊ faci-noꝛibus hoc paciuntur ⁊ hoc vtiqꝫ iuſtiſſi mū et non ſolū cura et ꝓuidentia diuina ſed etiā eiuſdem ꝓcuratione digniſſima.

Amp. Cum nec ſic reſipiſcāt nec a ma-lis ſuis reuertanꝭ. Manifeſtū eſt etiā quia maioꝛibus ſupplicijs digni ſunt ⁊ iu ſte igr infliguntur eis ea que paciuntur et miſericoꝛditer de meritis ſupplicijs detra hitur eis. Amplius. cū eoꝛum maliciā tanta flagella nō auertant quāta eſſent ⁊ qūſqꝫ ꝓcederet niſi flagellis reprimereꝭ ⁊ frenaretur. Manifeſtū igr ē quia nō derelinquūntur a creatoꝛe quoꝛū malicie ſic conſulitur vt per flagella ſaltē aliquāte nus repmaꝭ. Alijs etiā hominibꝰ in hoc vtiliter ꝓuidetur qꝛ tāta malicia crebꝛa flagella repreſſa in eos graſſari non ſiniꝭ

ſ Olicite igiꝭ ac ꝑſcrutate intellige ſermonē meum de malis penali-bus et de malis culpabilibꝰ ⁊ attē de qa mala penalia ⁊ omnino culpa ca-rentia bona ꝓpꝛie et vere ſunt. Sed inſi-pientia hominū ⁊ coꝛruptio palati coꝛdis humani malicie nomē eis impoſuit. In-ſipientia quippe hominū et ea fugere fa-cit et etiā vt eiſdem fugiēda videanꝭ. Si-cut vides in equo vmbꝛatico qui fugit qꝛ fugiendū eidē non eſt et ex eodem vicio vmbꝛacitatis periculū eſtimat vbi non ē niſi ſecuritas eodem modo quoniā huiuſ modi bona palatum coꝛdis coꝛrupti ha bentibus male ſapiunt et etiā mala bene

mala bona nominãt et bona mala dicen-
tes bonum malũ et malum bonũ atq; po-
nentes lucẽ tenebras ⁊ tenebras lucẽ ſicut
ait ſermo ꝓpheticus hmõi ergo nomina-
tiones ſunt quemadmodũ ſi febricitãtes
impoſuiſſent noĩa ſaporalibus ⁊ noctu
luci et tenebris. Non eñ dubium ẽ qn fe-
bricitantibus dulcia amaritudinẽ ſapiãt
et amara dulcedinẽ ſimiliter manifeſtũ ẽ
quia noctuis et veſptilionibꝰ ceteriſq; ſi-
milibus lux tenebra videt̃ et tenebra lux.
Similiter nox dies et dies nox. Attende
etiã quia in errorẽ epicuri ꝓculdubio de-
clinãt qbus vel ſola penalitas vel maxie
bonũ videt̃. Cauſa aũt in hoc eſt qm̃ ne-
ceſſe eſt vt eiſdẽ vel ſola voluptas bonũ
vel maxime videat̃. Apparet igr̃ tibi eui-
denter ex hijs quia vtraq; iſta bona cum
dona creatoris ſint et nõ niſi ſcienter ⁊ vo-
lenter donent̃ ab ip̃o non eẽ extra curã ⁊
ꝓuidentiaꝫ ipſius licet per actiões iniq̃s
atꝫ peruerſas mala penalia infligant̃ pa-
cientibus. Q̃ ſi quis q̃rat qualiter mali
hoĩes per actiões malas ſuas cauſe effici-
entes poſſint dici ⁊ ip̃e creator ſimul cum
eis. Jam determinaui tibi q: creator cau-
ſa eſt eoꝝ per intentionẽ rectiſſimã faciẽs
non tantũ vt ſint ſꝫ etiã vt bene ⁊ ſalutare
multipliciter vtiles ſint. Cuius exemplũ ẽ
in impio q vulnerauit aliũ gladio vbi ma-
nifeſtũ eſt quia vllus exiuit ab eo per ma-
lam voluntatẽ tamẽ per potentiã datam
a creatore et ip̃i et gladio et etiã ꝑ poſſibi-
litatem hoc eſt ꝑ poſſibilitateꝫ recipiendi
vulnus ip̃i vulnerato. Jntẽdebat igr̃ im-
pius nocere vulnerato ꝑ vulnus. Creator
ṽo per idẽ vulnus intẽdebat ꝯtrariũ vicꝫ
eidẽ ꝓdeſſe. Elicuit igr̃ impius ex potẽtia
bona malũ vel la mallã actiõꝫ Creator ṽo
paſſionẽ bonaꝫ abſit aũt nec ſoli malicie
infligẽtis attribuendũ ſit vulnꝰ illatũ. Cũ
et potentia ſemẽtis et volũtas id eſt vis
volendi et ip̃e gladius et ip̃a poſſibilitas
vt dixi pacientis bona creatoris dona ſint
Jpſa igr̃ malicia ferientis et ip̃i vulnera-
to ſint ⁊ ꝓdeſt inuito feriente ⁊ ip̃i creato-
ri et ob hanc cauſam eẽ permittit̃ vel ſini-
tur. Cũ igitur tot dei dona adiuuẽt et co-
operentur ex ipſa intentione creatoris
ipſum eſſe vulneris aut doloris ex vulne-
re cum ip̃m eſſe vulneris et doloris crea-
tori placeat ñ imerito eiꝰ eẽ attribuendũ
eſt creatori. Malicia ṽo eidem nullatenꝰ
attribuenda. Preſertim cũ multi hoc opi-

nentur ꝙ malũ velle ⁊ malum agere hoc
ip̃m ꝙ eſt a creatore ẽ. Sed in ordinatio
eius atꝫ deflectio a debita rectitudine cer-
titudine que ⁊ malicia eſt ⁊ prauitas tam
ipſius agere tam ip̃ius velle a male agẽ-
te et male volente eſt. Hic autẽ eſt intelle-
ctus eorum ſm̃ intentionẽ meam quem-
admodũ ſi diceretur idẽ eſſe ſm̃ eſſentiaꝫ
et veritatem occaſio huius hominis cum
occiditur per iudicium et iuſticiã et cũ oc-
ciditur per iniquitatẽ et impietatem. Jdẽ
igitur eſt eius eẽ vtrunq;. Quare ſi eius
eſſe eſt a creatore cũ eſt per iudicium et iu-
ſticiam erit et a creatore etiã cum fuerit ꝑ
iniquitatem aut impietatẽ preſertim cum
iniquitas et impietas non videant̃ poſſe
dare eſſe vel illi vel alij. Amp̃. inordi-
natio et prauitas quas dixi accidũt et ip̃i
velle et ipſi agere non conſtituũt igr̃ eius
eſſe nec dant illis omnia aũt alia ex qui-
bus ꝓcedit ip̃m velle vel agere ꝙ eſt ma-
lum bona dona creatoris ſunt. Nec velle
igr̃ nec agere quodcũq; nõ eſt niſi ex dei
altiſſimi donis ꝙ eſt et inquantũ eſt ⁊ ꝓ-
pter hoc non eſt niſi bonũ omne agere ⁊
omne velle ꝙ ẽ et inquantũ eſt. Non eſt
igr̃ mirum ſi mala agere et mala velle ſũt
ꝙ ſunt a creatore et ꝑ curam ac ꝓuiden-
tiam ip̃ius et ſi bone ſunt paſſiones que
ex illis ſequuntur. Hmõi auteꝫ exemplũ
vnum eſt in motu nauis qui no põt dici
non eẽ a vento vel aqua vel ambobus ſi-
mul nec aũt ſit non rectus vel diſtortus
põt eẽ vel a mala diſpoſitiõe veli vel ma-
la poſitione gubernaculi. Manifeſtũ
autem eſt q: nec diſpoſitio veli nec diſpo-
ſitio gubernaculi cauſa eſt motus hoc eſt
ipſius eſſe vel eſſentia motus. Sed diſtor-
quere aut dirigere motũ indubitãter poſ-
ſunt et faciunt. Sicut igr̃ motus nauis di-
ſtortus aliũde ẽ motus ⁊ aliũde diſtortꝰ
Sic ⁊ actio diſtorta ſiue praua aliunde ẽ
et aliunde ẽ diſtorta ſiue praua ⁊ ſicut nec
vento nec eque attribuẽda ẽ diſtorſio mo-
tus maris. Sed motus tantũ ipſius. Sic
creatori neq; diſtorſio neq; prauitas acti-
onum aut voluntatũ noſtrarum ſed ip̃m
eſſe earuꝫ quo ſunt aut quo ſunt actiões
⁊ voluntates. Secundũ iſtos igr̃ cũ om-
nia ſint a creatore non ſolũ ſubſtantie ſed
etiam actiones ⁊ voluntates eaꝝ facile ẽ
videre omnia eſſe ſub cura et ꝓuidentia
creatoris. Cũ omnia ſint oĩa opa eius
et oĩa ſcienter ⁊ volẽter atq; ſapiẽter ne

eſſe ſit ipm operari neq; poſſibile ſit ipm
aliquid opari ſapienter τ non ꝓuidenter
Dicat aũt forſitan aliqs ex potẽtijs eſſe to
taliter actiones τ volũtates. Sicut curſus
equi totus ex ꝟtute greſſibili ipius τ non
ex calcarib⁹ aut freno nec ex cõpũctiõib⁹
calcariũ aut freno. Sic non ex ipo velle
actu ſiue actuali ẽ aliqua ex actiõibus no
ſtris q: ipm velle. Sicut cõpunctio tantũ
eſt et paſſio in aĩa agentis τ ſuggeſtio fo
rinſeca ſiue imperãtis ſiue mouentĩ ſiue
terrentis velud calcar tm̃ eſt. Jam aũt di
xerunt multi ex phis velle et nolle timere
et ſperare et cetera hmõi paſſiones tantũ
eſſe τ ideo ſm ſermonẽ iſtuȝ ſicut calcaria
non equos currere faciũt nec curſuũ eq̃rũ
cauſe ſunt vel dicunt̃ punctiões vero cal
carium excitationes tantũ. Sic predicte
paſſiones animaꝝ nr̃arum excitatiões ſt̃
ipſarum atq; viriũ earundem ad actiones
ſuas τ non cauſe Quicqd igitur nomine
tur malicia ſm hoc non erit cauſa actõis
Sint igitur iſta tibi in hoc capitulo mate
rie exercitaciõis ingenij qm̃ declaratio ac
diffinitio rerum iſtaꝝ tractatũ diffuſioreȝ
ac perſcrutatiõẽ deſiderat.

V Trum aũt venatiões hominũ et
animaliũ ſic in diuinã curam ca
dant et ꝓuidentiã et actiões vo
luntarie que vident̃ omino in differẽtes
τ nõ referre an fiãt annon fiant queſtiõȝ
hȝ q̃ȝ potius aliqui ridiculoſaȝ reputãt q̃ȝ
fructuoſaȝ aut inueſtigatione dignã. Hu
iuſmõi ſunt an ꝑ curã τ ꝓuidentiã creato
ris cadat iſte piſcis in rethe piſcatoris po
tius q̃ȝ alius. τ an euadãt alij ꝑ ꝓuiden
tiã creatoris q̃ſi parcat eiſdẽ a captione et
deuoratiõe Et eadẽ eſt queſtio de lepori
bus et capreolis τ alijs retiaculis vena
torum. Jn animaliũ ꝟo venationib⁹ ſilis
eſt queſtio de onagris τ leonibus vtq; an
per curaȝ et ꝓuidentiã diuinã capiat̃ aut
deuoret̃ vn⁹ onager a leone vno q̃ȝ alius
τ vnus mus a murilego poti⁹ q̃ȝ alius. Ea
dem eſt queſtio de araneis τ muſcis τ hy
rũdinib⁹ τ muſculis τ deueniẽt iſte q̃ſtio
nes ad canes τ oſſa ad vultures τ cadaue
ra ad galinas et grana τ alias aues q̃ gra
nis veſcuntur. Jn rebus vero voluntarijs
ſimiles queſtiones ſunt an ꝑ curam et ꝓ
uidentiã creatoris comedat iſte poti⁹ hãc
buccellã panis q̃ȝ aliam τ ꝑus hanc q̃ȝ ali
am. Eodẽmodo ſe hȝ de leguminib⁹ an ꝑ
curam τ ꝓuidentiã creatoris comedat hõc
granũ ꝑus q̃ȝ aliud τ hanc fabã poti⁹ q̃ȝ
aliam et an ꝑ curam τ ꝓuidentiã creato
ris pares vel impares. Dico igr̃ in hoc q:
ſapientia creatoris nõ minus attingit vl
lo modoꝝ minima q̃ȝ maxima vel media
vel econuerſo nec min⁹ cognoſcit vtilita
tes minimoꝝ licet minimas q̃ȝ maximoꝝ
licet maximas τ tã hec q̃ȝ ille ex ipo ſunt
et per ipm ſapienter ꝓuidenter volẽter τ
ſicut cura fuit ei vt eẽnt ſingula quemad
modũ ꝑdixi. Sic ẽ ei cura ordinare ſingu
la ad fines ſuos et vtilitates nec dubitãt
venatores et piſcatores et dicere deus de
dit mihi hodie piſcẽ iſtum vel feram iſtã τ
quando nihil capiũt. Similr̃ apte dicũt
hodie non dedit mihi deus aliqd capere
Jn q̃ diuerſitate ſiue alternatiõe capiẽdi
vno die vel nõ capiendi vna euidens eſt
vtilitas credulitas et admiratio diuine
ꝓuidẽtie et bonitatis. Similr̃ excitatio ti
moris et amoris creatoris. Similr̃ et grã
titudinis in ipm vt cũ dat eidem gratia re
feratur et cum nõ dat timeatur offenſus τ
de ei⁹ munere qd̃ querit̃ expectet̃ Debes
aũt ſcire quia quantũ pertinet ad id de q̃
nunc agitur curare aut nõ curare ꝑ duos
modos aut intẽtiones d͛r. Et vna ex hijs
ꝑtinens apud nos ad virtutẽ noſtrã moti
uam mobilẽ et eſt ſm hunc modũ non cu
rare nõ habere cordi eouſq; aliqd vt nec
gaudeat ſi fiat nec offendat̃ ſi nõ fiat aut
econuerſo et iuxta hũc modũ non curare
dicitur creator apud vulg⁹ oẽ id quo nec
offenditur nec placat̃. Hoc aũt eſt dicere
ꝓ quo nec penã infert nec remũeratiõnẽ
largitur τ hoc modo nec numerũ muſca
rum que ab arraneis capiunt̃ aut ab hy
rundinibus glutiunt̃. Similiter neq; nu
merorũ fabarũ quas quis comedit neq;
ordinẽ quo hanc prius illã poſteri⁹ curat
creator τ forſitan ꝯcordat iſta intẽtio ethy
mologie nominis qua dixerũt quidam
quia cura dicitur quaſi cor vrens vnde et
illa curare dicunt̃ proprie quoꝝ euentus
vel non euentus corda noſtra vrunt hoc
eſt mouent quacũq; paſſiõe vt ira vel pla
catione dolore vel gaudio et ad creatorẽ
nõ pertinet iſta intẽtio niſi per tropũ quẽ
ſcis. Cum ipe ſit in vltimitate impaſſibili
tatis et immutabilitat̃. Hic autẽ tropus ẽ
quia iratus dicitur cũ facit ad moduȝ ira
ti videlicet cũ infert vltionem et gaudens
cum largitur remuneratiõẽ ꝓ quocũq;

facto. Similr ⁊ placatus cū deſiſtit ab vl
ciſcendo et iſte intentiões alijs ſmonib⁹
apercius deſignātur vicꝫ cū ita dicitur q̄a
noīa vel v̄ba hmōi cū de nob dicunt̄ affe
ctiue dici intelligūtur ꝙ eſt dicere q꞉ affe-
ctiones noſtras id ē paſſiões animaꝝ no
ſtrarum ſignificāt. Lum v̄o ad creatorem
referuntur effectiue dicunt̄ hoc ē dicere ef
fectiones ei⁹ quas nominaui ſignificant.
Hoc aūt eſt qm̄ paſſiones hmōi ad crea-
toris puritatē ſupereminētiſſima vllo mo
doꝝ attingūt rectiſſime igr̄ dixit quidā ex
doctoꝝ xp̄ianoꝝ ſapiētioribus q꞉ iratū de
um nō facit dici turbatiōis affectus. Sed
vlcionis effect⁹ per modū igitur iſtuꝫ ſiue
intentionem nō curat creator captionem
hmōi fere vel piſcis vel euaſionē niſi cum
vel ad neceſſitatē querit̄ capientis aut al-
terius ea indigētis vel cum aut amor ipi⁹
creatoꝛ aut obediētia aut honor aut pie-
tas ad querendū ⁊ venandū piſcandū et
capiendū homines inducūt. In hmōi ei
intentiōibus ⁊ opationibus nemo q̄ bo-
nitatē creatoris nouerit eū adeſſe dubitat
adiutorē cum hoc ipſe qui nouit oīa vide-
rit expedire ⁊ gloriā ſuaꝫ decere. Nec mi
rum cū etiam tempore meo frumēta ⁊ le-
gumina omnipotētie ſue v̄tute atꝫ largi-
tate etiam in ipis horreis tp̄e famis incen
tuplū ⁊ eo amplius multiplicauit ſatiſfa-
ctiones ſimul et pijs deſiderijs religioſoꝝ
fame piclitanti pp̄lo ꝯpacientiū ⁊ neceſſi-
tatibus egenoꝝ. Leges etiā in narrationi
bus ⁊ miraculis xp̄ianoꝝ ad quoꝝ lectio
nē te ſepius hortat⁹ ſum et hortor adhuc
aureos multiplicatos in loculos viroruꝫ
ſanctoꝝ. Tp̄e etiam meo piſces iā coctos
ad mēſam cuiuſdā veri ſancti mihi notiſſi
mi multiplicatos fuiſſe benignitate ⁊ lar-
gitate creatoris q꞉ cū vix ſex conuiuātib⁹
myniſtrari poſſꝫ de illis in vno ferculo my
niſtratū; eſt per ſingulas ſcultellas in tri-
bus ferculis toti multitudini ꝯuiuantiuꝫ
epulēter ipſe q̄qꝫ q̄ ſupauerūt reliquie pi-
ſcium maiores longe fuerūt paratis piſci
bus ⁊ appoſitis mēſis. Non eſt igr̄ mirā-
dum ſi de piſcibus aut feris iā creatis lar-
gitur creator circa cura ⁊ ꝓuidentia venā
tibus et piſcātibus aut eīs ꝑ q̄bus vena-
tio exercet̄ atꝫ piſcatio cū piſces iā coctos
atꝫ pātos ad comedendū mirabiliter int̄
dum in ipſis mēſis multiplicet Scd̄o mo
do vel intentiōe dicitur curare attēdere vl̄
cogitare ⁊ hoc modo ꝑtinet ad vim nr̄am
apphenſiuā mobilem et iuxta excellen-
tiam nobilitatis ſue ad ipm̄ creatorē nec
eſt aliquid in rebus creatꝭ vel earū euenti
bus ꝙ per modū iſtum ⁊ intentionē non
curet creator. Nihil em̄ eſt ex omībus hu
iuſmōi ꝙ non videat ⁊ attēdat non ſolū
ipm̄ ſed fines ⁊ vtilitates quas inde ꝓuē
turas ſua ordinatiōe precognoſcit ⁊ ꝓui-
det. Per modū igr̄ iſtum ⁊ numeꝝ muſca
rum que capiunt̄ ab arraneis ⁊ muſcula
rum q̄ degluciūt̄ ab hyrūdinibus ⁊ oēm
ordinē captionis atꝫ deuoratiōis earum
omnia em̄ hec intuet̄ intuitu fixo ac luci-
diſſimo cū vtilitatibus ac finib⁹ ſuis. De
uoratio em̄ vnius muſcule ꝑs eſt ſaturati
onis vnius yrūdinis ⁊ ipa muſcula ꝑs eſt
totalitatis cibi illi⁹. Qꝫ ſi q̄s querat q̄ vti-
litate vel fructu hec intuet̄. Rn̄deo q꞉ to-
ta vtilitate vel frucru q̄ inde ꝓuenit. Dico
etiā ꝙ rector nauis vniuſcuiuſqꝫ ſi ei⁹ vir
tutis ⁊ claritatꝭ eſſet ipius intellect⁹ vt nō
ſolum gubernacula vela ⁊ remos ſꝫ etiā
ſingulos nauis aſſeres atꝫ clauos atꝫ fu-
niculos ꝯſpicere ſimul ſufficeret oīa hec ſi
mul hec intueret̄. Quātoforti⁹ igr̄ rector
vniuerſitatis altiſſim⁹ nihil extra intuitū
ſuum patitur; Dico etiā hoc eſt debitū per
ſe omniū rerum paſſionū ⁊ euentuum vt
oīa ⁊ ſinglā ſint ſb̄ lucidiſſimo ītuitu crea
toris et qm̄ non ē poſſibile ipm̄ aliquid vi
dere ignorāter vel inſciēter nccē ē vt atten
te videat oīa ⁊ ſic intētio eius in oīa et ſin
gula non em̄ videt vt nos qui nullā ex re-
bus totā ſimꝉ aut plene videm⁹ ymo mul
te ex rerū conditionib⁹ innoteſcūt nobis
vna poſt aliā Illi aūt oēs ſimul ⁊ tote atꝫ
equaliter Amp̄. nobis multa in re vna
innoteſcūt ſubito et p̄ter intentionē apud
ipm̄ aūt econtrario ē. Si v̄o queſierꝭ que
eſt vtilitas ordinis in cōmeſtione fabarū
au granoꝝ. Dico ꝙ eā videt creator ſiue
nos ignorem⁹ ſiue nō quāqꝫ in aīa cōme
dentis aliq̄d ſit ꝙ inclinauit et mouit ipꝫ
cōmedentem vt hāc prius vel poti⁹ come
deret; quā illam. Appet in hoc bonitas li-
bertatis apud ꝯmedentē qui forſitan abſ
qꝫ vlla cogitatiōe vel conſideratione vti-
litatꝭ ordinauit. De comeſtiōe ſic vt hanc
prius vel potius comederet q̄ꝫ illā volēs
ſolummodo liber comedere et vſqꝫ adeo
liber ac neqꝫ ſuaſus neqꝫ illectus faceret
Sed mero ac liberrimo imperio volun-
tatis ꝙ mihi ſcio multotiens eueniſſe.

Icut aūt in eis que caſualiter eue nire videnē vic₃ in occurſionibus hominū in p̄uiſis ꝛ in alijs que p̄ter intentionē ꝛ cognitionē noſtram eueniunt Sic reſpondendū eſt de caſu piſciū in recia atq₃ ferarū in reciacula vic₃ cur potius hic quā ille vel hec quā illa incidit in ea. Quemadmodū que ſint cauſa q̄re hm̄oi homo obuiauit iſti i foro cū ab eo non quereē nec de eo etia₃ cogitaſſet.

Manifeſtū enim ē quia eadē hora eade₃ via qcunq₃ duo e diuerſo ambulātes neceſſe ē ſibi occurrere et potuerūt eē eis diuerſe cauſe ambulatōis. alteri eīm negociationē alteri repetitionē debiti alij ex actionē vectigaliū alij receptiō₃ theloneoꝝ alij inueſtigationē latronū aut alioꝝ maleficorū cauſa₃ hm̄oi ambulatiōis fuiſſe poſſibile eſt. Unitas ergo vie ſiue fori cōcurrētibus in eo hm̄oi cauſis occurſū fec ſiue ꝯcurſum hm̄oi hoīm. Sic cū ibat piſcis forſan ad paſtū per viā aliq̄ cōtingebat tūc trahi rethe p̄ eandē vel forte fugiebat a clamore ꝛ ſtrepitu quē faciebāt ſocij trahentiū rethe. Occurrerēt igr̄ ſibijnuicē piſcis ꝛ rethe occurſꝰ aūt cauſa ē euidēter captionis alia aūt piſcl eadē hora vel eadē via nō ibat ad paſtū vel forte non peruenit ad eū frōr piſcantiū vt fugeret aut forte fugit in ꝓfundiores latebras aut p̄ aliā viā ꝛ ideo nō occurrit rethi aut rethe illi ꝛ ꝓpter hoc nō eſt retētꝰ ab ip̄o. Cauſa vo p̄oritatl captiōis ſue manifeſta ē interdū ꝓpinq̄oritas ſua ad rethe vel maior natatus velocitas vel p̄oritas ꝑuentiōis terroris ad ip̄m. Euaſiōis autē id eſt nō captionis plurime p̄nt eſſe cauſe q̄s ptemet ip̄m videre tibi facile ē quēadmodū maior hora vel tarditas natatus hoc aūt eſt q₃ p̄us fuerūt collecta recia q̄₃ poſſet in ea incidere vel fugit forſitā per aliā viam aut forſitā fugit retro cū ante eēt extenſum rethe aut irrupit fortā rethe ꝛ fecit ſibi apturā ei eo p̄ quā effugit aut exiliuit deſup rethe ꝛ trāſiliuit ip̄m aut immerſit ſe ꝛ infixit ſe i arenā vel lutū ſub ip̄o rethi ꝛ ita tranſiuit ſub ip̄o vel cū rethe traherer trāſiuit ſuper ip̄m et hec oīa vniuerſa ꝛ ſingula intueē et attēdit ſapiētia creatoris ꝛ ordinat ad fines ꝛ vtilitates ꝯuenientiſſimas et ſibi ſoli ꝑfecte notiſſimas. Ne dubitātes aūt q₃ ſicut oēs piſces ſil' capi oēs q₃ feras deſtructio eēt vniuerſalis in piſcibus et feris ita q̄ſdā ꝛ q̄ſda₃ q̄nq₃ capi et comedi deſtructio eēt nature pticulars in eiſdē quantū ad aquā vnā vel ad regionem. Vbi gr̄a Cū pauci ſint alicui piſces in flumine vel ſtagno aliq̄ paucos illos capi vl' comedi ē vaſtatio atq₃ deſtructio generꝭ illius in eodē. Non eſt igr̄ mirū ſi creator et ꝯſeruator naturaꝝ p̄ curā et ꝓuidentiā ſuam p̄cauet naturl pticularibꝰ Sicut et vniuerſalibꝰ ne ex toto vaſcenē et pereāt donec ceſſare debeat vſꝰ et vtilitas eoꝝ de q̄ in p̄cedētibus audiuiſti. Si vo p̄ncipes terrarū et minores dn̄i earundē interdicūt interdū venatiōes et piſcatiōes in aq̄s ꝛ terris iuriſdictiōis ſue auaricie ſue ſolūmōdo p̄ hoc ꝯſulere intēdentes nō nature de conſeruatiōe ꝓuidere.

Quātomagl bonitas creatorl naturaru₃ ꝯſeruationē q̄s tantis vtilitatibꝰ creauit ꝯſulere nō dedignabiē ne pereāt vſq₃ q̄₃ Et notū eſt tibi ex lege hebreoꝝ q̄liter in archa illa famoſiſſima ꝯſeruare p̄cepit p̄ bina ꝛ ſeptena aīaliū genera circa aq̄s diluuij. Uidens etiā q̄ntas aſtucias effugiēdi piſcatoꝝ inſidias q̄ntaſq₃ vires piſcibꝰ dederit creator bn̄dictꝰ. Silr̄ et feris q̄t latibula quot refugia ꝯ venatores ꝛ ecīpis feris iudicēt alijs ꝯtrarias Quis eīm docuit ceruas in via calcata pere ad declinandas luporū inſidias. Quis docuit eas q₃ lupi vias calcatas timeāt ꝛ declinēt. Quis docuit onagros ſuſtinere vehementē ſitl ardorē donec leones ab aq̄s potatl reuerſi ſint ne ſi hora illa q̄ leones ad aquā vadūt vel inde redeūt leonibꝰ occurrētes ab ip̄is deuorarēē. Quis eos fecit eos ſcire q₃ leones eiſdē inſidienē. Sic ꝛ leporibꝰ lenitatē pedū ꝛ cuniculis ꝓfunda ꝛ pene inacceſſibilia alijs receptacula ad ꝯſeruationē ſui eē dedit creator. Sic ꝛ yrūdinibꝰ tantā velocitatē volatꝰ ꝛ multl alijs a vlculis ꝛ multi credūt hāc eē cauſa₃ q̄re nll'i aui rapaci yrūdo nunq̄₃ p̄da fiat. Mihi tn̄ videē q₃ acq̄ſitio victꝰ eiꝰ tota ē per volatum q̄m per ip̄m ſolūmodo venaē muſculas volitātes ꝛ ſic nob multa ex aīalibꝰ tā greſſibilibꝰ volatilibꝰ q̄₃ natatilibꝰ nō ſūt nobis in eſcā aut eſum q̄n potiꝰ abhoīnamur ea ꝛ eis oīmō veſci reſpuimꝰ Sic nō mirū reputo ſi yrūdines ex cauſa ſilī ab auibꝰ rapacibꝰ nō ꝯmeduntur. Memini etiā me vendidiſſe cacū carnem auis que vulgo plumalia dicitur ꝯmedere nullatenꝰ noluiſſe cū caro illa a deo guſtu ſuauis ſit ꝛ ſapora vt iter regaliū ciborū deli

tias computet̄ hoc aūt incidenter dixi ne
multū ne facile credas hoībus pauce ex-
ercitatiōis in rebus naturalibꝰ ⁊ vt erigā
et eleuē intellectū tuum et cogitatū tuum
ad ꝯſiderationē mirabiliū creatoris in re
bus naturalibus et radioſitatis ſapiētie
ſue qua illuminant̄ oīa animalia ad regē
dum ſe ⁊ vitā ſuam licet luminibꝰ ꝑ modi
cis quāq̄ꝫ magna ſint et merito eē debeāt
in admiratione nr̄a ⁊ in ꝯpatione obtene
brationis animaꝝ humanaꝝ et obfuſca-
tiōis quā patitur intellectus hūanꝰ ex cor-
ruptione originali et ſuꝑadditis tenebris
ex vicijs et peccatis hac quippe comꝑatio
ne ſplendorem propheticū reputaremus
in animabꝰ hūanis eā ſagacitatē ſiue ſen
ſum nature ſeu quodcūq̄ꝫ aliud lumē no-
minari libeat in canibus v̄tutē inueſtigā-
di et apprehendēdi latrones. Sic et ꝓui-
dentiā formicaꝝ de qua dixi tibi ſi abſq̄ꝫ
doctore abſq̄ꝫ libri inſpectione inueniret̄
in hoībus. Sunt ⁊ alia innumera hmōi
lumina que nō dubitaremꝰ ſplēdores vo
care ꝓphicos in hominibꝰ ſi abſq̄ꝫ doctˀ
na et eruditione inuenirent̄ in eis quēad
modū inueniunt̄ in aīalibꝰ inuenit̄ etiā
in corꝑibus inanimatˀ virtus regitiua q̄
declinant noxia ⁊ querūt ſibi ſalutaria ꝑ
motus naturales. Uidet̄ aūt in oīnibus
ſpeciebus lapidis magnetˀ v̄tus eſſe mul
tum approꝑinquās ſenſui pene eñ videt̄
ſentire ferrū ⁊ vidi oculis meis ꝙ ꝑ inter-
poſitam ſpiſſitudinē peluiſ enee trahebat
ferrū magnes. tres nāq̄ꝫ ſunt ſpecies lapi
dis magnetis ſi credit̄ mercurio. Prima
eſt que ferruꝫ attrahit hec ē notiſſima. Al
tera v̄o ſpecies repellit illud a ſe. Tercia
vero ſpecies ex altera parte ipm̄ attrahit
ex altera vero repellit. Eſt et aliud de mi-
rabilibus magnetis ꝙ in p̄ſentia veri ad
amantis ceſſat ab hmōi operationibus
attractionis ac ſi ſentiat illū nobiliorē ac
fortiorem ſe quaſi reuerentialiter deferēs
ei Et ſimile aliquid dicitur de palma ma-
ſculina et palma femina. qm̄ cum ramus
alterius ramū alterius tetigerit ſe cōpli-
cant immutuū amplexum in quo virtus
eius vitalis. Uidetur aliquid habere aſꝑ
ſionis de luminoſitate v̄tutˀ ſenſibilis et
forſitan hec eſt cauſa ꝓpter quā Ariſtote
les eam dixit nobiliſſimā plantarum. De
virgulto quoq̄ꝫ ꝙ corulus nominat̄ ſimi
le aliquid dicunt loquētes videlicet ꝙ cū
diuiſa fuerit per mediuꝫ ſm̄ longitudinē
in ipſa recentia diuiſionis ꝑtes ſibiinuicē
per ſe approꝑinquātes reiungunt ꝙ de-
ceptores verboꝝ quorundā virtuti ipſi de
cepti attribuunt cū hoc ſit ex virtute ⁊ ſen
ſu nature.

D Eſtore v̄o ⁊ dominatione maloꝝ
ac ꝑuerſoꝝ hominū quantas vti-
litates p̄ſtet bonis qui per ipſos
in hac vita premunt̄ et multipliciter affli-
guntur et ipſis etiā malis atq̄ꝫ peruerſis
quantā ingerat admirationē diuine boni
tatis ⁊ largitatis quantāq̄ꝫ ꝓuocationem
etiam amorem et obedientiam creatoris
manifeſtū eſt cum dona que ipſi tam ma
gnifica reputāt videlicet diuitiarū et deli-
ciarum et hmōi non ſolum immeriti ⁊ in
digni ſed contra merita ſua peſſimi obti-
neat. Hꝫ etiā et illud ſalutaris eruditiōis
erga bonos veroſq̄ꝫ creatoris cultores vt
ex hoc qđ taꝫ vilibꝰ hominibus preſtant̄
viliſſima ea eē cognoſcant et vix inter cre
atoris munera reputāda adiſtātq̄ꝫ ex eo-
dem mīma reputare creatorē ea que etiā
inimicis preſtat et doceantur paciēter ca-
rere donis tam vilibꝰ licet interdū huiuſ-
modi dona ſuis etiā cultoribus largiat̄
in conſolationē vel ipſorum vel alioꝝ bo
norum ne deſertos a creatore aut dereli-
ctos ſe putent. In cōicationē etiam ⁊ ad-
iutorium atq̄ꝫ defenſionē indigentium et
bonoꝝ circa iniquos opp̄ſſores amicis ſu-
is boniſq̄ꝫ ſeruitoribus p̄ſtat huiuſmodi
bona bonitas creatoris opulētia nanq̄ꝫ
diuitiarū cum obtinetur a bonis alit in-
digentes atq̄ꝫ ſuſtentat et p̄cipue bonos
Potentia v̄o ab iniuſtis opp̄ſſoribus de
fendit eoſdem.

Q Uoniam aūt ex hijs que preceſſe
runt credo ſatiſfactū eē tibi de cu
ra ⁊ ꝓuidentia creatoris quia ipa
eſt attingēs vniuerſa ſingula ⁊ ꝓpter hoc
tantā rationum exēploꝝ multitudinē ag-
gregaui tibi ſcꝫ vt firmaretur in te creduli
tas hic tā ſalutaris ⁊ deſtrueretur error ꝑ
niciosiſſimꝰ quo quidā de inſipiētibꝰ opi
nati ſunt creatorē non curare iſta inferio-
ra neq̄ꝫ etiā hoīes aut res hūanas et agi
oīa hec caſu atq̄ꝫ temeritate Quid eñ iocū
dioris ꝯſolatiōis poteſt eē hominibus in
ſuis opp̄ſſioibus ⁊ afflictionibꝰ q̄ꝫ firma
credulitas de cura ⁊ ꝓuidentia creatoris
circa ipos ⁊ res eoꝝ qua credūt ſapientiā
⁊ bonitatē creatoris in oībꝰ curā eoꝝ ge-
rere. Quis eñ non videat oīa q̄ circa eos

fiunt in eo ſciente ꝓpter eius ſapie[illegible]iã et vtiliter quantũ in eo eſt ꝓpter ei[illegible] [illegible]ẽ bo-nitatem eodẽ etiam nolẽte aut [illegible]mittente et etiã ad finem debitũ or[illegible]inante ꝓpter eius virtutẽ omnipotẽtiſſi[illegible]nã. Cuncta igr̃ circa ſe agi et bene ⁊ vtil[illegible]er niſi per ipos ſteterit conſequẽter co[illegible]noſcũt homines apõ quos ẽ de cura et ꝓuidentia creatorꝭ circa ipos ſixa ſñia nec mediocriter inuitat et ꝓuocat ad amorẽ ⁊ obedientiã creato-rꝭ iſta credulitas. Quis enĩ credat magni-ficẽtiſſimũ creatorẽ ſe ⁊ ſua oĩa curare ac ſi ſolũ curaret amorẽ ſuũ atqꝫ obedientiã ꝑtineat timores etiã ⁊ pudores ſanctiſſi-mos in eiſdem excitat iſta ſñia ⁊ tam attẽ-te curare ⁊ ſeipos actuſqꝫ ſuos atqꝫ paſſi-ones tã interiores ꝗ̃ꝫ exteriores tãqꝫ vigi-lanter intueri et etiã iugiter ſentiũt. Alias etiam ꝟtutes plures in nobis vel ꝓuocãt vel nutrit vel roborat vel auget iſta credu-litas. Sicut ꝑdixi tibi de paciẽtaqꝫ et de alijs pluribus leui ꝯſideratiõe inuenies Error ꝟo ꝯtrarius adeo noxius eſt adeo ꝙ ꝑniciosiſſimus hoibus vt omnẽ curam honeſtatis oẽm honorẽ virtutũ omnem ſpem future felicitatꝭ radicit⁹ extirpet ab hoibus. Q̃l enim reſtat hoib⁹ errorꝭ iſti⁹ tenebris excecatis ac demẽtatis et merce-dem ſanctis ac dei cultorib⁹ non eſſe con-ſtitutã nec penã malis atqꝫ ꝑuerſis et nec hic nec in futuro deũ iudicare vel iudica-turũ eſſe credẽtibus niſi vt in oĩa flagicia et ſcelera ſe ſe ꝑcipitẽt ⁊ omni turpitudini viciorꝫ et peccatorꝫ abſqꝫ vllo repagulo ſe ꝯſtituãt poſtꝗ̃ꝫ enim nec creator adeo bo-nus aut iuſtus ẽ vt curet quid agãt boni vel mali vel qd paciant̃ nec alius pro eo vel ex parte ipius. Scd̃m errorem iſtũ ni-hil eſt in rebus hũanis niſi ꝑturbatio aut ꝑuerſitas omnimodaqꝫ inordinatio atqꝫ ꝯfuſio cũ ſol⁹ creator eas ordinare poſſit et nec curet ſm̃ ipos nec velit etiã vt ordi-nent̃ atqꝫ diligant̃. Sed potius caſui atqꝫ temeritati eas ꝑcipitãdas atqꝫ ſubuerten-das reliquerit. Uides igr̃ euidenter in ꝑte iſta quã ſalutare ſit magiſteriũ quãqꝫ vti-lis ſapiẽtia qua tã ꝑniciosus error deſtrui-tur et tã neceſſaria tãqꝫ fructuoſa creduli-tas ſtabilitur.

c Conſequẽs igr̃ eſt poſt hec q̃ſtio-nes que ſunt circa hec ꝓſequi deter-minare. Quarꝫ ꝑma ẽ ſtultorꝫ ⁊ in-ſipientiũ querentiũ qualiter poſſibile eſt creatori tantã rerum multitudinẽ diuerſi-tatem regere et curare. Cui q̃ſtioni reſpõdet apuleius platonis diſcipul⁹ hoc mõ quẽ-admodũ inqt rex vnus aut dux regit exer-citum innumerabiliũ bellatorꝫ et ad vnũ clangorẽ buccine alij ad arma alij ad eq̃s alij ad machinas currunt et circa vnũqđ-qꝫ iſtorum tã multa tãqꝫ varia oꝑa fiunt. Sic totã multitudinẽ creaturarꝫ vn⁹ mot⁹ creatoris ac ſi ſingule nature illũ audiant aut ſentiãt exequit̃ vnãqꝫ vices ſuas ſciẽs legẽ a creatore ſibi inditã quemadmodũ in exercitũ q̃ntumcũqꝫ magno ſcit vnuſqſ-qꝫ eorꝫ qui ibi ſunt qd ad deuꝫ ꝑtineat ex officio ſuo ⁊ illud exequitur dato ſigno vl̃ clangoris buccine vt dixi vel alio. Sciunt quippe armigeri ꝙ ad eos ꝑtinet arma ꝑa-re militibus. Sciũt ipſi milites q eos op-tet armari et parare ſe ad ꝑlium. Sciunt cuſtodes equorꝫ ꝙ ad eos ꝑtinet ſellare ſingula pare equos frenare ⁊ de frenatu-ra ꝑ alios ꝓuidere. Et per hũc modũ ꝯſi-dera tantam multitudinẽ tantãqꝫ varie-tatem officiorꝫ vna voluntate regia quaꝫ buccine clangor vel aliõ ſignũ innuit ad tã multa et varia tã cito tãqꝫ facile ꝯcitari ⁊ aggredi ꝙ vnuſquiſqꝫ cognoſcit ad ſuũ officiũ pertinere. Quid igr̃ miruꝫ ſi rex et dñs ſeculorꝫ creator benedictus vniuerſi-tatem creaturarũ ⁊ ſingulas etiã illarum omniũ potentiſſima impioſiſſimaqꝫ volũ-tate ſua cõmouet et cõcitat aggrediqꝫ fa-cit oꝑatiões ad vnãquanqꝫ ꝑtinentes le-geſqꝫ quas ei impoſuit vel potius edidit et officia que eiſdẽ iniũxit quaſi ſtudioſiſ-ſime atqꝫ officioſiſſime adimplere. Q̃l ſi di-xerit qſqꝫ bellatores vtpote ratõnales in-telligunt ꝑ clangores tubarũ aut per alia ſigna nature ꝟo et maxime inſenſibiles q̃-liter cognoſcũt creatoris voluntatẽ quaꝫ ꝗ̃ꝫ ex precedẽtibus huic queſtioni reſpon-ſum ſit per exẽpla animaliũ ⁊ artificioruꝫ addam tamẽ tibi declarationẽ euidentio-rem ad hoc ⁊ dico q vnicuiqꝫ nature na-turaliter indita eſt diuine cognitio volũ-tatis et cũ ea naſcitur vnaqueqꝫ et hmõi cognitiões vocaui tibi modica lumina õ irradiatiõe ⁊ aſꝑſione luminoſitatꝭ ſapiẽ-tie creatorꝭ. Et hmõi exẽplũ ꝯueniẽtiſſimũ ac euidẽtiſſimũ ẽ in ſubſtãtijs ſpũalib⁹ et abſtractis q̃ create ſunt cũ perfectiõe ſcie naturalis honeſtatꝭ ſitr naturalis ⁊ hoc ẽ cũ inſcriptiõibus naturalꝭ honeſtatꝭ in vir-tute ſua intellectiua ⁊ cũ impꝛeſſiõib⁹ ſiue ſigillationibus pulcritudinũ virtutũ natu-

raliuꝫ in ſua virtute motiua ſiue affectiua et hoc eſt voluntas in ipis. Quare manifeſtum ꝙ cū lege ſua creata eſt vnaqueqꝫ ipſarū ⁊ quaſi cum libro vbi legit qd ei naturaliter aut faciendū ſic aut declinandū Similr̄ quaſi cū lucerna vel lumine oſtēdente ſibi vias ꝑ quas ambulare debeat et de via que neceſſe habeat declinare ꝙ in p̄mis hominib⁹ qui in ſimili pfectione ꝑ mō ſuo facti et formati fuiſſe non dubitantur ab illis qui ꝓpheticis ſmonib⁹ ⁊ diuinis oraculis nō credere nephas credunt Manifeſtū igitur quia ſm hunc modū naſcit̄ aranea cū lege libro ⁊ lucerna hmōi qui et lex ē ei quā tranſgredi nō poteſt ⁊ liber ē in quo legit quodāmodo qualiter ei ⁊ bene viuendū ſit ⁊ qua arte vel artificio motus ſit ei querendus ⁊ lucerna eſt oſtendēs eidem vias ꝑ quas debeat ambulare naturalr̄. Manifeſtū aūt eſt tibi quia oīs lex ſermo ē et deſignatio volūtatis eā iubētis ſiue iponētis qꝛ via igr̄ oīs natura tā ſubſtātiaꝝ nobilium abſtractarum ꝙꝫ hominū tam ceteraruꝫ animalium et etiā vegetabiliū naſcitur ex neceſſitate cū iudicio et deſignatione volūtatis et beneplaciti creatoris qm̄ cum lege ſua habet vnaqueqꝫ ex neceſſitate in ſe ⁊ apō ſe non ſolū vna cognoſcat voluntatē creatoris naturaliter. Sed etiā ipſam cognitionem naturalē eiuſdē ⁊ hoc apparet ex p̄ſcripta diffinitione legis.

ſ Ecundā reſponſionē ad hanc queſtioneꝫ dedit quidā ex ſapiētioribus ſanctiſqꝫ doctoribus xp̄ianorum dicens qꝛ cū p̄ceperit rex aliquis edificari ſibi ciuitatē de vna ei⁹ volūtate vnoqꝫ iperio ipſius de edificāda ciuitate ꝓcedunt tam multa ⁊ varia opera operarioꝝ necnō equorum muloꝝ aſinoꝝ omniūqꝫ animaliū oneriferorū. Uidebis ibi alios in lapidicinis eradicātes alios cedentes alios ſculpētes alios poliētes videbis alios comportātes eoſdē lapides alios porrigentes illis cemētarijs alios collocātes eos in ſtructura muroꝝ. Uideb ibidē quadrigas ⁊ q̄drigarios alias onerari alias honoratas ad locū edificij ꝯuenire Uidebis fabros ferrarios multiplicia inſtrumēta neccaria illi edificio fabricātes Uidebis ⁊ fabros lignarios quos vulgo carpētarios vocāt ſuaꝝ arciū opa facientes. Sunt ⁊ alia officia ⁊ opa innūera q̄ ꝓ temetipm excogitare tibi facile ē. Ex vna igr̄ voluntate regia vel iuſſu vides tā multos mor- hominum et animaliū q̄drigarum ⁊ aliarum euectionū fieri tam multa genera artificum ⁊ operarioꝝ tā et multis et varijs generibus artificiorū occupari. Sciētib⁹ operarijs oīb⁹ ⁊ miniſtris quid artis vel opis ad vnumquēqꝫ ꝑtineat ad vnū iuſſuꝫ regiū qd̄ ſcientiſſime ꝯ ſigno agnoſcūt ſingulos opa ſua aggredi et explere et iā dixi tibi ex ſermone Ariſ. ꝙ virtutes ſeminū ſiles ſunt artificijs. Quare ⁊ ipa ſemia artificibus. Appet igr̄ tibi ex hac ꝯſideratione q̄liter ſine labore et ſolicitudīe nutu voluntatis ſue tantā multitudinēqꝫ varietatēqꝫ creaturaꝝ ſuarum mouet et regit creator altiſſimus q̄nto et rex nullo mō magnificētia et gloria nulla ex pte ei ꝯpand⁹ tantam multitudinē animaliū et hominū et artificū ⁊ opariorum inſtrumētorūqꝫ inumerabilium mouet et regit et in finē intentionis ſue dirigit ⁊ ꝯiungit ſedēs in ſolio ſuo quietiſſimus. Qd ſi de toto ipo regno cōſiderationē facere volueris inuenies expſſiorem ſimilitudinē exemplūqꝫ conueniētius qm̄ regis ad regē ⁊ regni ad regnum et gubernatiōis ad gubernationē ꝓuidētie ad ꝓuidentiā cure ad curam iuſticiarū ad iuſticias ⁊ iudicioꝝ ad iudicia p̄ſertim ſi eū adeo inclitū ymaginat⁹ fueris vt plene atqꝫ totaliter abſqꝫ rebelliōe vlla ſine reſiſtētia ſit ei ſubditū regnū ſuū eaqꝫ p̄dutum ſapia vt velut ſplēdore ꝓphetico illuminatus oīa cognoſcat ⁊ videat q̄ agūtur in eodē regno. Cui ea ſit bonitas atqꝫ rectitudo et feruor rectitudinis vt toto ſtudio et virib⁹ oēm iniquitatē et iuſticiā ꝑſequatur. Hic igr̄ conſtituet et ordinabit ab initio vel potius ornabit totum regnū ſuum magiſtratibus ſapiētiſſimis myniſtris obediētiſſimis et inſtruet eos mādatis vitalis et iuſticie leges iuſtiſſimos ac ſaberrimos per oēs fines ſuos ꝓmulgabit Sꝫ et de alijs oībus q̄ ad pacē tranqllitatem defenſionēqꝫ regni ꝯtra hoſtes ſapientiſſime ꝓuidēbit. hic igr̄ ſolo nutu optie volūtatis ſue mōebit ſibi aſſiſtētes demū p̄ſides ꝓuintiaꝝ ſuaꝝ rectores ⁊ cuſtodes finiū mgr̄atus ciuitatū iudices oīm ordinum. Uidebis ſub eo ꝯpoſitiſſimā armatamqꝫ miliciā. In p̄mis duces legionum deinde ciliarchos qnq̄genarios cēturiōes decuriōes ⁊ itavſqꝫ ad extremū vl' vnicū bellatoꝝ totā armatā miliciā decētiſſime ordinatā. Regē iſtū de ſolio ſuo videbis

regentē et om̄es et ſingulos hoīes regni
ſui. Tp̄e ſiquidē pacis regentē tribuna-
lia ne quid iniuſticie vel iniqui iudicij ex
eis prodeat regentē ſingulos priuatos ac
ſuis legibus cohercentē ne qd iniurie vel
fraudis alij ab alia irrogeť ⁊ vt ad vnum
dicam oīa genera hominū ſub eo legib⁹
pp̄ꝛijs regi ſeruos liberos rurales. Siſr ⁊
bellatores legib⁹ ſibi appropriatis viuere
⁊ iuxta hunc modū ſe hꝫ de alijs. Ipſum
vero in ſolio regni ſui pacatiſſimū reſidere
Quēadmodū enim dixi tibi de ſeminib⁹
in regno naturali rerꝫ naturaliū ⁊ de arti-
ficibus in edificatiōe ciuitatis ſic intellige
hic de officijs publicꝭ qbus reſpublica gu
bernatur atꝫ defendiť necnō et de artifi-
cijs qbus vnicuiqꝫ p̄uatorū motus acqui
ritur ſicut ſunt artificia fabrorꝫ argētearo
rum lignariorꝫ et etiā agricolarꝫ que non
eis ſolis q ea exercent neceſſaria ſunt. Sꝫ
publicꝭ vtilitatib⁹ multis mōis deſeruiūt
Ars em̄ fabricatoria ⁊ lignaria ⁊ cemēta-
ria defenſioni reipublice deſuiunt qm̄ fa-
bricatoria ferraria fabricanť lorice tela et
gladij et galee fabricatoria vero lignaria ar
cus baliſte et lancee fabricanť ⁊ machine
omniū generꝫ extruunť. Cemētaria vero
turres et muri oīſqꝫ generis lapidee mu-
nitiones edificanť. Solo igr̄ nutu volun
tatis ſue et tp̄e pacis per iudiciū et iuſtici-
am regit vniuerſos ſubditos ſuos ⁊ ſingu
los et tp̄e belli regit armatā miliciā a ma-
ximo bellatore vſqꝫ ad minimū per belli
periciā defendit autē regnū ſuum regniqꝫ
ſui habitatores per armatā miliciā ⁊ vaſa
ſiue inſtrumenta bellorꝫ ⁊ non ē dubium
tibi quin per p̄uidentiā ⁊ curā eius om̄ia
bona ⁊ tp̄e pacis ⁊ tēpore belli regno ſuo
p̄ueniant et quin mala oīa exterminanť
per ipſum ab eodē regno et hoc per iudi
cium bona vero tempore pacis ſunt pax et
tranquillitas ſubditorꝫ cuſtodiaqꝫ rerum
eorꝫ. Bona vero tp̄e belli ſr̄ defēſio victoria
⁊ aliaq̄ ex victoria p̄ueire ſolēt victorib⁹ vt
ſpolia hoſtiū ⁊ ſubactio eorꝫ vel ſuilis vel
tributaria vl̄ cōis iudicari. Adhūc modū
creator in regno ſuo qđ ē regnū omniū ſe
culorum quid mirū ſi diſpoſuit vniuerſaꝫ
ſeriem ſeculorꝫ nutu ſuo ⁊ ſue beneplaci-
to voluntatis et ſingula que in ea ſunt ſi
ue naturalibus legib⁹ ſuis ſiue legibus p̄
p̄phetas aut per ſemetip̄m editis et hee
leges diuine merito nominanť ſiue legi-
bus per homines p̄ncipes editis que hu-
mane vocantur qbus ip̄emet creator peri
ri vult quatin⁹ legibus diuinis cōcordat
aut ſaltē nō ꝯdicit. vbi eī ꝯdicūt nō legeſ
ſꝫ blaſphemie nec mira ſꝫ creatorꝭ iniurie
reputāde ſunt ⁊ p̄pter hoc igne ⁊ gladio
exterminande de medioqꝫ tollēde. Si q̄
vero natiōes hmōi peruerſis legibus re-
gi dicunť iuſtiſſimo dei iudicio ⁊ laudan
da per omnia eiuſdē iuſticia hoc fieri per
mittitur p̄pter ſcelera eorꝫ atqꝫ ſpurcicias
abhominabiles vt talibus legib⁹ non re
gi ſed opprimi dici potius debeat quoniā
nec legib⁹ equitatꝭ voluntarie ſubditos
ſe eſſe paciunť. Quapropter nec iuſto re-
gimine nec iugo ſuaui. Sed oppſſione ⁊
violētia quemadmodū fere aut belue in-
domite que magis ferro religande ſunt ⁊
flagellis aſſiduis tondēde q̄ꝫ diſciplinis et
legibus erudiende. Quia igr̄ quicqd bo-
ni quicquid eq̄tatis atꝫ iuſticie leges hu-
mane continēt totum vult approbat totū
docuit ⁊ docere nō ceſſat altiſſimus vel p̄
ſe vel p̄ homies aut libros eorū vel p̄ res
ipſas que vt dicit Arꝭ. mentiri nō norunt
Merito per curā eius et p̄uidentiā leges
hmōi in tm̄ ⁊ condite et edite ſunt. Qua-
re manifeſtū eſt q̄ tota gubernatio gene
ris humani ad curā et p̄uidentiā pertinet
creatorꝭ Et etiā leges inique vt dixi p̄pter
iuſticiaꝫ iuſtiſſimā oppreſſionē ⁊ afflictio
nem beluinorꝫ atꝫ in cōpoſitorꝫ hominū
ad curam eius et p̄uidentiā pertinet.

I vero aliud exemplū gubernatio
ſ nis ⁊ cure creatoris hr̄e volueris.
Conſidera domū regiam per oīa
bene diſpoſitā et primū regi aſſiſtētes ſe-
nes vicꝫ ſapiētes deinde iudices. Tercio
theſaurarios. q̄rto diſpēſatores opū rega
lium. deinde cubicularios. p⁹ hec dapife-
ros. deinđ cocos. deinđ eos q deputati ſr̄
deferēdis cimicijs aut lr̄is regalib⁹. ⁊ p⁹
hoc pincernas pānifices menſarūqꝫ rega
liū varios myniſtros. nouiſſime cuſtodes
eq̄rꝫ quorꝫ eſt eq̄s parare quotiēs regi eq
tandū eſt ⁊ videb in tota domo regia oīa
p̄nominatorū officiorū opa ſolo nutu fie-
ri regie volūtatꝭ. Cū igitur totus mūdus
velud dom⁹ ſit creatoris et aula ei⁹ regia
in q̄ habitat cū tota falīa ſua ⁊ opulentia
qd mirū ſi ad nutum oīpotētiſſime volū-
tatis ipi⁹ oia in ea fiunt ⁊ ſingula volūta
tis dico vel impantij vel p̄hibētis vel vtꝫ
libꝫ permittētis ⁊ ordinantis vnūquodqꝫ
malorꝫ que fiunt cui p̄ſit cui noceat ordi-

nantis in q̄ lege equiſſima. Et preſcriptus
ſapiens de gente xpianoꝝ hoc expreſſit in
ſermone ſuo dicens nihil ſit in tota rerū
vniuerſitate tanq̄ in republica vniuerſa-
li ꝙ nō ab intelligibili aula ſummi impa
toris aut volendo ⁊ iubendo aut ſinēdo
ſeu pmittendo ꝓcedat vbi ſicut ex p̄cedē
tibus tibi patefactū eſt neq̄ ſinit aut per-
mittit fieri nec eos ipos q hic male agūt
a cura ⁊ ꝓuidentia ſua deorſum deſinit
aut relinquit quin poſt ipos male agen-
tes ſic ordinat vt p̄dixi vt creatoris iudici-
um et iuſticiā contra ſemetipos exequan
tur et ipe male actiones eoꝝ creatoris ſint
arma vindicte iuſtiſſime ipis vero pacie-
tibus ſi voluerint vtilitatū multipliciū ad
iumenta p̄ſtantes ſi milia exēpla de naui
⁊ rectore ipius de myniſtr gubernatiōis
et inſtrumētis de curru ⁊ auriga.

An omnia eueniāt de neceſſitate.

Poſt hec aūt proſequar antiq̄ illā
queſtiōꝫ que multos antiqtus ex
agitauit ⁊ multos etiā tpe meo in
uoluit vicꝫ vtrum ꝓuidentia ⁊ cura crea-
toris rebus ⁊ euentibꝰ neceſſitatē inferat
et fere eadē queſtio eſt de ſciētia et p̄ſcien
tia ipſius. Ponā igitur in p̄mis ea que in
errorem iſtū multos induxerūt. Horū au
tem primū eſt quoniā inquiunt impoſſibi
le eſt diuinam ꝓuidentiā falli neceſſe eſt
euenire quicqd ꝓuidit quicquid autē ne-
ceſſe eſt euenire neceſſariū eſt quicqd igr̄
prouidit creator neceſſariū eſt ꝓuidit aūt
omne ꝙ eſt futurū ſeu euenturum. omne
igitur futurū ſeu euenturū neceſſariuꝫ eſt
omne igr̄ futurū eſt immutabile ⁊ inauer
ſibile. Amp̄. inquiunt aūt poſſibile eſt
euenire aliquid eoꝝ que ꝓuidit deus aut
non ſi eſt poſſibile eo igr̄ poſito non acci-
det impoſſibile. Ponatur igitur. Erit ergo
verum ꝙ aliquid eorūꝫ que ꝓuidit deus
euentura nō eueniet errauit igr̄ prouidē-
do et verum ē ꝓuidentiā eius falli in hoc
hoc autem certū eſt omnibus eē impoſſi-
bile vicꝫ deum errare vel ꝓuidentiā eius
falli in aliquo id igr̄ ex quo accidit eſt im
poſſibile. Impoſſibile igr̄ eſt aliquid eoꝝ
que prouidit deus euētura non euenire.
Nihil autem eſt futurū qd̄ non ꝓuiderit
Nihil igr̄ eſt futuruꝫ ꝙ nō ſit neceſſe eue
nire. Quia igitur oē ꝙ eſt euentuꝝ proui
dit deus euenturū omē qd̄ ē euenturū ne
ceſſe eſt euenire q̄re omnia de neceſſitate
eueniūt. Hijs igitur in hmōi que ꝫophiſti
ca tendicula et intelligētibus exercitatiſq̄
in rebꝰ hmōi ridende ac puriles arguc e
volo te detinere diutiꝰ. Reminiſcere igit
q̄ hoc neceſſe ē eſſe euenturū quicqd eue
niet vel neceſſe ē euenire quicqd prouidit
deus euenturū duas hꝫ intentiones ſiue
duos itellectus qm̄ neceſſitas pōt referri
vel ad ſingula vel ad totū ⁊ alijs verbis
fere idem dicitur compoſite vel diuiſim ⁊
intellectus. Primꝰ ē ac ſi diceret neceſſe ē
hoc euenire ꝙ ꝓuidit deus et illud et ita
de ſingulis Multa aūt de ſingularibꝰ hu
iuſmodi ꝓculdubio ꝯtingētia ſunt ⁊ non
euenire poſſibilia. Si v̄o neceſſitas refe-
rat ad totū ꝙ ē hoc ꝙ hac locutiōe ſigni-
ficatur. Quicqd prouidit deꝰ eueniet de
qua nemo dubitat qn vera ſit ⁊ neceſſa-
ria. Sicut et cōtradictoria eius impoſſibi
lis q̄ ē hoc aliqd ꝓuidit ꝙ hoc eueniet et
hoc ſophiſte ytalici vel latini dicūt eſſe du
plicitatē locutiōis qua pōt intelligi vt di-
cunt de re vel de dictō. ⁊ intentio eoꝝ eſt ꝙ
dctm̄ ꝙ per illā locutionē dicitur quicqd
ꝓuidit deus eueniet neceſſe ē ſiue neceſ-
ſarium. Sicut ⁊ ipa locutio neceſſaria et
eius ꝯtradictoria manifeſte impoſſibilis.
Intellectū v̄o de re vocant id ꝙ ergo di-
xi de ſingulis ⁊ hoc purili ⁊ vaga intentio
ne. In explicatiōe namq̄ hmōi duplicita
tis defuerūt eis ⁊ deſunt adhuc non tan-
tum ſermōes ſed etiā intellectꝰ clarus ac
depuratus hoc aūt apparebit tibi p hoc
ꝙ dicam manifeſte. Primū quia locutiōe
omni dicitur res hoc aūt eſt quoniā omi
locutiōe dicitur id ꝙ ipa ſignificat. Id v̄o
ꝙ vnaqueq̄ locutio ſignificat res eius ē
etiam ſi ſermo ſit vel ſignū aliud qōcūq̄
res dicetur ad ſermonē vel locutiōꝫ ſigni
ficantē illū. dctm̄ igitur per locutionē res
eſt. q̄re intellectus de dicto eſt itellectꝰ de
re. Amp̄. ꝯſidera ipſum p̄dicatum ⁊ vi
debis ꝙ aliud non ē niſi neceſſitas eueni
endi hoc autē de ipſo dicto nullomodo
vere dicitur quoniaꝫ dctm̄ nec euenit nec
eueniet. Non em̄ eſt de futuris cū ab ini-
tio ſeculoꝝ ⁊ modo etiā verum ſit ⁊ neceſ
ſarium. Quia igr̄ predicatū iſtud non dr̄
niſi de rebus ⁊ naturis non pōt intelligi
illa locutio niſi de rebus ē ergo veritas ve
ra diſtinctio quia iſta neceſſitas pōt ō re-
bus p̄dicari vel rebus attribui in vniuer-
ſali ſiue vniuerſaliter ⁊ hoc fit ſm veri-
tatem qm̄ intelligitur de dicto ſm eos vel p̄t
intelligi in ſingulari ſeu diuiſim ⁊ huiu

tellectū vocant ipſi de re hoc igiť eſt qḋ fa
cit duplicitatem in re vicȝ vniuerſalitas et
ſingularitas. Nullomō em̄ verum de ſin-
gulis ſingulariter ⁊ diuiſim quicq̄d proui
dit deus euenturū euenire neceſſe eſt. Eſt
tamen verum in vniuerſali et coniunctim
etiā ſi vnūquodqȝ futurū eēt contingēs et
poſſibile non euenire. tamen verū eēt hoc
ēt neceſſariū ⁊ hoc eſt quoniā neceſſitas ē
cui cōpetit neceſſitas. ſingularitati vō nō
quēadmodū cuius dixeris ḋ duobꝰ oppo
ſitis cōtingētibus alterū iſtorū duorū eſſe
verū neceſſe eſt. In vtroqȝ em̄ contingen
tia ē et in neutro neceſſitas ⁊ quēadmodū
ſi dicas ſp̄ erit verū alterū. ſempiternitas
veritatis nō diuiſim aut ſingulatim attri-
buitur alteri ſed in cōmuni ſiue in vniuer
ſali. Eodem mō intellige et ibi quicq̄d p-
uidit deus euenturum euenire neceſſe eſt
Quēadmodū et ſi quis dixerit omneȝ ho
minē viuere neceſſe eſt cū de quocunqȝ ve
rum ſit ſingulatim atqȝ diuiſim ꝙ ipm̄ vi
uere non eſt neceſſe cū ipm̄ mori poſſibile
ſit. nec iſta locutio omnis homo viuit ſem
per vera eſt p eiſdem hominibus nec pro
eiſdem etiā enunciatur. Ideo ſempiterni-
tas veritatis ſtat in vniuerſalitate ipſius ⁊
in vniuerſitate hominū que nō mutať mu
tatione indiuiduorū. Sicut neqȝ ſpecies
in ratione ſpeciei. Amplius. dictū hu-
iuſmōi q̄cquid puidit deus euenire aliḋ
ē. cū dictio refertur ad ſingula diuiſim atȝ
determinate. aliud eſt cuȝ ſtatur in vniuer
ſali ſiue cōmuni. Cū em̄ ad ſingula dictio
refertur ſingulate ac determinate pinde ē
ac ſi ſingula ſingularia diceret hoc autem
eſt ac ſi diceret hoc qḋ puidit deus neceſ-
ſe ē euenire et id et illud atqȝ ita de ſingu
lis. Cū autē ſtatur in vniuerſali vt dixi nō
dicunť illa ſingula ſingulatim ac determi
nate et ideo manet eadē ſignificatio locu
tionis ſiue eadē maneant puiſa ſiue alia
puideātur. Quēadmodum ⁊ iſta locutio
omnis hō vidit nō mutat ſignificatū vel
dictū mutatōe indiuiduoꝝ ſpeciei niſi q̄s
p̄dicto mō intēdat de ſingulis ſingulatim
tunc em̄ pinde eſt ac ſi diceret ſingula di-
cta ſingularia hoc eſt in viuere vel in non
viuere et illḋ viuere et ita de ſingulis. hec
ē igr̄ duplicitas p̄dictarū locutionuȝ ⁊ hec
mutatio deceptoria ſiue ſophiſtica in eis.
Cū ei ꝯceſſū ſit p modū ſit p modū vniuer
ſitatis ꝯiūctiōis q̄cq̄d puidit deꝰ euentu
rū euenire neceſſe ē. Tu ſcis p quē moduȝ
cōceditur. Cū autē aſſumit q̄cquid neceſſe
ē euenire ē neceſſariuȝ. iam tranſfert ſe ad
ſingula ſingulatim. Iſta em̄ locutiōe. om-
ne qḋ eſt euenturū ē neceſſariū vel immu
tabile vł inauerſibile ſingulis ſingulatim
attribuitur neceſſitas ⁊ immutabilitas et
pinde eſt ac ſi diceretur et hoc euenturuȝ
et illud tota de ſingulis alijs ē neceſſariuȝ
vł immutabile nec ſolueret ſophiſma iſtḋ
niſi ad hominē. Si q̄s diceret q̄a ſit in hu
iuſmōi argumētatiōe mutatio tam ſubie
cti q̄ȝ p̄dicati. Om̄i in hac locutione quic-
quid puidit deus euenturū euenire neceſ
ſe ē infinitiuꝰ ſubiectū ē ⁊ neceſſitas predi
catū de re infinitiui. In cōcluſione vō q̄ ē
hec quicq̄d puidit deus euenturū ē neceſ
ſariū totū hoc quicq̄d deꝰ euenturū ē ſub
iectū ⁊ neceſſitas p̄dicatum. Mutatio igr̄
p̄dicati facta ē. quia neceſſitas que p̄dica-
batur de re infinitiui que ē euenire in con-
cluſione p̄dicatur de re hmōi circūlocuti-
onis quicq̄d puidit deus euenturū. Res
autem hec eſt vniuerſitas eoruȝ que vidit
deus euentura. Mutatio etiā ſubiecti fa-
cta eſt quia p̄us ſubiectū erat infinitiuꝰ in
cōcluſione vō p̄dicta circūlocutio. hec au
tem eſt quia nō explicabit ſe hō q hoc diē
cuȝ interrogatus fuerit an oī rei infinitiui
put ibi ſubijcitur cōueniat p̄dicata neceſ-
ſitas. ꝙ eſt an om̄i euentui future adeo p̄
uiſo cōueniat. an nō ꝯueniat. et quia ma-
nifeſtū ē ꝙ nō ꝯuenit. cum nō om̄e hmōi
euenire neceſſe vel neceſſariū ſit cogeť nō
obſtante iſta mutatiōe confiteri primā p-
poſitionē eſſe falſam om̄imō videlicȝ hāc
Quicquid puidit deꝰ euenire. euenire ne
ceſſe eſt. Manifeſtū etiā ē quia aliquo
mō vera ē nō igitur liberat ſe ab hmōi la-
queo vel nodo ſophiſtico. De hiis vō lo-
cutionibus ſi deus puidit hoc neceſſario
eueniet. vel neceſſe eſt illud euenire. lȝ pue
ri tp̄e meo noſcerēt duplicitates eaꝝ mul-
tos tamen video poſtmoduȝ miſerabiliť
inuolutos. Quis em̄ non videat quia ne-
ceſſitas poteſt fieri ſup conditiōe. et tūc di
citur et aſſeritur illa cōditionali locutione
neceſſitas cōditionis ſiue cōſecutionis. et
perinde ē ac ſi diceret iſta conditio vel cō-
ſecutio. qua diciť ſi deus puidit hoc ipm̄
eueniet ē neceſſaria ꝙ pculdubio verum
Alius vero intellectus ipſius eſt quo neceſ
ſitas fertur ad conſequēs p̄ſe ⁊ abſolute
et ē pinde ac ſi diceretur ſi hoc eſt veꝝ de-
um puidiſſe hoc iſtud eſt neceſſariū. ſali-

ret ipſum euenire qđ eſt dicere qꝛ ſi antece
dēs eſt verū ꝯſeqnēs ē neceſſariū q̄ſi dice-
retur ad veritatē antecedētis ſequit̄ neceſ
ſitas cōſequētis hoc aūt indubitāter ē fal-
ſum. Scito aūt ꝙ hāc eandē diſtinctionē
alijs verbis alij faciūt dicētes qꝛ illa orōe
cōditionali Si deus prouidit hoc neceſſe
ē illud euenire poteſt vocari neceſſitas cō
ſequētis ⁊ hoc ē qđ dixi quia poteſt refer
ri neceſſitas ad conſequens vel poteſt vo
cari neceſſitas conſequēdi ⁊ hoc ē ꝙ dixi
neceſſitatē referri ad conſecutionē verum
quoniaꝫ iſta puerilia ſunt ⁊ nec tollerabi
lis eſt ignorātia eorum iu pueris tranſibo
ad ipſam radicē queſtionis iſtius.

o Jco igr̄ quia ignorantia ſcientie ſi
ue cognitionis creatoꝝ atqꝫ mōi
quo ipe ꝓuidet vel cognoſcit de-
dit occaſionē iſti queſtioni ⁊ hec eſt etiam
cauſa ꝓpter quā opinati ſūt quia ſi aliqd
ꝓuidit vel ſciuit nō poteſt illud non ꝓui-
diſſe vel non ſciuiſſe vel non cognouiſſe.
Induxit etiam eis quedaꝫ alia radix veri
tatis que ē hec videlicet qꝛ diuinā ꝓuiden
tiam falli vel errare vel nō eē verā inpoſſi
bile eſt. ꝙ vtiqꝫ indubitāter veriſſimuꝫ eſt
alia fuit ignorantia diſpoſitionis ſiue con
ditionis quorundā veroꝝ atꝫ falſorū que
nata ſunt habere alterū duorū videlꝫ vel
veritatē ſolam vel falſitatē ſolam. non ta-
mē ita fixe vt neceſſario ſint in alterutra ⁊
hmōi conditionis ſiue diſpoſitionis ſunt
ꝓpoſitiones ſingulares de contingenti in
eis que ſunt de futuro vl' dependentia ab
hijs contingentibꝰ q̄ futura ſunt et horuꝫ
exempla ſunt te fuiſſe comeſturum cras ſe
mel tm̄ et eius oppoſitū. Manifeſtū ē
tibi quia hoc vel ē verū vel ē falſuꝫ. Si au
tē eſt verū non tamē ex neceſſitate ī ſua ve
ritate fixum imo poteſt eē falſum et econ-
uerſo. Accidit etiā in hmōi quia ſi ē veruꝫ
ſꝑ fuit verū et de falſitate ſimiliter ſe habꝫ
⁊ hinc ē ꝙ nullū hmōi mutari poteſt a ve
ritate in falſitatē aut ecōuerſo. Mutari ei
pōt poſt vnā diſpoſitionē hr̄e aliā aut an
te vnā diſpoſitionā habuiſſe aliā. Hoc au
tē nō ē poſſibile in hmōi. qm̄ ſi aliquid de
hijs ē verū nūq̄ꝫ fuit in diſpoſitōe ꝯtraria
⁊ de falſitate ſilr̄ ſe hꝫ ⁊ ꝓpt̄ hoc nō ſequi
tur hoc ē verū ⁊ p̄t eē falſū ergo p̄t mutari
a veritate ī falſitatē. Silr̄ neqꝫ argumēta-
tio ecōtrario valet. Cauſa v̄o in hoc ē qm̄
verbū mutādi duas diſpoſitiōes dīc ſcilꝫ
alterā aū ⁊ alterā poſt hmōi aū v̄a nō ſūt
receptibilia veritatꝭ ⁊ falſitatis ſimul ſicut
ſcis neqꝫ etiā diuerſis tꝑibꝰ videlꝫ vt alte-
rā ꝑus habeāt alterā v̄o poſt. Iuxta hunc
modū ſe hꝫ diuina ꝓuidentia q̄ſi ꝓuidet
aliqd prouidit aliud ab eterno ⁊ ſi ſcit ali
qd ſciuit illud ab eterno. ⁊ ſi nō ꝓuidet vl'
ſcit mō nec ꝓuidit nec ſciuit ab et̄no. Veꝝ
tm̄ illđ ē qꝛ ſcit aliqd de hmōi ⁊ tm̄ nō p̄t ſci
re illud ⁊ qđ minꝰ videt̄ inſipiētibꝰ. Si ſci
uit aliqd ab eterno vel prouidit ⁊ tm̄ poſſi
bile ē ipſm nūq̄ꝫ vel prouidiſſe illud vel ſci-
uiſſe. Declaratio aūt hmōi manifeſta ē qꝛ
ſi verū ē te cras comeſturū fuiſſe ſemel tm̄
et verū fuit etiā ab eterno. Omne aūt veruꝫ
q̄ntū ē verū ē ⁊ q̄ꝫdiu verū ē ⁊ ſcitur a crea
tore ⁊ ſcitū ē q̄re ſi hoc verū ē ſciuit illđ de
us ab eterno nō aūt ſi ē verū ꝓpter hoc ē
⁊ neceſſariū q̄re lꝫ ſit veruꝫ poſſibile tm̄ eſt
ipſm nō eē verū. ⁊ ſi nō eēt verū nec mō ſci
ret̄ a creatore neqꝫ vnq̄ꝫ ſcitū fuiſſet ab eo
Comitāt̄ ei ſe ſꝑ veritas in vnoq̄ꝫ dicibili
um ⁊ ſciētia creatoꝝ ita vt ſi ē verū ſit ſcitū
a creatore ⁊ ſi nō ē verū nō eſt ſcitū ab eo
dē. ⁊ ſi fuit verū q̄ñcūqꝫ fuit verū ē ſcituꝫ ⁊
ecōuerſo. Quia igr̄ accidit in exēplo poſi-
to vt tm̄ ſit verū ſcꝫ te eē cras comeſturū ſe
mel poſſibile ē illud nō eē verū ⁊ etiā cum
ſꝑ fuerit verū poſſibile tamē ē ipſm nunq̄ꝫ
fuiſſe verū. Conſequēter verū ē ꝓpt̄ dictā
ante comitantiaꝫ vt cum ſciatur a creatore
modo non ſciat̄ poſtea ⁊ cū ſcitū ab eter-
no fuerit a creatore poſſibile tamē ſit ipſm
non fuiſſe ſcitum ab eodē. quēadmodum
⁊ poſſibile ē ipſm fuiſſe nunq̄ꝫ verū tu eniꝫ
non dubitas qa non ē poſſibile cadere ſci
entiā vel prouidentiā aut ꝓuidentiam niſi
ſuper veꝝ Ex hijs igr̄ appet tibi ſilitudo quā
ꝓdixi. Non eñ ſi prouidit deus aliquid ⁊
poſſibile ē non euenire illud ergo poſſibi
le eſt ipſm falli vel errare. et hoc ē propter
comitantiā antedictā ſcꝫ ſcientie diuine et
veritatis in prouiſo vel ꝓuiſo.

q Ualiter autē ⁊ q̄ de cauſa verū ſit
vt deꝰ ꝓuiderit vel ſciuerit aliqd
qđ tm̄ poſſibile eſt ipſm nec ſciuiſſe
nec prouidiſſe. Dico qꝛ hoc ē ꝑ ꝑfectioneꝫ
⁊ luminoſitatē ipſius creatoris cui a ꝑte re
rū nihil accidit vel aduenit ꝑ qđ ſciat. Si-
militer nec aliqd ab eo recedit vel collitur
vllo modorū ꝑ qđ efficiat̄ non ſciēs hoc ē
ꝑ cuiꝰ receſſuꝫ ⁊ ideo cū ſit ſciēs aliqd abſ
qꝫ vllo modorū mutatiōis id ē p̄terq̄ꝫ ali-
qđ ab eo recedat vel in eo eē deſinat pōt
effici non ſciens illud. Aliud autē mirabi-

le in ſcientia creatoris ē. quia ea ſcientia ē
eodē intuitu p modū omnē quo ſcit vel vi
det alterū oppoſitoꝝ cū ē verū erit ſciēs re
liquū ſi erit verū. Longe aūt aliter ſe ha-
bet apud nos. Oīs ei ſcientia nr̄a omnis
etiā cogitatio noſtra aliqd ē nouū ꝛ aduē
ticiū ꝛ ſupadditū ſup eſſencias animaruꝫ
nr̄arū ꝛ ꝓpter hoc nō abſq; mutatiōe eo
rū efficimur ſciētes eoꝝ que pͥus nō ſcieba
mus aut nō ſciētes eoꝝ q̄ pͥus ſciebamus
Neq; vna et eadē ſciētia q̄ ſcimus alteruꝫ
oppoſitorū poſſumꝰ ſcire reliquū. Cauſa
autē in hoc ē quoniā ſcientie hmōi in no-
bis cū a rebus ipis ſciti ſūt ſequūf diuerſi
tatē rerū tanq̄ cauſarū ſuarū ꝛ ꝓpter hoc
affirmatiōis aut negationis aut quorūcū
q; alioꝝ duoꝝ nō ē vna nūero ſciētia actu
alis apud nos. Scientiarum habitꝰ vna
forſitan eſt contrariorum ꝛ vna diſciplina
qͦ ꝓpter hoc dico quia ſermonē iſtū Ari
ſtoteles abſq; maſticatōe pſcrutatiōis de
gluciuit. Cū eñ quorūlibet duoꝝ cōtrario
rū vtrūq; ꝓpas habeat paſſiones ꝛ diſpo
ſitiones ſepatas et forſitā cōtrarias habe
at paſſiones et diſpoſitiones. a diſpoſitio
nibus ꝛ paſſionibꝰ alterius non videf vt
tam bonū eadē eēt ſcientia p ſe ſꝫ forſitan
p accidens ꝛ ex ꝯſequēti intelligendus eſt
ſermo ille Ariſtol. quoniā qui nouit per ſe
ac ꝓpe hoc eſt ex ꝓprijs paſſionibꝰ diſpo
ſitionibus aut etiā rationibꝰ nouit p acci-
dēs ꝛ ꝯſequenter reliqͣ. Qꝫ ſi ſcientia no
ſtra fuerit ex lumībꝰ naturalibꝰ q̄lis natu
raliter ē in angelis aut ex irradicatiōe no-
bilioꝝ q̄les ſūt ſplēdores ꝓphetici. Sicut
res cognite nō ſūt cauſe ipoꝝ. Sic nō ſeq
tur aut imitāf eas in vnitate ſua vel multi
tudine neq; in ydemptitate ſua aut diuer
ſitate. quocūq; tamē mō fiāt in nobis ſciē
tie actuales vl̄ etiā habitudinales nō fiūt
tñ ſine imutatiōe noua animarū nr̄aꝝ. ni
ſi qs iſtare velit in ſciētijs naturalibꝰ ꝛ ha
bitudinalibus q̄ ſm platonē cōcreāf ipſis
animabus nr̄is. Manifeſtū igr̄ eſt ex
hijs oībus q̄liter et quā ob cauſam verū ē
q creator aliquid ſciuit ab eterno ꝛ tamē
poſſibile ē ipm nunq̄ ſciuiſſe illu det qua-
liter et quaꝫ ob cauſam ſcit aliqd modo et
tñ poſſibile ē ipm nūq̄ poſtea ſcire illud ꝛ
vtrūq; iſtoꝝ abſq; vllo mōꝝ mutationis
ꝛ ꝓpter qd nō ſequif ſi ꝓuidit aliqd euen
turū qͦ tñ poſſibile ē nō euenire qͦ ideo
poſſibile ſit ipm falli vel errare. q verbuꝫ
fallēdi ꝛ verbū erroris notat duplicē ſtatū

ꝛ diſcrepantiā ſiue ſepationē inter euētus
rerū aut res ipas ꝛ ꝓuidentiā vel ſcientiā
creatoris cū inter eas ꝛ illā comitantiā iſe
pabilis ſp ſit ſicut audiuiſti declaratū igr̄
ē tibi p hec ꝓpter qd et qualiter nō eſt ne-
ceſſaria hoc mō ꝓuidētia creatoris vt ſi ali
qd ſit ꝓuiſuꝫ ab ipo ꝓpter hoc neceſſariū
ſit illud eē ꝓuiſuꝫ ab ipo imo poſſibile eſt
ſicut oſtēdi tibi illud nūq̄ fuiſſe vel ſitū vl̄
ꝓuiſum ab ipo tñ verū ē indubitanter q
ipa ē ineffabilis ꝛ imutabilis infallibil q-
dē propter neceſſariā comitantiā ipiꝰ ꝛ re
rū p quā nō ē poſſibile vt diſcrepet vel diſ
cordet a rebus. hoc aūt ē dicere q non eſt
poſſibile vt aliter ꝓuiderit q̄ eueniat vel
ecōuerſo. nec ē poſſibile vt ꝓuiderit aliqd
euenturū ꝛ nō eueniat quāq̄ p ſe de mul
toꝝ ꝓuiſorū quolibet poſſibile ſit ipm nō
euenire et de eoꝝ ſilr̄ quolibet veriſſimū ē
poſſibile eē ipm nō fuiſſe ꝓuiſum. Comi-
tātia aūt prouiſionis ꝛ euētionis in nullo
genere rerū ſepabilis ē qm̄ ſe inuicē ſequū
tur vt ſi ꝓuiſum ē de vnoq̄ꝫ q ipm eueni-
at ac ſi nō eueniat ſeqtur nō eē ꝓuiſū qͦ
eueniat imutabilis etiā ē ꝓuidētia creato
ris ꝓpter duplicitatē quā p̄dixi tibi ſtatuū
ꝛ cōditionū. Eodē mō ꝛ de ſciētia eiuſdeꝫ
ſe hꝫ qm̄ imutabilis ē. hoc ē nō eſt recepti
bilis duplicitatꝫ illius quā p̄dixi tibi ꝛ pro
pter hoc neq; nouitatis. Nō ei poſſibile ē
vt dicaf vere de creatore ipm aliqd vel ſcire
vel ꝓuidere de nouo qm̄ ſi ſcit aliqd ſp ſci
uit illud ꝛ ſi ꝓuidet aliqd ab eterno proui
dit illud. Nouitas igr̄ procul ē ab ipo in p-
te iſta hoc aūt ē ꝓpt̄ duos ſtatus vl̄ duas
ꝯditiones q̄s hꝫ intellectꝰ ꝛ intētio noui-
tatis. Sic ꝛ intētio mutationis ꝛ mutādi.
Hij aūt duo ſtatus ſūt nouitatis eē ſcilꝫ et
nō fuiſſe. Mutationis v̄o aliter eē q̄ pͥus
vel aliter ſe hr̄e vtraq; autē iſtarū diuerſi
tatū ꝓcul ē ſcientia ꝛ ꝓuidētia creatoris ꝓ
pter eandē cauſā nec diſcere vel fieri ſcien
tē dici pōt vllo modorū de ipo qm̄ intētio
diſcēdi et diſcētꝫ in duos ſtatus ē videlicꝫ
in ſcientiā ꝛ ignorantiā. Scientiā in q̄ pre
ſentē et ignorantiā p̄teritā. Eodē mō ſe hꝫ
ꝛ de eo q eſt fieri ſcientē qm̄ ſimilis dupli
citatis intentio ē i eo qm̄ nemo ōr fieri ſci-
ens niſi eius qͦ antea ignorabat. Et hec
oīa exempla ideo aggregaui tibi vt caue-
as in p̄dicatiōibꝰ q̄ fiūt de creatore ab hu
iuſmōi ſermonibꝰ ne p eos ad creatorē re
ferāf aliq̄ hmōi duplicitas. Hoc autē di-
co q niſi ad ipm creatorē referāf vl̄ ad id

qđ ē ipe creator hoc ē ad ſcientiā vel prouidentiā ei⁹ nō habēt hmōi periculū quemadmodū cū dicit creare aliqd ō nouo vel mutare impios iniuſtos nouitas iſta non refertur ad creatorē neq3 refundit in ipſu3 ſed in id cuius ꝟe ipa ē vic3 in id qđ creat Illud ei ꝟe nouū ē. ē ei cū p̄us nō fuerit ⁊ mutatio in ipō exēplo nō refert in creatorē ſ3 in eos quoꝝ ꝟe ē. Hij aūt ſūt qb⁹ aufert malicia quā p̄us habebāt ⁊ p̄ſtat iuſticia quā p̄us nō habebāt. de creatiōe vero q3 creator aliqd creare dicit ⁊ de oibus alijs q̄ p modū agēdi de eodē dicunt qd ſignificāt ⁊ in quo eē nō debeat qđ ſignificant ſatiſfeci tibi in tractatu p̄mo huius magiſterij q tractat⁹ ē de p̄mo p̄ncipio a ſepe dictis quoq3 duplicitatib⁹ ſimilit cauendū ē in eis q̄ dicūtur de futuro aut dependēt a futuro de qbus dixi tibi ꝙ non ſunt ſuſceptibilia duarū hmōi diſpoſitionū aut ꝯditionū ⁊ debes eē circūſpect⁹ circa intentiōes ſermonū q hmōi duplicitates quo quō ſignificāt. Sicut dixi tibi de ſermone nouitatis cuius intētio nō explicatur niſi deſignatōe duoꝝ ſtatuū ſiue cōditionū q̄ ſunt p̄ſens exiſtētia ⁊ p̄terita nō exiſtētia nec abhorreas ſiue exiſtentia vel aliā quācūq3 p̄uationē diſpoſitionē vel cōditionē vel ſtatū noie. Uſualiter aūt paupertas ſtatus aliqs dicit ⁊ etiam nuditas alias. Ipe etia3 ariſtoteles in phico auditu nō ē veritus carentiā vocare p̄ncipium naturale nec in hmōi vim aliquā cōſtituas cū vel propter defectū ſermonū vel ꝓpter euidētiorē rerū explicationē noīa plurimūq3 fingere opteat ſermōes aūt hmōi ſūt īcipe deſinere. Similiter ⁊ p̄mo aliqū eē. Nō ſeqtur ergo ſi te eē comeſturū cras ſemel tm̄ ē veꝝ ⁊ poteſt eē falſū ꝙ idō poſſit vel deſinere eē verū vel incipe eē falſu3 vel aliqn̄ p̄mo eē falſū. Hoc aūt eſt ꝓpter antedictā cauſam qm̄ ſi ē verū ſp fuit veꝝ ⁊ ſi ē falſū ſp fuit falſū. Si autē incipet eſſe verū aut falſū eē verū cū p̄us fuiſſet falſū aut eēt falſū cū p̄us fuiſſet verū apđ ipm autem nō habet locū ſtatuum iſta diuerſitas vel duplicitas Eodē modo cauendū ē tibi in omnib⁹ que ſignificāt additione3 vel minutionē vel crementū Si em̄ dixerit quis q3 multa poteſt creator ꝓuidere que nō ꝓuidit ⁊ multa nō ꝓuidere vel etiam non ꝓuidiſſe. pōt igr̄ addi ⁊ detrahi nūero ꝓuiſoꝝ a creatore vel poteſt creſcere vł creſcere nūerus ꝓuiſoꝝ ab ipō. Scito cōcluſionē eē impoſſibilem. Si ei ē poſſibilis ea poſita nullū accidet impoſſibile ponat igit aliqd addi nūero ꝓuiſorū. Dico igr̄ q3 illud nō erat p̄us de numero prouiſorū nō erat igr̄ ꝓuiſum. additur autē numero ꝓuiſorū. ē igr̄ de nūero ꝓuiſorū cu3 p̄us non eēt de illo quare eſt prouiſum cū p̄us nō eſſ3 ꝓuiſum. Iam aūt patefactū ē tibi quia ſi aliqd ē ꝓuiſum a creatore ab eterno fuerit ꝓuiſum ab eodē. Manifeſtum igr̄ ē p̄dictā concluſionē eē impoſſibilē. Iuxta hāc viam declarabis impoſſibile eē aliqd detrahi nūero ꝓuiſoꝝ a creatore. Si ei poſſibile eēt ſequeret illud qđ detraheretur de nūero ꝓuiſorū effici non prouiſum cū p̄us eēt ꝓuiſum ⁊ hmōi impoſſibilitas iam patefacta ē tibi ꝙ ea3 numero prouiſoꝝ a creatore creſcere vel ō creſcere impoſſibile ſit ex hijs. Certiſſimū em̄ eſt īpoſſibile eē numerū creſcere vel decreſcere niſi p additionē aut detractionē. Quia igr̄ manifeſtū eſt tibi tam additionē q3 detractionē tibi eſſe impoſſibile3 manifeſtū eſt tam crementū q3 decrementū ibidē impoſſibile eē. Cui⁹ em̄ cauſa impoſſibilis ⁊ ipm impoſſibile eē neceſſe ē. Cauſa ꝟo crementi et decrementi additio et detractio ſunt alia tamen via impoſſibilitas hec crementi ſcilicet et decrementi declarabilis ē videlic3 quoniā ſi aliqd adderet nūero ꝓuiſorū contrariū eius detraheret eidem ⁊ ita quantū adderet illi tm̄ detraheret. et ita quēadmodū creſceret ex additione vnius tm̄ decreſceret ex detractione contrarij Maneret igitur in eadem quātitate. Attēde igitur diligēter hec exempla ne inuoluaris tendiculis ſophiſtarū et ne pueris iſta ſcientibus te exhibeas deridendus.

E T quoniā manifeſta ē tibi iam diuerſitas et differentia multiplex inter ſcientias que nobis a rebus ⁊ deforis adueniunt ⁊ ſcientiam creatoris et inter modos noſtros ſciēdi in hoc ⁊ ipius quoniam illa eſt eſſencialis ipi ⁊ nullo modorū aduenticia ⁊ vna p omnē modū neq3 aliquo modorum multiplicabilis et quoniam nō ſequitur diuerſitatē vel multitudinem rerū quaru3 eſt et vna numero ⁊ eadem p omnē modū ē alterius oppoſitorū ſi eſt verū que et eſſet reliqui ſi eēt verum. In noſtris aūt ſcientijs ecōtrario ſe habet p oīa ⁊ ex hoc declaratur tibi conſequēter quodda3 qđ ē admirationi. Et incredibile inſipientibus. Hoc autem ē p

pter ignorantiā iſtarū differentiarū. Cum
immutabilior inquiunt et fixior ſit incom-
pabiliter creatoris ſcientia vel ꝓuidentia
neceſſariū autē eſt vt ſi aliqs ex hominibus
vel ſcit vel ſciuit aliqd ipm ſciuiſſe illud pꝰ
hoc ſit neceſſariū vt vllo modoꝝ poſſit nō
ſciuiſſe illud. Qualiter igr̄ poſſibile eſt de
aliquo ꝙ creator ſcit nūc vel ſciuit ipm nō
ſciuiſſe illō et qualiter poteſt de cetero nō
ſciuiſſe illud. Intende in hijs que dixi qa
hoc ē ꝓpter mutationē omnez apud crea
torez ita vt ex hoc qō aliquid ſcit vel ſciuit
non intelligatur aliqd adueniſſe vel acceſ
ſiſſe ei ⁊ ſi nō ſciat vl' nō ſciuerit nō ītelligi
tur aliquid amiſiſſe vel receſſiſſe ab eo ali
quid. In nobis aūt ecōtrario ſe hꝫ ꝑ mo-
dū omnem ⁊ hoc ē quoniā ſcientia qualē
dixi aduenit nobis ꝑ doctrinā aut diſcipli
nā aut expientiā aut inueſtigationē propri
am nec poteſt ꝯtingere vt ſimꝰ nō ſcientes
niſi ꝑ receſſum eiꝰ a nobis ⁊ ꝑ amiſſionez
ipius que ē obliuio aut cōtraria ſciētie diſ
poſitio quemadmodū ꝑ dubitationē poſ
ſibile ei ē aliquē etiā ꝑ modū demōſtrati-
onis ſcire aliqd ⁊ ꝑ argumentationem ali
quā ſophiſticaꝫ poſtmodū dubitare illud
aut opinare vel etiā credere contrariū. Tu
aūt vides quoniaꝫ iſte tres diſpoſitiones
videlicet dubitatio eius ꝙ ſciebatur opi-
nio contrarij illius atꝫ credulitas ipius cō
trarij diſpoſitiones ſūt ꝯtrarie ſcientie eo
modo ſcꝫ ꝙ eam ab animabus noſtris ex
pellunt nec ſecū eē in eiſdem illā patiūtur
obliuio vō ꝓuatio ē ſcientie ⁊ abraſio eiꝰ
a memoria vel intellectu quēadmodū ab
raſio ſcripture ſiue obliturario eiꝰ a libro
vel tabula Manifeſtū igr̄ ē tibi quia q
ſciens ē vel fuit apud nos nō p̄t eē non ſci
ens abſqꝫ aliquo iſtorū modorū mutatio
nis ⁊ abſqꝫ ammiſſione ſcientie ꝙ ē ꝑ ob-
liuionē vel acqſitionē alicuiꝰ ex cōtrarijs
tribus diſpoſitionibꝰ iſtis q̄s noīaui tibi
obliuio aūt ⁊ acquiſitio hmōi diſpoſitio-
nū ammiſſioqꝫ ſcientie mutatiōes ſūt ha-
bētes duplicitatē de q̄ tam ſepe locutꝰ ſuꝫ
tibi. Nō ei poſſibile ē quēqꝫ amittere ſciē-
tiā niſi et aliqn̄ illā habentē ⁊ q aliqn̄ apō
nos illā hꝫ apud nos non p̄t illā nō habe
re niſi amittat illā. In creatore aūt ſecꝰ ē
quia creator hꝫ mō ſcientiā multorū q̄ fu-
tura ſūt tamē p̄t nō h̄re illā id ē nō ſcire il-
la abſqꝫ amiſſiōe ſcientie illius. Caue aūt
vt ſane intelligas hoc quia reuera creator
nō p̄t nō h̄re ſcientiā aliquā quā vel habe
at vel habuerit vnq̄ ſꝫ cōpatiōnē ipius
ſcientie qua dicit̄ ſciēs aliquid ⁊ que quo
quō p̄t noiari caſus ſcientie ipius ſup illō
vel reſpectus aliqs ſcientie ipius aliō ⁊ tā
caſus hmōi q̄ꝫ reſpectꝰ iſte licet eos habe
at creator p̄t tamē eos nō h̄re abſqꝫ āmiſ-
ſione alicuiꝰ ꝙ ſit apud ipm ⁊ nō ē iſtud
mirabile in creatore. Cū apud nos incom
parationibꝰ ac relocutionibꝰ atꝫ reſpecti-
bus eodē mō res ſe habeat. qō ei ē equa-
le alij vel ſimile poteſt eē nō equale et nō
ſimile illi abſqꝫ vlla mutatiōe ſui atqꝫ ſine
amiſſione alicuiꝰ ꝙ ſit apud ipm. Hmōi
aūt exemplū ē in duobꝰ equalibus quorū
alterū auget̄ vel minuit̄ ꝙ cauſa euidētie
volo noiari b. alterū vō remanet immuta
tū in ſua q̄ātitate ⁊ illud noiet̄ a. Uides
igr̄ qr a. cū eēt p̄us equale b. mō ē nō eq̄le
vel ineq̄le ⁊ hoc abſqꝫ vlla ſui mutatione
vel amiſſione alicuiꝰ qō eēt apud ipꝫ. Sic
ſe habet de duobꝰ ſimilibꝰ quoꝝ alteruꝫ
alterat̄ reliquo releuāte immutato ſcꝫ q̄
litatē. Quecūqꝫ igr̄ mutatio fiat in rebus
ſup quas cadit diuina ſcientia vel ꝓuidē-
tia nō ꝓpter hoc apud diuinā ſcientiā vel
ꝓuidentiam mutatio aliqua fit. non ꝓpt̄
hoc aliquid addit̄ aut detrahit̄ ſꝫ reuera
ſi iſta duo cōpoſſibilia eſſent vt creator ſci
ret aliqd mō ⁊ poſtea nō ſciret illud neceſ
ſe eē mutationē aliquā fieri circa ſcientiaꝫ
vel ꝓuidentiā ipius. Iam aūt audiuiſti ī
p̄cedētibus duplicitates hmōi non eē cō-
iungibiles hoc ē ſimul p̄dicabiles de ipo
creatore nec ſcōm idem tempus nec ſcōm
diuerſa. Eſt ei īmutabilis ꝑ omnē modū.
Si quis aūt querat de aliquo falſo ꝙ ta-
men p̄t eē verū qō exempli grā nominet̄
a. vtrū creator nūc habeat ſcientiā a. et ꝓ-
cedat ſic. Creator mō nō ſcit a. ergo nō hꝫ
mō ſcientiaꝫ a. Amp̄. a. nō ē ſcibile mō
cū ſit falſū ergo nō ē mō ſcientia eiꝰ vel de
eo nec creator igr̄ nec alius hꝫ mō ſcientiā
eius ⁊ p̄t h̄re ſcientiā eiꝰ imo habebit quā
do erit verū ergo p̄t h̄re vel habiturꝰ ē ſci-
entiā quā non habet. Manifeſta ē hic
deceptio. Nō em̄ ſi p̄t h̄re ſcientiā cuiꝰ mō
non habet. Conſequēs ē vt poſſit h̄re ſciē
tiā quā nō habet. Quēadmodū rex aliqs
ex poteſtate ſua regia qua rex eſt et domi
nus omniū ſubditorū ſuoꝝ ſi naſcat̄ in re
gno eius aliqs vel efficiat̄ alter de nouo
ſubditus eius hꝫ poteſtatē illius cuiꝰ p̄us
poteſtatē nō habebat nō tamē habet po
teſtatē quā p̄us nō habebat quia ex pote

ſtate poſteriori eſt potens ſuper iſtuz vel dominus ipſius habet igitur dominiū ipſius cuius prius non habebat nō tamen aliud dominiū quemadmodū rex eſt eius cuius prius non erat non tamen habet regnuz qđ prius non habebat De diuino enim vniuerſali queſtio eſt. rex ē intentio mea hic non de diuino ſingulari ꝙ forſitā habet i iſtuz Si vero proceſſerit vlteri⁹ et dixerit qꝛ creator habet mō ſcientiā huiuſmodi ꝙ non eſt veruz et primo nō habuit ſcientiaz huiuſmodi noſci in pte iſta iſidias ſophiſtarum et quia ipſimet diſtiguūt hic concedētes quia ſciētiam huiuſmōi habuit prius. Nec tamen concedunt ꝙ prius habuit ſcientiam huiuſmōi quia comparatio predicta quando pcedit verbū preteriti temporis qđ eſt habuit liber refertur vt dicūt ad pſens vel preteritum tempus quando vero ſequitur verbū illud nō refertur niſi ad tempus ipſius verbi hoc eſt ad tempus pteritum ⁊ tunc ſcđm hanc poſitionem nō cadebat ſcientia diuina ſuper ipm cū eſſz falſum. Si vero dixerit habet mō creator ſcientiam huiuſmōi ⁊ prius non habuit ſcientiaz huiuſmōi ergo habet modo ſcientiam hmōi et prius non habebat illā. Caue tibi in hoc quia cum dicitur creatoꝛ nō habebat prius ſcientiam huiuſmōi nō negaſ ſimpliciter ipm habuiſſe ſcientiā hāc. Sed in comparatione adhuc vel potius comparatio adhuc quia ppter ipam comparationē q̄ ibi negari intelligiſ recipiunt eam cum autem dicitur habeat illam vel non habebat illam negatur ſimpliciter et vnde vel affirmatur ſimpliciter ⁊ vnde ſcientia vel habitus ſcientie de ipo creatore.

Ne obliuiſcaris autem opinionem eorum qui dicunt omnia vera eſſe huius vt non cadant iſte duplicitates circa ea vel ſuper ea videlicet alteratio a veritate in falſitatem vel econuerſo. Similiter inceptio eſſendi verū et deſitio contraria. Horrendum enim reputant et non immerito creatorem nunc pmum ſcire aliquid quicqd illud ſit et incipe aut deſinere ſcire illud. Multum quippe ſonare videtur in iniuriam et contumeliam ſapientie creatoris nec iſta effugere poſſunt q ponunt vera et falſa quedam. Sic alterari et mutari. Cum enim non poſſit ſciri a creatore aliquid niſi cum eſt verū et q̄diu eſt verum neceſſe eſt vt tunc incipiat ipm ſcire creatoꝛ cum incipit eſſe verum ⁊ conſequenter tunc deſinet illud ſcire cum ipſuz deſinit eſſe verum. et tunc ſciat pmo aliquid cum illud primo eſt verum. Videtur enim conſequens eſſe vt ſi incipit aliqđ ſcire vel deſinit ſcire illud diſcat illud vel obliuiſcatur et ſi nunc pmo ſcit aliquid qđ prius non ſciuerit qđ vel doceaſ illđ ab alio vel inueniat illud per ſe de nouo vel alio modo de nouo venerit ad noticiam eius Tu vero debes ſcire quia non ſoluz vere blaſphemie in creatorem id eſt queveras iniurias aut contumelias creatoris ſignificant cauende ſunt omni generi hominuz ſed etiam omni igne ⁊ gladio exterminande. Cauſam vero vel occaſionē dedit huic errori alia ſtultiſſima et creatori cōtumelioſiſſima opinio qua poſuerūt innumerabilia hoc eſt omnia ⁊ falſa omnia ab eterno fuiſſe et habere ſuum modum exiſtendi per ſe ſeorſum a creaturis ⁊ ab omībus dei opibus nec eē facta aut creata a creatore ſꝫ eſſe eterna et ab eterno fuiſſe. Quapropter nihil debere creatori vel q̄ſtum ad ſuum bene eſſe. Qualiter autem compoſita ſunt huius ex ſubiectis et predicatis q̄ vtiqꝫ tempalia ſunt et ex tempore ceperūt p maiori parte et quomō preceſſerūt partes ſuas non ſolum tempore ſed eternitate. Preterea cum pppoſita ſint et non a creatore neqꝫ a ſeipis qui fuerunt compoſitores eoꝝ aut quis compoſitor vel quomodo cōpoſita nullo cōponente pertranſeo deſtructionem erroris iſtius quā incogitabilis intellectus imbecillitas ſomniauit.

Reuertar igitur ad id in quo eram et dico quia affirmationibus ⁊ negationibus non affirmantur neqꝫ negantur niſi res que per pdicata ſignificantur et niſi de rebus que per ſubiecta et niſi ex hijs id eſt ex rebus ſubiectis et pdicatis poteſt aliquid vnum componi compoſitione naturali imo huiuſmōi compoſitiones rationis ſunt et intellectus in cuius poteſtate eſt et componere intelligibiliter ſeu rationabiliter que per moduz nature cōponibilia nō ſunt et diuidere ſimiliter per modum ſuū que p modum nature diuidi impoſſibile eſt et compoſitiones iſte atqꝫ diuiſiones intellectuales ſeu rationales nō ſunt niſi affirmationes et negationes de quarū vtriſqꝫ inueniuntur vere et falſe poſſibiles et impoſſibiles neceſſarie et contingentes et ppter hoc gramaticū muſicum eſſe de quo audiſti apud log

cam ariſtotelis nec factum eſt nec eternuʒ
quoniā nec affirmatio nec negatio fac af-
firmatum vel negatum quoniam nō dat
ei eſſe neqʒ cōpoſitio intelligibilis coniun
git res niſi apud intellectum neqʒ ꝓpter eā
minus ſunt in ſua diuiſione vel ſua contra
rietate apud ſemetipſas Similiť neqʒ pro
pter negationeʒ minus ſunt in ſua coniū-
ctione. Si eñ dicas ꝙ oriens eſt occidēs
aut econuerſo non minus longe eſt propť
hanc coniunctionem oriens ab occidente
et ſi dicas de eo. ꝙ eſt in oriente ꝙ ipſuʒ ē
in occidente aut econuerſo non ꝓpter hoc
non receſſit hoc ab oriente aut appropin-
quauit etiam occidenti. Similiť neqʒ ecō
uerſo.

e ⁊ ab huiuſmodi errore non lon-
ge eſt ille q poſuit tria predicamē
ta ⁊ tria genera reruʒ videlicet na
turalia moralia vel ciuilia et rationalia et
de rationabilibus quidem ſi ſolos ſermo
nes vocauerūt rationalia nihil ꝑiculi vel
periculoſi erroris habuit opinio eorū niſi
forte ante i illā declinauerint iſaniā vt idē
delirarent de vocibus ꝙ predicti erronei
de veris et falſis et hmōi. Huiuſmodi eñ
errores videlicet qđ dicebātur voces fuiſ-
ſe ab eterno et eternos aliarūqʒ falſiſſima
rū inſaniarū circa hec vbi nō latet te quā-
ta fuerit ignorātia eoꝝ in rebꝰ naturalibꝰ
et quāta imbecillitas intellectus eorum et
in hiis rebus in quibꝰ exercitatos ſe autū
nabunt ⁊ de quarū ſapientia ſe iactabant
horum vero deſtructio facillima ē tibi ex
aliis. Reuertar igř ad id in quo eram ⁊ di
cam quia oratiōes de ꝑterito ⁊ de futuro
ꝑ iſta tria tpa nō diuerſanť ſignificationi
bus aut ſignificatis. Sicut neqʒ ipa verba
eſt eñ et fuit ⁊ erit rem vnā ſignificāt vide
licet eſſe vel entitatē ⁊ diſputat ⁊ diſputa-
uit et diſputabit nō ſignificat niſi diſputa
tionē licet modis variis. quemadmoduʒ
ipſa diſputatio cum eſt preſens et cum eſt
futura et cum erit preterita non aliud eſt
aut alia res autem ſunt ea que ſciuntur in
dubitanter et ea que ſignificātur et ea que
apprehendūtur. In oībus ſcientiis de re-
bus agiť illarū ⁊ in omnibꝰ queriť vł eſſe
rerū vel diſpoſitiones earū ꝓpe ſiue paſ-
ſiones. Scientie igiť oēs de rebus ſunt et
creator etiaʒ diciť ſciens. Sicut ⁊ reuera ē
ꝑterita ꝑſentia et futura ⁊ hec nō ſunt niſi
res. Illa eñ q̄ ipi vocāt enunciabilia affir
mabilia ſcʒ ⁊ negabilia vera et falſa ſcđm

errorem eorū ſunt ſempꝛ ⁊ ideo nec ꝑterita
ſunt que ꝑpetuo manēt nec futura cum ſꝑ
fuerint ſm eos nec ꝑſentia cū eoꝝ eēt tps
ꝑſens nō limitet aut mēſuret. Responde-
bo autē i ꝓrimo ad ea que ꝑ errore hmōi
facere videnť ⁊ eidē dediſſe occaſionē. Di
cam igř nō ſolū ꝙ veritas habet hic et ꝙ
alibi declaratū ꝑ me tibi eſt videlicet in ꝑ
ma parte tractatus de vniuerſo ⁊ etiā in ꝑ
ma pte hmōi ſcientie ſapiētialis. videlicet
ꝙ ipe ſolus et eternus ē ⁊ ab eterno ⁊ ipe
nouit ab eterno ⁊ vidit et videt intuitu vi
gilātiſſimo vt dixi tibi in ꝑcedentibꝰ oīa q̄
iam ꝑterierunt et que futura ſunt et q̄ pre
ſentia ſunt. et hic eſt ſermo fidei cōmunis
atqʒ veridice qui iam declaratus eſt tibi ſi
cut audiuiſti ſcientia eius ⁊ prouidētia fi-
xus ſunt cui ſubeſt tota ſeries ſeculorum ⁊
vniuerſi curſus eorū immutabilis ē. ⁊ om
nino ꝑnominate duplicitates ſtatuū non
habēt locū vllo modoꝝ apđ ipm ⁊ vides
ex hiis q̄liter et quā ob cauſaʒ ſciuit aliqđ
qđ tamē nō poteſt ſciuiſſe et qualiter i no
bis nō eſt poſſibile quoniā nō ē vna nūe-
ro ſcientia actualis et per ſe apud nos du
orū contrariorū alterius poſt alterū ⁊ qm̄
nō eſt poſſibile apud nos vt aliquis ſciat
aliquid qđ poſſit non ſcire niſi per aliquā
mutationē quas dixi ⁊ ideo nemo noſtrū
poteſt aliquid ſcire ſcientia hmōi qđ poſ-
ſibile ſit poſtmodū ipſum non ſciuiſſe pro
pter mutationes quas dixi tibi et dualita
tem ſcientiaruʒ de duobus oppoſitis. In
creatore vero propter dictam mutabilita-
tem ipius et vnitatem ac ſingularitatē ſci-
entie ipius vt autem euidenter videas qđ
dico intende in exemplum quod pono ti
bi de rebus que ſunt apud nos ⁊ ſi poſitū
inter me et te ꝙ aliquis homo ꝑus omni
bus aliis locuturus ē mihi et ſit nomē ipi-
us a. Dico igiť quia a. nomen ē cuiuſdam
ex hoībus videlicet illiꝰ q ꝑmo locuturus
ē mihi. poſſibile tamen ē ipm a. nūqʒ fuiſ-
ſe nomē illius ⁊ hoc ē quoniā poſſibile eſt
ꝙ alius ꝑus mihi loquať. Qđ ſi eēt vide-
licet vt aliꝰ ꝑmo mihi loquereť a. eſſet no
mē illiꝰ nō autē ꝑoris. Eodē mō ſi demon-
ſtrauerim illū ad intellectū ⁊ dixerim iſte
hō loqueť mihi ꝑus poſſibile erit ꝑ eādeʒ
viam me nō demōſtraſſe illū qm̄ ſi aliꝰ ē
mihi ꝑmo locuturus quod vtiqʒ eē ꝑt ma
nifeſtū ꝙ illū demōſtraui ſecūdū ſcʒ. Ma
nifeſtū igř ē tibi qm̄ i huiꝰ duobꝰ actibꝰ me
is q̄ ſunt noīatio ⁊ demōſtratio accidit ꝙ

dicebã qa noiaui et demonſtraui hoiem qd tñ poſſibile ē me nec noiaſſe nec demõſtraſſe hoc aũt ē qm̃ ſup quē hoiem cadat noiatio vel demõſtratio ꝯnexũ ⁊ comitãs actui vel ſtatui futuro hominis illius. Eodē modo caſus ſcientie vel ꝓuidentie creatoris cõmitans ei veritatē ſiue euentum rei ad quã refert̃ ita vt ſi nõ ſubſit veritas vel euentus non cadat ſup illud et qa nõ cadit aliqd ſup quod ab eterno non ceciderit pendet ex ipa veritate vel euẽtu quodammõ non ſolum vt cadat vel nõ cadat ſup illud ſcientia creatoris ſ; etiã vt cecidit ſup illud vel non ceciderit quẽadmodum ꝓdicta nominatio et demonſtratio ſuper quē ex hominibus cadant vel non cadãt pendẽt ex actu futuro ad hoc vic; ex locutione ꝑmo habẽda mecũ. Silr̃ ⁊ ſup quē ceciderit vl' nõ ceciderit alterutra eoꝝ pendet etiam poſtq̃ʒ vtraq; facta eſt ⁊ ideo ſuper quãcunq; alterutra eorũ ceciderit põt non cecidiſſe ſup illũ quẽadmodũ ⁊ actus ille cuiuſcũq; futurus ſit poteſt non fore illius et fore alterius.

D Eclaratio autem euidens qa prouidentia creatoris non infert neceſſitatem rebus nec ex ea ſequit̃ neceſſitas apud res. Si em̃ hoc eſſet nihil eẽt contingens ⁊ poſſibile nõ euenire. Cũ dubitari non poſſit oĩa que futura ſunt et quecunq; vnq̃ʒ futura fuerũt ſub ꝓuidentia diuina et cadere ⁊ ab eterno cecidiſſe. Jam em̃ declaratũ eſt tibi per me in ꝑmo tractatu hui⁹ ſapientialis ac diuinal' magiſterij oĩa tam ꝑſentia q̃ʒ ꝑterita q̃ʒ futura eẽ notiſſima creatori ⁊ ab eterno fuiſſe notiſſima nec minus fuiſſe ei nota cum eẽnt futura q̃ʒ cũ eẽnt ꝑſentia nec min⁹ ꝑus q̃ʒ ꝑterita q̃ʒ cum ſunt ꝑſentia ⁊ cauſa; in hoc audiuiſti quoniã nec res nec diſpoſitiones earu; nec rerũ tpa qd ē dicere qa nec eſt futuritio nec ꝑteritio nec ꝑſentialitas rerum addit aliqd vllo modorũ ſcientie vel ꝓuidentie creatoris. Similiter neq; minuit apud ipm omnia igit̃ ex neceſſitate euenirent et nihil eẽt contingẽs de futuris ſed vnũquodq; eſſ; vel neceſſarium euenire vl' impoſſibile euenire. hmõi autem deſtructionem iam noſti ex libris ytalicorum phyloſophorũ et aliam deſtructionem audies per me in ſequentibus.

Amplius. Si ex ꝓuidẽtia creatoris ſequeretur neceſſitas euentuũ futurorũ aut ſequeretur ex ea tanq̃ʒ ex cauſa et tunc neceſſe eſt ipam eſſe cauſam coniunctam rerum huiuſmodi videlic; poſita conſequẽter eẽnt res ex neceſſitate ⁊ tunc cu; bona ⁊ mala hoc eſt furta adulteria homicidia et cetera huiuſmõi mala culpabilia eque cadant in creatoris ſcientiã ⁊ in ꝓuidentiam quemadmodũ ad cognitionẽ neceſſe eẽt diuinam ſcientiam vel ꝓuidentiã cauſam eẽ omniũ et ſingulariorum huiuſmodi malorum hoc autē nephas ē ſentire de creatore vel ſcientia vel ꝓuidentia ipſius nec ſolũmodo cauſa; ipam eẽ neceſſe eẽt hmõi malorũ ſed etiam cauſam agentē ⁊ efficientem ⁊ ꝓpter hoc ipm creatorem auctorem hmõi omniũ malorum et etiam ꝓpter hoc non ſolum malum ſed peſſimu; Si vero non ſequitur ex ꝓuidentia creatoris ꝓdicta neceſſitas in reb⁹ tãq̃ʒ ex cauſa que igitur erit cauſa conſequentie iſti⁹ duo em̃ equorũ neutrum eſt cauſa alteri⁹ ⁊ que non habent communē cauſa; neq; colligationem relatiuam adinuicem impoſſibile eſt eẽ huiuſmodi concomitantiã vel conſequẽtiam. Jta autem eſt inter diuinam ꝓuidentiam et res quas nominauimus hoc eſt mala culpabilia. Qd ſi dixerit hanc eẽ cauſam huius conſequentie q̃ ſi creator ſcit vel ſciuit aliquid euenturum ipm eueniet et neceſſaria eſt iſta conditio vel conſecutio duobus modis deſtruitur error iſte. Primu; quia ſicut neceſſaria eſt iſta ꝯſecutio ſi et conuerſa videlicet ſi euēturum eſt hoc creator ſcit vel ſciuit euẽturum. Non minus igitur erunt res inferentes neceſſitatem ꝓuidentie creatoris q̃ʒ ꝓuidentie creatoris in rebus. Secundo qa etiam ſimilis conditio vel conſecutio ē neceſſaria de te ipo et vnoquoq; hominum quia ſi ſcis aliquid euenturum illud eueniet non propter hoc tamen viſio tua facit vt illud eueniat nec vt neceſſarium ſic ſit illud euenire ergo neq; ſcientia creatoris faciet res euenire per modum quo eſt ſcientia vel cognitio. alioquin ſcientia qua tu ſcis ſolem eẽ in celo vel ſuper terram faceret ſolem eẽ ibi vel neceſſarium eẽ ipm eẽ ibi. Manifeſtũ autem eſt tibi vt vtrunq; impoſſibile eẽ videlicet vt quia tu ſcis ſolem eẽ in celo vel ſuper terram vel neceſſarium ſit ipm eẽ in altero duorum locoꝝ illorum. Amplius. diuina ſcientia vel ꝓuidentia adeo ſepata ē a reb⁹ hmõi etiã bus etiã tempalibus q ipa ꝓceſſit eas tota eternitate in qua erat cum nulla earu;

adhuc eēt. Jp̄a igr̄ erat ſine rebus ip̄e vo
nō poſſunt eē qn̄ illa p̄ceſſerint p̄ceſſio vo
p modū quo ē p̄ceſſio nullā dat neceſſita-
tē ſequētibus licet eñ nō poſſit eē occaſus
ſolis qn̄ ortus eius p̄ceſſerit tñ ortus nō fa
cit eē neceſſariū vt ſequat̄ occaſus vel ecō
uerſo p̄ſertim cū ſicut alibi didiciſti relati-
uorū alterū nō ſit dignius cauſa eē alteri⁹
aut ecōuerſo neq̄ʒ alterū cōtrariorū ſimi-
liter ortus igr̄ nō dignior eē cauſa occaſus
q̄ʒ ecōuerſo nec p̄ceſſio vt ſit cauſa cōuerſi
onis neq̄ʒ econuerſo. neq̄ʒ igr̄ ſciētia diui-
na p modū quo ē ſcientia dat neceſſitateʒ
ſatis. Sicut neq̄ʒ viſio tua qua vides ſolē
in celo dat neceſſitatē ſoli eēndi in celo ne
q̄ʒ tanq̄ʒ cauſa dat prouidētiā creatorꝭ ne-
ceſſitatē rebus neq̄ʒ p moduʒ quo ē ſciētia
vel viſio. Sicut neq̄ʒ viſio tua neq̄ʒ neceſ-
ſaria comitantia ē inter illā ꝛ res p hoc ꝙ
ip̄a ſit cauſa earū cū innūerabilia ſint q̄rū
ip̄a nō ē cauſa videlicʒ oīa mala culpabi-
lia oīa vicia et peccata neq̄ʒ p hoc ꝙ ꝯmu
nē habeat cauſam cū rebus cū ip̄a cauſaʒ
nō habeat vllo modoꝝ. Sed neq̄ʒ ip̄a ne
ceſſaria eſt in ea compatō e quā p̄dixi tibi
hoc aūt ē dicere ꝙ caſus eī⁹ ſup quaſdam
res ē poſſibil' et ꝯtingens vicʒ ſup res ꝯtin
gētes q̄s poſſibile ē euenire ꝛ nō euenire.
Et iam dixi tibi et dedi cōuenientiſſimum
exempluʒ ad hoc quia ip̄a cecidit ſup res
multas ab eterno poſſibile tamen ea non
cecidiſſe vnq̄ʒ ſup aliquā earum ꝛ hoc eſt
quoniam poſſibile eſt nullam earū eueni
re et ſi vlla earū eueniret vnq̄ʒ ſup aliquaʒ
earū cecidiſſet ꝓuidentiam creatorꝭ. Pa-
tefeci etiā tibi quō vna eſt ſcientia creato-
ris et quomō non multiplicat̄ multiplica
tione rerū nec diuerſatur diuerſatione ea
rū ꝛ ꝓpter hoc vna et eadē p omnem mo
dū ꝑmanens cadit ſuper alterū contrario
rū et poteſt cadere ſup alterum abſq̄ʒ vlla
diuerſificatiōe et mutatiōe que fiat apud
ip̄am. Declaraui etiā tibi quō econtrario
ſe habet in ſcientijs que vel aduenīūt a re
bus vel acq̄runt̄ nobis p ip̄ſas. Jntende
igr̄ diligēter in hoc ꝛ nō inuolueris errori
bus q̄ ſunt circa hoc neq̄ʒ ꝯturbabūt te vl
lo modorū pueriles argucie ſophiſtarum

Uia vo et per alias vias quam p
q creatoris prouidentiā viſum ē nō
nullis erroneis oīa ex neceſſitate
fieri vel euenire in mundo iſto ꝛ nihil eſſe
omnino in poteſtate noſtra libere ſed poti-
us impelli nos neceſſitate ad omnia que
facimus et ꝓhiberi impoſſibile ab omni-
bus que nō facimus. Conuenientiſſimuʒ
arbitror negociari aliquantuluʒ circa hec
et intendere ad deſtructionē errorum iſto
rum quos tu vides tam ꝑnicioſos. Scito
igitur quia quattuor ſunt que induxerunt
eos in errorem hmōi p̄mum fuit ꝓuiden
tia diuina p comitantiam quaʒ audiuiſti
ſiue comitantiam mutuā inter ip̄as et res
futuras vel non futuras et odiuit eoꝝ de-
ceptionem ridiculoſitas argutiarū quas
diſſolui tibi in p̄cedentibus ꝛ nō ē neceſſe
vel vt repetamus que dicta ſunt de hoc vl'
vt alia ſupaddamus eis cum illa ſufficere
tibi debeant. Scōm fuit motus celorum
atʒ figurationes cetereqūʒ diſpoſitiōes ſtel
larū et luminū de q̄bus cōſueuerūt aſtro
nomis qui oēs euentus oēſq̄ʒ actiones et
paſſiones que fiunt in mundo inferiori et
maxime in hominibus et rebus hūanis.
Terciū fuit ymarmene quos vocauerunt
aliq̄ ex phyloſophis inpleram ſeriem cau
ſarū et indeficienter currentē dependenti
amq̄ʒ neceſſariū vnius ex alia. Quartum
fuit fatum ſiue fatatio. De tribus igr̄ hijs
tentabo ſatiſfacere tibi per viam quoniā
cōſueui ꝓbationū et ſatiſfaciam ſi de⁹ vo
luerit. Quoniam ſi inter motus celeſtes ꝛ
res antedictas ē hmōi cauſalitas que ne-
ceſſariam conſequentiam faciat in rebus
cum duorum quorūlibet quorum alteruʒ
ſequatur ad alterum vl' alterum ex altero
ſi antecedens eſt neceſſariuʒ neceſſe ē ip̄m
conſequens eſſet neceſſariū non eſſet effu
gere quin quemadmodū motus celeſtes
neceſſarij ſunt et immutabiles et adeo ſe-
orſuʒ ꝛ longe a poteſtate noſtra vt nec cir
ca eos omnino poſſumus quin currant p
omnē modum ſicut currunt erit ex neceſ-
ſitate vt nihil poſſumus etiā circa curſum
rerum antedictarū quare nihil erit nobis
imputandum de curſu earū Jn omnibus
igitur que in rebus huiuſmōi accidunt eri
mus per modum omneʒ inculpabiles ꝙ
enim non eſt imputandum alicui non eſt
culpabile apud ip̄m neq̄ʒ ip̄e ꝓpter illud
ſimiliter neq̄ʒ laudādus. Quare nemo be
ne aut male aget cum nemo male agat ni
ſi culpabiliter ꝛ inuituperabiliter ꝛ nemo
ſimiliter bene niſi laudabiliter. Nihil igi-
tur erit vicium vel peccatum et nihil vicio
ſe agetur. et peccare quemq̄ʒ impoſſibile
erit. Non peccātes autem punire iniquū
et iniuſtum eſt ip̄a igitur iuſticia qua rei

puniūt vel erit iniq̃ vel iniq̃tas et iudicia
oīa quibꝰ hoc decernit̃ vt rei puniãt̃ iniq̃
erunt ⁊ iniuſtiſſima. Cū oēs hoīes neceſſe
ſit eſſe innocētes. Cum impoſſibile ſit qua
libet modoꝝ aliquē vel reū eſſe vel pecca
re. Iſte igr̃ error deſtruit iuſticiam et iudi
ciū que tam neceſſarie tanq̃ ſalutares ſūt
⁊ hominibꝰ et rebus hūanis totiūq̃ ordi
nem ſubuertit totāq̃ pacem atq̃ trāquili
tatem rerū humanaꝝ Amp̄. nihil erit
correctio nihil diſciplina cum correctio ni-
hil aliud ſit q̄ȝ auerſio a malo culpabili et
conuerſio ad contrariū Utrunq̃ aūt ē im
poſſibile ſm errorē iſtum neceſſitas eñ in
auerſibilis ē et ineuitabilis ⁊ impoſſibili-
tas incōuerſibilis. impoſſibile enī eſt ſm
errorem iſtū aliquē auerti ab eo ad qđ im
pelli ipm neceſſitas motuū celeſtiū nec mi
nus impoſſibile ē euȝ cōuerti ad id a quo
prohibet ipm contraria predicte neceſſita
ti impoſſibilitas Cōtra errorem igr̃ iſtum
non ē tam ratione diſceptanduȝ q̄ȝ igne ⁊
gladio pugnandū. Cum oīa vicia ⁊ pecca
ta deſcēdere aſſerāt omīa eē inculpabilia.
⁊ nullatenꝰ habētibus ea vel facientibꝰ im
putāda ⁊ ꝓpter hoc nec illos nec illa vlla
pena vel punitiōe eē digna. Nutricē ꝺ vi
cioꝝ ⁊ oīm peccatoꝝ vicȝ īpunitatē adō de
fēdat ⁊ nutriat vt penas oēs extminet nec
aliquā infligi nec infligēdā eē paciat̃ Ubi
nō ē dubitādū vllo modoꝝ qn penis ma-
xime indigēt et illis ſolis edoceri poſſint.
Si ei vndiq̃ flagellēt̃ cōtumelijs afficiãt̃
rebuſq̃ ſuis ſpolient̃ mirū ē ſi tāta tāq̃ er
ronea ꝑtinātia vt de nullo iſta eis irrogā-
tiū cōquerāt̃ ſi neminē ſibi iniuriari dicāt
vel etiā poſſe iniuriari hoc eñ neceſſe ha-
bēt cōfiteri vel reſipiſcere ab iſto errore et
hic eſt vnus de tribꝰ modis q̄bus phylo-
ſophia cōſulit erroribꝰ. ſicut etiā audiuiſti
alibi p̄ces ⁊ ammonitiones inter homīes
inutiles erunt aut ſupuacue. Pulchre aūt
irriſit quendā ex hmōi erroneis q̄dā ami
cus meꝰ. Cū eñ cōſtanter aſſereret omnia
que eueniūt ex neceſſitate euenire ⁊ oīa q̄
nō eueniūt in poteſtate ꝓhibita non eue
nire. Iactaretq̃ ſe hoc poſſe ꝓbationibꝰ
irrefragabilibꝰ aſtruere nec poſſet ab iſta
ꝑtinacia illū auertere quin potius errone
us ille rogabat eum vt cū eo iret ad quen
dā q̄ inter ſapiētes et doctores p̄cipuꝰ ha-
bebat̃ ⁊ ꝓmitteret q illū ſapientē ꝓbati-
onibꝰ validiſſimis ad hoc ipm conceden
dū cogeret. Reſpondendū illi erroneo di

cēs. Tu credis q omnia que eueniunt ex
neceſſitate eueniūt vel eueniant ⁊ que nō
eueniūt vel euenient impoſſibile ē vt non
eueniant ſtultiſſime igr̃ rogas me vt eam
tecū quia vel impoſſibile eſt me facere qđ
petis ſi nō ſum facturus illud ⁊ tunc inuti
les ſunt p̄ces tue vel neceſſe ē me facere il-
lud ſi facturus ſum illud et tūc p̄ces tue ſu
ꝑuacue ſunt cuȝ ſiue roges me ſiue nō ro
ges ex neceſſitate ſim facturꝰ illud. Sic er
go illuſus et irriſus cognouit errorē ſuum
et deſtitit a p̄cibꝰ illis. Amp̄. ſm erro-
rem iſtū nulla vi vel virtute poterit impe-
diri volatꝰ muſtale vnius quemadmodū
neq̃ cauſa ipſius id eſt motus celeſtꝭ ⁊ co
natus omnes ad quecunq̃ opera fruſtra
eſſent apud homīes hoc ē vel ſupuacui vł
īutiles fruſtra ergo laborabitur vt fiant q̄
cunq̃ bona vel vt declinent̃ aliqua mala
cum declinatio venturoꝝ vel imminentiū
maloꝝ ſit impoſſibilis ⁊ aſſecutio nō ven
turoꝝ bonorum ſit impoſſibilis. Cauēduȝ
autē eſt tibi ne decipiaris et erres reſpon-
ſione quam facit quidaȝ ex phyloſophis
ytalicis dicens. Cum queritur de egro an
ſit conualiturus de egritudine quaȝ pati-
tur an non et ſi dixerit quis q ſit et ei ob-
iectum fuerit ergo ſuperuacua ſunt ei me-
dicamenta. Si vero dixerit quia nō eſt cō
ualiturus et obiectum fuerit ergo inutilia
reſpondet quia nō bene arguit quia ſi di-
cit cōualiturꝰ eſt ergo ſuperuacua ſūt me-
dicamenta quoniam medicamenta ſunt
per que conualiturꝰ eſt et eſt perinde ac ſi
diceret hoc eſt futurū ergo cauſa ſuperua
cua eſt per quam eſt futurum vel ſi dixerit
hec domus erit ergo ſuperuacua eſt edifi
catio illiꝰ vel ſi dixerit iſtam ſcientiam ob
tinebis vel habebis ergo ſupuacuum eſt
tibi dare operam vt illam habeas vel ſup
uacuum ſtudium per quod illam acquirē
vel ſuperuacua inſpectio librorum aut au
ditus magiſtrorum vel aliud quodcunq̃
per quod illa ſciētia acquiretur tibi nemo
intelligens dubitat huiuſmodi argucias
magis irriſione q̄ȝ ſolutione dignas forſi
tan enim illuſioni predicte ⁊ alijs que in p̄
cedentibꝰ induxi ad hoc conabitur aliq̄s
reſpondere ad ſimilitudinē reſponſionis
iſtius ⁊ dicet quia licet aliquid ſit ex neceſ
ſitate futurum vel faciendum non tamē p̄
ces vel ſuperuacue vel inutiles ſunt apud
factorem illius et hoc eſt quoniaȝ per p̄e-
ces obtinebit ab ipo qđ faciat illō. Sicut

dixi de medicamētis ⁊ ſanitate futura. Eo
dē mō ſe hȝ ⁊ de correctiōe qm̄ licet iſte cō
uertendus ſit ab errore ſuo et ignauia ex
neceſſitate nō tamen obiurgatio vel pena
corrigentis ſupuacua ē qm̄ obiurgationē
et penā hm̄ōi correctio eius futura eſt. Eo
dē mō videt̄ poſſe rn̄dere ad alia ſimilia
Tu igr̄ attēde qm̄ iſta exēpla ⁊ cauſe mul-
tū longe diſtāt hoc ē multa diſſimilitudīe
a motib⁹ celeſtibus q̄ntuȝ ad res hūanas
et voluntarias ⁊ hoc eſt qm̄ cauſa ſcientie
q̄ acquirit̄ in nobis ē vel nos ſumus illa ⁊
ipa acquiſitio ex nobis ē ⁊ ꝓpter hoc libe
rū ē nobis acq̄rere illam ⁊ non acquirere
Motus vero celeſtis ſm̄ poſitionē errone
orū iſtoꝝ extra nos ē et in eū ꝑ ſe nihil poſ
ſumus neqȝ q̄ntū ad eē ipſius neqȝ q̄ntū ad
aliter ſe hr̄e eiuſdē. manifeſta igr̄ ē tibi diſ
ſimilitudo cauſarū p̄nominatarū in cau-
ſalitatib⁹ ſuis faciā aūt ſcire qm̄ in reb⁹ vo
luntariis hoc ē in rebus q̄ ꝑ voluntatē no
ſtrā vel fiūt vel acq̄runt̄ nihil poteſt natu
raliter ⁊ ꝑ ſe motus celeſtis. Hm̄ōi autē p̄
ma declaratio ē ꝑ ipam libertatē nr̄e volū
tatis. Dico igit̄ ſicut ⁊ alibi ꝑ me audiuiſti
quia tāta ē libertas hm̄ōi vt nō paciat̄ eā
cogi ad ſuū actū ꝑ ſe q̄ ē velle neqȝ ꝓhibe
ri ab eo in vitā hoc eſt dicere ſi velit illum
eſto ei ꝙ cogat̄ in vita vel ſubiectū ei⁹ in-
uitū velle aliq̄d ⁊ nominet̄ illud a. Scōm
hāc poſitionē igr̄ ipm̄ ſubiectū eſt volēs a.
inuitū et volens ipm̄ velle quia igit̄ ipſuȝ
velle a. ē volens et hoc ꝓpter a. magis eſt
volens ipm̄ a. quoniā ꝓpter vnūquodqȝ
illud magis eſt igit̄ volens a. non eſt igit̄
volens illud ergo nec coactū nec inuitum
vult a. Siſr dico ꝙ nō p̄t ꝓhiberi velle a.
ſi vult velle a. Eſto enim ꝙ prohibeatur ſi
poſſibile eſt. Dico quia prius vult velle a.
Cuȝ velle ſimpliciter non ſit nobile niſi ꝓ
pter a. neqȝ aliud quodcunqȝ velle volitū
eſſe poteſt niſi ꝓpter illud in quod aut ſu
pra quod cadit aut tranſit. Quapropt̄ vel
le a. non ē volitum ab ipo ſubiecto niſi ꝓ-
pter a. Quapropter erit a. nō ſolū volitū ſȝ
magis volitū. Uult igitur a. Non ergo ꝓ
hibitum eſt a volendo a. poſitū autē erat
ipm̄ eē ꝓhibitū. Manifeſtū igitur iam
ſeu tibi. quia non ē poſſibile aliqueȝ cogi
ad volendum aliquid cum nolit velle illō
neqȝ ꝓhiberi a volendo ipm̄. Cū velit vel
le illud ⁊ eſt intētio mea hec in hoc ſermo
ne de voluntate qua aliqs veraciter dicit
volo vel nemo v̄aciter dicit q non facit il
lud ſi poteſt de volūtate q̄ dicit qs velleȝ
nō ē intentio mea in hoc ſermone hec enī
voluntas magis eſt deſideriū q̄ȝ volūtas
qm̄ magis optatiua ē q̄ȝ imperatiua. Illa
aūt ē iperatiua qua q vult aliq̄d fieri im-
perat eis quorū obedientia eſt neceſſaria
ad faciendum illud vt vnūquodqȝ faciat
quod ſuum eſt ſicut vides in opere ſcribē-
di quia ſi vult aliquis ſcribere huiuſmodi
voluntatem imperat et oculis et manib⁹
motus ad ſcribendum neceſſarios atȝ in-
ciſionem calami ⁊ alias preparatiōes ad
hoc. Jam igitur declaratum eſt tibi ꝑ hoc
ꝙ voluntas noſtra ſcōm intentionē quaȝ
dixi non ſubeſt neceſſitati motus celeſtis
nec cuiqȝ alij neceſſitati. quapropter neqȝ
ea que ſubſunt voluntati aut que ab ea ſi
ue per eam. Si enim libera eſt voluntas
per ſemetipſam neceſſe eſt libera eſſe que
ſubſunt eius imperio ⁊ ab illo ⁊ per illud
q̄ȝdiu ſubſunt eius imperio. Hoc autē di-
co ꝓpter hoc qnoniā motus membroruȝ
noſtrorum interdū non ſubſunt imperio
voluntatis. Sicut apparet in eis quorum
manus ligate ſunt ſiue pedes de quibus
manifeſtum eſt ꝙ non ſoluūtur per motū
celeſtem neqȝ ligantur per ipſum. imo per
voluntatem poteſtatem habentis in hoc.
Jn hijs igitur et huiuſmodi que poſſunt
non ſubeſſe imperio noſtre voluntatis ⁊
vim ⁊ violentiā ⁊ neceſſitatem pati poteſt
voluntas noſtra et noſipi. Sed in ſua pro
p̄a operatione et immediata que eſt velle
liberrima eſt vt dixi. Similiter ⁊ in ſeipſa
hoc enim impoſſibile eſt vt velit coacta vł
inuita vel volit aliquid. Manifeſtum
igitur eſt tibi quoniam nec voluntas nec
res voluntarie ſubſunt alicui neceſſitati.
Sed noſtre voluntati vel aliene vel par-
tim. Nos enim ipi vel paciendo vel etiaȝ
adiuuando impedire poſſumus volunta
tes noſtras ab operibus exterioribus q̄ ſi
unt in corpore vel per corpus ſalua ꝑ om-
nia libertate iparum q̄ntum ad primam ⁊
immediatam operationē iparum niſi ma
nifeſtū eſt ꝙ ꝓhibitio hm̄ōi operꝝ nō ē ni
ſi volūtaria vel noſtre volūtatis vt dixi vł
aliene vel partim. Poteſt enim quis liga-
re ſiue manus vł pedes aliquo adiutorio
vel artificio vel adiuuare ligantē. Ma
nifeſtū igitur eſt tibi per hoc ex celeſti mo
tu nullā eſſe neceſſitatem in rebus volun-
tarijs. Cū ex voluntatibus humanis om
nino vt dixi dependant et ſint.

Amp. Uolūtas humana nō inclinat
in aliqd violētia vel neceſſitate vt dixi ſʒ
ꝯſilio vel ſuaſione metu et ſpe et alijs paſ
ſionibus ⁊ hoc etiam non niſi ſponte ⁊ ꝓ
pter hoc ꝑ appħenſionē vel vnam vl' plu-
res. Ex motibus vero celeſtibꝰ mille ſunt
ei appħenſiones ſed magis a rebꝰ niſi for
te cogitet de ipis motibus ſed rerū volun
tariarū mille ſunt eis appħenſiones ex ill'
Quare nulla inclinatio eſt voluntatibus
noſtris ex hmōi motibus ex inclinationi-
bus autē voluntatū noſtrarū ſunt volun
taria noſtra hoc eſt actiones et ea q̄ ex ill'
ſequuntur aut per illas fiunt nihil igit̄ ad
motus celeſtes de rebus hmōi. Amp.
Appħenſiones oēs circa res voluntarias
aut ſimilitudines ſunt hmōi rerū aut ꝑ ſi-
militudines earū fiūt appħenſiones autē
ſicut alibi didiciſti cauſe ſunt generantes
affectiones aut alio modo eas impmētes
Quia igitur motus celeſtes non ſunt cau
ſe apprehenſionū nō erunt cauſe affectio
num cauſatarū ab illis et ꝓpter hoc cōſe
quēter neqꝫ operū quoꝝ ille cauſe ſūt. Si
enī neqꝫ pncipio ex quo ꝑ modū affectio-
nis ſunt et media ⁊ poſtrema nō eſſe cau-
ſa nō erit cauſa alicui medioꝝ ⁊ multomi
nus poſtremo. hmōi autē ꝯuenientiſſima
luci diſſima qꝫ exempla multa ſunt quoꝝ
vnū eſt in motu ſolis et die et anno ſolari
Si enī celum qḋ ſolem inuoluit nō daret
cauſam motui ipius vel eſſꝫ cauſa motus
ipius nō eē cauſa diei vel anni. ⁊ ad hunc
modū ſe habet de alijs ⁊ ꝙ nō ē cauſa ef
ficiens ignis vel in hoc vt ſit vel in hoc vt
calidus ſit non erit cauſa efficiēs calefacti-
onis vel cōbuſtionis que ex illo eſt. Nec
moueant te ſermones vulgaliū hoīm et
ratioꝫ cauſalitatis ignorantiam q cau-
ſam cōbuſtionis dicunt vel illū qvl' ligna
applicat igni vel ignem lignis aut aliꝫ cō-
buſtibili. Similiter dicūt homines impe
riti quia qui ſubtrahit calumnā edificio vl'
ſuffodit fundamentuꝫ illiꝰ cauſe eſt ruine
eiuſdem et reuera cauſa quedā ē non autē
efficiens. imo ponderoſitas edificij cauſa
eſt efficiens caſus ipius qui ē motꝰ natu-
ralis in deorſum cuius pncipiū naturale ⁊
efficiens ponderoſitas eſt huiuſmodi cau
ſam vocauerūt nō nulli cauſam ſine qua
intelligētes nō fieret ruina edificij ⁊ reue-
ra non eſt cauſa in aliquo genere cauſaꝝ
que alibi audiuiſti. Sed eſt ō hūs q̄ dicū
tur adiuuātia cauſas ipas vel tollēdo im-
pedimentū ꝓhibens eas opari vel preſtā
do aliqd quo cauſa ipa indiget ad hoc vt
ſit operans in effectu quemadmodum vi
des in exemplo columne ꝓrimo poſite ⁊
in exemplo fundamenti edificio reuera ni
hil nouū preſtat ponderoſitati que ē cau-
ſa efficiēs ruine illius ſed tollit impedimē
tū qḋ erat prohibens operationē ponde-
roſitatis edificij hoc ē deſcenſum ſiue rui-
nam ipius edificij prohibebat enī colum-
na vel fundamentū motū edificij in deor
ſum et tenebat illud in alio circa naturaꝫ
ipius edificij. Similiter ⁊ fundamentum
hoc ipm faciebat. Qui vero vel ligna ap-
plicuit igni vel ignem lignis donec ſeſe cō
tingerent pſtitit indubitanter nouū adiu-
mentū ⁊ ipi igni q̄ztū ad actionē cōbuſti-
onis ⁊ ipis lignis q̄ztū ad paſſionē videli
cet contiguitatē ſiue contactum vel appro
pinquationē ſiue quoꝝ altero nō ꝓficiū-
tur adeo fortes atꝫ vehementes actiones
In motu autē celeſti et voluntarijs actio-
nibus ⁊ paſſionibus noſtris nec etiā poſ-
ſibile eſt fingere hmōi adiumenta niſi qs
forte dicat ꝙ ſol lumīoſitate ſua adiuuat
volūtarias operationes nr̄as et maxime
illas in quibus actꝰ videndi reqrit̄ur. Sa
turnus adiuuat venditores lignoꝝ ī ven
ditionibꝰ eoꝝ ex ꝓlongatione frigoris ⁊
augmētatione ipius facit enī ſcōm poſiti-
onē aſtronomoꝝ vt et facilius ⁊ carius ⁊
copioſius vendant̄. Similiter et mercuri
us nauigantes quoniā eſt dn̄s ventorum
ſcōm ipos et interdum non minus impe-
diat ſm eos. Similiter et ventilātes in ae
ris adiuuat et ad hunc modū ſe habet de
alijs ſm opinionē eoꝝ ⁊ de hijs et hmōi
multos libros impleuerūt videlicet omēs
libros iudicioꝝ aſtronomicoꝝ. Ma-
nifeſtū autem eſt tibi quoniā hmōi adiu
menta non ſunt digna vt debeant plane-
tas facere eſſe cauſas efficientes reruꝫ vo-
luntariarū noſtrarū videlicet quarū volū
tates noſtre ſunt pncipia effectiua. Amp
Si celi luminaria ⁊ ſtelle ꝑ motus ſuos ⁊
alias diſpoſitiones ſunt cauſe rerū volun
tariarū noſtrarū quas dixi aut erit hoc ꝑ
intentionē ⁊ voluntatē iporuꝫ aut pter in
tentionē eoꝝ ⁊ voluntatem. Qḋ ſi ꝑ intē-
tionē eoꝝ et voluntatem ꝓpam cū vicia
⁊ peccata ſint voluntaria apd nos aliogn
nec vicia eſſent nec peccata neqꝫ vllo mo-
doꝝ aliquibꝰ imputanda nec cauſis an-
tedictis ipe igitur ſole erunt omnibꝰ būa-

nis vicijs et peccatis preſertim cū ſcđm er rorem iſtū non ſit poſſibile hominib⁹ cau ſis hmōi reſiſtere que p naturales diſpoſi tiones ſuas et motus neceſſarios operan tur naturales eñ diſpoſitiões eaꝝ nec au geri nec minui vel vllo modorū mutari p nos poſſunt quare nec ea que ex hijs na turaliter et p modū effectionis ſequuntur Amplius. ſequit̄ ex hoc maliciā ſtella rū luminarib⁹ et celis innatam eſſe ꝛ eos eſſe naturaliter malos ꝛ ad mala hominū incendere quare nō ſolum malos eſſe ſed et deteriores hominibus quib⁹ ſunt mali ciarū omniū voluntarij actores. Jam au tē deſtruxi tibi hoc in alio capitulo de hac eadem materia iudiciorū ſcilicet aſtrono mie. Si vero preter intentionem ꝛ volun tatem eorū ſunt voluntaria noſtra. Sunt igitur a caſu ſiue caſualiter q̄tum ad ipos Caſualiū autē nec ordo eſt nec certitudo nec perennitas nec etiam frequentia qua re nec ſcientia ergo nec ipi aſtronomie ſup hmōi credendum eſt neq₃ eius pfeſſores ſuper talibus conſulendi. Et hoc eſt qđ in tendebam videlicet declarare q̄ mot⁹ ce leſtes nō ſunt cauſe vllo modorum neceſ ſitatis apud res humanas.

Quoniam autē alibi circa hoc mul ta tibi ꝛ dicta ꝛ ſcripta ſunt per me pcedam ad deſtructionē hymme nei prout eaꝫ iſti erronei poſuerūt. Hanc igitur dixerunt eſſe inplexam ſeriem cauſa rum iuxta quod intellexit mercurius et ex preſſit in libro ſuo de deo deorum Primū igitur querendū eſt ab eis vtrū intelligāt iſtam ſeriem ſic implexam et continue flu entem a primo cauſante vſq₃ ad vltimum ita vt aliquod cauſatū p̄mo fluat a primo cauſante qui eſt creator benedictus fluat inq₃ immediate ꝛ per neceſſitatē ꝛ ab illo alius ſimiliter immediate ꝛ hoc donec ve niatur vſq₃ ad vltimum cauſatum vel cur rat hoc in infinitū aut non eſt ita. Q ſi di xerit quoniam a p̄mo cauſante fluit p̄mo ꝛ immediate vnū cauſatū p neceſſitatem tunc neceſſe eſt vt fluat ab ipo per moduꝫ nature aut p voluntatem et de modo na ture iam ſcis q̄ longe ſit a nobilitate ꝛ glo ria creatoris quoniaꝫ ſicut didiciſti apud Ariſtotelem natura operatur p modū ſer uientis et ideo ſeruiliter. Amplius. nō eſt liberum nature non facere qđ natura liter facit nec ē ei poteſtas aut libertas ne q₃ electio ſup facere et non facere q̄re mo dus operationis nature vllo modorū cō gruit creatori. Sicut neq₃ ſeruitus aut ſer uilitas neq₃ magis decet magnificentiam ipius atq₃ preſtantiam aliqđ q̄ libertas. Eſt igitur cauſatio p̄mi ex operibus crea toris per voluntatē ipius liberrimā quare non p neceſſitatem. Non igitur ē cōtinua cauſarū iſta implexio p totam ſeriem cau ſantiū et cauſatorū continua inq₃ id ē con tinue neceſſitatis. Amplius. Si p̄muꝫ opus ipius creatoris eſt ſubſtantia intelli gens erit idem oſtendere de illa tamē om nis ſapientia intelligens nō operet̄ niſi p electionem et voluntateꝫ alioquin nec bn̄ agere nec male poſſet nec recte agere nec peccare nec aliquid eis imputandū eē ad meritum vel ad culpam ad laudem vl' vi tuperium pter hoc eñ nec bene nec ma le agere poſſe nec culpabiliter aut lauda biliter quicq̄ facere poſſe dicūtur quoniā non eſt poteſtas ſupfacere et non facere. Sed neceſſitate ferunt̄ ad ea que cupiūt et neceſſitate auertunt̄ ab eis que timent non libertate ſe illis applicant aut cōtra ria declināt quare ſi hmōi ſubſtantia fer retur ſimili neceſſitate ad aliqua vel reſili ret ab eis neutrū eſſet ei imputandū hoc ē neq₃ inclinatio ſiue applicatio ad illa ne q₃ reſilitio ab illis. Amplius. intellect⁹ eſſꝫ ſupuacuus et omino inutilis in hmōi ſubſtancia intellect⁹ inquā quo cognoſce ret que ei agenda que declināda eēnt. Cū iſta cognitio eſſet in huiuſmodi ſubſtātia nulli vſui vel fructui. Amplius. nec ea que virtutis ſunt eſſent agenda hmōi ſub ſtancie nec ea que viciorū declinanda nec vlla eidem lex imponēda neq₃ cū eodē de moribus agendū. Sicut neq₃ cum brutis animalib⁹ aut lapidibus cū neceſſitas le gem non habeat nec legi ſubdita eſſe poſ ſit quare nec intellectus virtutū aut vicio rū neq₃ cognitio boni et mali itelligibiliū eſſet in ea niſi fruſtra. Q ſi dixerit quia p pter bona et mala ſenſibilia adipiſcenda vel declinanda. hoc non eſt verū cum ad hoc ipi ſenſus cum virtute eſtimatiua ſuf ficere poſſent et deberēt eidem. Amp. hmōi intellectus videlicet agendoꝝ ꝛ de clinandorū quem vocāt practicū non ē ni ſi ad hoc agēda ſcilicet intelligibilia bona et declinanda intelligibilia mala hoc aūt ei impoſſibile quare intellectus huiuſmo di erit in ea ad finem impoſſibilē ꝛ hoc eñ fruſtra. fruſtra eñ ē omnis virtus et omīs

potentia cui⁹ opatio ē impoſſibilis et res
iſta curret ꝑ totū ordinē ac ſeriem ſubſtan
ciarū nobiliū abſtractarū. In toto igiť or
dine illo nō erit ꝓpť ꝑdictam ꝯuenientiā
implexio cauſarū neceſſaria et ineuitabi-
lis atꝫ immutabilis hoc ē nec in toto ordi
ne intelligentiaꝝ quas poſuit Ariſtoteles
et ſequaces eius nec in omnibus nouē or
dinib⁹ angelorū ſanctoꝝ quos ponit do
ctrina xpianorū et eſt intentio mea in hoc
ſermōe de neceſſitate qua natura natura
liter opatur. Sicut ꝑdixi tibi et hec eſt ne-
ceſſitas ſeruitutis ſiue ſeruilitatis. In cau
ſis vero que ꝑ ſapientiā vel ꝓuidentiaꝫ ⁊
electionē operanť libertas eſt ſup opari ⁊
nō opari et nulla neceſſitas impellens vľ
cogens eas ad operandū niſi forte qs di-
cat voluntatē ſiue imperiū creatoris coge
re cauſas hmōi adimplere vel exequi iuſ-
ſa eius vel beneplacita vbi cauendum eſt
tibi a ſermone coactiōis ⁊ intentione eiuſ
dē nō em̄ ꝓprie intentio ſermonis huius
currit ī eis cauſis que volūtarie opantur
quāꝗ̄ vulgaris vſus atqꝫ certiſſimus hec
habeat vt cogi ſe dicat amore imperātꝭ q
amore fortiſſimo eidē ē obnoxius ⁊ aſtri-
ctus. Dicitur etiā ſm̄ hūc modū aliqs opa
ri amore cogēte ꝙ maxime volūtarie ma
ximeqꝫ libēter atꝫ gaudēter opatur. Cau-
ſa aūt in hmōi ſermonibus ē q: quemad
modū violētia cogētis ꝟtutes ſeu vires co
acti totaliter ſibi ſubiectas hꝫ ita vt contra
ip̄m nihil poſſint hoc ē nullaten⁹ reſiſtere
violētie ipius. Sic in vehemēter amāte to
tā voluntatē eiuſdē amor occupat et poſſi
det vt cōtrariū volūtati iubētis nō velit ⁊
ſi amor fuerit fortiſſim⁹ atꝫ firmiſſim⁹ nec
etiā velle poſſit q̄lis amor ē in ſanctiſſimo
rū angeloꝝ cōſortijs erga creatorē vbi du
biū non eſt qa quēadmodū amor ille nec
minui nec vllo modorū tepeſcere pt apud
eos. Sic neqꝫ volūtas adimplendi qcqd
iubere eiſdē fuerit dignatio creatorꝭ ⁊ hu
iuſmodi volūtatis fortitudo atꝫ immuta
bilitas ex immutabilitate et fortitudine ē
amoris in creatorē. Cū aūt certū habes q:
coactio oīs ex debilitate atꝫ defectu paciē
tis illā et maiori cogentis ꝟtuti ꝓpter hoc
reſiſtere non valentis. Manifeſta igr̄
eſt tibi diuerſitas inter ꝓpriam coactiōis
ſiue violentie intentionē et iſtā vulgarem
et improꝑam cū illa ꝓpria ſcilicet ſit ex in-
firmitate virtutis illam ſuſtinentis iſta ve
ro ex fortitudine ipius ⁊ ex hoc ꝙ cogens
illo modo coacti virtutē impedit ⁊ ad cō-
trariā opationē ſua virtute impellit. Vo-
luntas aūt iubētis inſit amanti virtutem
eius amorē ſcilicet et obediētiā nullo mo-
doꝝ impedit qn potius eaꝫ augeret ⁊ con
fortaret ſi augmēti ⁊ ꝯfortationis eam ſuſ
ceptibilē inueniret. Certū em̄ eſt quia gau
diū vere ac ꝑfecte amantiuꝫ nō tm̄ eorum
quos amant neceſſitatib⁹ ſubuenire. Sꝫ
etiā eorundē parere beneplacitis et man-
datis.

Cire etiā debes quia quemadmo
ſ dū bonitas creatoris ꝑ hoc ipſuꝫ
ꝙ nec poteſt minui nec mutari et
ꝑ hoc ip̄m ꝙ nō poteſt niſi bn̄ agere non
ſolū nō minus libera ē imo hoc ē eōtr vl-
timitate ac ſupeminētia libertatꝭ. Sic nec
ꝑclaris illis ac nobilib⁹ ſubſtācijs ꝙ non
poſſunt vel amare creatorē vel non velle
qđ ſciūt ip̄m velle vel nō facere qđ intelli
gūt ip̄m iubere eas facere nō eſt ex debili
tate ſue virtutis vllo modoꝝ vel ex deꝑſſi
one vel leſione aliq̄ libertatis. Male igiť
agere aut ſeruit⁹ ē aut ex ſeruitute aut etiā
ſeruū fieri ſicut alibi didiciſti. Sicut igr̄ ꝙ
aliqs non poteſt ſeruus fieri vel ſeruire ſi
ue opus facere ſeruitutis ex ꝑfectionib⁹ ei
dē ē libertatis videlicet ex magnitudine ⁊
fortitudine ipius. Sicut ſe hꝫ in creatore ⁊
in ꝑnoīatis ſubſtācijs hec ei oīa ſūt ex elō
gatiōe vľ etiā ipa elongatio a ſeruitute ex
elongatione aūt a ſeruitute īpoſſibile im-
pediri libertatē vel ledi quolibet modorū
Iam igr̄ manifeſtū ē tibi ꝑ hoc qm̄ imple
xio cauſaꝝ nō currit curſu cauſalitatis na
turalis atꝫ neceſſitatis huiuſmodi in ſub-
ſtācijs intelligētib⁹ abſtractis neqꝫ in ali-
qbus alijs ſubſtācijs q̄tū ad actiones vo
lūtarias ⁊ q: neceſſitas obediētie volūta-
rie nō contradicit libertati nec ledit eaꝫ vl
lo modoꝝ qn potius ꝑficit eandē ⁊ ꝙ nō
poſſunt obedire iuſſis creatorꝭ ꝑnomina-
te ſubire nobiles non ē ex debilitate vľ im
potētia vel defectu virtutis qn poti⁹ ex for
titudine habūdantiaqꝫ et ꝑfectione ipius
Q: ſi dixerit quis q: non obſtātibus hijs
currūt res ſicut currūt et qa iſta nō faciunt
debere vt nō ſit curſus cauſarū neceſſari⁹
hoc eſt aliter non eē vel non ſe habere im
poſſibilis. Dico in hoc q: volūtas creato
ris ſublimis aut benedicti non ē ſuper hu
iuſmōi curſū cauſarū nec ita ſꝑ ſit ⁊ nō ali
ter quēadmodū nō ē ſup ꝟtutes mouētes
celos vt ſꝑ ita eos moueāt neqꝫ ſup mor⁹

celorum aliorū́qꝫ corpoꝝ celeſtium vel vt
ſemper ſint vel vt ita ſemper ſint quin po-
tius ceſſaturi ſunt motus huiuſmōi ⁊ vir-
tutes mouentes eos ſi virtutes intelligen
tes ſunt et mouentes eos voluntarie. Si
cut poſuit Ariſtoteles et ſequaces deſinēt
eos mouere in fine ſeculorum currentium
intelligentes voluntatem creatoris eſſe in
hoc ſic dico et de ſanctiſſimis angelis qui
ad multiplices vtilitates hominū dominā
tiſſimo ſeruiunt creatori ceſſantibꝰ autem
vtilitatibus huiuſmōi ceſſabunt et myni-
ſteria eorum que ꝓpter eas adimplebant
quapropter in eis etiam inuenitur non ſo
lum aliter poſſe eſſe ſed etiam aliter mul-
totiens nō fore quoniā que operanť mo-
do angeli ſancti circa homines quādoqꝫ
non operabūtur. Manifeſtū igiť ē ꝙ
in opationibus eorum hmōi neqꝫ imple-
xio neceſſaria ꝑnominata neqꝫ etiam ſem
piternitas aut perpetuitas locum habet.
Jam etiam patefactum eſt tibi in ꝑceden
tibus ꝙ in rebus volūtarijs que apđ ho-
mines ſunt. Similiter locū non habet ne
ceſſitas aut implexio cū tanta ſit libertas
voluntatis humane vt neqꝫ cogi poſſit ad
ſuam ṗmam ac ꝓpriam operationē que
eſt velle vel ꝓhibere ab illa inuita In eis
autem voluntarijs que ſunt ex velle ⁊ pꝰ
ip̄m corpalibus ſcilicet actionibus locum
habet ꝓhibitio et coactio antedicte inq̄n
tum ſunt motus corpis aut membroꝝ ipi
us aut contrariū motus. Inuito enī vno-
quoqꝫ hominū in ſtatu miſerie iſtius poſ-
ſunt moueri corpus eius ⁊ membra ⁊ pro
hiberi a motu ꝑ ligationes aut alia impe
dimenta. Scias autē me dixiſſe inquantū
motus corpis aut membrorum ⁊ noluiſſe
dicere inquantū ſunt actiōes volūtarie ꝓ
pter hec quoniam in manu alicuiꝰ poteſt
poni thus eo oīnino inuito et penitus ob
nitente ſeu renitēte et moueri manus hu-
iuſmōi ad pedes ydoli et poni thus ante
ydolū per manum ipſius. Sed poſitio iſta
non erit thurificatio neqꝫ actio volūtaria
q̄ntū ad ip̄m nec etiam motus voluntariꝰ
ſed violentꝰ erit aut thurificatio fortaſſis
⁊ veneratio ydoli q̄ntū ad ip̄m qui violen
tiā infert huiuſmōi et hoc ſi intentio eius
fuerit in hoc vt ſic ydolum veneretur.

Dixitan autē dicat aliquis quia
f
iſta implexio eſt iuxta ſermonem
quem dixit quidā ex ytalicis phy-
loſophis occupatiōes inquā ſerimꝰ. Hu-
iuſmōi autē exemplū ē q: cū in aliquo con
currerint ſcribendi voluntas ⁊ optunitas
ceteraqꝫ omnia que requiruntur ad hoc
vt potentia ſcribendi exeat in actuꝫ exibit
neceſſario in actum ⁊ eodem modo ſe ha
bet de hijs quorum cauſa eſt actus ſcribē-
di cum alijs quoniā ſequūtur ex actu ſcri-
bendi cum alijs et hoc neceſſitate ſimili q̄
actus ſcribendi ſecutus ſed ex ſua cauſa ⁊
alijs adiutorijs et ita in infinituꝫ vel vſqꝫ
ad nouiſſimū cauſatuꝫ. Qua de cauſa cu
iuſcunqꝫ ſingularis vel exiſtentia vel euē-
tus erit neceſſarius ⁊ hec ratio induxit ali
quando me in adoleſcentia mea vt mihi
videretur nullum ex ſingularibus contin-
gentibus habere cauſam huiuſmodi vel
vnum vel plura ſimul aggregata cauſam
inq̄ꝫ coniunctam ſcilicet qua poſita de ne
ceſſitate ponať audies et alia a me in hoc
preſenti capitulo. Scito igitur hic quoniā
fortaſſis verum eſt ꝙ poſita huiuſmōi ag
gregatione cauſe ſcilicet efficientis et eam
ad hoc qđ operetur adiuuantiū neceſſe ē
operationis inicium eſſe vel operis nō au
tem opus ipſum vel eius perfectionem et
hoc dico in hijs que generantur vel ꝑ ſuc-
ceſſionem temporis fiunt et hoc eſt quoni
am aut conſummationem vel perfectionē
operis huiuſmodi poſſibile eſt vel ipſam
cauſam efficientem omnino non eſſe vel
aliquid de aggregatione illam adiuuan-
tiuꝫ ſicut vides in edificatione domus cu
ius cauſa efficiens eſt voluntas edifican-
tis vel edificari facientis quam voluntatē
poſſibile eſt mutari in contrariam volun-
tatem anteq̄ꝫ perficiatur domꝰ hec ⁊ om-
nino deſinere eſſe ſimiliter poſſibile eſt fa-
cultates ei auferri ſeu furto ſubripi poſſibi
le etiam eſt prohibitionem ei fieri ne edifi
caret et alia multa impedimēta euenire qui
bus impedietur perfectio domus. Eodeꝫ
modo ſe habꝫ et de ſcriptura ſiue actu ſcri
bendi quia igiť huiuſmodi rerū vel euen
tuū perfectio pendet ex aggregatiōe mul
torum poſſibilium quoruꝫ quolibet non
exiſtente impeditur eius perfectio. Non
eſt igitur neceſſe vt cum fluentibꝰ ſiue ag-
gregatis cauſa efficiente et omnibus eam
adiuuantibus neceſſe eſt vt dixi opus vel
operationem incipere ſeu inchoari ⁊ quo
niam ad eius perfectionem ſeu conſūma
tionē ſtabilitas totius aggregationis hu-
iuſmodi ſi illa concurrent ſequetur cōſum
matio. Uerum quoniam ipa ſtabilitas vt

ſta dicam nō eſt neceſſaria ſtabilitate ſta-
bilis ymmo non eſſe poſſibilis non eſt ne
ceſſe vt ex p̄dicta agregatione ſequeť neceſ
ſaria ꝯſummatio ⁊ ꝓpť hoc generalit̄ nō
eſt verum in rebus huiuſmōi ꝙ ex agre-
gatione ſepe dicta ſequať conſūmatio ni
ſi in ea intelligať toci⁹ aggregationis per
manentia. Similiter nō eſt neceſſariū vt
ſit etiam hoc eſt cōputata ibi ſtabilitate ſe
quatur ꝯſūmatio ſeu ꝑfectio neceſſaria ni
ſi ipa ꝑmanentia neceſſitate firma intelli
gatur ⁊ adhūc modū ſe habet in omnib⁹
cauſis opantib⁹ in tp̄e ſiue ꝑ ſucceſſionē
Sicut euidēter apparet in claritate diei q̄
cū ſit ex reuolutione ſolis ſup̄ terrā tāquā
ex cauſa efficiente tamē non ē neceſſe vt ſit
ex illa licet neceſſariū ſit illā eſſe qm̄ lux ſo
laris pt̄ impediri quātū ad opatiōnē iſtaꝫ
vel ꝑ nubiluꝫ aut nubes vel ꝑ eclypſim ſo
lis vel ꝑ aduentū multudinis locuſtarū ſi
cut plerūqꝫ fit in terra paleſtine ⁊ in ptib⁹
egipti Lux igr̄ ſolaris nō ē neceſſaria aut
neceſſitate ſtabilis. Sciendū etiaꝫ eſt tibi
qm̄ actiones multe et etiā innumerabiles
pendētes ſunt ex ipis facietib⁹ qm̄ nō fiūt
cōtra voluntatē paciencium multotiēs ym
mo queādmoduꝫ vides in illūiatione ho
minum a ſole ⁊ in calefactione eoꝝ ab eo
dem poſſibile nāqꝫ multis hoībus ē auer
tere ſe a lumine et a calore ipſius et multi
hoc faciūt abſcondētes ſe ab eo vel in ſil
uis vel in antris vel in locis ſubterraneis
vel in aliis ad hoc edificatis ⁊ aptis. Sic
audire potuiſti de ethyopib⁹ et in libiis ⁊
ſi intenderis in hoc erit tibi facile ſoluere
queſtionē que aliqn̄ mihi difficilis viſa eſt
adſoluendū. Hec aūt queſtio illa. Si cau
ſa nō ē in poteſtate nr̄a cauſa inquā qua
poſita ponit̄ effectus nō erit effect⁹ in po
teſtate noſtra ⁊ eſt intētio mea in ſmone
iſto qui eſt eē vl̄ non eē in poteſtate noſtra
vt tūc dicatur eē in poteſtate noſtra cauſa
cum facere poſſum⁹ vt vl̄ ſit vel opeť aut
ꝓhibere vt vel non ſit vl̄ ne opetur. Qua
re ꝯſequens videť vt cauſa non eſt in po
teſtate noſtra vel quātum ad eē vel quan
tum ad operari nec effectus ſit in poteſta
te noſtra. Cuius exemplū eſt in ſole et die
de quo manifeſtum eſt ꝙ non eſt in pote
ſtate noſtra dies quia nec ſol quantuꝫ ad
eſſe ſuum neqꝫ quantū ad opari opatiōe
qua diem opatur que operatio eſt lucere
ſup̄ terraꝫ. Neqꝫ eīn ꝓhibere poſſum⁹ eē
ipius ſolis neqꝫ eius lucere ſup̄ terraꝫ aut
omnino auertere aut nullaten⁹ impedire
et ideo manifeſtū eſt quia non eſt in pote
ſtate noſtra vt dies non ſit. Eodēmō ne
qꝫ vt dies ſit quia ſole exiſtente ſup̄ terraꝫ
non poſſum⁹ facere vt ſit velut luceat ſup̄
terra Manifeſtū igitur eſt quia ſi cau
ſa huiuſmodi non eſt in poteſtate noſtra
neqꝫ effectus. Quare ſi effectus eſt in po
teſtate noſtra et cauſa quare ⁊ cauſa cau
ſe. Cum quelibet cauſarū vſqꝫ ad primaꝫ
effectus ſit alicui⁹ cauſe. Quare ſi aliquid
eſt in poteſtate noſtra erit ipa prima cau
ſa in poteſtate noſtra. Quia igiť ipa non
eſt in poteſtate noſtra ꝑ deſtructionē ꝯſe
quentis ſequiť nihil oīo eſſe in poteſtate
noſtra. Quare nihil eoꝝ que ſunt vel fiūt
eſt in poteſtate noſtra vel vt ſit velut non
ſit. Nihil ergo poſſumus auertere de his
que ſunt vel fiūt vt poſſumus auertere vl̄
ꝓhibere ne ſint vel fiant aut facere vel ꝓ
curare vt ſint vel fiant. Quare oīa erūt
vel fient vel eminent ex neceſſitate quan
tum ad nos. Nulla igitur erit libertas no
ſtra nulla omnino poteſtas. Scito igitur
in hoc quia non ſolum cauendum eſt tibi
ne falſum aliquod dicas vel ſentias d̄ cre
atore benedicto ſed etiaꝫ timorate et reue
renter ⁊ circūſpectis examinātiſſimiſqꝫ ſer
monibus loquendū eſt nobis de ipo. qui
nec ſpeciem vllaꝫ nec ſuſpitionem erroris
habeant Quia igitur cauſaꝫ primam eſſe
in poteſtate noſtra ſonat in ſubiectionem
ipſius quem conſtat non ſolum eſſe liber
rimum. ſed etiam omnium ſeculorum do
minatorem dominantiſſimum indubita
ter male ſonat ſermo huiuſmodi ſpeciem
habens erroris peſſimi Ueruntamē illud
manifeſtum eſt et non habens dubitatio
nem quia quemadmodū non poſſumus
facere vt radius ſolis intret per feneſtraꝫ
aliquam tamen poſſum⁹ prohibere ne in
tret poſſum⁹ etiaꝫ facere aliqd̄. quo facto
intrabit. Sicut aperire feneſtraꝫ vel aliud
obſtaculum amouere et ob hanc cauſam
interdum dicitur in poteſtate noſta eſſe vt
domus noſtre illumineť a ſole quia vi
delicet preſto ſunt lux ſolar̄ ⁊ bona diſpo
ſitio aeris ſi cōcurrerit cuꝫ eis amotio pro
hibentis obſtaculi totaliter enim nihil de
forinſecis actionibus eſt in poteſtate nr̄a
vꝫ neqꝫ comedere neqꝫ bibere neqꝫ ambu
lare et hoc eſt quoniam vita noſtra et du
ratio nr̄a requiriť ad vnūquodqꝫ iſtoꝝ
non eſt anteꝫ in poteſtate noſtra vt duret

ad comeſtionē buccelle vnius vel ad hau
ſtum modici vini vel donec ꝑficiam⁹ vnū
paſſum. Eodemmodo ſe habet et de ſa-
nitate membrorum atq̃ virtutis greſſibilis
non eñ poſſumus cōſeruare ſanitatē pe-
dum donec ptranſiuerimus etiã paſſum
dimidiũ via etiã requirit circa quē quid
poſſimus ⁊ non poſſimus manifeſtũ eſt
tibi. Quare manifeſtū eſt tibi de omnib⁹
huiuſmodi ꝙ nihil eoꝝ eſt totaliter in po
teſtate noſtra hoc ē cum omnib⁹ adiumē
tis ⁊ impedimētis ſuis. Intende etiam in
opa creatoris que opatur in nobis qua-
lia ſunt dona gratiarū atq̃ virtutũ. Dico
igit quia in poteſtate noſtra eſt auertere
nos a largitate ⁊ beneficētia ipſius quan-
tũ ad hmōi quēadmodū poſſibile eſt te-
nenti vas auertere illud ⁊ deſuꝑ cadente
pluuia vel obſtruere eius orificiū aut ob-
uertere fundū ipſius ad pluuiam. Sic eñ
ſtulti ⁊ mali homines faciunt dum corda
ſua que ſūt vaſa virtutū ⁊ gratiaꝝ recepta
cula cōuertunt ad vicia ⁊ peccata auertūt
eñ vaſa hmōi a largitate ⁊ bñficia creato
ris que pata eſt deſcendere velud ymber
deſcendens a fonte redundātiſſimo que ē
bonitas creatoris et ſicut vides homines
auertentes oculos ſuos corpales. Sic ple
rūq̃ oculos cordiũ auertere a lumine pri
mo qd̕ eſt deus altiſſimus dũ virtutes ſu
as apprehēſiuas nobiles ad alia cogitan
da ⁊ inquirēda intendūt atq̃ cōuertunt.
Patefactũ igit ē tibi ꝑ hec ⁊ huiuſmodi
exempla quia multe ſunt de opationib⁹
prime cauſe quas poſſumus auertere vel
ꝓhibere ne fiant in nobis. Veruntñ non
circa voluntatẽ creatoris. i. eo inuito ⁊ ꝓ
pter hoc nō ē verum ſi intimi⁹ ac diligen-
tius conſideres. non ē hoc proprie atq̃ to
taliter in poteſtate nr̃a cum hec ipſa auer
ſio vel ꝑuerſitas ſit et adeo ſit in poteſta-
te creatoris vt eam prorſus a nobis tollat
cum voluerit et diſpoſitiones contrarias
⁊ preparationes ad dona ſua recipienda
nobis dare poſſit quandocunq̃ ſue fuerit
dignatio bonitatis. Eo igit ſinente vel per
mittente ſic ab eius muneribus manus no-
ſtras ſiue vaſa cordium noſtrorum auerti
mus. et propter hoc eadem non recipim⁹
et hoc facimus ex viribus ſiue virtutibus
naturalibus q̃s ipſe nobis donauit. Nō
igitur ex aliq̃ poteſtate q̃ ei reſiſtere poſſu
mus adeo peruerſe agimus. Vides ergo
quia proprie non debet dici eē in poteſta-
te noſtra contra quem nihil poſſumus ex
cuius viribus (ab ipſo nobis donatis) per
abuſionem ipſarũ eo tamen non iniuſte
ſed iuſto iudicio ꝑmittente non ipſũ cre-
atorem impedientes ſed noſipſos grauiſ-
ſime ledentes dona eius optima a nobis
repellimus. quemadmodũ ſi quis erueret
ſibi oculos non cōtra ſolem cuius lumen
a ſe repellit. hoc fac neq̃ in leſionē aut de
trimentum ipſius ſed in ꝓpriam leſionem
Apparet igit tibi ex omnibus antedictis
cū ea diligenter cōſideraueris quia inten
tio eius ꝙ eſt eſſe in poteſtate nō dicitur
ꝓprie ⁊ ſimpliciter ⁊ ſm totū niſi de crea
tore qm̃ in eius poteſtate ē vnūqdq̃ eorū
que ſunt vt ſit vel nō ſit vt fiat vel nō fiat
et etiã vicia ⁊ peccata deſtruere ⁊ extermi
nare oio qm̃ hoc ē eximie ac dñantiſſime
poteſtatis ipa autem facere vel ꝓcurare
vt fiant nō ē vllomō poteſtatis eiuſdē q2
hoc ē debilitatis ac viliſſime ſuitutis. Vtrū
igitur aliquit ſit in poteſtate nr̃a iam tibi
determinatū ē qm̃ ꝓprie ac vere ac noſipſi
in poteſtate nr̃a ſumus ⁊ ꝓpter nihil vere
ac ꝓprie in ptāte nr̃a qm̃ nihil vel facere vl
eſſe facere ſiue ꝓcurare vt ſit ſufficim⁹. Sic
oſtenſum eſt tibi in actibus ꝙ maxime vi
dentur eē in poteſtate quales ſunt actus
comedendi bibēdi ambulādi. Cauſa aūt
in hoc ē qm̃ ad hoc vt vnūqdq̃ talium ſit
vel fiat requirit agregatio multa ammini
culorum adiuuantiū ad hoc vt illud ſit vl
fiat. Ea vero intentione qua dicit interdū
aliquit eſſe in ptāte nr̃a vꝫ ſcḋm quid vel
quia poſſum⁹ aliquid facere quo facto il
lud fiet vel non fiet nō ſequit vllo modo
rū neceſſitas aut inpoſſibilitas circa nos
neq̃ leſio vlla nr̃e libertatis. Sꝫ neq̃ eti-
am ſequit vt ſi aliquid poſſumus circa ef
fectum aliquẽ creatoris vel alteri⁹ cauſe
qḋ ꝓpter hoc poſſum⁹ aliquid circa ipm
vel circa illam. Manifeſtum eñ ē quia
aliquid poſſumus in illumiatione que ſit
in nob aut circa nos a ſole nec tñ aliquid
ꝓpter hoc in ſole poſſum⁹ vl circa ipm.

Poſt hec trāſibo ad veſtigationeꝫ
fati et fatationis ⁊ earū ꝑſonarũ
que vulgo dicunt fate ⁊ fatādi po
teſtatē hr̃e vtrū ſint vl nō ſint ⁊ quid ſit ipa
fatatio ſcḋm intentiōem eoꝝ. qui eã poſu
erunt. Scito igr̃ quia fatū ſm intentiōem
vnā ē fortuna vel infortuniū aduerſitas vl
ꝓſpitas exaltatio vel depreſſio ꝓordina-
ta ſeu predeſtinata aut preparata alicuii

ipſa natiuitate ſua vel ante et hec eſt intē
tio ſm quam aſtronomi ſciētias iudicioꝛū
ſuoꝛum fatidicā nominant ⁊ dicitur fatuꝫ
abuſiue a foꝛ faris tanq̄ conſtellatio nati
uitatis vel cōceptionis vel etiā alteri⁹ ho
re precedent̄ et conceptionē et natiuitatē
hec fata ſiue loquuta fuerit preſignādo ſi-
ne preſignificādo. Aliomodo ⁊ alia inten
tione fatum intellexerūt cultores multitu-
dinis deoꝝ preoꝛdinatuꝫ et predictum ab
ipſis dijs q̄s colebant predictū inq̄ denū
ciatiue opinabanť enim deas tripliciť lo-
qui vꝫ commonitoꝛie et comminatoꝛie et
denunciatiue Ea vo que cōminatoꝛie vel
communitoꝛie dixiſſēt poſſe auerti ne eue-
niant denūciata vero neccario euenire tā-
q̄ decreta ⁊ ſtatuta deoꝝ. Unde ⁊ fata tā
q̄ dicta et predicta deoꝝ ipſoꝛum q̄s men
tiri impoſſibile eē credebant nominauerīt
Fatum igiť ſm intentionem iſtā eſt ſentē
tia ⁊ aſſertio deoꝝ ipſoꝛum dicēdo vel fan
do expſſa et denūciata moꝛtalibus ō ma-
gnis euentib⁹ alicuius Nō enim diciť fa
tum de quottidianis et modicis euentib⁹
Dedit autē caſum huic opinioni m̄ltiplex
narratio ⁊ aſſertio hominū ⁊ maxime mu
lierum dicentiū ſe audiuiſſe deos loquen
tes in natiuitatib⁹ hominum ⁊ mulieruꝫ
euentus iſtos. Sꝫ et vſq̄ hodie apud mul
tas nationes ē huiuſmodi opinio ⁊ foꝛſi-
tan apud oēs et multos ex egregijs militi-
bus fatatos ſic dicūt id ē magnos euent⁹
eoꝛuꝫ a dijs vel deab⁹ anteq̄ euenirēt pre
fatos ſiue p̄dictos Et poſuerūt quidaꝫ de
as eē. que talia prefarenť aut predicerent
maxime in natiuitatib⁹ hominuꝫ foꝛſitan
ſimilibus narrationib⁹ ⁊ aſſertionib⁹ ho
minū dicentiū ſe audiuiſſe deas colloquē
tes ō euentibus naſcentiū vel foꝛſitā arbi
trati ſunt conuenienti⁹ deas aſſiſtere pa-
rentibus hominūq̄ natiuitatib⁹ q̄ deos
et hoc licꝫ ſuperſticioſe et pene aniliť dici
videatur q2 vel famoſe vel fabuloſe tñ pe
ne communiť diciturꝫ fatati multi ō anti
quis et quidā etiam huiuſmodi tempoꝛis
non multū lōge a terra natiuitat̄ mee nō
eſt pretermittendū quin de hoc aut vitas
ſi deus voluerit aut veri ſimilitudo quera
tur et temtetur an per me valeat inueniri.

s Ciendum aūt eſt tibi q2 fuit ex ita
licis phis cuius eloquentiam vſq̄
hodie tota latinitas non immeri-
to admirať et inť italicos ſapientiā ei⁹ re
puto ⁊ arbitroꝛ admirandā q dixit fatū et
ymanuenꝫ idē eē nec diſtinxit inť ea niſi
nominibus tantū dicēs fatū eē cauſas col
ligatas p q̄s res reb⁹ cōnexe ſerie oꝛiunť
vel fiūt. Et iterū alio ſmone dixit q2 fatū ē
ex oī eternitate fluēs vitas ſempiterna q̄
bus ſermonib⁹ ⁊ ſi veritateꝫ explicare ſibi
viſus fuerit racionē tamen ⁊ explicationē
preterit nominationis nec apparet nobis
nec faċ nos ſcire q̄re fatū ſit nominatū ſic.
Reminiſcere igr̄ eoꝛum q̄ audiuiſti in p̄ce
dentib⁹ hoc ē in p̄ma parte tractat⁹ iſtius
qui ē ō vniuerſo ⁊ in p̄ma parte toci⁹ ſpiri
tualis ac diuinalis magiſterij ō verbo p̄-
mo ſeu p̄mo genito. q̄ prim⁹ genitoꝛ p̄m⁹
q̄ loquutoꝛ ſemetip̄m dixit eternaliť ante
omnia tēpoꝛa ⁊ anteq̄ aliqd crearet et eē
dixit eodē verbo quecunq̄ factur⁹ erat ⁊
quecunq̄ futura erāt ſiue in reb⁹ ſiue ō re
bus ita vt nullū ex euentib⁹ vel reꝝ vel ho
minum qō nō in eo vbo et p ipſuꝫ dixerit
Silr̄ nec oꝛdo nec mod⁹ in tota ſerie ſecu
loꝛum ab eo p̄termiſſus ē vel tacit⁹ quare
quicqd tūc erat futuꝝ tūc fat⁹ eſt et loqu
tus ⁊ p̄pter hoc fatū tūc ſiue dictū eſſe hu
ius. Jnō igiť videri pōt nominatuꝫ fatuꝫ
primogenitū verbū quia dictū ab ip̄o pri
mo loquutoꝛe p̄moq̄ genitoꝛe. Scis enꝫ
quia dictū aut fatū non ſolū res diciť ſed
ipſa factio ſiue dictio ipſi⁹. q̄ res dicta vel
fata dicēda ē. Hec igiť ratio videť eſſe no
minis ſeu nominationis fati ⁊ congruere
ſoli verbo creatoꝛis in q̄ et per quod con-
ſtituit et oꝛdinauit apud ſemetipſum ante
ſecula totam ſeriem ſeculoꝛum atꝫ cauſa
rum omneſq̄ euentus hominuꝫ. q dicun
tur foꝛtune vel infoꝛtunia et bona quideꝫ
omnia tam nature q̄ gratie q̄ꝫ future glo
rie et etiam tēpoꝛalia ſiue coꝛpoꝛa de quo
rum numero ſūt pene ⁊ afflictiōes depau
perationes contumelie ipſaq̄ paupertas
omniaq̄ toꝛmēta hmōi et etiā moꝛs que
oīa vulgalis ſtulticia mala noiat ⁊ tanq̄
mala fugit eadē et p̄ut pōt repellit. Ma
la vero culpabilia que vicia dicunť atq̄
peccata dixit apud ſemetip̄m futura atq̄
preuidit nec voluit ne eēnt ex ipſo vel ab
ip̄o vel per ipſum quoniā non decet gloꝛi
am eius et bonitatem vt ſit cauſa talium.
Statuit igr̄ apud ſe in verbo ſuo om̄ipo-
tentiſſimo et per ipſum non p̄hibere ea eſ
ſe. Sed limitare atq̄ oꝛdinare ⁊ modera
re limitare quidem ne eo vſq̄ proſilirent
quocunq̄ mali homines vel mali demo-

nes vellent aut ſuggerent. Moderari vo
multiplicibus ceptionibus at reſiſtētijs
quas omnes ſola totaliter nouit ſapien-
tia ipſius ordinare quoqʒ vt non ante vel
prius fierent ꝗ̄ ipſe vtilitates illas ex eis
elicere ꝓpter quas ea permittenda poti⁹
elegit ꝗ̄ cominus eſſent auertenda ſeu ꝓ
hibenda.

b Ys igr̄ ita determinatis caue dili-
genter ab intellectu et intentione
ſermonis cōmunis quo dicunt homines
valde incircumſpecte fato euenit hoc vel
per fatum quoniā ſi fatum intelligaꝛ ibi
verbum dei altiſſimi non poterit vere di-
ci niſi de bonis vel nature vel gratie vel
glorie vel temporis ſeu fortune et nomie
fortune intelligo ipā bona antedicta que
vulgus inſipientiuʒ infortunia nominat
cum nemo ſapiens dubitet illa eſſe bona
dei dona multipliciter fructuoſa bene vtē
tibus et ineſtimabiliter precioſa. Uerbo
quippe dei atqʒ per ipm̄ facta fuiſſe oīa
et fieri quecunqʒ operaꝛ creator et fienda
quecunqʒ facturus eſt. Declaratum ē tibi
in prima parte tractatus ipius et hoc ha-
bet vſus autenticorum ſermonū ꝓphetā
rum gentis hebreorū. Horum enim vnus
dixit. Uerbo dei celi firmati ſunt lex vero
et doctrina xp̄ianoꝝ referſiſſime ſunt hu-
iuſmodi ſermonib⁹ hoc aūt eſt quoniam
verbū iſtud illis maxime innotuit et ipm̄
legis ſue latorem auctorem doctorē ⁊ pre
dicatorē indubitata fide tenent ipmqʒ pa
ri cultus honorificentia cuʒ ipſo genitore
ſuo in vnitate deitatis tota deuotione ac
ſtudio veneranꝛ nec apud eos qui docti
ſunt ō gente xp̄ianoꝝ recipitur ſermo hu-
iuſmōi fato euenit hoc vl̄ per fatum quo-
niam nec intentiōis hmōi quaʒ dixi vicʒ
qua ſignificet verbum dei nomen fati eſt
apud eos et etiā ſi eſſet non reciperēt abſ-
qʒ diſtinctione expreſſa atqʒ declaratiōe
Cauēt enim ſibi non immerito non ſoluʒ
ab erroribus impietatis cuiuſcūqʒ ſed eti-
ab ipſa ſpecie et ſuſpitione eorū in ſermo
nibus et colloquutionibus ſuis hinc eſt
ꝙ fati nomen abhorrent tanꝗ̄ ſonent vl̄
ſin ima eius ydolatram quā ſumope dete
ſtantur vel irrident tanꝗ̄ anilis ſeu vetu-
laris inſipientie deliramentū. Nec te con
turbare potuerunt aut debebunt argucie
ſophicorum dicentiū poſtꝗ̄ creator dixit

eternaliter omnes euentus futuros ⁊ ver
bum eius immutabile eſt per omnē mo-
dum et omnis dictio vel aſſerſio neceſſa-
ria et omnino impoſſibile eſt ipm̄ menti-
tum fuiſſe neceſſe eſt igitur euenire vel ve
rum eſſe quicquid dixit. Si reminiſceris
ſimilium arguciarū quas in precedentib⁹
de ꝓuidentia creatoris audiuiſti per om-
nia enim ſimiliter te habere debes in om
nibus que circa verbuʒ dei vel dictū obij
ciūtur quemadmodū et in hijs que circa
prouidentiaʒ et cauere tibi a ſermonibus
duplicem ſtatum aut duplicitates de qui
bus audiuiſti vel exp̄ſſe ſignificant vel in-
ſinuant vel diſcrepantiā ſiue diſſimilitu-
dinem inter verbnm dei vel dictum qua-
le eſt verbum menciendi vel dicendi falſa
vt falſitas verbi dei aut falſum verbi dei.
Iſta eñ dicunt diſcrepantiā inter verbuʒ
dei et res dictas et hmōi diſcrepantia in-
dubitanter impoſſibilis eſt. Impoſſibile
enim eſt aliter eſſe in rebus vel ſe habere
res ꝗ̄ deus dixerit ⁊ ſicut non eſt neceſſe
de vnoquoqʒ prouidit deum ipm̄ proui-
diſſe illud ymo multa prouidit quoꝝ vnū
quodqʒ poſſibile eſt ipſum non prouidiſ
ſe et de ſcientia ſimiliter ſe habet ſic et de
verbo ſeu dictione ipſius veriſſimum eſt
ipſum multa ab eterno dixiſſe de quoruʒ
vnoquoqʒ poſſibile eſt ꝙ ipſuʒ non dixe-
rit. Quemadmodū etiam dixi tibi cauen-
dum eſſe ab vniuerſitate et particularita-
te et compoſitione atqʒ diuiſione ⁊ a re et
dicto iuxta ſermones loquentium de pro
uidentia creatoris. Sic et in ſimilibus lo-
cutionibus circa verbum eiuſdem vel di-
ctionem tibi cauendum eſt in ſimilib⁹ ſer
monibus. Et vt clariora fiant tibi que au
diſti circa verbum creatoris et prouiden-
tiaʒ intende diligenter in exemplū qđ pro
pono tibi. Si qs dixerit de duob⁹ oppo-
ſitis contingentibus quorum neceſſe eſt
ſemper alterum eſſe verum hoc eſt verum
demōſtrato eo ꝙ eſt verū ⁊ firmauerit in
tentionem ſuam in hoc ꝙ aliud non de-
mōſtraret. Manifeſtum eſt ipſum nō
poſſe mentiri hac oratione hoc eſt verum
in hac intentiōe quā dixi cauſaʒ poſſibile
eſt non eſſe verum id de quo dicit hoc eſt
verum quoniam de vtroqʒ poſſibile eſt
ipſum non eſſe verum. Cum ſecundū po-
ſitionē iſtā vtrunqʒ contingēs ſit ꝗ̄to for-
tius nō debet eē mirabile deū non poſſe

mentiri verbo ſuo licet multoꝝ quodlibet
eorum que dicit vel dixit poſſibile ſit non
eſſe verum. Cauſa autē in hoc eſt qm̄ quē
admodum intentio vel demonſtratio iſti
us non cadit niſi ſuper illud de duobus
quod eſt verum. Similiter hec loquutio
vel hoc verbum ipſius que eſt hoc eſt ve-
rum non poteſt eē falſum vel falſa licꝫ fal
ſum eē poſſit qͦd ꝑ eam ſignificatur. Sed
ſi falſum eēt non ſignificaretur ꝑ eam vel
ꝑ illud. quāto fortius igitꝰ verbum dei eē
falſum non poteſt licet multa ſubſint ei q̄
poſſibile eſt eē falſa. Euidentius autē erit
ineuentibꝰ ſi dixero de morte vel vita ali
cuius ita erit de iſto cras demonſtrato id
qͦd erit de morte vel vita eius neſcio tamē
quid erit hoc ē an moriet an viuat Sed il
lud qͦd erit demōſtrato. Uides hic mani-
feſte quia non poſſum mentiri ⁊ verbum
meum verum eſt qcquid accidat de mor-
te vel vita eius. Sic verbuꝫ dei non cadit
niſi ſuꝑ ea que vera ſunt aut vere futura ł
preterita. Sicut audiuiſti de prouidentiā
ipſius ⁊ ſicut hoc eodem verbo. ſ. hoc erit
ſi aliud eē futurum de vita vel morte iſtiꝰ
dicerem illud fore. Sic ē ⁊ de verbo dei q̄
tinus in rebus tam longe ab inuicem di-
ſtantibus fas ē vel dici vel inueniri ſimili
tudinem quia creator benedictus eodem
verbo ꝑ omnia que dixit hoc eē futurum
qͦd reuera eſt futurum dixiſſet illud ipſum
non eē futurum ſi in veritate non eēt futu
rum et illo vnico verbo dicta ſunt omnia
que oībus orationibꝰ nr̄is dicibilia ſunt.

q Uia vero error quē predixi tibi de
dicibilibus et enuntiabilibus oc-
caſionem habuiſſe videtur ex hoc
quia innumerabilia fuerunt ab eterno et
hoc per vias quas oſtendam tibi. aut em̄
vera fuerunt veritate que erat et que erat
in eis aut non Si ſic erat igitur veritas eo
rum et erat in eis erant igitur et ipſa. Luꝫ
in non entibus. nec veritas nec aliud eſſe
poſſit. Si vero non erat veritas eorū nec
erat in eis quomodo igitur vera erant ea
veritate q̄ nec erat nec erat in eis hoc eniꝫ
ita dici videt ac ſi diceret ꝙ aliqd erat al-
bum albedine que nec erat nec erat in eo
Nec minorem forte difficultateꝫ habet ſer
mo quo dicuntur vera eſſe ea que de futu
ro ſunt ſiue ſint neceſſaria ſiue contingen
tia. quomodo eniꝫ verum eſt ſolem eē ori
turum cras ſi veritas eiꝰ non eſt. Non ali

ter vt videt q̄ꝫ ſi dicat ſocrates ē philoſo-
phus aut ſapiens ſapientia vel phia que
non eſt Q; ſi dixerit quia veritas illa futu
ra eſt hoc eſt ac ſi diceretur quia ſocrates
eſt ſapiens ſapientia que non dum ē. ſed
futura ē. Si vero dixerit qa veritas illa ē
vbi ergo ē. non pōt dici ꝙ in ſole quoniā
etiam ſi ſol non eēt dummō cras eēt oritu
rus vera eſſet enuntiatio q̄ diceretur cras
oriturus. Q; ſi voluerit de hoc calumnia-
ri quia ſol ē. et propter hoc habet veritas
illius enuntiationis ſubiectū in quo ſit et
a q̄ ſuſtentet errat mlťa inbecillitate intel
lectus deſeret enim eū iſta ſolutio. Si di-
xeris ei aliq̄ dies ꝑterijt. que modo non ē
vel aliqua dies erit que non dum ē mani-
feſtum ē tibi quia neutra iſtarum enunci-
ationum habet ſubiectū quod ſit Quare
non habet ſubiectum in q̄ ſit veritas cum
neutriꝰ ſubiectū ſit exagitari qdaꝫ vel hiis
vel ſimilibꝰ rationibꝰ ⁊ inbecillitate intel
lectus deficiētes ab inuentione veritatꝭ et
eiuſdeꝫ ianuā tanq̄ꝫ ceci et errabūdi nō in
uenientes dixerūt primā veritatē eē qua vͣa
ſunt oīa huiuſmōi. Hic aūt error deſtruet
vijs q̄s oñdaꝫ tibi haꝝ ꝑma ē aut em̄ intel
ligunt ꝙ ꝑma vitate vͣa ſūt oīa huiuſmōi
formalitꝰ aut effectiue ꝙ ē dicere quoniaꝫ
aut intelligūt ꝙ ꝑ hoc nomē vͣa predicet
prima vitas q̄ nō ē niſi creator benedictꝰ
⁊ tūc ponēt eaꝫ ex neceſſitate in oī vͦo aut
intelligūt ꝙ ꝑ hoc nō vͣa predicet quidaꝫ
effectꝰ ꝑme veritatꝭ cadēs ſuꝑ oīa vͣa quē
admodū lumen ſparſū a ſole ſuꝑ oīa illu
minata ab ipō Ei manifeſtuꝫ ē intelligēti
bus q: vitas huiuſmōi lux ē intelligibilis
ad virtutē nr̄am intellectiuā quēadmodū
lux corpalis ad virtutem nr̄am viſibilem
⁊ ꝑpter hoc om̄e ⁊ ſol verū ſcibile ē nobis
quemadmodum ſolū lucidum actu vͭ il-
luminatu viſibile Neceſſitate igr̄ hunc po
nere ꝑme veritatis eſſentiā ſm intentionē
hanc in om̄ino non entibꝰ. quoniaꝫ innu
merabiles ſubſtātie tam corpales q̄ꝫ ſpiri
tuales vt aīe humane ⁊ paſſiōes earū aꝫ
habitus future ſunt et nec dum tamen ve
rum eſt de qualibet earum. quoniam hec
res erit quantunq̄ꝫ earū demonſtrata hac
rem aut forte nihil ē quoniam ſubiectum
huiuſmodi enunciationis non ē neq̄ꝫ pre-
dicatum fore eniꝫ predicat eſſe ꝙ non duꝫ
ē. Sed neq̄ꝫ cōpoſitio ē ſubiecti et ꝑdicati
nō entia em̄ illa nullomō coniūcta ſūt ꝯiū
ctiōe reali et ſm vitatē imo reuera omnia

quoniam reuera hec res non eſt vel non dum eſt quare hanc rem fore de non enti bus eſt. eſt autem veru҃ hanc rem fore ſm intentione҃ poſitá huiuſmodi nominis ve rum qua dicit primam veritatem in eo de quo predicatur. Quare prima eſſencia erit in hoc non ente et in omni ſimili vero ꝛ ꝓ pter hoc ſimiliter non ente. Quis aute҃ in telligat hoc ꝙ ens ſit in nó ente. Neqꝫ em̃ liquor in vaſe ꝙ nó eſt neqꝫ anima in cor pore ꝙ non dum é neqꝫ ſcientia in anima que non eſt neqꝫ vllum genus rerum po teſt cogitari eſſe in aliquo quod non ſit. Amplius manifeſtu҃ eſt multa ꝛ innume ra modo eſſe vera que poſſunt eſſe falſa ꝛ ecõuerſo ꝙ ſi cõtingeret recederet ab eis prime veritatis eſſencia ꝛ intraret oppoſi ta eorum quaſi ergo locu҃ mutare vel ha bitaculum eam ſequetur ex hoc Amp̃. ſequetur maius inconueniés. quia vel fal ſitate vel alio illu҃ expellente fugabitur a vero in quo erat tanq̄ non potens ibi re manere. non em̃ poteſt remanere veritas vbi inierat falſitas. Amplius ſiue falſi tas aliquid ſit ſiue nihil impoſſibile eſt ꝙ expellat primam veritatem. Si enim ali quid eſt impoſſibile eſt vt ſit ei fortitudine comperabilis. quomó igitur expelletur ꝑ ipſam ſi nihil é falſitas. Multominus po terit contra primam veritatem Iuxta hoc inuenies et alia inconuenientia non tam impoſſibilia q̄ irriſione digniſſima Si ve ro dixerit ꝙ veritas hec qua ve ſunt enũ ciationes vel vera eoru҃ ſignificata eſt ve lud lumen ſparſum a prima veritate ſuper omnia vera huiuſmói nó effugit quin ne ceſſe habeat concedere et confiteri ꝙ lu men illud ſpargitur ſup nó entia et ꝙ eo illuminata ſunt. et eo lucent infinita non entia. Hanc auté poſitioné nec ymagina tio recipit nec intellectus. Si em̃ lumen il lud accidés eſt quomodo eſt in ſubiecto non ente. Amplius. iſtud accidens erit eternũ et immortale et incorruptibile vni uerſaliter impoſſibile etia҃ ꝛ in contingé tibus veris. Impoſſibile em̃ nullum con tingentium dicibilium veru m eſſe Neceſ ſe em̃ eſt quorũcunqꝫ duorũ contradicto rie oppoſitorum alterum verum eſſe. Amplius. ſi in eadem propinquitate ſint ad veritatem primá duo huiuſmodi op poſita qualiter nó cadet equaliter ſuper ambo lumé iſtud veritatis quẽadmodũ ſi duo luminabilia in eadem propinqui tate ꝛ alijs diſpoſitionibus fuerint vel ſe habuerint ad ſole҃ ꝛ eque illuminabilia fuerint equaliter illuminabunt ꝛ vł vtrũ qꝫ illuminabitur vel neutrum Ampli. qualiter recedit huiuſmodi lumen verita tis ab altero eorum aut prima veritas re trahit ad ſe radium et hoc non accidit in aliquo genere naturalium operationum aut ipſum qó erat veru҃ recedit a lumine illo et hoc non eſt poſſibile niſi illud mo ueatur. Quis auté intelligat dicibilia mo ueri qualiter intelliget quis enunctiatio nem moueri vel ip̄m enuncciatũ cum nec voluntarie nec naturaliter poſſibile ſit ea mouere Amplius. huiuſmodi lumen erit vel ꝑtibile vel impꝑtibile in omni enũc ciato. Si ꝑtibile erit igit̃ pars eius in ſub iecto ꝛ pars in p̄dicato. Quare alterutro eoꝝ deſtructo deſtruet̃ pars illa hoc auté manifeſte impoſſibile eſt et poná tibi ex emplum ad hoc. ſ. Socraté diſputare vel non diſputare. hoc em̃ ſemꝑ eſt veru҃ ſiue ſocrates ſit ſiue nó ꝛ eque verũ deſtructo ſocrate. Si aũt pars veritatis iſtius eſſet in ſocrate deſtrueret̃ illa pars veritatꝭ de ſtructo ſocrate Deſtructa aũt parte nó re maneret totũ integrum nec etiá maneret Manet aũt integra veritas eius ꝙ eſt ſo craté diſputare vel non diſputare manet etiá illud nó minꝰ vllomó verũ quá fue rat ſocrate ꝑmanente. Quare manifeſtũ eſt nec totá veritaté illius nec partem in ſo crate eſſe. quare erit in p̄dicato ꝙ é diſpu tare vel non diſputare. Quia igr̃ in eo ꝙ eſt nó diſputare nec veritas nec aliud é vel eſſe poteſt cu҃ ipſum etiá ſit non ens ꝛ ni hil vtpote pura negatio erit ex neceſſitate tota in eo ꝙ é diſputare Quare eo deſtru cto deſtruet̃ Cu҃ igr̃ non erit diſputare ſo cratis nó erit vitas in toto illo ꝙ é ſocraté diſputare vel nó diſputare Socrate igitur non diſputáte non erit verũ ſocratem di ſputare vel nó diſputare. Amp̃. iſta in fluentia huiuſmói habens a p̄ma veritate deſcendentis ꝛ ſuper oía ſparſim aut é na turalis aut é voluntaria ipi prime veritati Q̃ ſi fuerit naturalis vt preteri gí erit ſerui lis ſiue ſeruitutis hoc autem non patitur nobilitas prime veritatis ſicut multoci ens audiuiſti Si vero fuerint voluntaria per voluntatem igitur ipſius erunt vera omnia vera. Quare iſtum rapere. illum furari. illum blaſphemare. illum negare deum erunt vera ꝑ voluntate҃ eius ꝛ ip̄o

faciente vt vera ſint. Erit igitur voluntas eius cauſa omnium furtorum et rapinaꝝ Quicquid enim facit vt verum ſit furari iſtū facit vt iſte furetur Amplius. Iſta influentia nō ē vel eſſencia creatoris vel creatori eſſencialiter. Quare poteſt ſepari ab eo actu vel saltē intellectu. Sepemꝰ igr̃ ītellectu eā ab ipō. id ē intelligamus non influere vel ſpargere cum iſtud lumen aliam nō habeat nō erit om̄ino poſtq̄ȝ non erit a creatore. Quare nulla erit veritas ⁊ ꝓpter hoc nihil erit verū. Erit igr̃ hoc ipm̄ verū ſcʒ nullā veritatē eē ⁊ hoc aliud nihil eſſe verum et innumerabilia huiuſmodi.

Amplius. hmōi veritas cum nec ſit ꝑs eius ſup quod cadit nec ſit ipm̄ totū ſeꝑabilis ē ab eo ſaltē intentione vel ītellectu.

Amp̄. ammiſſibilis eſt ⁊ irrecuꝑabilis in multis id ē multa ſunt vera que poſſūt nō eſſe vera ⁊ multa nō ſūt vera que poſſunt eſſe vera. De om̄ibꝰ aūt hmōi dicitur vniuoce verū accidit igitur om̄ibus hmōi

Amp̄. Socratē diſputare nō recepit in ratione ſua vel eſſencia veritatē. Si enim eſſencialis erit ei veritas nullo modo poteſt recipere falſitatē nihil em̄ receptibile ē alicuius qđ ſit contrariū vel ꝑuatio aut totius eſſencie ſue aut alicuius eſſencialium ſuorū Eſt autē receptibile falſitatis nō eſt ei igit̃ veritas eēncialis Amplius. Socratem diſputare nō aliud ē nec alteriꝰ rationis ſi ſit verū q̄ȝ ſi ſit ſalſum. Eſſet auteȝ aliud vel alterius rationis ſi veritas eēt ei eēncialis. Manifeſtū igitur ē ſm̄ hāc intentionē cum ſit influentia a luminoſitate ꝑme veritatis deſcendens ſuꝑ omnia vera et vniuoce dicatur de omnibus illis erit ſeparabilis ſalteȝ intellectu ab vnoq̄ȝ eorum et hoc indubitanter. Sic ſe habet in omni eo q̄ nec eſt tota eſſencia eius in quo eſt neq̄ȝ pars ſed eſt receptū ſuper totam et completā eſſenciā. Quare ab vnoquoq̄ȝ hmōi erit actu vel ratione ſalteȝ inſeparabilis veritas hec. hoc autē manifeſte impoſſibile eſt in numerabilibus quorū vnum ē ſocratem diſputare vel nō diſputare. Nullus em̄ intellectus poteſt ab eo ſeparare veritatem et eodem modo ſe habet in omnibus ſimilibus hoc eſt que ſunt diſiuncte contradictionis. Eodē modo ſe habet in eo qđ eſt aliquid eſſe veruȝ vel aliquam veritatem eſſe. Nullus enim intellectus admittit vt non ſit veruȝ aliq̄d eſſe verū neq̄ȝ vt ſit verum nihil eſſe verū Similiter nullus intellectus recipit nullā veritatem eſſe. Amplius. Cum manifeſtum ſit multa fuiſſe vera ab eterno diuerſa et maria et om̄ino ad inuicem non contingentia multa inq̄ȝ cōtingentia de futuro et alia nihil autem ab eterno fuerit preter creatorem. Non fuit igitur veritas effuſa cum ipē creator non ſit imo lumen ſparſum ab ipō ſuper omnia vera ſcđm hanc opinionem. aut igitur non erant vera aut erant vere veritate que non erat. Qđ ſi dixerit quia veritas illa fuit q̄ȝcito fuit ꝑma ac luminoſiſſima veritas que eſt ſol ſpiritualis intellectus ⁊ omniū ſubſtanciaruȝ intelligentiuȝ quemadmodum q̄ȝcito fuit ſol ſiue luminoſitas eius tā cito fuit ⁊ ſplēdor ex ipō emicans et ſparſus per totū orbem receptibilem ipſius. Dico quia totum celū vltimū luminoſum eſſet ad inſtar ſolis. Nihil luminis caderet vel ſpargeret ab eo extra ſe et hoc eſt quoniā extra celū non eſt aliquid receptibile vel luminis vel alicuiꝰ influentie niſi quis deliret nō ens aut nihil eſſe receptibile alicuius impreſſionis aut influentie hoc autē eſt quemadmodū predixi tibi ac ſi quis dicat vas qđ non eſt recipere liquorē aliquem ⁊ aera q̄ nondū eſt illuminari a ſole atq̄ȝ ſubiectū non ens ſuſtentare accidens quodcunq̄ȝ. Quod ſi dixerit quia ſplendor a celo ſpargeretur ſuper inane vel vacuum. Iam audiſti ſemꝑ hoc Ariſtotelem ⁊ expoſitores eius qui opinati ſūt ſe deſtruxiſſe inane ſiue vacuum.

Sciendū igitur eſt tibi in hiis quoniam veritas ſcđm multas intentiones ⁊ vna intentione ſignum ſiue ſignificatio et veritas oppoſita ſunt et hoc modo veritas non eſt niſi res ipſis ſignificata. Secundo modo veritas opponitur falſitati que eſt apparentia rei alicuius que non ſubeſt et ſcđm hunc modum dicuntur falſi homines qui pretendunt exterius contrarium eius. qđ habent interius et vt communi et noto nomine nominem eam tibi vſualiter ſtimulatio vocat̃. Tercio modo veritas ipā ē puritas ab admixtione quemadmodum dicitur verum argentum quod eſt puruȝ et tanto verius quanto purius huic ergo veritati puritas oppoſita eſt ſiue vt cōtraria ſiue verius videtur vt priuatio. Quarto modo ipſum eſſe rei vniuſcuiuſq̄ȝ hoc eſt reſiduuȝ a tota varietate et circuueſtitione accidentiuȝ

et hoc eſt eſſe qđ explicat diffinitio in quā
non cadit aliquid de accidentibus ſed ea
ſola que vel ſunt rei eſſencia ſiue ſubſtan-
cia. Unde et ratio ſubſtācie noīata ē vera
diffinicio qm̄ explicatio ē ipſius ſubſtancie
integra ac pura abſq̧ admiſſione vel ad-
mixtione alicui⁹ ex accidētib⁹ ⁊ noīata eſt
ſubſtancia ꝓpter hoc qđ ſtat ſub tota illa
veritate ac circūueſtitione accidentiū ſuſti
nēs eam alioqn caderet in non eſſe ꝓpter
qđ ⁊ accidēs nominatū ē tanq̄ ad ſubſtā
ciā cadens querens inniti ei ⁊ ſuſtētari ab
ea tanq̄ ꝑ ſe ſubſiſtere nō valēs vel dictū
ē accidēs quaſi ad nō eſſe cadēs quantū i
ſe ē. hoc ē quantū ē ex natura accidētalita-
tis tanq̄ ꝑ ſe hoc eſt ꝓpria firmitate ſcʒ na
turali ſubſiſtere nō valens. Quinto mō
dicit̄ veritas eē creatoris ſiue ipſe creator ⁊
omne aliud compatiōe ipſius dicitur falſi
tas ſicut dixit Ariſtoteles i libro metaphi
ſicorū dicēs vnū eē ſolū cui⁹ nulla ē cauſa
⁊ illud ē veritas om̄e aūt aliud ē poſſibile
eē ⁊ illud ē falſitas vel vanitas et intentio
iſta ſimilis ē aliq̄tenus vni ex p̄cedentib⁹
intentionibus. Cauſa aūt in hoc ē quoniā
quēadmodū nō dicit̄ verū argentū qđ ex
terius ſolūmō argentuʒ ē neq̧ ſymea vel
pyloſus dicitur homo qm̄ exterius hō eſt
tm̄ interi⁹ aūt brutū. Sic vnūquodq̧ eo
rū que ſūt p̄ter creatorē exterius tm̄ ē et af-
foris habens eē deforis ⁊ aduenticiū quo
niā ſicut declaratū ē tibi in p̄ma parte to-
tius ſapiētialis ac diuinalis magiſterij eē
qđ p̄dicat̄ ꝑ hoc verbū eſt ⁊ hoc ē eſſe quo
vnūquodq̧ ē hoc inq̄ eē de vnoq̄ʒ alioꝝ
dicit̄ accidētaliter ſiue ſm̄ participationeʒ
de ſolo aūt creatore dicit̄ eēncialiter ſiue
ſm̄ eſſenciā aut ſm̄ ſubſtanciā ab om̄i ꝙp-
pe alio ē ſeꝑabile actu vel ratione ſiue in-
tellectu a creatore vero ſolo nullo modo-
rū ſeꝑabile ē alioqn eſſet ei acq̄ſitū vel ad
uenticiū huiuſmōi aut ipoſſibilitas mani
feſta eſt qm̄ ſi eēt ei acq̄ſitū aut eēt ei acq̄ſi
tū a ſe vł ab alio ⁊ ita vł eēt cauſa ſui eē vł
cauſā hr̄et aliā ⁊ ita nec eēt p̄mū nec p̄nci-
piū ⁊ non opꝫ vt ꝓſeq̄r hic deſtructiōeʒ
erroris iſtius de q̄ ē tibi in p̄nominato tra
ctatu pleniſſima certitudo. Quia igr̄ om̄e
aliud a creatore exterius tm̄ ē hoc ē eſſe fo
rinſeco et aduēticio vtpote accidentaliter
Solus aūt creator intus vel poti⁹ intime
Merito falſum ens dicitur om̄e aliud aut
falſitas. Solus aūt creator verū ſiue vere
ens et verus atʒ veritas. Huiuſmodi aūt

exemplū conuenientiſſimū ē in aere lumi-
nato ſiue lucidato falſo em̄ lucidi⁹ ſiue lu
cens comꝑatione ſolis dicēdus ē et maxi
me cōꝑatione lucis ſolarꝭ q̄ eēncialit̄ lux
eſt ⁊ eius eē lucere. Sexta vero intētio ve
ri et veritatis qua vera dicūtur enūciata ⁊
vere enūciationis et hoc vt ait Auicenna
ē adequatio orationis et rerū id ē affirma
tionis ⁊ negationis ⁊ intelligendū ē i ſer-
mone auicenne ꝙ oratione vocat tam ex
teriorē ſcriptam ſcilicet vel vocalē q̄ʒ ſpūa
lem ſiue intellectualē. Siue aūt dicas eq̄-
tionē ſiue equalitatē ſiue ſimilitudinē nō
refert q̄ʒtū ad intentionē auicenne. Verū
igr̄ ē ſcđm hanc intentionē adequatuʒ vt
dixi ſue affirmationi vel negationi et iſta
adequatio ē non ſcđm vnū tēpus tm̄ imo
ſcđm om̄e et extenditur etiā in eternitateʒ
oratio igr̄ vera ē q̄ đr eē qđ ē aut nō eē qđ
nō ē vł fuiſſe qđ fuit vł nō fuiſſe qđ nō fuit
⁊ ſimiliter ſe habet de futuro. Debes etiā
ſcire hoc quia non ē enūciatio alicui⁹ enū
ciabilis que vel aliud aut plus aut min⁹
aut aliter quolibet modorū aſſerit vel ne
gat quā habeat vel contineat ipm̄ enunci
abile et hec ē ſimilitudo vel equalitas vel
adequatio quā intendit auicenna ſiue di-
cas conuenientiā ſiue concordiā inter ipm̄
enūciabile et ſuam orationem vel negati-
onem ſuam inquā ſicut expoſui tibi prius
hoc ipſa conuenientia vel concordia enū-
ciabilis et enunciationis. Veritas eſt vtri
uſq̧ et contrarium ſiue ꝑuatio illius ē fal-
ſitas vtriuſq̧. Verum igitur eſt enuncia-
bile qđ a ſua affirmatione vel negatione
diſconuenit vel diſcordat. Unde manife-
ſtū eſt ꝙ veritas et falſitas ſcđm intentio
nes iſtas velut reſpectus ſunt aut comꝑa
tiones compoſitionū atq̧ diuiſionum ad
affirmationes et negationes ſuas et veri
tas atq̧ falſitas affirmationum et negati
onum comparatiōes ſunt ſiue relationes
aut reſpectus ad compoſitiones et diuiſi-
ones rerum quas ſignificant. alibi autem
declaratum eſt tibi per me quia compara
tiones ⁊ relationes nec addunt nec minu
unt rebus in ſemetipſis nec ponunt aliq̄d
in illis neq̧ cōparatū aut relatū ꝑ hoc qđ
eſt comparatum aut relatū nō habet ali-
quid in ſe ſed hʒ aliq̄d ad ſe vel ſibi. Siīr
dictū vel ſignificatū appͥhenſuʒ cogitatū
amatū per hoc qđ ſignificatū cogitatum
aut apprehenſum aut amatū nō habʒ ali
quid in ſe nec iſte diſpoſitiōes ſeu compa

tiones requirunt eſſe illud in quo ſunt vel
ď quo ſunt. Significat̃ em̃ plurimũ id qđ
nõ ẽ nec ſignificatio q̃ ſignificatur ẽ aliqd
ĩ eo. Silr̃ amat̃ etiã id qđ nõ ẽ ⁊ deſidera
tur filiꝰ q nõ dũ ẽ ⁊ deſiderat̃ aurũ qđ nõ
dũ generatũ ẽ nec vnq̃ꝫ erit. Appħẽdit̃ igr̃
res appħẽſione q̃ in ea nõ ẽ ⁊ amat̃ amo-
re qui in eo nõ eſt et deſiderat̃ filius deſi-
derio qđ in eo non eſt et generaliter verũ
ꝙ denominationes paſſiue ſiue p̃dicatio
nes fiunt de rebus in quibus nõ ſunt qm̃
ſunt in eas vł ad eas vel de eis ab albedi
ne autẽ vel alias quacũq̃ꝫ ſenſibiliũ qua-
litatũ non fit denominatio vel predicatio
niſi de rebus in quibus ſunt albũ enim ni
hil dicit̃ niſi qđ habet in ſe albedinẽ vł in
quo eſt albedo. Amatum aũt dicit̃ nõ in
quo eſt amor ſed id in quo ẽ vel de quo ẽ
niſi forte ſupaddat̃ amatũ a ſeip̃o tunc ei
idem ẽ amans ⁊ amatũ et ad hũc moduꝫ
ſe habet de ſignificationibꝰ appħenſioni
bus ⁊ affectionibus nr̃is quoniã p̃dicant̃
de rebus in qbus nõ ſunt. ⁊ de rebꝰ in q-
bus ſunt. Hoc aũt ne extenderis ad appre
henſiões ſenſibiles. Similiter neq̃ꝫ ad ef-
fectiones ſenſibiles quoniã quẽadmodũ
nõ ſentit niſi qđ ẽ ita nõ ſentit̃ niſi quod
eſt. Cauſa aũt in hoc eſt quoniã nõ ſentit̃
niſi ꝙ p̃ſencialiter agit in ſenſũ hoc eſt in
organũ ſenſus. Similiter nõ delectat ſen
ſibiliter niſi qđ ẽ neq̃ꝫ delectat̃ id qđ nõ ẽ
In ymaginationibꝰ autẽ et in hijs que ſu
pra eas ſunt diſpoſitionibꝰ animarũ nr̃a
rum currit res quemadmodum dixi.

Euertar igit̃ ad ſoluẽdas queſtio
r
nes et argumẽtationes ſupra po-
ſitas et dicam quia enunciabilia
de futuro vbi nec ſubiecta ſunt nec p̃dica-
ta p̃ſentialiter vera ſũt hmõi veritate hoc
ẽ cõuenientia ſiue concordia ſiue adequa
tione ſiue eq̃litate ⁊ dico multas cõueniẽ
tias multaſq̃ꝫ hmõi cõpatiões nec eẽ ali-
qd in rebꝰ nec ponere aliqd ĩ eis ⁊ eẽ etiaꝫ
p̃uationes q̃ſdaꝫ earũ vel dici ẜm p̃uatio
nes. Uſualiter ei dicit̃ oĩa nõ entia cõue-
niẽtia eẽ vel cõuenire in nõ eſſe ⁊ omĩa im
poſſibilia cõuenire in ĩpoſſibilitate ⁊ oẽs
cecos ſimiles eẽ in cecitate ⁊ nudos in nu-
ditate ⁊ pares etiã ⁊ eq̃les dicũt̃ q̃ꝫtuꝫ ad
hoc. Manifeſtũ aũt ẽ nihil hoꝝ aliqd
eẽ ẜm veritatẽ. Silr̃ et foramina dicũt̃ eq̃
lia et vaſa ſimilia vel eq̃lia in foraminibꝰ
⁊ eque nudi dicũt̃ hoĩes ⁊ nuditates eoꝝ
eq̃les ymago etiã ceſſaris vel herculis di-
cit̃ ſimilis illi cũ nec ceſar nec hercules ſit
Quia igr̃ cõueniẽtia inter orationẽ ⁊ eius
ſignificatũ vel p̃uatio eſt vel ẜm priuatio-
nẽ dicit̃. ſicut appet ex ratiõe adeq̃tionis
q̃ poſita ẽ vicꝫ que nõ aliud aut aliud aut
aliter q̃ꝫ plꝰ aut minꝰ q̃ꝫ ip̃m enũciatũ cõti
net hoc ẽ aſſerit vł negat nihil igr̃ ꝓhibet
ẜm hoc aliqd eẽ verũ veritate que non ẽ.
Sicut neq̃ꝫ aliqd eẽ nuditate que nõ ẽ et
cõuenire nõ entia cõueniẽtia que nõ eſt ⁊
ĩpoſſibilia silr̃. Debes etiã ſcire cũ dicitur
enũciabilia ṽa eẽ id ẽ cõueniẽtia ſiue ade
q̃ta affirmatiõibꝰ aut negatiõibꝰ ſuis nõ
ĩtelligit̃ hoc qđ dicitur de affirmationibꝰ
et negationibꝰ ſuis ẜm actũ ſꝫ ẜm poten-
ciã ⁊ hoc ẽ dicere qꝛ nõ intẽdo affirmatio
nibꝰ vel negatiõibꝰ ſuis q̃s p̃ſencialit̃ ha
beãt hoc ẽ cuiꝰ p̃ſentialiter aut actualit̃ ſi-
gnificẽt̃ ſꝫ potiꝰ qbus poſſibilia ſunt affir
mari vel negari. Uera igit̃ fuerũt ab etern-
no innũerabilia id ẽ cõueniẽtia ſiue ade-
quata orõibꝰ ſuis qbꝰ ſcꝫ erãt affirmabi-
lia vel negabilia. Nõ cogeris igr̃ per p̃di
ctas argumẽtationes innũerabiles verita
tes vel innũerabilia enũciabilia actu fuiſ
ſe ab eterno.

De fato.

I qs aũt dicere voluerit quoniaꝫ
ſ
p̃mo verbo oĩa affirmabilia vera
⁊ oĩa vera negabilia affirmata et
negata ſũt ab eterno et illi ſp̲ cõuenientia
atꝫ adequata. Uerũ quidẽ dicet ſꝫ nõ ſol
uit nodũ queſtionis qm̃ nõ exponit veri-
tatẽ de hmõi ꝯueniẽtia vł adeq̃tiõe ⁊ hoc
ẽ qm̃ claudicabit ex neceſſitate ẜm ip̃m cũ
nõ habuerit a p̲te enũciabiliũ vbi pedẽ fi
geret. Cũ res ⁊ ſi eẽnt enũciabiles nõ eẽnt
tñ ĩ veritate eẽndi. Qualit̃ igr̃ intelliget cõ
uenientiã relationẽ eẽ cũ correlationẽ ha-
bere nõ poſſitũ rebꝰ ꝓpter nõ exiſtentiaꝫ
eaꝝ niſi recurrat ad ea q̃ dixi. Sic igit̃ ali
qd ẽ veꝝ qđ tñ nõ ẽ vt chymerã nõ eẽ cuiꝰ
nec p̃dicatũ nec ſubiectũ ẽ. Sic nõ ẽ mirũ
ſi aliqd ẽ verũ veritate q̃ nõ ẽ maxime cuꝫ
veritas hmõi ṽitas rõnalis ſiue loyca ſic
⁊ ꝯueniẽtia enũciationũ q̃ nõ magł exigit
res eẽ q̃ꝫ nõ eẽ ⁊ ecõuerſo. Nec magł ẽ ad
entia q̃ꝫ nõ ad entia affirmatio em̃ q̃ affir
mat̃ chimerã eẽ eque ꝯuenit cũ affirmato
ſuo et eque adeq̃ta ẽ ei vt q̃ affirmat̃ crea
torẽ eẽ cõuenit cũ ſuo affirmato vel adeq̃
tur eidẽ. De relatiõibꝰ aũt ⁊ p̃dicationibꝰ
⁊ modis p̃dicãdi expediui te ⁊ me ĩ tracta
tu ſingulari occaſiõe p̃dicationũ q̃ fiũt iu
xta doctrinã xp̃ianoꝝ ĩ rebꝰ diuinalibꝰ vł

poſti⁹ diuinis. Et ſi reminiſci voluerꝭ eoꝝ
q̄ dicta ſūt ibi ꝑ me adiuuaberis nō parū
ad declaracionem queſtionū ⁊ declarati
onum propoſitaruꝫ quanquā ea q̄ hic au
diuiſti merito tibi ſufficere debeant.

p Oſt hec aūt reuertar ad fata ⁊ fa
tationes. Scito igr̄ q꞉ tam lex he-
breoꝝ q̄ꝫ chriſtianoꝝ in hoc cōcor-
dat ꝙ ⁊ in natiuitatibus et ante natiuita
tes facte ſunt reuelatiōes magnoꝝ euen-
tuum de viris naſcētibus ⁊ lex hebreorum
narrat ab ip̄o creatore reuelatiōes hmōi
factas et maxime de p̄ncipibus et patrib⁹
gentis illius. Lex autem xp̄ianoꝝ ꝑ ange
los narrat reuelatiōes factas hmōi. In-
narrationibus etiā eoꝝ legunt̄ multe re-
uelationes hmōi facte eē per ſompnia et
eē ꝑ ꝓphās ſiue ꝑ ꝓpheticos vos. Nomē
fati vel fate vel fatatiōis apud vtrancꝫ gē
tem ſicut p̄dixi tibi horrificum ē ⁊ abbo-
minabile nec in alterutra dictarū legum
legitur vel auditur ⁊ qm̄ vtracꝫ lege anti-
quorū eſt cultura deorū atꝫ dearuꝫ ⁊ ydo
latria velud reliquie quedā et ſequela ali
qua hmōi culture remanſit opinio fatati-
onis. Potiſſimuꝫ autem circa anus ſeu
vetulas que vel curioſitate faciente mulie
bricꝫ leuitate vult q̄ſtuatione ꝓ qua mē-
tiri non verētur nondū receſſerūt ab eis
Quia igr̄ ſi creditur eorū hyſtorijs credu-
litas vtcuncꝫ tollerabilis ē eo t̄pe quo cō
lebatur multitudo deorū hoc ē demonio
rum peſſimorū. Sicut ꝑmittebāt̄ cultori-
bus ſuis dare reſpōſa ⁊ multa alia facere
Sic potuerūt ⁊ in multorū natiuitatibus
colloquētes audiri et p̄dicentes q̄ opine-
bantur de euentibus naſcentiū et que ip̄i
met forſitan neſciebāt et ſuggeſſerūt hoi-
bus collocutiōes ſuas hmōi eſſe fatatiō-
nes hoc eſt firmas ordinatiōes euētuū il-
lorum. Similr̄ et fata q̄ſi decreta irretra-
ctabilia haberi. oīa autem hec faciebant
intentiōe maligniſſima atꝫ neq̄ſſima vicꝫ
vt cultorib⁹ ſuis et etiā alijs ſe deos vos
eſſe ſuaderēt et ꝙ in ꝑtāte haberent ſolo
verbo vel dicto magnis ac p̄clariſ euēti-
bus ꝓſperare et p̄claris honoribus ſubli
mari vt inſipientes hoīes ad culturā ſuā
ꝓuocarent in quem nihil intēdere pote-
rant vbi vel contumeliā creatoris vel ſub
uerſionem ac perditionē colentiū vel vā-
niſſimā honorationē ſuam hoc enī putat̄
eſſe vt vehementer ꝯcupiſcant nominari
et haberi dij et diuinis honorib⁹ venera
ri. Eodēmodo ſentiendū eſt et de fatab⁹
hoc eſt de falſiſſimis et vaniſſimis deab⁹
quia nō ſunt niſi demones cū aliud ſunt
et cū in veritate collocutiōis eoruꝫ audiū
tur ſeducere intēdentes eos quibus ꝑmit
tuntur talia et taliter loqui. Interdū vero
fictiones ſunt et adinuentiōes vetularū
aliqnid per hmōi mendacia ab inſipien-
bus obtinere volentiū. Quiſtuloſitas ei
et adulatio a vetulis et maxime paupib⁹
non facile recedit ſed ⁊ ō diuinatōibus et
ſompnijs vl̄ exponēdis vel fingendis eſt
eis tanta auiditas mentiendi tātacꝫ au-
dacia vt nec etiam flagellis ab eis ēterreri
poſſint alias etiā ē mulierib⁹ generaliter
tāta certa hmōi credulitas vt vetulas res
iſtas mendētes atꝫ fingentes frequētare
deſiſtere nō poſſint licet et multociēs mē-
daces eas ꝓbēt et in nullo veridicas. In
ſuper et hmōi mendacia atꝫ figmeta p̄ce-
cijs magnis emere audaciſſime ſunt.

n Ihil aūt habere firmitatꝭ aut ne-
ceſſitatis dicta deorū hmōi inde
manifeſtū eſt qm̄ nec verbum nec
dictū creatoris omnipotētis infert firmita
tem vel neceſſitatē euentibus ꝯtingentib⁹
Sicut ſepi⁹ in p̄cedentibus audiuiſti q̄n-
to minus dicta falſoꝝ deorum aut dicta
vaniſſimaꝝ dearuꝫ alicuius firmitatꝭ aut
neceſſitatis erunt Amplius. quo tiens
mendaces ⁊ illi et ille probati ⁊ inuenti-
ſunt ab ip̄is cultoribus ſuis ꝙ ſi de men-
dacijs eorum vel earū certitudinē habere
volueris lege narrationes chriſtianorum
lege etiam reſponſa eorum et inuenies
innumerabilem multitudinem menda-
tiorum nec non et ambiguitatem in re-
ſponſis ipſoruꝫ que in vtrancꝫ partem cō
tradictionis īterpretari poſſunt in q̄ appa
ret vel eos ignoraſſe veritatē et ea aſtucia
huiuſmodi dediſſe reſpōſa vt q̄cquid eue
niret illud prediriſſe viderentur Amp.
iam declaratum eſt tibi in alio tractatu et
ſcriptum eſt tibi de cultura eorum quoniā
nihil poſſūt ſtatuere vel deſtituere ꝓ mor-
talibus vel contra illos quin potius totuꝫ
bene eſſe tota proſperitas totuꝫ male eſſe
ꝙ eſt aduerſitas in beneplacito eſt creato
ris omnipotentꝭ. Si ergo nulla vi vel vir
tute ſua ſiue potentia poſſunt prodeſſe vel
nocere hominib⁹ quantofortius nullo di
cto ſuo vel loquutione aut loq̄la Am.
ſi natura vel virtute eorū eſt vt ſcirēt euen
tus hominū quātomagis deberent p̄noſ

ſe ſuos preſcierūt igiť exterminiuꝫ ſui cul-
tus. Quomō ergo illud nō auerterūt.
Amp̄. ſi ſolo dicto honores ⁊ potentiā da
re poſſūt hoībus ⁊ auertere ab eis omē ge
nus infortunij quomō ſeipos exonerari ⁊
deprimi atqꝫ cōculcari paſſi ſunt et adhuc
patiuntur. vt omis honorificentia culture
ſue exterminata ſit a regno chriſtianoꝝ et
a regno ſarracenoꝝ ⁊ aliqñ a toto orbe ro
mano an fatauerūt impatores romanos
in tantā ſui contumeliā et depreſſionē.
Amp̄. certum ē genteꝫ iudeoꝝ ⁊ gentē chri
ſtianorum gentēqꝫ ſarracenorum ignomi
nioſiſſimas eē omni cultui eoꝝ ⁊ eos ex le-
ge ſua totꝫ ſtudijs ac viribꝰ pſequi. Quō
ergo ſolo dicto cū hoc poſſint non adeo
infortunāt ſiue infauſtāt vnumqdqꝫ eorū
qui naſcunť in aliqua iſtaꝝ gentiū vt ni-
hil poſſit circa eos. De hijs aūt ⁊ alijs qui
circa eos ſunt expediā me ⁊ te in tractatu
primo poſt iſtū ſi deus voluerit.

Q Uoniā auteꝫ mūdo ſublimari re
ctores multos poſuerūt et philo-
ſophi ⁊ alij aīam mundi vt plato
⁊ ſequaces eius alij vͦo virtutē alij eiuſdē
mundi totius regitiuā necnō ⁊ alias vͦtu-
tes occultas ⁊ demones etiā pſulere rebꝰ
hūanis Conueniēs eſt perſcrutari de hijs
q̄ntum ptinet ad preſentē tractatū ⁊ p̄miū
circa aīam mundi negociandū mihi vide
tur aīa enim corpis qͦ aīat gubernatrix in
dubitanter ē reginaqꝫ atꝫ impatrix ipius
Imperiū autem ipus ⁊ dominatio ſuper
illud appet ex obediētia tam ipius tociuſ
qꝫ membroꝝ. Similr̄ ⁊ puidentia ex inq
ſitione eoꝝ que corpi ipſi ⁊ mēbris neceſ-
ſaria ſunt ſicut tectū ⁊ tegimē cibus ⁊ potꝰ
Albuſamar etiā aſtrologꝰ totā fabricatio
nem atꝫ formationē corporū animaliū at
tribuit aīabus eoꝝ ſiue naturis eaꝝ quaſi
aīa leonina ex materia de qua generatur
corpus leonis aſſumit vn̄ format ſibi den
tes ⁊ vngues. Silr̄ ⁊ aīa vrſina. Nec miꝝ
eſt ſi hoc attribuat aīabus cū Ariſ. ſimilr̄
ſentire videnť de ſeminū vͦtutibus cū pre
diri tibi. Ut quid eīn in ſeminibꝰ vͦtus eēt
formandi flores ⁊ folia ⁊ fructus corpaqꝫ
omnia vegetabiliū et non potius in ſemi
nibus vegetabilibꝰ eēt virtus formādi cor
pora hominū cū tanto nobiliora debeāt
eſſe ſemina animaliū nobiliores vͦtutes
ſeminū ipſorum q̄nto nobiliora ſunt cor-
pora animaliū corporibus vegetabiliuꝫ.
Tota igr̄ gubernatio mūdi ex aīa ipſius
erit. Preſertim cum plato expſſe poſuerit
ipm eſſe animal intelligēs diuine prudē
tie ſanctionē. Ql aūt induxerit eū ad hoc
vt vtrum totū mundū id eſt vniuerſū cor
poreum poſuerit eē animal an ſolū celuꝫ
id eſt partem illā vniuerſi corporei que eſt
a luna ſupra ⁊ tota mobilis circulariter q̄
ſcꝫ continet nouē celos mobiles de q̄ in p
cedentibus audiuiſti an totū vniuerſum
qd̄ conſtat ſcꝫ ex nouē celis iſtis et q̄ttuor
elementis dubiū eſſe poteſt qm̄ Ariſ. ⁊ ſe
quaces eius ſolū celum id ē partem illaꝫ
que ē a luna ſupra vel forſitā celū ſtellarū
fixarum aīal eſſe poſuiſſe videnť et auicē
na euidēter dicit qꝛ celum eſt animal deo
obediens. Quattuor aūt elementa aīata
ponere non videť tanto phō congruiſſe
quis eīn dicat ignē vel aera aīatum eſſe.
Similr̄ aquā vel terram neqꝫ eīn vita in
eis apparet nec aliqua ſpēs motus preter
motum localē niſi violentus q nullomo-
do vitalis eſt In oībus aūt vegetabilibꝰ
apparēt motus crementi et decrementi ⁊
Ariſ. dicit qꝛ cremēto atꝫ determinať. Ui-
detur aūt ex hijs que apparent in terra et
a quis virtutē quandam generatiuā vege
tabilium ⁊ etiā animaliū habere vtraqꝫ ⁊
lex hebreorū atꝫ doctrina aſſentiūt in hoc
⁊ doctrina xp̄ianoꝝ atꝫ fides nō diſſentit
ab hoc. Ego aūt iam dedi tibi cauſaꝫ ⁊ p
bationē in hoc in p̄cedentibꝰ ⁊ dixi qꝛ ter
ra per hoc qͦ eſt terra nō habet virtutē ge
neratiuā animaliū aut vegetabiliū. Nul
lum eīn corpus per ſuā corporietatem pōt
generare niſi corpꝰ ſue ſpēi terra terrā ſo-
lam ⁊ aqua aquā ſolam. Ql igr̄ alia cor-
pora generāt vicꝫ animalia aut etiā vege
tabilia ex alia vͦtute ſuper addita eſt vtri
qꝫ et hoc confitenť prenoīate leges qa ſcꝫ
ex benedictione creatoris datum ē vtriqꝫ
generare nobiliora qꝫ ipe ſint et iſinuauit
lex hebreorū in p̄mo ſuo verba creatoris
quibus intelligiť iſta benedictio vicꝫ qui
bus diciť pducant aque ⁊ tibi producat
terra ⁊c. Tu vͦo debes ſcire qa in anima-
tio q̄ttuor elementoꝝ non eſt cauſa q̄ de-
beat phibere eſſe animal quēadmodum
in aīatio q̄ttuor humorū in corpe hūano
non phibet hominē eſſe animal et ē iſtō
exemplum ſnīe iſti platonis pueniētiſſi-
mum. Cū inter hominē et mundū quan-
dam poſuerit eē ſimilitudinē vt hominē
mundū minorem nō dubitauerit noīare
Secundū platoneꝫ etiam ſciendū eſt tibi

quia mundus circũdans q̃ttuoꝛ elemẽta
mundo nõ indiget ſublimari ꝗn potius
ecõuerſo et hoc iã noſci ex alijs. Scis etiã
qualiter q̃ttuoꝛ humoꝛibꝰ qui q̃ttuoꝛ ele-
mentis aſſimulant̃ q̃liter nutriunt̃ mem
bꝛa humani coꝛpis et ꝑtes illoꝛum et qua
liter ex illis fit generatio ſuꝑfluitatũ et ini
micoꝝ quoꝛundã aĩalium in eodẽ. Sic ve
getabilia aĩalia metalla et liquoꝛes gene-
rantur ex q̃ttuoꝛ element̄ et ea que nutri
bilia ſunt ex hmõi generatis nutriunt̃ ex
ipis element̄. Dixerũt etiã ſequaces pla-
tonis in cõfirmatiõe꜒ opinionis ipſius q꜒
effluxiões ⁊ refluxiões ſunt mariũ ſpirati
ones ⁊ reſpiratiões ipſius mundi. Unde
et quaſi nares ei poſuerũt vbi maioꝛes ſt̃
inundatiões ſiue effluxiões mariũ ꝙ eſt
vel in abyſſo magna quã matricẽ omniũ
aquaꝝ dicit Arl̄. vel in maribꝰ illis vbi ve
hementioꝛes maioꝛeſq꜒ apparẽt hmõi in
undatiões.

b Quoꝛum autẽ erroꝛ facile manifeſtꝰ
fit ſi conſideraueris qualr̃ ſpirati
ones et reſpiratiões fiant in ani-
mabus ⁊ pꝛimũ quidẽ quia non fiunt ſine
motu dilatationis et conſtrictiõis quarũ
dam partiũ in eis videlicet vẽtris at꜒ pul-
monis. Nihil autẽ tale apparet in parti-
bus terre hoc ẽ in omnibus ꝓfunditatibꝰ
ipſius terre que ẽ velud venter cõtinens
maria omnia. Amꝑ. ſpirationes et
reſpirationes augent̃ in animabus ex ve
hementia motus et foꝛtitudine et minuũ
tur ex contrarijs. Nullus autẽ motus ap-
paret in coꝛpoꝛe terre. Inundatiões vero
marium hyemales at꜒ vernales maioꝛes
ſunt ac foꝛtioꝛes inundatiõibus que fiũt
alijs tempoꝛibꝰ Amplius. maria occi
dentalia et ſeptrionalia vehementiũ ſunt
ac maioꝛum inundationũ꜒ q̃꜒ oꝛientalia
vel meridionalia q̃re viciniora videntur
eſſe in talibus ipſius mundi quemadmo-
dum que viciniora ſunt pulmoni ⁊ coꝛdi
in aĩalibus ſpiratiõibus et reſpiratiõibꝰ
foꝛtius mouent̃ ꝑtibꝰ remotioꝛibꝰ ab eiſ-
dem. Apparet aũt euidenter ſm̃ Arl̄. et ſe
quaces eius q꜒ fons vitalis caloꝛis ad oꝛẽ
tem ẽ at꜒ meridiẽ. Uirtutes etiã ex quibꝰ
ponunt eẽ generationẽ ⁊ vitã animalium
ad meridiẽ ponũt vic꜒ ſolẽ et alios plane
tas ⁊ duodecim ſigna. Amꝑ. manife-
ſtum eſt q̃m aquas mariũ aut ſinuoſitas
at꜒ ꝓfũditas terre attrahit et ea reicit aut
aliõ cum aque nõ niſi violenta motu ita
exundat. Si dixerit q̃m aqua attrahit eas
intra ſinus ſuos at꜒ ꝓfunditates hoc mul
tis modis apparet eẽ impoſſibile. Pꝛimũ
q̃m non poſſunt attrahi niſi vbi aque nõ
erunt q̃re aliqua ꝓfunditas terre vacua
eẽt ab aquis ymo tãta ſinuoſitas tanta q꜒
ꝓfunditas que capere ſufficeret aq̃s re-
uertẽtes hoc aũt eſt manifeſte impoſſibi-
le q꜒ locus ille quẽ intrãt vel eẽt oĩno va-
cuus a coꝛpe ꝙ eſt impoſſibile vel eẽt ple-
nus aere. Aer ṽo nõ poſſet ꝓhibere aq̃s
quin intrarent et diuiderẽt ipm̃ et eijcerẽt
de loco illo ꝑſertim cũ locus ille tã multi-
plices habeat ſinꝰ et exitus. Amꝑ. nõ
aliter attrahũt aera niſi dilatato pulmõe
et extenſo vẽtre. Nihil aũt tale fit in ꝓfũ-
ditatibus terre. Amꝑ. ſpiratio ⁊ reſpi
ratio non ſunt niſi ſpũs id ẽ aeris a quo ⁊
denoĩant̃. Manifeſtũ autẽ ẽ q꜒ ſi oĩa
interioꝛa alicuiꝰ aĩalis vic꜒ vẽter ⁊ pulmo
plena eẽt aquis reſpirare non poſſent ꝗn
potiꝰ obcluſo ſpũ et via ſpiratiõis obſtru
cta ſuffocaret̃ ſiue extingueret̃ appet aũt
inde ſpirationẽ et reſpirationẽ eſſe aeris
q̃m ſola animalia ſpirãtia et reſpirantia
aera viuũt in illo ꝓpter qđ et piſces in eo
viuere nõ poſſunt niſi qui in aera capita
eleuant et natãtes capita ſuꝑ aquas ꝑtãt
Piſces vero q ſemꝑ inter aquas moꝛant̃
non reſpirãt ꝓpter qđ neq꜒ pulmonẽ ha-
bere dicunt̃. Nec optet ꝙ ampliꝰ imoꝛer
in deſtructiõe fantaſie iſtius cũ preter hec
q̃ hic dixi tibi reminiſci poſſis eoꝛũ que di
diciſti in ſcia metheroꝝ vbi declaratũ eſt
tibi cauſa motus mariũ. Ubi ⁊ declaratũ
ẽ tibi q꜒ motus hmõi motus ebulitionis
tantũ eſt. Uñ et feruoꝛ maris vſualiter di
citur. Et tu iam noſci q꜒ motus ebulitiõis
eſt ex vapoꝛibꝰ reſolutis ꝑ caloꝛẽ at꜒ mul-
tiplicitat̄ et aſcendẽtibus multitudine q꜒
ſua et aſcẽſu aquã impellẽtibus at꜒ ſurſũ
eleuãtibus exundare q꜒ eam cogentibus

r Euertar igr̃ et dicã quia plato ⁊ q
cunq꜒ ſic poſuerũt aut intellexerũt
vnam animã eſſe omniũ celoꝛum
nouẽ aut non. Si ſit dico q̃m eadem indi
cia que iudicant vnũ celoꝛum eẽ animatũ
iudicant omnes eẽ animatos vic꜒ motus
Amꝑ. diuerſas motoꝛes illoꝝ iudicat
diuerſitas motuũ ipſoꝛu꜒. Motoꝛes aũt
eoꝛum nullus poſuit niſi aĩas ipſoꝛũ. Nõ
erit igr̃ anima vna aĩans omnes nouem
celos. Q̄ ſi dixerit quis q͛a multitudo ce-
loꝛum non ꝓhibet vna꜒ animã animare

ros omnes Cū euidēter appareat in corpore humano tanta eſſe multitudinē mēbrorum atꝫ diuerſitatē et animam vnicā animare omnia illa quāto fortius non ꝓhibebitur anima vnica tā nobilis corpa tam ſimilia vt ſunt nouē celi animare. Q̄ ſi dixerit quia motuū diuerſitas hoc ꝓhibet in celis. Cur non et in animaliū membris tanta quippe motuū diuerſitas ē in animaliū membris. Cor em̄ non hꝫ motū ſimilem motibus aliorū membrorꝫ ⁊ motum eius dixerunt ſiſtholen ⁊ diaſtholen hoc eſt eleuationē et depreſſionē ⁊ motus hmōi nō eſt voluntariꝰ aut imperatus nec eſt in poteſtate vel volūtate hoīs vel alterius animalis motū hmōi reprimere vel ꝓhibere motus vero oculorꝫ videtur volubilis motus brachiorꝫ adiutus motus pedum in anū. Quid vero aliud poſſe videtur de epate ſplene corde genitalibꝰ lingua labijs que tam longe ab inuicē eſſe vidētur ⁊ tamen nemo poſuit ad hoc vnicuiqꝫ iſtorum animā eſſe ꝓpriam. Sed anima vna viuificari amminiſtrari ⁊ regi cōiter omnia hec que eſt anima totius corpis.

Amp̄. ſi plato ſenſiſſet diuerſis animabus celos oēs moueri ⁊ regi totumqꝫ modum ſublimarē ſimul ad qd poſuiſſet eā compoſitā et preſertim ex eodē et diuerſo niſi quia iſtas duas naturas regrebat ipa mundi diuerſitas que et partē hanc quaſi eandem in vno ſcꝫ ſtatu ꝑſiſtentem ac ꝑmanententē vicꝫ partem celeſtē que nouē ꝑdictos celos continet et partē ſublimarē cuius tanta mutabilitas tanta diuerſitas maxime quantū ad ſtatum inferiorꝫ elementorꝫ et eorum que in eis ſunt vt nihil fere in eodē ſtatu apud eos ꝑmaneat.

Amp̄. corpa animaliū et vegetabiliū elemēta ſunt et ex diuerſo compoſita q̄m ex contrarijs elemēta enim ꝯtraria ſunt ſicut alibi didiciſti non eſt igitur mirum cū vnaqueqꝫ anima congrue debeat corpori ſuo vtpote ꝑfectio illiꝰ ⁊ forma tanq̄ materie ꝓprie non ē mirū ſi partem aīe totius mundi quidā poſuit et ꝑtem diuerſum ꝓpter congruentiā q̄ dixi eā oportere hr̄e ad idē et diuerſum Amp̄. cū ipſi nouē celi mobiles indiuidua ſꝫ aut eiuſdē ſpēi aut diuerſarū qualiter poſuit plato vnicā illis animā eē potius q̄ multꝫ hominibꝰ aut multis alijs animalibꝰ. Amp̄. nō videtur noſſe naturā anime ꝑ hoc q̄ aīa eſt neqꝫ naturā forme per modū quo forma eſt qui ponit vnā animā diuerſis corporibus per ſe eſſe natis aut vnā formam diuerſis materijs ſimiliter eē natis q̄ dico ꝓpter membra hominū et aliorꝫ aīalium que non ſunt nata eſſe ꝑ ſe ſed in totis ſuis ⁊ de illis ⁊ ꝓpter hoc anima totiꝰ vniuſcuiuſqꝫ ſufficit toti et partibus ꝑſertim cū partes omnes colligantiā habeāt adinuicē mediatam vel immediatā quemadmodum ſe hꝫ res in omnibus animalium mēbris. Celi vō nō habēt a ſeinuicē colligantiā niſi contiguitatis. Cōtiguitas non eſt colligantia que ſufficiat efficere vt vna anima ſufficere debeat multis corpibus Quare nondū dicit qui hoc dicit cauſam ꝓpter quā debeat eſſe vna anima nouem celis mobilibus. Q̄ ſi dixerit alias eſſe colligantias illorū celorum que non immerito ignorant̄ ab hominibꝰ ꝓpter ſuū longe diſtare ab ipis. dico in hoc q̄m motus iſte ignorat motus iſtorꝫ celorum et diuerſitates motuū ipſorum ea em̄ eſt diuerſitas eorū vt et contra diuerſa habeant et polos ⁊ ꝓpter hoc etiā plagas. Inſuper motus vniuſcuiuſqꝫ continuus eſt et indeficiens atꝫ totalis id ē ſm̄ vnam ꝑtem nulla enim ꝑs in quocūqꝫ illarum ꝗeſcit. In hominibꝰ aūt et animalibꝰ alijs aliter ſe habet nulla em̄ pars motū habꝫ ꝓpriū et per ſe de interioribꝰ niſi cor quemadmodum dixi. Cetere em̄ de interioribꝰ non mouētur niſi motu totius Exteriores vero partes mouent̄ imperio totius ⁊ inſcis cauſa motuū illarum. Manifeſtū igr̄ eſt ex hijs quia celi non ſunt adinuicē vt membra vel ꝑtes ſuperiorꝫ mundi mobilis. Cū adeo inuicem diuiſi ſint ⁊ motibus et motorū centris et plagis ⁊ polis vt nec partes nec mēbra illius vllo modo dꝫ reputari poſſint. Amp̄. cum aīas celorum ponāt hāc ſolum opari in corpibus ſuis vicꝫ vt circulariter moueat̄ Non em̄ vitam nutribilē operant̄ in ea ſed ſolum motuꝫ hmōi. Quia igr̄ tam diuerſi motꝰ tāqꝫ diuiſi ab inuicē tāqꝫ approꝑati motoribus ſuis vtpote immediati et per ſe effectus eorū neceſſe eſt motores eē diuerſos ex vna enim virtute ꝑ ſe ⁊ immediate nō ē poſſibile actꝰ exire diuerſos ſpecie opatione naturali. Motus aūt iſti ſunt opationes naturales ⁊ ſolo hmōi motorū in corpibꝰ ſuis. Nihil em̄ aliud opat̄ in corpora ſua hoc ē non aliud influūt in ea niſi forte dicāt que nō videtur aliud eſſe que

non videt̄ aliđ eē ꝙ̄ mot⁹. Conſeruatiōe
eīm non indigent corpora hmōi vel reſtau
ratiua que nutrimento ꝑficitur vel alia cū
incorruptibilia naturaliter eē ipſimet po-
nunt qui hec ſenſerūt. Ad hoc igr̄ deducit
eos iſta raciocinatio vt neceſſario cogan-
tur multos motores celis antedict̄ pone
re ꝓ multitudine ipoꝝ. Quapropt̄ ꝛ mul
tas animas cū motus circularis oīs aīal
ſit ſiue ab anima Q̄ ſi dixerit q̄a nihil ꝓ
hibet et in mēbris animaliū eſſe virtutes
motiuas multas et vnicuiqꝫ mēbroꝝ mo
bilium ꝓpriam virtutem licet aīa vna ſit
ex qua tanq̄ ex vna ſtella multorū radio-
rum ꝓcedunt omnes vires illo velut qui
dam radij. Sic ex aīa illa p̄mi celorū mo
bilium ꝓcedunt virtutes octo motiue in
octo celos inferiores. Dico in hoc q: ſm̄o
iſte diſcordat ab opiniōe platonis in p̄te
iſta cum ipſe poſuerit ꝯtrarietatē in moti
bus celoꝝ. Celos eīm ſeptem planetaꝝ po
ſuit moueri ab occidente ad orientē econ
trario motus octaui celi ab vno aūt p̄nci
pio per ſe et immediate impoſſibile eſt eē
contrarietatē. Si vero dixerit quia aīam
illam non poſuit plato vnū ꝓprie ꝛ vere
ymo poſuit eam multa atqꝫ contraria cum
poſuerit eā ꝯpoſitam ex eodem et diuer-
ſo que non eſt dubiū eſſe contraria. Dico
igr̄ in hoc quia vel vtraqꝫ ps compoſitio-
nis iſtius eſt in celo vno vel ſunt in diuer
ſis cel̄ due p̄tes ille Q̄ ſi fuerint i celo vno
ita ꝙ neutra in aliquo alioꝝ debet et igitur
mouere celum illđ duobus motibus con
trarijs hoc aūt nec inuenit̄ in aliquo celo
rum et manifeſtū eſt ipſum eſſe impoſſibi
le. Q̄ ſi dixerit partē eſſe in vno celorū et
partem in alio nō erit ex illis anima vna
quēadmodū nec ex corporibus hoc ē ex
celis in quib⁹ ſunt. Amp̄ ꝓinde ē hoc
ac ſi diceret̄ ꝙ ex aīa q̄ eſt in corpe ſocrat̄
ꝛ illa q̄ in corpe platōis ē ꝯpoſita aīa vna
Amp̄. in corpore vno anima vna cor-
pore dico animato et per ſe vno ac diuiſo
ab alijs. Quia igr̄ ſm̄ ip̄ꝫ oēs celi anima-
ti ſunt erit hoc non aīa vna numero ſed
aīabus quot ipi celi ſunt
quēadmodū ſe hꝫ in alijs idiuiduis aīa-
torum tam hominū ſcꝫ ꝙ̄ alioꝝ animaliū
et etiam vegetabiliū. Amp̄. celi q mo-
uentur ab occidēte ad orientē econtrario
p̄mo motui vt ipē poſuit nō habēt diuer
ſitatē aut ꝯtrarietatē in motibus ſuis q̄n
potius motus eorū idem ſunt ꝛ vnifor-
mes ſm̄ tp̄a ſua quemadmodū ꝛ motus
p̄mus. Non eſt igr̄ ratio quare dicatur
motus diuerſ⁹ vel e diuerſo motus eorūꝫ
ꝙ̄ motus p̄mi niſi forte dicere velit hoc eē
ꝓpter ſtationes ꝛ retrogradatiōes eleua
tiōes et de p̄ſſiones epiciclos et motuū
eorum et aliorū motus quos ptholome⁹
ibi poſuit ex cauſa quā audiuiſti et ꝑ mo-
dum quē alibi didiciſti. R̄ñdeo in hoc et
dico quia qui hanc diuerſitatē motuum
poſuerunt in motibus planetarū et circu-
lorum poſuerūt ſimiliter multas diuerſi-
tates in ſtellis fixis et poſuerūt motū an-
te et retro in capite arietis in capite libre.
Si vero totam aīam iſtam ponāt in celo
mobili p̄mo ponet igr̄ inferiores inania-
tos Unde igr̄ eis motus. Si aūt poſuerit
eam totā in vnoquoqꝫ celorū mobilium.
In vnoquo qꝫ igr̄ debet eē motus idem ꝛ
diuerſus cū iſti duo motus et duas p̄tes
anime illius que ſunt idem et diuerſum
cauſas habeat atqꝫ p̄ncipia ſui eē. Si vero
intellexerit idē et diuerſū in anima velut
duos reſpectus aut ꝯparatiōes que aīe
illi ſunt: altera ſcꝫ ad idem creatoris hoc ē
ad vnitatem et immutabilitatē creatoris
ipſius altera vo ad diuerſum hoc ē ad di
uerſitatē et imutabilitatē mundi ſublima
ris in quo eſt tanta rerū varietas ꝛ multi
tudo atqꝫ diuerſitas ꝛ diuerſa cū per mot⁹
ꝛ mutatōes tā multas ac ſi intēderet ipaꝫ
vnam vel vnū eſſe ad partē creatoris in q̄
et ſm̄ quā non diffurcat̄ vel diuidit̄ vel v
tutibus vel operatiōibus ad partem vo
mundi ſublimaris diffurcat̄ atqꝫ diuiditur
innumer̄ vtutibus ꝛ operationibus tā ſm̄
platonē ꝙ̄ ſm̄ Ar̄l. et ſequaces eius oēſqꝫ
illos qui aſtrorū iudicijs crediderūt oēs
enim hmōi totam diuerſitatē reruꝫ gene
rabilium ꝛ corruptibiliū omnium quoqꝫ
euentuū qui in mūdo ſblimari fiūt a mū-
do ſuperiori ſiue celo fieri poſuerūt ꝛ hoc
ꝓpter aīam ipſius vel aīas. Corpis enim
per modū quo corpus ē impoſſibile eſt eſ
ſe virtutem effectiuā tam nobilium tanqꝫ
multiplicium operationum ꝓpter iſtud igr̄
idem atqꝫ diuerſum angularē ꝛ diffurcatā
plato poſuit aīe iſti et hoc ꝑabolorce ſo-
lummō iuxta ꝯſuetudinē ſuam qua ſicut
dixi Ar̄l. ſequebat̄ parabolas. Iā etiam
didiciſti alibi quia nulla aīa nobilis ſiue
intelligens ꝑtibilis eſt partitiōe aut diui-
ſione corpali nec vllomōrum ꝯgruit for-
ma angulata aut diffurcata. Difficile aūt

intellectu videtur quia aia in corpore vno exiſtens opari poſſit in corpora remotiſſima et anime quidē noſtre potius paciuntur a corpibus alienis atꝫ remotis q̄ꝫ impreſſiones in illa faciant. Qualiter igr̄ in terris et in aquis et in aere tā multiplicia tāq̄ꝫ nobilia opa fient per aiaꝫ iſtā niſi intellectu ꝛ volūtate. Corpus em̄ aie hm̄oi ſiue ſit vnum ſiue multa vt p̄dixi tibi non eſt tanq̄ꝫ inſtrumentū fabricatōis vt actu vel impſſione vel tonſione vel aliq̄ modorum hm̄oi fiat fabricatio animaliū ꝛ vegetabilium. Manifeſtū igitur eſt ſicut alibi oſtenſum eſt tibi ꝙ opatio anime illius in ea que dixi ꝛ eoꝝ hoc eſt animaliū ꝛ vegetabiliū non ē niſi ſpiritualis hoc eſt non eſt niſi per et voluntatem queadmodū in p̄cedentibus audiuiſti de operatione creatoris qui v̄bo omnipotētiſſimo atꝫ imperioſiſſimo dixit et facta ſūt et dn̄antiſſima voluntate ſua mādauit et creata ſunt. Accidit aūt f̄m hanc poſitiōꝫ motus celorum ſtellaꝝ atꝫ planetaꝝ non operari res ſublimares neqꝫ i eas niſi q̄ntum ad q̄ttuor elementarias et radicales naturatas ſeu qualitates que ſunt caliditas humiditas ſiccitas et frigiditas. Cum em̄ anima illa opetur per intelligentiā et volūtatem tm̄ neqꝫ indigeat celis aut motibus eorum aut ſtellis aut planetis vel motibus eoꝝ omnibus illis ſtātibus ꝛ q̄etis eaſdem opationes operabat in mūdo ſublimari deſtruit igr̄ opinio hec iudicia aſtronomic que in motib⁹ ꝛ prenoiatorum corpm et in motuū conſequentib⁹ que ſunt coniunctiōes oppoſitiōes aſpectuum figure ortuſq̄ꝫ et occaſus omnino cōſiſtunt et p̄pter hoc aſtronomici iudices hec oia conſiderant et obſeruāt et ex eis iudicāt dubium inſup eſſe non poteſt intelligentiā et voluntatē anime illius vllo modo ꝯū pendere ex p̄dictis motibus alioqn omnium animarū in conſtantiſſima eſſet ac mutabiliſſima cum hm̄oi corporib⁹ nihil mobilius ſit et figuris ꝯſtellationum nihil in cōſtantius. Amp̄. cū anime hūane longe viciniores ſint ꝛ mutatiōib⁹ propter paſſibilitatē corpm ſuorum ꝛ p̄pter hoc multipliciter paſſibiles per illa et non ſequunē motus corpm ſuorm intelligētie et volūtates earū ymo potius ecōuerſo impoſſibile erit ex neceſſitate vt intelligentia et voluntas anime illius ſequantur motus antedictos. Quare nec opationes hm̄oi ſequntur ipſos cū ſint per intelligentiā et volūtatē ab anima illa. Amp̄. quis diceret hoc ꝙ ipa figuret triangulares quadratos et alios vel ꝙ ipa intendat in eos cum ipa non intendente non cogitante per motus celorū ex neceſſitate accidant. Supuacuū em̄ eſſe manifeſtū eſt ea vel intendere vel cogitare quo abſqꝫ intentiōe et cogitatiōe nihilomin⁹ fiunt. Amp̄. f̄m hoc faciet ſtationes et retrogradationes eleuatiōes ꝛ depſſiōes ceteraſqꝫ figuras omnes cōſtellationū et hoc non faciet niſi per intelligentiā et voluntatem. Quare ſcienter turbabit ꝛ confundet motus celeſtes per intelligentiā ꝛ voluntatē cū eius intelligentia errare nō poſſit nec eius voluntas eē niſi recta. Amp̄. d̄ animabus nr̄is manifeſtū eſt ꝙ motibus ſuis hoc ē corporū ſuorum non intendant aliquā ex figurationib⁹ ſupradictis niſi forte figuratio hm̄oi ſit neceſſaria ad aliquā aliam operationē Interdū em̄ ſeinuicem aptāt homines in figuram circlarē queadmodū ad choros ducēdos vel ad hon⁹ ꝙ hꝫ figura hm̄oi ſupportādū Silr̄ ſe aptant et in figurā paralellā vl̄ in figurā longitudis tm̄ vel etiā aliā aliq̄ꝫ put neceſſitas operatōis quā exercere intendant requiſierit. Triangulari vero vel q̄dratus aut alterius figuratiōis aſpect⁹ in nullo iuuare pōt operationē que eſt ex intelligentia et volūtate per ſe et ſola. Alioquin non eēt operatio hm̄oi per intelligentiam et voluntatē per ſe. Sicut neqꝫ opatio extendi aut edificandi de qb⁹ manifeſtum eſt tibi quia licet ſint p intelligentiam ſiue ymaginationē ꝛ voluntatē non ſunt tamen p ea ſola aut ex eis ſolis ymo ex eis per inſtrumēta. Amp̄. quid eēt ꝙ dicit Ar̄l. et ꝙ etiam ſenſuū atteſtatione manifeſtū eſt de virtutibus ſeminū q̄rum operatiōes adeo euidentes ſunt ſi vl non eēnt in ſeminibus vel nō operarent in eis quorum alterum eſſe neceſſe eſt ſi anima illa quā plato dixit animā mundi omnia hec que generant et corrumpunt ſub ſpera lune videlicꝫ homines animalia et vegetabilia per intelligentiā ſolam ꝛ voluntatē anime illius generaret. Supuacue enim ꝛ inutilr̄ eſſent hm̄oi v̄tutes in ſeminib⁹ ſi intelligētia ꝛ voluntas aīe mūdi per ſe ad hm̄oi operatiōes. Q̄ ſi dixerit quis quia vires mo

tiue ⁊ aliarum etiã operationũ effectiue
ſunt in mẽbris animaliũ licȝ ſit vna ania
in corpe vniuſcuiuſcȝ anialis nec tñ vires
ille ſuperfluunt. Dico in hoc quia ſmo iſte
deſtruitur duob⁹ modis. primũ qm̃ ſcḋm
hoc homines ⁊ alia anilia erunt membra
anialis iſtius cuius anima illa ania ẽ hoc
eſt mundi ⁊ ꝓpter hoc. Sicut nullum mẽ
bruȝ anialis animal eſt. ita nec homo nec
aliud aliqḋ ex anialibus animal erit ſed
erũt mẽbra anialis illius magni mõſtruo
ſiſſimi ⁊ horrificiſſimi et ꝯſequent̃ ex hoc
accidet in nullo hominũ vel animaliũ ali
orum aniam eſſe nec ania humana ania
erit niſi equiuoce cũ nulla ꝑfectio cuiuſcũ
cȝ ex membris hominũ vel animaliũ ali
orum anima ſit vel etiã dicat̃ ſed necȝ ho
mines erũt animalia plura vel anial vnũ
et ꝓpter hoc neqȝ vnus homo necȝ mul
ti homines. Scḋo deſtruitur ſmo huiuſ
modi ꝑ hoc ꝙ ania que eſt extra corp⁹ qḋ
cũqȝ inpoſſibile eſt vt animet vel viuificet
illud ſiue perficiat cum perfectio omnis eſ
ſencialis pars ꝑfecti ſit atqȝ de ipo ⁊ in eo
de neceſſitate ẽe habeat. Quare quemad
modũ anima que eſt in ſocrate nõ poteſt
animare aut viuificare platonẽ neqȝ vllo
modoꝝ eſſe ꝑfectio eius. Sic neqȝ anima
octaui celi ſiue alterius corpis poteſt eſſe
ꝑfectio vel alicuius ex hominib⁹ aut ania
libus aut vegetabilibus q̃ ſunt apud nos
hoc eſt ſubcirculo lunari.

Uoniã aũt dixi tibi in precedenti
bus de anima iſta qḋ in retrogra
dationib⁹ exaltationib⁹ ⁊ de pre
ſſionibus aliiſcȝ huiuſmodi vȝ obſeſſioni
bus planetaꝝ ⁊ eclipſationib⁹ aliiſcȝ om
nibus quibus virtutes eorum ⁊ operatio
nes impediri poſuerũt aſtronomi ⁊ non
dixi in hoc ſmone completum per quem
firma fieret ratio ſeu ꝓbatio quã intende
bam ſupplebo hic ⁊ firmabo ꝓbationeȝ
hanc. Dico igitur quia ſi anima illa efficit
ea que numeraui ⁊ nominaui tibi vel effi
cit illa ſcient̃ ⁊ nolenter ⁊ ignoranter ⁊ ꝓ
pter hoc non volent̃ aut inuita. Qꝫ ſi ſciẽ
ter operatur impedimenta virtutũ ⁊ opa
tionum planetarũ qualiter igitur mouet
eos cum ꝑ motus ⁊ motuũ figuras opari
ponant omnes aſtronomi ⁊ omnes phi
loſophi cõſenciẽtes aſtronomis. Am
pli⁹ vt quid eas retrogradi facit an quia
plus iuſto ꝓceſſerunt vtruncȝ q̃ȝ ipa im
peraſſet an quia nimis celeriter moti ſint
an quia peniteat eã eouſcȝ nouiſſe. Qua
re preter imperium eius ⁊ voluntatem e
ius moniri eos neceſſe eſt vel in parte vel
in toto. Amplius qualiter obſidet eos
conſtituens aliquid eorũ inter duos ma
los vbi mirabiliter ligatam virtutem eius
ſcripſerunt aſtronomi. Et qua de cauſa e
clipſat ſolem ⁊ lunam ⁊ interdũ alios fre
quenter quo fructu ſiue vtilitate tot ⁊ tan
ta mala querit atȝ ꝓcurat corpibus huiuſ
modi nec et in aniam brutalem cadit iſta
malignitas vt corpus in quo eſt vel mem
brorũ vl̃ aliquod ex membris eius ſciẽter
moueat ad impedimentũ ipſius vel leſio
num virtutis eius. Multo fortius igr̃ non
eſt poſſibile vt hoc cadat in anima illam
nobiliſſimã ac ſapientiſſimã. Si vero ne
ſciens hoc operatur hic etiam ſermo val
de erroneus eſt qm̃ etiam ſi iſta ignoran
tia in ea naturalis eſſet taȝ longa tamen
aſſuetudine milleſies ablata eſſet ab ea ⁊
contraria eidem ſcietia acquiſita. In bru
tis eñ animalib⁹ videm⁹ per aſſuetudi
nem naturales ignorãtias multas tolli ⁊
ipſa in multis quaſi diſciplinabiliter eru
diri ita etiam vt quedã ex illis loqui ſiue
dicere videamus ſi loquela dicenda ẽ lo
cutionis humane tales effigiatiões Qua
liter igr̃ durаſſet iſta ignoran
tia in anima mũdi. Amp̃. ipſi aſtrono
mi qui hoĩes fuerunt et ſunt cauſacȝ bre
uis vite et tam longe a motibus iſtis ⁊ fi
gurationibus eoꝝ ⁊ aliis que numeraui
⁊ noiaui tibi hec oia inuenerũt inueſtiga
tionibus ⁊ obſuatiõibus ſuis. Qualiter
igr̃ ignorare põt anima mũdi aliqd oim
iſtorum. Amp̃. cũ animabus noſtris
notiſſimi ſint motus corpoꝝ noſtrorũ atȝ
mẽbrorum et hoc ẽ qm̃ per ymaginatiõeȝ
ſiue intelligentiã ⁊ voluntatẽ earũ qualit̃
motus oẽs celeſtes vel motuũ figuratio
nes latere poſſunt aiam mũdi cum fiant
ꝑ intelligentiã ⁊ voluntatẽ ipſius. Si vo
dixerit ꝙ ea inuita accidũt
impedimẽta virtutuȝ
ſuarum planetis eſt igr̃ alia ṽtus mouẽs
celos et planetas q̃ȝ ipa aia mundi. Nul
lus aũt phõꝝ poſuit aliquod hoꝝ moue
ri niſi ab aia necȝ etiaȝ plato ipſe. Quare
erit alia aia mouẽs celos vel alie aie mo
uẽtes eos q̃ȝ aia illa mũdi quã plato po
ſuit et de hac erit adhuc q̃ſtio eadẽ ⁊ diffi
cultas eadẽ. Seqtur etiã hunc errorẽ per
vias multas ⁊ violẽtia atȝ conflictus ⁊ ve

lut pugna atꝫ rebellio ſit apud celos hoc
autem nemo philoſophoꝝ adhuc dixit.
ys igitur cauſa exercitatiõis ⁊ de
clarande veritatis propoſitis cir-
ca opinionẽ platonis. Dico quia
ſm ſententiã meam non fuit opinio pla-
tonis mũdum totum corporeum animal
vnum eſſe ſed celum ſolum hoc eſt totum
quod eſt a luna ſupra vel vltimã ſperaruꝫ
mobiliuꝫ ſuperioꝝ quã plato forſitan cre
didit eſſe ſperam ſtellarũ fixarum forſitan
enim nona ſpera latuit eum quemadmo
dum et decima et ipſum et alios philoſo-
phos. Sola quippe chriſtianorum doctri
na decimum celum ponit ꝙ et vocat em-
pireum hoc eſt prelucidum ſiue prefulgo
rum ⁊ videtur hoc ipm ſenſiſſe auicenne ⁊
platoni cõcordaſſe vbi dixit quia celũ eſt
animal vel mũdꝰ
a precellẽcia mundicie ⁊ puritatis aut ab
vltimitate mobilitatꝭ ſcd̃m hoc nomiatꝰ
videtur. Abubacer vero ſarracenus in li-
bro expoſitionis auditus Ariſtotiles dixit
deum eſſe ſpirituꝫ celi quod ſi de creatore
intellexit errauit intollerabiliter ignoran
cia etiã damnabiliſſima eũ excecatũ fuiſ-
ſe non dubites. Creator eñ inſupeminen
cia nobilitatis vltimitate qꝫ libertatis ſue
Sic ẽ in rebꝰ vt neqꝫ vnitꝰ neqꝫ alligatꝰ ſit
aut eis alicui eaꝝ ſpũs eñ oĩs vnit corpi q
vere dicit ſic alligatꝰ corpi ſuo vinculo na
turali vt vel nõ poſſit eſſe extra illud ł nõ
poſſit bene eſſe ex omnibꝰ modis ſuis ni
ſi in illo ⁊ cũ illo hoc aſit dico ꝓpter aĩas
humanas que in cõſorciũ beatiſſimoruꝫ
angeloꝝ ſunt quibꝰ quidẽ bene eſt nõ au
tem ex omnibꝰ modis ſuis quod ẽ dicere
quia nõdum cõpleta eſt beatitudo earuꝫ
aut gloria cũ reſtent adhuc eis ꝑficiende ⁊
glorificãde oẽs ille vires earũ quibus ille
opabant in corpibus ſuis ⁊ ꝑ illa. Quam
longe aũt ſit a creatore oĩs incompletõ
oĩſqꝫ defectus. Manifeſtũ eſt tibi ex vl-
timitate glorie illius Quia ergo de tanto
philoſopho tantus error facile credendꝰ
nõ eſt. Magis mihi ſimile arbitror ſmo-
nem ſuũ ipm intellexiſſe ꝑ trãſpoſitionem
ita videlꝫ vt cenſuerit ipm ſpiritũ celi pro
pter nobilitatẽ ſuã ⁊ a ꝓpinquacioneꝫ ad
nobilitatẽ atꝫ diuinitatẽ creatori deũ eſſe
nõ ea intentiõe vel intellectu qua creator
deus dicit. In illa eñ nihil ei cõmunicat
ſmo nomẽ illud nomẽ eſt ꝓpriũ ⁊ in com
municabile creatoris ꝓpter quod nec plu
rale habet qm̃ nõ multiplicat vllo modo
rum eius diuinitas. Equiuoce igit et deꝰ
et diũ de omni alio ⁊ de omnibꝰ aliis dici
tur ⁊ nullatenꝰ illa ratione vel intentione
Sic igr ſpm̃ celi deũ dixiſſe opinãdus ẽ
abubacer ſicut Iouem aut appollinẽ ⁊ etiã
eodẽmodo quo qdam mũdũ ipm deum
dicere nõ veriti ſui. quos quidã ex philo-
ſophis ytalicis irridẽs dixit in libro ſuo d
hoc Ql pulchritudo poteſt eẽ iſti rotũdo
deo Ql aũt querit de aliis celis vtrũ illa
eadẽ aĩa aĩati ſint an habeãt vnũ quot
qꝫ eorũ aĩam ꝓpriã. Conuenienciꝰ dicen-
dum videt ſm platonẽ. quod vnũ quot-
qꝫ eoꝝ aĩa ꝓpria aĩatũ eſt ⁊ qm̃ vnã in
tellexit incõpoſitã ex eodẽ ⁊ diuerſo totã
aggregationẽ aĩaꝝ illaꝝ ꝓpter colligati
onem quã hñt celi ad inuicẽ. Queadmo
dum ipe idẽ plato poſuit caput ⁊ cor ⁊ ma
tricẽ in hominibꝰ aĩal eſſe nichilominꝰ
cũ homineꝫ vnũquodqꝫ aĩal vnũquẽqꝫ
eſſe. Sicut ⁊ mũdus vnũ totũ ⁊ vnũ vni-
uerſum cõmunit ab hominibꝰ nũcupat
vnũ vero ſiue vnitatẽ quod poſuit in ani-
ma illa poſuit in celo quod ipe opinabat
ꝑncipale ac nobiliſſimũ int celos. Diuer-
ſuꝫ vero aĩe illiꝰ videt intellexiſſe aggre
gationẽ aĩaꝝ alioꝝ celoꝝ. tũ ꝓpter mul-
titudinem atqꝫ diuerſitatẽ eaꝝ. tũ ꝓpt di-
uerſitatẽ que apparet in motibꝰ eoꝝ. nec
nõ ⁊ cõtrarietatẽ admodũ celi illiꝰ quod
nobiliſſimũ ac ꝑncipale opinatꝰ eſt. Dẽs
etiã ſcire qḋ caput in hoĩe plato poſuit ho
minem eſſe. reſiduũ vero ſicut columnam
ad ſupportandũ atꝫ geſtandũ in alto ho-
minẽ. i. caput ipm. Sic ⁊ nobiliſſimã par-
tem vniuerſi corporei totiqꝫ reſidue eiuſ-
dem ſupeminẽtẽ aĩal eẽ poſuit. ⁊ reſidu-
um velut qḋdã vehiculũ ac ſuſtẽtaculum
in ſublimi hr̃e ⁊ deferre aĩal illud Neqꝫ
negaret plato mẽbra hoĩs ꝑtes hoĩs eſſe.
ꝓpter cõmunẽ vſum noĩandi hoĩem. ho
mo eñ nominat cõmunit ⁊ vſualiter. nõ
caput ſolũ ſꝫ totũ. qḋ ex capite ſuppoſito
qꝫ componit ⁊ ipe intelligit ⁊ plato intel
ligebat qḋ a ꝑte illa ſupeminẽti totũ no-
minaret homo. queadmodũ a ꝑte corpis
tanquã ab humo. ꝑ eo qḋ terreſtris eſt ſi
ue terrena totũ nomiat hõ. Quãquã igr
platonis conſuetudo eſſet ſequi methafo
ras iſta tñ videt mihi ſimilior intentio ſer
monis eius de aĩa mũdi. Debes aũt ſcire
quia eouſqꝫ excecati ſunt. eouſqꝫ intelle-
ctu deficientes vt crederent vnam animã.

mundi innumero. quitquid in mundo eſt
animatum animare nec aliud eſſe ſm̄ eſ-
ſenciam ⁊ veritatem animam ſocratis ꝙ̄
animam platonis. Sed aliam animam
et hoc ex alietate animationis ⁊ animati.
ex quo neceſſe habent recipe non aliud eſ
ſe ſocratez quã platonem ſm̄ eſſentiam et
ſm̄ veritatē. ſed aliū ex predictis alietatibꝰ
Qua ꝓpter generatio ⁊ corruptio ſm̄ eos
non erunt in hominibus vel in alijs rebꝰ
Cum generatio ſit ingreſſus ſm̄ Ariſtoti-
lem in ſubſtanciam ⁊ corruptio egreſſus
ab illa nec fiant ſm̄ accidentia qn̄ potius
ſm̄ ſubſtanciales formas. huiuſmōi em̄
mutationes vꝫ que fiunt ſm̄ accidēcia vel
accidenciales formas alterationes ſunt.
non autē generationes aut corruptiones

Amplius. neqꝫ homines neqꝫ alie res
numerant̄ ſm̄ accidencia neqꝫ dicuntur.
Unus ⁊ alius aut vnū ⁊ aliud neqꝫ enim
ſocrates quondaꝫ puer et modo ſenex nu
meratur vnus ⁊ alius aut duo homines
quãuis ipſe ſenex differat a ſe puero. mlta
numeroſitate accidentiū. Quare ſi nō eſt
inter homines alteriuſmodi differentia
quã ſm̄ accidēcia. nō cadet numerꝰ apud
eos. neqꝫ erunt multi vel multa ſed erunt
vnus ⁊ ideꝫ homo quēadmodū ſocrates
quondã puer ⁊ modo ſenex. In deſtructi
one aūt huius erroris nō racionibus aut
ꝓbacionibꝰ vtendū eſt ſed igne ⁊ gladio
omniqꝫ penali genere exterminij. Nec te
cōturbet ſmo cuiuſdã ex ytalicis philoſo
phis qui dixit quia ſola accidentiū varie
tas facit differentiam numero. qm̄ intētio
eius non fuit in hoc niſi vel excludere dif-
ferenciam ſpecificam ⁊ alias ſubſtãciales
differencias. nec retulit intellectū ſmonis
ſui ad nos. intelligens differēciam ipſam
diſtinctionē noſtra. fuit igr̄ intentio eiꝰ in
hoc ſermone qđ ſola accidenciū varietas
ideſt nō ſpēs aūt differencia ſubſtãcialis
aut aliqđ ꝯmuniū oīm eēncialiū fac̄ diffe
renciam numero hoc eſt diuerſat ipſa indi
uidua vel facit diſtinctionē numeralē no-
bis indiuiduoꝝ Non em̄ in ſpē diſtingui
mus indiuidua ſed magis vnimus ſimili
tudine eēnciali oīmoda que eſt eis ſpē vl̄
potius q̄ eſt ipſa ſpēs ſm̄ ipm̄. Ipſemet di-
xit qa ſpēs eſt ſubſtãcialis ſimilitudo indi
uiduoꝝ ⁊ debes intelligere qđ dixit ſub-
ſtantialis hoc ē ſm̄ totã ſubſtanciã pr̄ em̄
ratonē ſpēi nihil hꝫ ſubſtancialē in diui-
duam. Scito aūt quia huiuſmodi ſimili-
tudo nominatur cōmunit̄. idemptitas in
ſpecie. Nec dubites qa ſi intellectus nr̄ il-
luminatꝰ eſſet hic illuīatione glorie ſue vl
time diſtigueret ⁊ numeraret in ipſa ſpē ſua
non qdem diſſimilitudine quia nulla eſt
eis in ipſa ſpecie ſed diuerſitate qua vide-
ret hoc non eſſet illud ⁊ ecōuerſo ⁊ veriſſi
me numeraret. Diceret vnū ⁊ aliud ⁊ ter-
cium. In ſtatu vero huiuſmodi tam tene-
broſe miſerie non illūiatur adea numerã
da ⁊ diſtinguēda niſi ꝑ ipſas accidencium
varietates accidenciū dico ſenſibiliū niſi
forte ſplendore ꝓphico aut alio deſuꝑ ve
nientis irradiacionis humane. hoc ei fa-
cere poſſe donet̄. Dico etiã qa quēadmo
dum ⁊ alibi didiciſti ſicut anima brutalis
non eſt ꝑfectiua hūani corporis aut hois
et ꝓpter hoc multoforcius anima iſta ce-
leſtis quaꝫ plato poſuit non erit ꝑfectiua
humanoꝝ corꝑum aut alioꝝ animalium
aut vegetabilium. Cum multo maior di-
uerſitas ſit inter corpus celeſte et corpora
humana quam inter humana ⁊ brutalia
Et eodē mō ſe hr̄e neceſſe ē de aiabꝰ alioꝝ
celoꝝ ſi aias eis vel aiatos ipſos poſuit.

Euertar igr̄ ⁊ dicam quia animã
r iſtam non videtur plato poſuiſſe
niſi vel in celo vno vel in ipſo vni-
uerſo nouē celos mobiles ꝯtinēte qđ aūt
in p̄cedētibꝰ ꝯtra hmōi ſermonē platonis
dixi de diuiſiōibꝰ atꝫ diuerſitatibꝰ celoꝝ
vꝫ qđ ꝑ eas ꝓhibebat̄ aīa vna aīari eos
oīs. Scito qđ facile eſt ⁊ naturis multis
et aīabꝰ nobilibꝰ colligaciōes hr̄e ad in
uicē ⁊ firmare eas atꝫ roborari ꝑ cōtactuꝫ
corꝑum ſuoꝝ. In naturis aūt vnū exem-
plū ē tactꝰ ferri ⁊ adamãt̄ vel etiã magne
tis q̄ ē lōge minoris ꝟtut̄ quã adamas in
ꝑte iſta. Cū em̄ ferrū tetigerit adamãtem
vl̄ etiã magnetē attrahet aliō ferrū et illō
aliud ⁊ forſitã nō hꝫ iſtō finē. Unū ⁊ ſi acꝰ
tetigerit hmōi lapidē recepit ex ipſo tactu
hmōi ꝟtutē attrahēdi ⁊ q̄ſi aglutinãdi ſi-
bi acum aliã ⁊ ſcđa ſimilit̄ faciet de alia ⁊
tercia eodē mō opabit̄ in quartã ⁊ quarta
in qntã. Nec ē expgencia ꝓbatū adhuc
apud me an fineꝫ hēat hoc. an ſtet in aliq̄
numero acuū. Uidebis em̄ an ſtet in aliq̄
certo numero. Uidebi̇ em̄ acuuꝫ p̄mã ſic
ordinataꝝ pēdere ex lapide iſto quē tãgit
deīn ſcđaꝫ acū adherere illi ꝑ tactuꝫ ſileꝫ
⁊ t̄ciã ⁊ q̄rtã et ita ō alijs Qr igr̄ ꝟtꝰ ada
mãt̄q̄ ſibi fac̄ adherere acū p̄mã ⁊ diffūdi
t̄ i oēs acꝰ Quid mirꝝ ſi ꝟtꝰ viuifica t̄ aīat

pͥmi celi tranſfunditur in ſcōm et a ſcōo in tercium ⁊ ita donec veniat ad vltimuꝫ celorū nobiliū quod ē celū lune etiā ſi nō ſit alia ligatura vel ligatio inter eos q̄ȝ cōtiguitas ſiue ꝯtactus. Quemadmodū apparet in exēplo ꝓpoſito. Amp̄. in ſitionibus arborū manifeſtū eſt tibi ipo ſenſu quia tranſfundit ꝟtus vitalis a trunco in ſurculum inſitū illi cū alia ligatura q̄ȝ cōtactus ſibiinuicē non hereāt. Q̄ ergo mirum ſi vita illa pͥmi celi ſe trāſfundit in ſm et ita de alijs. Amp̄. in ipſius vite contrarijs inuenies tranſfuſiones numerabiles queadmodū in morbis ꝙ non eſt ꝑ me neqȝ leuis admiratiōis qa vno laborante morbo caduco cadente cadunt multi. Uides igr̄ ꝙ morb⁹ iſte ſe trāſfundit in ſtantes ⁊ maxime pueros etiam p̄ter appropinquationē contiguitatis ipa etiam medicina laxatiua et purgatiua ſolo aſpectu virtutē ſuā tranſfundit in aſpicientē et humores noxios illi⁹ ⁊ euacuat ipſos. Notiſſimū etiam eſt tibi de virtute ignis ⁊ alijs actiuis qualiter tranſfundāt opationes ſuas in cōtigua ſibi paſſibilia atȝ receptibilia opationum ſuarū et quia ꝯtactus via eſt ad hmōi opationes. Quare ſi primū illud ac nobiliſſimū celum ſm platoneȝ ſedes aīe eſt illius et ꝓpter hoc neceſſario ē habens in ſe maximā redundantiā vite ex ipſa preſentia fontis illius. Quid mirū ſi in corpa ſequentū celorum influit vitā ⁊ motuȝ aliaſqȝ animarū opationes cuȝ hmōi corpa ex ipa ſimilitudīe celi illi⁹ nobiliſſimiſqȝ ſuis diſpoſitiōib⁹ has influētias recipiēdas naturaliter aptatiſſima ſint eorūqȝ captatiſſima. Sic eſt q̄ntum mihi videt̄ ſm intentionē platonis fontē vite et motus habere in ſe celuȝ illud. Sicut ſol fontē luminis ⁊ caloris ⁊ ſimili largitate in receptibilia illos influere. Q̄ ſi dixerit qs influentie ille aut aīe ſunt aut tantū influentie animalis nō refert opinor ſm platonē hoc eſt non videt̄ inconueniens eē concedere ꝙ reuera aīe ſint. Cum ipſemet quaſdam partes animalium animalia eē dixerit Ariſtoteles non abhorruit dicere quoqȝ animā oculi viſū eſſe ſiue virtutem viſibilem. Si vero quis obijciat ꝙ ſm hoc erit anima ex anima nec hoc incōueniēs eſt apud multos vicȝ ꝙ virtus viſibilis ex anima totius animalis ſiue hominis ſiue alterius ſit. Nec dubitat̄ ab aliquo intelligente quin ꝑfectio oculi quia eſt inſtrumentū viuum ⁊ naturale viuendi ſit ꝑfectio corporis naturalis potentia viuentis ſiue vitā habentis. Quare erit ex neceſſitate anima ſecundū hanc diuiſionē Ariſtotelis niſi forte Ariſtoteles intelligere voluerit de corpore perfecto quod natū eſt eē ꝑ ſe vel in alio vel de alio et hoc fortaſſe non irrationabiliter quis intelligat aīam vero filij ex anima patris eſſe impoſſibile eē iam declaratum eſt tibi ꝑ me alibi apud Ariſtotelem vero et ſequaces eius non reputat̄ inconueniens intelligentiā eſſe ab intelligentia donec veniatur ad vltimā quā dicunt eſſe motorem celi ſiue ſpere lunaris. Primam autē intelligentiā ſolam a creatore eſſe per viā creationis Secūdā vero a prima ſicut alibi iā dixi tibi. Conſeqns igitur ē vt nec reputent incōueniens aīaȝ ſecundi celi eſſe ab anima primi vel ab intelligentia primi celi. Animas etiam noſtras creari ab aliqua ex intelligentijs dicere veriti non ſunt intollerabiliter abutētes verbo creandi et creationē ipſam que opatio eſt propria ⁊ poſſibilis creatori bn̄dicto creature errore ipiſſimo tribuētes.

Quod innumeros forme anime illius plato applicuit et aptauit et quaſi in compoſitionem ipſius venire illos aſſeruit ex ipſa mundi fabrica cui animam hmōi poſuit accepiſſe videt̄. Poſuit enim diſtātias que ſunt a terra vſqȝ ad celū nouum ⁊ vſqȝ ad octauū ſecundum ipm ꝓportionales eſſe numeris quos poſuit in figura ſua ⁊ totū mundū eſſe poſuit muſicalem preſqȝ ipius iuxta ꝙ de eo intelligere potuit ꝓportionibus muſicis ſibiinuicē naturaliter conſonas ⁊ ꝯnexas et ꝓpter hoc ipſam animā mundi que corpore ſuo cōcordare neceſſe habet atȝ congruere ſimilibus nexibus eſſe naturaliter vnitam quodāmodo compactam quemadmodū tetigi tibi ſupra cum loquor de eodem ipius ⁊ diuerſo. Induxit etiam eum vis virtuſqȝ muſicaliū ꝓportionū q̄ adeo vt ipſemet dixit potētes ſunt in animas nr̄as vt tote anime noſtre in ptāte earum poſite videantur immutāt quippe eas mira facilitate ſecundū diſpoſitiones illas que ſunt ſecundū virtutem ꝯcupiſcibilē ⁊ iraſcibilē et hoc ꝓ voto ſeu libito muſicātiū. Si i arte muſica exercitat⁹ fuerit ⁊ uidet̄ pit⁹ a dolore nāqȝ i gaudiū

et econuerſo et ab ire turbatiõe in trangl
illitatem atꝫ ſerenitatẽ a timore in ſpeꝫ ſiue
fiduciam a puſillanimite in magnificẽtiã
⁊ ecõuerſo incredibili velocitate eas trãſ
ferunt atꝫ demutant hinc eſt ꝙ cũ plato
credidiſſet nihil niſi ſuo ſimili delectari
naturaliter credidit aĩas noſtras ꝑpter
vehementiſſimas delectatiões quas ha-
bent anime noſtre in conſonantijs ſimili
mas eſſe ipſis ⁊ ꝑpter hoc cõpoſitas eſſe
ex conſonãtijs muſicalibus et inde etiam
idem de aĩa mũdi ſenſit addens ipſi mũ-
do velut muſicam duplicẽ. Cum eñ muſi
ca humana bis dyapaſon nõ excedat mu
ſicam celeſteꝫ vſqꝫ ad q̃ter dyapaſon aſcẽ
dere affirmauit philolaus quoqꝫ philoſo
phus hac eadem ratione ꝑ motus aĩam
humanã poſuit armoniam et cõſequentẽ
ipſam animã mundi. Multis aũt vijs et
modis poſitio iſta deſtruiẽ et primũ quia
ſimilia non ſolũ faſtidiunt ſed etiã contri-
ſtãt animas noſtras. Neqꝫ eñ calore de-
lectatur niſi qui frigidus ẽ nec frigore niſi
qui calidus nec cibo vel potu niſi qui eſu
rit vel ſitit ſic quietẽ delectabileꝫ facit mo-
tus et ecõuerſo ⁊ ad hunc modũ eſt repi-
re in mult' alijs. Amp̃. ẽm hoc i ſolis
numerabilibus et mẽſurabilibus eẽt de-
lectatio aĩabus noſtris. Quare in ſimplici
bus ⁊ in corꝑalibus q̃ntitatem non habẽ
tibus nulla eẽt eis delectatio q̃re nec inſci
entijs nec in ṽtutibus nec etiã in ipo crea
tore in quo conſtat eẽ vltimitatẽ delecta-
tionis ⁊ aĩaꝝ noſtrarũ beatificam ſuaui-
tatem. Amp̃. quẽadmodũ anime nr̃e
tantis ſtudijs conſonãtias exquirũt et in
ſtrumenta muſicalia ſibi fabricant amore
muſicalis ſuauitat'. Sic et multo ampli⁹
anima illa conſonantias iſtas exquiret ⁊
potiſſimũ nature ſue ⁊ cõpoſitioni cõgru
entiſſima ita vt ſi poſſibile eẽt armonicas
melodias omnes celos faceret reſonare.
Jam aũt declarauit Ariſtoteles muſicalẽ
ſonum vel aliũ quẽcunqꝫ celos reſonare
vel habere non poſſe voces eñ ibi locum
non habent. Sicut neqꝫ localia inſtrumẽ
ta. Sonus vero omnis ex violenta colli-
ſione perficitur. In celis vero nec violen-
tia nec colliſio locum habet ⁊ ꝑpter hoc
neqꝫ ſonus preſertim cũ ſonũ emittat aer
colliſione hmõi compreſſus. Aerem vero
in celis eſſe impoſſibile eſt cuꝫ locus eius
naturalis intra ſperam lune ſit et ſub ſpe
ra ignis. Declarauit etiã ariſtoteles ꝙ ſo

nus eſt diſpoſitio per colliſionẽ impreſſam
in aere et ꝑpter hoc tam diu portat impſ
ſionem hmõi hoc eſt tam longe ipm colli
ſio impellit vnde nec vlterius audiẽ hinc
eſt ꝙ nec pilus nec capill⁹ nec lana ſonuꝫ
perficit vel imprimit niſi denſatus vel glo
batus quoniã aliter colliſionẽ aeris effice
re non ſufficit nec in aqua ſonus poſſe fie
ri videtur ⁊ ſonitus qui auditur maris nõ
eſt ex colliſione aque ad aquã abſqꝫ int-
poſito aere neqꝫ aque marine ad littoria
vel ſcopulos omnimodo eñ iſtius diſpo
ſitionis receptibilis ẽ
et ꝑpter hoc multi ex antiquis ſonũ diffi-
nierunt aera ictum vel aluſum que ratio
euidenter materialis eſt. Incõuenienter
igr̃ collocata eſſet anima in parte ſuperio
ri mundi corporei in tanta ſcꝫ nature ſue
diſſimilitudine vt cũ ipſa compoſita ſit ex
numeris armonicis nihil armonie eẽt in
illa regione ſua. Qꝫ ſi dixerit quis quoni
am armonia ſpũalis ſiue intellectualis ẽ
ibi in numeris motuũ ⁊ ꝑportionum ipo
rum. Dico quia ſermo iſte ẽ euidentis im
poſſibilitatis. Motus eñ octaue ſpere ad
motum ſpere vel ſtelle ſaturni eſt in pro-
portione triginta annoꝝ ad vnum diem
motus dico diurnus. Unaquaqꝫ eñ die
naturali octaua ſpera quaſi ſe totam pfe-
cte deſcribit ſiue pertranſit. Stella vero
ſaturni ẽm platonem non minori tẽpore
q̃ꝫ triginta annis ꝑtranſit eandem. Stel-
la vero Jouis in duodecim annis ꝑtran-
ſit totum circulum ſignorum Manife
ſtum aũt eſt quoniam iſte ꝑportiones ar
monice non ſunt. Ipe etiaꝫ poſuit ꝙ mu
ſica celeſtis non excedit quater dyapaſon
quater vero dyapaſon non eſt niſi ſex de
culpa ꝑportio vel ẽm eam. Sexdeculpa
enim ꝑportio quattuor duplas continue
ꝯtinet quarũ p̃ma eſt a ſex decim in octo
Secunda ab octo in q̃ttuor tercia a qua-
tuor in duo quarta a duobus in vnũ pre-
nominate autem ꝑportiões multo maio
res ſũt. Qꝫ ſi dixerit quia inter ſperas pla-
netarum ſiue motus earũ ſunt ꝑportiões
armonice et iſte ẽmo ſimiliter manifeſte
erroneus eſt proportio eniꝫ motus ſpere
ſiue ſtelle ſaturni ad motum ſpere vel
ſtelle Jouis proportio ẽ triginta ad duo-
decim hec autẽ eſt dupla ſeſquialtera ẽm
curſuꝫ eoꝝ mediũ. Sꝫ curſus eq̃tus facit
aliam longe ꝑportionẽ inter eos ⁊ oĩno
non armonica ẽm veritatẽ. Si eñ curſus

equatus ⁊ curſus medius eiuſdẽ q̃ntitatꝫ
eſſent preciſe eẽt reuera ꝓportio inter mo
tus iſtorum duoꝝ planetarũ. Saturni vi
delicet ⁊ iouis armonicis cõpoſita ex dya
paſon ex dyapente. In ceteris quoq; pla
netis cũ examinauerꝫ motus eorũ equa-
tione veriſſima inuenies ꝓportiones mo
tuum omnino non eẽ armonicas ⁊ ſi dili
gentiorem conſiderationẽ feceris ꝑ retro-
gradationes et ſtationes inuenies mo-
tuum ꝓportiones ab armonicis diſpoſi-
tionibus etiã ſi alias eſſent inter motus il
los multipliciter illos auertere. Qꝫ autẽ
poſuit de diſtantijs et ꝓportionibꝫ earũ
an concordet ꝓbationibus ptholomei ⁊
aliorum tuũ erit videre quãq; ꝓportiões
diſtantiaruʒ magis videantur debere eẽ
Sicut tetigi tibi in p̃cedentibus. Celi em̃
omnes mobiles ꝓportionales eẽ viden-
tur ex magnitudine ſiue ſpiſſitudie ſeu ꝓ
funditate. Contrariũ enim hoc eſt contra
ria habitudo videtur indecens immũdo
ſuperiori deformitas. Non erũt igitur ille
ꝓportiones diſtantiarũ quas plato poſu
it et hec et ſimilia relinquẽda arbitrio cõ
ſiderationi tue. Amp̃. diuerſum illud
q̄ partẽ anime iſtius poſuit aut eſt diuer-
ſum ſm̃ eſſentiam ſuã
habens ſcʒ in ſeipo partem et partem aut
eſt diuerſum tantũ ſm̃ virtutes et opatio
nes. Qꝫ ſi ſm̃ eſſentiã erit de ipſis ptibus
eadem queſtio vicʒ an partibiles ſint ⁊ ag
gregate ex multitudine aut nõ ⁊ qm̃ illud
diuerſum nõ eſt ꝯpoſitũ continuatiõe ſi-
ue ꝯtinuitate partiũ hmõi enim compoſi
tio corpis tantũ eſt et per ſe. Quare erunt
aggregate ptes ille ex ſimplicibꝫ ſeu inpti
bilibus et illis vtiq; finitis alioqn eſſe ani
me illus eſſet infinitũ ⁊ intelligibile atʒ in
tellectu interminabile ⁊ in trãſibile hmõi
autem poſitiões reſpuit iſta phia et om̃is
alia. Nemo em̃ recte ſapiẽs ꝓbãtur d̃ nõ
intelligibilibꝫ. Erit igr̃ diuerſũ iſtõ aggre
gatum ex finitis ſimplicibꝫ et illa erũt ex
neceſſitate ſubſtãtie cum ſint ptes ſubſtã-
ne illius que ẽ diuerſum hoc. Hee igr̃ ſub
ſtantie aut erũt viuentes aut nõ viuentes
et iterum intelligẽtes vel non intelligẽtes
Qꝫ ſi fuerunt intelligẽtes et viuentes erũt
igr̃ ſubſtantie nobiles et erunt vel aĩe in-
telligentie vel ſpũs angelici. Quare pars
anime illius erit cõpoſita ex aĩabus vel
intelligẽtijs vel ſpiritibꝫ angelicis hoc aũt
q̄ inconueniẽs ſit et q̄ inauditũ hactenꝫ

plene noſti. Si vero fuerint ptes ille non
viuentes erit igr̃ multofortius totũ non
viuens ex nõ viuis em̃ vel mortuis viuũ
eſſe impoſſibile eſt. Qꝫ ſi dixerit qa diuer-
ſum illud nõ eſt diuerſuʒ diuerſitate par
tium aggregatarũ in cõpoſitione ipius ſʒ
diuerſitate virtutum et opationũ que ex
ipo ſunt tunc pars reliqua eiuſdẽ anime
non erit multofortius diuerſum cũ ea ex
neceſſitate ſit maior diuerſitas et multitu-
do operationũ tanq; ex ſuperiori ac nobi
liori q̄ ſit illud diuerſum omnis nãq; vir
tus quanto ſuperior eſt quãtoq; nobilior
tanto eſt virtutibꝫ ⁊ operatiõibus multi-
plicior et maxie ſi ꝯiuncta fuerit corpi. Si
cut appet euidenter in aĩa rationali que
longe multiplicior eſt in ṽtutibus et opa-
tionibus q̄ brutalis ⁊ brutalis q̄ vegeta-
bilis. Qualiter aũt aliquis ponere poſſit
ex aliquis ſubſtãtijs vel ṽtutibus vnã eẽ
vel aggregatã vel alio quolibet modo ꝯ
compoſitã niſi ex defectu et inbecillitate
intellectus videre non poſſit. Hoc aũt di-
co ꝓpter ibecilles et erroneos q vel aĩaʒ
rationalem vel aliã quãcunq; ex ſubſtan
tijs nobilibus aggregatã ponere audent
ex ſimplicibus vel ſubſtãtijs vel virtutibꝫ
ex quarũ opationibus vel ṽtutibus vnã
aggregari vel alio quolibʒ modo cõponi
impoſſibile eſt hoc em̃ eſt ac ſi qs diceret
vnam virtutẽ aggregatã eſſe vel alio mo-
do ꝯpoſitã ex virtute viſibili ⁊ virtute au-
dibili. Amp̃. ſi ſm̃ veritatẽ numeri ve
nirent in compoſitionẽ anime mũdi eſſet
cõpoſita ſm̃ veritatẽ eſſentie ſue ex illis q̄
re ex neceſſitate numerus in ṽitate eẽntie
ſue et ꝓpter hoc nõ eſſet vera ſubſtantia
ymo eẽntia ſua ⁊ ṽitate atʒ genere q̃ntitas
⁊ ꝓpter hoc eſſet in ſubiecto ⁊ nõ eſſet ipa
ſubiectũ veri nois. Amp̃. vnitates ex
quibus eẽt numerus ille vel eẽnt ſubſtan
tie vel accidentia. Si eẽnt ſubſtãtie redit
q̃ſtio quã p̃miſi q: vel minime ⁊ intelligẽ-
tes vel non ⁊c̃. Qꝫ ſi eẽnt accidentia ex il-
lis impoſſibile eẽt fieri niſi accidens
⁊ eẽntiã nõ eſſet ſbã ymo
accidẽs. Amp̃. ſic in numerꝫ illis ſunt
ꝓportões armonice. Sic ⁊ ꝓportiões cõ
trarie. Sicut em̃ ſunt ibi nouem ⁊ octo ⁊
ſex ⁊ q̃ttuor tria ⁊ duo ⁊ vnũ habentes
adinuicem ꝓportiones armonicas. Sic
ſunt ⁊ ibi nouem vel ſeptem et quinq; et
tria ⁊ nouem ⁊ qnq; ⁊ ſeptem ⁊ quattuor
quorum proportiões oĩno contrarie ſũt

armonijs. Quare ſicut p̄cedētes numerī
adinuicē reſonantiā faciūt in aīa illa. Sic
iſti contrariā diſſonantiā in eandē ⁊ etiā
maiorē diſſonantiā vtpote plures diſcor
dantium pporcionū ꝗ̄ illius pporciōib⁹
armonicis adinuicē connexi ſunt. Nō mi
nus igr̄ inepta eſt compoſitio iſta ratione
hmōi diſſonantiarū ꝗ̄ apta ratiōe ꝯſonā
tiarum. Manifeſtū eſt igr̄ tibi per ea
que precefferūt nec ſm rem ⁊ veritatē pla
tonem poſuiſſe hmōi compoſitionē aīe
celeſti ⁊ hoc apparet euidēter ex alijs ſer
monibus ipſius. Cum eñ dixerit eā omni
bus intelligētibus preſtantiorē euidenter
intellexit eam ſimplicē eſſe cum ſimplices
ſubſtātie ex neceſſitate p̄ſtantiores ſint cō
poſitis. Similr̄ apparet ex mixturis ⁊ diui
ſionibus ex quibus illam eſſe compoſi
tam. Spūales enim ſubſtātie nec mixtibi
les ſunt nec ſecabiles ſed neq; corporales
ſubſtātie mixtibiles in corporeis aut ecō
uerſo ſicut alibi didiciſti ⁊ quocūq; modo
ꝯiungibiles ſint ad vnū efficiendū illō tñ
ꝙ eis componit̄ impoſſibile eſt diuiſibile
eſſe quemadmodū homo vt homo diui
ſibilis non eſt aut ſecabilis quocunq; eñ
modo diuideret̄ neceſſe eēt in aliꝗ̄ ex par
tibus cedere illa eñ indiuiſibilis ē diuiſi
one hmōi. Apparet igr̄ euidenter ſm rē
et veritatem nec platonē nec aliū intelligē
tem ita ſenſiſſe de aīa. Parabolas vero
platonis ꝓſequi per ſingula que ipſe enu
merat diffuſiorē expoſitionē deſiderat ꝗ̄
paciatur in eū in hoc ꝓpoſitū neq; aliud
ī hoc ꝙ formā corporeā anime ille poſuit
intelligendū puto niſi ꝙ v̄tutes anime il
lius extēſas ⁊ dilatatas eſſe in corpus ce
li iuxta figuras illas celeſtes ymaginatus
eſt queadmodū ſi qs dicat aīam humanā
figuram hr̄e duarū linearū rectarum eq̄li
um ſeſe inuicē ortogonaliter ſecantiū qm̄
et corpus humanū hmōi figuram euidē
ter habet hoc aūt eſt ac ſi qs poneret eā
compoſitā ex virtute intellectiua p̄ma ac
ſuperiori parte et v̄tute operatiua in ſima
opatiua inꝗ̄ in corpe et per corpus. Me
dijs autem v̄tutibus ꝯcupiſcibili et iraſci
bili tanꝗ̄ partibus altera dextera altera
ſiniſtra et virtuti quidē incupiſcibili ſedē
quidam poſuerūt epar ſiue in epate et ſe
dem amoris epar dixerunt. Virtuti vero
iraſcibili cor. Vñ et magnifici cordis ⁊ p
ui cordis eos dixerūt in quib⁹ magnificē
tia et puſillaminitas ſunt ꝗ̄s non eſt du
bium diſpoſitiones eē virtutis iraſcibilis
noſtre. Si quis igr̄ iſta de cauſa ſ; quo
niam anime humane v̄tutes extendunt̄
velut ab alto in deorſum et ſiniſtro in de
xtrum et ecōuerſo iuxta figuram corporis
ſui poſuerit eam ſpūaliter habere figurā
huiuſmodi in hoc ponere videbit̄ ad mo
dum platonis et ſi vlterius in hmōi poſi
tione ꝓcedere voluerit etiā totam figura
tionem corpis humani aptare eidem per
viam iſtā poterit. Diffundunt̄ autem et
extendunt̄ vires ſiue v̄tutes eius per oīa
mēbra vſq; ad oēs extremitates ipſius cor
poris queadmodū manifeſtū eſt de ſole
quia luminoſitas eius in orbē circa ipſam
circunquaq; et in omnē partem effundit̄
ſequens formā ipſius corpis ſolaris ⁊ ge
neraliter verum eſt quia v̄tutes corpales
ſua extenſione operationūq; ſuarum dif
fuſione formā ſue originis hoc eſt corpis
a quo oriuntur mutant̄ ſic viſum ē forſitā
platoni de virtutibus ſpūalibus
originis id eſt ſubſtantiarū a qui
bus exeunt imitant̄. Viſum eſt etiā mul
tis ex philozophis quia virtutibus et ſub
ſtantijs ſpūalibus que coniugibiles ſunt
corpibus et perfectibiles eorū corpora ap
tantur ꝓ exigentia ſeu congruentia opa
tionū ipſarum et ꝙ etiam cōfigurent̄ eis
hoc eſt figuratione aſſimilentur et in hoc
vtiq; recte ſenſerunt videlicet de aptatio
ne figurarū anima nanq; ſerpentina vel
alterius reptilis nō poſſet eſſe in corpore
eleuato ⁊ ad gradiendū naturaliter apto
Sicut neq; anima humana in corpe ſer
pentino ipſe igr̄ virtutes et operationes
animarū requirunt figuras corporum ſibi
congruentes. Quare potētialiter ſiue vir
tualiter videntur ipſe anime aut figuras
huiuſmodi habere aut nō nullam ſimi
litudinem earum. Potuit etiā eſſe ꝙ pla
to conſiderauit in anima humana v̄tutē
vitalem ſeu viuificatiuā quaſi centrū vel
medium anime ipſius deinde virtutem in
tellectiuā ꝓcedentē ex illo medio in ſub
lime virtutem vero operatiuā per corpus
velut ꝓcedentem ex illo medio in deor
ſum virtutem v̄o concupiſcibilem et ira
ſcibilem ꝓcedentes iterum ex illo medio
alteram in dexteram partem alteram in
ſiniſtram. Et forſitan propter hoc opina
tus eſt figuram corporis humani huiuſ
modi lineationis eſſe debuiſſe hoc enim
expreſſe videtur in orbibus celeſtibus.

Quattuoꝛ eñ ſunt numeroſitate virtutes
⁊ videntur eſſe ꝑncipales in anima hũana
Si quis ꝟo dixerit ꝟtutem greſſibilẽ eſſe
velud vnã ex hmõi lineis vicȝ que a ꝟtute
vitali ꝓtenditur in deoꝛſum. Uirtus ꝟo
operatiua artificioꝝ vel alioꝛum quoꝛũ
cunqꝫ neceſſarioꝝ ꝓtenditur in vtrũqꝫ la
tus ad inſtar bꝛachioꝝ et indubitanter in
bꝛachijs et manibus ẽ virtus hmõi. Uñ
non leue argumẽtũ humane ſalutis ⁊ re
foꝛmationis in hmõi figura poſſint lex et
doctrina chꝛiſtiãoꝝ qm̃ reformatio foꝛme
ſiue foꝛmatiõi reſpondere debet atȝ con
gruere. Quia igr̃ plato motũ circularẽ in
tellerit eſſe ꝑmũ ac nobiliſſimũ motuum
et hũc opinatus ẽ eſſe diffoꝛmẽ ⁊ vnũ ſiue
eundem ⁊ diuerſum ſiue rectũ et obliquũ
iuxta ſmones Arl. foꝛmã cõgruentẽ hijs
motibus ⁊ figuris eoꝝ poſuit anime mũ
di ſuperioꝛis quaſi ex aĩa potentialiter iu
xta exempla poſita apud ꝑmã ſui virtutẽ
ac ꝑſtantiſſimã eſſet vna ⁊ eadẽ et poten
tialiter circularis hoc ẽ potẽs naturaliter
in motũ circularẽ ȝ hmõi poſuit ex ea pri
mũ motum eẽ illum rectum ſcȝ vnũ ⁊ eũ
dem et equalem in quo nulla diuerſitas.
Scđe vero parti poſuit ſimiliter foꝛmã cir
cularem ſed diuerſam atȝ obliquatam vt
pote in motum obliquũ multiſqꝫ diuerſi
tatibꝰ obnoxiũ naturaliter potentẽ. Su
per hijs que de motibus ipe ſenſit ⁊ ſeqͣ
ces eius audiuiſti cõtra dictionem. Que
ſi vera eſt neqꝫ ſm veritatẽ neqꝫ ſm para
bolam ſtare poteſt poſitio hec platonis.
Audiuiſti etiã intentionẽ meã in hoc hoc
eſt in motibꝰ celeſtibus ꝓut ſuſtinuit bre
uitas capituli Audiuiſti ꝓbatiões
et ymaginatiões tholomei Ex
quibus omnibꝰ facile ẽ tibi deſtruere hãc
poſitionẽ platonis et ex hijs que audiui
ſti a me hic. licet adiuuẽt ꝑabolaȝ eius ex
emplis quibus potui et iſta ſufficere arbi
troꝛ hic vt fiat tibi certitudo de iſta poſiti
one platonis tam famoſa et que tã ꝓfun
da ⁊ a grecl et a latinis vſqꝫ hodie hẽtur

Vtrum autẽ mundus ille ſuperioꝛ animal vnũ ſit an plura et vtrum celi ipi animati ſunt et an anime
eoꝛum rationales apud Ariſtotelẽ et ſeqͣ
ces eius determinatũ habetur ⁊ etiã apđ
multos ex ytalicis philoſophis doctrina
vero hebꝛeoꝛum atȝ chꝛiſtianoꝝ hactenꝰ
talia non curauit. Hens eñ hebꝛeoꝛuȝ cõ
tenta ſolebat eſſe libꝛis ſui legis et ꝓphe
tarum a tempoꝛe aũt multo ad fabulas
in credibiles ſue cõuertit et illis ſe totalit̃
dedit paucis dũtaxat exceptis qui cõmi
xti genti ſarracenoꝝ phãti ſunt. Hens ꝟo
chꝛiſtianoꝝ ꝟtutibus et ſanctitati atȝ ve
nerationi creatoꝛis totaliter ſe ſubiciens
philoſophiã ad modicũ amplexata ẽ niſi
quantum erraneoꝛũ peruerſitas et inſipi
entium contradictio eos coegit ⁊ ad defẽ
ſionem legis et fidei et deſtructioni eoꝛuȝ
quibꝰ vel ſalus quã ſperant vel honoꝛ cre
atoꝛis impugnabatur. Et de animabus
ſuis homines huius legis ſoliciti animas
celoꝛum attẽdere noluerit ꝓ eo ſcȝ ꝙ nec
pꝛofeſſioni eoꝛũ nec ſaluti ſcientia earum
ꝓdeſſe vel ignoꝛantia earundẽ obeſſe vi
ſa eſt ipis et ſiue mundus ille animal ſit
vnum et ſiue celum animal ſiue celi aĩa
lia hoꝛret tamen gens illa hoc tanqꝫ mõ
ſtrum. Sic penitus ignotũ et tanqꝫ noui
tatem de qua ad ſe nihil ꝑtinere arbitrat̃
ſtupet et etiã refugit quãqꝫ aliquis de no
bilioꝛibus ac ſapiẽtioꝛibus inter doctoꝛes
gentis illius ignoꝛãtiam eius in quodam
libꝛo ſuo nõ erubuerit confiteri et in alio
etiã hoc ſe dubitare dixerit Credere igitur
in parte iſta Ariſ. vel cui vis alij nihil ꝑicu
li eſt legi vel fidei vel doctrine chꝛiſtiano
rum. Illud aũt nõ leue ꝑiculũ hȝ vicȝ ſen
tire de aĩabus illis ꝙ gubernatrices ſint
reꝝ inferioꝝ et maxime hũanarũ ⁊ hoim
Similr̃ et ꝙ effectrices ſunt ſiue ꝑ ſe ſiue
per coꝛpa ſua euentuũ hũanoꝝ legumqꝫ
ꝑfectaꝝ vel alioꝝ que aſtronomi poſuert
eis nec mihi etiã videtur vllomodo ꝙ ſi
gna ſint rerum hmõi neqꝫ ꝓ rebus hũa
nis nullomodo cõſulenda coꝛpa celeſtia
et de hoc audiſti intentionẽ meam iaȝ in
multis capitulis. Illud cũ dubitandũ tibi
non eſt quia ſi celi vel animati vel etiam
aĩalia ſunt animabus eoꝝ naturaliter cõ
miſſum eſt regnũ coꝛpoꝝ ſuoꝝ ⁊ motuũ.
In alia vero nihil ad eos de gubernatio
ne naturalr̃. Nihil eñ faciunt eoꝛum que
ſunt gubernatoꝝ ſiue rectoꝛum qm̃ nec le
ges condunt neqꝫ ꝓmulgant nec quicqꝫ
pꝛecipiunt aut ꝓhibẽt neqꝫ conſulũt aut
ſuggerũt neqꝫ ſuadent aut diſuadent qcqꝫ
Quare genꝰ humanũ arbitrio ſuo cõ
miſſum eſt et gubernationẽ cum adiuto
rijs que ſunt ei a parte creatoꝛis ꝑter natu
ralia. Sicut ſunt iudices reges ꝑncipes ⁊
conſules et magiſtratus conſiliarij ⁊ do
ctoꝛes. Sacerdotes et ſacerdotum off

ſtda et de hijs adiutorijs ſunt lex et doc̃
na atq̃ ꝓphetia et intelligo in ꝓphetia vi
ſiones et reuelatiões. In adiutorijs etiã
creatoris que numerare nõ ſufficio ymo
nec intelligere intelligo miracula flagella
et terrores hiiſq̃ ꝯtraria.

q Ui aũt poſuerũt vniuerſo vim re
gitiuam preter ipm̃ creatorẽ ⁊ ad
iutoria ipſius iuxta ꝙ ea nomina-
ui et inſinuaui ſupuacue poſuerũt illam
cũ iſta ſufficiat ad regimẽ vniuerſi. De ad
iutorijs vero creatoris etiã ipſi ſancti ange-
li ſunt qui multiplicibꝰ officijs rebus hũa
nis conſulũt homines que dirigũt et ad-
iuuant. Sicut audies in tractatu ſequẽte
iſtum. Et de huius vi regitiua an ſit ſub-
ſtantia an accidẽs ⁊ vbi ſit et que eſt eius
opatio preter eas q̃s nominaui q̃rendũ
eſſet ab hijs qui hãc poſuerunt. De quo ſi
pſcrutari volueris inuenies eã vel omino
ſupuacuam ocioſamq̃ ⁊ nihil agentẽ vel
eſſe figmẽtũ errore incredibili ſompniatũ
Et cũ partes gubernatiõis numeraueris
atq̃ diligẽter ꝯſideraueris nõ inuenies de
huiꝰ figmẽto ꝙ aliquã eaꝝ efficiat vel ad
iuuet vt ſiat. q̃m neq̃ mandatũ neq̃ ꝓh
bitionem neq̃ aliq̃ aliorum que predixi
eam inuenies opari.

q Ui vero ſpm̃ſanctũ terciam ſcꝫ in
beata et glorioſa trinitate pſonã
animã mundi poſuerũt et ipſum
ſpm̃ſanctuꝫ omnino nõ noſſe ⁊ naturã ac
rationẽ anime ignorare euidẽter ſe oſten
derunt. Cũ anima oĩs perfectio ſit et pars
animati ſui et alligata corpori ꝙ animat.
Spũs vero ſanctus tã longe ſit ab vnoq̃q̃
iſtorum q̃ntum vtilitas libertatĩ et glorie
qua deus verus ac ſolus ẽ eum vel alliga
ri vel includi nulli corpoꝝ pmittit. Et in p̃-
ma parte tractatus iſtius declaratũ eſt ti
bi declaratiõibus certiſſimis trinitatem
vnum ſolum ac verum deũ eſſe et vnam
quãq̃ trium perſonarũ purum verum ac
ſolum deum eẽ. Q̃ſi illud in errorẽ iſtuꝫ
induxit eos qui oppoſuerũt quia videlicꝫ
ſpũſſanctus dator eſt vite et fons vbicun
q̃ vita ſit et quia tota vita mũdi ab eo ẽ
ideꝫ neceſſe habebãt ſentire de vna q̃q̃ tri
um illarum pſonarũ cum vnaq̃ illarum
vitam det omni viuenti ꝓpter qꝺ et dicit
vita ſeculoꝝ id eſt fons vite et datur omĩ
ꝙ viuit in vnoquoq̃ ſeculorũ Amen.

Explicit ſcda ps p̃me pũs de vniuerſo.